EPHEMERIS EPIGRAPHICA

CORPORIS INSCRIPTIONVM LATINARVM SVPPLEMENTVM

EDITA IVSSV

INSTITVTI ARCHAEOLOGICI ROMANI

VOL. VI

GLANDES PLVMBEAE

EDITAE AB

CAROLO ZANGEMEISTER

ACCEDVNT TABVLAE HELIOTYPICAE TREDECIM

VENIT

ROMAE APVD INSTITVTVM

BEROLINI APVD GEORGIVM REIMERVM

1885

GLANDES PLVMBEAE

LATINE INSCRIPTAE

EDIDIT

CAROLVS ZANGEMEISTER

ACCEDVNT
TABVLAE HELIOTYPICAE TREDECIM

VENIT
ROMAE APVD INSTITVTVM
BEROLINI APVD GEORGIVM REIMERVM
1885

CONSPECTVS.

PRAEFATIO.

Primo Corporis volumine cum priscae inscriptiones Latinae comprehendendae essent, Mommsenus eius prodromi instituto sane utilissimo coactus glandes quoque plumbeas edidit. Sicut autem in universo hoc prodromo usu venire praefatus est, ut non in omnibus titulis, maximis minimis, res perfici posset, quantum per se deberet atque etiam, scilicet si id volumen non primum sed postremum prodiret, posset, ita minime propter glandes in tot museis conquirendas totius operis editionem differri debere consentaneum erat. Itaque Mommsenus, satius esse ratus quadam tenus prodire quam hanc partem omnino omittere, rem ita administravit, ut glandes, quaecumque tunc ab aliis editae fuerant, colligeret (ipse enim tres tantum glandes Monacenses descripserat), ad auctores suos revocaret, ad artis leges exigeret. Et recte quidem Mommsenus, quatenus omnino potuit qui fere solis apographis alienis uteretur, et de legentium erroribus et de falsariorum fraudibus[1]) iudicavit, certe non iudicavit nimis severe, nam utraque etiam latius patere nunc comprobavisse mihi videor. Eadem fere materia usus est Ritschelius, cui 'Priscae Latinitatis Monumentis Epigraphicis' volumini primo adiunctis imagines glandium exhibendae essent; nam plerasque repetiit ex editis libris, paucas ad exempla delineata, quae Brunnius et Marchius cum eo communicaverant. Sed hanc monumentorum speciem accuratiorem et propriam sibi operam poscere, uterque haud ignoravit et Mommsenus diserte professus est vol. I p. 188 (cf. p. 189, ubi de Asculanis loquitur). Multo etiam magis eiusmodi laboris necessitas apparuit, postquam inde ab anno 1874 immensus glandium scriptarum numerus provenit et fides earum tanto studio tantaque ira disceptari coepta est. Itaque qui inscriptionibus Latinis colligendis ab academia Berolinensi delegati sunt decreverunt, ut glandium Latine inscriptarum editio in hac Ephemeride publicanda pararetur, eiusque curam mihi demandaverunt.

---

1) Adde quae Mommsenus eodem tempore de hac re in *Bull. dell' Inst.* 1862 p. 10 dixit.

Iam prodit materia, quam per hos fere novem annos undecumque collegi, subsicivis, ut consentaneum est, operis et itinerum ad alia studia factorum opportunitate usus. Musea et publica et privata quae maximi sunt momenti ipse adii omnia, ceterorum magnam partem: examinavi glandes, quae exstant Asculi, Perusiae, Romae (in museo Kircheriano), Neapoli, Monachii, Berolini, Londinii (in museo Britannico, quod tamen longe plures possidet Graecas quam Latinas), Mediolani, Bononiae, Florentiae, Mugnani, Basileae, Sigmaringae, Erbachii ad Muemlingam, Mannhemii, Francofurti, Mogontiaci, Wiesbadis, Kessenichii prope Bonnam. Transmissae quoque mihi sunt glandes a Feuardentio Parisino, Bourguignonio Neapolitano, Vittorio Mugnanensi, Zahnio Graeziensi, museis Sigmaringensi, Ansbachensi, Monachensi, Berolinensi. Denique glandium, quae asservantur Panormi, Cefalù, Catanzari, Tergeste, Vtini, Vindobonae, Parisiis (in publicis museis), apud S. Germanum, Luguduni, Tolosae, Trivultii, Basileae, Leidae (ubi nullae exstant Latinae), Havniae, Liverpoolii vel ectypa vel apographa mecum communicaverunt museorum directores et amici, quibus viris pro beneficiis in hanc operam conlatis gratias maximas libens ago. Operae igitur non peperci, ut glandium quod ubique inveniri posset colligerem. Quodsi tamen aliquid, quod bonae sit frugis, me latuerit, rogo eos, qui noverint, ut mecum communicent — quod bonae sit frugis, dixi, nam spuriarum nuper ab Asculano illo incusarum minime dubito quin etiam multo plures in museis maxime privatis reconditae sint vel a negotiatoribus circumferantur. Ipse cum ad duo milia earum examinaverim, satis superque fecisse mihi videor, quo fraudes evincerentur et alii eas agnoscere discerent. Plures glandes adulteratas conquirere et edere nullius plane usus foret, etiamsi exspectari posset novas inscriptiones multas acquiri posse, id quod secus est, nam officinam Asculanam constat infinitum fere numerum glandium excudisse sed formis longe paucioribus (fortasse circiter ducentis) usam esse. — Eas falsas, quae in museis publicis et publicorum fere loco habendis privatis adservantur, quotquot mihi notae sunt, exhibui, reliquarum eas tantum admisi, quae ab aliis iam editae erant, nisi quod in quibusdam sed paucis res ipsa poposcit, ut universa series proponeretur. — Praeterea tam in genuinis quam in spuriis edendis operam dedi, ut singula cuiusque musei exemplaria accurate significarentur adscriptis, quoad eius fieri poterat, catalogi numeris, ne ambiguum esset, ad quod exemplar meum de indole et lectione iudicium referendum est. Nam hoc solo modo (quem Garruccii sane evitare solent, ut latebram commentorum suorum habeant) errores, qui tanto opere homines doctos vexaverunt et ad iurgia quoque sollicitaverunt, glandibus genuinis spuriis, lectionibus veris falsis temere aut dolose confusis, deprehendi et confutari potuerunt.

Lectio inscriptionum saepe difficilis est, quippe quarum litterae non raro detritae sint et facile confundantur cum fortuitis plumbi particulis eminentibus. Idcirco in his quam maxime opus est et oculis peritis

et mente non tenaci opinionis ante conceptae sed ubique ad eam corrigendam prona. Priorum in legendis glandibus genuinis et spuriarum antiquioribus[1]) errores etiam ubi res nunc explorata est afferre necessarium fuit in aliis quarum a veritate ita discedit lectio, ut eandem inscriptionem esse agnosci vix queat, in aliis pluribus, quarum falsam lectionem vulgatam repetiverunt falsarii, inde facile fraudis coarguendi.

Tabulis exhibui glandium genuinarum multas, spuriarum aliquot[2]) imagines ad archetypa vel ectypa[3]) a phototypo ita effictas, ut nihil omnino retractaretur. Nam ut haec res tanto opere in controversiam adducta et tot adhuc disceptationibus agitata diiudicaretur, haec editio non poterat carere imaginibus arte mere mechanica factis. Non enim mirum est, si nunc quidem in hoc inscriptionum genere ad tantam dubitationem revocato nemo quicquam nisi quod suismet oculis viderit, credere audet. Ad hanc igitur rem ii, quibus archetypa ipsa examinare non licet, utantur tabulis his ab omni legentis et edentis additamento prorsus liberis. Imagines glandium ipsarum magnitudinem exhibent. — Praeterea inserui textui nonnullas imagines delineatas, quas lectionis meae[4]) tamquam interpretes esse volui. Earum aliae sunt glandium tam detritarum, ut arte photographi pauca vestigia exhiberi possint, aliae quaedam secundum apographa mea sunt factae[5]). — Denique p. 37. 48. 49. 81 septem glandes, quarum neque archetypum neque ectypum videre potui, ex aliorum exemplis repraesentavi.

Haec de editionis meae ratione praefanda erant. Quodsi cui ea videbitur uberiore quam pro harum rerum pretio apparatu instructa esse, id factum est necessitate sane dira nec mea culpa sed priorum vel erroribus vel fraudibus. A quibus invecta perturbatio cum tandem aliquando expedienda tollendaque esset, non suffecit, nisi operam perdere vellem, summas res quae repperissem significare et ea brevitate haec monumenta edere, qua recte sane utentur ii, qui meo labore subnixi posthac glandium inscriptiones tractabunt, sed utique a me tam

---

1) De Vincenzinianis glandibus vide quae adnotavi p. 100.

2) De his cf. p. 100.

3) Exceptae sunt solae t. IX, *1a* et *1b*, quibus litterae in ectyporum sulcis secundum meam lectionem delineatae repraesentantur propterea, quod scariphatae illae litterae tenuissimae in imagine glandis (t. IX, 1) paene non apparent.

4) Eiusmodi inscriptionum imagines qui editurus est, ab eo praeferenda est methodus mechanica, ut phototypia. Quae tamen ubi adhiberi nequit, editori opera danda est, ut lithographus vel quo alio operario utitur ipsam editoris lectionem repraesentet; atque hoc quidem maxime tenendum est in dubiis: quid enim attinet lectori exhibere ea, quae legendi talia minus peritus sibi videre visus est? De hac re monui in comment. minoribus acad. Berol. 1875 p. 474 not. 1. — Bergkius igitur in glandibus edendis erravit quod (sicut praefatus est ann. Rhen. 55 p. 8 = *Schl.* p. 50) delineantis arbitrio permisit in dubiis id exhibere, quod ille videre sibi visus esset. A quo tamen suo praecepto si hic illic ipse recessit (cf. infra p. 142), bene fecit.

5) Vide quae dixi p. 8. 53. 73 extr.

materia collecta digesta diiudicata quam iustus commentarius proponenda erant.

2. De fundae glandiumque usu satis iam enarratum est ab aliis, praesertim a Iusto Lipsio Poliorceticon libro IV, Delfico, Minicio, Vischero[1]), eaque, quae ad Romanos pertinent, ab Mommseno exposita reperies in Corporis vol. I p. 188 et ab Marquardtio *Staatsverwaltung* ed. 2 II p. 343 sq. Hoc loco monuisse satis est, primam glandium in exercitu Romano adhibitarum mentionem esse anni u. c. 538 aut certe anni 565[2]), ultimam anni u. c. 811 = p. Chr. 58[3]), videlicet glandium plumbearum, nam funditores postea quoque in Romanorum auxiliis militasse satis constat; ex. gr. in columna Traiani[4]) repraesentati sunt, sed eos lapidibus usos esse imagines ipsae docent, itemque ab Hadriano (Corp. I. Lat. VIII n. 2532) equites cohortis sextae Commagenorum lapides fundis mittere memorantur[5]). — Sicut glandium ipsarum ita etiam inscribendarum glandium usum Romani a Graecis adsumpserunt; antiquissima earum est Pisoniana anni 621 (n. 1), recentissimae eae, quae adhibitae sunt bello Perusino a. 713—714 (n. 52 sqq.), aut fortasse Sicula Sex. Pompeii (n. 2) quae cuius anni sit nescimus, nisi quod proelio apud Naulochum anno 718 commisso posterior esse nequit. Exstant sane inscriptiones non paucae, quae longe recentiorem ex. gr. Traiani, M. Aurelii, quin etiam, si Dis placet, Constantini aetatem profitentur, at eas a falsariis confictas esse infra demonstrabitur.

3. De glandium fusione, forma, magnitudine memoranda sunt haec. Glandes fusae sunt omnes. Formae binis ex partibus constabant, quas

1) Praeterea Hawkins (Archaeologia 1847) et Pfister (*Jahresbericht* 1864) multa de fundae usu collegerunt. Hawkinsius quae propria habet, eorum sublesta est fides (cf. quae dixi in Indice auctorum).

2) Liv. 22. 37 § 8 (a. 538): Hiero rex Romanis misit *mille sagittariorum ac funditorum, aptam manum adversus Baleares ac Mauros* exercitus Hannibalici, quibuscum confer Livium 21, 21 § 12, ubi Hannibalem (a. 536) *funditores Baleares octingentos septuaginta* in Africam misisse refert. — Idem 38, 29 Achaeos funditores a Romanis in obsidenda Same Cephalleniae oppido (a. 565) prospero successu adhibitos esse narrans inter cetera *centum funditores*, inquit, *ab Aegio et Patris et Dymis acciti sunt* ... (qui) *longius certiore et validiore ictu quam Balearis funditor eo telo usi sunt.*

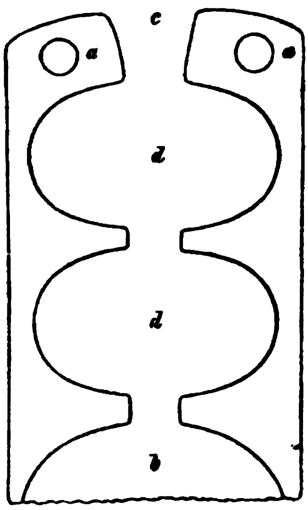
3) Tacitus ann. 13, 39: a Domitio Corbulone Armeniorum castellum expugnaturo *libratoribus funditoribusque attributus locus, unde eminus glandes torquerent.* Tempore etiam posteriore a. 823 (70) glandes in Civilis exercitu commemorantur ab Tacito hist. 5, 17: *saxis glandibusque et ceteris missilibus proelium incipitur.*

4) De Minicis tab. I, 3; Froehner, col. Trai. (1872—74) tab. 91. 115 sq. et p. 16. 21. A Minicio praeterea fig. 5 exhibetur cippus sepulchralis urbanus Epitynchani cum funditoris imagine (cf. Matz et v. Duhn, *Bildwerke* 1881 n. 3877 et Corp. VI n. 17243). In eius marsupio lapides, ut videtur, certe non glandes cernuntur. Item Vegetius III 14: *funditores . . . dirigunt saxa*; cf. IIII 8. — Funditores in columna M. Aurelii repraesentati (ed. 1704 tab. 11 = De Minicis tab. I 4) non Romanorum sunt sed barbarorum; utuntur lapidibus non glandibus.

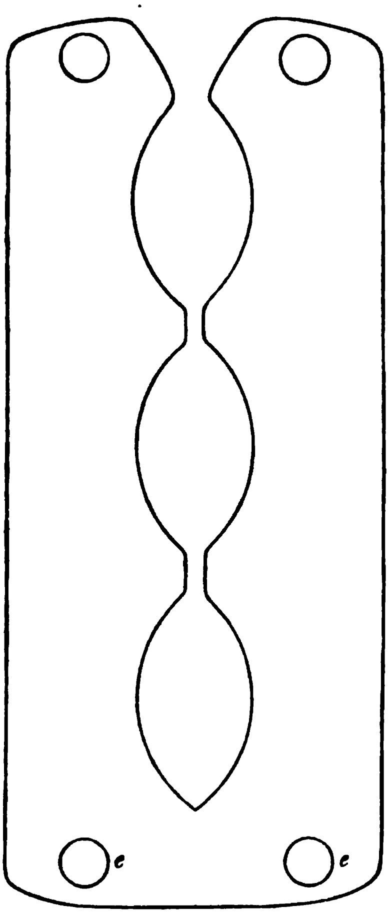
5) In pugna a. p. Chr. 197 contra Albinum prope Lugudunum commissa Septimius Severus (Vita cap. 11) *mortuus ictu plumbeae* credebatur. Vbi tamen non glans sed aliud telum plumbatum videtur intellegendum esse.

aliquotiens manifestum est minus accurate inter se aptatas fuisse. Foramen plumbo infundendo plerumque in altero utro aculeo formae fuisse inde patet, quod nonnullis glandibus nunc quoque ibi plumbi quasi tubulus adhaeret (ex. gr. Graecae musei Basileensis in Vischerianis n. 65), cum in plerisque desectus sit. Formas fuisse argillaceas per se erat veri simillimum et coniecerat Mommsenus Corp. I p. 188, nunc autem comprobare possum exemplo formae antiquae, cuius notitiam debeo Gangolfo Kieseritzky cuiusque imaginem archetypo mensura parem (I) adiecta altera a latere excepta (II) infra exhibui.

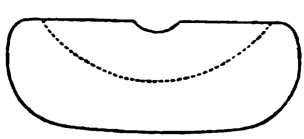
I.

III.

II.

Haec forma (fig. I et II) anno 1870 Phanagoriae reperta est, nunc Petroburgi in museo imperiali, quod ab eremo vocant, adservatur. Constat argilla coctili; infra *b* mutila est; item deest altera formae pars huic gemina, quae supra hanc infrave collocabatur et clavis quattuor, per foramina duo *a* et reliqua nunc deficientia sex traiectis, cum hac coaptabatur. In superiore huius fragmenti parte, quae bene conservata est, canalis *c* infundendo plumbo exstat; cava *b*, *d*, *d* usque ad

0,0075 m. alta sunt, glandium igitur crassitudo maxima erat 0,015 m. Inscriptione haec quidem particula caret. Similis est Sicula glans, quam exhibet Salinas *Annali d. Inst.* 1878 tab. F 2, p. 32. — Cum multae glandium a me examinatarum tam Graecae quam Latinae ostendant formae suae foramen, quo plumbum infundebatur, non in latere (ut in I) sed in aculeo glandis fuisse (cf. p. XI princ.), adieci eiusmodi formae, qualis fere fuisse videatur, imaginem a me effictam (fig. III). Vix est quod moneam, tam in illius quam in huius ima parte, in qua duo foramina *e* exempli gratia exhibui, singulare sufficere in media parte inserendum. — Asculi ad portam geminam Romanam et fornacem et instrumenta glandium fabricandarum inventa esse ferunt. Quod si tamen verum est, hoc constat ea instrumenta neque a quoquam descripta esse neque ubi nunc exstent, explorari potuisse, ligulas autem aheneas, quae dicuntur inde provenire, fraudi noviciae deberi. Vide quae de his dixi p. 6 sq.

Forma sua Asculanae glandes differunt a Graecis, minoribus plerumque et elegantioribus et bene acuminatis[1]), a quibus proxime absunt Pisonis glandes Siculae, paulo longius Perusinarum quaedam, CAESAR·IMP (n. 63) et RVFVS·IMP (n. 68) inscriptae. Hae amygdalae nucleo aut oleae, Asculanae prunis fere similes sunt, quamobrem vulgo *prugna* appellari solent (Gabrielli *Bull. dell' Inst.* 1879 p. 191). Reliquas formarum varietates, quas multas sicut Graecae ita Latinae glandes exhibent, singulas h. l. describere nihil attinet, praesertim cum multarum figurae tabulis nostris repraesentatae sint. Plerisque binae sunt margines, quae respondent binis formarum partibus; margines fere desunt iis, quae, ut oleae, orbiculatae sunt in parte media. Nonnullae quaternis marginibus in quaternas areas inter se fere aequales divisae sunt (n. 10. 53. 55. 58. 59. 60? 66. 75. 80. 82. 92. 94. 96. 97. 113. 118); trium arearum est n. 62 ac fortasse sunt 67 et 69, octo arearum n. 91. Singularis formae sunt tam n. 22. 23. 39, quae sena acumina habent, quam n. 5. 18. 42. 83. 127 (Add.), quarum alterum latus planum est, sicut in Sicula Graece inscripta, quam Antoninus Salinas edidit in *Annali dell' Inst.* 1878 tab. F 8 et p. 33, aut adeo (n. 127) latus utrumque. — Formas glandium aptissime a veteribus confictas esse ex ipsa rerum natura demonstravit Godofredus Semper a. 1859 subtili acumine; de eadem re nuper exposuit Renatus Kerviler Semperianum tamen libellum ignorans (cf. in Indice auctorum).

Pondus vel mensuras permultarum suis locis adnotata reperies. Pisonianae (n. 1) sicut Graecarum pleraeque ceteris minores sunt inter 34 et 46 gr. pendentes. — Asculanae CCXXXV, quae a nobis anno 1877 erutae sunt, pendent 11077 gr. (unde pondus medium efficitur 47,13 gr.); iis accesserunt duae moduli rarum in modum magni una 195 gr., altera 175 gr. pendentes, et tertia minima 25 gr. pendens (cf. *Bull. dell' Inst.* 1877 p. 176). — Perusinae glandes mediae fere sunt inter Siculas et

1) Plerisque Graecarum forma est talis, ut sectio, quae fit per axem minorem, exhibeat orbem vel ovi figuram; in paucis rhombi aut quadrati orthogonii figura efficitur.

Asculanas, sed etiam in illis unum exemplar maximi repertum est moduli n. 89. — Glandis Pompeianorum Hispanae n. 49 pondus ignoratur, ex effigie autem (0,045 longa) apparet modulo eam propius afuisse ab Asculanis quam a Perusinarum plerisque. Alterius glandis Hispanae n. 50 pondus est 93,83 gr. — Denique glandis Salvidieni n. 51 exempla tria 52,50 gr. (7), 76 gr. (8), 78,40 gr. (6) pendent longaque sunt inter 40 et 50 mm.

Robiginem, qua glandes obductae esse solent, examinare non nullius est momenti ad discernendas genuinas a spuriis. In qua re licet plus proficiatur oculis usu exercitatis quam descriptione, genera tamen quaedam breviter significanda sunt. Multae glandes robiginem exhibent gilvam duram, modo levem (sicut Graecarum permultae) modo scabram (cf. tab. VII 7), paucae ferruginosam levem. Asculanae in aqua reperiri solent, quo tamen ex agris vicinis fere sunt devolutae; unde explicatur, quod robiginis, quae in terra iis excreverat, nonnullae habent reliquias, pleraeque nudae sunt; sed superficies quibusdam est tam indurata, ut si glandem candefeceris, nucleus liquefactus emanet, crusta autem externa quasi cortex relinquatur. Id quod in uno exemplari factum vidi, quod Feuardentius transmisit, glandi antiquitatem mihi probaturus hoc argumento, subministrato illi a venditoribus, sicut mihi a Venturinio aurifice Asculano (cf. p. 99 extr.). Quibusdam Asculanis glandibus nunc color niger aut ruber est, inde natus, quod iuxta lignum putrescens aut ferrum positae fuerunt. — Nonnullae aerugine viridi obductae sunt, utrum casu an fraude nescio, ex. gr. tres glandes, quae Woodhousii legato inde ab 10 Ian. 1868 in museo Britannico adservantur (n. 56. 57. 61); quae res induxit Vischerum, ut harum ultimam aheneam esse putaret (*Schriften* II p. 8). Item per errorem aheneae esse dictae sunt glandes musei Florentini; vide p. XXV. Duo exemplaria anepigrapha ahenea memoravit Alessi, *lettera* 1815 p. 19, unum musei baronis Astuto in oppido Noto (repertum in Italia), alterum ex A. M. Lupi *dissert., lett.* [Faenza 1785] vol. I p. 265, qui tamen flagelli partem (non telum) fuisse ait. — Coloris caerulei, qui in glande n. 68,5 exstat, originem ibi indicavi. — Glandes aculeis ferreis munitas memoravi ad n. 22.

In nonnullis glandibus anepigraphis prope unum aculeum foramen exstat, ex. gr. in una musei Syracusani reperta apud Syracusas inter Neapolin et Tychen (ubi n. *a* et *b* pag. 4), in alia Perusiae reperta et nunc ab comite Rossi-Scotti servata, in tertia musei Vindobonensis formae Graecae. Guilelmus Vischer, *Schriften* II p. 9 (cf. p. 240), qui idem in glandibus Graecis observavit (duae ΚΑΛΛΙΣΤΡΑΤΟΥ nomen exhibent), Woodhousii coniecturam affert, foramini a funditoribus insertas esse schedulas inscriptas, cum hostibus per proditionem communicandas. Quod quamquam factum esse posse non negaverim[1]), potest tamen alia quoque

1) Sagittas ad hanc rem adhibitas esse memorant Herodot. VIII, 128 (inde Aeneas poliorc. 31 § 26), Plutarch. Cimone 12; ὀξυβελῶν βέλη Polyaen. strat. II 29;

foraminum origo esse. Nam Vittorius archipresbyter Mugnanensis, qui Nisseno mihique a. 1864 eiusmodi glandes monstravit, rusticos eius regionis narravit glandes pro amuletis portare et ad hoc perforare solere. Adde quae attuli p. XXI et p. XXII.

4. Longe plerasque glandes a veteribus non fuisse inscriptas de Picenis quidem certo compertum est effossionibus nostris (cf. p. 5 extr.). Idem de reliquis fortasse recte statuitur, sed res incerta est propterea quod fere non memorantur colligunturve nisi eae, quae inscriptionem vel imaginem exhibent. Inde enim factum esse potest, quod in museis anepigrapha exempla non pauca quidem ex aliis territoriis (ex. gr. e Perusino, maximeque ex Graecis) provenientia asservantur, sed minore fere[1]) numero quam inscripta. — Inscriptarum glandium (paucissimis de quibus infra dicetur exceptis) omnium litterae exstantes sunt, ita factae, ut in formae argilla umida graphio aliave cuspide inciderentur, fundendae deinde simul cum glande ipsa. Exceptis quattuor vel quinque quae sinistrorsum legenda sunt, exemplaribus his: n. 7. 32? 50. 113. 114, litterae in forma inversae inscriptae fuerunt, ita ut in glandibus ipsis dextrorsus procedat scriptura. Sed hic illic per errorem funditor litteras singulas contrario modo exaravit: v n. 17, z n. 84 v. 3, fortasse w n. 51. 1. — In nonnullis (n. 10? 53. 55—60. 69. 80. 82. 85. 92) versus terni quaternive ita exarati sunt, ut βουστροφηδὸν legendi sint. Bina latera inscripta sunt harum: n. 1. 2. 2*a*. 2*b*. 3. 3*a*. 9. 14. 16. 25. 29. 49—52. 56. 57. 59. 61. 63. 66—68. 70—80. 91. 93. 95. 108. 112. 113. 117. 120; idem factum est in his, quarum tamen latera in ternas pluresve areas sunt divisae: n. 10. 22. 23. 53. 56. 58. 60. 62. 69. 82. 92. 94. 97. 99. 118. — Paucissimarum inscriptionum excavatae sunt litterae, quas in fusa iam glande scariphatas esse apparet: n. 20 (si antiqua est), 64. 109. 110. 128 (Add.), eiusdemque generis 65 videtur fuisse[2]); glandis unicae n. 88 inscriptio aut incisa aut caelo fortasse tenui incusa est. Scariphatarum scriptura cursiva, ceterarum quadrata est; quaedam medium inter utramque formam locum tenent litteris gracilioribus exaratae, quae prope accedunt ad pictas vel calamo scriptas vel tabulis aheneis incisas (ex. gr. n. 15. 18 et quadam tenus 10. 11).

Numquam autem inscriptiones, quatenus litterarum eminentium[3]) sunt, incudendo[4]) sunt factae; nam omnia id genus exemplaria, quae

---

lapidem Heliodorus Aeth. IX, 5; indicia quae ex oppido Attegua a proditoribus ad Caesarem mittebantur, inscripta erant glandibus ipsis; cf. p. 48 ante n. 49.

1) In museo Panormitano multae inscriptione carentes adservantur; cf. Salinas, *museo di Pal.* 1873 p. 47.

2) Spuria est n. 62*a**. Suspectae sunt n. 26 not. et 87* 5; de his itemque de n. 6, 49 not. differendum est iudicium, donec denuo examinatae fuerint. In unius n. 127 (Add.) latere altero litterae sunt excavatae, sed simul cum glandis fusione factae.

3) Vnica inscriptio n. 88, cuius litterae excavatae sunt, incudendo fortasse facta est, sed non in forma ut adulteratae.

4) Rubbius *dizionario* VIII (1796) p. 170 litteras Siculae cuiusdam glandis (νίκη Ἀθηνίωνος) '*scolpite*' et De Minicis (qui omnino de glandibus fabricandis mira protulit;

immenso fere numero circumferuntur, falsario Asculano deberi iam constat (vide p. 90 sqq.). Praeterea ex illo, quem demonstravi, glandes fabricandi inscribendique modo haec sequuntur, quae et ipsa magni sunt momenti ad fraudes novicias deprehendendas. Siqua enim inscriptio pari prorsus litterarum mensura in duabus glandibus exstat, plumbi quoque forma et magnitudo utrique exemplari non possunt non esse eaedem. Falsarius autem Asculanus plures cuiuslibet magnitudinis glandes in eadem forma lignea cum excuderit, factum est, ut eiusdem plane mensurae inscriptio in glandibus diversae formae magnitudinisque recurrat. — Deinde siqua glans offertur, quam non esse vel fusionis defectu vel laesione mutilatam ex plumbi symmetria manifestum est, in qua tamen inscriptio non exstat integra, ea falsa est iudicanda. Ita falsarius antiquior fecit exemplaria huiusmodi n. 3* ЧΛⱵ (pro HΛⱵ), n. 14* ITƧIЯƎ (pro *peristis*), cf. n. 5* et p. 88; Asculanus autem cum, ut dixi, eandem formam ligneam ad glandes diversae magnitudinis incudendas adhibuerit, eius inscriptiones saepe mancae exhibentur; cf. p. 94.

Inscriptiones, quatenus interpretatio earum non prorsus incerta relinquitur sed aut manifesta est aut coniectura magis minusve probabili proponi potest, ad haec fere genera revocari possunt. Inscripti igitur sunt:

1) populus sive respublica bellum gerens:

Itali 3—5. 125. 126. 127 (Add.)[1].

2) qui glandes fieri iusserunt:

L. Piso L. f. cos. 1
T. Lafr(enius) pr(aetor sociorum Italicorum) 3
Mag(nus) imp(erator) 2
Cn. Mag(nus) imp(erator) 49
{*Q. Sal(vidienus) im(perator)* 51
{*Rufus imp.* 68
Caesar imp. 68
M. Fer[i]d[iu]s tr(ibunus) mil(itum) l(egionis) XI 76
T. Etri pr(imi) pil(i) leg(ionis) IIII 69
{*Apidi pr. pil. l. VI* 72. 73
{*Apidi ... pr. pil.* 74
{*Ap. pr. pi[l.]* 71
l. XII Scaeva pr. pil. 79

---

vide infra p. 6) p. 206 not. 4 (vide apud nos ad n. 6 princ.) glandium quasdam inscriptiones ***di diversa stampa*** esse dixerant, imperite uterque, quorum Rubbius iam ab Alessio ***lettera*** 1845 p. 24 refutatus erat; sed hoc fortasse errore inductus est falsarius Asculanus ad inscriptiones incudendas. — Non melius Rubbius l. l. inscriptiones n. 9, 28 et n. 18 'incisas' esse testatur, cui parem Garruccii errorem ad n. 47 notavi. Quid quod Pfisterus p. 29 Minicium ait tabula III [voluit 'II'; tertia est nulla] viginti glandes delineatas exhibere, in quibus litterae non eminentes sint sed incisae (***eingeschnitten***).

[1]) De inscriptione scariphata *Italie(n)ses* vide p. 148 n. 128.

L. Maenius pr. l. XII X *X millia* 112 lect. susp.
M. Ruf(us?) l. XV 22
D. M. Oc. l. IIII 70
L. Rusti Optati a m.. 82
D. Tad. Po. 83
C. Cad(ius) C... 14
P. Carpin. vel *P. Carp. N.* 114

3) legiones[1]:
   a) in Asculanis: *leg. XI* 21, *l. XV* vel *leg. XV* 22—26, *l(egio?) Gal(lorum?)* 17, *legio quar(ta?)* 19; *l[eg.] IX* 20 (suspecta).
   b) in Perusinis: *l. XI, divom Iulium* 77 et *l. XI, div. Iul.* 78 (de quibus cf. p. 53); *l. XII* 81, *l. XII victrix* 80.
   c) locorum incertorum: *leg. XI* 111, *l. XIII* 113

4) fortasse funditores, in glandibus Asculanis: *Fir(mani)* 6. 7, *Gal(li)* 16 et in his, quarum interpretatio etiam magis dubia est: *Fer.* 8, *Mar.* 15. Nusquam tamen funditorum cohors[2]) inscripta est.

5) qui fecit glandem:
   C. Fabricius fecit 116 (si ei fides est habenda)

6) acclamationes, a) in Asculanis:
   feri Pomp(eium Strabonem) 9
   fer sal(utem) Pom(peio), fer (?) 10
   Asc(u)lanis [d]on(um?) 11
   feri Pic.... 12
   fugitivi peristis 13
   em tibi malum malo 27
   [t?]aurum vo[re?]s malo (?) X *tamen evomes omnem* 29
   tamen evomes omnem 28
   op terga i. e. adversus terga (?) 30. 31
   ventri (?) 34
   b) in Hispana: *ac(c)ipe?* 50
   c) in Perusinis: *Fulviae [la]ndicam peto* (fulmen) 56
   pet[o] Octavia(ni aut *-norum) culum* 58
   Octavi lax. (phallus) 61
   Octavi laxe, sede (phallus) 62
   L. Antoni calve, peristi C. Caesarus victoria 64

1) Ex Mommseni sententia has inscriptiones ad ipsarum legionum non ad auxiliorum funditores referri praestat, cum non dubitandum sit, quin legionarii quoque saepe fundis usi sint, cumque glandes non memorent nisi legiones ducesve legionarios.

2) Caesar b. civ. III, 4: (Pompeius anno 705) *funditorum cohortes sescenarias duas* (habebat). — Valerius Max. II, 7, 9: *L. Calpurnius Piso consul* [a. 621; cf. n. 1] *cum in Sicilia bellum adversus fugitivos gereret et C. Titius equitum praefectus* [cf. Frontin. strat. IV, 1, 26] *multitudine hostium circumventus arma iis tradidisset, his praefectum ignominiae generibus affecit: ......turmasque equitum, quibus praefuerat, ademptis equis in funditorum alas transscripsit.* Vbi significantur ii milites alarii i. e. non legionarii, inter quos funditores militabant.

L. A(ntoni) calve (et) Fulvia, culum pan(dite) 65
Caesar.. felix (fulmen) 66, cf. 67
esureis et me celas 84
pathice (?) 89

Incertae sunt interpretationis, sed huc videntur pertinere: 52—55. 57. 59. 60. 85

d) in Liburnica: *pertinacia vos radicitus tol(l)et* 109

7) insignia[1]), a) in Asculanis:

pugio (vel gladius) 38. (39?), adiuncta inscriptione *Itali* 3*a*, *Gal.* 16, *leg. XV* 25, alia quadam figura 41
palma (?) 42
incertae significationis 40. 41. 113
[fulmen 44 } earum fides dubia est]
[delphinus 45 }

b) in Hispana: fulmen alatum 50

c) in Regina: fulmen alatum 51

d) in Perusinis: fulmen (in nonnullis alatum ut vid., ex. gr. 68) 103, adiuncta inscriptione *Fulviae* [*la*]*ndicam peto* 56, *Caesar imp.* 63, *Caesar felix* 66, *Caesar* ...... 67, *Rufus imp.* 68, *Apidi pr. pil. l. VI* 72. 73, *M. Fer*[*i*]*d*[*iu*]*s tr. mil. l. XI* 76, *l. XI, divom Iulium* 77, *L. Rusti Optati a m..* 82 (fulmine incerto), ... 93? 95

e) in Cumana (siquidem de origine recte traditum est): fulmen 108 cum inscriptione evanida.

Non alienum a re fuerit breviter comparare Graecas, quandoquidem a Graecis Romani inscribendarum quoque glandium usum acceperunt[2]). Etiam in illis nomina propria reperiuntur, quae quatenus explicari possunt (non pauca enim una vel paucis litteris notata sunt), populorum sunt vel hominum i. e. reipublicae, regis, ducis, quorum auctoritate aut ductu bellum gerebatur. Numqua insint ad funditores spectantia, discerni nequit. Corpora militaria omnino non memorantur. Praeterea ut in Romanis ita in his quoque acclamationes reperiuntur ex. gr. δέξαι, λάβε[3]), ad quod genus videntur referendae esse etiam eae inscriptiones Siculae, quae ad bellum servile (a. 650—654) spectare recte putantur: νίκη Ἀθηνίωνος, νίκη Διὸς κεραυνίου (vide p. 80), νίκη Ἡρακλέος[4]), νίκη Ματέρος, νίκη Ματέρων (Μητέρων); quibus fortasse ad-

1) Earum glandium, in qua insigne solum exhibetur, consentaneum est me recepisse tantum illas, quae ad idem bellum atque Latine inscriptae pertinent vel certe videntur pertinere; exclusi igitur Siculas quasdam, quippe quae haud dubie Graecorum sint; unam n. 108, quae Cumis provenire fertur, admisi propterea quod in altera parte Latinas litteras fortasse exhibet.

2) Ipse Graecas quoque glandes collegi. Apud Vischerum *Schleudergeschosse* 1866 p. 16 earum, quae tum notae erant, inscriptionum elenchum reperies auctioremque in eiusdem *Schriften* II p. 282.

3) τρωγάλιον incertae vel potius, ut mihi videtur, falsae lectionis est.

4) cf. Salinas, *Annali dell' Inst.* 1878 p. 38.

denda est Ἀρτέμιδος, quam mancam fuisse coniecerim. In his igitur Deorum nomina inscripta sunt, cum in Latinis glandibus numinis mentio inventa sit nulla (cf. ad n. 13*). — Denique insignia in Graecis quoque glandibus repraesentata sunt tam adiuncta inscriptione quam sola posita, sed maiore varietate; inveniuntur enim equus, bucranion, scorpio, serpens, stella, fulmen, tridens, clava, pugio, bipennium trias, hastae cuspis (folio similis), agricolarum furca (sicut in nummo Metaponti)[1].

ELENCHVS LOCORVM.

Locum, ubi glandes repertae sint, definire maximi esse momenti manifestum est, itaque de hac re accurate inquisivi et quae sciri possint adnotavi. Saepe autem testimonium plane deficit, ex. gr. musei Kircheriani olim curatores plerumque ne hoc quidem adnotaverunt, unde accepissent glandem. In iis coniectura facienda est ex inscriptione, ex plumbi aut litterarum forma, denique ex reliquarum eiusdem musei glandium origine; ex gr. musei Santangeliani omnes Asculanas, musei Perusini una excepta omnes Perusinas esse veri est simillimum. — Verum etiam ubi testimonia exstant, cautione opus est et videndum, ne is locus, ubi empta est glans, ipsa eius origo esse putetur, nam eiusmodi reculae facile huc illuc portantur (cf. ex. gr. 6 $_{40}$, 51 $_{6.\ 7}$, 66 $_{5}$), neve fraudibus decipiamur, quandoquidem non solum falsarii sed etiam genuinarum venditores, ut merci pretium augeant, originem fingere solent.

Subieci elenchum locorum, quibus glandes Latine inscriptas accepimus repertas esse, adiunctis iis Italiae partibus, unde glandes vel inscriptione carentes vel non Latine inscriptae provenerunt.

1. De A s c u l o, *C o r r o p o l i*, *T o r t o r e t o* vide ad glandes Asculanas p. 5 sqq. Quod ad *Tortoreto* attinet, h. l. addere libet, quae Nemesius Ricci, *le antichità dell' agro Palmense* p. 17 memorat: *Intorno al pomerio della Città* (Palmae Picenae, quam in dorso montis, valles Vibratae et Salinelli separantis, a Tortoreto occidentem versus sitam esse censet), *principalmente sul colle verso Levante, e nelle pianure di Ripoli e Gammarone, si trovarono molte ghiande missili di piombo, ed alcune hanno l' epigrafe di* ITAL, FIR [vide n. 4, $_{4}$ et n. 6, $_{4}$].
2. *C a s t e l l o d i O c r i o.* Eam originem notatam legi in duabus glandibus anepigraphis musei Kircheriani n. 326 et 337. Intellegendus videtur esse cum Fiorellio locus quidam provinciae Aquilanae, ubi exstat vicus *Ocre* et mons *Ocrio*. Cf. Corp. IX p. 843.
3. E t r u s c a s glandes Asculi repertas memoravi n. 45. Praeter eas aliunde innotuerunt hae, quas e re visum est h. l. componere.

---

1) Glandis Atheniensis duas ululas exhibentis (Vischer, *Schriften* II p. 250) fides mihi videtur suspecta esse, nam imagines incusae sunt.

I. rep. Faesulis extra muros Etruscos [nunc apud Carolum Gargiolli] GAM.

ƎAꓘ X ЕΓ

Gamurrini *appendice al Corpus I. Ital. di Fabretti* 1880 p. 7 n. 28 et tab. II 28.

II. rep. a. 1867 prope lacum Trasimenum [nunc dicitur esse Cortonae apud Mancinium musei directorem].

⊙AD X ƎIИTVИƧVT

G. F. Gamurrini *Bull. dell' Inst.* 1868 p. 188 sqq. cum imagine: *rath* — *tusnutnie*. — Ectypum nancisci frustra conatus sum.

III. *a*) [Montepulciani apud Iulium Bartoli-Avveduti FABR.]

b) prope Bomarzo rep. [deinde Mugnani apud archipresbyterum Vittori. Is postea Pio IX pont. max. donavit. In museo Vaticano frustra quaesiverunt amici]. Longa est 0,029, crassa 0,015, olivae similis ut Graecarum multae.

c) Clusii repertam esse mihi dixit STROZZI, *di incerta provenienza* POGGI; [Florentiae apud Carolum Strozzium a. 1877 vidi EGO; nunc est Mediolani apud Hamilcarem Ancona POGGI].

‹ · DESMIE

a) Fabretti Corp. I. Ital. 937 *bis* et tab. XXXIII; cf. Add. Glossar. p. 2082: *c. resmie*.

b) Descripsi cursim inspectam a. 1864 Mugnani sic: C·DESΛΛIE; in ectypo (eiusdem ut videtur exempli) a. 1881 ab Vittorio misso non apparent nisi haec: ‹ · D: SM IE.

c) Descripsi cursim inspectam sic: ‹ DESMIE. — Ed. Victor Poggi, *giornale Ligustico* X (1883) p. 200: ƎIMƧƎꓤϽ (*cresmiu*).

Propter litterarum *e* et *m* formam probabilius est dextrorsus quam sinistrorsus legendam esse; cf. Latinas inverse exaratas, ex. gr. n. 7 ꓤIƎ.

IV. rep. Campiglia marittima [Florentiae apud marchionem Carolum Strozzi a. 1881 vidit, nunc Mediolani apud Hamilcarem Ancona exstare testatur POGGI].

ϽꓤAB

Poggi *giornale Ligustico* X (1883) p. 197 legens *harc*.

V. Camposcala in sepulchro glandem plumbeam missilem *con iscrizione etrusca* repertam esse memorat Melchiade Fossati *Annali dell' Inst.* 1829 p. 128 (inde Gozzadini, *Marzabotto* 1865 p. 63). Helbigius a me rogatus, ubi nunc exstet, frustra quaesivit.

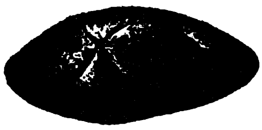
VI. VII. VI Clusii, VII *nelle Maremme* rep., vere a. 1885 in mus. archaeol. Florentinum (*Pal. della Crocetta*) venerunt; utriusque inscriptio Etrusca lectionis incertae est. Inspexit Mommsenus.

Falsam Etruscis litteris inscriptam exhibui n. 18*. — Praeterea cf., quod infra p. XXXI de museo Ravestein memoravi.

4. **Marzabotto**. Ibi tres glandes repertae sunt (cf. Gozz. p. 62), quarum una pendens 40 gr. exhibet

tre X *alternate in due righe*

appunto come s'incontrano ancora graffite tanto in un vaso fittile quanto in un ciottolo della necropoli di Marzabotto. Haec memorat Gozzadini, *di una necrop. a Marzabotto nel Bolognese* 1865 p. 63 addita imagine tab. 19, 9, qua tamen duae tantum X expressae sunt, hac:

altera pendens 28 gr. habet:

V̄

che pur si vede non di rado in figuline ed in bronzi etruschi teste eodem Gozzadinio l. l. — Cf. Koerte *Annali dell' Inst.* 1877 p. 170. Has glandes cum Romana aetate priores esse probabile sit, h. l. extra ordinem memoravi.

5. **Faesulae**: vide p. XIX n. 3, I.

5a. [**Florentia**: vide Hawkins infra p. XXXV].

6. ***Poggio del Castellare*** supra Pisam in ripa dextra Arni, ubi influit rivus Ferezza. *Nella pendice di questo Poggio che guarda Levante, si trovano spesso certe ghiande di piombo, di peso di danari 21* [= 24, 78 gr.] *ed anche d' un' oncia* [= 28, 26 gr.] *l' una, in forma di due conoidi iperbolici congiunti colla base, e simili in certa maniera alle 'Pietre Giudaiche'. ... Un pecoraio che nell' inverno stava in questo Poggio, ne faceva ricerca, e ne vendeva gran quantità a' pentolaj, per la composizione della vetrina. Io ne cercai e ne feci anche cercare da altri, ma non ne potei trovare, che sole due. Ne ho bensì vedute parecchie in Firenze, nel Museo del sig. canonico Gio. Vincenzo de' Marchesi Capponi, nelle quali si vede un incavo quadro, in cui sembra fossero delle lettere. . .* Targioni Tozzetti *relazioni d' alcuni viaggi* I (1768) p. 352.

7. ***Montalcino*** (prope *Siena*). Ibi repertae sunt tres glandes inscriptione carentes, nunc servatae Leidae in museo publico V 848—850. Ectypa insigni benivolentia mihi misit Carolus Leemans a. 1880. Cf. Ianssen, *de Grieksche, Romeinsche en Etrurische Monumenten van het Museum van oudheden te Leyden* (Leyden 1848) p. 318.

8. **Clusium** et loca lacui Trasimeno vicina: vide p. XIX, III et VI; n. 72, 2. Hoc loco addenda est glans 'reperta in loco qui dicitur *l' Ossaia* prope Cortonam. Asservatur Firmi in museo Caietani Deminicis'. FABR.

IИ1II1

MSI

Fabretti Corp. I. It. n. 1061 *bis*, tab. XXXV ad delineationem

Minicii (INAIIZ | MSI in textu). Omnino lectionis incertae est, et ne de lingua quidem, qua scripta sit, quicquam certius conici licet. — In museo Ravestein (nunc Bruxellis) glandes exstant (v. *Musée de Rav.* I, 1871, p. 117), quae repertae in fundis A. Buattini in ripis lacus Trasimeni dicuntur. Ex eodem, ut videtur, museo glandem Etrusce inscriptam memoravit Bergk p. 6 [ed. II p. 18]. — Gustavus Klemm, *Werkzeuge und Waffen* 1854 p. 283 haec protulit: *Am Trasimenischen See bei Perugia findet man noch jetzt nicht selten Wurfbleie von lanzenförmiger* [?] *Gestalt mit zugespitztem Ende von* $1^1/_2$—*2 Zoll Länge, die aus der blutigen Schlacht vom Jahre 217 v. Chr. stammen, wo Hannibal die Römer durch Hilfe seiner balearischen Schleuderer schlug.* Quorum fides penes auctorem esto. Vltima non dubium est quin mera coniectura nitantur, nam inscriptionem Klemmius non memorat.

9. Perusia. Vide n. 52 sqq.

10. *Orvieto*. Glandem plumbeam inscriptione carentem in necropoleos sepulchro quodam inventam, longam 0,031 m., se possidere Koerte mecum communicavit. Cf. ipsum in *Annali dell' Inst.* 1877 p. 170; ibi praeterea memorat in eadem necropoli repertum esse magnum numerum *di ghiande missili di terra cotta di due differenti grandezze; la maggiore oltrepassa del doppio le solite ghiande missili di piombe.* Cf. infra: *Castel d'Asso.*

11. *Bomarzo*, *Mugnano*, *Laghetto* (lacus Vadimonis). *Molte (ghiande) si trovano ne' Campi di Bomarzo, e cose sante il volgo le reputa. Di là ne avea una arrecata il signor priore Vincenzo Petroso.* ALESSI *lettera* 1815 p. 24.

Il signor Stefano Camilli di Viterbo ci fece conoscere alquante pilae plumbeae, *che assai di frequente si rinvengono nel territorio di Bassanello e Bomarzo presso la detta città, e che hanno la figura di oliva, e quasi ellittica. Le medesime dal volgo si appellano ghiande di s. Anselmo sulla falsa tradizione che un tal Santo prodigiosamente ne facesse cadere gran quantità in una battaglia sopra l'esercito nemico* DE MINICIS p. 256.

Le così dette pilae plumbeae *rinvengonsi quotidianamente nel suolo di Pian-meoniano* [paulo minus quam mille passus a Bomarzo distantis, cf. p. 22] . . *ghiande missili di piombo in figura di elissoide . . : fu cosa del tutto singolare l'aver rinvenuto entro un teschio la detta pila plumbea. . .* Luigi VITTORI *memorie arch.-storiche sulla città di Polimarzio oggi Bomarzo.* Roma 1846 p. 74. Rustici perforant et collo suspensas pro amuletis portare solent, id quod mihi testatus est Vittorius anno 1864.

Quattuor glandium inscriptarum, quae illic repertae sunt, ectypa Vittorius mihi a. 1880 misit. Earum una est Graeca (lego ΜΕΣ i. e. Μεσσανίων, cf. Vischer *Schriften* II 261), altera ut vid.

Etrusca (v. supra p. XIX n. III *b*), Latina nulla. Omnes et modulo et forma iis, quae in Graecia et Asia Minore reperiri solent, simillimae sunt, Latinisque omnibus haud dubie multo antiquiores. — Vittorius praeterea glandem FIR inscriptam a. 1883 eximia benivolentia mihi dono misit. Eadem videtur esse, quam anno 1864 apud ipsum obiter inspexeram.

12. Castel d' Asso. *Nella controfossa del Castel d' Asso e nell' interno del castello di detta città ultimamente si sono trovate molte ghiande missili lavorate in argilla. Sono un po più grandi di quelle finora conosciute lavorate in piombo. L'argilla n' è d'una durezza sorprendente* G. Bazzichelli *Bull. dell' Inst.* 1873 p. 109 sq. — Cf. supra: *Orvieto.*

13. Prope Velitras. Bonanni, museum Kircherianum 1709 p. 207: «fragmentum plumbi in agro Velitrensi repertum, in formam glan-«dis conformatum, non quidem a natura, nec ab arte hominum, «sed a coelesti; e coelo enim cecidit sub anno 596, quando urbs «Velitrensis (relatione Bucelini in Menologio Benedict. [7 Dec., p. 831 «ed. 1655]) gravi obsidione ab hostibus premebatur, orationibus S. «Gerardi ['qui et Girardus et Giraldus'] eius episcopi liberata fuit: «cum plumbeam super eos grandinem coelo deduxisset. Tale pro-«digium refert etiam Vghellus in Italia Sacra tom. I [p. 44 ed. 1717] «in Episc. Velitr. his verbis: 'Hic', id est Gerardus, 'cum ali-«quando Velitras inimici cinxissent corona, suis precibus obsidione «solvit, cum prius plumbeam grandinem orans e coelo excussisset «in hostes.' Addit (Antonius) Mancinellus lib. 5 serm. [tit. 5, «fol. XXXIII^r ed. 1511]: 'Legistis enim eius [divi Gyraldi episcopi «Veliterni] imprecatione hostium plurimos plumbea grandine glan-«dium formam referente (quo passim in agro adhuc videtur) oppres-«sos.' Huius generis glandes plumbeae custodiuntur ab aliquibus «tanquam insignis miraculi monumenta». Haec Bonannius narrat. — Alexander Borgia *istoria di Velletri* (Nocera 1723) p. 326 eiusdem de pugna (in *Colle delli Brittoni* inter Velitrenses et Brittones commissa) et grandine plumbea famae meminit addens: *Le ghiande di piombo, che in tanta copia si trovano nel nostro territorio, particolarmente in quella parte ove è fama che seguisse la battaglia coi Brittoni, sono ben diverse da quelle che si usano a tirar coll' arco e colle balestre, perchè quelle erano comunemente tonde di creta, e queste sono in vera forma di ghiande, e non di creta, ma di piombo.* — Superstitio illa inde videtur nata esse, quod magna vi imbrium effusa glandes in agris denudari et a rusticis reperiri solent; cf. quae p. XXI relata sunt de Mugnano. — Glans (non inscripta), quam museum Kircherianum ab Alexandro Borgia 'nobili Velitrensi, modo Nuntii Pont. Auditore Coloniae Agrippinae' accepit et Bonannius t. LXVI 12 exhibet, fortasse prope Velitras reperta est.

13*a*. [De Labico v. ad n. 6, 10.]

14. Praeneste. Anno 1861 prope Praeneste rep. *non in un sepolcro del solito tipo prenestino, ma in un tumulo costrutto di tuffo* (p. 188) glandium inscriptione carentium magnus numerus, una cum scutis tribus aheneis, speculis, aliisque rebus Etruscis. Richardvs Schoene *Annali dell' Inst.* 1866 p. 189.

15. Cumae. Vide n. 107 sq.

15a. Neapolis. Vide n. 111, 4.

16. Herculaneum. In *terre in direzione della via della Marina* 17 Febr. 1873 reperta est glans anepigrapha pendens 45,5 gr., longa 0,04, cr. 0,016 et 0,02; inde ex 17 Mart. 1873 in museo Neapolitano n. 115 servatur; cf. musei *Inventario* ms. et quae notavi ad n. 6, 45.

17. Pompei. Inde, si credis, provenit glans inscriptione carens, longa 0,028, quam museum Berolinense a Ternite pictore accepit. Friederichs *Berlins antike Bildwerke* II (1871) p. 241 n. 1134. — Cf. ad n. 6, 45.

18. *Tursi* (prope Potenza). Ibi reperta est una glans nunc servata in museo Neapolitano n. 72 = 218. Vide Fiorelli *Catalogo* p. 12 (ubi lege ΕΥΗΘΙΔΑ).

19. *Ceglie (Messapico)*. Ibi a. 1877 glandes XLVII (XXX anepigraphae, XVI Graece inscriptae, I incertae lectionis) repertae sunt. Edidit Viola *giornale di Pompei* IV (1878) p. 75 sq. Partem vidi. In quattuordecim exemplis est ΕΥΗΘΙΔΑ. — Ex eadem regione provenisse videtur glans musei civici Tergestini, quo venit ex museo Ostrogovich prope Lecce testibus Ottone Benndorf et Kunz (lego in ea ΕΥΗΘΙΔΑ).

20. Inter *Cassano* et *Castrovillari* (prov. Cosenza) rep. sunt duae inscriptione carentes. Vide ad n. 89*.

21. Leucopetra. Vide ad n. 51.

21a. [*Catanzaro*. Inde provenire n. 51, 5 non recte traditur.]

22. In Sicilia praeter Latinas glandes Pisonis Hennae (*Castrogiovanni*) inventas non paucae innotuerunt Graecae. Earum aliae loco supra dicto, aliae in monte Eryce, aliae prope Panormum in monte Ercte, aliae in agro Leontino repertae sunt. Vltimae bello a. 652—655 tribuendas patet ex Athenionis nomine inscripto (cf. Mommsenus Corp. I ad 642). Editae sunt in Corp. I. Gr. 8529; 5570; 5748 et ab Antonino Salinas *Annali dell' Inst.* 1878 p. 30 sqq. — Ex libro *Delle due mazze antiche votive alla Beata Vergine di Messina* glandes non inscriptas (in Sicilia?) repertas esse memoravit Ficoroni, Labico 1745 p. 86. At vide in Indice auctorum p. XLII: Spiegazioni. — Glandes argillaceas in Sicilia repertas Graeceque inscriptas praeter alios edidit Mommsen *Zeitschr. f. Alt.* 1846 p. 783 sq. Cf. n. 45 adnot. Militaris usus eas fuisse probabile est (*Bull. dell' Inst.* 1846 p. 70, Vischer *Schriften* II 244), cuiusmodi tela adhibita esse narrat Caesar b. Gall. 5, 43, aliaque exempla licet anepi-

grapha, reperta esse *Orvieto* et *Castel d' Asso* supra memoravi. — Per errorem Siciliae tributae sunt glandes agri Regini n. 51, 6. 7 et Perusinae 66, 5, ubi vide.

22a. [Aquileiae reperta esse dicitur n. 66, 4 quae non dubito quin Perusia provenerit.]

23. Apsorus (*Ossero*) in insula Liburniae Crexi (*Cherso*). Vide n. 109 sq.

24. Hispania. Vide n. 49 et 50.

INDEX MVSEORVM.

Augusta Taurinorum, *museo di artiglieria*. Tres quattuorve accepit ab Erolio, ut is Henzeno testatus est a. 1882. Apographa eodem anno nobis benigne misit Vincentius Promis, bibliothecarius regius. — Vide n. 72, 2 et n. 90*, 1-8.

Mediolanum. *a*) Museum archaeologicum possidet Perusinas duas, donatas a Seraphino Biffi, quarum una non est inscripta, altera est n. 86, 2.

b) Museum a Poldi-Pezzóli († 1879) municipio donatum possidet glandes tres inscriptione carentes, unam nuper incusam n. 73*, 7. Catalogus anni 1881 (vide Auctorum indicem s. v. Poldi-Pezzoli) p. 68 breviter memorat.

c) Hamilcar Ancona. Vide supra p. XIX n. III c. IV. — Prodit *Catalogo descrittivo delle raccolte egizia, preromana ed etrusco-romana di Amilcare Ancona* (Milano 1880 seqq.), sed ad has res nondum pervenit.

Vdine. Vide n. 81*, 8-14.

Ferrara. Iosephus Boschini possidebat duas glandes (n. 4 adnot. et 112), ab Alessio (1829) et Minicio memoratas.

Bononia. In museo universitatis asservabantur 8 Sept. 1877, quo die vidi, glandes undecim originis non indicatae; inter eas septem sunt Latine inscriptae n. 4, 11. 6, 39. 24, 17. 30, 10. 88. 113, 1. 115, una Graece inscripta, tres inscriptione carentes. — De Aldrovandio vide n. 7,2.

Cupra Montana. Vide n. 88*.

Firmum. Caietani de Minicis († 27 Mart. 1871) supellex antiquaria post mortem eius divendita est; glandium una (n. 65) ad Guardabassium, XVI ad Rossi-Scottium Perusinos pervenerunt (v. p. XXVI).

Ripatransone. In museo falsas vidit Gabriellius. — De Francisco Sciarra Condivi cf. ad n. 35, 2.

Asculum-Picenum. *a*) In museo civico autumno anni 1877 vidi glandes genuinas inscriptas CXV, quas exhibui n. 3—9. 12. 15. 16. 18. 21—24. 26—34. 37 not. 38. 42. 43. 45; his a. 1878 et 1879 accesserunt quinque (n. 6, 17. 26-28. 36). Quattuor Corropolitanae sunt, ceterae omnes, etiam eae, quarum origo non diserte adnotata est, haud dubie Asculi, inprimis in Castellani alveo repertae sunt. Exstat catalogus ms., in quo cuique glandi adnotatum est, quo anno et, si empta est, quo pretio acquisita sit, multis praeterea, ubi repertae sint aut a quo

allatae. Omnes diligenter examinavi adiutus optime Iulii Gabriellii, musei bibliothecaeque directoris, et peritia et iudicio. Ectypa plurimarum reportavi. — Sepositae sunt octo glandes a falsario incusae n. 70*, 1–8.

b) Venturini aurifex. Apud eum 13 Sept. 1877 vidi glandes sinceras sex n. 6, 32; 9, 11. 12; 14; 23, 3; 33, 4, fortasse sinceras duas n. 6, 33 et 7, 5; octodecim, quarum inscriptiones incusae (n. 71*, 1–10) aut cusionis valde suspectae (n. 71*, 10a–k) sunt; denique ut falsae specimen exhibuit n. 97*b**; cf. p. 99.

c) Silvestri glandes possidere dicitur, sed eas videre non licuit.

Corropoli. In museo tum cum Gabriellius vidit non exstabant nisi falsae (cusae). — De glandibus a Conceptio Rosa collectis vide n. 89* et p. 143.

S. Omero. Dominicus Guidobaldi. Cf. n. 6, 4. 124.

Interamna (*Teramo*). Ioseph Desantis. Vide n. 35, 1.

Hadria (*Atri*). Apud Sorrichium glandem n. 6, 34 vidit Dressel. — Quis aut ubi fuerit Surrichi a Minicio memoratus (v. n. 9, 13) nescio.

Florentia. *a*) Museum (*Vffizi*) habet tres glandes non inscriptas, quas catalogus ms. n. 1193—1195 aheneas esse male dicit, ea re, ut opinor, seductus, quod una cum rebus aheneis asservabantur. Duae n. 1194 et 1195 (longae 0,03) in media parte orbiculares sunt ut Graecae.

b) Museum archaeol., quod est in Palatio *della Crocetta*. Vide p. XIX.

c) Marchio Carolus Strozzi. Vide n. 6, 63. 8, 3, post n. 90*; de forma ahenea falsa dixi p. 7.

d) Grazzini. Vide n. 87*, 1–4.

e) Musei Capponi glandes memorat Targioni-Tozzetti; vide supra p. XX.

Arretium. Teste Iohanne Schmidt *Bull. dell' Inst.* 1879 p. 168 in museo exstat *una ventina di ghiande missili trovate, come si dice, in Piceno. Alcune di esse hanno tutta l' apparenza di essere uscite da fabbrica moderna. Scritta ve n' è una sola, in cui si legge* IECXX. Eam h. l. memorasse sufficiat; inscriptio per se est falsa (v. ad. n. 26) ac praeterea in incusis reperitur (n. 64*, 443. 610). Nonnulla sautem reliquarum inscriptione carentium novicias esse vix credo, nam falsam non inscriptam vidi nullam.

Cortona. Teste Mancinio musei directore ibi exstat una sola, quam ipse possidet et Gamurrinius edidit. Haec Mauius mihi rettulit. — Est ni fallor illa quam exhibui p. XIX n. II.

Perusia. *a*) In museo universitatis anno 1878 (quo examinavi) exstabant XVII inscriptae n. 6, 38. 53—55. 66, 3. 70. 71, 1. 72, 1. 78. 79. 86, 3. 87, 3. 6. 92. 97. 98. 103, XX non inscriptae, praeterea ab Alexandro Bonucci depositae II inscriptae (n. 69, 1 et 83)et III non inscriptae, genuinae omnes. — Acta musei, ex quibus glandium originem disci possit, non videntur exstare, vix autem dubium est, quin excepta una Asculana (FIR inscripta, n. 6, 38) cunctae sint Perusinae. — Anno 1880 museo Rossi-Scottius et Guardabassius (de quibus vide infra) glandes suas ille donavit, hic legavit; cf. Ang. Lupattelli, *indicazione degli oggetti nei musei di antichità nella Vniversità di Perugia* (Perugia 1882) p. 9 et 43.

b) Iohannes Baptista comes Rossi Scotti. Apud eum a. 1878 vidi XXXII glandes: n. 1, 19. 4, 5. 6, 35–37. 7, 1. 19. 24, 15. 16. 38, 13. 41, 1. 52. 57. 58. 63, 1. 64. 73, 1. 80. 81, 3. 4. 85. 86, 1. 87, 5. 90. 99; n. 19*. 19*a** (falsas antiquiores); n. 72*, 1. 2 (Vincenzinianas); unam lectionis incertae, fort. cusam; unam non inscriptam, sed perforatam (v. p. XIII). Duarum postea acquisitarum (84 not. et 72* not.) apographa mihi misit Rossi-Scottius. Earum XVI[1]) antea apud Minicium erant.

c) Marianus Guardabassi († 4 Sept. 1880). Anno 1878, cum vidi (14 Iun. et 15 Oct.) possidebat praeter quinque cusas (n. 73*, 1–5) XXII glandes: n. 56. 59. 60, 1. 62. 63, 2. 68, 2. 3. 76. 77, 2. 81, 1. 84, 2. 86, 4. 5. 11. 89. 91. 93. 95. 96. 100. 104. 106. Iis accesserunt postea n. 66, 2. 73, 2. 75. 101. 102. 102 not., quarum Guardabassius summa benivolentia ectypa vel apographa mihi misit. Idem epistula 21 Iun. 1872 cum Henzeno communicaverat apographa glandium n. 56. 59. 62. 65 ex Lovattii lectione; apud hunc n. 65 Romae periit. — Tam Rossi-Scottius quam Guardabassius, id quod grato animo testor, ad musea sua, quae ad Perusinas glandes cognoscendas maximi sunt momenti, summa liberalitate aditum mihi permiserunt et ectypa, quae volui, facienda curaverunt.

d) Diamante Montemelini. — Vide ad n. 79.

e) Oddi. — Vide ad n. 79.

Viterbo. Bonifatius Falcioni possidet glandes quinque; eas cusas esse ectypa ab Henzeno mihi transmissa docuerunt (vide n. 81*, 3–7). De eius museo cf. *Bull. dell' Inst.* 1876 p. 250 sqq.

Roma. *a*) In museo Kircheriano, nunc publico, glandes inscriptae CXVIII asservantur. Earum

genuinae sunt hae: 1) quas Asculo tribui: n. 4, 6. 7. 6, 40–43. 9, 13. 14. 11. 12, 4. 16, 2. (20?). 23, 5. 30, 7. 8. 32, 2. 45, 3; 2) quas Perusiae tribui: n. 63, 3. 66, 1. 67. 68, 4. 5. 69, 2. 71, 2. 82. 84, 1. 86, 6–8. 87, 4; 3) originis incertae: n. 111, 1 et 113, 2; 4) Graecae Cat.[2]) 249—251. 254.

Falsae sunt LXXXI hae: 1) cusae n. 69*, 1–45; suspecta n. 103 adnot., quarum n. 69*, 17–45 a Iulio Sambon donatae sunt (Rugg. p. 82); 2) fraudes antiquiores n. 1*—62*; Graecae Cat.[2]) 271 ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ et 272 ΠΕΡΙΚΛΗΣ; fortasse eiusdem generis est n. 223 (apud nos n. 20).

Litteris carent Cat.[2]) 317—351, sed 319 et 325 fulminis figuram exhibent, quarum 319 in aversa parte laesa, 325 suspecta est (vide n. 103 adnot.). — In 326 et 337 adnotatum est inventas esse in 'Castello di Ocrio', de quo vide p. XVIII.

1) N. 1, 19. 4, 5. (6, 35–37?). 7, 1. 19. (24, 15?). 58. 64. 73, 1.. 85. (87, 5?); 19*. 19*a**; denique glans inscriptionis incertae, fortasse cusae.

2) Numeri sunt catalogi Ruggieriani.

De origine glandium nec acta exstant neque alia indicia nisi duo, quae modo attuli, et ea, quae a Marchio accepit Minicius, ex parte tam vaga, ut potius ex inscriptionum argumento coniecta esse suspicio sit. Ne Garruccio quidem qui per multos annos in hoc museo quasi habitabat, alia innotuerunt indicia, ut patet ex eius Sylloge et ex eius censura catalogi Ruggeriani in *Civiltà catt.* XI 1 p. 453 seqq. (cf. X 12 p. 727 seqq.) edita. Bonannius (a. 1709) p. 208 glandem museum accepisse narrat ab Alexandro Borgia nobili Velitrensi, in tabula LXVI n. 12 autem duas depinxit non inscriptas. Brunatius (a. 1837) non exhibet nisi unam glandem i4scriptam FIR, itaque reliquae postea (inprimis usque ad a. 1846, quo Minicii libellus prodiit) videntur illatae esse.

Singularum indicem accuratum edidit Ruggierius catalogo suo a. 1878 edito, qui in iis digerendis plerumque Mommseni Garrucciique editiones secutus est. Sicut Garruccius in Sylloge ita Ruggierus magnam partem falsarum cum cusarum tum maxime ceterarum pro genuinis habuit; Cat. n. 273 immerito inter suspectas rettulit. Ipse bis examinavi a. 1877 et 1878; ectypa, quae desideravi, facienda curavit Helbigius amicus. Nuperrime in museo Basileensi inter Vischeriana vidi ectypa gypsea glandium Kircherianarum triginta. — De forma ahenea falsa vide p. 7.

b) Cardinalis Altieri († 1867) anno 1847, quo Garruccius eius plumbea edidit, glandes non possidebat, postea tamen praegrandes quasdam falsas, cuius generis alias acquisivit pater Marchius, comparavit ipse eas deinde damnans. Postea legavit universitati Romanae (cf. Garrucci Syll. p. 264 et *Civiltà catt.* X 4 p. 711), unde mox in museum Kircherianum illatae sunt. Haec Garruccius narravit Henzeno. — Significatur id genus, quod edidi n. 20* sqq.

c) L. Depoletti. Vide n. 6, 44. 23, 6-7.

d) Augustus Kestner († 1853). Vide p. XXX.

e) Raphael Garrucci. Vide n. 6, 63. 8, 3. 112 not. 92*.

f) Martinetti. Vide n. 86 not.

g) Merolli. Vide n. 86*.

h) Tomassetti. Vide n. 84*.

Velitrae. Museum Borgianum (vide p. XXXIII CATALOGO). Fortasse glandes quoque in museum Neapolitanum pervenerunt.

Neapolis.

a) Museum publicum a. 1877 possidebat glandes CXV. Earum n. 78—115 inscriptione vel insigni carent, XLIII cusae falsaeque sunt (vide 68*, 1-43), suspecta una 73 = (apud nos) n. 44, genuinae igitur inscriptae XXXIII vel XXXIV, excepta 72 Graeca in *Tursi* reperta (ΕΥΗΘΙΔΑ) omnes Latinae; earum Asculo tribui 1. 2 = n. 4, 9. 10; 13—15 = 9, 15-17; 24—26. 28. 31 = 24, 12. 11. 13. 23. 14; 34. 36 = 25, 1. 2; 55 = 17, 1; 58. 60—63. 65—69 = 6, 45. 47. 46. 48. 49. 50-54; 70 = 7, 6; 71 = 30, 9; 75 = 38, 17; 76 = 41, 2; 77 = 39;

Perusiae 44. 50. 51 = n. 74. 86, 9. 63, 4; originis incertae est 23 = n. 111, 2. — Origo nota est Graecae illius et n. 115 Herculanei repertae sed inscriptione carentis (vide ad n. 6, 45); ceterarum igitur concludi tantum potest ex inscriptionibus aliunde iam notis. Singulae glandes quo tempore in museum venerint, quaeque iam ante institutam falsarii Asculani officinam in eo fuerint, nescitur excepto uno exemplari; nam omnes glandes nunc digestae sunt secundum Corporis vol. I ordinem et in una sola 58 = n. 6, 45 schedula cum numero antiquiore (11437) servata est, quo ductus repperi in *Inventario generale della Collezione de' Bronzi minuti, contenente gli oggetti immessi nella Collezione medesima dopo il 17 Gennajo 1852 a tutto il dì 31 Luglio 1854* haec: 11437. 11438 (= *numeri del Verbale* 2004. 2005): *Due lunghe ghiande di piombo con lettere. Lunghe 18 centesimi.* N. 11439—11447 (= 2006—2014): *Nove altre più piciole e senza lettere. Lunga ciascuna un' oncia.* Fiorellius in Catalogo a. 1869 p. 11 testatur, museum glandes ab Isaia Salati (25 Oct. 1865) acquisivisse et ab Augusto Vecchj (26 Sept. 1868) dono accepisse, sed quae illae fuerint distinctum non est;

2) glandes XVI (Cat. 1—16 = 1719—1734) olim Santangeli, cuius museum, quod iam ab Romanellio laudatum (*Napoli antica e moderna*, III, 1815, p. 91), 5 Aug. 1865 a municipio Neapolitano emptum et in museo seorsum repositum est (Fiorelli, catal. nummorum Graec. Santangeli 1866, in praef.; Migliorri, *guida del museo nazionale*. Nap. 1876 p. 357). Omnes sunt genuinae et, quatenus aliunde concludi licet (nam acta de earum origine non exstant), Asculanae. Robigo (in 4 subnigra, in 15 cineracea et flava 16 flava et ferruginea, in reliquis flava) in terra non in aqua repertas esse arguit. Inscriptionem exhibent 1. 2. 3. 4 [= apud nos n. 37. 23, 4. 27, 3. 17, 2] insigne 5. 6 (cum litterarum vestigiis) 7. 9 [= 38, 15. 14. 16, 40, 1]; iis carent 8 (pendens 66, 5 gr.). 10 (62, 5 gr.). 11 (57, 5; cum vestigiis incertis, vide ad nostram n. 48). 12 (55, 5, fort. cum litterae vestigio), 13 (37 gr.), 14 (38 gr.), 15 (33 gr.), 16 (29 gr); 12 et 15 formam dimidiatae glandis habent. — Plerarumque ectypa gypsea liberali Iulii de Petra amici permissu facienda curavi.

De glandibus a Conceptio Rosa Corropolitano collectis, quae nuper in hoc museum venerunt, vide n. 89* et Addenda p. 143.

b) Raphael Barone antiquarius. Vide n. 95*.

c) Alfredus Bourguignon possidet quattuor glandes Latinas, quas a. 1882 ipsas Heidelbergam mihi transmisit. Vide n. 1, 23; 6, 60; 81*, 15. 16.

d) Ianuarius Riccio. Vide n. 1, 27.

e) baro de Riseis. Vide ad n. 22.

f) negotiator quidam antiquarius. Vide n. 87*, 5.

Catanzaro. Museum municipale. Vide n. 51, 5 et n. 68*, 44-58.

Regium ad fretum Siculum. Museum municipale. Vide n. 51, 1-4.

Siciliae musea Mommsenus adiit. Praeterea Antoninus Salinas a nobis rogatus non solum ectypa misit, sed etiam catalogum glandium, quas ipse in Sicilia viderat, tam Latinarum quam Graecarum in *Annali dell' Inst.* 1878 p. 30 sqq. et tab. F edidit. Syracusanarum glandium duarum (vide p. 4) imagines a Salvatore Politi delineatas de Torgia cum Mommseno communicavit.

a) Panormus. Museum regium. Cf. A. Salinas, *Del real museo di Palermo.* Pal. 1873 (de museo Astuto p. 13, Salnitriano p. 14, Hieronymi Valenza p. 17 rettulit, glandes memoravit p. 47) et Mommsen Corp. X p. 752. — Vide n. 1, 5-10; 51, 6. 7.

b) ibidem apud Romanum. Vide n. 1, 4.

c) Syracusae. Museum. Vide p. 4.

d) *Cefalù* apud baronissam Mandralisca. Vide n. 1, 11-18 et 2, 1-6.

Glandes, quas olim possederunt Alessi, Astuto, Petroso, Valenza, vide ad n. 1, 1-3. 28. — 45, 3. — 1, 29. — 1, 5; cf. Salinas l. c.

Sardinia. *Cagliari, Museo d'antichità.* Vide n. 1, 21.

Vindobonense museum Caesareum (*Münz- u. Antikencabinet*) praeter quattuor Graecas et unam non inscriptam (v. p. XIII) possidet tres glandes Latinas: n. 9, 20 (diu iam illic exstantem), 109. 110 a. 1878 Apsori in insula *Cherso* repertas. Eduardus baro de Sacken, musei praefectus, sex primarum exempla a se egregie delineata mihi misit a. 1878; de Apsoritanis idem et (qui detexit) Otto Benndorf eodem anno rettulerunt.

Tergeste. In museo civico quattuor Graecae genuinae et duae cusae (81*, 1. 2) exstant. Apographa Ottoni Benndorf, ectypa gypsea Carolo Kunz musei directori accepta refero.

In Hungariae museis nullam glandem exstare neque in eius regni territoriis ullam repertam esse Franciscus Pulszky interroganti mihi 18 Mart. 1879 rescripsit.

Basel. Glandes, quas Guilelmus Vischer collegerat, nunc asservantur in museo publico. Omnium ectypa sulphurea Achillis Burckhardt et Henrici Gelzer insigni benivolentiae debeo. Latinae inter eas sunt octo, quarum una genuina (n. 114), octo (67*, 1-8) inscriptiones cusas exhibent. Eas excepta 67*, 1 examinavi anno 1883. Praeterea in Vischerianis vidi ectypa gypsea glandis 63, 7 et glandium Kircherianarum triginta.

München. Museum antiquarium continet 1) Dodwellianas septem. Earum Graeca est una 688, ceterae Latinae: n. 1, 20 (Sicula), 51, 8 (agri Regini), 61. 77, 1. 81, 2. 87, 7 (Perusinae, quam originem Dodwellus inscripsit glandibus n. 77, 1 et 87, 7); 2) glandem Asculanam n. 6, 59 anno incerto acquisitam, 3) Graecas octo partim a rege Ludovico I partim nuper acquisitas. — Ipse descripsi a. 1877 Monachii; a. 1880 Guilelmus Christ, qui ei museo praefectus est, Heidelbergam, ut ectypa fierent, benigne transmisit. — Dodwellianae exhibentur in

catalogo a. 1837 (vide Indicem auctorum) et ab Hefnero, qui vidit sed lectiones eius Catalogi repetiit.

Ansbach. Societas historica ex dono I. G. Pfisteri, nunc Londiniensis, duas possidet glandes n. 118 et 62*a*, quas C. Schnitzleinii beneficio a. 1882 Heidelbergae examinare potui.

Sigmaringen. In museo principis Hohenzollern exstant octo glandes (376—383 signatae), a barone de Maienfisch ex Italia apportatae (non post a. 1860: vide n. 66*, 3); 377. 379. 381. 382 vacuae sunt, 380 fulmen (n. 105), 376 et 378 pugionem (38, 18. 19) exhibent, in 383 inscriptio incusa est (n. 66*, 3). Vidi in museo a. 1881, ultimam antea de Lehner Heidelbergam benigne transmiserat.

Mannheim. Museum societatis antiquariae. Vide n. 78*, 1. 2.

Erbach ad Muemlingam in Ottonis silva. Museum a comite Francisco in itineribus Italicis a. 1773/74 et 1790/91 collectum (v. L. F. Dieffenbach, *Graf Franz zu Erbach-Erbach*, Darmstadt 1879) continet quinque glandes 1) n. 63*, 2) Graecam, 3) tres, quae litteras incertas aut nullas exhibent; Graeca et duae non inscriptae in catalogo ms., a comite Francisco circ. a. 1808 confecto, depictae sunt a Kehrero tab. 24 n. 10.

Frankfurt a. M., *a*) museum municipale. Vide n. 75*, 23. 24.
b) apud Carolum Antonium Milani. Vide n. 75*, 1-22a et 93*.

Wiesbaden, museum. Vide 30, 11, 76*, 1-4. 94*.

Mainz, in museo et apud Iheringium. Vide n. 76*, 5 sqq. — De Iheringio cf. ad n. 74*, 75*. 76*, 1-4. 77*.

Kessenich (prope Bonnam) apud Ernestum aus'm Weerth. Vide n. 108 et 74*.

Gotha, museum ducale. Vide n. 78*, 3-11.

Berlin, *a*) museum regium. Huc pertinent: 1) Sicula n. 1, 24, 2) Asculanae n. 6, 58; 9, 18 (a. 1864 acquisita); 10, 3) Corropolitana n. 8, 2, 4) Perusinae n. 86, 10; 94. Pompeianam non inscriptam memoravi p. XXIII; a Iheringio emptae sunt cusae n. 77*, 1-12. Descripsi omnes; glandium 1, 24. 6, 58. 9, 18. 86, 10. 94 apographa Mommseniana in schedis exstant.
b) Carolus Guilelmus Nitzsch († 20 Iun. 1880). Vide n. 1, 22.

Hannover. Museum Kestneriarum, quod Hermannus Kestner ab Augusto Kestner († 1853) patruo collectum nuper oppido patrio donavit. In eo adservantur glandes non inscriptae quattuor, inscriptae tres hae: 1) LEG XI (n. 111, 3) longa 0,053, lata 0,022 pend. circ. 42 gr.; 2) L·XV (haud dubie referenda ad n. n. 24) longa 0,048, lata 0,017, pend. circ. 25 gr.; 3) XV I (n. 26 not.) longa 0,043, lata 0,023, pend. circ. 50 gr., corrosa est nec satis certo legitur; L ante X neque exstat neque spatio admittitur. Haec quod h. l. iam addere potui benivolentiae Ennonis Bartels acceptum refero. — A. Kestnerus glandium 1 et 3 inscriptiones in *Bull. dell' Inst.* 1847 p. 116 breviter memoraverat.

Kopenhagen, museum regium. Vide p. 115 ad n. 64*. Indicem glan-

dium, excerptum ex catalogo L. Muelleri, Io. Lud. Vssingius mihi benigne transmisit 18 Iun. 1883.

Bruxelles, museum *de la Porte de Hal*, quod non adii, continet nunc supellectilem antiquariam, quam collegit E. de Meester de Ravestein. Glandes, quas Bergkius annal. Rhen. 55/56 (1875) p. 49 = *Schleuderg.* p. 115 in museo quodam privato exstare dixit et male descriptas exhibuit, Ravesteinianas esse puto (cf. ad n. 24). Sunt autem hae: 1) ·XI F.ASIA (.X ed. II) [fort. n. 86], 2) ATRI II | LVT [fort. n. 73], 3) ·I.X· X *gladius* [vide n. 24 adnot.], 4) VI. — Bergkius p. 6 [ed. II p. 48] in museo Ravestein glandem Etrusce inscriptam exstare memoravit. — Cf. ad n. 22.

London, museum Britannicum. Anno 1875 in eo examinavi glandes CVII, benivolentia adiutus eorum virorum, qui rebus antiquis adservandis praefecti sunt. Latinae sunt novem: n. 6, 55-57 (praeter has testante Count d' Albanie 14 Mai 1863 tunc nullam museum possidebat Latine inscriptam), n. 4, 12; 9, 19; 117 (susp.): 66*, 1. 2; 67*, 9 (spuria, ut videtur). Saguntinas Graecas ad n. 50, lapillum ibi apud Robertum Ready exstantem ad n. 97* memoravi. — Ectypa a Readyo facienda mihi curaverunt A. S. Murray et Guilelmus Wright. — Glandes cum ante iter meum Italicum anni 1877, quo falsas a genuinis certius discernere didici, examinaverim, dubium mihi remanet, quid de n. 117 et n. 67*, 9 statuendum sit; reliquarum indoles vel ex ectypis certo discerni potuit.

Liverpool, Mayeri museum nunc cum museo municipali coniunctum. Vide n. 66, 4.

Stanmore Hill (*Great Stanmore*, *Middlesex*), C. D. E. Fortnum. Vide n. 26 not. 60, 2. 66, 5; 73, 3.

Vbi glans n. 50, quam I. B. Pinto possedit, nunc exstet, nescio.

Paris. *a*) *Louvre*. Anno 1852 museum possidebat, praeter exemplaria anepigrapha decem, glandes Graecas novem, Latinas duas (n. 63, 5 et 6) teste Hadriano de Longpérier, qui illarum apographa eo anno cum Friderico Ritschelio communicavit. — Anno 1859 aut 1860 glandes marchionis Campana museo illatae sunt. Earum teste Carolo Purgold (qui anno 1883 mihi delineavit vel ectypa fecit) tres n. 6, 63 et 29, 2 et tertia, fulmen [an monogramma Graecum?] exhibens, solae genuinae sunt, reliquae (complures FIR inscriptae, de quibus v. ad n. 6, 63, deinde n. 33*-61* et fortasse ea, quam ad n. 38 memoravi) spuriae sunt omnes.

b) *Cabinet de médailles*. Vide n. 6, 63; 9, 31. 32. Cf. n. 38 not.

c) apud Iulianum Gréau. Vide n. 90*, 9. 10.

d) apud Feuardent. Vide n. 64*. 65*. 97*a**.

St.-Germain. Vide n. 63, 7 et 96*, 3. Praeter has et Graecas (de quibus cf. Vischer, *Schriften* II p. 272) in eo museo ectypa glandium musei Perusini exstare comperi.

Lyon. Vide n. 80*, 1-17.

Toulouse. Vide n. 96*, 1.

Trévoux. Vide n. 96*, 2.

INDEX AVCTORVM.

Ioseph Brunatius musei Kircheriani inscriptiones. Mediolani 1837. 4. pp. 130.

Phil. Bruti-Liberati *memoria XVI sulla via Cuprense.* Ripatransone 1850. — Vide n. 35, 2.

Bulletin *des commissions d'art et d'archéologie*, VIII. Bruxelles 1869. Vide p. 142.

Bullettino *dell' Instituto di corrispondenza archeologica.* Roma 1829—1884.

Bullettino *Sardo.* Vide Spano.

Campana. Vide Cataloghi.

Clemens Cardinali *iscrizioni antiche inedite* [sunt quingentae] *raccolte e pubblicate.* Bologna 1819. 4. pp. V, 102. — *Impressione di cinquanta esemplari* (p. V); exstat in bibll. Heidelbergensi et Monacensi. — Exhibet Perusinam n. 78 ex Vermigliolii schedis, Asculanam n. 9, 22 ex *Descrizione del museo (Borgiano in Velletri), fatta dai Signori Akerblad e Filippo Aurelio Visconti, copia ms. della quale posseggo per gentilezza del secondo* (p. 71, cf. p. 79 et 100); est ni fallor Catalogus anni 1814, de quo vide infra Catalogo.

Ioh. Bapt. Carducci *su le memorie e i monumenti di Ascoli nel Piceno.* Fermo 1853. — Cf. p. 6. Ad inscriptiones ipsas nullius est usus.

Cataloghi del museo Campana, part. 1—12 [Romae 1858/59]. 4. — Cf. ad n. 6, 63; 29, 2; 33* sqq.

Catalogo *del museo Borgiano* anni 1814, editus in: *Documenti inediti per servire alla storia dei musei d' Italia* (cura Iosephi Fiorelli) I (1878) p. 305. — Vide n. 6, 61. 62; 9, 22; 23 adnot.; cf. Cardinali.

(de Caylus) *Recueil d' antiquités* I—VII. Paris 1752—67. 4. Vide n. 9, 28.

Cherubini. Vide n. 85*.

Civiltà *cattolica.* Vide Garrucci.

Corpus inscriptionum Latinarum. Glandes continentur vol. I (1863) n. 642—716, n. 1507—1536 a Mommseno collectae; vol. II (1869) n. 4965 Hispanae ab Huebnero, vol. V (1872) n. 1079* (= apud nos n. 66, 4, vide p. 142) a Mommseno, vol. IX (1883) n. 6086, I-XLVIII Asculanae et n. 664*—759* spuriae a me editae.

Count d' Albanie. Vide Proceedings.

Melchior Delfico (1744—1835) *delle antiche ghiande missili di piombo. Lettera a S. E. il signor conte D. Giuseppe Zurlo*, pp. 11, tab. I. — Edita est in eiusdem libro: *Della antica numismatica della città di Atri nel Piceno con alcuni opuscoli su le origini italiche.* Napoli 1826, fol., quae opuscula a priore editione *Della ant. num. di Atri* (Fermo 1824) absunt. Epistula illa anno proximo a priore editione (vide ed. II p. 3) i. e. a. 1825 scripta est. — In ea de fundae glandiumque apud veteres usu disputavit et nonnullas glandes prope Asculum repertas (p. 9), quas ab amico (Antonio Orsini? cf. apud nos p. 7) acceperat, in tabula aeri accurate incisas exhibuit. Vide n. 3*b*, 2; 6, 1; 9, 23; 26, 2. 3; 38, 1.

Ernestus Desjardins *Desiderata du* Corpus inscriptionum Latinarum *de l' académie de Berlin,* fasc. 1 (1874): *Le musée épigraphique de Pest*

(cf. Ephem. ep. II p. 354 sqq.); fasc. 2—5 (1874—1876): *Les balles de fronde* et q. s. Paris. fol. — Glandium inscriptiones non edidit nisi spurias. Vide n. 64* et 65* et p. 91 sqq.

Ernestus DESJARDINS, *Comptes rendus de l' Académie des inscriptions*. Paris 1876 p. 168 sqq. — Vide p. 91.

DIARIO *di Roma* 7 Dec. 1839 n. 97. Vide ad n. 79. Excerpendum curavit Henzenus.

DISSERTAZIONI (sive ATTI) *della pontificia Accademia romana di archeologia*. Roma, tom. VII (1836): vide BORGHESI; tom. XI (1852): vide MINICIS.

DOCVMENTI. Vide CATALOGO.

DODWELL] *Notice sur le musée Dodwell, et catalogue raisonné des objets qu'il contient. Publiée par la direction de l' Institut de correspondance archéologique.* Rome 1837, pp. VIII, 71; praefationi subscripsit Iosias Bunsen. Insunt p. 27 n. 95—100 sex glandes Latinae (Sicula n. 1, 20, Regina n. 51, 8, Perusinae n. 61; 77, 1; 81, 2; 87, 7), nunc in museo Monacensi servatae. Ad n. 77, 1 adiecta est adnotatio Borghesii, cui debetur praeterea glandis n. 87, 7 lectio, fortasse etiam reliquarum. Glandes Dodwellianas quattuor secum communicasse Aemilium Braun m. Iul. 1835 Borghesius (opp. VII p. 103 sq.) scripsit Olao Kellermann 31 Iul. 1835, simul memorans, quot praeterea glandes nosset. Eae erant hae: Ficoroniana n. 6, 40, editae ab Alessio *Bull. dell' Inst.* 1833 p. 176 n. 1, 1-3; ab Delfico (undecim); ab Vermigliolio ed. II p. 612 et 616 (n. 78 et 68, 1).

Iohannes EROLI. Vide n. 72, 2. 90*, 2. 3.

Iohannes FABER vide VRSINVS.

Ariodantes FABRETTI, Corpus inscriptionum Italicarum et Glossarium Italicum. Aug. Taurinorum 1867. 4. Octodecim exhibet glandes 1) sex ex libello Miniciano: 6, 35; 7, 1; 119 (bis ed.); 3*; 11*; ad 45, 3, 2) decem ex Minicii delineatis exemplis 32, 2; 45, 3; 53; 55 (bis ed. ut diversas); 92; 18*; 62*; cf. ad 45, 3 et locorum elenchum p. XX, 8; 3) unam ex suo apographo: vide p. XIX, IIIa; Latinae et genuinae insunt solae hae: 6, 35; 7, 1; 32, 2 (Lat. ?); 53; 55; 92.

Franciscus FICORONI *le memorie ritrovate nel territorio di Labico*. Roma 1745, 4; ed. II Roma 1748, 4. Vtramque adhibui. — Vide n. 6, 40.

Ioseph FIORELLI, *Catalogo del Museo nazionale di Napoli. Armi antiche* Napoli 1869, fol. pp. 23. — 4, 9. 10. 6, 45-54. 7, 6. 9, 15-17. 17, 1. 24, 11-14. 23. 25, 1. 2. 30, 9. 38, 17. 41, 2. 44, n. 68*, 1-43.

—— Cf. NOTIZIE.

FORTVNVM cf. n. 26 not. 60, 2. 66, 5. 73, 3.

Carolus FRIEDERICHS *Berlins antike Bildwerke* vol. II: *kleinere Kunst und Industrie*. Düsseldorf 1871. Vide n. 1, 24. 6, 58. 9, 18. 86, 10; p. XXIII, 17.

Iulius GABRIELLI] *Il palazzo comunale di Ascoli-Piceno e le sue raccolte. Indicazione di G. G.* Ascoli-Piceno 1874, pp. 36. — Edidit musei

Asculani, cui praeest, glandes sex ligno incisas: n. 4, 8. 9, 9. 12, 1. 21, 5. 23, 2. 70*, 4 [p. 117 ad n. 70* lin. paenult. pro 'et' scribe 'aut'].

Iulius Gabrielli in eph. Asculana *L'eco del Tronto* 27 Aug. 1876 et 26 Aug. 1877 rettulit de ingenti glandium numero reperto 1) a. 1876 inter pontem *di Cecco* et pontem quem vocant maiorem, 2) 10—18 Aug. 1877 ab Eugenio et Iacobo Mattei fratribus prope eundem locum supra 1900 glandes litterarum vestigiis fere carentes omnes.

—— ibid. 23 Dec. 1877 musei Asculani glandes contra Garruccium (*Civiltà cattolica* X, 4 p. 710) fidem earum infirmare temere conatum rectissime defendit. — Cf. p. 93.

—— et C. Zangemeister, *scavi per ghiande missili eseguiti in Ascoli-Piceno* (10—12 Sept. 1877), in *Bull. dell' Inst.* 1877 p. 172 sqq. — Vide p. 5 sq.

—— *scavi per ghiande missili in Ascoli-Piceno* (9—20 Sept. 1879), in *Bull. dell' Inst.* 1879 p. 190 sqq. — Vide p. 6.

G. F. Gamurrini, *appendice al* Corpus Inscr. Ital. *di Fabretti*. 1880. 4. — Vide p. XIX.

—— in *Bullettino dell' Inst.* 1868 p. 188 sqq. — Vide p. XIX.

Raphael Garrucci, *i piombi antichi raccolti dal card. Lodovico Altieri*. Roma 1847. 4. — Vide n. 68, 4.

——, *i segni delle lapidi latine volgarmente detti accenti*. Roma 1857. Vide n. 84, 1. Attuli ex Ritschelii opp. IV p. 389.

——, *Bullettino dell' Inst.* 1866 p. 28 sqq. — Vide 87*, 5; 20 (susp.); 26 not.; 112 (susp.).

——, *Civiltà cattolica* X 4 (1877) p. 710 sqq., X 5 (1878) p. 727 sqq., XI (1880) 1 p. 462. Vide p. XXVII; p. 93; n. 59; 82*—84*. 91*. 92*.

——, Sylloge inscriptionum Latinarum aevi Romanae rei publicae. Aug. Taurinorum 1877, sed fasc. 2 (p. 257 sqq. = n. 925 sqq.) anno demum 1878 prodiit. Sylloges n. 900—902 ab Garruccio exhibentur glandes Siculae. 935—978 Picenae, 1081—1105 Perusinae. Transcripsit fere materiam ab Mommseno collectam librorum testimonia afferens, quos ipse non consuluit; videlicet si, ut exemplum afferam, Lipsii Poliocreticon editionem anni 1596 inspexisset, in ea glandem n. 13 (Garr. n. 944) memorari non foret denuo testatus. In iis, quae de suo Garruccius addidit, insunt neclegentiae exempla, quae cum ad alia spectant tum ad originem vel museum falso indicata (ex. gr. 6, 45; 13; 29, 2; 35, 1). Glandes non paucas ipse examinavit, sed quod efficere voluit, ut 'ne diutius corruptae ferantur' (p. 315 extr.), id ei parum contigit. Nam multas lectiones falsas vel ex prioribus repetiit vel ipse induxit, neque ullam glandium inscriptionem lectu difficiliorem plane expediit. Itaque falso lectas edidit has (quarum duodecim ipse vidit): Syll. 904 (apud nos n. 1, 20); 939 (9, 14); 941 (12, 4); 942 (9, 23); 946 (11); 957 (111, 2): 959 (24, 13); 967 (26, 2); 970 (32, 2); 971 (30, 7. 8. 9); 976 (82); 1081

(70); 1082 (69*, 38 cf. n. 85 not.); 1088 (66, 1); 1090 (59); 1100 (61); 1101 (84); 1104 (87, 7; hanc etiam interpolavit). Suspectas non in suspicionem vocavit has: 955 (47); 969 (48); 972 (46); 960 (124); 1105 (112). — Quod ad spurias attinet, non solum glandes musei Kircheriani Minicii aetate confictas n. 1*—16* (cf. quae dixi p. 88 sqq.) denuo ut genuinas edidit[1], sed etiam inter primos est, qui glandibus Asculi incusis decepti sunt (edidit enim iam a. 1866 ut genuinam n. 87*, 5); ipse quadraginta incusas possidere se ait, quas ut genuinas se acquisivisse certe non negavit (*Civiltà catt.* X 4 p. 711 et X 5 p. 728). Cf. quae dixi p. 92 sq. — Quae cum ita essent, Garrucciana editio tot glandibus spuriis totque lectionibus falsis deturpata, mihi nullius fere usus fuit. Etiam anno 1883 errores eius deceperunt Victorem Poggi, qui in *Giornale Ligustico* X p. 198 sq. ad inscriptionum in glandibus repertarum genera demonstranda cum Garrucciana Sylloge usus esset sola, inter XXIIII quae attulit exempla spurias octo, suspectas vel male lectas IIII admisit.

GAZZETTA *Vffiziale del Regno d' Italia 11 Maggio* 1870. — Vide ad n. 86, 2.

Achilles GENNARELLI. — Vide ad n. 58.

GIORNALE *Ligustico di archeologia, storia e letteratura dir. da L. T. Belgrano ed A. Neri.* Genova. — Vide p. XIX et supra in hac pag.

GIORNALE *scientifico ... di Perugia* 1835 n. 24—26 (Vermiglioli): v. n. 68; 71, 1; 77, 1; 78; 87, 7. — 1859 disp. 1 (Rossi-Scotti): v. n. 52. — 1860 (de Minicis): v. n. 31*. — 1861 disp. 2: v. n. 86, 1.

Ianus GRVTER, Inscriptiones (1603) p. 1158, 4—6 tres glandes n. 4, 1. 13. 16, 1 exhibuit. Eas accepisse eum puto ab Lipsio, qui a. 1605 ipse edidit. Litteris expressit ut Lipsius vulgaribus, omissis autem glandium imaginibus.

Georgius GVALTHER, Siciliae antiquae tabulae. Cf. Mommsen Corp. X p. 714 sqq. Editionis principis Panormi, anno ut vid. 1624, impressae sed imperfecte relictae duo novimus exemplaria, quorum unum Romae in bibl. Alexandrina Dresselius, alterum apud sacerdotem Castronuovo in Monte S. Giuliano Mommsenus vidit: utrumque titulo caret; posterius, nunc Panormi in bibliotheca musei adservatum, continet Tabularum p. 1—83 et Animadv. p. 1—154, prius eadem, nisi quod in An. p. 146 desinit. — Ed. 2 in titulo exhibet: 'Messanae CIↃ. IↃↃ. XXiV', sed prodiit a. 1625, qui annus et Dedicationi et Censorum approbationi subscriptus est. Continet Tabularum pp. 108, Anim. pp. 184. Ea denuo excusa est in Graevii Thesauro antiqq. Siciliae vol. VI, Lugd. Bat. 1723. — Latinas glandes in ed. 1 praeter Lipsianas n. 13. 14, 1. 16, 1 protulit has auctore non indicato: n. 9, 27 et 24 (cf. infra p. 142). In ed. 2 An. p. 26 = Thes. VI 381 addidit Seb. Antonelli (i. e. Andreantonelli) de Castel-

1) Glandem n. 5* *l. II. Ital.* Garruccium numero suo 949 comprehendisse puto ut solet diversa eiusdem inscriptionis exemplaria non distinguere. Certe ne hanc quidem usquam damnavit.

lano testimonium (v. nos p. 5) et praeter glandes supra scriptas memoravit duas inscriptas n. 24, 18 et 27, 4 et 'alias literis fugientibus', quas sicut illas n. 9, 27 et 24 Romae apud Lancellottum de Lancellottis patricium Asculanum se vidisse testatur.

Walter Hawkins in Archaeologia Londiniensi vol. XXXII, 1847, p. 96 sqq. de glandium usu disseruit sed Latinam inscriptionem non exhibuit. Quaedam narrat mira aliundeque plane inaudita, ut mero memoriae errore illata esse putes. Eius generis sunt duo quae p. 105 testatur, prius Florentiae maximum glandium numerum repertum esse ibique fortasse armamentarium (*'Arsenal'*) fuisse; alterumque hoc, in Erycis ruinis, a Drepano orientem versus sitis, glandes repertas esse nonnullas imprecationibus inscriptas, ex. gr. *'your heart for Cerberus'*, librum citans Smythii *Sicily* p. 242, quo tamen hanc inscriptionem non exhiberi inspecto libro mihi testatus est Augustus Wilmanns.

Ioseph v. Hefner, *Catalog der Vereinigten Sammlungen*. N. 1. München 1845. Inspexit in usum meum Guilelmus Christ.

——, *Oberbayerisches Archiv* VII (1846).

——, *Das Römische Bayern*, 3. *Auflage*, München 1852. — In his libellis exhibuit glandes musei olim Dodwelliani, sed lectiones tantum modo ex eius catalogo (vide Noticb) exscripsit.

Guilelmus Henzen in Orellii Inscriptionum vol. III n. 6836 nonnullas glandes ex Minicio exhibet.

Aemilius Hvebner. Vide Corpvs.

Iahresbericht *des hist. Vereins in Mittelfranken*. Vide Pfister.

Im neuen Reich. Leipzig 1875 vol. II. Vide Mommsen.

Otto Keller. Vide n. 81*, 10.

Olaus Kellermann. Vide ad n. 77, 1.

Renatus Kerviler, *des projectiles cylindro-coniques. ou en olive depuis l' antiquité jusqu'à nos jours*, in: *Revue archéol.* ser. 3 tom. II (1883) p. 281—287 et tab. XXIV. Edidit lapides missiles, quos Gallorum fuisse statuit, et de forma telorum missilium tam antiquorum quam recentiorum olivis vel glandibus similium disputavit, Semperi tamen libellum non afferens. Glandes Romanae imaginem non ad unum ex archetypis, quae permulta exstant, exhibuit, sed ex A. Richii lexico archaeologico in tabula repetiit (inscripta est FIR), nec recte putavit a Richio archetypi magnitudinem repraesentatam esse, cum id fuisse debeat moduli haud paullo maioris.

Augustus Kestner. Vide n. 26 not. et 111, 3.

Rudolfus Lanciani. Vide n. 77, 1.

Liberati. Vide Brvti.

Ludovicus Lindenschmit. Vide n. 66*, 3.

Iustus Lipsivs, Poliorcetica, Antverpiae 1605. Libro IV c. 3 extr. quinque glandes exhibet, 'quae nuper repertae sunt prope Asculum, in flumine Triunto', 1) n. 13, 2) n. 4, 1, 3) n. 16, 1, 4) n. 39, 5) non inscriptam. Formam faciemque glandium ad veram magnitudinem

expressit, inscriptiones autem vulgaribus litteris figuris earum inseruit. Quo pervenerint glandes nescitur; unam (n. 13) fortasse vidit I. F. Gronovius.

La LOMBARDIA 1870. — Vide n. 86, 2.

Hadrianus DE LONGPÉRIER. Vide RITSCHL.

Ios. LOVATTI. Vide ad n. 56. 59. 62. 65.

Angelus LVPATTELLI. Vide p. XXV.

MARCHI, musei Kircheriani, cui praefectus erat, glandes delineavit Minicio (cf. Min. p. 201 not. 3), idemque postea sedecim earum Ritschelio, qui edidit Pr. L. Mon. t. VIII 2. 7. 9. 10. 20. 21. 22 (adversam partem). 23. 24, t. IX 37. 41. 42a. 48. 54. 58. 59. — In academia Romana de Minicii commentatione 3 Nov. 1839 lecta breviter disseruit 28 Nov. e. a.; vide *Diario di Roma* 7 Dec. 1839 n. 97.

Iohannes de MARIANA, *Historia general de España*. Tomo IX. Valencia 1796. 4. Continet p. CLIII sqq. epistulam Francisci Perezii Bayér. Vide n. 49. — Suppeditavit bibliotheca Monacensis.

Ioseph MICALI, *storia degli antichi popoli Italiani* vol. I—III. Firenze 1832. 8. et tabularum vol. inscriptum: *Monumenti per servire alla storia* et q. s., fol. — Duas n. 4, 3 et 6, 2 bene delineatas edidit.

Carolus Antonius MILANI] *Catalog der Sammlung des* † C. A. M., *welche in Frankfurt a. M. den 4. Juni 1883 u. ff. Tage von F. A. C. Prestel versteigert wird.* Frankfurt a. M. 1883 (Praefationi subscriptum est: F. G.). Pag. 106 n. 341 glandes XXV breviter commemorantur. — Vide n. 75* et 93*.

Caietanus DE MINICIS, *sulle antiche ghiande missili e sulle loro iscrizioni. Dissertazione letta alla pontif. accademia rom. di archeol. 3 nov. 1839.* — Edita est cum additamentis (cf. ed. 2 p. 239 not. 3 et p. 228 not. 1): 1) seorsum: Roma 1844, pp. 71, tabb. II, 2) in *Dissertazioni della pontificia accad. rom. di arch.* t. XI. Roma 1852 p. 187—256 [= p. 1—70 ed. sep.], tabb. II. — Vtriusque editionis plane idem typus est, nisi quod errorum emendationes, quae p. 71 ed. sep. exhibentur, desunt in editione altera nec in eius textum sunt relatae. Earum memorabilis est sola haec, qua p. 16 = 202 n. 25 IH corrigi iubetur in TAH. — In tab. II, quae sola inscriptiones exhibet, infra n. 25 et n. 32 quaedam libelli exemplaria paullo ante editionem insertas exhibent duarum glandium [falsarum] imagines n. I et II signatas (v. n. 32* et 19*a**). — Opusculum non est iam a. 1844 editum, nam p. 67 = 253 *Bullettino Napol.* anni 1846 memoratur et ipse auctor p. 53 = 239 not. 3 libellum non talem edi monet, qualem legerit anno 1839, nam per septem annos glandium numerum duplo maiorem factum esse. Itaque impressio finita est anno 1846 aut certe non ante annum 1846. — Attuli ex editione altera.

Minicio primam glandium Latinarum syllogen debemus; Graecarum, quas et ipse collegit, Iohannes Petrus Secchi quasi appendice huius libelli editurus erat (p. 244 et 254 not. 3), ipse earum

nonnullas, ex libris exscriptas fere omnes, p. 240—252 exhibuit. Glandes edidit hoc ordine distributas: p. 201—218 (tab. II n. 1—33) glandes belli socialis, p. 219 sq. (n. 34—36) belli Spartaci (cf. quae dixi ad n. 13), p. 220—231 (n. 37—53) belli Perusini, p. 232—239 (n. 54—68 et n. 84) bellorum incertorum a legionibus inscriptas, p. 240—244 (n. 80—83) Siculas Graecas et Latinas, p. 245—250 Graecas alias (inter has quoque Siculas), p. 250—253 varias.

Materiam collegit sane copiosam primusque quam late hoc inscriptionum genus pateret, docuit. Cum vero plerasque glandes non ipse examinavisset, sed in aliorum apographis acquiesceret et de his rebus iudicare non satis didicisset, non solum complures minus emendata lectione edidit verum etiam parum cavit a spuriis, quae tunc emergere coeperunt, decipiendi prurigine eo ipso, quod glandes a Minicio undecumque conquirerentur, nebulonibus excitata. Et tamen rectissime, ut caveret, monitus erat a Borghesio; quem tantum aberat ut audiret, ut ne argumenta quidem, quibus viri summi suspicio nitebatur, palam evulgaret eoque impediret, quominus iis alii melius uti possent; cf. quae dixi p. 89 sq. Quamquam adest ei nonnihil excusationis, quandoquidem plerasque earum nuperrimi quoque editores, licet eas diu examinare et cum genuinis conferre possent, ex. gr. Garruccius, genuinas esse censuerunt. — Quod glandium originem saepe non indicavit, eius rei culpa magis eius auctoribus quam editori tribuenda est, sed ipse praeterea etiam nonnumquam ubi exstarent glandes adnotare neglexit, ut quodnam exemplar significet, coniectura investigandum sit (cf. 17, 1), in quibusdam discerni plane nequeat. Praeterea, sicut suis locis adnotavi, nonnullarum glandium originem potius coniecisse ex inscriptione videtur quam traditam habuisse. — Imagines litterarum formam parum fide repraesentant, etiam illae, quae ad exempla delineata repetitae sunt; sed eas, quas subieci, ex apographis tantum litteris vulgaribus in tabula exhibuit: tab. II 2. 6. 12. 16. 18. 28. 35. 38—41. 50. 55. 57. 60. 74—77. 80. 81. 83, additis ad has et 51 formis quoque glandium plane arbitrariis. Ad characterum antiquorum formam cognoscendam omnia eius exempla nullius fere usus sunt. — Vt lectoris commodo consulerem, elenchum subieci, quo Minicianos numeros cum nostris composui, hac nota † significans Minicianam inscriptionem meo iudicio esse lectionis falsae, ‡ glandem suspectam, * spuriam.

Minicii	ed. nostrae	Minicii	ed. nostrae	Minicii	ed. nostrae
1	1*	[7]	11*	13	13*
2	82 not. †	8	8*	14	9 29†
3	9 13†	9	9*	15	4 5
4	19*	10	20‡	16	16 1
5	6 35	11	12*	17	17 1†
6	7 1	12	9 30†	18	ad 4‡

Minicii	ed. nostrae	Minicii	ed. nostrae	Minicii	ed. nostrae
19	ad 17	45	65	70	12 4†
20	5*	46	87 3	71	9 26†
21	4*	47	87 4†	72	30 8
22	ad 6†	48	87 5†	73	116†
23	11†	49	84	74	61*a**
24	3*	50	87 7†	75	107
25	119‡	51	64	76	121†
26	48‡	52	54	77	122†
27	16 2	53	66 3†	78	123†
28	9 24†	54	70†	79	7 2†
29	15*	55	85	80	1 28†
30	27 5†	56	6*	81	1 27†
31	16*	57	120†	82	1 19
32	35 1‡	58	111 1‡	83	1 20†
33	47‡	59	ad 81	84	19
34	14*	60	81 2†	I	32*
35	13	61	115†	II	19*a**
36	46‡	62	79	p. 239	66 1
37	78	63	112	p. 251	ad 45 3
38	77 1†	64	10*	p. 251	18*
39	61†	65	113 2†	p. 251	55
40	51 8	66	113 1	p. 252	23*
41	68 1†	67	{23 5 {24 15. 17	p. 252	20*
42	71 2			p. 252	21*
43	71 1	68	26 3†	p. 253	27*
44	58	69	12 4†	p. 253	28*

(Caietanus DE MINICIS), *le iscrizione Fermane.* Fermo 1857. — Vide ad n. 6, 35 et 7, 1.

——. Vide GIORNALE *di Perugia* 1860.

——, *le monete gravi e le ghiande missili di Fermo.* Fermo 1868. — Vide ad n. 6, 35.

Archaeologisch-epigraphische MITTHEILVNGEN, vol. III. Wien 1879. — Vide n. 109 sq.

MNEMOSINE *Sarda.* — Vide SPANO.

Theodorus MOMMSEN. Vide CORPVS Inscr. Lat.

——, *Archaeologische Zeitung* XXXIII (1875) p. 61, ubi ex litteris meis de glandibus Feuardentianis (n. 64*) rettulit, quas ipseobiter inspexerat.

——, *Monatsberichte der Akademie der Wiss. zu Berlin* 1875 p. 479.

——, *Im neuen Reich.* 1876. II p. 417 sqq. Cf. p. 90 et 92.

MONATSBERICHTE. Vide MOMMSEN et ZANGEMEISTER.

NAPOLEON imperator, *histoire de Iules César.* t. II 1866. Vide n. 96*, 3.

Henricus NISSEN. Vide n. 1, 21.

Carolus Guilelmus NITZSCH, *die Gracchen,* Berlin 1847. Vide n. 1, 22.

NOTIZIE *sul museo patrio archeologico in Milano.* Milano 1881. pp. 48. Vide p. XXIV.

—— *degli scavi di antichità* ed. ab Fiorellio, Romae 1876 p. 145 [= *Atti dell' Accad. d. Lincei* ser. 2 vol. III 3 p. 322]. Vide n. 85*.

I. C. ORELLI, Inscriptionum collectio. Vol. II, Turici 1828. Vide n. 9, 22. — Cf. HENZEN.

P. M. PACIAVDI (1710—1785), diatribe qua Graeci anaglyphi interpretatio traditur. Romae 1752. 4. (Excerpsit Henzenus). — Vide n. 79.

Paschalis PANVINI, *il forestiere a Pozzuoli.* Napoli 1818. (Excerpsit Mommsenus). — Vide n. 107.

PERIODICO *di numismatica e sfragistica, diretto dal march. Carlo Strozzi*, vol. III, Firenze 1871. — Vide ROSSI-SCOTTI.

I. G. PFISTER, *uiber römische Schleudergeschosse*, in: *32. Jahresbericht des historischen Vereins in Mittelfranken*, Ansbach 1864, 4. p. 20—30. Vide n. 118 et 62*a**. Alias glandes tam Graecas quam Latinas ex libris memoravit et de fundae glandisque usu disseruit.

Victor POGGI. — Vide p. XIX.

POLDI-PEZZÓLI] *Fondazione artistica Poldi-Pezzoli. Catalogo generale.* Milano 1881. pp. 126. — Vide p. XXIV.

PROCEEDINGS *of the society of the antiquaries of London.* vol. III (London 1853) p. 54 F. Bööke exhibet glandem n. 66, 4; Ser. II vol. II (21 Nov. 1861 — 16 Iun. 1864), London, pag. 266 sq. Count d'Albanie glandes n. 50. 6, 55–57 et p. 269 sq. Fortnum n. 60, 2. 73, 3. 66, 5 ediderunt 14 Maio 1863 cum societate communicatas.

RAVESTEIN] *Musée de Ravestein; Catalogue descriptif par E. de Meester de Ravestein.* Tom. I. II. III. Liége 1871. 1872. 1882. Vide p. XXI et XXXI.

REVUE *archéologique.* Vide KERVILER.

Nemesius RICCI, *le antichità dell' agro Palmense.* Teramo 1844. p. 48 (in bibl. reg. Monac.) — Vide n. 4, 4 et 6, 4; cf. p. XVIII.

——, *sulle epigrafi di alcune ghiande missili di piombo. Osservazioni.* Ripatransone 1852. pp. 14 (in bibl. Heidelb.). Inscriptiones quasdam ex Minicio repetiit. Ex iis, quae observavit, dignum fort. memoratu hoc est, quod n. 35 AR male lectam esse pro FIR coniecit.

Ianuarius RICCIO, *notizie degli scavamenti del suolo dell' antica Capua.* Napoli 1855. 4. — Ad n. 1, 27 memoravi ex Mommseno, Corp. vol. X.

Fridericus RITSCHL, Priscae Latinitatis monumenta epigraphica, Berolini 1862. fol. — Tabulis VIII et IX glandes aliquot musei Kircheriani ad exempla a Marchio delineata (vide MARCHI), Perusinas tres (tab. IX 42*b*. 46. 49) ad exempla stannea Brunnii, ceteras ex Minicio repraesentavit, recte tamen omissis iis, quas Minicius vulgaribus litteris expressit.

Fridericus RITSCHL, *Rheinisches Museum für Philol.* XIV (1858) p. 385 = opuscula IV (1878) p. 391. — Vide n. 84, 1.

——. Ex eius schedis Curtius Wachsmuth mihi benigne concessit ea, quae A. de Longpérier cum eo communicaverat: 1) epistulam Parisiis d. 17 Sept. 1852, qua musei Parisini glandes novem Graecas et duas Latinas (n. 63, 5. 6) a se descriptas exhibet, 2) 14 Sept. 1863 glandis eiusdem musei (n. 29, 2) ectypa chartacea duo, in quibus inscriptionis vestigia atramento ipse delineavit.

Balthasar Romano, *antichità inedite di vario genere trovate in Sicilia.* fasc. 1. Panhormi 1854. fol. — Ad n. 1, 4 memoravi ex Mommseno, Corp. vol. X.

Ioannes Bapt. Rossi-Scotti comes, *di una ghianda missile inedita* in: *Giornale scientifico-letterario-agrario di Perugia* 1859 disp. 1. Vide n. 52.

——, *lettera al dott. Felice Romualdi.* Perugia 1861, in: *Giornale di Perugia* n. ser. 1861 disp. 2 (excerpsit Mommsenus) et Perugia 1869 (cf. *Periodico di num.* III p. 121). Vide n. 86, 1.

——, *di una ghianda missile perugina. Lettera al marchese Mario Antinori* (scr. Iun. 1870), in: *Periodico di numism.* III (1871) p. 36 sq. Vide n. 63, 1 et 19a*.

——, *lettera sopra alcune ghiande missili perugine al cav. avv. Gaetano de Minicis* (scr. 1 Aug. 1870), ibid. p. 119—124. Vide n. 6, 36. 66, 3. 72, 1. 81, 4. 86, 2; p. 87.

Andreas Rvbbi, *dizionario di antichità* vol. VIII (Venezia 1796) p. 169 sq. s. v. 'glans plumbea'. Inscriptionem n. 9, 30 (interpolatam) a Lanzio visam et nescio ubi commemoratam exhibet, ceteras Latinas quinque ex notis libris repetiit (n. 4, 1; 7, 2; 9, 28; 13; 16, 1), duas earum (7, 2 et 13) corrumpens. — (In bibl. Heidelbergensi).

Hector de Rvggiero, *Catalogo del museo Kircheriano.* Part. 1. Roma 1878. 8. — Vide p. XXVII et ad n. 69*.

Eduardus de Sacken. Vide n. 9, 20. 109. 110.

Antoninus Salinas, *Del r. museo di Palermo* 1873 et in *Annali dell' Inst.* 1878. Vide supra p. XXIX.

H. Schvermans. Vide Bvlletin *des commissions d'art.*

Godofredus Semper, *ueber die bleiernen Schleudergeschosse der Alten und über zweckmässige Gestaltung der Wurfkörper im Allgemeinen. Ein Versuch die dynamische Entstehung gewisser Formen in der Natur und in der Kunst nachzuweisen.* Frankfurt a. M. 1859. pp. 105, t. I. — Inscriptionem non memorat. Cf. p. XII.

Iohannes Spano, *Bullettino archeologico Sardo.* Cagliari 8. III (1857). VI (1860).

——, *Catalogo della raccolta archeologica Sarda del canonico Spano da lui donata al Museo d' antichità di Cagliari.* Pars I. Cagliari 1860. 8. Pars II (*monete e medaglie*) 1865. 8.

——, *Mnemosine Sarda.* Cagliari 1846. 4.

Spani libros ad n. 1, 21 adtuli ex Mommseno, Corp. X p. 782.

Spiegazioni *di due antiche mazze di ferro ritrovate in Messina nell' anno 1733.* Venezia 1740. fol. — Pag. 235 seq. *Giovanni Natoli Ruffo ed Alifia, duca d' Archirafi* glandes ex Lipsio et Gualthero memoravit et (p. 236) aere incisas exhibet. Librum a Ficoronio minus accurate adlatum (cf. supra p. XXIII) ex bibliotheca publica Neapolitana benigne mihi suppeditavit Emidius Martini. Cf. de eo libro C. Dom. Gallo, *Annali della città di Messina* I, 2 (Messina 1756) p. 197.

Iohannes Targioni-Tozzetti, *relazioni d' alcuni viaggi fatti in diverse parti della Toscana,* vol. I. Firenze 1768. Vide p. XX. Inscriptionem exhibet nullam.

Il TIBERINO. Atturi ex Minicio p. 223 et 226 ad n. 58 et p. 73.
TOMASSETTI. — Vide n. 84*.
Fulvius VRSINVS, Illustrium imagines, quae exstant Romae major pars apud Fulvium Vrsinum; ed. altera Ioannis Fabri commentario auctior. Antverpiae 1606. 4. — Non inspexi interpretationem eius libri: *Portraits d' hommes* etc. *trad. par. C. C. B. [Baudelot de Dairval]*. Paris 1710. 4, qua usus est Caylus. — Vide ad n. 9, 25.
Iohann. Bapt. VERMIGLIOLI, *le antiche iscrizioni perugine*. T. I. II. Perugia 1804. 1805. 4. — Ed. 2 vol. I. II ibid. 1833. 1834. 4. — Vide n. 68, 1. 78. 79. 84, 3.
—— cf. GIORNALE *di Perugia* 1835.
——. Eius schedas memorat Cardinali a. 1819; vide n. 78.
Guilelmus VISCHER, *antike Schleudergeschosse*, Basel 1866. 4. (= *Schriften* II p. 240—258 et tab. XIII). Vide n. 67*, 1.
——, *epigraphische und arch. Kleinigkeiten*, Basel 1871. 4. (= *Schriften* II p. 259—290, tab. XIV. XV, ubi accesserunt additamenta ex Vischeri collectaneis inserta). — Vide n. 114 et n. 67*, 2-3.
——, *kleine Schriften herausgegeben von Achilles Burckhardt*, vol. II. Leipzig 1878. — Vide ad praecedd.
Gustavus WILMANNS, Exempla inscriptionum Latinarum. I. II. Berolini 1873. — Vol. II p. 238 sq. n. 2821 *a-e* quinque glandes n. 1. 9. 4*. 64. 58 secundum Mommsenum (Corp. I) et Ritschelium (Mon. epigr.) exhibuit.
Philippi WINGHII codex Bruxellensis 17872 (cf. Corp. VI p. LVII). In eo Mommsenus repperit glandem n. 111, 4 delineatam.
Iacob YATES, *on the use of bronze celts in military operations*, in: *Archaeological journal* VI (1849) p. 363 sqq. — Ea commentatione quicquam contineri quod huc pertineat (id quod ex Gerhardii *Arch. Anzeiger* 1850 p. *219 conici poterat) negavit qui inspexit Huebnerus.
Carolus ZANGEMEISTER, in: *Monatsberichte der Akademie zu Berlin*. 1875 p. 465 sqq. et 1876 p. 63 sqq. — Cf. p. 91 sqq.
——. Cf. CORPVS et GABRIELLI.
Antonii ZANNOTTI, schedae. Vide n. 88* et Corp. Inscr. Lat. IX p. 544.

ELENCHVS TABVLARVM.

tab.	inscr.	tab.	inscr.	tab.	inscr.	tab.	inscr.
4	24 1	11	8 1	3	69 2	14	12*
5	24 2	12	8 2	4	71 2	15	15*
6	24 6	13	30 7	5	79	16	16*
7	24 5	14	30 8	6	74	17	17*
8	17 1	15	30 6	7	77 1	18	18*
9	18	16	30 9	8	81 2	19	19*
10	17 2	17	30 4	9	77 2	XII. 1	27*
11	18 (superne spectata)	18	30 6	10	80	2	9*
12	26 not. c	VII. 1	34	11	72 1	3	97 *b*
13	12 4	2	32 1	12	69 2	4	64* 57
14	12 1	3	32 2	X. 1	82	5	64* 84
15	12 2	4	33 1	2	86 9	6	64* 90
16	9 6	5	21 not.	3	86 4	7	64* 99
IV. 1	9 13	6	38 5	4	86 1	8	64* 127
2	9 15	7	38 17	5	86 7	9	64* 162
3	9 16	8	38 2	6	86 8	10	64* 212
4	9 12	9	38 3	7	87 7	11	64* 226
5	9 4	10	39	8	95	12	64* 290
6	9 14	11	41 2	9	87 4	13	64* 223
7	9 3	12	113 2	10	88	14	64* 240
8	9 1	13	40 1	11	88	15	64* 437
9	9 19	14	43	12	89	16	64* 254
V. 1	9 18	15	42	13	84 1	17	64* 237
2	9 10	16	45 1	14	73 2	18	64* 444y
3	11	17	45 3	15	75	19	64* 445l
4	10	18	114	16	101	20	64* 545
5	27 1	19	113 2	17	96	21	64* 327
6	27 2	VIII. 1	61	18	100	22	64* 339
7	27 3	2	62	19	62*	XIII. 1	64* 296
8	28	3	66 2	20	20	2	64* 369
9	29 1	4	66 1	21	4 7	3	61* 386
10	6 35	5	63 1	22	66* 3	4	64* 623
11	6 40	6	63 2	23	86 10	5	64* 427
12	6 49	7	67	24	94	6	64* 627
13	6 48	8	63 3	XI. 1	1*	7	64* 497
14	6 18	9	68 4	2	2*	8	64* 599
15	6 59	10	68 4	3	3*	9	64* 580
VI. 1	6 46	11	68 5	4	4*	10	64* 349
2	6 19	12	68 3	5	5*	11	64* 461
3	6 43	13	68 2	6}	6*	12	64* 583
4	6 55	14	59	7}		13	64* 428
5	6 36	15	51 6	8	11*	14	64* 416
6	6 54	16	51 8	9	8*	15	64* 384
7	6 15	IX. 1	64	10	10*	16	64* 382
8	6 58	1*a*	64	11	14*	17}	64* 197
9	7 6	1*b*	64	12	7*	18}	
10	7 3	2	56	13	13*		

INDEX IN INSCRIPTIONES GLANDIVM.

1) n. 56 scribe: Γ.

GLANDES PLVMBEAE.

I.

GLANDES SICVLAE.

1 [= Corp. X n. 8063] apud Hennam, quae nunc Castrogiovanni est, glandes hae saepe repertae sunt, *massimamente dopo il diluvio del 1808.* Loci, in quibus praecipue reperiuntur, sunt hi: *là dove è più declive il Monte nelle falde, ed è men difficile la salita alla roccia colà si trovano le ghiande iscritte, e non iscritte. Dalla parte di Tramontana si rinvengono nelle falde del Monte, che si distendono sotto la Rocca, e nella Collina, che giace tra Enna, e Calascibetta: dalla parte di Mezzo giorno sotto la Roccia di Montesalvo: da Levante, nel pendìo, che vi è tra la Roccia di Cerere, ed il Castello, laddove sdrucciolano le ruine de' destrutti Tempii di Cerere, e Proserpina; sebbene se n' è trovat' alcuna dispersa a qualche distanza maggiore ne' campi.* ALESSI Lettera. — *là dove (Enna) mira il mezzo giorno e nelle sue falde ghiande di piombo* (cum hac inscriptione) *si rinvennero* ALESSI Bull. — *Noch heute findet man auf dem 'gozzo di Pisone' unter der Nordseite des Stadtplateaus eine Menge von Schleuderbolzen, viele mit dem Namen des Consuls Piso. Hier scheint denn bei einem Gesammtsturm (denn der Hauptaufgang liegt südlich) das Gefecht besonders heftig gewesen zu sein* NITZSCH p. 293 sq.

1—3 rep. ubi supra [apud Alessium]; haec tria exemplaria *conservano nitidamente la cennata iscrizione, ma con qualche varietà ne' caratteri* ALESSI *lettera* p. 34.

4 Castrogiovanni [Panormi apud Romanum].

5—10 Castrogiovanni [Panormi in museo publico. Earum quattuor donavit Antonius Salinas (qui habuit a patre), quinta (n. 570) olim fuit musei Salnitriani, sexta (n. 597) apud Valenzam]. Pendent inter 45,20 et 35,70 gr. SALINAS.

11—18 [Cefalù apud baronissam Mandralisca].

19 [Firmi apud Minicium, nunc Perusiae apud comitem Rossi Scotti, ubi vidi.] Acuminata est utrobique duarumque marginum, longa 0,037, crassa 0,018 et 0,014; robiginem habet flavam, litteras tenues.

1 20 rep. in Italia DODWELL. [Romae apud Dodwellum, nunc in museo Monacensi n. 687].

21 ex Sicilia [venit Cagliari in museum].

22 ubi viderit glandem (quam longam fuisse circiter $1^1/_2''$ testatur), non indicat NITZSCH.

23 [Neapoli apud Bourguignon, qui a. 1882 Duhnio intercedente Heidelbergam benigne misit.] Longa 0,033, crassa 0,015—0,014; ad utrumque acumen cultro praecisa est.

24 [in Italia anno 1847 empta ab Iulio Friedlaender, nunc in museo Berolinensi n. 1132 = 2939.] Robiginem habet flavam, litteras tenues.

25. 26 Castrogiovanni cum quattuor non inscriptis rep. in territorio ab oppido in ortum aestivum versus sito, quod A. Savarese possidet [is Ernesto Calberla Dresdensi donavit, hic mihi]. — 25 longa est 0,032 (ab sinistra deest particula), crassa 0,016 et [0,014 pendens 34 gr.; aculeusdexterior cultro acutior factus est; 26 longa 0,036, crassa 0,016 et 0,017; antiquitus cultro hic illic accisa.

27 rep. in provincia Agrigentina [Neapoli apud Ianuarium Riocio].

28. 29 ibidem rep. [una Castrogiovanni apud Alessium, altera (ibidem?, apud Petrosum. *Una è iscritta col solo nome* PISO *con caratteri più piccoli degli altri. Consimile alla quale un' altra ne possiede il Sig. Petroso*] ALESSI.

L · PISO · L · F) (COS a. u. c. 621

Mommsen Corp. I n. 642 (unde Garrucci Syll. n. 900) et X n. 8063 2.

1—3 Alessi *lettera* 1815 tab. I n. II et p. 33 et *Bull. dell' Inst.* 1833 p. 176 (Mommsen Corp. X n. 8063 2 *a*) sic: PISO L F) (COS· in tab. litteris vulgaribus, neclegentiusque L·PISO·L·F·COS· *Bull.*

4 Romano *antichità trovate in Sicilia* 1854 tab. 4 n. 12 p. 16. Deficit prima littera (Mommsen l. l. *d*, unde ego).

5—10 Tab. I 1—3 dedi adversam unius, aversam duarum descripsique ex ectypo ab Antonio Salinas misso: L·PISO L ///) (COS. — Edidit (ut supra nisi quod F·) A. Salinas *Annali dell' Inst.* 1878 p. 33 n. 12, unam (n. 570 teste Mommseno) repraesentavit tab. F n. 15, eandem ed. Romano l. l. (n. 5—10: Mommsen X n. 8063 2 *e*, *k*, *l*).

11—18 Descripsit Mommsen ediditque Corp. X n. 8063 2 *f*.

19 Descripsi: L PISO·L·F) (COS (secundae L angulus paene rectus est). — Ed. De Minicis tab. II n. 82 (inde Ritschl VIII 1, Mommsen Corp. X n. 8063 2 *h*) et p. 241, 9 et p. 243 male L PISO L F) (COS.

20 Tab. I 4. Descripsi: L·PISO L·F) (COS. — *Notice sur le musée Dodwell* 1837 p. 27 n. 97: L·Y·L·E) (COS lacuna quoque male dissimulata (inde peius de Minicis tab. II n. 83: L † L Γ) (COS, idem p. 241, 10 et p. 242: L.†.L.F.) (COS; a Minicio Garruccius Syll. n. 901 repetiit sic: L·P·L·F·) (COS). Hefner *röm. Baiern* ed. 3 1852 p. 272 n. 399, qui vidit sed catalogi illius Dodwelliani lectionem male secutus est: LYVF COS.

1 21 Vidit Nissen. — Ed. Spano *Bull. Sardo* 1857 p. 13 (cf. 1860 p. 76), Catal. I p. 43, Mnemos. Sarda (Cagliari 1864) tab. 16, 2. Inde Mommsen Corp. X n. 8063 2 *m*.

22 Nitzsch *Gracchen* (Berolini 1847) p. 294, qui legit ΠISO COS.

23 Descripsimus Mommsenus et ego. Restant haec: //ISC// X COS; prioris O lunulae posterioris pars inferior sola superstes est sed sive mala fusione sive laesione hastae similis facta (G); Mommseno //ISOL// esse visum erat.

24 Tab. I 6. Descripsi: PISOI/// (in aversa parte nil legitur). — Friederichs *antike Bildwerke* II p. 241 n. 1132.

25 Tab. I 7. 8. Descripsi: //ISOL I X COS.

26 Tab. I 5. Descripsi: //IS; aversa pars laesa est.

27 Riccius apud Minicium tab. II n. 81 (litteris vulgaribus) et p. 241, 8 idemque *Notizie degli scavamenti del suolo dell' antica Capua* in tabula n. 50 inter figulorum Campanorum nominum in suo museo adservata. PISON Riccius apud Minicium, L·PISO idem in tabula (Mommsen l. l. *g*).

28. 29 Alessi *lettera* 1815 tab. I n. I (litteris vulgaribus) et p. 34 (inde De Minicis t. II n. 80 cf. p. 241, 7; Mommsen Corp. I n. 643 [ex quo Garrucci Syll. n. 902] et Corp. X n. 8063 2 *b*): PISO litteris minoribus quam in reliquis glandibus.

Glandium 23. 24. 26 mutilas vel certe imperfectas esse inscriptiones constat et quin fuerint etiam n. 22 et 27 dubitari vix potest. Ex n. 28 et 29 Mommsenus Corp. I n. 643 et X n. 8063 2 *b* admisit alteram inscriptionem hanc:

PISO

Sed videndum est, ne haec quoque mutila sit Alessiumque (id quod fieri facillime potest) fugerit defectus. Quare potius exspectandum esse opinor, donec exemplar aliquod a fusionis imperfectae et laesionis suspicione liberum ab idoneo teste examinatum fuerit. — In n. 22 non dubium est quin ΓISO fuerit, Π autem typographi inopiae debeatur. Litterae Γ enim forma in his glandibus proxime ab hac Γ abest.

'L. Piso l. f., idem ille L. Calpurnius L. f. quem in lege repetundarum [Corp. I n. 198] v. 74 = 81 offendimus, consul a. u. c. 621 adversus fugitivos in Sicilia bellum gessit Mamertiumque oppidum expugnavit (Orosius 5, 9; Val. Max. 4, 3, 10). Hennam, quod firmissimum fugitivorum refugium appellat Orosius, cepit demum, qui Pisoni successit cos. u. c. 622 P. Rupilius (Cic. Verr. 4, 50, 112; Oros. l. c.; Diodor. p. 529; Flor. 2, 7); idem ante iam Pisonem temptavisse auctores non tradiderunt, sed testantur glandes. Funditoribus Pisonem in hoc bello usum esse praeterea confirmat Valerius Maximus (2, 7, 9; cf. Frontin. strat. 4, 1, 26) Pisonem referens turmas equitum quasdam ignominiae causa ademptis equis in funditorum alas transcripsisse'. Mommsenus Corp. I p. 189 ad n. 642 sq.

2 [= Corp. X n. 8063] 1—6 glandes sex [Cefalù apud baronissam Mandralisca].

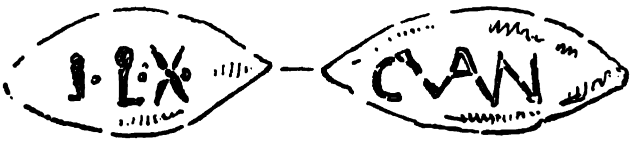
MG
IM

Descripsi anticam duarum et posticam unius ad ectypa ab Salina missa et supra quae agnosci potuerunt, delineata exhibui (in antica alterius exemplaris G manca est). Mommsenus, qui vidit, edidit Corp. X n. 8063 3.

Mag(nus) imp(erator). — 'Fusae sunt glandes hae sine dubio belli causa quod gessit in Sicilia Sex. Pompeius Magnus imperator.' Mommsenus l. c., conferens similem fratris fusam per bellum Hispanicum, quam exhibemus infra n. 49.

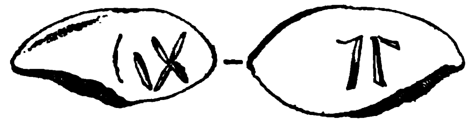
Sequentes Sicularum glandium inscriptiones, mutilae vel minus recte descriptae, num Latinae sint, discerni nequit:

a reperta *con altre molibdi e numerosissime cuspidi di freccie di rame tra Neapoli e Ticca* [in museo Syracusano] DI TORGIA.

Ex delineatione Salvatoris Politi communicata cum Mommseno ab Di Torgia 24 Oct. 1877.

b ex eodem loco allata 1 Nov. 1877 [in museo Syracusano] DI TORGIA.

Ex delineatione. Politi communicata cum Mommseno ab Di Torgia 3 Nov. 1877.

c *un' altra (ghianda) gliene (al sig. Petroso) fù arrecata, che ha rilevato vicino una punta il numero Romano II* ALESSI.

II

Alessi *lettera* 1815 p. 33 (inde Mommsen Corp. I ad n. 643 et Corp. X n. 8063 2 *c*, ubi in parte superiore quae adnotavit, ad glandis n. 8063 2 *b* alterum exemplar pertinent pro iisque substituenda sunt ea, quae ego supra posui).

Alessii verba ita interpretatus est Mommsenus, ut in altera glandis parte cuspidem, in altera II exstitisse statueret, addens Corp. X l. c.: 'si fuerunt litterae, videtur significari *L. P(iso)*'. Fieri tamen potest, ut Alessius hoc potius significaverit, prope (*vicino una* pro *vicino ad una*) unum ex duobus glandis ipsius aculeis fuisse lineas duas II.

Siciliae non recte tributa est a primo eius editore n. 51.

II.

GLANDES ASCVLANAE

ET RELIQVAE PICENAE.

Glandes Asculanas primus edidit anno 1603 Ianus Gruterus, Lipsianis, ut opinor, apographis usus; melius Lipsius ipse publicavit anno 1605 Poliorceticon tertia editione libro IV c. 3, ubi 'aliquot, inquit, nuper repertae sunt prope Asculum in flumine Triunto' [corr. Truento]. Paullo post Georgius Gualtherus in 'Siciliae antiquae Tabula' iterum edita Messanae 1624 vel 1625 comm. p. 26 (editio prima, cuius nota exemplaria titulo carent, ad haec non inspecta est), teste Sebastiano Andreantonelli Asculano in amne Castellani erutas esse tradidit, ipse nonnullas vidit Romae apud Lancellottum de Lancellottis patricium Asculanum. Idem Andreantonellius (1594—1643) Historiae Asculanae ed. 1673 p. 43 'Glandium, inquit, quae e fundis vibrantur, quotidie infinitus pene numerus Asculi reperitur', inscriptionem tamen memoravit nullam. Minicius, qui plus minus tredecim edidit glandes Asculanas genuinas (*sulle antiche ghiande missili,* 1839—1846), eas quarum originem indicavit *lungo* (aut *presso*) *le ripe del Tronto* repertas esse dixit (p. 203. 208. 213. 216); sed ea verba, fere repetita ex Lipsio (cf. ad n. 16, 1) vix aliter accipienda erunt nisi prope Asculum inventas esse; nam, ut infra videbimus, in Truento vel eius ripa rarissimae omnino glandes reperiuntur, de inscripta autem constat plane nulla.

Annis 1874 et 1875 cum ingens glandium inscriptarum Asculo provenisset numerus (nam Minicio vix amplius XXX innotuerant, quarum tamen, ut s. l. docebo, fere dimidia pars falsa est), ipse Mommseno auctore ab Instituto archaeologico a. 1877 Asculum missus una cum Iulio Gabrielli Asculano, museo praefecto et harum rerum in primis gnaro, quid rei esset inquisivi. Inveniuntur igitur glandes maxime in Castellani, qui Asculum meridiem versus ripis praeruptis et usque ad XL metra altis praeterfluit et in oppidi angulo orientali Truento miscetur, alveo imo, qui ex tofo vivo constat. Glandes ex declivibus agris vicinis imbrium vi deportatae in flumen in eiusque fundum paullatim devolutae in tofi sinubus plicisque siderunt. Ibi nos a. 1877 trium dierum (10. 11. 12 Sept.) investigatione eruimus glandes CCXXXVIII, quarum solae duae (n. 10 et 18) inscriptiones, quattuor fere incerta litterarum vestigia

exhibebant (*Bull. dell' Inst.* 1877 p. 174 sqq.); deinde anno 1879 a 10 ad 20 Septembrem Gabriellius repperit CCCCXXIII inscriptione carentes et duas (n. 6, 17 et 36) inscriptas (*Bull.* 1879 p. 190 sq.). Maximam earum partem repperimus inter pontem Romanum (q. nunc v. *ponte di Cecco*) et pontem novicium q. d. Maiorem (vide Carducci, *su le memorie e i monumenti di Ascoli nel Piceno.* Fermo 1855, in tabula), quo eodem loco paullo antea (annis 1876 et 1877) iam circiter quinque milia glandium eruta fuisse comperimus.

Contra ex Truenti alveo glandes provenisse non innotuit. Id quod inde explicandum est, quod eius fundus item tofaceus longe altiore sabulo glareaque obtectus est, investiganti non sine summo labore penetrandis, et quod Truentus aquosior est Castellani fluvio aestivis mensibus interdum paene sicco.

In terrae solo, ubi locis certis investigari nequeunt sed mero casu deteguntur, longe rarius quam in aqua reperiuntur, velut, id quod a Gabriellio comperi, in descensu culminis, cui castellum papae Pii IV impositum est, ad viam Salariam versus; ipse inter hanc viam et Truentum, circiter mille passus ante portam Geminam, a colono quodam glandem inscriptione carentem ibi in agro repertam emi.

Intra muros Asculi ante hos fere triginta annos pone episcopi aedes ad portam Tornasacco, ubi coriarii officina extruebatur, immensus glandium acervus inventus est; eae ab mercium chemicarum venditore Giacomini emptae et in globos missiles conflatae sunt. — Ad copiam autem glandium tam intra muros quam extra repertarum pretiumque earum vile pertinet, quod Georgius Paci, artis statuariae professor Institutique nostri archaeologici socius, mihi rettulit, patrem suum Ludovicum ad figlinas operis Maioricensis suas solitum esse glandes pondere coemere, quibus vitrum metallicum conficeret. — Quin etiam funditorum officina eorumque, si dis placet, instrumenta detecta esse dicuntur; de qua re haec afferre possum: Delfico in epistula a. 1825 scripta p. 9: *si è potuto riconoscere ancora nelle vicinanze della città di Ascoli qualche fornello destinato alla fusione del piombo e formazione di tali missili.* Eodem videntur spectare sequentia: De Minicis p. 214 not. 1: *Di fatto alcuni anni sono nel demolire le vecchie mura di Porta Romana* [est porta gemina antiqua] *in Ascoli si rinvenne un' intero fornello contenente grandissima quantità di ghiande plumbee di forma però irregolare, e di maggior peso delle ordinarie ma la più parte anepigrafi. Forse era quello il luogo di una fonderia di esse; e le rinvenute mostrano nella loro rozzezza che non fossero ancora pronte per esser consegnate ai frombolieri.* Quae ultima imperite dicta sunt, quasi vero plumbum frustis informibus fusum esset, deinde in glandium formam velut artis opus effingendum. — Carducci *memorie* 1853 p. 181: *Una fonderia di ghiande missili fu non lungi di quà* [prope portam Romanam] *rinvenuta con tutti gli apparecchi necessarj, ed una grande quantità di tali projettili già fusa. Una statua mutilata consolare, un' ara, frammento di bassorilievo* et q. s. Garruccius *Civiltà catt.* X 4 (1877) p. 711 et Sylloge p. 264 fornacem quandam ad glandes flandas paratam sibi ostensam esse memorat. Locum mihi anno 1877 Gabriellius significavit (est ad portam Romanam oppidum intranti ad dextram), sed rudera fornacis nulla restabant. Praeterea mihi de ea re scisci-

tanti haec relata sunt a Castellio professore Ripatransonensi et Gabriellio Asculano. Ille Bassottium Ripatransonensem architectum, ante hos aliquot annos mortuum, dicentem audivit se operi illi ad portam Romanam faciendo interfuisse et glandium ibi copiam invenisse modio metiendam. Gabriellio teste Vincentius Loreti inventarum ante hos fere LX annos glandium memoriam tenet atque Antonius Orsini, historiae naturalis professor et senator Asculanus, amicus Delfici, narravit glandes musei Asculani quinque numero 90 insignitas (v. n. 6, 20. 9, 1. 29, 1. 33, 1. 34) tum ad portam Romanam in demoliendo muro repertas esse; eaedem, ut hoc addam, diu ante quam museum publico usui aperiretur (anno 1866) et quam officina Vincenziniana inscriptiones excudere coepisset, iam in curia municipali ab Orsinio una cum ipsius museo historiae naturalis sed scrinio separato asservabantur, ad easque nulli praeter ipsum patebat aditus; ac certe vel ob hoc maior eis fides habenda est. — Sed accuratior de iis, quae ibi inventa sint, notitia omnino desideratur, in primis autem instrumenta illa glandium fundendarum qualia fuerint et quo pervenerint, frustra inquisivi. Vidi quidem Romae et Florentiae duo quae eius usus fuisse dicuntur, at ea novicia esse manifestum est, ut falsarios ea narratione abusos esse pateat; nisi forte tota illa de inventis Asculi id genus instrumentis narratio mera est fabula, a falsariis in vulgus sparsa. Unum exstat in museo Kircheriano, forceps ahenea patellis duabus quales ligularum nostrarum sunt praefixa; sed robigo male facta est, magisque etiam ineptam fraudem arguit, quod patellae foramine carent, quo plumbum infundi possit. Alterum exemplum, quod vidi apud marchionem Carolum Strozzi Florentinum, est formae similis aheneae dimidia pars, robigine quidem antiquitatem bene simulans sed non minus inepte foraminibus instructa tribus, quorum duo in patellae acuminibus, tertium in media marginis parte exstat.

Extra territorium Asculanum paucae glandes repertae sunt: 1) prope Firmum (6. 19, 1) prope Vibratae vallem Truentinae proximam in oppido Corropoli, ad sin. Vibratae sito et circ. XVII m. p. Asculo distanti (v. n. 3. 5. 6, 3. 8, 1. 9. 14), et prope oppidum Tortoreto e regione huius situm (4, 4. 6, 4). De aliis non traditur nisi origo Picentina (4, 2. 6, 1. 9, 23. [20 suspecta]. 38, 1. 40, 2) aut Aprutina (6, 2). Earum exceptis 3. 14. 19. [20] omnium alia exempla Asculi reperta esse constat. — Denique haud paucae exstant in museis maxime publicis, quarum origo non adnotata est; sed eae aliorum exemplorum ope Asculo tribui potuerunt. — Una 6, 40 Labicis reperta esse fertur; quod si verum est, illuc mero casu sive antiqua sive recentiore aetate delatam esse puto.

Litterarum forma satis prisca est, sed non tam elegans quam in Graecis et Pisonianis, immo rudior et modulo maiore; ʟ in 3*a*. 3*b*. 17. 24, 4 reperitur, ʀ ubique apertam habet lunulam, ᴍ ex more antiquo duabus ʌ coniunctis similis est. De ceteris nihil notandum nisi quod praeter ᴀ habetur in n. 16, 4 ᴀ, in n. 16, 2 ac fortasse 3 ᴀ exstat talis ᴀ̄ et praeter ᴇ in n. 8 haec ɪɪ forma.

Difficillimum atque molestissimum munus, quo perfungi debui, erat hoc, ut caverem a falsariorum fraudibus, quibus haec rei epigraphicae pars supra

fere quam credi potest infestata et ita intricata est, ut iis omnes deciperemur et omnino eo iam res deducta esset, ut paene melius esset ab his inscriptionibus adhibendis plane abstinere. Examinatis autem longe maxima glandium parte in museis qua publicis qua privatis servatarum effecisse mihi videor, ut nunc primum series earum sicut ab erroribus editorum priorum ita a falsariorum fraudibus purgata prodiret. Spuriarum ingentem numerum in fine subieci collectum digestumque opera aeque taediosa ac necessaria.

Glandium Asculanarum haec editio mea nuper in Corpore Inscr. Lat. vol. IX n. 6086 I—XLVIII seorsum excusa est. Ibi glandes iisdem numeris signavi nisi quod I. II. III iam mutati sunt in 3. 3*a*. 3*b*. Praeterea in Corpore omissae sunt tabulae phototypae, cum illic quidem satis esse visum esset inscriptiones quasdam delineatis imaginibus repraesentare. Rursus hoc loco imagines delineatas glandium 4, 12. 6, 46. 49. 55. 9, 6. 15. 16. 18. 24, 11. 25, 1. 33, 1. 38, 5. 39. 40, 1. 41, 1 omisi, quia ad earum ductus cognoscendos exempla phototypa sufficiunt; reliquas nonnullas hic repetii partim propterea, quod exempla heliotypa evanidas illas inscriptiones, ut consentaneum est, minus clare exhibent et curandum fuit, ut lectionis a me propositae huiusmodi interpretatio recognoscenti praeberetur; accedunt pauculae aliae, quarum cum lectio reperta nondum sit ac fortasse reperiri omnino nequeat, vestigia, quae mihi exstare videntur, typographus repraesentare non possit.

L. Marcio Philippo Sex. Iulio Caesare consulibus (a. u. 663) populi Italici a Romanis defecerunt[1]) initio moto a Picentibus, qui sub finem eius anni Asculi Servilium procónsulem ex praetura missum Fonteiumque legatum cum omnibus, qui in eo oppido tum aderant, civibus Romanis trucidarunt[2]). Socii Italiam in duas partes diviserunt consulibusque duobus cum duodecim praetoribus creatis alterum illorum C. Papium Mutilum parti meridionali, alterum Q. Poppaedium[3]) Silonem septentrionali praefecerunt[4]). In exercitu sociorum centum milia peditum equitumque fuisse traduntur, totidemque in Romano (App. 1, 39). Geri autem coeptum est bellum anno insequenti (u. c. 664)[5]) cum alibi ab aliis tum in Picentibus a Cn. Pompeio Strabone P. Rutili Lupi consulis legato[6]). Is primo victus est (Oros. § 10) ab C. Vidacilio[7]), T. La-

1) Diodorus 37 ap. Phot., Strabo 5 p. 241, Livius per. 72 = Oros. 5, 18 § 8, Florus 2, 6, Appian. b. civ. 1, 39.

2) Liv. per. et Oros., App. 1, 38. — De Servilio cf. Mommsen *Staatsrecht* ed. 2 II p. 629 not. 2.

3) *Poppaedius* est in Periochae codice Nazariano, eaque forma confirmatur inscriptionibus; *Popaedius* Orosius et Velleius, Πομπαίδιος Diodor. et App.

4) Diodor. exc. Phot. p. 589 Wess.

5) Quare huic anno principium belli adscribunt fasti Capitolini (cf. Ephem. IV p. 254), Vell. 2, 15, Plinius n. h. 2 § 199.

6) Oros. 5, 18 § 10; App. 1, 40.

7) Sic (non *Iudacilius*) Orosii codices; οὐαδ. Appiani 1, 40 codices optimi. In titulo Corp. vol. IX n. 5426 habetur cognomen Quidacilius.

frenio[1]), P. Ventidio[2]) ad Falerionem montem ab iisque compulsus in Firmum coloniam (Latinam) Romanis fidam se recepit (App. 1, 47), ubi a Lafrenio obsessus est. Mox postquam alter exercitus in auxilium advenit, ipse et Sulpicius tam a fronte quam ab tergo adorti Picentes gravi proelio fuderunt castrisque eorum incensis et Lafrenio in acie occiso effecerunt, ut illi sine duce e ordine Asculum, munitissimum[3]) oppidum, confugerent[4]). Propter quam victoriam Romae luctus habitu deposito praetextae et cetera magistratuum insignia sumpta sunt[5]). Diu deinceps Pompeius, interim consul factus a. 665, obsedit Asculum[6]); de cuius obsidionis vicissitudinibus nihil fere traditum habemus nisi quod Frontinus strat. 3, 17, 8 Asculanos eruptionem successu ad tempus felici fecisse memorat. Denique expugnavit consul oppidum duplici proelio altero Marsis (per. 74 med.), altero Picentibus eadem die (Oros. § 21) victis, qua die circa Asculum quinque et septuaginta milia civium Romanorum, amplius sexaginta milia Italorum conflixerunt (Vell. 2, 21). Ac Marsorum quidem illo proelio 'XVIII milia cum Frauco (sic codices) imperatore suo caesa sunt, capta tria milia; quattuor milia autem Italici viri ex ea caede profugi iugum montis conscenderant, ubi oppressi exanimatique nivibus miserabili morte riguerunt' (Oros. § 18 sq.). Post Picentium cladem dux eorum Vidacilius, Asculanus genere, 'convocatis principibus suis post magnificas epulas largaque pocula cunctos ad exemplum sui provocans hausto veneno absumptus est, cunctis factum eius laudantibus sed nemine subsequente' (Oros. § 21, cf. App. 1, 48). 'Pompeius Asculum ingressus praefectos, centuriones cunctosque principes eorum virgis cecidit securique percussit, servos praedamque omnem sub hasta vendidit, reliquos liberos quidem sed nudos et egentes abire praecepit' (Oros. § 26; cf. per. 76). — Anno 665 VI kal. Ian. Pompeius consul DE ASCVLANEIS PICENTIBVS triumphavit (Acta triumph. Corp. I p. 460), in quo triumpho inter ceteros P. Ventidius P. f. puer (haud dubie P. Ventidii praetoris Italici filius) ante currum imperatoris sinu matris vectus est (Gell. 15, 4; Plin. n. h. 7 § 135; Val. Max. 6, 9, 9), postea (a. 716) ipse triumphaturus de Parthis. — Captum igitur oppidum est sub finem anni 665 hieme iam ingruente, obsideri autem videtur coeptum esse iam anno 664.

Ex hac diuturna Asculi obidione superstites sunt glandes, quarum ingens numerus ibi repertus est reperiturque. Paucae praeterea sunt, quae in nominis incerti oppido castellove, ubi nunc *Corropoli* situm est, aut in Firmi obsidione illa adhibitae esse videantur. Characteres inscriptionum belli socialis tempori omnino conveniunt neque in earum argumento quicquam exstat, quod ab eo abhorreat, immo quaedam hanc originem clare profitentur.

Interpretatio non paucarum incerta est, ut tamen quattuor fere genera agnosci possint haec. Inscripti sunt

---

1. 2) Sic omnino scribendum. De Lafrenio vide ad n. 3, de Ventidio inferius.

3) Strabo 5, 4, 2 p. 241 Cas.

4) App. 1, 47; Oros. 5, 18 § 17, Liv. per. 74 princ.

5) Liv. per. et Oros. ll.; cf. Vell. 2, 16, 4, per. 73, Oros. § 15. Orosius *vestem maeroris* ex Livio haud dubie memoravit, sed erravit eo quod cum sagis confudit.

6) Oros. § 18; App. 1, 48 extr.

1) qui bellum gerunt: *Itali* 3—5;

2) qui glandes fieri iusserunt: *T. Lafr(enius) pr(aetor)* et una *Itali* 3, *C. Cad(ius) C...* 14, *M. Ruf(us?)* cum legione XV memoratus 22. Tribunus mil. et primipili in Perusinis glandibus nominantur;

3) legiones et fortasse funditores, a quibus glandes missae sunt: *leg. XI* 21, *l. XV* vel *leg. XV* 22—26; *l. Gal.* 17, quae ad legionem Gallorum videtur referenda esse; legiones IV et IX singulis tantum (19. 20) nec certae omnino fidei glandibus memorantur. Legionis XV plurima (triginta sex) exemplaria exstant: quare, nisi forte ceteris glandes inscribere minus in usu fuit, huius in ea obsidione et ut videtur in defendendo Asculo (v. infra) principales partes videntur fuisse. Ad funditores fortasse referendae sunt hae: *Fir(mani)* 6. 7, *Gal(li)* 16 et quae magis etiam incertae sunt interpretationis *Fer.* 8, *Mar.* 15;

4) acclamationes: *feri Pomp(eium* Strabonem*)* 9;
fer sal(utem) Pom(peio), *fer(?)* 10;
Asc(u)lanis [*d*]*on(um?)* 11;
feri Pic. .. 12;
fugitivi peristis 13;
em tibi malum malo 27;
[*t?*]*aurum vo*[*re?*]*s malo(?)*)(*tamen evomes omnem* 29;
tamen evomes omnem 28;
op terga(?) i. e. adversus terga 30. 31;
ventri(?) 34;

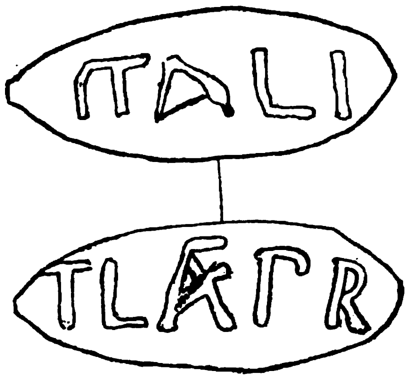
5) insignia:
   a) pugio (vel gladius) 38, adiuncta inscriptione *Itali* 3*a*, *Gal.* 16, *leg. XV* 25, alia quadam figura 41;
   b) palma 42;
   c) incertae significationis 40. 41.

Duarum glandium, quarum altera (44) fulmen, altera (45) delphinum exhibet, fides non est certissima.

Utrius partis, Romanorum an Italorum, fuerint glandes, de his solis manifestum est aut certe conici potest: 1) Romanorum fuerunt 11 *Asclanis ...*, 12 *feri Pic. ...*, ac fortasse 6. 7 *Fir(mani)*, 13 *fugitivi peristis*; Italorum 3 *Itali*)(*T. Laf(renius) pr(aetor)*, 3*a*—5 *Itali*, 9 *feri Pomp(eium)*, 10 *fer. sal. Pom.*, *fer(?)*, denique, si solos Italos eorumque auxilia pugione gladiove pro insigni usos esse constaret (quod insigne in n. 3*a* cum *Itali* coniunctum exhibetur) iis tribuendae essent 38 (pugio gladiusve), 16 (cum *Gal.*), 25 (cum *leg. XV*, itemque fortasse ceterae hanc legionem memorantes), 40 (cum alia quadam figura, ac fort. 39, in qua eadem sola exstat).

Denique praeter Latinas Etrusca quoque, ut videtur, glans Asculi reperta est (vide n. 45), quae fortasse pertinet ad auxilia Italorum.

3 [= Corp. IX n. 6086, I] rep. a. 1877 apud vicum *Corropoli* in *contrada Petinaro*, vicum *Colonella* versus sita [eodemque anno empta a Gabriellio venit in museum Asculanum n. 2192]. — Robigine gilva obtecta est, ut fere sunt glandes non in aqua sed in terra repertae. Pendet 87 gr.

Tab. I 9. Descripsi (ut supra) diligenterque cum Gabriellio examinavi.

Itali. — *T. Laf(renius) pr(aetor).*

A Romanis scriptoribus *Italici* vocantur (Vell. 2, 16 et 21, periocha Liv. 71. 72. 76; Ascon. in Cornel. p. 73 Or.), cum Graeci modo Ἰταλοὺς (Diodor. exc. Vat. p. 113, exc. Phot. p. 540; Appian. I 38 et 40), modo Ἰταλιώτας (Diodor. Vat. p. 120. 121 et Phot. p. 538 540; Strabo 5 p. 241; App. I 37. 49) appellent. Non magis fortasse scriptores in Corfinii Italorum capitis nomine ipsorum usum servaverunt, nam pro *Italia* (Osce *Viteliú*), quod nummi testantur, illi praetulerunt *Italica* (Strabo 5 p. 241 et Vell. 2, 16). Sed, quode Mommsenus monuit, fieri potest ut *Italia* sit dea, appellata a terra, *Italica* nomen urbis.

Itali secundum Diodorum (exc. Phot. p. 539; cf. Strabo 5 p. 241 C) ἐνομοθέτησαν δύο μὲν ὑπάτους κατ' ἐνιαυτὸν αἱρεῖσθαι, δώδεκα δὲ στρατηγούς, i. e. praetores; itaque Herius Asinius *praetor* Marrucinorum in Periocha 73 et Vettius (Scato) *praetor* Marsorum a Seneca ben. 3, 23, 5 diserte vocantur. Ceteri scriptores generali vocabulo duces dicunt, ex. gr. Cicero Phil. 12, 11 § 27 et Velleius 2, 16.

Praetor ille sociorum, qui Cn. Pompeium Strabonem Firmi obsedit, mox autem ab eo et Sulpicio prope hoc oppidum victus est pugnansque cecidit, in Appiani codicibus testante mihi Mendelssohnio capite 40 quidem omnibus Τίτος Ἀφράνιος scribitur, contra c. 47 sine ulla discrepantia Τ. Λαφρήνιος, Candidus autem, qui c. 47 *Afranius* exhibet, non codicem suum esse secutus videtur, sed ad priorem locum suo Marte correxisse. Apud Florum 2, 6 *afrienos* in Bambergensi habetur, *afranius* in Nazariano. Iam hac glandis inscriptione (de cuius sinceritate non video quo iure quisquam peritus dubitare possit) docemur priore Appiani loco, ut mos est librariis ubi primum rarius vocabulum occurrit, corruptum esse, verum autem nomen fuisse *T. Lafrenius* ac veri

vestigium (*e*) servavisse etiam Flori codicem optimum Bambergensem. *L* omissa est cum praenomen esse putaretur. — Falsarius quidem Asculanus forma vulgo recepta usus in compluribus glandibus incudit haec sive plene sive ex parte: *T. Afran.* (de quibus vide ad spurias, ex. gr. n. 81*, 10). — Eundem Afranium (eam enim formam veram putavit) ab Orosio 5, 18 § 18 memorari coniecit Bergkius *Schl.* p. 74, vulgatam lectionem *cum Franco* in *cum Afranio* mutans. Cui opinioni minus quidem obstat, quod *Frauco* potius, ut nuper ego docui, exhibent codices, sed omnino excluditur eo, quod Italorum dux ille iam mortuus erat. Bergkius enim proelium Firmanum (App. I 47; Oros. § 17 = Periocha 74 init.), cui successit obsidio Asculana, confudit cum pugna Asculana (Or. § 18 = Per. 74 med.), post quam Strabo victor oppidum cepit. Nam illa priore Lafrenium cecidisse diserte tradidit Appianus, nec minus certum est Orosium § 18—21, ubi Frauci mortem una cum proeliis uno Marsorum alteroque 'eadem die' commisso Picentium et nobili Vidacilii obitu memorat, significare finem Asculanae, non Firmanae obsidionis. Denique quod minus accurate *Marsos* dixisse Orosium arguit Bergkius, eius rei argumentum attulit nullum; Marsorum autem mentionem non Orosio deberi sed Livio breviato, quem ille compilavit, Periocha (p. 75, 9 Jahn) ex eadem epitoma excerpta (cf. Praef. ad Orosium p. XXV et *Festschrift zur Karlsr. Philologenvers.* 1882 p. 89 sqq.) docet.

3*a* [= Corp. IX n. 6086, II] 1 rep. in Castellano [a. 1874 empta a museo Asculano, ubi exstat n. 1740]; pendet 55 gr.
2 [in museo Asculano n. 1816, empta a. 1874]; pend. 49 gr.

ITALI Χ in 1: pugio (aut gladius)

1 Tab. I 12. Descripsi. Litterae L hasta inferior nonnihil sursum inclinata est.
2 Tab. I 15. Descripsi: ITALI. Finalis I paullum distorta et foramen inter L et I factum est glande inlisa. In parte aversa vestigium extat fortasse eiusdem figurae atque in 1.

3*b* [= Corp. IX n. 6086, III] 1 rep. in Castellano [nunc in museo Asculano n. 1127, empta a. 1871]. Pendet 59 gr.; robiginem habet subalbam.
2 rep. in Castellano [nunc in museo Asculano n. 1600, empta a. 1873]. Pendet 57 gr. Robigine alba obtecta est tota.
3 rep. in Castellano [nunc in museo Asculano n. 1130]. Pend. 55 gr.

ITALI aut ITAL

1 Tab. I 10. Descripsi: ITALI ubi pone L vestigium litterae I incertum exstat.
2 Tab. I 11. Descripsi: ITALI. Haec eadem forma expressa est atque 1, sed sive in fundendo plumbo sive postea glande inlisa factum est, ut L deorsum flecteretur.
3 Descripsi: IT/ U i. e. ITALI aut ITAL. Posterior pars inlidendo laesa est, ut hastae partim perierint partim in tales ≡ lineolas abierint.

4 [= Corp. IX n. 6086, IV] 1 nuper rep. prope Asculum in flumine Truento.
2 in Piceno rep. DELF. p. 9.
3 *trov. nell' Abruzzo* MICALI.
4 rep. prope Tortoreto RICCI. Cf. supra p. 7.
5 [olim Minicii nunc Perusiae apud comitem Rossi Scotti.] — Nil praeter: *trovansi frequentemente sulle rive del Tronto* MINIC.
6. 7 [mus. Kircher. n. 204 et 205.]
8 rep. in Castellano [a. 1873 empta a museo Asculano, n. 1601]. Pendet 59 gr.
9 [Neapoli in museo n. 1 = 154.] Pendet 61 gr.
10 [Neapoli in museo n. 2 = 155.] Pendet 58 gr.
11 [Bononiae in museo.]
12 [olim Pulszkyi, inde ab 20 mai. 1868 in museo Britannico n. 37 = 321.] Pendet 63.9 gr.

ITAL

1 Lipsius poliorc. IV 3 extr. ed. Antverp. 1605 litteris typographorum vulgaribus. Ab Lipsio opinor acceperat Gruter 1158, 5 (ex eorum altero utro Bianchini *storia univ.* p. 546; Gualtherus Sic. ed. II comm. p. 26 = Graev. thes. Sicil. VI 381; Rubbi *dizion.* 1796 s. v. glans).
2 Delfico in tabula aeri incisam exhibet, in commentario inscriptionem non memorat nisi (p. 10) ex glande Lipsiana.
3 Micali *storia* Firenze 1832 III p. 210 tab. CXIII 12 aeri inc.
4 Ricci *agro Palmense* 1844 p. 17.
5 Descripsi. Forma est Asculana, robigine ferruginea obducta. De eius antiquitate dubitari nequit. — Hanc fort. ed. De Minicis t. II n. 15, p. 202 et 211.
6. 7 Tab. I 17 et X 21. Descripsi; in 7 litterae L vestigia non sunt plane certa. Hanc 7 admisi, sed vide ne eiusdem sit fabricae cuius aliae Kircherianae (v. in primis spuriam n. 2*). — Ed. Ritschl t. VIII 20 et 21 cui Marchius delin. curavit; Garrucci Syll. n. 936; Ruggiero *Catal.* n. 204 et 205.
8 Tab. I 14. Descripsi; litterae L angulus non nihil ab recto ad acutum inclinatus est. — Ed. G. Gabrielli *palazzo com. di Ascoli* 1874 p. 18 ligno inc.
9 Tab. I 16. Descripsi. — Inscriptionem ex octo exemplaribus Neapolitanis ed. Fiorelli *Catalogo, armi,* p. 11 (quarum tamen sex, n. 3—8, inter falsas relegavi, v. n. 68* 1-6); Garrucci Syll. n. 936 quam vel quas earum significet non indicat.
10 Tab. I 13. Descripsi. — Fiorelli l. l.
11 Descripsi.
12 Tab. II 1. Descripsi.

Intellegendi videntur esse ut in praecedentibus *Ital(i)*. Accipiendam esse aut de dea Italia nummorum aut hoc significare misisse hanc funditores Italicos Mommsenus coniecit Corp. I n. 645.

Minicius t. II 18 (litteris vulgaribus), p. 202 et 212 sq. exhibet glandem acceptam a Boschinio Ferrariensi (inde memoratam ab Mommseno Corp. I ad n. 656) L·ITAL. Ea aut male lecta est pro ITAL aut, si L re vera in plumbo fuit, falsa ut eius n. 20 et 21 (vide falsas 5* et 4*).

---

5 [= Corp. IX n. 6086, v] rep. a. 1877 *Corropoli* in *contrada Petinaro* in terra [eodemque anno venit in museum Asculanum n. 2193]. Pendet 49 gr. Parte aversa plana est, ut amygdalae dimidiatae formam habeat.

ITΛ

Tab. II 2. Descripsi. — Gabriellius a. 1877 Mommseno apographum misit.

Intra Λ periisse potest lineola transversa. Spatium admittit ᴀ, sed L adnexae nullum vestigium exstat.

---

6 [= Corp. IX n. 6086, vi] magnum numerum repertum esse prope Firmum et ripas Truenti testatur MINIC. p. 204. Hoc quod de Firmo affirmat, quatenus certis testimoniis nitatur discerni nequit. Certe neque ipse, licet homo Firmanus, neque alius quisquam de una aliqua glande idem testatur. Et ipse mox haec profert: *Nella nostra collezione si conservano alcuni di questi piombi, i quali poco fra lor differiscono nella forma delle lettere: si vede però che sono di diversa stampa* [at genuinae non sunt cusae] *e fusione. Presso che tutte si disotterrarono nel Piceno e negli Abruzzi* MINIC. p. 206 not. 1, ubi de Firmo tacet.

1 in Piceno rep. DELF. p. 9.

2 *nell' Abruzzo* MICALI.

3 rep. *Corropoli, contrada Petinaro* in terra a. 1877 [eodemque anno venit in museum Ascul. n. 2195]. Pendet 51 gr.

4 prope Tortoreto RICCI. — 'Ad ripam Vibratae fere passuum millibus [sic omisso milium numero] ab Asculo repperit Baro de Guidobaldis' GARR.

5—14 rep. in Castellano [mus. Asc. n. 1054: 46 gr.; n. 1125: 57 gr.; 1126: 43 gr.; 1401: 45 gr.; 1405: 41 gr.; 1415: 46 gr.; 1470: 53 gr.; 1471: 45 gr.; 1602: 46 gr.; 2242: 49 gr.]

15. 16 rep. in Castellano [mus. Asc. n. 1063: 46 gr.; 1403: 51 gr.]

17 rep. in alveo Castellani prope Pontem Maiorem 15 Sept. 1879 [mus. Ascul.]. Pendet 45 gr. GABRIELLI.

18—25 ex quibus 20 (n. 90, 4) ante 60 fere annos Asculi ad portam Romanam reperta esse fertur teste GABR. a. 1877 (cf. supra p. 7); ea robiginem ferrugineam habet [mus. Ascul. n. 1544: 57 gr.; 1445: 49 gr.; 90, 4: 57 gr.; 1610: 50 gr.; 1447: 51 gr.; 1448: 50 gr.; 2241: 48 gr.; 1469: 46 gr.]. 21 (n. 1610) in parte dextra non est acuminata.

26—28 [a. 1878 adquisivit museum Ascul.]

29—31 [mus. Asc. n. 1446: 52 gr.; 1449: 48 gr.; 1603: 48 gr. priores a. 1872 ab Lazzarinio acquisitae, tertia a. 1873 empta.]

32. 33 [Asculi apud Venturinium aurificem vidi a. 1877.]

34 [Atri apud Sorrichium.]

6 35—37 [Perusiae apud comitem Rossi Scotti, fortasse ex museo Miniciano.] Glandem 37 in terra repertam esse robigo gilva docet.

38 [Perusiae in museo.]

39 [Bononiae in museo.] Pendet 50,5 gr.

40—43 [in mus. Kircheriano.] — Glans, quam *presso il secondo Labico (detto Quintanese)* i. e. ubi est *Torre delle Marmore* prope *Roccapriora*, repertam esse FICORONI testatur, fort. est haec 40 (cf. imago Ficoronii); unam ex Kircherianis (tum n. XCI) in agro Labicano repertam dicit Brunati, de alia glandula loqui Ficoronium addens. Is quam ex Kircherianis significet, discerni nequit, cum numeri mutati sint catalogusque exstet nullus nisi recentissimus. Eandem autem Ficoronium memorare fortasse propterea negavit, quod is glandem in Kircheriano exstare non dixerat. Ceterum et ille et Brunatius quod in agro Labicano repertam esse aiunt, ex eodem opinor fonte hauserunt, scil. ex opinione quadam intra Kircheriani parietes nata; quae si tamen vera est, glandem fortuito illuc sive antiqua sive recentiore aetate translatam fuisse putaverim. — '*Dalla riva del Tronto*' RVGGIERO ex Minicio scilicet p. 204 (v. supra), qui tamen de glandibus FIR inscriptis universis, non de Kircherianis solis loquitur.

44 [Romae apud L. Depolettium; post eius mortem quo glans pervenerit, nescitur.]

45 [Neapoli in museo n. 58 = 163, teste *Inventario* sub n. 11437 adquisita est inter a. 1852 et m. Augustum anni 1854, sed origo nescitur. Garruccius Syll. p. 266 hanc (n. 11437) 'Pompeiis vel Herculani' repertam esse affirmat, haud dubie confundens cum glande nunc n. 115 signata quam ex *Inventario* constat 17 Febr. 1873 repertam esse Herculanei in *terre in direzione della Via della Marina*. Ea autem inscriptione caret.] Pendet 54,5 gr.

46—54 [Neapoli in museo n. 61 = 166: 57 gr.; 60 = 165: 49,5 gr.; 62 = 167: 47 gr.; 63 = 168: 52,5 gr.; 65 = 170: 55,5 gr.; 66 = 171: 49 gr.; 67 = 172: 57,5 gr.; 68 = 173: 48 gr.; 69 = 174: 51 gr.]

55 *probably found near Ascoli* [55—57] COUNT D'ALB. recte, sed haud dubie sua coniectura usus [olim apud Payne Knight, nunc in museo Britannico n. 26]. Pendet 46,2 gr.

56. 57 [in museo Britannico originis incertae; cf. ad 55.] 56 pendet 46,45 gr.; 57: 51,7 gr.

58 [in museo Berolinensi (*1845 angekauft* FRIED.) n. 1131 = 2813.] Pendet 50 gr.

59 [in museo Monacensi n. 696.]

60 [Neapoli possidet Bourguignon]. Duarum marginum est, sed formae partes non bene aptatae fuerunt. Pendet 54 gr.

61. 62 [olim Velitris in museo Borgiano.]

6 63 complura exempla [in museo Parisino (ex museo Campanae), in *Cabinet de médailles* Parisino F 1339, apud marchionem Car. Strozzium Florentinum, apud Garruccium].

FIR

1 Delfico in tabula, cf. p. 8 et 9.
2 Micali *storia* 1832 III p. 210 t. CXIII 11.
3 Descripsi.
4 Ricci *agro Palmense* p. 17. Cf. Garrucci Syll. n. 945.
5—14 Descripsi. 5: FIR (inlidendo laesa); 7 litteris evanidis; 9: FIR; 10 suspecta est (scilicet cusionis); 12 litteris evanidis; 14: FIR.
15: Tab. VI 7. 15. 16 Descripsi; 15: FIR. Lectio non satis certa est; litterae enim inlidendo distortae sunt, ita ut media paene in talem I formam abierit. — 16: FTR. Male habita est, sed cum eadem plane atque n. 22 (= mus. Asc. n. 1447) mensura sint litterae eademque igitur forma fusae esse videantur, non dubito quin FIR Gabriellius recte legerit.
17 Gabrielli *Bull. dell' Inst.* 1879 p. 191.
18—25. 18: Tab. V 14; 19: Tab. VI 2. 18—25 Descripsi. 24: FTR. — 25 haec FIIR supersunt; utrum FIR fuerit an FIIR discerni nequit.
26—28 Gabriellius epistula m. Sept. 1878.
29—31 Descripsi et suspectas i. e. fortasse cusas iudicavi, maxime n. 31, quae robigine caret.
32. 33 Descripsi. 32: FIR sincera esse potest; 33: FIR sincera mihi visa est.
34 Dresselius descripsit.
35—37. 35: Tab. V 10; 36: Tab. VI 5. 35—37 Descripsi; 37: FIR (litteris detritis). — De Minicis *ghiande* tab. II 5, p. 202 et 204, quod exemplar ediderit, non liquet (ex hoc repetiit Fabretti, Corp. Inscr. Ital. n. 2681 *bis b* et cum imagine in Glossario ad v. Firmum p. 483); Minicius sui musei glandem ed. libello *Le iscrizioni fermane* 1857 p. 236 n. 869; idem denique quam libello *Le monete gravi* 1868 p. 1 et imag. n. 1 exhibet, ubi fuerit non indicavit.
38 Descripsi. — Ed. Rossi Scotti *Periodico di num.* III (1871) p. 119.
39 Descripsi.
40—43. 40: Tab. V 11; 43: Tab. VI 3. 40—43 Descripsi; in 43 (209) F infligendo laesa est. — Singulas ediderunt Ficoroni *Labico* 1745 p. 86 addita imagine ad p. 83 (fort. est 40); Brunati mus. Kirch. inscr. 1837 p. 45 n. XCI; Ritschl tab. VIII 9 ex Marchii delin. (haud dubie est 40); memorat Garrucci Syll. n. 945; omnes exhibet Ruggiero *catal.* n. 206—209, non recte his admixta n. 210, cui non FIR sed ut vid. *l. ita* inscriptum est et incusum quidem nuper a falsario (vide n. 69*, 1).
44 Mommsen *Bull. dell' Inst.* 1862 p. 40.
45 Descripsi. FIR desecta est pone R. — Fiorelli *Catalogo* p. 11.
46—54. 46: Tab. VI 1; 48: Tab. V 13; 49: Tab. V 12; 54: Tab. VI 6. 46—54 Descripsi. — 47 et 52: hastae inlidendo largiores factae sunt. — 48: litterae inlidendo aliquantum distortae sunt. In 49 parte postica YI

incisum est, id quod ex ectypo enotavi. — 53: FIR. — Fiorelli *Catalogo* p. 11.

6 55: Tab. VI 4. Descripsi. — Tres glandes [55—57] memorat Count d'Albanie, *proceedings of the soc. of ant. of London* 1861—64, ser. II vol. II p. 267.

56. 57 Descripsi. — Count d'Albanie l. l.

58: Tab. VI 8. Descripsi. Fortasse *lacca* q. v. recens obducta est, sed inscriptio videtur esse antiqua. — Mommsenus in schedis; ed. Friederichs *Bildwerke* II p. 241 n. 1131.

59: Tab. V 15. Descripsi.

60 Descripsi m. Maio 1882 Heidelbergae, quo Bourguignon insigni liberalitate transmiserat.

61. 62 Catal. musei Borgiani a. 1814 ed. in *Documenti inediti dei musei d' Italia* I (1878) p. 305.

63 Carolus Purgold m. Iunio 1883 Parisiis mihi delineavit unam musei Campanae, alteram musei nummarii, quo teste ceterae musei Campanae FIR inscriptae falsae sunt. *Cataloghi del museo Campana* memorant sex septemve exemplaria: cl. II p. 5 n. 16. 26. 37. 44; 'similes': n. 39 et 44 et ut vid. 45. — Tria denique exempla apud se et marchionem Car. Strozzium Florentinum exstare testatur Garruccius Syll. n. 945, de quorum sinceritate iudicare non possum; hoc scio apud Strozzium, qui mihi a. 1877 genuinas suas benigne ostendit, inter eas me nullam vidisse FIR inscriptam.

Denique hoc FTR apud Minicium t. II n. 22, p. 202 et 213, qui explicat ETR*(uria)*, falsae lectioni pro FIR (similiter laesas habes supra n. 16 et n. 24) debetur et illud ЯIꟼ apud Rubbium, *dizionario di ant.* 1796 VIII p. 170 s. v. *glans* (inde Minicis p. 206 ЯIꟼ, sed t. II n. 79 PIR) adeo mero Rubbii eiusve typographi errore natum est. Nam apud Aldovrandium, ex quo Rubbius his verbis *Aldovrandi ne ha due coll' epigrafe a rovescio*: PIR citat, hae potius 1) ЯIꟼ, 2) I habentur. Minicius suo rursus errore in tabula pro ЯIꟼ exhibuit PIR, et hoc denique PIR ex Minicio falsarius Asculanus multis exemplaribus repetiit.

Interpretatio inscriptionis FIR non est satis certa; quamquam verisimile esse puto (id quod iam Delficus statuit) spectare ad Firmum oppidum, cuius nomen in nummis plane eodem compendio FIR scriptum videmus; cf. Mommsen *Münzwesen* 1860 p. 249 sq. Firmum autem, quo se receperat Pompeius Strabo, obsessum esse ab Italis ex Appiano I 47 constat. *Fir(mo missa)* vel similiter legendum esse coniecit Mommsenus; probabilius fortasse cum Minicio intellegentur *Fir(mani)* funditores inter auxilia Romanorum pugnantes, sicut infra n. 16 haberi videntur *Gal(li)*; indeque facile explicabitur, quod haec glans apud Asculum et Corropolim reperiri solet. [Cum constet glandes inscriptas FIR inventas esse et ad Corropolim et ad Asculum, recte inde colligetur eiusmodi glandes non omnes inter ipsam obsidionem fusas esse, sed partem certe allatam cum reliquo apparatu bellico paratam alibi. Quam ob rem non

abhorret a specie veri Strabonem soluta obsidione Firmana in Picenum adportavisse glandes fusas Firmi iisque usum esse ad Corropolim Asculumque. Sane opponi potest, quod similiter inscriptae adhuc nullae prodierunt ad ipsum oppidum Firmum; sed ut inveniantur vel non inveniantur, magna ex parte a fortuitis pendet, denique obsidio illa fieri potest ut brevissima fuerit. Similiter defendi potest quod glans sic inscripta reperta esse dicitur ad Labicos, quamquam singularibus eius generis inventis parum tribuendum esse omnino verum est. TH. M.] — Ficoronianam interpretationem *fir(miter)* satis erit commemorasse; Bergkiana autem (*Schl.* p. 93) *fir* esse vocabulum priscum Latinum sermone militari servatum significans ignem et h. l. ipsam glandem, nititur cum coniectura admodum incerta (*fir* = πῦρ, servatum in *exfir* et *mamphur* ap. Fest. p. 79 et epit. p. 132, = *pir* in tab. Iguv. et in glandibus), tum inscriptionibus glandium falsis (PIR, FVL = 'fulmen i. e. glans', FVIL quocum πύϊρ Simonidis contulit Bergkius). Infra enim demonstrabitur, glandium CLXXXIIII aut (si inscriptione carentes n. 138—142 et 145 exceperis) CLXXVIII a Bergkio editarum (vide n. 74*) glandes numero CLXXVI a falsario Asculano nuper inscriptas esse, duas solas (n. 143 et 144 Wittgensteinianas) genuinas esse (vide n. 108).

---

7 [= Corp. IX n. 6086, VII] Ad hanc quoque pertinent quae de loco, ubi reperta sit glans n. 6, MINICIVS testatur (cf. supra).

1 [Firmi apud De Minicis, nunc Perusiae apud comitem Rossi Scotti, ubi vidi.]
2 [Bononiae apud Ulyssem Aldrovandi.]
3 Asculi rep. [a. 1874 empta ab museo Ascul. n. 1730]. Pendet 50 gr.
4 apud Asculum in Castellano rep. [a. 1877 empta a mus. Asc. n. 2240]. Pendet 45 gr.
5 [Asculi apud Venturinium aurificem, ubi a. 1877 vidi.]
6 [Neapoli in museo n. 70 = 175.] Pendet 47,5 gr.

ЯIꟻ

1 Descripsi: ЯIꟻ. — Ed. De Minicis t. II n. 6 sed litteris vulgaribus, p. 202 et 206 (inde Fabretti Corp. n. 2681 *bis a* et cum imagine in Glossario ad v. *Firmum* p. 483); De Minicis *iscr. fermane* 1857 p. 236 n. 870.
2 Ed. Bernia in Aldovrandi musaeo metall. 1643 p. 176 ligno minus accurate incisam. Addit Bernia alterius glandis imaginem cum tali vestigio I. De quibus quemadmodum rettulerint Rubbius Miniciusque, notavi pag. praeced.
3: Tab. VI 10. Descripsi.
4 Descripsi: ЯIꟻ.
5 Descripsi: ЯIꟻ. Sincera esse potest. Cf. ad falsas 71*.
6 : Tab. VI 9. Descripsi. — Ed. Fiorelli *Catalogo* p. 11.

De interpretatione vide ad praecedentem.

8 [= Corp. IX n. 6086, VIII] 1 rep. a. 1877 Corropoli in *contrada Petinaro* [eodemque anno empta a museo Asculano n. 2194]. Pendet 46 gr. Obducta est robigine gilva.

2 rep. Corropoli [inter a. 1875 et Febr. 1877 venit in mus. Ascul. n. 2074, ab hoc a. 1877 donata museo Berolinensi n. 7328]. Pendet 47 gr. Obducta est robigine gilva, inscriptio ex eadem plane forma provenit atque n. 1.

3 [apud Garruccium an apud marchionem Strozzi Florentinum?]

1 :

1: Tab. VI 11. Descripsi ut supra.
2: Tab. VI 12. Descripsi.
3 Garrucci Sylloge p. 266.

Quartum fortasse exemplar exstare supra ad n. 6, 25 dixi.

Fer. — Quid significet plane incertum est. De *fer(i)* propterea cogitari vix licet, quod hoc in glandibus non reperitur nisi adiuncto accusativo; vide ad n. 9. — Mommsenus fieri posse arbitratur, ut FIIR in illa forma (ex qua n. 1 et n. 2, fortasse n. 3 quoque provenerunt) errore scriptum fuerit pro FIR; litteram E enim in nulla alia glande hoc II expressam esse.

9 [= Corp. IX n. 6086, IX] 1 Asculi ante LX fere annos ad portam Romanam rep. esse dicitur [in museo Ascul. erat certe iam anno 1866; n. 90, 2]. Pendet 64 gr.

2 in Castellano rep. [ex anno 1872 in mus. Ascul. n. 1402]. Pendet 58 gr.

3 in Castellano rep. [inde ab a. 1872 in mus. Ascul. n. 1414]. Pendet 73 gr.

4 in Castellano rep. [inde ab a. 1872 in mus. Ascul. n. 1421]. Pendet 64 gr.

5 [mus. Asc. a. 1872 n. 1450.] Pendet 65 gr.

6 [mus. Asc. a. 1872 n. 1451.] Pendet 69 gr.

7 Asculi rep. [mus. Asc. a. 1872 n. 1519]. Pendet 60 gr.

8 in Castellano rep. [mus. Asc. a. 1873 n. 1641]. Pendet 60 gr.

9 in Castellano rep. [mus. Asc. a. 1874 n. 1819]. Pendet 65 gr.

10 in Castellano rep. [mus. Asc. inter 10 Oct. 1870 et Febr. 1871 n. 1031]. Pendet 79 gr.

11 [Asculi apud Venturinium aurificem.]

12 [Asculi apud Venturinium aurificem.] In terra repertam esse docet robigo alba.

13 [Romae in museo Kircheriano n. 202]. Hanc inscriptionem ut aliam (ROMA, est falsa n. 1*) *lungo le ripe del Tronto* rep. esse ait MINIC. p. 203. Inscriptiones ROMA (n. 1*), AM... (Perusina ut vid. et male lecta, cf. ad

n. 82), haec n. 9, 13, FERI ..MAω (n. 19*) exstare in mus. Kircher., mus. Asculano, apud Surrichium, Minicium (= n. 19* ut vid.), alibi dicuntur ab MINICIO ibidem. Kircherianae [i. e. n. 9, 13] ignorari originem testatur MINICIVS p. 204.

9 14 Asculi reperta GARR. [Romae in museo Kircheriano n. 232].

15 [Neapoli in museo n. 13 = 203.] Pendet 68,5 gr.; robigine alba tecta est.

16 [Neapoli in museo n. 14 = 204.] Pendet 70,5 gr.

17 [Neapoli in museo n. 15 = 205.] Pendet 67 gr.

18 *von Ascoli* FRIED. [Roma accepit museum Berolinense n. 1129 = 3520 FRIED.]. — Pendet 73 gr.

19 [olim apud Pulszkyum, inde ab 20 mai. 1868 in museo Britannico n. 36]. Pendet 59,5 gr.

20 [diu iam Vindobonae in museo Caesareo VON SACKEN].

21 *proveniente da Ascoli* BRVNN.

22 [*Velletri, museo Borgiano* CATAL.]

23 in Piceno reperta DELFICO p. 9.

24 Asculi reperta ['Romae vidi apud Lancellottum de Lancellottis patricium Asculanum' GVALTH.].

25. 26 [sine loco.]

27 Asculi rep. ['Romae vidi apud Lancellottum de Lancellottis patricium Asculanum' GVALTH].

28 [apud Caylusium.]

29. 30 [sine loco].

31. 32. [Parisiis in *Cabinet de médailles* n. 4399 (quam olim possedit Piot, n. 815) n. 4398.]

FERI ╳ ГOMГ

1: Tab. IV 8. Descripsi; in aversa parte: ГOMГ.

2 Descripsi: ГEFI ╳ ГOMГ ubi prior Г ut plerumque litterae O adhaeret et altera Г paulum inclinata est ad dextram.

3: Tab. IV 7. Descripsi; in aversa parte: ГOMГ. Ultimae litterae in hac et sequenti vestigia talia sunt, ut A legere induci possis.

4: Tab. IV 5. Descripsi; in av. parte: ГOM··.

5 Descripsi: FERI ╳ ГOMГ.

6: Tab. III 16. Descripsi.

7 Descripsi; in av. parte: ГOAVГ. Ex exemplaris similiter laesi falsa lectione nata est inscriptio COMA (Minicis t. II 3), inde saepe repetita a falsario ac denique a Bergkio *Schl.* p. 81 sq. non sine doctrina male collocata *coma(tus)* vel similiter explicanti. — Cf. ad n. 9, 13. 15.

8 Descripsi: FERI ╳ ГOMГ.

9 Descripsi: FERI ╳ ГOMГ. — Unam ex his musei Asculani ed. Gabrielli *il palazzo comunale* 1874 p. 18 ligno incisam.

10 Tab. V 2 pars aversa exhibetur. Descripsi: E∖F (incerta, sed FERI fuisse possunt) ╳ ГOMГV. Altera Г dextrorsus inclinata et sic corrupta est, ut

nunc A esse videri possit. Diversa a ceteris huius inscriptionis exemplaribus forma est; sed de sinceritate eius non dubitavi.

9 11 Descripsi 13 Sept. 1877: FERI ☓ POMP.

12: Tab. IV 4. Descripsi. FERI ☓ P///P/// (corrosa).

13: Tab. IV 1. Descripsi; in av. parte: POMP. — Hanc opinor exhibet De Minicis t. II 3, p. 202—204 male, Marchius delineavit Ritschelio t. VIII 7, Ruggiero *catal.* n. 202, qui omnes non recte ROMA (sic fere COMA Min.) sibi visi sunt legere; Garrucci Syll. n. 940.

14: Tab. IV 6. Descripsi; aversa pars inlidendo laesa est, sed oculo satis intento etiam nunc clare apparent litterarum PO vestigia haec: PO////. — Nil praeter FERI exhibent Garrucci Syll. n. 939 et Ruggiero n. 232. Cf. infra exemplar 29.

15: Tab. IV 2. Descripsi. — Ed. Fiorelli *Catal.* p. 11. — Hac aut simili induci potuerunt ad falsas lectiones ROMA, COMA, fortasse etiam ad TOMR.

16: Tab. IV 3. Descripsi. — Fiorelli *Catal.* p. 11.

17 Descripsi (POMP). — Fiorelli *Catal.* p. 11. Cf. Garrucci Syll. n. 940.

18: Tab. V 1. Descripsi. — Mommsenus in schedis; Friederichs *Berlins Bildwerke* II p. 241 n. 1129.

19: Tab. IV 9. Descripsi: FERI ☓ PO, P.

20 E. von Sacken exemplum a se optime delineatum misit. — Mommsen Corp. I n. 650 quocum communicavit Otto Jahn; Vischer *epigr. Kleinigk.* 1871 p. 9 = *Schriften* II p. 271.

21 Brunn *Bull. dell' Inst.* 1864 p. 82 sq.

22 Catal. musei Borgiani a. 1814 ed. in *Documenti ined.* I (1878) p. 305; ex eodem ut vid. Catalogo ms. (*'descrizione del Museo Borgiano'*) Cardinali *iscrizioni inedite* 1819 n. 485 (inde Orelli 4932) male sic: ROMA FERI.

23 Delfico in tabula, cf. p. 8 et 9. Legit p. 8: ROMA ☓ FERI, quamquam in ipsius imagine (fere tali: POMR) superior ultimae litterae pars P potius litterae quam A est. Delfici error et ab editoribus et a falsariis receptus est, postremo a Garruccio Syll. n. 942, qui aliud licet minus plenum exemplar vidisse se ait Neapoli apud negotiatorem antiquarium, neque possessoris nomen addens neque in duobus glandis lateribus scripta esse indicans. Ceterum ipsi illi ductus, quales Garruccius ex Delfico repetiit, bene admittunt lectionem POMP, non admittunt ROMA.

24 Gualtherus Sicil. tab. ed. Mess. 1624/25 comm. p. 26 = Thesaur. Sicil. VI 381: FERI POMPEIVM tacite soluto nominis compendio neque duobus lateribus distinctis (inde De Minicis tab. II n. 28 litt. vulgaribus, p. 202 et 216).

25 Faber in Ursini Imagines (Antv. 1606) p. 67 ad Cn. Pompeii Magni imaginem: FERI POMPAE (ex versione Baudelotiana p. 104 memorat Caylus *recueil* II p. 327 et ex hoc Alessi *lettera* 1815 p. 25: *frappe Pompée,* quo male usus est Minicius p. 216). Faber quidem ad Pompeium Magnum bellumque Pharsalicum refert, at is, qui illud POMPAE finxit, fortasse de Pompaedio cogitaverat.

9 26 De Minicis t. II n. 71: F R I / TOMR (inde Ritschl IX [7]) quae haud dubie ex glande male habita male transcripta sunt; praeterea neglegenter duos versus uni lateri tribuit. Cf. ad n. 15 et 23.

27 Gualtherus Sicil. tab. comm. p. 26 = Thesaur. Sicil. VI 381: FERI (om. POMP).

28 Caylus *recueil* II p. 331 sq., tab. XCIII 3 litteris vulgaribus (inde Rubbi *dizion.* s. v. *glans* et Alessi *lettera* 1815 p. 25): FERI (om. POMP).

29 De Minicis t. II n. 14, p. 202 et 210 (inde Ritschl tab. VIII 5): FERI (om. POMP), fortasse ex glande n. 14.

30 Rubbi *dizionario* VIII (1796) p. 170 s. v. *glans* Lanzii testimonio nescio unde sumpto usus (inde Alessi *lettera* 1815 p. 24 et De Minicis p. 202 et 209, tab. II 12 litt. vulgaribus): POMPEI, scilicet male lecto pro POMP et omisso FERI.

31. 32 Carolus Purgold delineavit. In n. 32 E fusione mala aut laesione litterae R similis facta est (P); de huius exemplaris parte aversa nihil adnotatum est.

feri Pomp(eium) i. e. Pompeium Strabonem; nam ad hunc, Asculi obsessorem, glandem referendam esse satis probabile est.

Haec vera est inscriptio, genuinis integrisque exemplaribus, quaecumque examinavi, sola testata; varietates quotquot circumferuntur (de quarum fide recte iam dubitaverat Mommsen vol. I n. 650) omnes aut a mala lectione aut a falsariorum fraude repetendae sunt. Ac primum quidem, ut haec praeter cetera commemorem, FERI in integris genuinisque glandibus non reperitur nisi adiuncto accusativo, tametsi potuisse solum poni et per se patet et Plutarchi (Marcello 8) testimonio comprobatum est: ἐν ταῖς μάχαις, ὅταν διώκωσι τοὺς πολεμίους, πυκνὸν τὸ φέρι, τουτέστι παῖε, παρεγγυῶσιν ἀλλήλοις. — Deinde ROMA cum FERI coniunctum falsae lectioni, ROMA nude positum illi falsario debetur, qui finxit glandem Kircherianam n. 201 (v. n. 1*). Sunt autem eae varietates hae, quas subieci:

I male lectae aut (4. 5) tacite suppletae:

1) FERI — ROMA	Catalogus Borgianus, Delfico, alii (22. 23)
2) FERI — ЄOMA	Minicis (13)
3) F R I / TOMR	Minicis (26)
4) FERI POMPAE	Faber (25)
5) FERI POMPEIVM	Gualtherus (24)

II exceptae sive recte sive (2) male ex mutilis defectu non notato:

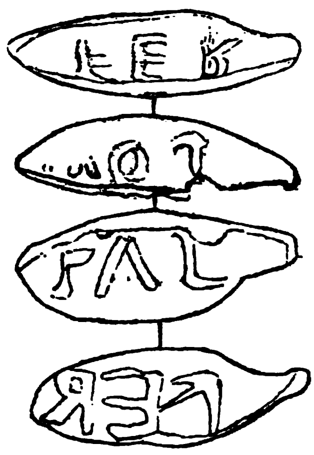
1) FERI	27—29, cf. ad 14
2) POMPEI	30

III spuriae antiquiores:

1) FERI MAG	Minicis n. 4 (v. falsam n. 9*)
2) ROMA	Minicis n. 1 (v. n. 1*)

IV cusae a falsario Asculano, quarum inscriptiones ex supra scriptis I—III repetitae sunt. Eas vide suo loco.

10 [Corp. IX n. 6086, x] Asculi in alveo Castellani rep. 10 Sept. 1877 me et Iulio Gabriellio adstantibus [nunc municipii Asculani beneficio in museo Berolinensi n. 7327]. Pendet 39 gr.

d ꟻEꓤ

c MOꟼ

b SAL (vel ΓΛƧ vel SAꓶ)

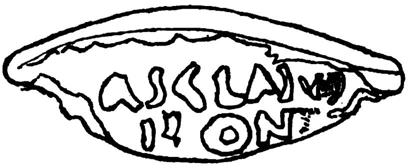
a ЯƎꟻ

Tab. V 4. Descripsi et supra delineavi. Gabriellius et ego edidimus *Bull. dell' Inst.* 1877 p. 175.

Glande nuper denuo etiam atque etiam examinata lectionem repperi supra repraesentatam; in *b* prima et tertia littera, quae forma cursiva sunt exaratae, ambiguae sunt lectionis. Sicut in Perusinis quibusdam glandibus (inter Asculanas haec sola est in quattuor lateribus inscripta), ita in hac fortasse quattuor versus βουστροφηδὸν legendi sunt ordine supra indicato, ut tamen in *d* exaratum sit ꟻEꓤ pro FER. Hoc secutus temptavi interpretationem hanc: *fer* — *sal(utem)* — *Pom(peio)* — [*f*]*er*, imperativo *fer* in versu *d* cum vi iterato. *Salutem ferre* habetur ex. gr. apud Ovidium epist. 18, 1: *Mittit Abydenus, quam vellet ferre, salutem,* cf. Gronovius diatr. in Statium cap. 45. Potest autem fieri, ut adversa cum aversa parte bis coniungenda sit in hunc modum *a*: ЯƎꟻ)(*c*: ꓒOW et *d*: ЯƎꟻ)(*b*: SAƧ (= ΓΛƧ?) i. e. fortasse *fer(i) Pom(peium)*; *fer(i) Lus*.... (an *Sul*picium?).

Garruccius *Civiltà cattol.* X 5 (1878) p. 729 glandis huius et n. 18, quas non vidit, fidem in suspicionem vocare tectius conatus est; id quod levitate prorsus temeraria nec ullo argumento addito fecit non idoneus ille quidem de his rebus iudex, quippe qui tot glandes falsas, licet ipse viderit, ut veras ediderit. Ceterum glans in museo publico prostat et in tabula V arte photopraphi efficta est, ut unus quisque peritus quam longe absit ab omni suspicione discernere possit. Hoc addo, sub meis ipsius acriter intenti oculis repertam esse ab homine fere nudo, cuius fides minime suspecta esset quique nullum neque sibi neque alii cuiquam a tali fraude expectare posset emolumentum.

11 [= Corp. IX n. 6086, XI] rep. prope Asculum [nunc in museo Kircheriano] MINIC.; ibi vidi (n. 226). Aliud exemplar apud se fuisse idem MINICIVS p. 214 not. 2 testatur.

ASCLANIS
. ON

Tab. V 3. Descripsi sicut supra exhibui. — Ad exempla delineata a Marchio ediderunt De Minicis t. II 23, p. 202 et 213 et Ritschl t. VIII 10 (inde Mommsen Corp. I n. 653); Garrucci Syll. n. 946, cf. *Civiltà cattol.* XI 1 (1880) p. 462; Ruggiero *Catal.* n. 226.

Editores in legenda inscriptione infeliciter versati sunt: ASCLAROS | NON vel ASCLARO|NON Minicius, qui *Asclaronon* pro *Asclanoron* dictum aut v. 2 *Non(ius)* explicandum esse coniecit; eius lectionem falsam fere secuti sunt tam Garruccius (ASCLARO|NON) et Ruggierus (ASCLAROS|A NONI), licet et ipsi glandem viderint, quam falsarius Asculanus, cuius inscriptionem Bergkius *Schl.* p. 101 sq. explicavit: ASCLA(*norum*) RONOM (= *donum*), deinde ASCLA(*ni*) ROM(*anis*) NON(*tiant*).

V. 1 certum mihi est legi *Asc(u)lanis.* — V. 2 fortasse cogitari licet de [*d*]*on(o* vel *um)*.

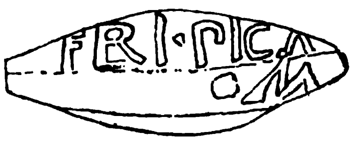
---

12 [= Corp. IX n. 6086, XII] 1 rep. Asculi in Castellano [inde ab a. 1872 in museo Asculano n. 1424]. Pendet 62 gr.

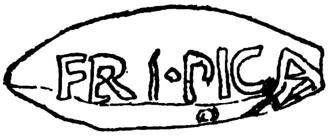
2 [a. 1872 ab Lazzarinio acquisivit museum Asculanum, n. 1443]. Pendet 63 gr.

3 rep. in Castellano [ex anno 1872 in museo Asculano n. 1404]. Pendet 62 gr.

4 de origine nihil traditur [in museo Kircheriano n. 229].

1:

1 FERI · ΓICA
ꟾꟾ M

2:

4:

12 1: Tab. III 14. Descripsi et supra ex ectypo delineavi. In hac glande et 2 utramque I longiorem esse manifestum est, in 4 priorem; in 2 de neutra constat. — Hanc aut sequentem ed. Gabrielli *il palazzo com.* p. 19 ligno incisam: FERI·PICA|M.

2: Tab. III 15. Descripsi et supra ex ectypo delineavi.

3 Descripsi: FERI·PICA|··OM. Inlidendo laesa est.

4: Tab. III 13. Descripsi et supra ex ectypo delineavi. Eandem haud dubie ed. De Minicis t. II n. 69 et 70, cf. p. 203 not. 2 (inde Ritschl t. IX [7] et Mommsen vol. I n. 651); Garrucci Syll. n. 941; Ruggiero n. 229. — Paenultima littera v. 1 C (et G), non S fuisse potest. Infra ICA plumbum laesum est quaeque ibi exstant dubium est num litterarum sint vestigia. FERI·PISA Minic. 69 et (ex neglegentiore opinor eiusdem glandis apographo) FRI.PIC id. 70, FERI PISA id. in comm. p. 203 n. 2 (nusquam PICA ut perperam testatur Garruccius); FRI·PICA ('fort. *feri Pisaurenses*') Garr.; FERI·PICA|M Rugg.

feri Pic(entes) cum Mommseno fort. explicandum erit, sed ceterorum interpretatio plane incerta. Si PICAM praetuleris, v. 2 retrorsus legendus erit propter litteram O, cuius satis certa maxime in n. 3 vestigia detexisse mihi videor. *Picam* nisi forte hominis cognomen est (Corp. VI 3835 et *Rhein. Mus.* 1878 p. 488), ad Picentes (sic Gabriellius) referre licet ioco militari sic appellatos aut ad eorum vexillum; quamquam apud Festum Pauli p. 212 et Strabonem 5 p. 240 Cas. non a pica sed a pico, qui in vexillo consederit, regionem Picenam dictam legimus. — 'Temptaverit quis', inquit Mommsenus, '*feri Pic(entes, glans, quae venis) a [R]om(anis)*'.

Glandes 1. 2. 4 atque ni fallor etiam n. 3 (cuius litteras pari mensura esse notavi) eadem forma simul cum inscriptione fusae sunt.

Falsarius Asculanus utramque Minicii lectionem glandibus cuiuslibet ut solet formae et magnitudinis incudit; praeterea etiam exhibet PICA|M, haud dubie repetitum ex musei Asculani exemplaribus, sed in his quoque P clausam (ut Minicius) praeferens.

---

13 [= Corp. IX n. 6086, XIII] nuper rep. prope Asculum in flumine Truento LIPSIVS a. 1605.

FVGITIVI
PERISTIS

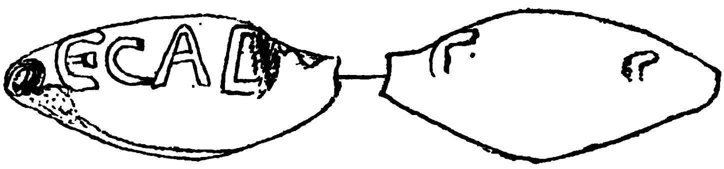
Lipsius Poliorceticon IV 3 extr. in ed. 3 Antv. 1605 (non in ed. 1 Antv. 1596, nec in ed. altera Antv. 1599) dedit aere incisam, glandis figuram quidem 'ad veram magnitudinem', inscriptionem autem litteris vulgaribus exhibens. Ab Lipsio, ut opinor, acceperat Gruterus, qui a. 1603 p. 1158, 4 edidit, solam inscriptionem exhibens. Ex Lipsio vel (ex quo plerique) Grutero repetiverunt posteriores omnes ex. gr. Rubbi, *dizion.* VIII p. 170 (male PERITI), Minicius t. II 35 et p. 219, Garruccius Syll. n. 944, nisi quod Samuele Tennulio teste in Frontini Strateg. ed. 1675 ad III 13, 7 (unde Oudendorpius ed. 1731, quem Garruccius testem laudavit minus accurate) 'talem glandem

vidit ὁ δεῖνα Gronovius cui inscriptum. *Fugitivi Peristis*'. Quamquam vereor, ne is (I. Fr. Gronovius) non ipsam glandem, sed Lipsii imaginem viderit.

Prope Asculum reperta esse traditur, quocum optime convenit glandis forma ut Asculanis plerisque similis, ita a Perusinis magisque etiam Siculis distans. Itaque recte haec quoque ad sociorum bellum referetur et ita explicabitur, ut socii rebelles 'militari acerbitate a Romanis dicantur fugitivi' (Mommsen ad Corp. I n. 646), nisi forte hoc vocabulo per convicium a sociis increpantur libertini, qui tunc primum militare coeperunt (Liv. per. 74, Appian. I 49; Macrob. Sat. I 11, 32: *bello sociali cohortium duodecim ex libertinis conscriptarum opera memorabilis virtutis apparuit;* cf. Marquardt *Staatsverwaltung* II p. 419). — Lipsius cum eoque Minicius ad bellum servile rettulerunt; 'at servi umquam in Picena urbe obsessi esse non traduntur' (Momms. l. l.). Ceterum glandem musei Kircheriani (Corp. I n. 646) inscriptam *servi (p)eristi(s)* spuriam esse intellexi (vide n. 14*); quam qui confinxit, secutus est hanc Lipsii interpretationem. — Tertia a Minicio ad Spartaci bellum relata glans (S P F) valde suspecta est; vide n. 46.

---

14 [= Corp. IX n. 6086, XIV] reperta Corropoli [a. 1877 vidi Asculi apud Venturinium aurificem]. Robigine alba obtecta est.

Tab. II 6. Descripsi ut supra.

Quarta littera et aversa glandis pars fere tota male habitae sunt. Legendum *C. Cad(ius)* — *C....* — In inscriptione Corp. vol. IX n. 3050 agri fortasse Sulmonensis habetur *C. Cadius Proculus,* alii duo C. Kadii Corp. vol. X n. 1158.

---

15 [= Corp. IX n. 6086, XV] [inde ab a. 1868 in museo Asculano n. 677]. Pendet 31 gr., sed deest pars. Robiginem habet ferrugineam.

Tab. II 5. Descripsi ut supra.

Cogitari potest ex. gr. de Marsis vel Marrucinis.

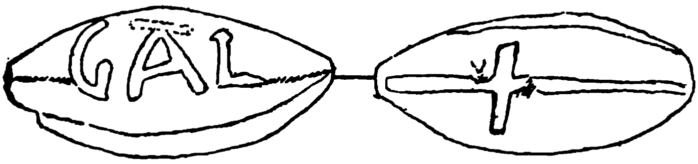
16 [= Corp. IX n. 6086, XVI] 1 nuper rep. prope Asculum in flumine Truento LIPS. Eam glandem frequenter in Truenti ripis repertam esse ait MINIC. p. 216, at testes, quos laudat, idem hoc Lipsii exemplum repetiverunt.

16 2 origo non traditur [in mus. Kircheriano n. 213. — Octo glandes sic inscriptas reperiri in mus. Kircheriano testatur Mommsenus, sed nunc certe hoc unicum est exemplar, exceptis duabus incusis falsis n. 69*, 19 et 35 nuper demum illatis].

3 in Castellano rep. [ab a. 1872 in mus. Asculano n. 1472]. Pendet 63 gr. Ex eadem forma atque praecedens videtur provenisse.

4 in Castellano rep. [ab a. 1870 vel 1871 in mus. Asculano n. 1064]. Pendet 57 gr.

2 :

GAL (2 [3?] GΛL, 4 GAL?) X pugio

1 Lipsius Poliorcet. IV 3 extr. ed. 1605 aere incisam litteris vulgaribus: GAL sine aversae partis figura. A Lipsio opinor acceperat Gruterus 1158, 6 (ex altero utro praeter alios De Minicis t. II 16).

2 : Tab. II 3. Contuli et supra ex ectypo delineatam exhibui; est GΛL, sed lineola supra A posita minus exstat quam ceterae, id quod sciscitanti mihi nuper inspecta glande denuo confirmavit Henzenus. — De Minicis t. II 27 (GΛL in tab., sed in comm. p. 202 et 216 CΛL = C TALna male); Ritschl t. VIII 22 adversam partem ad exemplar Marchii, aversam ex Minicio exhibuit; Garrucci Syll. n. 947; Ruggiero n. 213.

3 Descripsi; num lineola ‾ in summa A (vel A) exstet, dubium est.

4 : Tab. II 4 aversam dedi. Descripsi. — Litterae valde detritae sunt: GA⊥.

Lineolam, quae in n. 2 et minus clara in n. 3 supra A cernitur, minus tamen alte exstans quam litterae, casui tribuendam puto; certe quid significet non video et lectionem GAL satis confirmant cetera exemplaria. Mommseno inde facta videtur esse, 'quod apices elementorum in plumbo fuso facile efficiuntur iusto latiores'. Sed ductus is, de quo agitur, recte expressus eam originis interpretationem non admittit. — Figuram partis aversae non recte fulmen interpretatus est, ut videtur, Minicius p. 256 (eum secuti sunt Mommsenus et Ruggierus; Garruccius omnino non commemorat).

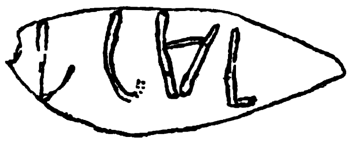
In GAL potest quidem inesse *Galba* (id quod proposuit Bergk *Schl.* p. 152), fortasse Servius Sulpicius Pompeii Strabonis legatus, qui obsidionem Firmanam solvit (Appian. I 47 Σουλπίκιος), idem ut videtur qui Paelignos proelio fudit (Liv. per. 73 ubi sic *sex sul* codex Naz.), Marrucinos Vestinosque cecidit (Liv. per. 76 et Oros. V 18 § 25 *Sulpicius*): ei enim Galbae cognomen fuisse verisimile est; quamquam num ad eundem referenda sint, quae de Servio Galba Liv. per. 72 narrantur, plane incertum est. Collata tamen n. 17 *l. Gal.* magis probabile est intellegendos esse in hac quoque glande milites Gallos. 'Romanis inter alia *gentium externarum auxilia* (Liv. ep. 72) Gallorum

quoque peditum decem milia adfuisse scribit Appianus (b. c. 1, 42) idemque de auxiliis Italicorum Gallicis, mercede conductis Transalpinis opinor, paulo post verba facit (b. c. 1, 50). Utrius igitur partis *Gallorum* hae glandes sint, non constat.' Haec Mommsenus vol. I ad n. 654.

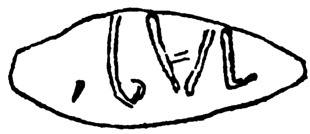
---

17 [= Corp. IX n. 6086, XVII] 1 origo non traditur. — Inter belli socialis glandes exhibet MINIC. [in museo Neapolitano n. 55 = 197]. Pendet 46,5 gr.

2 origo non traditur [olim Santangeli n. 4, nunc in museo Neapolitano n. 1722]. Pendet 46 gr., robigine subnigra incrustata est.

1:

L GVL

2:

1 : Tab. III 8. Descripsi ut supra repraesentavi. — Fiorelli *Catal.* p. 11 n. 197: TAH videlicet ad exemplar inscriptionis HAГ; at ea ficticia est: vide falsam n. 3*. — Eandem exhiberi conicio a Minicio t. II 17, p. 202 et 212 (inde Ritschl t. VIII 19 et Mommsen vol. I n. 674 ligno inc.) in tab.: ʅAꝨ∞, in comm. p. 212: ⅂AꝨ∞ (GAL legendum fort. esse addens). Non recte TAЯ legit Gamurrinius *Bull. dell' Inst.* 1868 p. 189 nec probabilius putavit male descriptam esse pro OПKO (vide nostram n. 32) Garruccius Syll. n. 970.

2 : Tab. III 10. Descripsi ut supra repraesentavi. — Eandem opinor significat Garruccius Syll. n. 947 in una ex Santangelanis GAL inscriptum esse testans.

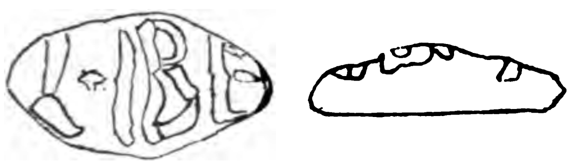
Minicius praeterea tab. II 19, p. 202 (inde Ritschl t. VIII 18; Mommsen vol. I n. 655; Garrucci Syll. n. 948) origine vel museo non memorato exhibet glandem: L·GAL. Sed fieri potest, ut non sit nisi apographum minus accuratum eiusdem huius 1; certe in comm. p. 212 praeter Lipsianam GAL solum huius inscriptionis exemplum memorat illud ⅂AꝨ∞, quod ex nostra 1 repetitum esse supra conieci.

Utriusque glandis inscriptio difficilis est lectionis; sed hanc L GVL diligenti examine repertam satis certam existimo. Prior L magis acuminata est quam altera; A errore facile ex forma retro inscribenda explicando inversa est.

Huc rettuli propterea, quod Santangelanae (inter quas est 2) omnes Asculanae vel certe Picenae sunt, altera autem (1) huic simillima est ac fortasse adeo ex eadem forma provenit. Huc accedere videtur quod Minicius, si tamen ille hanc 1 edidit, inter glandes belli socialis exhibet; sed fieri potest, ut id collata n. 16 coniecerit.

Subieci quae Mommsenus ad Minicianam L·GAL (Corp. I n. 655) adnotavit: 'Quod si recte ita lectum est cogitandumque de legione Gallica, haec non fuit Gallorum mercennariorum, sed aut civium Romanorum (cf. Plutarch. Sertor. 4) aut civium Italicorum in Gallia cisalpina conscripta'.

18 [= Corp. IX n. 6086, XVIII] Asculi in flumine Castellano 10 Sept. 1877 reperta me et Iulio Gabriellio adstantibus [nunc in museo Asculano n. 2256]. Pendet 38 gr.

L · IBE

Tab. III 9 et 11. Descripsi cum Gabriellio et supra duplici exemplo repraesentavi, quorum alterum a margine superiore exceptum est.

In aversa parte est plana (vide tab. III 9), litterae graciliores sunt et prope accedunt ad pictas vel calamo scriptas vel tabulis aheneis incisas; tales autem non abhorrent a glandium formis, quarum argillae umidae inscribebantur. — De quartae litterae lectione mihi videtur non dubitandum esse; lineola summa cum glandis margine descendit.

Interpretatio plane incerta est. Quod in promptu est *l(egio) (H)ibe(rorum)*, admitti plane nequit. — Cf. ad n. 10.

19 [= Corp. IX n. 6086, XIX] prope Firmum rep. *durante la stampa di questa dissertazione* [i. e. inter 1839 et 1846] MINIC. [deinde apud Minicium, nunc Perusiae apud Rossi-Scottum, ubi vidi]. Robigine gilva obtecta est.

LEGIO X QVAR

Descripsi. — De Minicis t. II 84, p. 233 (inde Ritschl t. VIII 11; Mommsen n. 657; Garrucci Syll. n. 950 sic LEG·QVAR temere).

Prima aversae littera, quam Minicius exhibet Q, nunc incerta est, parte superiore fere pessum data.

Garruccius glandem sic LEGC inscriptam Romae vidit; sed ea male lecta est aut spuria; in utraque enim re Garruccio parum confidi posse, glandium complura exempla docent.

20 [= Corp. IX n. 6086, XX] *dal Piceno* MINIC. p. 209 [nunc in museo Kircheriano n. 223].

litteris excavatis:

CEC IX

Tab. X 20. Descripsi. — De Minicis t. II 10 p. 202 et 209 (inde Ritschl t. VIII 14 et Mommsen n. 669); Garrucci *Bull. dell' Inst.* 1866 p. 29 et Syll. n. 956; Ruggiero n. 223.

Litterae incisae aut fort. incusae sunt sed parum clare, per neglegentiam an de industria non definio. Hoc certius est eum qui fecit, voluisse LEG IX (ita legerunt Min. et Garr., cum tabula Minicii LCL IX male exhibeat). Glandem ipsam antiquam esse videtur quidem testari robigo alba, partim (in aversa parte) ferruginea, quam tamen imitari fortasse possunt falsarii. Inscriptio utrum antiquitus an recenti tempore facta sit, difficile est discernere; inest quidem etiam in sulcis robigo plane par reliquae, sed fieri potest, ut litterae potius incusae sint quam scariphatae et tam caute incusae, ut superficiei robigo antiqua conservaretur in sulcis. Huc accedit, quod forma mire distat a genuinis et quod hoc unicum exemplum est legionis nonae. Itaque suspecta existimanda est.

---

21 [= Corp. IX n. 6086, XXI] 1 rep. in Castellano a Merli fratribus in officina chartaria exstruenda [a. 1871 venit in mus. Asculanum n. 1131]. Pendet 64 gr.

2 Asculi rep. in regione q. v. *Mirteto*, sub arce Pii IV Castellanum versus sita [in mus. Asc. a. 1870 n. 923]. Pendet 57 gr.

3 Asculi rep. ibidem [inde mus. Asc. a. 1872 n. 1486]. Pendet 66 gr.

4 Asculi rep. in arce Pii IV [in mus. Asc. a. 1870/71 n. 1046]. Pendet 63 gr. Robiginem habet albam.

5 in Castellano rep. [in mus. Asc. 1870/71 n. 1056]. Pendet 49 gr.

LEG XI

1: Tab. II 9. Descripsi: LFC XI.
2: Tab. II 8. Descripsi.
3 Descripsi: LEG XI eadem forma fusa atque praecedens.
4 Descripsi: ⱶEG XI.
5 Descripsi: LEC XI. — Unam ex his quinque edidit Gabrielli *il palazzo comunale* p. 19 ligno inc.

Cf. glandes originis incertae n. 111.

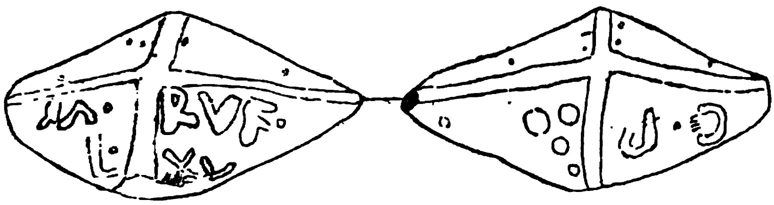
Praeterea glandem in Castellano repertam et a. 1871 museo Asculano (n. 1250) donatam (pendentem 60 gr.), tab. VII 5 exhibui et descripsi fere hoc modo:

LEC\
XI

Sed lectio incerta est.

---

22 [= Corp. IX n. 6086, XXII] rep. in Castellano [a. 1871 a Lazzarinio accepit museum Asculanum n 1249]. Pendet 84 gr. Obtecta est robigine. Hexagonalis est et in octo areas divisa, quas sic signavi: 3:4 / 1.2 X 8·ㄥ / 9·ς.

in 1 et 2: M · | RVF ·
L · | XV

in 5 et 6: O · P | ⁛

Tab. II 7. Descripsi ut supra. In areis 3. 4. 7. (8?) puncta quaedam exstant sine ordine et haud dubie per ludibrium posita.

M. Ruf. tam de M(arco) (Minucio?) Rufo quam M(arco) Rufio, Rufreno (cf. Corp. I Ind.) aliove nomine gentili explicari poterit. — In 5 O potius fuisse quam G videtur. Falsarius Asculanus secundum hanc aut similem incidit formam, qua plures incudit (vide 64* 215. 276 al.).

Henzenus *Bull. dell. Inst.* 1875 p. 68 sq. glandem simillimam edidit quae fuit apud baronem de Riseis Neapoli: a) M· | RVF, b) L·X | XV, c) *vacua*, d) | dO ad eamque legendam explicandamque confert Desjardinianas n. 64* 215 et (OPEROR) 39. 42 al. Sed ut Desjardinianas omnes mala fraude confictas esse constat, ita Riseanae quoque status quaestio non sine causa moveri poterit. Ea glans nuper cum museo baronis Meester de Ravestein donatione venit in museum Bruxellense q. v. *Porte de Hal* (ed. Meester de Rav. Catal. III, 1882, p. 391); ectypum nancisci non potui, frustra intercedente ipso barone de Ravestein. — Notandum autem est munitam esse *di punte di ferro*; tales glandes possidebat De Minicis teste ipso p. 256, donatas sibi a Ludovico Zelli Iacobuzzi Viterbiensi, de quibus dictum esse addit *Oniologia, giornale di Perugia* m. Febr. 1834 p. 153, q. n. v. At de harum quoque sinceritate non constat.

---

23 [= Corp. IX n. 6086, XXIII] 1 rep. in Castellano [in museo Ascul. 1868/69 n. 896]. Pendet 95 gr. Robiginem habet ferrugineam nitidam.

2 haud dubie prope Asculum rep. [in mus. Ascul. a. 1874 n. 1735]. Pendet 83 gr.

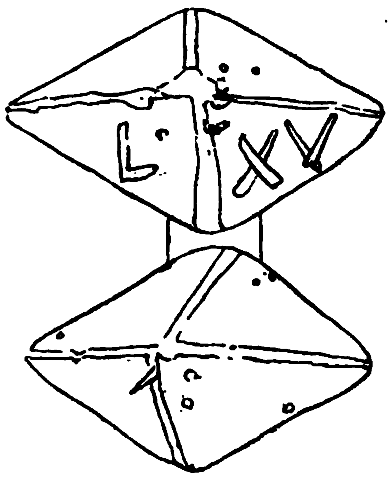
3 prope Asculum rep. videtur [Asculi apud Venturinium aurificem vidi a. 1877].

4 [in museo Neapolitano n. 1720 inter Santangelanas n. 2]. Pendet 89, 75 gr. Robigine flava incrustata est.

5 [in museo Kircheriano n. 221].

6. 7 [Romae apud L. Depoletti]. *La forma romboidale acuminata* est teste MOMMSENO.

Hae omnes forma sunt hexagonali ut n. 22.

4:

L · | XV

1: Tab. II 11. Descripsi: L | XV (V parum certa est).
2 Descripsi. In una ex ceteris areis fortasse punctum exstat. — Hanc aut praecedentem ed. Gabrielli *il palazzo com.* 1874 p. 19 ligno incisam.
3 Descripsi et genuinam iudicavi. — Cf. ad falsas 71*.
4: Tab. II 10. Descripsi optime conservatam et supra exhibui; in ceteris areis excepta 3 puncta sine ordine posita sunt; cf. n. 22. — Garrucci syll. n. 962.
5: Tab. II 12. Descripsi; in aliis tribus areis puncta exstant. — De Minicis t. II 67 p. 238; Ritschl t. IX 59 ex Marchiano exemplo, ex his Mommsen n. 661; cf. Garrucci n. 962 qui de forma plumbi tacet; Ruggiero n. 221.
6. 7 Mommsen *Bull. dell' Inst.* 1862 p. 40 inscriptionem tantum significans verbis *spettano alla legione XV.* — Falsae esse possunt, quandoquidem officinam Asculanam, cuius fraudes vel peritissimum quemque deceperunt, tunc iam inscriptionem L·XV excudisse aliunde constat (v. 66* 3). Sed examinari denuo non potuerunt, nam Depolettio mortuo glandes quas collegerat dispersas esse sciscitanti mihi Roma rescripsit Mommsenus m. Martio 1882.

Fortasse mutila erat et huc referenda est glans musei Borgiani *di forma quadrilatera* cum numero

XV

Catal. musei Borgiani a. 1814, ed. in *Documenti inediti* I (1878) p. 305. Ceteras (tres) eiusdem musei glandes constat esse Picenas. — Cf. ad n. 26 in fine.

---

24 [= Corp. IX n. 6086, XXIV] 1. 2. 3. 4 Asculi haud dubie rep. [in museo Asculano n. 1453. 1452. 1454. 1455 a. 1872 a Lazzarinio acquisitae]. Pendent 57, 38, 51, 55 gr.
5 in Castellano rep. [in museo Asculano 1870/71 n. 1076). Pendet 45 gr
6 in Castellano rep. [in mus. Asc. 1871/72 n. 1322]. Pendet 54 gr.
7 in Castellano rep. [in mus. Asc. 1873 n. 1642]. Pendet 43 gr.
8 Asculi rep. [in mus. Asc. 1873 n. 1543]. Pendet 38 gr.

24 9 in Castellano rep. [in mus. Asc. 1872 n. 1422]. Pendet 58 gr.
10 in Castellano rep. [in mus. Asc. 1870/71 n. 1071].
11 [in museo Neapolitano n. 25 = 180]. Pendet 51, 5 gr. Robigo ei est livida.
12 [in mus. Neapolitano n. 24 = 179]. Pendet 50, 5 gr. Cum robigine alba.
13 [in mus. Neapol. n. 26 = 181]. Pendet 42 gr.
14 [in mus. Neapol. n. 31 = 186]. Pendet 34, 5 gr. Cum robigine alba.
15 [Perusiae apud comitem Rossi Scotti. Fortasse haec aut sequens prius Minicii fuit].
16 [Perusiae apud comitem Rossi Scotti]. Robigo gilva ei est pauca.
17 [in museo Bononiensi]. Pendet 52 gr.
18 [Romae vidi apud Lancellottum de Lancellottis patricium Asculanum GVALTH.].
19—22 in Castellano rep. [in mus. Ascul. 1870/71 n. 1067 (pendet 47 gr.); n. 1055 (52 gr.); n. 1071; n. 1061 (40 gr.)].
23 [in mus. Neapolitano n. 28 = 183]. Pendet 47 gr. Inest robigo ferruginea, pauca livida.

L · XV aut (4) ⊾ · XV

1 et 2: Tab. III 4 et 5. Descripsi.
3 Descripsi: L XV. In aversa parte videtur ·Ↄ esse, sed fortuitum est, glande laesa enatum.
4 Descripsi: ⊾ · XV.
5: Tab. III 7. Descripsi. Pone XV quae exstant haud dubie fortuita sunt.
6: Tab. III 6. Descripsi: L·XV; lineola, quae ex summa L descendit, fortuita est.
7 Descripsi: L · XV, detrita est sed lectionis certae.
8 Descripsi detritam; lectio est verisimilis.
9 Descripsi: L · X\//.
10 Descripsi minus claram: L XV.
11: Tab. III 3. Descripsi. — Fiorelli *Catal.* p. 11 n. 180. Eandem fortasse significat Garrucci Syll. n. 962.
12 Descripsi: L XV (L et X inlidendo distortae aliquantum sunt; in parte aversa robiginis aliquid periit, sed schedula opinor ibi olim agglutinata, non cudendo). — Fiorelli *Catal.* p. 11 n. 170; cf. Garrucci Syll. n. 962.
13 Descripsi: L · XV (V parum certa). — Fiorelli *Catal.* p. 11 n. 181. Eadem fortasse est quam exhibet Garrucci 959 sic: LX·I.
14 Descripsi: L · X\V; inlidendo laesa est. — Fiorelli p. 11 (admixtis falsis n. 182. 184. 185, apud nos n. 68* 18. 19. 20).
15 Descripsi. — Fortasse haec aut sequens memoratur a Minicio p. 238.
16 Descripsi: L XV; corrosa est.
17 Descripsi. — Memorat De Minicis p. 238.

24 18 Gualtherus Sicil. tab. 1624/25 comm. p. 26 = Thes. Sicil. VI p. 381 (inde Mommsen Corp. vol. I n. 661) sic: -L. XV.

Glandes 19—23, quae sequuntur, mutilatae sunt nec satis certae lectionis.

19 Descripsi fere sic: L·XV.

20 Descripsi: L·X///I (media foramine perierunt).

21 Descripsi: IXV. Litterae excepta L inlidendo distortae sunt, sed recte fortasse Gabriellius L·XV fuisse coniecit.

22 Descripsi: L XV. Litterae inlidendo distortae sunt.

23 Descripsi: L·XV//. Videtur potius L·XV esse quam L·XI. — Fiorelli *Catal.* p. 11 n. 183 (L·XV).

Has 11—18. 23 huc rettuli, quia omnes sic inscriptae, quarum origo certa est, Asculanae sunt. — Praeterea Garruccius Syll. n. 962 haec memorat: 'Duas eiusmodi attulit ad me Fortnum, homo Anglus, Perusiae emptas. Ibidem etiam nactus alias duas hac epigraphe, sed pondere unciarum trium cum primae duae pendeant uncias duas'. — In museo Ravestein, nunc Bruxellis asservato, glans esse dicitur originis incertae: I. X.)(*gladius* (*Musée de Rav.* I 1871 p. 417). Ea fortasse huc pertinet, sed num genuina sit, adhuc inquirendum est.

---

25 [= Corp. IX n. 6086, XXV] 1 [in museo Neapolitano n. 34 = 188]. Pendet 61 gr. Robiginem flavam habet.

2 [in museo Neapolitano n. 36 = 190]. Litterarum et figurae plane easdem mensuras atque in 1 esse notavi.

LEG · XV)(pugio

1: Tab. III 1 partem anticam exhibui. Descripsi. — Fiorelli Cat. p. 11 n. 188 hanc et sequentem coll. Corp. I n. 663 non recte legit: LEG·XXX)(*fulmine* et admiscuit n. 35 (189), quae falsa est (n. 68* 23); Garrucci Syll. n. 964 omissa in hac et sequente figurae mentione. — V non plane certa est. — De figura —+— cf. ad n. 38.

2 Descripsi. — Fiorelli l. l. n. 190; Garrucci l. l. L inlidendo paullum distorta est: ⅼ.

Unicae glandes sunt, in quibus ea inscriptio cum pugionis figura coniuncta est, sed utraque non incusa, immo sincera esse mihi videtur.

---

26 [= Corp. IX n. 6086, XXVI] 1 rep. in Castellano [in mus. Ascul. a. 1877 n. 2239]. Pendet 58 gr.

2 et 3 in Piceno repertae DELF. p. 9.

LEG · XV

1: Tab. III 2. Descripsi: LEG·XV; lectio excepto puncto certa est, licet hastae inlidendo latiores sint factae et praeterea detritae.

26 2 Delfico in tabula [n. 2] et p. 10 ubi legit LEG · XV (inde Mommsen n. 663; Garrucci Syll. n. 967, cf. ad n. 963).
3 Delfico in tabula [n. 3]: LEG · XX et p. 10 ubi legit LEG · XX (inde Minicis tab. II 68 sic: LEC·XX ex eoque Ritschl t. VIII 16; Mommsen l. l.; Garrucci l. l.).

Haec unice vera est lectio LEG · XV, non LEG · XX, quam in utraque Delficiana ex huius imaginibus recipiendam esse censuit Mommsenus eumque secutus Garruccius. Numerus V propter spatium ad glandis angulum angustius brevior esse solet (cf. etiam tab. II 10. 12); inde fieri potuit, ut Delficus superiorem numeri X esse partem esse opinaretur, ac certe vestigia sub V in fig. 3 ab eo addita (X) tam parva sunt, ut iis parum tribuendum sit. Quod autem maximum est, eiusdem huius inscriptionis LEG · XV nunc exempla certa habemus n. 26, 1 et 25, 1. 2, litterarum etiam formis simillima (cf. maxime tab. III 1 cum Delficiana) et praeterea n. 22—24 item legionem XV certo testantur, sed legionem XX glans nulla. Quin etiam veri non est dissimile, Delfici glandem fig. 2 effictam eandem fuisse atque nostram 25, 1 vel ei geminam eiusque aversam quoque partem —+— Delficum exhibere fig. [9]. — Per se quidem Romanis Italisve viginti legiones tum fuisse non est offensioni, ut patet ex utriusque excercitus magnitudine supra a nobis commemorata.

Subieci quasdam incertas mutilasve:

a) apud Kestnerum: *porta l'indicazione della legione XVI*, Kestner *Bull. dell' Inst.* 1847 p. 116. — Omnino male lecta est, fort. pro LEG· (aut L·) XV.
b) rep. in Castellano [in mus. Ascul. 1871 n. 1129]. Pendet 54 gr. Descripsi: LEG//. — Litterae excepta prima inlidendo distortae sunt.
c) rep. in Castellano [in mus. Ascul. 1871 n. 1128]. Pendet 58 gr. Tab. III 12. Descripsi: LEG (incerta).
d) rep. in Castellano [in mus. Ascul. 1870/71 n. 1066]. Pendet 48 gr. Descripsi: L · X////. — Saepe infligendo pessumdata fere est, ut lectio excepta fortasse L· plane incerta sit.

Glandem, quam musei Kircheriani esse Garruccius in *Bull. dell' Inst.* 1866 p. 28 [at ibi non extat], contra in Syll. n. 963 Perusia ab Fortnumio ad se allatam fuisse dicit, incisas litteras exhibuit

XV

Cuius rei fides penes auctorem esto. Cf. ad n. 23 in fine.

---

27 [= Corp. IX n. 6086, XXVII] 1 haud dubie prope Asculum rep. [in mus. Asculano 1872 ab Lazzarinio acquisita n. 1444]. Pendet 50 gr. Robiginem habet gilvam.
2 rep. in Castellano [in mus. Ascul. 1871 n. 1315]. Pendet 36 gr. 3 [in Santangelanis n. 3, musei Neapolitani n. 1721]. Pendet 44, 5 gr.; robigine flava incrustata est.

27 4 ['Romae vidi apud Lancellottum de Lancellottio patricium Asculanum' GVALTH.].

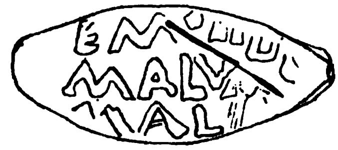
5 *si rinvenne non ha molto in Ascoli* MIN. p. 217.

1:

EM · TIBE
MALVM
MALO

3:

1 : Tab. V 5. Descripsi ut supra; v. 1 *tibe* potius quam *tibi* esse puto. — Gabrielli Feuardentio 25 Febr. 1876 (v. 1 IM·TIBI); Mommsenus in schedis (v. 1 EM·TIBI).

2 : Tab. V 6. Descripsi: EM·T/// | MALVM | m̲a̲l̲o̲.

3 : Tab. V 7. Descripsi ut supra. — Kiessling *Bull. dell' Inst.* 1862 p. 83: EMΓ | MALVAM | MAL = *eme malvam mal(am)* (inde Mommsen Corp. I p. 559 add. ad n. 665)'; Garrucci Syll. n. 968: EM/// | MALVM | MAL.

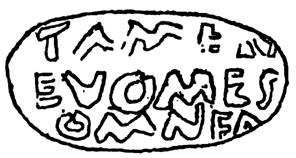
4 Gualtherus Sicil. tab. 1624/25 comm. p. 26 (= Thes. Sicil. VI 381) vv. non divisis: M. II. MALVI. M (inde Mommsen n. 665).

5 De Minicis t. II 30, p. 202 et 217 (ex eo Ritschelius t. VIII 27 et Mommsen n. 665) qui vidit, sed in ea legenda plane secutus est Gualtherum: M II | MALVI | M coniciens esse: *m(illia) II malui m(ille)*.

Em tibe (= *tibi*) *malum malo*, i. e. em tibi mălo (hosti) mălum (hanc glandem). Cf. Plautus Milite 5, 13 (1402): *em tibi*. PYRG. *Oiei, satis sum verberatus*; Terent. Andr. 5, 2, 1, Eun. 3, 2, 19.

---

28 [= Corp. IX n. 6086, XXVIII] in Castellano rep. [in museo Asculano 1872 n. 1400]. Pendet 55 gr. Colore est caesio.

TAMEN
EVOMES
OMNEM

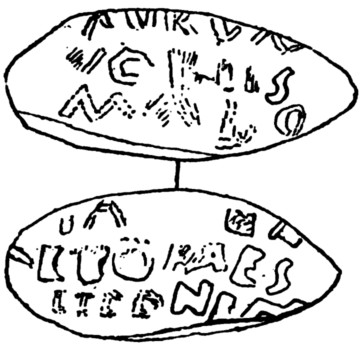
Tab. V 8. Descripsi ut supra delineatam exhibui.

3 lego *omnem*: quarta littera E (non I), quinta M, vix A fuisse mihi visae sunt. Cf. sequentem.

29 [= Corp. IX n. 6086, xxix] 1 Asculi ante portam Romanam ante LX circiter annos rep. esse dicitur [in museo Asculano n. 90, 5, ubi certe iam a. 1866 fuit]. Pendet 60 gr.

2 [in museo marchionis Campana, nunc in museo Parisino. — Inter Perusinas exhibet Garruccius temere].

1:

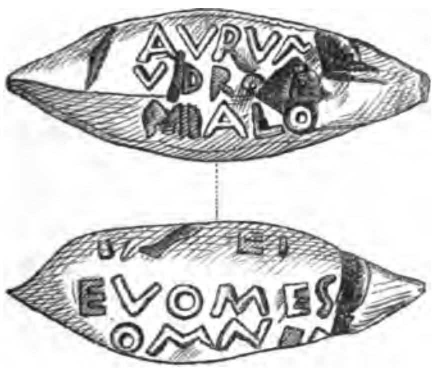

//AVRVM
VO...S
MALO

in parte aversa:

TAmEN
EVOMES
OMNEM

2:

1: Tab. V 9. Descripsi ut supra. Lectu difficilis est, cum hastae aliquot litterarum, sive mala fusione sive inlidendo factum est, parum nunc emineant aut confusae sint, ex. gr. v. 5 E prior et v. 6 OM.

2 Purgold delineavit ut supra. Longpérier misit Ritschelio 14 Sept. 1863 delineatam a se in duobus ectypis chartaceis (quae mecum communicavit Curtius Wachsmuth). — Ed. in *Cataloghi del museo Campana* cl. II p. 5 n. 29 (inde Mommsenus vol. I p. 560 n. 1509 et ex hoc Garrucci Syll. n. 1103): PVOMIS || OMNIA | AVR || VDRV || MALO |. — Longpérier adnotavit haec: *Quant au gland de fronde, il a reçu une foule de coups, de contusions qui au moulage prennent l'apparence de lettres et se confondent avec les caractères réels. — Les glands de fronde de la collection Campana sont en grande partie faux* [vide n. 33* sqq.]; *mais celui-ci est bien authentique.* Ipse agnovit hos ductus: AVRVM | VDROE | MALO)(ꓕ... ƆLNƆ | EVOMES | OMNEM. In altero ectypo ante AVRVA// discerno A. In n. 1 h. l. plumbum male habitum est. Purgoldius, qui glandem diligenter examinavit, rettulit de ea fere haec: 1 ante A nihil scriptum fuit. — 2 VD omnino clarae sunt;

ante D plumbum dissiluit; pone R videtur O minor fuisse; sequitur locus laesus, post quem litterae E vestigia non prorsus certa apparent. — 3 MALO (prima nunc litteris NI similior est quam M). — 4 in reliquias bene quadrat TAMEN, licet spatium medium paullo maius sit. — 5 EVOMES omnino clarum est et certum. — 6 ultimarum reliquiae tam IA quam EM admissunt. — Haec Purgoldius. Quibus, ut hoc addam, lectio vel coniectura a me non sine dubitatione proposita 1 *[t]aurum* et 2 *vores*, ut novum adminiculum non acquisivit ita non excluditur. Nam 1 T fieri facile potuit, ut fusionis defectu omitteretur, et 2 litterae O, E. S quo pacto plumbo laeso in aliarum speciem transformatae sint vel esse potuerint, imago ipsa docet.

De aversae quidem partis lectione constat ex n. 28, sed quid in antica lateat plane incertum est. Mihi in mentem venit haec interpretatio, quam tamen facile patiar meliori cedere: *[t]aurum vo[re]s malo tamen evomes omnem,* ubi taurus significaret Italiam, sicut in sociorum nummo repraesentatum videmus taurum, qui lupam (i. e. Romam) humi prostratam cornubus ferit (Mommsen *Münzwesen* 1860 p. 589). Sed *malo* non video qui possit satis apte explicari, sive interpretaris *mālo* sive *mălo*; nam, si *mālo*, res comparata quae esse possit non video (desideraretur potius *nihil moror* vel simile quid, sin *mălo*, vix acquiesci potest in talibus: Taurum vores malo tuo (*vel* communi), lupa; etiam si voraveris, tamen evomes omnem. — An legendum MADO i. e. *ma(n)do*, edax? Cf. Corp. vol. X 3824 *ma(n)do* (a mandando).

Exemplari Asculano abusus Vincenzinius inscriptionem sibi effinxit et excudit hanc: *taer* (aut *tasen*) | *vetomes* | ..*er*.. (novissime *hernia*). Ipse Gabriellio in museo dixit sic *vetomes* sibi videri legendum esse; cf. falsas.

30 [= Corp. IX n. 6086, xxx] 1 rep. in Castellano [in museo Asculano 1871 n. 1307]. Pendet 60 gr.

2 et 3 [ab Lazzarinio acquisivit a. 1872 museum Asculanum n. 1459 et 1457]. Pendent 62 gr., 64 gr.

4 in Castellano rep. [in museo Asculano 1871 n. 1132]. Pendet 60 gr.

5 [in museo Asculano 1868 n. 676]. Pendet 57 gr.

6 rep. in Castellano [in museo Asculano 1870 n. 895]. Pendet 56 gr.

7 [in museo Kircheriano n. 253].

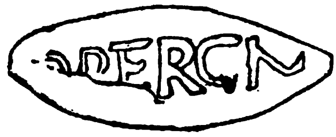
8 [in museo Kircheriano n. 252].

9 [in museo Neapolitano n. 71 = 219]. Pendet 65 gr. Robigine alba obducta est.

10 [in museo Bononiensi]. Pendet 64 gr.

11 [in museo Wiesbadensi n. 7808, empta a. 1872 ab Iheringio Mogontiacensi cum falsis 76* 1-4 et 94*]. Robigine subalba obtecta est.

OPERGK aut (6 et 7) OPERGN

6:

7:

8:

30 1 Descripsi: OPERGI..
2 Descripsi: OP//h//RGK
3 Descripsi valde detritam: OPERC//
4: Tab. VI 17. Descripsi: OI/ERGN
5 Descripsi: OPERGN. Litterae P hasta sursus aliquantulum producta est, ut tamen de I ligata cogitari non posse videatur.
6: Tab. VI 15 et 18. Descripsi ut supra.
7: Tab. VI 13. Descripsi ut supra. — Ruggiero n. 253; Garrucci Syll. n. 971: OPERGIV male.
8: Tab. VI 14. Descripsi et supra exhibui (infra duas ultimas litteras plumbi particula desecta est). — Ruggiero n. 252; Garrucci Syll. n. 971 OPERGI male. Hanc ut videtur exhibet De Minicis tab. II n. 72: OPERGK (perperam clausa P et Ė pro E), qui in commentario prorsus omisit, (inde Ritschl t. IX 61 et Mommsen n. 710).
9: Tab. VI 16. Descripsi: OPERGK (in fine utrum K sit an I, incertum est). — Fiorelli *Catal.* n. 71 = 219; Garrucci Syll. n. 971: OPERGI male.
10 Descripsi: OPERGI. — Rocchi, qui cum Mommseno communicavit (Corp. I p. 560 ad n. 710), legit cITO·PERGE, id quod admitti nequaquam potest.
11 Descripsi: OPERGI. Videtur esse genuina. — Ed. Bergk *Rhein. Jahrb.* 55 (1875) p. 52 = *Schleudergeschosse* p. 121.

Huius glandis, quam ad Asculum pertinere nunc demum ex n. 1—6 intelleximus, prolatae fuerunt lectiones hae:

OPITERGIN(*orum*) Mommseni ex Minicii (de lectione tacentis) imagine (8).
cITO·PERGE Rocchii (10).
OPERGI Garr. (8).
OPERGIV Garr. (7).
OPEROR Desjardins } ex Vincenzinii falsis sed ex Minicii imagine
OPTERVA Bergk } repetitis.

Vera est aut ea quam ipse, tum quidem praeter imaginem Minicianam iisdem Vincenziniamis usus, repperi (cf. ad 74* 101 sq.):

OPTERGA i. e. *ob terga*

i. e. *ad, in terga* — cf. Ennii (apud Festum p. 178 = Vahlen p. 44 et 175) *ob Romam legiones ducere* et *ob Troiam duxit*, tragici incerti (Ribbeck ed. 2 p. 248) *ob os ora obvertebant sua*, Plauti mil. 2, 1, 70 (148) *glaucumam ob oculos obiciemus; composita obdere*, alia —, ubi tamen mirum est *op* in utraque inscriptione (n. 30 et 31) pro *ob* positum; aut, si lineola, quae in n. 30, 7 clariusque in 6 accessit, non est casu addita,

OPTERGIN

Hoc si probamus, in ceteris exemplaribus statuendum erit ultimam lineam fusionis defectu non provenisse elisaque I scriptum esse pro OPITERGIN, ut glans cum Mommseno referatur ad Opiterginos, funditores opinor.

---

31 [= Corp. IX n. 6086, XXXI] [ab Lazzarinio acquisivit museum Asculanum a. 1872 n. 1458]. Pendet 60 gr.

OPTE

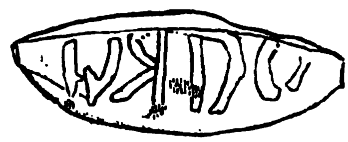
Descripsi. Pone E pars periit, fortasse cultro desecta. Unica est, in qua inscriptio n. 30 litteris TE non ligatis exhibetur.

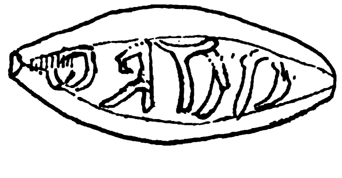
---

32 [= Corp. IX n. 6086, XXXII] 1 rep. in Castellano sub oppidi muris prope pontem q. d. *Cartara* a Balthasare Saladini [empta a museo Asculano 1870/71 n. 1060]. Pendet 63 gr. Colore est cineraceo.

2 [in museo Kircheriano n. 248].

3 rep. in Castellano [in museo Asculano 1871/72 n. 1321]. Pendet 64 gr.

1:

2:

1: Tab. VII 2. Descripsi ut supra.

2: Tab. VII 3. Descripsi ut supra. — Ex Minicii apographo Fabretti Corp. I. It. n. 2640 et tab. XLIV; Garrucci Syll. 970; Ruggiero Cat. n. 248, qui

Minicium edidisse p. 55 non recte indicavit; debebat pro p. 55 scribere p. 65 ed. separ. (= p. 251) eamque referre ad Kircherianam n. 247 (= nostram n. 45, 3).

3 Descripsi. Male habita est, ut sola restent haec: /ↃЯ··· quae fortasse eiusdem inscriptionis sunt reliquiae.

Recepi, quamquam Latinam esse non constat; nam lectio incerta est. — Kircherianam O<IKO in tab. Fabr., OKIKO in comm. Fabr., OПKO Garr., INIKO Rugg. legerunt, Asculanam 1 legisse OSTRA videtur Vincenzinius, certe hanc inscriptionem pluries excudit, vide n. 64* 481 al.; sed haec admitti nequeunt. Mihi visa est fere talis qualem supra exhibui. Neglegenter exaratum esse pro IↃЯ(ε)TꟻO (vide n. 30) coniecit Gabriellius, dubitans ipse. Fortasse nomina hominis latent.

---

33 [= Corp. IX n. 6086, XXXIII] 1 Asculi (ante LX fere annos ad portam Romanam, ut ferunt) rep. [in mus. Asculano certe inde ab a. 1866 n. 90, 3]. Pendet 37 gr.

2 in Castellano rep. [in mus. Asculano a. 1872 n. 1426]. Pendet 45 gr.

3 in Castellano rep. [in mus. Asculano a. 1875 n. 1849]. Pendet 39 gr.

4 [Asculi apud Venturinium aurificem]. Pendet 39 gr.

Λ

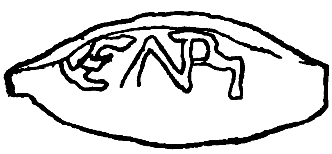
1: Tab. VII 4. Descripsi.

2. 3. 4 Descripsi.

Glandes hae quadrilaterae sunt litteraque supra binas areas perducta est; intellegenda videtur esse A.

---

34 [= Corp. IX n. 6086, XXXIV] Asculi (ante hos fere LX annos ad portam Romanam, ut fertur) rep. [in museo Asculano n. 90, 1, in quod certe iam ante a. 1866 venit; cf. p. 7]. Pendet 54 gr. Plumbum partim cineracei partim subnigri coloris est.

Tab. VII 1. Descripsi et delineatam ex ectypo supra exhibui; litterae R hasta sursus producta est, id quod in ectypo non apparet.

Fortasse est *ventri*, ut littera I sive in hasta litterae R paullo eminenti sive in eius caudae appendice agnoscenda sit. — Ex hoc aut simili exemplari Vincenzinius confinxit et excudit tam hanc ·EAR (vide 64* 22 al.), *e(x) Ar(iminensibus)?* Desjardinio, *ear* = *eas* Bergkio *Schl.* p. 102 explicatam, quam fortasse VENI(*dius*) (64* 159 al.).

35 [= Corp. IX n. 6086, xxxv] 1 [Interamnae (*Teramo*) apud Iosephum Desantis MINIC. In Kircheriano esse per errorem affirmat Garruccius]. 2 [*Ripatransone presso il sig. Francesco Sciarra Condivi*].

AR

1 De Minicis t. II n. 32, p. 202 et 218 n. 3 (inde Ritschl t. VIII 31; Mommsen n. 672; indidemque haud dubie Garrucci Syll. 974).
2 Phil. Bruti-Liberati *mem. XVI sulla via Cuprense* (1850) p. 6.

---

36 [= Corp. IX n. 6086, xxxvi] rep. 11 Sept. 1879 in Castellani alveo ad sinistram ripam *fra il ponte maggiore e quello detto di Cecco quasi al di sotto del secondo emissario della chiusa del molino* a GABRIELLIO. Pendet 52,1 gr.

. . . . X

Gabrielli *Bull. dell' Inst.* 1879 p. 191.

---

37 [= Corp. IX n. 6086, xxxvii] [olim apud Santangelum n. 1, nunc in museo Neapolitano n. 1719]. Pendet 26 gr., longa 0,033, crassa 0,015 et 0,013. Robigine flava incrustata est. Huc rettuli, quia Santangelanae omnes videntur ex Piceno provenisse.

XI (aut IX)

Descripsi. — Garrucci Syll. n. 958.

In utroque glandis latere incisurae aliquot breves (fere tales \) exstant, quibus X obscurata est; item quae in aversa parte particulae eminent fere tales ≤ utrum fortuitae sint necne discerni nequit.

Breviter h. l. memorare liceat musei Asculani glandes, in quibus incertae lectionis litterae exstant:

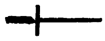
a) in Castellano rep. [a. 1877 a Mattei fratribus empta, n. 2251]. Pendet 47 gr. In ea fortasse FIR agnoscendum est.
b) [a. 1870 vel 1871 empta, n. 1057]. Pendet 50 gr., altero acumine carens.
c) [a. 1872 ab Lazzarinio acquisita n. 1456]. Pendet 51 gr.
d) rep. in Castellano [a. 1873 empta n. 1604]. Pendet 93 gr.

Subieci eas, in quibus non litterae, sed figurae et, excepta 14 litterarum vestigia exhibenti, solae effictae sunt.

38 [= Corp. IX n. 6086, xxxviii] 1 in Piceno rep.
2—6 in Castellano rep. [in museo Asculano 1872 n. 1416, 61 gr.; 1870/71 n. 1068 et 1069, 60 et 56 gr.; 1875 n. 1850, 55 gr.; 1872 n. 1408, 51 gr.].

38 7 [in museo Asculano 1866/67 n. 309]. Pendet 55 gr.
8—12 [ab Lazzarinio acquisivit museum Asculanum 1872 n. 1460. 1461. 1462. 1463. 1464]. Pendent gr. 60; 65; 56; 58; 63.
13 Asculi reperta (recte) dicitur [nunc Perusiae apud comitem Rossi Scotti]. Robigine gilva tecta est.
14 [Neapoli in museo publico n. 1724 inter Santangelanas n. 6]. Robigine flava incrustata est, itemque sequens.
15 [ibid. n. 1723 = Santang. n. 5]. Pendet 67 gr.
16 [ibid. n. 1725 = Santang. n. 7]. Pendet 62 gr.
17 [Neapoli in museo n. 75 = 228]. Pendet 65, 5 gr. Robigine subalba incrustata est.
18. 19 ex Italia allatae a barone de Maienfisch non posterius anno 1860 [nunc Sigmaringae in museo principis Hohenzollern]; 18 longa est 0,052, 19 : 0,051.

1 Delfico in tabula, cf. p. 10 (inde memorat De Minicis p. 256).
2: Tab. VII 8. Vidi. In hac et sequenti fusionis vitio lineae quaedam enatae sunt, filo vel fasciae similes.
3: Tab. VII 9. Vidi.
4—16 Vidi; 5 tab. VII 6 exhibui. 9: (principio evanido, parte transversa solito breviore). — 14 in altera parte litterarum vestigia exstant plane incerta, quae Garrucci n. 969 (ubi non dubito quin hanc significet) LA non recte legit. — 15 particula desecta est, antequam robigo exstaret.
17: Tab. VII 7. Vidi; in sinistro acumine manca est. — Fiorelli *Catal.* p. 12 n. 228.
18. 19 Vidi.

Denique in *Cataloghi del museo Campana* cl. II p. 5 n. 15 memoratur glans *con spada in rilievo*, similisque esse dicitur n. 19.

Figuram crassa satis Minerva factam probabiliter gladium aut (id quod ego praetulerim) pugionem interpretantur. Ea cum sit in n. 2 cum inscriptione ITALI coniuncta, Italorum tum insigne videtur fuisse. Alia exempla habentur n. 16 cum GAL, n. 25 cum LEG XV, n. 41 cum alia quadam figura. — Fulmen non recte explicatam esse eam figuram dixi ad n. 16. 41; Delficus talem in sua glande esse ait *come se una corda incrocicchiata la stringesse,* quae tamen aptius de sequenti dici possunt. — Garruccius Syll. ad n. 969 non pugionem, sed ut in aliis funiculos fundarum esse censet, confundens cum n. 39.

39 [= Corp. IX n. 6086, XXXIX] [in museo Neapolitano n. 77 = 230]. Pendet 56,5 gr. Longa est 0,043, crassa 0,021 et 0,014 m.

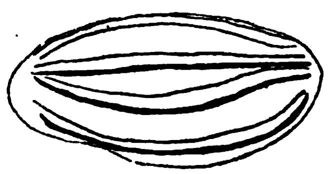
Tab. VII 10. Vidi. — Similem exhibet Lipsius Poliorcet. 1605 IV 3 extr. fig. 4 (huc ni fallor potius quam ad n. 38 referendam). Glans sex angulos

habet et in octo areas divisa est; in utroque latere lineae decussatae exstant non absimiles pugionis formae, quae in aliis reperitur, nisi quod in illis linea transversa fere non in media glande exstat et in exemplaribus bene conservatis non usque ad margines perducta est. Num omnino rem aliquam significet, non minus incertum est quam in sequenti. — Garruccio (qui ad n. 969 de his figuris loquitur) sunt »funiculi fundarum alii alios scandentes ita ut plagulas et maculas scutulasque efficiant: quapropter fundae in medio, quod est reticulatum, scutale vocant«. Item Alessi *lettera* 1815 p. 34 Siculae glandis figuram (fulmen ut opinor, cf. eius tab. I) *le fila del fondo d'una fionda* interpretatus erat. At plures funiculi decussati, ut sunt retis maculae, in nulla glande reperiuntur et omnino reticulatam fuisse fundae mediam partem neque traditur neque per se veri simile est. Scutale autem quid significet Livio (ex quo, ut opinor, Charisius p. 118, 34 Keil. memorat), non omnino quidem constat, sed 38, 29 § 6 probabile est esse habenam fundae corio factam; altero loco (42, 65 § 10), si Livius sic *funda media duo scutalia inparia* [*duocumaliainpari* codex] *habebat* scripsit, descriptionem Polybianam (apud Suidam v. κέστρος, p. 1163, 13 Hultsch) perperam interpretatus est; is enim: τοῦτο, δυεῖν κώλων (κάλων codd.) ἀνίσων ὑπαρχόντων τῆς σφενδόνης, εἰς τὸ μέσον ἐνηγκυλίζετο τῶν κώλων (κάλων codd.) εὐλύτως, i. e. fundae duo membra inparia erant, in quorum membrorum media parte telum illud (cestrosphendone) inserebatur. Ubi sive illud κάλων (aut potius κώλων) habenas (id quod mihi probatur, cf. Strabo III p. 168 C. μακρόκωλον κτλ.) sive aliter explicamus, hoc certum est, eas non in media funda fuisse et errasse Livium.

---

40 [= Corp. IX n. 6086, XL] 1 [olim apud Santangelum n. 9, nunc in museo Neapolitano n. 1727]. Pendet 56 gr., longa 0,042, crassa 0,02 et 0,014; robigine flava incrustata est.

2 in Piceno rep. DELF. p. 9.

1:

1: Tab. VII 13. Vidi et supra exhibui. In aversa parte non bene conservata certe nunc nihil cernitur.

2 Delfico in tabula (cf. p. 9 et 10) aere incisam exhibet praecedenti similem (an eandem?).

Alia exempla habes in sequenti et glande originis ignotae, fortasse Asculanae, n. 113.

Vezzi dell' artefice, e di niuna cosa indicativi Delfico. Fortasse imitantur amygdalae prunive nucleum (cf. granum hordei nummis repraesentatum, ex. gr. *Aes grave del museo Kirch.* cl. I t. IX 6).

41 [= Corp. IX n. 6086, XLI] 1 Asculi rep. esse (recte) fertur [nunc Perusiae apud comitem Rossi Scotti]. Robigine cineracea obtecta est.
2 [in museo Neapolitano n. 76 = 229]. Pendet 62 gr.

in adversa parte: *pugio (ut n. 38)*

in aversa parte: *ut n. 40*

1 Vidi.
2: Tab. VII 11 aversa pars exhibetur. Vidi. — Fiorelli *Catal.* p. 12 n. 229, qui non recte fulmen in ea repraesentari putavit.

---

42 [= Corp. IX n. 6086, XLII] in Castellano rep. [in museo Asculano 1872 n. 1409]. Pendet 27 gr. Altera parte est plana.

Tab. VII 15. Vidi et supra tam superne quam a latere spectatam repraesentavi. Est ni fallor palma.

Suspectae sunt duae glandes, quae sequuntur:

43 [= Corp. IX n. 6086, XLIII] in Castellano reperta dicitur, sed certe in sicco loco iacuerit necesse est cum robigine gilva obtecta sit [nunc in museo Asculano n. 773 a. 1869/70 empta]. Pendet 63 gr.

fulmen

Tab. VII 14. Vidi.

---

44 [= Corp. IX n. 6086, XLIV] [in museo Neapolitano n. 73 = 226]. Pendet 67 gr.

delphinus (dextrorsus)

Vidi. — Fiorelli *Catal.* p. 12 n. 226.

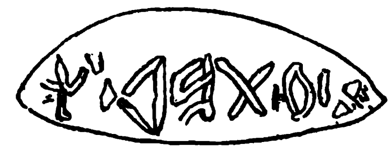
Fulminis figura in solis Perusinis (cf. tab. VIII 16 et IX 17) exstat, delphinus in nulla omnino alia glande, utraque autem figura plane similis reperitur in exemplaribus compluribus a Vincenzinio cusis (cf. Desjardinianas apud nos n. 64* 408 et 237; tab. XIII 5 et XII 17). In glandibus supra scriptis cusionis certum quidem indicium non repperi, sed in talibus lineis parum eminentibus ea res difficillime discerni potest, si falsarius callide rem gessit. Huc accedit, quod fulminis figura elegantior est pro deformitate glandium belli socialis et utraque desumpta esse potest ex nummis: fulmen simile habetur in Butuntino aereo apud Carellium t. 96, 4, delphinus in Hatriano ib. t. 29, 12. — Quodsi tamen genuinae erunt, falsarius ex his vel similibus exemplaribus formas suas incidisse putandus erit.

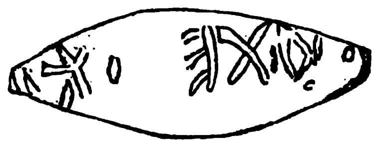
Subieci extra ordinem inscriptionem non Latinam sed ut videtur Etruscam.

45 [= Corp. IX n. 6086, XLV] 1 reperta apud Asculum (in Castellano, ut ferunt) [in museo Asculano 1869/70 n. 894]. Pendet 64 gr.; longa 0,05, crassa 0,02—0,016. Robigine gilva tecta est, ut in terra (fort. in alvei parte superiore), non in aqua repertam esse pateat.

2 apud Asculum repertum esse probabile est [in museo Asculano 1872 n. 1442]. Pendet 74 gr.; robiginem albam habet.

3 [in museo Kircheriano n. 247]. Longa est 0,051, crassa 0,019 et 0,017. Huc rettuli propter 1 et 2. Inscriptionis mensurae in 1. 2. 3 eaedem sunt.

1:

3:

1: Tab. VII 16. Descripsi ut supra.

2 Descripsi: ᴧ'ᐊ⊟XιC\/.

3: Tab. VII 17. Descripsi ut supra. Ed. Fabretti Corp. inscr. Ital. n. 2636 cum imagine t. XLIV ex apographo a Minicio misso: ιΥι ⊟XιOι; item Ruggiero *Catal.* n. 247. — Fortasse non est nimis audax coniectura, hanc ipsam esse glandem illam, quam in museo Kircheriano exstantem et litteris Etruscis PHVLE IL inscriptam edidit et ad tribum XXXXVIIII rettulit Secchi, *Giornale di Roma* 25 Iul. 1844 n. 30 q. non vidi (inde Minicius p. 251 n. 1 et ex hoc Fabretti Corp. n. 2640 *bis d*). Minus probabiliter antea conieci relata haec esse ex glande vel tessera argillacea Sicula eodem errore, quem in alia ex illis ignoti usus glandibus commissum esse deprehendi, quemque h. l. commemorare non alienum erit. Fabrettius enim Corp. n. 2639 et tab. XLIV 'ad delineationem Caiet. Deminicis' inter glandes plumbeas exhibet hanc 'in museo Kircheriano', ut ait, servatam:

ΤΡΙ+ΥΛ
ϽΙ

At ea non plumbea glans est sed argillacea, neque Etrusca est sed Graeca, neque in museo Kircheriano exstat; eadem enim est, quam edidit ex museo baronis Astuto in oppido Noto Alessi *lettera* 1815 tab. II n. IV (inde Mommsen *Zeitschr. f. Alt.* 1846 p. 784 n. 8 et Corp. inscr. Gr. n. 5468), legendam: τρ(ίτα) φυλ(ά) | ...

Etruscos quoque tum defecisse a Romanis tradit Livius (Periocha 74, cf. Orosius 5, 18 § 17). Itaque Italis inter auxilia fuisse possunt funditores Etrusci.

Denique commemorandae sunt quaedam male lectae falsaeve aut per errorem huc relatae:

46 [= Corp. IX n. 6086, XLVI] reperta prope Firmum [deinde apud Minicium; ubi nunc exstet nescitur].

S P F

De Minicis t. II n. 36, p. 219 sq. (inde Ritschl t. VIII 26, Mommsen n. 668, Garrucci 972).

Servi peristis fugitivi vel *servi peristis fugistis* explicat Minicius, scilicet ad exemplum suarum n. 34 et 35, quarum tamen illa falsa est (n. 14*), haec male explicata (vide ad nostram n. 13). Hanc n. 46 non tam male lectam quam falsam esse iudico, praesertim cum addat Minicius p. 220 n. 2: *le tre lettere sono chiare, ed in alto rilievo*; item enim in aliis alte exstant litterae, scilicet cultro a falsario exsectae (cf. ad falsas n. 1* sqq.).

---

47 [= Corp. IX n. 6026, XLVII] in Piceno repertas esse glandes suas dicit DELF. p. 9.

VIII)(H

Delfico aere incisam dedit in tabula, in comm. non memoravit (inde De Minicis t. II 33, p. 218 not. 2, [ex hoc Ritschl t. VIII 32], Mommsen n. 667, Garrucci n. 955).

Ad legionem VIII referendam esse Minicius, Etruscam esse et fortasse legendam IIIΛ H Garruccius coniecerunt; Garruccius quod praeterea 'litteris alte incisis' fuisse asserit, de eâ re Delficus ne verbum quidem dicit, ut Garruccius ex illius imagine aere incisa suo Marte coniecisse videatur. — Ego inscriptionem fuisse puto tesserae osseae VIII)(H, a Delfico per errorem in glandis figura depictam. Glandes olim quidem (ex. gr. Paciandi ad n. 79 et Cardinali *iscr. ined.* 1819 n. 114) tesseras nominabant abusi, ut opinor, Appiani Mithr. 31 πεσσοῖς ἐκ μολύβδου.

---

48 [= Corp. IX n. 6086, XLVIII] vide ad n. 47.

LA

Delfico aere incisam exhibet in tabula, in comm. non memorat (inde De Minicis t. II 26, p. 202 et p. 215 [ex hoc Ritschl t. VIII 29], Mommsen n. 666, Garrucci n. 969).

De *La*(mponio) cogitavit Minicius; sed potius falsae lectionis esse mihi videtur exceptaque ex vestigiis evanidis, quo explicatur quod litterarum forma vix antiqua est. Potest eadem esse glans musei Neapolitani n. 1729 (= Santangeli n. 11) pendens 57,5 gr., longa 0,047, crassa 0,019, quae exhibet reliquias a me exceptas fere in hunc modum

I Ɔ A

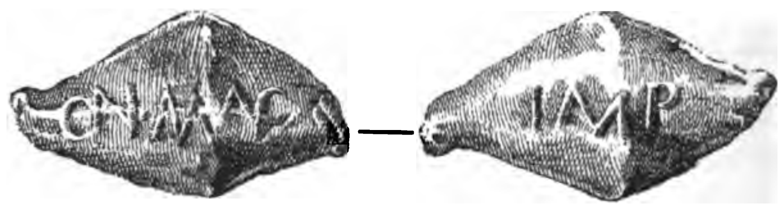
sed earum lectio desperata est. Garruccius contulit Santangelanam, in qua vidisse se ait LΛ et parte aversa pugionem. Ea haud dubie est Santangelana n. 6, de qua vide ad n. 38, 14. — An haec quoque ut praecedens tesserae inscriptio — I)(A — fuit?

III.

GLANDES IN HISPANIA REPERTAE.

Ad bellum a C. Caesare dictatore a. u. C. 709 contra Pompei filios in Hispania gestum iure referuntur glandes quae sequuntur. In obsidione Atteguae (cf. Corp. II p. 194) glandes adhibitas esse diserte memorat eius belli scriptor cap. 13 *glans missa est inscripta, quo die ad oppidum capiendum accederent, sese scutum esse positurum*, et cap. 18 *servus ... clam a Caesaris praesidiis in Pompei castra discessit et indicium glande scriptum misit, per quod certior fieret Caesar, quae in oppido ad defendendum compararentur. Ita litteris acceptis cum in oppidum revertissent qui mittere glandem inscriptam solebant* et q. s.

49 [= Corp. I n. 681; II n. 4965] rep. prope Utrera [Iulianus de Ayllon donavit Francisco Perezio BAYER].

CN · MAG)(IMP

Bayér in epistula de situ Mundae, quae exstat in Ioannis de Mariana historia edita Valentiae vol. 9 (1796) p. CLXIII, ubi (cum duabus non inscriptis) aeri incisa accurate exhibetur (ut supra). Inde edidit Huebner Corp. II 4965 1. Ab eodem Bayero habuit Casas-Deza, cuius e schedis ed. Huebner *Monatsberichte* 1861 p. 112, unde Mommsen Corp. I 681 (ex hoc Garrucci 1071).

Item in nummis CN·MAGNVS·IMP nominatur Gnaeus Pompei Magni filius, cum *Magnus* non praemisso praenomine significet patrem; vide Mommsenum l. l. Glandium non inscriptarum, quas Bayerum aeri incisas ibid. exhibere dixi, haec est mensura: 1) 0,042×0,016—0,017; 2) 0,05×0,015—0,017 m.

50 . . . *found by the late Dr. Jarvis, in Juli, 1857, in the scoriae lying near an ancient mine at Montoro, in the district of Cordova. It weigs 3 ounces 8 grains* [= 9,83 gr.] *and, like all similar shing-bullets, has been made in a mould; on one side this mould had, no doubt, an inscription in two lines,* nunc possidet I. B. Pinto COVNT D'ALB.

⌒ƎꓘPΛ

in aversa parte:

fulmen

Count d' Albanie *proceedings of the soc. of antiq.* ser. II 2 (1863) p. 266 ligno incisam dedit, ut supra.

ac(c)ipe legit Count d' Alb. comparans glandes graecas, quibus inscriptum est ΔΕΞΑΙ (vide ex. gr. Corp. Inscr. Gr. 8529 *a*). Eodem videtur spectare ΛΑΒΕ, quod in glande Atheniensi musei Berolinensis n. 6383 ego legi et ex alio exemplo edidit Vischer *Schriften* II 254. — Sed lectio *acipe* non est certa. Alterius versus (vide supra) vestigia non repraesentavit editor.

Praeterea glandes inscriptione carentes *entre Castillo de Teba: al norte del rio Guadajozillo, y Cabriñana y entre Teba la vieja y Espejo* repertas esse tradit Cardenas, *Franco illustrado* p. 197; vide Huebner Corp. II 4965 2.

Sagunto provenire dicuntur glandes sex a *Sir E. Codrington* donatae museo Britannico; earum una litteris caret, ceterae Graece inscriptae sunt.

IV.

GLANS AGRI REGINI

(a. u. c. 712).

51 [= Corp. X n. 8337 A] 1—4 *se ne trovano spesso al Leucopetra* [quattuor exemplaria exstant in museo Regino] LORENZO.

5 [ex territorio Montelionensi venit in museum oppidi Catanzaro MARINCOLA-PISTOIA mus. praefectus; repertam esse *dans les environs de Catanzaro* non recte tradit LENORMANT; anno 1883 Fiorellius Romam mittendam curavit, ubi viderunt Henzen et Dressel]. — Pendet gr. 63,75 DRESSEL.

6. 7 [Catinae emptae ab A. Salinas (qui in Sicilia repertas esse putavit) venerunt in museum publicum Ponormitanum]. 7 longa est 0,050, larga 0,021, pendens 78,40 gr.; 8 longa est 0,040, larga 0,018, pendens 52,50 SALINAS.

8 [olim apud Dodwellum, nunc in museo Monacensi n. 694]. Integra est, pendet 76 gr., longa est 0,05, crassa 0,021 et 0,017. Robigine flava incrustata est et duas margines habet.

8: Q · SAL IM | fulmen alatum

1: Q · SA · IW | fulmen alatum

1—4] 1—3 descripsit Mommsenus ad ectypa gypsea missa ab A. de Lorenzo (1 ut supra, 2 Q SALIM sine punctis, 3: [AL·IN]) ediditque Corp. vol. X p. 1001 n. 8337 A, *a. b. c.* — A. de Lorenzo in ephem. Regina *La Zàgara* 1882 p. 169, in una legens Q·SA·IN, in reliquis Q·SALIN; tria exemplaria edidit Fr. Lenormant *Bulletin épigraph. de la Gaule* III (1883) p. 11: Q·SALIN; Q·SA·IN; SAL·N legens et ad Q. Livium Salinatorem (sic) referens.

5 Descripsimus ex ectypo ego (Q·SAL·IM punctis dubiis), ex ipsa glande Henzen et Dressel. — Ed. Lenormant *La Grande-Grèce* II ed. 2 (1881) p. 315, qui SAL HIL legit et *salus hilaritas* interpretatus est; Mommsen Corp. X n. 8337 A, *g*.

6 Tab. VIII 15 ex ectypis a Salina missis (aversa pars, ut opinor, sequentis est 7), unde descripsi. Hanc aut sequentem descripsit Mommsenus; punctum post SAL certum esse utrique nostrum visum est. — Ed. Salinas *Annali*

dell' Inst. 1878 p. 33 n. 13 addita imagine in tab. F n. 16, qui minus recte Q SALM legit (inde cum sequenti Mommsenus Corp. vol. X l. c. *e* et *f*).
7 Salinas *Annali dell' Inst.* 1878 p. 33 n. 14 (inde Mommsenus l. c. ad 6).
8 Tab. VIII 16. Descripsi. — *Notice sur le musée Dodwell* 1837 p. 27 n. 100 (inde de Minicis t. II 40 litteris vulgaribus omissoque fulmine; p. 221 n. 4 et p. 222); Hefner *Oberbair. Archiv* 7, 284 = *röm. Baiern* 1852 p. 272 n. 398; Mommsen Corp. I n. 689, qui contulit (Garrucci Syll. n. 1092); Mommsen Corp. X n. 8337 A, *d*.

De lectione omnino constat. In 7 ad sinistram fulminis litterae unius (Q?) vestigia exstare Salinas testatur; sed is orbiculus, qui in Monacensi quoque exemplari plane gemello cernitur (vide tab. VIII 15), mihi fulminis figurae videtur particula esse.

Olim cum nullum nisi ignotae originis exemplar 8 exstaret, propter glandem Perusinam eiusdem Salvidieni inscriptam sic: RVFVS·IMP X *fulmen* (n. 68) haec quoque bello Perusino tributa est; sed falsam eam esse coniecturam nuper compertum est. Nam certo testimonio iam constat eam ad Leucopetram (*Pellaro*) agri Regini promunturium reperiri (vide ad 1—4). Subieci quae Mommsenus Corp. X p. 1001 de hac glande adnotavit: 'Q. Salvidienum Rufum Salvium (appellatur *Q. Salvidienus Rufus* apud Dionem 48, 13, *Q. Salvidienus* Liv. ep. 123; *Salvidienus Rufus* apud Dionem 48, 18. 33 et Suetonium Aug. 66; *Rufus Salvidienus* apud Velleium 2, 76; *Q. Salvius* in nummo apud Eckhelium 5, 299; ex posteris eius sine dubio consul est a. 52 *L. Salvidienus Rufus Salvianus* C. III p. 844) Caesar filius a. u. c. 712 contra Sex. Pompeium occupata Sicilia Italiam quoque vexantem Regium praemisit (Dio 48, 18; App. b. c. 4, 85). Is Italiae litora feliciter tutatus (Dio l. c.: καὶ ὃς ἐκ μὲν τῆς Ἰταλίας τὸν Σέξτον ἀπεώσατο) ut in Siciliam traiceret victus navali proelio ad Scyllaeum promunturium frustra temptavit (App. l. c.; Dio l. c.; Livius 123). Iam postquam glandium harum originem comperimus, sponte intellegitur eas pertinere ad defensionem litoris Regini feliciter a Rufo administratam et fuisse inter eas, quibus Pompeiani a Leucopetra arcebantur, denique propter eam victoriam Rufum imperatorem consalutatum esse. Eodem tempore percussus est denarius supra citatus, sistens ab altera parte caput Caesaris filii cum adscriptione C·CAESAR·III·VIR·R·P·C, ab altera fulmen alatum plane ut cernitur in glandibus Reginis, cum adscriptione Q·SALVIVS·IMP·COS·DESIG. Consulatum, quem in annum nescio quem futurum Caesar ei destinavit, Rufus non iniit interfectus propter proditionem a. u. c. 714.' — Cf. quae idem Mommsenus de glande et denario disputavit in Salletii *Zeitschrift für Numismatik* XI (1883) p. 71 sqq.

V.

GLANDES PERVSINAE

(a. u. c. 713 et 714).

Perusia, oppidum natura locorum et manu munitum, cum anno 713 L. Antonius cos. cum Fulvia M. fratris uxore eo se recepisset, primum ab Agrippa et Salvidieno Rufo (qui Hispaniam petens cum sex legionibus ab Octaviano revocatus erat), deinde ab ipso quoque Caesare obsessum est. Deditio famis necessitate facta est anni 714 principio, paullo ante idus Martias (Appian. 5, 48 et Sueton. Aug. 15), hieme nondum finita (App. 5, 47). In hac obsidione adhibitas esse glandes diserte et Appianus tradit 5, 36 (Antoniani ἠμύνοντο λίθοις καὶ τοξεύμασι καὶ μολυβδίναις, cf. 5, 33: ἀμύνοντο μὲν ἀμεινόνων ὄντων τῶν Καίσαρος συμπλέκεσθαι δὲ τῶν Λευκίου μονομάχων) et clare testantur glandes ipsae, quae in illo territorio reperiri solent. Memorant enim Divom Iulium 77. 78, M. Antonium 52. 53?, L. Antonium 'calvum' 64. 65, Fulviam 54? 55? 56. 65, C. Caesarem 64 — Caesarem 63 (imp.) 66. 67, Octavium 61. 62, Octavia(num?) 58. — (Q. Salvidienum) Rufum imp. 68. Ad famem obsessorum pertinet 84. Plerasque esse Caesarianorum infra ostendetur; idque convenit (sicut Mommsenus Corp. I p. 192 monuit) cum Appiani testimonio supra memorato.

Quibus territorii Perusini locis iuventae sint, non notum est nisi de 86 1. 2. 87 1. 2, ubi eius rei memoria comitis Rossi-Scotti merito servata est. Omnes autem, quas infra exhibui, Perusinas esse, etiam quarum origo non diserte indicata est, vel per se apparet vel aliunde probabiliter concludi potest; ex. gr. glandes Guardabassii (exclusis falsis quibusdam Asculanis incusis) hinc provenerunt omnes, itemque excepta Asculana una (FIR) omnes, quae in museo Perusino publico asservantur; comes autem Rossi-Scotti, qui et Asculanas et Perusinas possidet (earum nonnullas ex Minicii museo emit) ubique originem adnotavit.

Pleraeque bene acuminatae sunt utrimque binasque margines habent, nonnullae Graecis similiores marginibus carent et ita rotundatae sunt, ut si per latitudinem medias seces, orbis fere figura evadat. — Aliquot earum

areas quaternas cum totidem marginibus habent, cuius forma inter Asculanas non exstat nisi uno exemplo (n. 10).

Inscriptiones in Perusinis quoque ita factae sunt, ut litterae in forma inscriberentur inversae (unde erratum est sed raro, ex. gr. 84 v. 3 2) in eaque una cum glande ipsa funderentur. Sed n. 64 scariphata est in glande iam fusa et litteris quidem cursivis in areis ad hoc factis eiusdemque haud dubie generis fuit n. 65. Litterae incisae vel caelo incusae sunt glandis n. 88. — Complures inscriptiones versus ita dispositos exhibent, ut βουστροφηδὸν legendae sint: 53. 56. 58. 60. 69. 82 ternis quaternisque versibus et fortasse 59. 75. 85 binis versibus vv. exaratae.

Non paucae insunt in Perusinis glandibus inscriptiones tam detritae, ut nisi aliis exemplaribus repertis de certa lectione fere desperandum esse videatur. In iis ita versatus sum, ut eos tractus, quos qualesque mihi detexisse visus sum, sicut potui transcriptos repraesentarem, quamquam consentaneum est, eiusmodi vestigia litterarum fugientia fortuitisque maculis etiam confusa et obscurata non posse satis recte excipi nisi post explicationem veram aliquatenus saltem inventam. Photographi arte in his exemplaribus fere nihil proficitur, nam imago ut inscriptionis parum ita fortuitarum macularum nimium repraesentat; ab ectypis autem faciendis in eorum plerisque cavendum est, ne robigo, quae excrevit, valde friabilis laedatur litterarumque fragmenta etiam magis perturbentur: id quod factum esse vidi in nonnullis glandibus, quarum in musei Sancti Germani usum minus caute ectypa formata esse audivi. — Quae quamvis ita sint, sperari licet fore, ut aliis, qui diutius Perusiae in hanc operam incumbere poterunt, quasdam harum inscriptionum melius et plenius legere contingat.

Interpretatio multarum incerta relinquitur nec solum detritarum vel mutilarum, sed etiam integrarum, de quarum lectione constat, maxime 85. 86—88. Agnosci tamen possunt haec fere genera:

1) inscriptus est is, cuius iussu glans facta est: Caesar imp. 63, Rufus imp. 68, tribunus militum adscripta legione 76, primipilus legione vel adscripta (69. 72. 73. 74? 79) vel omissa (71). Ad idem genus fortasse pertinent 70 *D. M. Oc. leg. IIII*, 82 *L. Rusti Optati a m..*, 83 *D. Tad. Po.*

2) legio, cuius erant funditores: *l. XII* 81, *l. XII victrix* 80, *l. XI; divom Iulium* 77 et *l. XI; div. Iul.* 78, i. e. divom Iulium ulciscamur vel similiter, quod fortasse a militibus post Caesaris necem exclamatum nominis honorifici instar additum est. Nusquam funditorum cohors (Caesar. b. c. 3, 4 § 3) aut ala (Valer. Max. 2, 7 § 9) inscripta est.

3) acclamationes et imprecationes ioco militari factae: *L. Antoni calve, peristi C. Caesaris victoria* 65, alia.

Legiones memorantur hae: *IIII* 69. 70, *VI* 72. 73, (*VII* 75?), *XI* 76—78, *XII* 81 eademque *victrix* appellata 80. Fulminis insigne exemplis XIII repraesentatum est (n. 104 sine inscriptione), quorum cum 63. 66—68. 77 Caesarianorum esse constet, idem probabiliter statuetur de ceteris. Antonianis tribui certo possunt glandes 52. 53. 58. 61. 62; longe plures Caesarianis

56. 63—68. 77. 78. 84 et probabiliter, ut dixi, propter fulminis figuram vel etiam (76) propter legionem 72. 73. 76. 93. 95. 100. 104. 105, nec non (collatis 72. 73) 71 et 74. Ceterae utrius partis fuerint, in ambiguo relinquitur.

---

52 [= Corp. I n. 688] Perusina, *da me non ha guari acquistata* ROSSI-SCOTTI m. April. 1859, qui adhuc possidet. Robiginem habet flavam infraque eam cineraceam. Duarum marginum est, sed inter anticae v. 1 et 2 plumbum nonnihil eminet. Pendet (teste Scottio p. 122) 33$^1/_2$ gr.

M · ANT
IM · IMP
M

Descripsi. — Ed. Ioh. Bapt. comes Rossi-Scotti *Giornale scientifico-letterario-agrario di Perugia* 1859 p. 65 (inde Mommsen Corp. I 688); idem addita imagine *Periodico di numismatica* III (1871) p. 122. — Memorat (scil. ex Mommseno) Garruccius Syll. p. 264, suspectans sine ulla causa.

Lego: *M. Ant(onius)* vel *Ant(oni)* | *imp. imp.* V. 2 difficilius agnoscitur sed lectio mea certa est. Fortasse cogitandum est de M. Antonii imperatoris in Oriente (Aegypto) absentis invocatione vel imprecatione a Lucii fratris funditoribus inscripta. — In averso latere littera M ad marginem superiorem sed non in media glande sed propius angulo dextro posita est, quae quid significet, divinari omnino non potest.

---

53 [Perusiae in museo.] Amygdalae formam habet et quattuor marginibus in areas totidem divisa est.

d (vacua)
c FEF-X
b (ONV · V)
a cv · PAET

Descripsi. — Ed. Fabretti Corp. Inscr. ital. n. 2640 *bis*, a et tab. XLIV delineatam a Caietano De Minicis, sed vix ut agnoscas.

Lectio incerta est, maxime laterum *a* et *c*; estne: *felex* | *M. Anto* | [*n*(*ius*)] *paet*(*us*)?

---

54 [= Corp. I n. 691] sine loco [in museo Perusino.] Duarum marginum est, longa 0,039, crassa 0,018.

F V L ////N A
V E I S E I S
//////////

Descripsi. — De Minicis t. II 52, p. 221 n. 13 et p. 231, sic in tab.: RVT. NA VL IP (inde Ritschl t. IX 51 et Mommsen Corp. I n. 691).

Lectio incerta est. I primam F potius quam R esse puto. Num tamen ad Fulviam (*Fulv. va?*) pertineat, dubium.

55 [= Corp. I n. 703] [in museo Perusino.] Quattuor marginum est, longa 0,05, crassa 0,019 et 0,017.

B A

IAJAꟻ

Descripsi; posticum latus vestigium certum non exhibet. — De Minicis p. 251, 3, cf. p. 253 (inde Mommsen Corp. I n. 703); ex eius apographo Fabretti Corp. I. It. n. 2638 et tab. XLIV n. 2638; idem ad Minicii exemplum delineatum (alius glandis esse ratus) Corp. n. 2640 *bis*, b et tab. XLIV (eod. numero).

Legendum fortasse AB (an R?) | FVLVI(a?). — KA | IV VIH X *fulmine* Minic. p. 251; KA | IAAIH Fabr. 2638; HIΓVI (HIPVI comm.) VA Fabr. 2640, fulmine utroque loco non memorato.

56 [= Corp. I n. 1507] Perusiae rep. [nunc ibid. apud Marianum Guardabassi; a quo a. 1862 acceperat Lovattius Romanus, apud quem viderunt Henzenus ac. fort. Garruccius]. Longa nunc est 0,039 (deest acuminis dexterioris 0,008), crassa 0,02 et 0,015.

d fulmen

c PETo

in altera parte:

b MVƆIԀN ᵛɪ

a FVLVIAE

Tab. IX 2. Descripsi. — Lovatti ed. *Bull. dell' Inst.* 1862 p. 33 eiusque apographum (FVLVIAE VINDICTAM PETO) Henzeno misit Guardabassius 21 Iun. 1872; Mommsen Corp. I 1507 ex Henzeni apographo; Garrucci Syll. 1097 q. v.

Fulviae [*la*]*ndicam peto.* — Sic *landicam* (pro eo, quod antea proposuerat, *pandicam*) ex Hauptii optima coniectura legendum esse notavit Mommsenus *Bull. Inst.* 1863 p. 64, idemque, si Garruccio fides, repperit Cavedonius. — Ante N litterae A reliquias has ∵ vidi.

57 repertam esse in territorio Perusino prope *Monteluce* mihi testatur Rossi-Scottius glandis dominus. Longa est 0,045, crassa 0,02.

CƎLVAIV

phallus

//// I''PICV

Descripsi; litterae parum alte exstant parumque clarae sunt.

In antica parte fuisse videtur OCꓕVAIV, in altera quid legendum sit magis dubium est; an [*ian*]DICV? Sed quartae a fine (ɼ) lunula non est clausa neque fuit. An Octavius intellegendus est per convicium mulier vocatus?

---

58 [= Corp. I n. 682] originis Perusinae MINIC. p. 225 [olim Firmi apud Minicium, nunc Perusiae apud comitem Rossi-Scotti]. Quattuor est marginum arearumque (quarum *a* et *c* latiores); formae partes duae non bene coaptatae fuerunt. 0,041 longa, 0,022 et 0,011 crassa.

d (vacua)

c CVLVM

b ΛIΛVꓕƆO

a ɼET///

Descripsi. — Achilles Gennarelli in eph. *il Tiberino* 11 Mai 1840 n. 13 q. non vidi (inde de Minicis t. II 44, p. 221 n. 7, p. 225, cf. p. 254 not. 2, ex hoc Ritschl t. IX 36; Mommsenus Corp. I n. 682, unde Wilmanns 2821 *e* et Garrucci Syll. n. 1099).

Eroli *Bull. dell' Inst.* 1871 p. 83 glandem suam origine non indicata memorat inscriptam PET CVLVM. De eius sinceritate affirmare nil ausim; certum autem est in falsis cusis eadem duo verba reperiri (64* 45. 47) una posita in eodem latere nec VM ligatis.

Lege *pet*[*o*] (cf. n. 56) *Octavia(ni) culum.* Mommsenus *Octavia(norum)* proposuit. — Minicius in tab. quidem OCTAVIA', idem tamen in textu OCTAVIANI exhibet, NI scilicet de suo addens.

---

59 [= Corp. I n. 1508] Perusiae rep. LOVATTI; is ni fallor acceperat a Mariano Guardabassi Perusino, apud quem vidi. — Ubi viderit non indicavit GARR. Quattuor est marginum, quarum duae tamen minus eminent, longa 0,037, crassa 0,019 et 0,017.

//Ɔ O C

ƎAƆ · Ǝ

in altera parte: fortasse figurae vestigia exstant

Tab. VIII 14 ex ectypo, quo tamen sola versus 2 pars visitur, ceteris litteris parum eminentibus. Descripsi. — Eandem haud dubie ed. Lovatti *Bull. dell' Inst.* 1862 p. 34 eiusque apographum (L CVL OCTA) Henzeno misit Guardabassius 21 Iun. 1872; ex Henzeni apographo Mommsenus Corp. I 1508; Garrucci Syll. n. 1090; idem *Civiltà cattolica* X, 4 (1877) p. 710 ligne incisam iterumque eodem exemplo ibid. X, 5 (1878) p. 730.

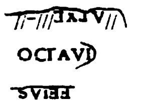
Legi (et tum quidem ceterorum lectiones conferre non potui): [C·]CVE, ubi prima L quoque esse potest et punctum dubium est, sed CVE certae; L CVL Lov. et Henzenus, quod *l(inge) cul(um)* explicavit Mommsenus; ƎAƆƆ Garrucci. — V. 2 plane incertae lectionis est; *MP in Syll., 'MP in Civ. Garruccius (at hoc I plane abest ab glande omninoque IMP admitti nequit);

[OCTA?] Lov. et Henzenus. Quodsi OC.. (pone quae plumbum inlidendo laesum aut cultro incisum est) revera scriptum exstat, cogitandum fortasse est de nominibus *C. Caesar Octavianus* contumeliae causa inscriptis. Quocum conveniret, quod figuram phallo similem supra v. 1 (sive pone v. 2) agnovisse sibi visus est Guardabassius.

---

60 1 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Longa 0,047, crassa 0,021 et 0,015; male formata. — Exemplum alterum geminum aut fortasse idem est:

2 *from Perugia sent* [ipsane glans an imago?] *by M. Fortnum; weight 2 oz. 196 gr.* [= gramm. 74,94], *rudely made* PROCEEDINGS.

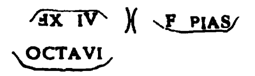
a
b
c

d (non inscripta)

1 Descripsi.

2 Fortnum misit societati Londiniensi, quae edidit *Proceedings soc. of antiq.* ser. II, 2 (1863) p. 269 addita p. 270 imagine xylographica.

Litterae inlidendo compressae sunt parumque clarae, maxime in *a*; in area *c* litterarum pars periit eo quod margo compressa est. Quo ordine singuli versus legendi sint, non constat. Fortasse est: [*s*]*alv*[*e*] (nam de Fulvia cogitare non licebit) *Octavi felas* (pro *felans?*). Fortnumi (cuius lectionem tum, cum glandem vidi, nondum noveram) apographum est tale:

---

61 [= Corp. I n. 683] *trovata in Italia* NOT. [deinde apud Dodwellum, nunc in museo Monacensi n. 686]. Pendet (integra est) 63 gr., longa 0,038, crassa 0,019 et 0,016; in antica parte duarum arearum est.

phallus / OCTAVI — *in aversa parte:* LAX

Tab. VIII 1. Descripsi. — *Notice sur le musée Dodwell* 1837 p. 27 n. 98, cf. Borghesi ibid. ad n. 96 (inde de Minicis t. II, 39 litteris vulgaribus, p. 221 n. 3 et p. 222; Hefner *Oberbair. Archiv* 7, 284 = *röm. Bayern* 1852 p. 272 n. 397; Garrucci n. 1100); Mommsen Corp. I n. 683.

Phalli figura (quam priores omiserant) clare agnoscitur, itemque certum est LAX (L angulo nonnihil a quadrato discedente), quod iam Mommsenus quamvis dubitans legerat (XVI catalogi Dodw. auctor); cf. glandem sequentem.

Mommsenus adnotat haec: ʻOmnino Antonianorum haec; C. Caesarem enim qui Octavium appellant, negant eum divi Iulii testamento adoptatum esse; cf. Cic. ad Att. 14, 12, 2: *nobiscum hic — Octavius, quem quidem sui Caesarem salutabant, Philippus non, itaque ne nos quidem.* Octaviani nomine ut ipse ita in sermone legitimo Cicero quoque abstinuit, sed in epistulis eum aliquoties

eo sine sugillatione appellat, et sane quamquam originis memoria in eo continetur, quam imperator evitavit, qui eo utitur adoptionem adgnoscit iure factam esse'.

62 Perusiae acquisivit m. Iulio 1871 Marianus Guardabassi, apud quem vidi. Trium arearum est i. e. pars antica duarum (*a* et *b*), postica unius (*c*). Robiginem habet cineraceam, hic illic ferrugineam. Longa 0,035, crassa 0,017.

phallus
c SEDE
b LAXE
a OCTAVI

Tab. VIII 2. Descripsi. — Iosephi Lovatti exemplum delineatum Henzeno misit Guardabassius 21 Iunio 1872.

Octavi laxe. — (phallus) *sede.* Quocum conferri potest quod Pompeis phallo adscriptum est (Corp. IV 950): *ubi me iuvat as(s)ido.* Sed melius cum Mommseno *sede* refertur ad glandem. Idem conicit *laxe* h. l. et n. 61 fortasse interpretandum esse de culo pandendo.

63 [= Corp. I n. 705] Perusinas esse dubium esse non potest, tametsi deest testimonium satis certum. Nam quod Perusia provenire Vischerus de n. 7 et Garruccius de Parisinis (5. 6) et Kircheriano (3) exemplis asserunt, coniectura potius licet vera niti videtur, quam testimonio inventorum.

1 Perusiae repertam videri mihi dixit ROSSI-SCOTTI, qui ab marchione Mario Antinori dono accepit. Pendet 53 gr. R.-SC., robiginem habet caesiam.
2 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Bene conservata est, longa 0,041, crassa 0,016 et 0,015. — Idem haud dubie exemplum est quod Perusia a Brunnio relatum Henzenus Mommseno descripsit.
3 [Romae in museo Kircheriano n. 241]. Longa est 0,043, crassa 0,016.
4 [Neapoli in museo n. 51=211]. Robigo est ferruginea, partim alba. Pendet 42 gr.
5. 6 [Parisiis in museo].
7 *von Perugia* [nunc in museo S. Germani] VISCHER. — An forte est una ex Parisinis 5. 6?

CAESAR · IMP)(fulmen

1 Tab. VIII 5 dedi partem anticam. Descripsi; fulminis figura nonnihil laesa est. — Rossi-Scotti *Periodico di numismat.* III (1871) p. 36 cum imagine, memoravit ibid. p. 120.
2 Tab. VIII 6 dedi partem anticam. Descripsi. — Ex Henzeni apographo ed. Mommsen Corp. I p. 560 Add. ad n. 705.
3 Tab. VIII 8 fulmen exhibetur ex hac aut n. 68, 4. Descripsi. — Garrucci n. 1089; Ruggiero *Catalogo* n. 241.
4 Descripsi: CAI//SAR·IMP, fulmen laesum est. — Fiorelli *Catal.* p. 12 n. 211.

5. 6 De Longpérier Ritschelio epistula 17 Sept. 1852 scripta (ex altera tamen non transcripsit nisi IMP); idem misit Mommseno Corp. I 705 (inde Garrucci 1089). — Fulmen non memoravit Longpérier.
7 Descripsi ex ectypo, quod est in Vischerianis musei Basileensis.

64 [= Corp. I n. 685] origo non traditur [antea Firmi apud Minicium, nunc Perusiae apud comitem Rossi-Scotti]. Longa 0,041, crassa 0,021 et 0,018.

in duabus areis cultro vel inlidendo factis graphio scriptum litteris minimis

in altera:	*in altera:*
L ANTONI CALVII	C · CAIISARVS
PIIRISTI	VICTORIA

Tab. IX 1 glandis partes duae photographice, 1^a et 1^b ex mea delineatione inscriptiones exhibentur. Descripsi. — Ed. De Minicis t. II 51, p. 221 n. 12 et p. 229 (inde Henzenus 6836, Ritschl t. IX 34, Mommsen Corp. I 685, ex hoc Wilmanns 2821*d* et Garruccius 1096).

CALVI Minicius in tab., sed CALVII in comm., recte, id quod glande oculis intentis examinata intellexi et cuivis satis oculato mecum glandem ipsam inspecturo persuasurum me esse confido. Omnino enim cave in talibus ne exstare ductus a me detectos praepropere neges, quod sane est multo facilius quam ea, quae a me reperta sunt, denuo reperire. Quae propterea monui, quod amicus quidam lineolam illam se reperire posse negavit.

L. Antoni calve, peristi C. Caesarus (sic) *victoria.* Quibuscum inscriptionem parietariam Pompeianam Corp. IV 1293 *Campani, victoria una cum Nucerinis peristis* apposite contulit Minicius. — Cum *Caesarus* cf. similia Corp. I p. 603 col. 2 composita; exemplum etiam posterius praebet inscriptio Pompeis a. 751 scariphata, in qua est *aerus* Corp. IV n. 2440. — Inter duas areas ludibunda manu scariphatae sunt duae R fere cursivae: R R.

Calvitiem L. Antonii, quae ei hac et insequenti glande exprobratur, non memorant scriptores sed manifeste monstrat aureus (Cohen Cocceia 1) anno 713 i. e. eodem quo Perusia obsideri coepta est excusus. In eius enim quibusdam exemplaribus (non in Coheniano) his, quibus uti potui 1) apud Viscontium Iconogr. Romana, 2) apud Bernouillium, *Roem. Ikonogr.* I tab. IV 98, 3) musei Berolinensis, cuius ectypa mihi misit Friedlaenderus, 4) musei Britannici (*guide to the select greek and rom. coins* 1880 p. 114: VII B 22), cuius ectypum electrotypum institutum archaeologicum Heidelbergense auctore Duhnio acquisivit, in his igitur frons L. Antonii consulis capillis nuda exhibetur.

65 [= Corp. I n. 684] ex agro Perusino [fuit Firmi apud Minicium, deinde Perusiae apud Marianum Guardabassi; ab hoc habuit Lovatti Romanus, qui perdidit].

litteris cursivis (scil. scariphata):

LACALVII
I'VLVIA
CVLVMPN

De Minicis t. II 45 litteras cursivas non satis perite exhibens, p. 221 n. 8 et p. 225, cf. p. 254, 2 (inde Ritschl IX 35, Mommsen Corp. I 684 qui imaginem Minicii repetiverunt; Garrucci 1098); Iosephi Lovatti apographum Henzeno misit Guardabassius 21 Iun. 1872 (L·A·CALVII FVLVIA CVLVM PAN).
1 prima litterae C similior est in tab. Minicii; 3 extr. AN minus clarae. 'Explicatur Borghesio ni fallor interprete: *L. A(ntoni) calve (et) Fulvia, culum pan(dite)*, scite sane; potestque ferri in tali scriptura, quod gentilicium littera singulari notatur.' Mommsenus l. l.

---

66 [= Corp. I n. 696] 1 [in museo Kircheriano n. 242]. Amygdalae formam habet quattuorque marginum est; longa 0,042, crassa 0,019 et 0,015.
2 Perusiae rep. [ubi emit a. 1878 extremo Marianus Guardabassi]. Quadrilatera est, longa 0,041, crassa 0,011 teste eodem.
3 [Perusiae in museo]. Quattuor arearum est, longa 0,040, crassa 0,013, robigine obducta; inest foramen magnum.
4 Aquileiae dicitur (scil. a Böökeio, fort. ad pretium augendum ut fieri solet) reperta esse sed haud dubie Perusina est [deinde Liverpooli in Mayeri museo, nunc ibidem in museo municipali]. Longa $1^1/_8$ *inches* (= 0,029), crassa $^5/_8$ usque ad $^4/_8$ *i.* (= 0,016—0,013). Superficies plumbi in pulverem album friatur.
5 [*It is been given to Mr. Fortnum by the Rev. W. Falconer, who had procured it in Sicily* PROC.] Pendere *1 oz. 280 gr.* (i. e. 49,30 gr.) et operis rudis esse dicitur.

1 Tab. VIII 4. Descripsi ut supra exhibui. — De Minicis p. 239 (*la potei vedere* [ni fallor non ipsam sed exemplum a Marchio delineatum] *nell' atto che andava sotto il torchio questo foglio di stampa*, i. e. 1846); Ritschl t. IX 54 ex Marchii delineatione (ex his Mommsen Corp. I 696); Garrucci 1088; Ruggiero *catal.* n. 242.

Eiusdem alia exempla esse conieci haec:

2 Tab. VIII 3 ex duarum arearum ectypis, quorum tamen haud dubie alterum potius supra prius collocandum erit; ex iisdem descripsi sic: FELX | CAESAR VA. — Apographum misit Guardabassi.
3 Descripsi: ////IX | C..//SARV; fulmen non notavi. — De Minicis t. II 53, p. 221 n. 14 et p. 231 (Ritschl t. IX 52; Mommsen Corp. I ad 696, qui ex corruptis Miniciani apographi ductibus tamen recte illius 1 exemplum esse perspexit); Rossi-Scotti in *Periodico di numism.* III (1871) p. 119.
4 Ed. F. Bööke (eiusdem nominis negotiator nuper Francofurti et Mogontiaci falsas vendidit), *Proceedings of the soc. of antiq. of London* III (1853) p. 54; Huebnerus vidit sed legit partem tantum anticam (CAESAR); mihi describendum curavit m. Nov. 1878 Ihnius.
5 Fortnum *Proceedings of the soc. of ant.* ser. II 2 (1863) p. 270, ubi legitur: C·VARRO Ↄ·L·X; sed huius ipsius exemplum esse conicio.

Lectiones alii protulerunt has:

1	(Marchius) apud Minic.:	CAESARV)(:::FELIX (omisso fulmine)
	idem ap. Ritschelium:	LE'X / CAESARV (om. fulm.)
	Garrucci:	FEIX / CAESAR·INΓ (om. fulm.)
	Ruggiero:	FELIX / CAESAR IMP)(fulmen
2	Guardabassi:	ᒪAESARIM et FERI)(fulmen
3	(Marchius) apud Minic.:	L D / GA AP·M)(fulmen
	Rossi-Scotti:	CAESAR.V)(fulmen
4	Bööke:	CAESAR)(LEG·II
	Huebner:	CAESAR
	apographum ad Ihnium missum:	CAESAR / V / LE 'V
5	Proceedings:	C·VARRO Ↄ·L·X

Secundum glandes 1. 2. 3, quas ipse examinavi, mihi legendum videtur *felix Caesar* .. aut mutato ordine *Caesar* .. *felix*. Dubitationi locus esse potest in solis litteris post CAESAR positis, quae in nullo exemplo bene conservatae sunt; sed non video, quid aliud nisi hoc M agnosci queat; certe IMP spatium non capit nec IP reliquiae videntur admittere. *Caesarum*, i. e. Divi patris et filii imperatoris glans, proposuit Mommsenus. — In FELX littera L non multum eminet supra ceteras, sed cum Ruggiero nexum litterarum L et I agnoscendum esse probabile est.

---

67 [in museo Kircheriano n. 273]. Longa 0,042, crassa 0,021 et 0,015. Antica pars in duas areas divisa est, fort postica quoque, sed ea magis etiam quam illa detrita est et sulcos duos habet incidendo vel inlidendo natos.

CAES... / inscriptio evanida)(*fulmen*

Tab. VIII 7 (anticae pars superior). Descripsi. — Ruggiero *Cat.* n. 273 qui egregie erravit quod XV...V legit et inter suspectas relegavit.

Quae post CAES sequuntur, incertae lectionis sunt (fort. IMP? an AR...?). Infra vestigia deprehendi fere talia: //I \ C R/// sed omnino incerta.

---

68 [= Corp. I n. 690] 1 *trovata nel territorio Perugino, communicatami dal fu sig. Antonio Terrenzi, presso il quale esisteva* VERM. 1805. — *sul terminare del secolo scorso fu rinvenuta nell' agro perugino* VERM. 1834. Quo pervenerit, nescivit iam MINICIVS p. 224 not. 2.

2 Perusiae rep. [ibi exstat apud Marianum Guardabassi]. Longa est 0,042, crassa 0,017.

3 Perusiae rep. [ibi exstat apud Mar. Guardabassi]. Longa est 0,042, crassa 0,016. Ex eadem forma prodiit atque 2, nec minus fort. reliquae, quas tamen ad hoc non contuli.

4 [in museo Kircheriano (*di recentissimo acquisto* ɢᴀʀʀ. 1847), nunc n. 239]. Ex eadem forma prodiit atque 5.

5 [in museo Kircheriano n. 240, cui donavit professor Ponzi, museo mineral. in univ. Romana praefectus]. Longa 0,041, crassa 0,017. Colorem nunc habet caeruleum, inde (ut me docuit Ruggierus) natum, quod a Ponzio liquoribus chymicis tractata est.

RVFVS · IMP (in 5 ac fort. 2 Iᴍᴘ) X (fulmen alatum ut vid.)

1 Ex Terrentii apographo Vermigliolius *iscr. Perug.* ed. 1 vol. II (1805) p. 468 n. 39 (inde Orelli 3418) et ed. 2 vol. II (1834) p. 616 n. 86 et *giornale di Perugia* 1835 n. 24—26, Iul.—Aug., p. 213; ex hoc Minicius t. II 41 (litt. vulgaribus), p. 221 n. 5 et p. 223, sic ʀʏꜰᴠs (in tab.) et duobus ᴠᴠ., temere; ex his Henzenus 6836 et Mommsenus Corp. I 690.

2 Tab. VIII 13 anticam partem dedi. Descripsi (fuisse potest Īᴍᴘ). — Hanc opinor Perusia allatam a Brunnio Henzenus descripsit Mommseno Corp. I p. 560 ad n. 690 (ubi est Iᴍᴘ).

3 Tab. VIII 12 (ant.). Descripsi: ʀᴠꜰᴠs·///ᴍᴘ.

4 Tab. VIII 9 et (fulmen, ex hac aut n. 63, 3) 10. Descripsi ʀᴠꜰᴠs · ɪᴍᴘ. — Garrucci *piombi Altieri* 1847 p. 8 et Syll. n. 1091; Ruggiero n. 239.

5 Tab. VIII 11 (ant.). Descripsi: ʀᴠꜰᴠs·Iᴍᴘ. — Ruggiero n. 240.

Rufus imp(erator).

Vermigliolius in ed. 1 ᴘ·ʀᴠꜰᴠs, in ed. altera ᴄ·ʀᴠꜰᴠs exhibuit, in utriusque commentario de ea re plane tacens; sed mox in *giorn. di Perugia* l. l. '*Mi giova*, inquit, *di tornare alla prima lezione* Publius ʀᴠꜰᴠs', omnino non ex glande inspecta sed quia, ut p. 214 ait, ea lectio confirmata erat *da quanto suggerisce il Borghesi.* Immo vero praenomen prorsus abest ab omnibus exemplaribus et mero Terrentii errore invectum esse, id quod Mommsenus olim coniecerat, iam certo constat. Borghesius autem (*censori* 1835, opp. 4 p. 63) illo ᴘ·ʀᴠꜰᴠs inductus erat, ut ad P. Sulpicium Rufum referret. — Nunc quidem dubium amplius esse non poterit, quin glans ad eundem Q. Salvidienum Rufum Salvium atque n. 51 spectet; ibi vide quae de eo adnotata sunt.

69 1 [in museo Perusino deposita ab Alexandro Bonucci]. Longa est 0,039, crassa 0,02 et 0,014, tresque areas habet, in quarum angustioribus versus *c* et *d*, in latiore *a* cum *b* exstant.

2 [in museo Kircheriano n. 245]. Longa 0,036, crassa 0,02 et 0,016; utrumque latus in binas areas divisum est.

Utrumque eadem ut vid. forma fusum exemplar summa probabilitate inter Perusinas refertur propter formam plumbi et ipsam inscriptionem.

d IIII

c LEG

b ⅃Iꟼ · Я⅃

a \L · EIЯI ·

1 Descripsi: *a* punctum post *Etri*, itemque in *b* post *pil* in hoc exemplari non vidi; *b* litterae ⅃ angulus a quadrato nonnihil discedit.

2 Tab. IX 3 et (*a*, *b* iterum) IX 12. Descripsi. — Garrucci Syll. 951; Ruggiero *Catal.* n. 245.

Lege: *T. Etri pr. pil. leg. IIII.*

---

70 [= Corp. I n. 693] origo non traditur [in museo Perusino, cuius glandes una excepta (FIR inscripta, n. 6, 38) omnes Perusinae sunt]. Longa 0,038, crassa 0,017 et 0,015.

D · M · OC
|
L · IIII

Descripsi. — De Minicis t. II 54, p. 232 (inde Corp. I 693; Garrucci 1081).
1 extr. OC videtur esse. — 2 secunda et quarta numeri hastae sursum dextrorsus paullum inclinatae sunt sed vix dubium mihi videtur, quin *l(egio) IIII* legendum sit. *D. M. Oc.* sunt nomina primi pili legionis quartae. — Non recte D·M·O ⅹ L·II Minicius.

---

71 [= Corp. I n. 702] 1 [in museo Perusino, cui donavit Iacobus Antonini VERM.]. Longa 0,037, crassa 0,02 et 0,014.
2 [in museo Kircheriano n. 244]. Longa 0,035, crassa 0,02 et 0,014.

AΓ
|
ΓR · Γl/

1 Descripsi sicut supra exhibui; Γ anticae partis et prior Γ aversae partis minus clarae sunt. — Vermiglioli *giorn. di Perugia* 1835 n. 24—26 (Iun.—Aug.) p. 213 q. n. v. (inde De Minicis t. II 43, p. 221, b et p. 224); ad exemplum stanneum Brunnii Ritschelius t. IX 49. Ex his Mommsenus Corp. I 702 (Garrucci Syll. 1093).

2 Tab. IX 4. Descripsi: AΓ ⅹ ΓR · Γl/ (utrimque desecta). — De Minicis t. II 42 (inde Ritschl t. IX 50, Mommsen Corp. I ad 702); Garrucci Syll. 1093.

Forma rudi characteribusque priscis Asculanis potius similis est, sed huc videtur referenda esse propter sequentes, quibus eundem primipilum memorari probabile est.

---

72 1 [Perusiae in museo]. Longa 0,041, crassa 0,015; acuminata est sed in medio rotunda.
2 reperta prope lacum Trasimenum EROLI; sed huic testimonio eo minus tribuendum est, quod ex eodem loco altera glans provenisse dicitur, quae tamen Asculana potius sit cum inscriptione nuper incusa (vide ad n. 90*). — [Nunc exstat in museo militari Taurinensi]. Pendet 43 gr. PROMIS.

AΓIDI · ΓR ΓIL · L · VI)(fulmen

1 Tab. IX 11 (partem anticam dedi). Descripsi (R). — Rossi-Scotti *periodico di numism.* III (1871) p. 120; ex testimonio comitis Conestabile memoratur in *Bull. dell' Inst.* 1871 p. 84.
2 Ioannes Eroli *Bull. dell' Inst.* 1871 p. 83, probantibus lectionem Henzeno et Conestabile, quibuscum imaginem communicavit; transcripsit mihi V. Promis bibliothecarius regius Taurinensis a. 1882.

D male formata est similisque litterae O sicut in n. 78 (inde est, quod APLOI legit Promis).

---

73 1 Perusiae reperta [nunc ibi apud comitem Rossi-Scotti, qui a. 1866 accepit a Minicio]. Litteris parvis elegantibus ut praecedens.
2 [Perusiae apud Marianum Guardabassi, anno 1878 acquisita]. Longa est 0,038, crassa 0,017.
3 [*from Perugia sent by Mr. Fortnum*] *weight 1 oz. 256 gr.* [i. e. 47,74 gr.] *of neat workmanship* PROCEED. Inde per se non sequitur Perusiae repertam esse, eo minus, quod idem Fortnumius glandes duas Asculanas (L·XV) Perusiae emit teste Garruccio ad Syll. n. 962.

AΓIDI · PR · ΓIL | X fulmen
L · $\overline{\text{VI}}$

1 Descripsi (v. 1: AΓIdI ΓR ΓIL | L·$\overline{\text{VI}}$. — Memoravit Rossi-Scotti *periodico di numism.* III (1871) p. 120.
2 Tab. X 14 partem anticam dedi ex ectypo Guardabassii indidemque descripsi sic: AΓIDI·ΓR ΓIL | L·$\overline{\text{VI}}$. — Guardabassi apographum misit.
3 C. D. E. Fortnum, *Proceedings of the soc. of ant.* ser. II 2 (1863) p. 269 edidit ligno incisam. Ab eodem accepit Garrucci n. 1095, cf. ad n. 1094.

---

74 [in museo Neapolitano n. 44 = 217]. Longa est 0,037, crassa 0,018 et 0,014, pendet 47,5 gr.

AΓIDI | X | IΛ
V | | ΓR · ΓIL

Tab. IX 6. Descripsi. — Fiorelli *Catal., armi* 1869 p. 12 n. 217; Garrucci n. 1094.

Apidi.. X *..pr(imi) pil(i).* — Anticae Γ aperta est non, ut in ectypi imagine apparet, clausa. Infra AΓIDI et supra ΓR·ΓIL quae exstant (V? et IΛ) quid sibi velint incertum est, nisi forte hoc IA ad legionem sextam referendum est.

---

75 a. 1879 reperta in loco circiter 500 metra a Perusia distanti. Optime conservata est, longa 0,038, alta 0,017; divisa in quattuor areas, quarum duae solae inscriptae sunt. *Il piombo è coperto da una grossa patina semilucida e somiglia nel colore la cenere* GVARDABASSI qui possidet.

b CVI · Γ · Λ I I

a VΛ · M

Tab. X 15 ex ectypo Mariani Guardabassii, ex quo etiam descripsi. — Idem apographum suum misit in quo non ᴧ sed ᴍ est.

Lectio inscriptionis quamvis bene conservatae plane dubia est. Fortasse conicere licet: *M. An|in. l. VII.* Legio septima (si tamen haec revera, non sexta agnoscenda est) in hac sola glande memoratur.

---

76 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Longa est 0,043, crassa 0,017 et 0,015. Robiginem habet partim cineraceam partim ferrugineam.

M · FERI//Ↄ////S
TR · MIL LXI   fulmen

Descripsi; v. 1 post R quae restant vestigia, ad E potius ducere videntur, sed probabilius puto fuisse I eiusque particulam supremam inlidendo latiorem factam esse, nam post FER plumbum laesum est.

Legendum restituendumque puto: *M. Fer*[*i*]*d*[*iu*]*s* | *tr(ibunus) mil(itum) l(egionis) XI.* Cf. Caelii epistula ad Ciceronem a. 703 scripta (ad fam. 8,9 § 4): *M. Feridium, equitem Romanum, amici mei filium, bonum et strenuum adulescentem, qui ad suum negotium istuc* [i. e. in Ciliciam] *venit, tibi commendo.* Fieri potest, ut is idem sit, quem anno 713—714 tribunum militum legionis XI in Caesariano (eo enim ducit fulminis insigne) exercitu obsidioni Perusinae interfuisse haec glans docet.

---

77 [= Corp. I n. 697] 1 Perusiae reperta est, id quod in glande adnotatum est manu DODWELLI, itemque BORGH. [olim apud Dodwellum, ubi vidit BORGHESIVS; nunc in museo Monacensi, n. 694]. Longa 0,044, crassa 0,021 et 0,017, pendet 60 gr.

2 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Longa est 0,044, crassa 0,021 et 0,017. Robigine cineracea incrustata est, quae ubi deest (in parte versus 1) alia, quae coloris caesii est, apparet.

L · XI
D I V O M   fulmen
I Ѵ L I V M

1 Tab. IX 7. Descripsi (3 IѴLIVM). — Borghesi *censori* (1835) p. 214 = opp. 4, 63; a Borghesio communicata est cum Vermigliolio, qui ed. *Giornale di Perugia* 1835 n. 24—26 (Iun.—Aug.) p. 211; *Notice sur le musée Dodwell* 1837 p. 27 n. 96 cum Borghesii adnotatione (inde De Minicis t. II 38 litt. vulgar., p. 221, 2 et p. 222); Hefner *Röm. Bayern* 1852 p. 272 n. 400; Mommsen Corp. I 697 (inde Garrucci 1084); ex apographo Kellermanni (in Corporis schedis servato) ed. Lanciani *topografia* 1880 (*Atti d. Lincei* ser. 3 vol. IV p. 264 n. 380), ubi nescio quo errore pro aquaeductus tubo habetur.

2 Tab. IX 9 (partem anticam). Descripsi; v. 2 O ex V videtur correcta esse, sed hoc fortuita laesione potius factum erit, nam ab n. 1, quae haud dubie ex eadem forma provenit, abest.

Punctum cum lineola, quod v. 3 in v priore exstat, potius temere natum, quam apicem esse puto. — Inscriptionis in utroque exemplari optime conservatae lectio omnino certa est; intellegendum est *l(egio) XI; divom Iulium* ulciscamur vel simile quid (cf. Bergkius ed. II p. 117. 144). Suetonius Octav. 15: *Perusia capta in plurimos animadvertit... Scribunt quidam, trecentos ex dediticiis electos utriusque ordinis ad aram Divo Iulio exstructam idibus Martiis hostiarum more mactatos* (cf. Dio 48, 14); scilicet non Romae (ut Drumannus 1, 412 videtur putare) sed prope Perusiam; unde a Seneca quoque De clementia 1, 11 *arae Perusinae* memorantur.

78 [= Corp. I n. 698] Perusiae reperta MINIC. [ibi in museo CARDIN., VERM., MIN., ubi vidi]. Longa est 0,049, crassa 0,022.

LEG XI ⳩ ƎI · VIᗡ

Descripsi. — Ex Vermigliolii schedis Cardinali *iscrizioni antiche inedite* 1819 n. 114, cf. p. 35 et 97, qui tesseram vocat; Vermiglioli *iscrizioni Perug.* ed. 2 t. II (1834) p. 612 n. 64; melius idem in epistula ad Ortium scr. ed. in *Giornale scient.-lett. di Perugia* 1835 n. 24—26 (Iun.—Aug.) p. 212: De Minicis t. II 37, p. 221, 1 et p. 222 (Ritschl t. IX 44); ex prioribus Mommsen Corp. I 698 et Garrucci 1085.

D neclegenter facta prope abest a litterae O forma ut in n. 72.

Offendit in glande robigo viridis, quae praeterea altera flava obtecta est: accedit quod tam forma plumbi quam litteris maioribus similior est Asculanis, inscriptio autem *leg. XI* ⳩ *div(om) Iul(ium)* Perusinae obsidioni tribuenda est sicut n. 77, certe non potest Asculanae. Denique robiginem litterasque accuratius examinare difficile est propterea, quod huic glandi ut aliis eius musei, dum in usum musei Sangermanensis ectypa formantur, gypsi particulae multae adhaeserunt. — Sed, ut mittamus robiginem, sitne novicia necne, de inscriptionis antiquitate omnino dubitari non potest. Nam nota iam fuit anno 1819; atqui non solum falsae glandes omnes posterioris sunt aetatis, verum etiam, id quod rem decidit, inscriptionis antiquitas glandibus postea demum inventis (n. 77) plane comprobata est. Maioris autem moduli priscaeque speciei litterae etiam in alia glande haud dubie Perusina (n. 71) exstant.

79 [= Corp. I n. 700] ['tessera *(sic)*, in museo Diamantis Montemelini' (Perusiae) PACIAVDI, deinde ibidem in museo Oddiano VERM. ed. 1, nunc in museo publico VERMIGL. ed. 2; ibi vidi]. Longa est 0,044, crassa 0,019 et 0,016. Amygdalae formam habet, sed quattuor marginibus in totidem areas divisa est. Non recte tesseram vocaverunt Paciaudius et Verm. ed. 1 peiusque aeream esse dixit Verm. ed. 2.

L · XII
SCAEVA ⳩ PR · PIL

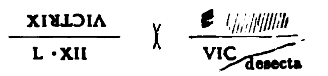
Tab. IX 5. Descripsi. — Paciaudi, in Graec. anaglyph. diatr. 1752 p. XXV; Vermiglioli *iscr. perug.* ed. 1 t. II (1805) p. 467, ed. 2 t. II (1834) p. 613

n. 65 male; De Minicis t. II 62, p. 235; Ritschl t. IX 46 ad exemplum stanneum a Brunnio factum (ex his Mommsen Corp. I 700 et Garrucci 1087).

In area sub PR·PIL posita fortasse vestigia litterarum exstant. — Litterae L angulus ab recto paullum distat.

L(egio) XII. Scaeva pr(imus) pil(us). Fortasse hic non diversus est (de quo Bergkius monuit ed. II p. 118) a Scaeva centurione illo, quem Caesar bello civili a. 706 propter eximiam, qua castellum contra Pompeianos defendit, fortitudinem *donatum milibus CC atque ab octavis ordinibus ad primipilum se traducere pronuntiavit* (b. civ. 3, 53). Is *M. Caesius Scaeva* nominatur apud Valerium Max. 3, 2, 23, *Cassius* apud Sueton. Caes. 68 et Plut. Caes. 16; *Scaeva* Ciceroni ad Att. 14, 10; male *Scaevola* Floro II 13 § 40; cf. Ephem. V p. 142 not. 1.

80 prope Perusiam non procul ab *Monteluce* reperta a. 1878 [nunc apud comitem Rossi-Scotti]. Longa est 0,043, crassa 0,021 et 0,019, quattuorque arearum. Robigine alba obtecta est, sed litterae clarissimae sunt.

Tab. IX 10 dedi anticam partem. Descripsi.

l(egio) XII | victrix. — In aversi lateris inferioris parte dextra aliquid plumbi cultro abscisum est, ut tamen littera nulla perierit; area superior incidendo laesa est, ut num inscripta fuerit, dubium relinquatur; et potest quidem ibi periisse L·XII.

81 [= Corp. I n. 699] 1 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Longa est 0,044, crassa 0,018 et 0,014. Robiginem habet gilvam ut in terra repertae Corropolitanae. Marginum est duarum, sed formae partes in fusione male inter se aptatae fuerunt.

2 *trovata in Italia* NOTICE [deinde apud Dodwellum, nunc in museo Monacensi n. 693]. Longa 0,043, crassa 0,016 et 0,013; pendet 53 gr. Quattuor margines habet, quibus in totidem paris latitudinis latera divisa est.

3 Perusiae acquisivit a. 1878 Rossi-Scottius, apud quem vidi; longa est 0,041, crassa 0,013 et 0,011. Margines habet quattuor.

4 [Perusiae apud Rossi-Scottium]. Longa 0,038, crassa 0,014 et 0,011. Quattuor margines habet.

L · XII

1 Descripsi.

2 Tab. IX 8. Descripsi. — *Notice sur le musée Dodwell* 1837 p. 27 n. 99, cf. Borghesi ibid. ad n. 96; inde De Minicis t. II 60 litt. vulg., p. 234; Hefner, *Röm. Bayern* 1852 p. 272 n. 401; Mommsen 699 (Garrucci 1086).

3 Descripsi: L·XII.

4 Descripsi: L·X'///. — Ed. Rossi-Scotti *periodico di numism.* III (1871) p. 120 cum imagine.

In n. 2 L litterae summa pars et interpunctio laesae sunt, unde non recte CXII Not., repetitum a Minicio et Hefnero, sed ex coniectura iam correctum a Borghesio l. l.; ac fortasse illud, quod Minicius t. II 59 et p. 234 exhibet, L·XII (Ritschl t. IX 45), nihil aliud est nisi haec Dodwellianae lectio Borghesiana. — In n. 2 aversa parte exstant vestigia incerta, in media area ut vid. S et ad sinistram superius duo puncta, quae an fortuita sint non discerno. — N. 4 eadem forma fusa est atque n. 3, quare haud dubie supplenda L·XII.

82 origo non traditur [in museo Kircheriano n. 228]. Perusinam esse probabiliter conici licet ex similitudine tam formae (nam una quadrilatera Asculana n. 10 diversa est) quam inscriptionis et ex cognomine Optatus, quod ab Asculanis belli socialis glandibus abhorret.

d fulmen?
c A · ML
b ITATIO
a L · RVSTI

Tab. X 1. Descripsi. — Garrucci Sylloge n. 976; Ruggiero *Catal.* n. 228.

Inscriptio laesa est lectionisque admodum difficilis in lateribus *a* et *b*; sed ea, quae repperi supraque exhibui, certa esse et nunc a quovis facile agnosci puto: *L. Rusti* | *Optati* |; quid in *c* lateat, incertum est; in *d* lineae mutilatae exstant, fortasse fulminis reliquiae. — Sic A·ML | ITASIU | L·R\ AT'' ('fort. *Italici periatis*') Garruccius, A·MA | DI·PP VII | ..R..ATS ∩ Ruggierus legerunt.

De Minicis t. II 2 (ex apographo haud dubie, non delineatione) et p. 202 sq. (inde Mommsen 673 et Garrucci 975) exhibet glandem his litteris AM▪ inscriptam. Eas ex ipsa hac (*c*) excerptas esse conicio. Nam quod addit repertam esse *lungo le ripe del Tronto* (cf. ad n. 9 13), eis non tantum tribuendum est; nam aliarum quoque originem non tam traditam habuerunt sive musei curatores sive ipse Minicius quam coniectura collegerunt ex inscriptionis argumento; hanc autem interpretatus est AM[OR]. — Mommsenus l. l. contulit duas similes musei Parisini inscriptas AM, teste Longperiero. Sed eae (utor apographis Longperierii a. 1852 missis Ritschelio: AM et AM) mihi non dubium est quin graecae sint earumque inscriptio plenior exhibeatur in glande (fortasse in Tauris reperta) musei nummarii publici Atheniensis, quam a. 1879 mecum communicavit A. Postolacca, hac: AM Ӽ ΦΙ (pendenti 31,45 gr.).

83 [ab Alexandro Bonucci deposita in museo Perusino]. Longa est 0,054, crassa 0,016 et (in latere inscripto) 0,011; robiginem habet flavam.

D · TAD ΓO

Descripsi. — Est glans dimidiata, cuius in latere plano inscriptio exstat litteris parum eminentibus et forma quoque a glandium characteribus differentibus, fortasse igitur non fusis, sed exsecando effectis. Si sincera est, tria nomina *D. Tad... Po......* agnoscenda esse probabile est.

84 [= Corp. I n. 692] 1 provenit ex territorio Perusino, unde per Iosephum Marchi illata est museo Kircheriano (n. 243) MINIC. Longa 0,04, crassa 0,018—0,021.

2 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Longa 0,037 (sed acuminibus compressis), crassa 0,018—0,021.

3 [*in una tessera di metallo presso il sig. Gioacchino Cotogni erudito sacerdote di Narni* VERM.].

ESVREIS
ET · ME ·
CELAƧ

1 Tab. X 13. Descripsi: 2 extr. punctum in hac et seq. certum est; 3 CELAƧ. — Marchi in *Lettera al dott. Achille Gennarilli*, quam non vidi; De Minicis t. II 49, p. 221, 10 et p. 228; Garrucci *i segni delle lapidi* 1857 p. 16 (male; v. Ritschl mus. Rhen. 14, 385 = Opp. 4, 391); Ritschl t. IX, 37 ad Marchii exemplum delin.; Mommsen 692 ex prioribus; Garrucci Syll. n. 1101; Ruggiero n. 234.

2 Descripsi: ESVREIS | ETME· | CELAƧ (3 C et L incertis).

3 Vermiglioli *iscr. perug.* ed. 1 t. II (1805) p. 477 n. 67 (inde Mommsen 692): ESVREIS | ET·ME | CE....AƧ. In ed. 2 deest. — Fortasse idem est exemplar atque n. 1.

Comes Rossi-Scotti mecum communicavit 22 Mart. 1879 apographum glandis ante paucos dies Perusiae a se emptae ('*molto ossidata, pesa grammi* 63') inscriptam: ESVR////// | ET ME | [*celas* incerta]. Non constat sincerane sit inscriptio an incusa. Certe Perusiae quoque ipse vidi Asculani falsarii exempla eumque hanc ipsam quoque inscriptionem excudisse scimus.

Esureis et me celas, i. e. obsidentes. 'Fames enim Perusina in proverbium abiit [Drumann 1, 409] eamque quanta cura L. Antonius adversarios celarit, narrat Appianus 5, 35.' Mommsenus l. l.

85 [= Corp. I n. 694] Perusia accepit Minicius [qui possidebat, nunc est apud Rossi-Scottium]. Longa est 0,035, crassa 0,017 et 0,014; T alta 0,006. Forma est amygdalae similis; inter v. 1 et 2 ut in media parte aversa plumbum aliquantum eminet instar marginis. Robiginem habet flavam.

Descripsi ut supra. — De Minicis t. II 55 litteris vulgaribus, p. 233 (inde Mommsen 694) sic: ⅃VM | ƎSVꓤ⟘.

Bene conservata est (nisi quod inter A et S cavum tamquam cultro factum exstat) neque quicquam ab initio vel fine periit inscriptionis litteris claris exaratae. V. 1 ante T punctum hastae inchoatae simile aliudque v. 2 post ⅂ exstat rotundum. Litterae legendae videntur hoc ordine TRASE|LVM.

Sed interpretatio prorsus incerta est. Nam quod proposuerunt alii, ut ad legionem V Macedonicam referretur, nititur glande falsa n. 6* ceterisque ex hac confictis; nec magis admitti possunt, quae falsarum n. 64* 326; n. 74* 97 al. editores [*peto cu*]*lum Trase(meni)* Desjardinius, *trase*[*i*], = *transi*, [*cu*]*lum* Bergkius excogitarunt, cum nulla perierit littera. Garrucci Syll. 1082, qui exemplum musei Kircheriani [n. 309, apud Ruggierum typographi errore omissum] descripsit atque ut genuinum edidit, et fraude falsarii Asculani decipi se passus est et minus recte descripsit. Est enim cusa et eadem quidem forma, quae ex aliis exemplis nota est repetitque Minicii apographum cum ⊥ falsa; vide n. 69* 38.

86 [= Corp. I n. 687] 1 *in un podere denominato 'Selva piccola' al S. E. a mezzo chilometro circa dalle mura attuali di Perugia, di proprietà di questo monistero di S. Pietro, sono state rinvenute, a ottanta centimetri di profondità e a non molta distanza le une dalle altre, trentasette ghiande di piombo, di cui ventidue non iscritte e delle quindici iscritte, tredici colla leggenda* LVFINASIA *e due con* LVFNASIA, *provenienti da molte matrici* ROSSI-SCOTTI p. 121. Ex hac sola descriptione aliquem territorii Perusini locum, quo glandes repertae sunt, accurate discimus. — Duae earum LVFINASIA inscriptas a Paulo Mechiorri, eius conventus abbate, donatae sunt altera (n. 2) per Seraphinum Biffi museo arch. Mediolanensi, alterá (n. 1) ipsi ROSSI-SCOTTIO. N. 1 pendet 50 gr. ROSSI-SCOTTI. Forma est tam haec quam 2—10 Graecis simillima et in media parte fere orbiculata; longa est 0,041, crassa 0,018.

2 vide ad praecedentem. — Longa 0,037, crassa 0,018.

3 [Perusiae in museo publico]. Longa 0,037, crassa 0,018 et 0,016.

4. 5 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Longae 0,030, crassae 0,017 GVARD. Sed diversis formis fusae sunt.

6 [Romae in museo Kircheriano n. 235]. Longa 0,037, crassa 0,017.

7 [Romae in museo Kircheriano n. 238]. Longa 0,038, crassa 0,017—0,018.

8 [Romae in museo Kircheriano n. 237]. Longa 0,038, crassa 0,018.

9 [Neapoli in museo publico n. 50 = 216]. Pendet 39,5 gr. Longa est 0,031, crassa 0,016—0,018.

10 [Berolini in museo n. 1132*a*, *aus Gerhard's Nachlass 1869 erworben*. FRIED.]. Pendet 48 gr.; longa 0,036, crassa 0,018.

11 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Longa 0,036, crassa 0,017—0,018. Forma est Graecis simili, sed margines duas habet. Corrosa est et inlidendo laesa, ut multa cava impressa sint.

LVFINASIA— (sic in 1 et 3)

et

LVFINASIA

1 Tab. X 4. Descripsi optime conservatam. — Rossi-Scotti *periodico di numism.* III (1871) p. 122; idem de hac inscriptione disputavit in *Lettera*

al dott. Felice Romualdi Perusiae 1861 (= *Giorn. scient. agr. lett. artist. di Perugia*, n. s. 1861 disp. 2 p. 76) et ibid. 1869, quod opusculum non vidi.
2 Descripsi optime conservatam. — Ex *La Lombardia*, quam non vidi, ed. *Gazzetta uffiziale del regno d'Italia* 11 Mai. 1870 n. 130; Rossi-Scotti *period*. III p. 122; memoratur in catalogo *Notizie sul museo* 1881 p. 34 n. 7.
3 Descripsi.
4 Tab. X 3. Descripsi optime conservatam. — Guardabassi misit apographum suum.
5 Descripsi: LVFINASIA. — Misit Guardabassi.
6 Descripsi: LVFİNASIA (I prior non multum eminet). — Ritschl IX 41 ad Marchii ex.; Garrucci 1102; Ruggiero n. 235.
7 Tab. X 5. Descripsi: LVFINASI. Desecta est particula in dextro acumine, ut acutius fieret; item in sequenti. — Garrucci l. c.; Ruggiero n. 238.
8 Tab. X 6. Descripsi: LVFINASI. Eadem forma fusa atque praecedens; periit igitur A. — Garrucci l. c.; Ruggiero n. 237.
9 Tab. X 2. Descripsi; num post L et V punctum agnoscendum sit, incertum est. — Fiorelli *Catal*. p. 12 n. 216; Garrucci 1102 qui LVFINASI legit, male.
10 Tab. X 23. Descripsi: LVFINASI (in fine A periit); inter L et V plumbi particula puncti instar eminet, sed fortuitum est, nam plane simile punctum exstat intra litteram V. — Mommsenus in schedis; Friederichs, *Berlins ant. Bildwerke* II (1871) p. 241 n. 1132*a*, in ea inscriptionis vestigia obscura exstare memorans.
11 Descripsi; restant haec: ·VF······, quae non dubium est quin huius (aut fort. n. 87) inscriptionis sint reliquiae, praesertim cum mensurae glandis eaedem plane sint.

Denique commemoranda est glans, quam Martinetti Romanus possidebat Henzenusque a Lovattio utendam accepit: L·VFINASI cum puncto satis claro post L, minus certo post S (*Bull. dell' Inst*. 1867 p. 67). Si (ut probabile est) genuina fuit nec incusa inscriptio, in fine A sive mala fusione omissa sive postea pessum data erat.

---

87 [= Corp. 1 n. 687] 1. 2 prope Perusiam repertae ROSSI-SCOTTI (v. supra ad n. 86, 1); ubi nunc exstent, ignoratur.
3 [Perusiae in museo]. Forma Graecis simillima, ut sequentes. Longa 0,035, crassa 0,016.
4 [Romae in museo Kircheriano n. 236]. Longa 0,036, crassa 0,016—0,017.
5 [Firmi apud Minicium, nunc (eadem enim vid. esse) Perusiae apud comitem Rossi-Scotti]. Longa 0,034, crassa 0,016—0,017.
6 [Perusiae in museo]. Longa 0,036, crassa 0,016.
7 Perusiae rep. DODWELL [qui possidebat BORGH. et NOT.; nunc in museo Monacensi 689]. Longa 0,036, crassa 0,017. Ad dextram cultro acuminata est.

LVFИASIA

1. 2 memorat Rossi-Scotti *periodico di numism.* III (1871) p. 121 (LVFNASIA).
3 Descripsi: LVF\AAS'A). — De Minicis t. II 46 p. 221, 1 et 226 (inde Ritschl IX 40*a*); Ritschl IX 42*b* ad Brunnii ectypum stanneum (in fine A—, quam lineam non in hac vidi, sed in altera eius musei, cf. n. 86, 3).
4 Tab. X 9. Descripsi; clarissime legitur: L·VF.VIAS'A (sed puncta duo incerta sunt). — De Minicis t. II 47 (inde Ritschl t. IX 40*b*) et Ritschl t. IX 42*a* ad Marchii exempla; Garrucci 1102; Ruggiero n. 236.
5 Descripsi: L·VFIVAS'A (puncto post L incerto). — De Minicis t. II 48 (inde Ritschl IX 43), qui in his tribus exemplaribus 3—5 non recte LVFVLASIA legit.
6 Descripsi: LVFИASИ.
7 Tab. X 7 (inversa). Descripsi: \LVFVIASIA. — Ex Borghesii apographo (quem glandem apud Dodwellum vidisse et inscriptionem *di disperata lezione* explicavisse dicit) ed. Vermiglioli *giornale di Perugia* 1835 n. 24—26 (Iun.—Aug.) p. 211 sic: ..INE MASA...; *Notice sur le musée Dodwell* 1837 p. 27 n. 95: ;NEMASA videlicet secundum eundem Borghesium; De Minicis utraque eiusdem apographi editione neglegenter usus glandem primum editam esse affirmat in Catalogo musei Dodwell (1837 p. 27) ::NEMASA, Vermigliolium autem in alio plumbo inscriptionem pleniorem, i. e. cum I ante N, invenisse et publicasse in *Giornale perugino* '1835 II quadrim. p. 211'; inde ipse Minicius ::INEMASA in comm. p. 229, sed (proprio Marte N in И mutans) .IИEMASA in tab. II 50 exhibuit et Ioannis Petri Secchii interpretationem [*s*]*ine masa* i. e. *sine maza* = *pane* probavit; etiam ulterius progressus Garruccius Syll. n. 1104 inscriptionem plenam SINEMASA exhibuit addens 'Edidit Vermigliolius'. Ii errores accurate enarrandi erant propter glandes falsas earumque editores Desjardinium et Bergkium. — Hefner *Catalog der Ver. Samml.* (München 1845) p. 22 n. 406D *Oberbair. Archiv* VII (1846) p. 284, *Röm. Baiern* 1852 p. 273 catalogi Dodwelliani lectionem repetivit (NEMASA aut ..NEMASA); Mommsenus glandem ipsam Monachii vidit illudque [*s*]*ine masa* recte damnavit Corp. I 687.

Legendum est LVFИASIA aut, id quod propter exemplaria 3 et 4 et n. 86 probabilius est, LVFИASIA i. e. LVFI͡NASIA. Punctum enim, quod in 5 videtur exstare, casu enatum esse aut certe nihil significare puto, cf. ad n. 86 10.

---

88 [= Corp. I n. 687] [Bononiae in museo universitatis]. Longa 0,048, crassa 0,014—0,015; pendet 53 gr. Litteris bonis, non exstantibus sed incisis aut fort. caelo tenui incusis.

LVNIASIA

Tab. X 10 et 11 inscriptionem (non formam glandis) bis exhibui ex ectypis stanneis. Descripsi. — Franciscus Rocchi ectypum chartaceum Mommseno misit 11 Aug. 1862, qui inde edidit Corp. I p. 560 ad n. 687.

De antiquitate inscriptionis non est cur dubitari liceat; certe litterae excavatae in aliis quoque certae sinceritatis glandibus repertae sunt (ex. gr. n. 64. 109. 110); itaque recte cum Rocchio tum, ut idem testatur, Borghesio sincera visa est.

Triplex igitur exstat eiusdem ut videtur inscriptionis varietas:

86 LVFINASIA (aut LVFINASIA)
87 LVFИASIA (aut LVFИASIA) i. e. LVFINASIA
88 LVNIASIA

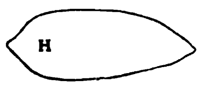
Ceterae lectiones, quas erant qui in 87 et 88 agnoscere vellent, plane non possunt admitti hae: LVFINASI (86), LVFVIASIA (87), minus etiam LVFVLASIA (v. ad 87, 5) et plane temeraria SINEMASA (v. ad 87, 7). — Interpretationem autem vix quisquam divinaverit. Quae propositae sunt, partim falsa lectione nituntur, partim suapte natura incertae sunt. Ex. gr. quod *l(eg.) V ful(minans)* [vel potius *ful(minata)*] *Asia(tica)* Marchius in eph. *Tiberino* a. 6 et *Diario di Roma* 7 Dec. 1839 n. 97, *Ful(vianus) Asia(ticus)* coll. Cic. Phil. [5, 7 § 20; 12, 8 § 20] Cavedonius, denique quod *Ful(via)* Borghesius apud Minicium et *Lu(cius), Ful(via) Asia*, i. e. M. Antonius in Asia morans, Mommsenus coniecerunt falsae Minicii lectioni FVL fidem habentes; de *l(egione) V* et ducis nomine prius cogitaverat Borghesius; Fiorellii interpretatio est *Lu(ci), f(uge) in Asia(m)*, Bergkiana haec: *luf(era*, i. e. libera) *via sia(t)*; de aliis vide apud Minicium p. 226 sq. — Mihi in mentem venit, quod tamen meliori cedere facile patiar, hoc: *Lufin(i) Asia(tici)* 86. 87, *Lu(fi)ni Asia(tici)* vel *Asia(ni)* 88. Lufinius habetur in Corp. vol. X n. 4559 et 4959 ac tolerari fort. poterit tam compendium *Asia* admissum quam omissa in 88 ab incisore syllaba FI(N) ante N (N).

89 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Longa 0,065, crassa 0,028—0,029 (sed altera margine nunc compressa, ut prius 0,01—0,012 crassior fuerit).

:'AT · 'CE

Tab. X 12. Descripsi; male habita est lectionisque incertae: fort. ΓATICE aut PATHCE fuit. — In aversae vestigia litterarum videntur exstare, sed tumores fortuiti esse possunt.

90 Perusiae empta (a. ut vid. 1878) ab comite Rossi-Scotti. Longa 0,046, crassa 0,019 et 0,016. Robigine gilva incrustata.

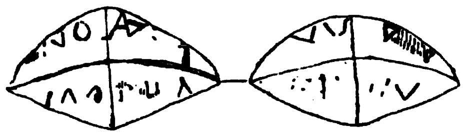

Descripsi. Bene conservata est neque quicquam praeterea in ea inscriptum est excepto fortasse puncto post H. — Misit Rossi-Scotti apographum.

Sequuntur inscriptiones evanidae mutilaeve, quarum lectio incerta est. Periti noverint, quam difficile sit legere et (id quod inde dependet) describere eiusmodi vestigia parum eminentia, quae cum fortuitis maculis facile confundantur et omnino ita comparata sint, ut alio tempore inspicienti alia appareant; cui accedit in aliquot musei Perusini glandibus, quod earum superficies ectypis formandis corrupta est. Ex iisdem autem causis photographi arte

cum parum in his proficiatur, interim in apographis infra depictis, quibus periculum feci repraesentandi ea, quae mihi deprehendere visus sum, acquiescendum iisque pro fundamento qualicumque ulterioris glandium ipsarum perscrutationis utendum erit. Quodsi quis ipsas glandes diutius repetitoque saepius labore examinaverit veramque lectionem reppererit, tum demum inscriptiones recte delineari poterunt.

91 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Longa 0,036, crassa 0,02 et 0,012. Duarum marginum est, sed utrobique in quaternas areas divisa. Robiginem habet partim albam partim flavam.

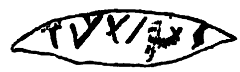

Descripsi. Litterae minus clarae sunt, aversa parte praeterea male conservatae. Estne L·ATON | IMPIIR X ....?

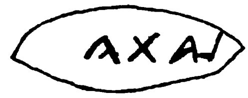
92 [Perusiae in museo publico]. Louga 0,034, crassa 0,015 et 0,017. In quattuor areas divisa est; robiginem habet ferugineam.

d (fortasse vestigia exstant)

c

b

a

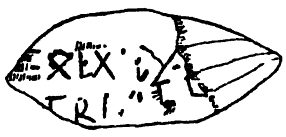

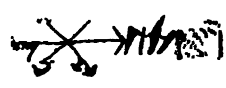
Descripsi ut supra; litterae parum eminent. — Fabretti Corp. I. It. t. XLIV n. 2640, *bis*, *c* ad delineationem Caiet. Deminicis.

Ad *b*, ubi lego AXAJ, cf. n. 61 et 62; cetera obscura sunt. — Sic A'XAJ | VMILL'A Fabr. in tab., quorum nil explicavit in comm.

93 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Longa 0,048, crassa 0,017—0,02. Robiginem habet ferrugineam, hic illic alba tectam. Ad alterum acumen cultro praecisa est antiqua aetate.

in parte antica: *in parte postica:*

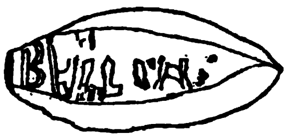

Descripsi, ut potui, et supra exhibui. — In antica parte v. 1 latere videtur nomen, 2 TR·MIL? (cf. n. 76), in aversa parte L VIII (?) sequente fulminis figura. Sed prorsus incerta sunt praeter fulmen omnia.

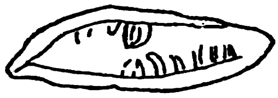
---

94 *aus Perugia. Aus Rom erhalten* FRIED. [Nunc in museo Berolinensi n. 1130 = 3521.] Pendet 39 gr., longa 0,038, crassa 0,018 et 0,012, quattuorque latera habet.

a

b

c (vacuum)

d

Tab. X 24. Descripsi ductus incertos, ut potui, et supra exhibui. — Mommsenus in schedis; Friedrichs, *Berlins antike Bildw.* II (1871) p. 241 n. 1130.

Litterae iam in forma, ut videre licet, minus clare exaratae et nunc ex parte detritae, plane obscurae sunt. — Mommsenus descripserat in hunc modum:

a BVILVN (aut KDILILAL) *b* ... *d* ...

addens in promptu esse versum *a* ad Vatiam Isauricum (L. Antonii in consulatu a. 713 collegam) referre, sed de lectione probabili desperans.

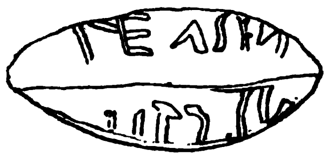
95 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Longa nunc est 0,025 (sed quarta, fort. adeo dimidia pars periit), crassa 0,018 et 0,010.

Tab. X 8 dedi alterius lateris imaginem addidique supra apographum meum.

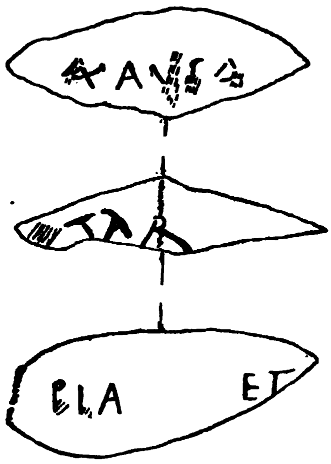
---

96 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Longa 0,043, crassa 0,017. Amygdalae similis sed quattuor arearum. Robigine cineracea tecta est, sub qua hic illic ferruginea apparet.

Tab. X 17 ex ectypo; supra dedi ex apographo meo.
Duae areae ceterae bene conservatae sed vacuae sunt.

97 [Perusiae in museo]. Longa 0,04 (sed acuminis sin. aliquantum deest). crassa 0,019 et 0,014. Areas quattuor habet in binas ut vid. (a marg. superiore ad inferiorem) divisas.

Descripsi ut supra.
Inter PLA et ET plumbum nonnihil laesum est, ut tamen littera periisse videatur nulla.

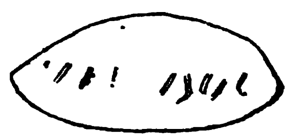
98 [Perusiae in museo]. Longa 0,041, crassa 0,017 et 0,010.

Descripsi ut supra.

99 [Perusiae apud comitem Rossi-Scotti]. Longa 0,041, crassa 0,019 et 0,016. Minus accurate formata est.

c

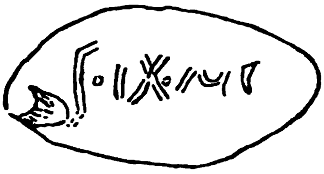
b phallus

a

Descripsi ut supra. — In *a* prima linea fortasse casu nata est; *b* figura multum eminet; *c* incerta vestigia.

100 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Longa 0,042, crassa 0,020 et 0,017; robigine cineracea incrustata.

X fulmen

Anticam ex ectypo t. X 18 et ex apographo meo supra dedi.

Detrita est superficies sed fulmen certo agnoscitur.

---

101 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Longa 0,035, crassa 0,016.

Tab. X 16 ex ectypo. — Guardabassi 6 Dec. 1878 apographum misit nuper acquisitae glandis, quod supra exhibui. Paullo post Guardabassius cum Fabrettius inspecta glande legendum esse JVDΠA proposuisset, ipse glandem denuo examinans primam a dextra litteram A etruscam esse posse mihi rescripsit. Ego in ectypo vestigia fere huiusmodi N'D'IA agnoscere mihi visus sum.

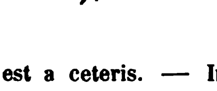
102 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Longa 0,046, crassa 0,016.

CAES (?)

Guardabassi sic dubitans transcripsit nuper acquisitam mihi misit 6 Dec. 1878. Idem in alia cum hac empta (longa 0,034, crassa 0,017) non minus incerta vestigia vidit haec: XV.

---

103 [Perusiae in museo]. Longa 0,045, crassa 0,016 et 0,011. Robiginem ferrugiineam habet.

Transcripsi ut supra.

Fulminis figura diversa est a ceteris. — In aversa parte fortasse similis imaginis reliquiae exstant, sed plumbi pars eminentior decisa est.

Hoc loco memoranda est glans musei Kircheriani n. 325 Asculanis forma similis, in qua ab utraque parte fulminis figura exstat; sed vereor ne cusa sit, quam ad rem amplius examinanda erit.

104 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Longa 0,037, crassa 0,017 et 0,015. Robiginem habet cineraceam.

(anticum latus detritum est) X fulmen

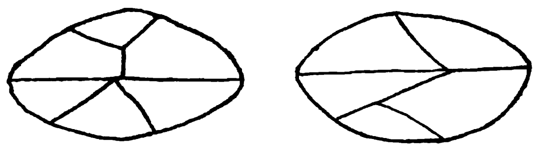
Vidi. — Fulmen simile est in n. 63 et 68 cum iisque etiam plumbi latitudo convenit.

105 [Sigmaringae in museo principis Hohenzollern n. 380, allata ex Italia]. Longa est 0,047 m.

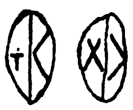
fulmen

Vidi. Fulminis figura similis est praecedenti (n. 104).

106 [Perusiae apud Marianum Guardabassi]. Longa 0,04, crassa 0,02 et 0,016; robigine gilva tecta.

Transcripsi m. Iunio 1878 ut supra; non sunt litterae sed lineae nullius ut videtur notionis. — Eiusdem opinor glandis apographum est hoc

quod 6 Dec. 1878 Guardabassius misit, addens glandem longam 0,039, crassam 0,021 nuper a se acquisitam esse.

V.

GLANDES CVMIS REPERTAE.

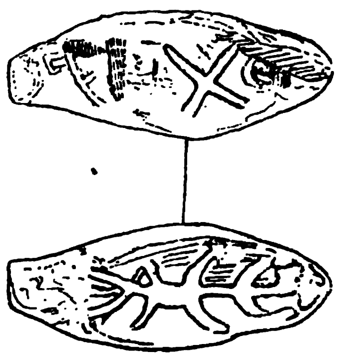
107 [= Corp. X n. 8063, 1] prope Cumas rep. PANV. (locum non indicat MIN.).

C F V

Paschalis Panvini *il forestiere a Pozzuoli* (Neapoli 1818) p. 97 et in tab.; eandem ut vid. exhibet De Minicis t. II 75 litteris vulgaribus (sic: C F V), de fonte unde hauserit tacens (inde Mommsen Corp. I n. 714). Ex Panvinio ed. Mommsen Corp. X n. 8063, 1.

---

108 Cumis reperta esse dicitur; deinde fuit apud Aemilium de Wittgenstein (de cuius museo cf. *Bull. Napol.* 1860 p. 25), nunc possidet Ernestus aus'm Weerth Bonnensis n. 144. Margines habet duas. Longa est 0,042, crassa 0,016 et 0,013; antica pars detrita et (ante X) infligendo laesa, postica ad dextrum acumen male fusa est.

Descripsi ipsam glandem; supra exhibui delineatam ad ectypa optima, quae misit aus'm Weerth. — Ed. Bergk *Schl.* 1876 p. 135.

Anticae partis inscriptio incertae lectionis est. Sic: [FVO?]XO ed. I, O\ (mutilatum, fort. fuit OX) OXO ed. II Bergkius. — In aversa parte non dubium est quin exstet fulminis figura sicut recte in ed. I Bergkius dixit; idem tamen in ed. II: 'Kriechendes Insect (?) mit sechs Füssen.'

Forma sua tam distat a Graecis quam similis est quibusdam Perusinis, nec minus cum his fulminis figura convenit. Quare videndum est, ne per errorem Cumis tributa sit. Altera Weerthii glans Wittgensteiniana n. 143, quae et ipsa Cumis provenire traditur, inscripta est

ΔΙΟC NIKH X inter fulminis figuram: NIOV KEPAV i. e. νίκη Διὸς κεραυνίου

(κεραυνοίη legendum esse non recte asseveravit Bergkius l. l. p. 134). Atquin alia eius inscriptionis exempla reperta esse constat in Sicilia (cf. Gualtherus Sic. tab. ed. 1 p. 16. 31 = Thes. Sicil. VI 133. 381 et Salinas *Annali dell' Inst.* 1878 p. 32), quare de huius quoque glandis Wittgensteinianae origine male relatum esse suspicio est.

VII.

GLANDES APSORI REPERTAE.

In vico *Ossero* (Apsoro) in insula Liburniae *Cherso* (Crexi) sito (cf. Corp. III p. 399) a. 1878 Ioannes Bolmarsić archipresbyter intra muros XXII glandes (uno loco fere XX) repperit una cum multis aliis rebus antiquis ex aere, electro, vitro factis; sed ipse neque glandes esse neque duas earum inscriptas esse intellexit. Paullo post detexit et duas illas museo Vindobonensi intulit BENNDORFIVS, qui haec mecum communicavit 18 Nov. et 16 Dec. 1878.

109 longa est 0,04; litterae acu tenui levissime scariphatae sunt.

ΓIIRTINACIA
VOS RADICITVS
TOLIIT

110 in parva area ad hoc ni fallor facta leviter scariphatum.

XXVD

E. de Sacken *arch. epigr. Mittheilungen* III (1879) p. 150; Benndorf ibid. IV (1880) p. 79 cum imaginibus, quas supra repetivi; iidem mecum apographa communicaverunt.

109 *Pertinacia vos radicitu[s] to(l)et*. Quibus compellari obsessi videntur ab obsessore. — 2 RADICITVS minus clara s Benndorfius in tab., RADICITV^S Sacken; in apographis prioribus litteras VS uterque omiserat. Inscriptionem admodum difficile sed certo legi Benndorfius adnotat; idem vix dubitandum esse recte censet, quin rei publicae liberae aetati tribuenda sit.

110 Ita Benndorf p. 79 edidit, qui antea IMIXXX legerat; IMR Sacken apographo, INK idem ed.

VIII.

GLANDES ORIGINIS INCERTAE.

111 [= Corp. I n. 707] 1 [in museo Kircheriano n. 224]. — Vnde acceperit, non indicat MINIC.

2 [in museo Neapolitano n. 23 = 215]. Pendet 60 gr.; longa 0,046, crassa 0,019 et 0,016.

3 [apud Kestnerum].

4 'plumbea glans funditoria V· a porta Neapolis' WINGH.

LEG XI

1 Descripsi: LEG XI. — Ex hac fortasse exhibet De Minicis t. II 58, p. 234: :LEG·XI (XI· in comm.) punctis adiectis omnino falsis (inde Ritschl t. IX 55; Mommsen n. 707).

2 Descripsi haec vestigia: ꟾEG XI; male habita est, L non certa. — Fiorelli *Catal.* p. 12 n. 215; Garrucci n. 957 non recte LEG X legit.

3 Kestner *Bull. dell' Inst.* 1847 p. 116: *porta l'indicazione della legione XI*, ut, utrum LEG an L inscriptum fuerit, ignoretur.

4 Codex Winghii († a. 1592) Bruxellensis parte priore post f. 74, ubi glans est delineata inscripta LEG·XI; edidit Mommsen Corp. I ad n. 698.

Legio XI et in Asculanis et Perusinis glandibus inscripta reperitur. — Winghianum antiquissimum de glande inscripta testimonium est, sed, utrum de reperta an descripta prope Neapolim interpretandum sit, nesciri nequit.

---

112 [= Corp. I n. 701] [Ferrarae apud Iosephum Boschini ALESSI, MIN.]. Similitudo inscriptioni intercedit cum Perusinis ex. gr. n. 72—74. 76. 79. 80, ut inde hanc quoque provenisse probabile sit.

L · ME NIVS PR · L · XII	)(	X MILLIA

Ex Boschinii lectione ed. De Minicis t. II 63, p. 236 (inde Ritschl t. IX 47; Mommsen n. 701).

Ad eandem opinor referenda sunt quae refert Alessi *lettera* 1829 p. 6: *Cav. Alessandro Benucci* (praeses societ. archaeol. Ferrariensis) *spedir mi fe'* (paullo post a. 1815, quo edita erat ab Alessio *Lettera* prior) *il disegno di*

una ghianda doppiamente inscritta, di epoca latina, posseduta dal sig. Giuseppe Boschini, onde io darne parere.

Minicius addit haec: *di assai difficile lezione, fù renduta alla sua integrità mercè l'indefesso studio del sig. Boschini.* Itaque cavendum, ne huic lectioni nimis confidamus. Immo ex Perusinis supra allatis conici licet v. 2 PR male lectum esse pro P·P vel PR·PIL aut TR·MIL. In aversa parte si revera X | MILLIA scriptum fuit, interpretandum erit cum Mommseno, X milia glandium a primipilo legionis duodecimae L. Maenio fusa esse. An corrupta est ex [*tr.*] MIL·L·[XII]? cf. n. 76 et, in cuius postica parte anticae inscriptio repetita esse videatur, n. 80.

Garruccius *Bull. dell' Inst.* 1866 p. 29 et Syll. n. 1105 edidit glandem Romae apud negotiatorem antiquarium a se emptam, pendentem 34,7 gr., in qua legit:

L · ÆVIVS)(//X//
TR · L · XII MILLIAR

Vestigia tamen in aversae v. 1 ante X postque X et v. 2 reliquias litterae R non indicat in Syll. Idem esse exemplum atque Boschinianum putare videtur (v. *Bull.*), cui tamen obstat, quod, cum ipse ÆVIVS *nitidissimo* exstare affirmet, Minicius inscriptionem lectu difficillimam esse diserte testatur et MENIVS potius exhibet. Ceterum utique examinanda erit a perito; nunc monuisse sufficit circumferri a. 1866 iam coeptas fuisse spurias Asculi incusas, Garruccium autem ipsius testimonio (*Civiltà catt.* X 4 p. 711 sq.) earum numerum quendam acquisivisse eundemque etiam nuper post detectam illam fraudem deceptum esse talibus commentis, ex. gr. Syll. 1082 (v. nos ad n. 85).

113 [= Corp. I n. 709] 1 [Bononiae in museo universitatis MINIC., ibique vidi]. Pendet 85 gr., longa est 0,05, crassa 0,023 et 0,015; robigine gilva tecta.
2 [Romae in museo Kircheriano MINIC., ibique vidi n. 225]. Longa 0,048 (sed fuit paullo longior), crassa 0,022 et 0,017. Quattuor est arearum aequarum, ut si per mediam longitudinem seces, figura quadrata evadat.

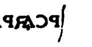
IIIX · ⅃)(2 (in reliquis areis): ut n. 40

1 Descripsi. — De Minicis t. II 66, p. 238 (inde Ritschl t. IX 57; Mommsen 709, cf. Add. p. 560).

2 Tab. VII 12 et 19. Descripsi: ⅂IIX·⅃, sed puto esse IIIX·⅃, ut ultima I ex fusione ita corrupta evaserit. — De Minicis t. II 65, p. 238 male L·XIII; ex Marchii exemplo non meliore Ritschl t. IX 58: L·XIII (ex his Mommsen l. l.); Ruggiero n. 225: L·XIIF, per errorem Corpori lectionem L·XIII tribuens, quae est Marchii sive Minicii.

In Kircherianae tribus areis reliquis cum lineae exstent (v. tab. VII 12) tales, quales in Asculanis reperiuntur (v. n. 40), eiusdem originis hanc esse probabile est. — In Bononiensi, quae cum hac mensuris fere convenit, supra IIIX·⅃ mihi visus sum agnoscere fulminis figuram, sed ea inter primas fuit, quas descripsi, ac propterea cum exemplo meo Kircherianae conferri non potuit. Priores editores ex neutra glande de eiusmodi lineis rettulerunt.

114 *aus Athen erhalten* VISCHER. Num ibi reperta sit, non constat [cum Vischerianis venit in museum Basileense]. Pendet 65,85 gr. Longa est 0,04 (sed ab una parte manca est, certe aculeo caret), lata 0,023.

Tab. VII 18. Descripsi. — Vischer *epigr. Kleinigkeiten* 1871 t. I n. 32 = *Schriften* II p. 269 et tab. XIV 56.

Vischerus adnotavit haec: *Die sehr deutliche Aufschrift ist weder griechisch noch lateinisch. Der mittlere Buchstabe erinnert an das semitische Schin, andere eher an altitalische oder celtiberische Züge. .. Die Rückseite ist leer.* — Mihi quidem satis clare legi videtur: *P. Carpn̄.* vel *P. Carp. N.*

---

115 [= Corp. I n. 708] [Bononiae in museo universitatis MIN., ibique vidi]. Longa 0,046, crassa 0,019 et 0,014; pendet 54 gr.

Γ · XV

Descripsi. — De Minicis t. II 61, p. 235, quocum communicavit Hieronymus Bianconi (inde Ritschl t. IX 56, Mommsen Corp. I n. 708); ex Rocchii apographo Mommsen p. 560 add. ad n. 708.

FVB)(XII '*troppo frusto*' Minicius; recte Rocchius. — Litteras, quas utpote incertas punctis indicaverat Minicius, item i. e. punctis in ipsa glande exaratas esse miro errore ratus est Bergk *Schleud.* p. 149.

---

116 [= Corp. I n. 711] [Romae apud Franciscum Bianchini].

C · FABRICIVS FECIT

Fr. Bianchini *la istoria universale* Rom. 1747 p. 546 (De Minicis t. II 73 haud dubie ex hoc vel ipso vel per eius compilatorem nescio quem; Ritschl t. IX 60; Mommsen n. 711).

Vnica est nomine eius, qui glandes fecit, inscripta. Num sincera fuerit recteque lecta sit, discerni nequit.

Minicius duplici errore T· pro C· exhibuit et FECIT secundo versu posuit. Qui cum in textu taceat de hac glande Bianchiniumque tantummodo ad glandes Lipsianas ab illo ex Grutero memoratas citet (p. 211. 216. 219) nec Bianchinii paginam usquam indicet, librum videtur vel non ipsum vel certe neclegenter adhibuisse. — Minicii errores secutus est falsarius Asculanus, ex. gr. n. 64* 86. 88. 89. 418. 420. 421, quas Desjardinius, et 74* 103, quam Bergkius genuinas esse asseverarunt.

---

117 [Londinii in museo Britannico, quo venit 20 Iul. 1865 n. 106 una cum tribus aliis, quae Athenis provenire dicebantur — n. 108 ЯVꟻ (apud nos n. 67* 9); 109 ΔΕΞΑΙ; 110 ΣΩΙΛΟΥ)(fulmen; quarta non inscripta pendenti

384,71 gr. — originis non indicatae]. Pendet 506,46 gr.; longa est 0,047, crassa 0,039—0,041. Vtrimque acuminata, in media longitudinis parte orbiculata est. Ab uno ad alterum aculeum lineae prominentes ductae sunt ut in Asculanis quibusdam (v. n. 40 et 41). Prior inscriptio exarata est in area ab his lineis vacua, altera e regione huius in fascia, ut ita dicam, eminenti; litterae plus 0,01 altae sunt.

D · ARIIADIAS)(IVISIPIS · ƷGOBVNVO (aut invertenda)

Descripsi; lectio incerta est. Sinceritatem inscriptionis neque affirmare neque negare confidenter audeo.

---

118 *in Italien gefunden* PFISTER [in museo societatis historicae Ansbachensis, cui donavit I. G. Pfister]. Longa 0,46, crassa 0,017, pendet 65 gr. Quattuor areas habet pares; si media secabitur, quadrati figura existet, Robigo est ferruginea. Ad sinistrum acumen cultro praecisa est.

d (incerta vestigia)
c //////////LII
b (incerta vestigia)
a \I///KII

Descripsi a. 1882 Heidelbergae a C. Schnitzlein benigne transmissam. — Pfister in *Iahresbericht des hist. Ver. in Mittelfranken* 1864 p. 20.

Lectio reliquiarum exoletarum plane incerta est (*a:* L XII?, *d:* fulmen?). — Legionis XIII numerum et L agnovisse sibi visus est Pfister. Forma est Perusinis quibusdam simillima, sicut altera eiusdem musei glans, genuina et ipsa sed a falsario inscripta (vide n. 62*a**).

Subieci glandes incertae originis, quae ubi nunc exstent ignoratur, male lectas aut falsas.

119 [= Corp. I n. 670] [apud Minicium].

Ͱ H

De Minicis t. II 25, p. 202 et 215 (Ritschl t. VIII 28; Mommsen 670; Fabretti Corp. I. Ital. n. 2640 *bis, e* et tab. XLIV ex Minicii tabula, idem per errorem TAH quasi alius glandis sit ex comm. Miniciano dedit n. 2686, *bis, a*).

TAH Minicius in comm. p. 215 (IH p. 202, sed in TAH correxit ed. separatae p. 71) conferens falsam 3*. Falsam hanc quoque fuisse probabilius est quam male lectam. H curvata in asse Hatriano, TAH retrogradum in sextante Hatriano exstat; item Ͱ sumptum esse potest ex nummo Hatriano, quem exhibet ex. gr. Delfico in tab. priore.

120 [= Corp. I n. 706] [unde habuerit, non indicat MIN.]

ƆƎƎ)(DEEC

De Minicis t. II 57 litteris vulgaribus, p. 234 (Mommsen Corp. I n. 706).
leg. — *deec(ima)* inde effecit Minicius. Omnino corrupta est aut falsa.

---

121 [= Corp. I n. 713] [unde acceperit, non indicat MIN.]

T'''''' VF

Ed. De Minicis t. II 76 non depictam (inde Ritschl t. IX 63 et Mommsen 713).

---

122 [= Corp. I n. 716] [unde habuerit, non indicat MINIC.]

C - O

Ed. De Minicis t. II 77 non depictam (Ritschl t. IX 66; Mommsen 716).

---

123 [= Corp. I n. 712] [unde habuerit, non indicavit MIN.]

P

De Minicis t. II 78 (Ritschl IX 62; Mommsen 712).

---

124 in ripa Vibratae [apud baronem de Guidobaldis] GARR.

XII

Garrucci Syll. n. 960.

Si recte lecta est, falsam esse conicio, i. e. cusam in glande Asculana; idem enim habetur in n. 64*63. Potest esse etiam inscriptio CXII (n. 64* 65) vel L·XII ex parte incusa.

Mantissae vice addidi haec, quae ut non habent glandium formam, ita non recte missilia esse putata sunt.

a) rep. apud Concordiam *una mezza palla schiacciata (di piombo), specie di ghianda missile, con caratteri graffiti sulla piana* BERT.

Darius Bertolini in *Notizie degli scavi* 1880 p. 420 et tab. XIII 12, ex qua supra repraesentavi.

Quanta alla lettura, si è indarno tentata per la ghianda missile Bertolinius. In imagine quidem agnoscere mihi videor *at quisquis mi* | *aut Celso* (?) | ... *tantum* . | *rum*.... | .*tantum*.. Si a principio particula periit, fuisse potest [*pere*]*at*. Sed utique opus est plumbum inspicere ipsum.

b) Plumbi lamina rudis 0,035 larga et fere tantundem longa, 0,013 crassa, pendens 50 gr., quae ex *Civitella d' Arno*, castello circ. 7000 metr. a Perusia distanti provenit et nunc est apud Rossi-Scottium. In uno ex eius lateribus angustis incusum est (area incusa 0,03 larga) litteris exstantibus bonis:

VIR · NAS

Descripsi. — Ed. Rossi-Scotti *periodico di numism.* III (1871) p. 120 cum imagine.

Vir... Nas... (nomen gentilicium et cognomen). — Non recte glans est dicta; obstant enim tam forma quam litterae incusae. Immo infusum videtur fuisse plumbum in lapidem ad eumque signandum his litteris incusum. Similis formae inscriptiones habentur apud Garruccium *piombi Altieri* 1847 t. 3, 20. 21; cf. idem, *dissertazioni arch.* II 1865 p. 80 et Bruzza *Annali dell Inst.* 1870 p. 114 sqq.

Denique eiusdem fortasse generis est plumbum prope Marburgum Stiriae repertum, memoratumque in *Mittheilungen der Centralcommission* 1878 IV 3 p. LXXXIII n. 4 ab Alfonso Muellner (de quo cf. Ephem. IV p. 135) his verbis: *Aus Blei ein eigenthümlich geformter Zapfen, der an einem Ende abgeflacht, am andern in eine Spitze endet, vielleicht ein Schleudergeschoss.*

GLANDES SPVRIAE.

Primum genus (1*—19* ac fortasse 19 *a**) est earum, quae Minicii aetate prodierunt et huc usque editoribus (novissime Garruccio) imposuerunt, nisi quod pars ea, quae ad legiones spectat, a Mommseno et, id quod nuper demum didicimus, iam a Borghesio anno 1836 in suspicionem vocata erat. Ego cum primum anno 1877 musei Kircheriani thesauros tunc iam usui communi commode expositos et Ruggieri cura digestos adii et glandes perlustrare coepi, in earum numero statim oculos offendit series glandium 1*—18* inter se simillimarum et eandem officinam prodentium, sed specie externa a genuinis, quas multas tunc iam videram, longe distantium. Praeter has postea Perusiae inveni duas, quarum unam n. 19* eiusdem generis esse mihi constat, altera n. 19*a** videtur esse. Fusae sunt quidem sicut antiquae, sed litterae postea additae sunt earumque hastae ita eminent, ut cultro exsectas esse appareat. Robiginis habent non multum, ita ut ex ea re in neutram partem certi aliquid concludi possit; attamen hoc constat, in nulla harum glandium robiginem exstare talem, qualis situ diuturno excrescat et falsitatis suspicionem excludat. — Item litterarum formae, quae imitantur quadam tenus belli socialis glandes Asculanas, plane certum fraudis argumentum non praebent, tametsi suspicionem movent n. 6* (maxime M, quales sane in nummis angusti spatii hic illic inveniuntur) et G in n. 9*, quibus adde punctum in n. 6* extrema parte adversa positum. — Sed accedunt alia indicia, quae malam fidem prorsus evincant. Glandium n. 1*. 7*. 9*. 10*. 13*. 19* plumbum informe est sicut in genuinis mutilatis et tamen inscriptio integra exstat; contra harum n. 3*. 5*. 14* plumbum cum glandis formam et symmetriam plenam exhibeat, inscriptio manca est. Quorum utrumque in genuina glande factum est nulla, in spuriis autem facile explicatur. Atqui, cum haec series unam atque eandem officinam manifeste prodat, vel ob hoc solum ceterae quoque non minus quam novem illae condemnandae sunt. — Deinde ad inscriptionum ipsarum indolem examinandam progressus sum. Quibus compositis et inter se comparatis intellexi una excepta n. 2* *Ital*, quae ipsa specie externa fraudem prodit, nullam in genuina glande hucusque lectam, complures autem ita comparatas esse, ut per se summam suspicionem moverent vel prorsus damnandae essent. Videamus singulas. Quod in n. 17* exstat, *feri*, legitur quidem in genuinis multis, numquam tamen non addito accusativo (*feri Pompeium* n. 9, *feri Pic.* n. 12). Ceterae omnes inscriptiones adhuc non repertae sunt nisi in his exemplaribus singularibus. Quarum prima n. 1* *Roma* repetita est ex falsa lectione glandis Asculanae pro I OMΓ (vide ad n. 9 p. 22). Non melioris frugi est heptas haec:

leg(io) II Ital(ica) 4*
l(egio) II Ital(ica) 5*
legio V M(acedonica) p(ia) fel(ix) 6*
leg(io) VI f(errata) 9*
l(egio) XII ful(minata) 10*
l(egio) XVIII fir(ma) 11*
l(egio) XXX V(lpia) v(ictrix) 12*

Eas sic interpretandas esse, ex ipsa serie composita facile patet. At *legio XVIII firma* nulla umquam fuit, exstitisse autem tunc quidem, cum hae glandes provenerunt, per errorem putabatur ob titulos quosdam male lectos (vide ad n. 11*). Deinde cum nulla certae aetatis genuina glans inscripta exstet, quae posterior sit bello Perusino (a. 713/4), hic occurrunt legio XXX Vlpia victrix (n. 12*) a Traiano et legio II Italica (n. 4*. 5*) a M. Aurelio institutae et agnomina 'pia felix' (n. 6*) non minus aetatem longe posteriorem prodentia. Legiones VI ferrata et XII ful. satis antiquae quidem sunt, illa sive ab Antonio sive ab Augusto instituta (v. Mommsenum, res g. divi Aug. ed. 2 p. 73 sqq.), haec posteriore Augusti aetate ita cognominata (v. Henzenum *Bull. dell' Inst.* 1867 p. 179 sqq.), sed agnomina tam multa in paucis inscriptionibus omnino valde suspecta sunt, cum usum eorum sollemnem in titulis posteriore demum aetate invaluisse constet. — Non minus difficultatis habet, quod eas legiones in Piceno fuisse glandes testantur, quippe quae excepta n. 6*, de cuius origo tacetur, omnes in Piceno sive (n. 11* et 12*) in regione Aprutina repertae esse dicantur. Id enim de nulla earum legionum compertum habemus, legiones II Italica et XXX V. v. non posse ibi stationem habuisse aut adeo bellum gessisse certo scimus. A belli socialis tempore, quod has glandes forma plumbi et litteris simulare patet, plane abhorrere omnia haec legionum nomina manifestum est. — Restant inscriptiones hae: *l(egio) volu(ntariorum)* n. 7*, *l(egio) VI vol(untariorum)* n. 8*, *vel(ites?)* n. 16*, *Hat(ria)* n. 3*, *Mar. Vlt.* (ad Martem Vltorem referenda) n. 13*, *servi (p)eristi(s)* n. 14*, *trepi(date?)* n. 15*, *strev[s?]* Etruscis litteris scripta n. 18*. Earum quoque nulla in iis glandibus, de quarum sinceritate constat, reperta est, praeterea n. 7* et n. 8* unicae legionem voluntariorum apud Asculum testantur, n. 13* unica inter Latinas deum memorat (quae Mommsenus Corp. I ad n. 658 et 686 monuit), reliquae inscriptiones etiamsi per se suspicionis indicium non praebeant, fraudis inde convincuntur, quod, ut dixi, externa indole eandem atque ceterae officinam produnt. In n. 7*. 13*. 14* autem accedunt propria quaedam falsitatis indicia ea, quae supra significavi.

De harum glandium origine variaque fortuna afferenda sunt haec. Ex epistula Borghesii infra laudanda scimus n. 4*. 5*. 6*. 9*. 10*. 11*. 12*. 14* exstitisse iam mense Iulio anni 1836; fabricatas esse veri simile est paullo antea ad decipiendum fortasse Minicium, qui illo tempore glandes undecumque colligere coepisset. In museum Kircherianum inlatas esse inter a. 1837 et 1846 inde colligi licet, quod a Brunatio a. 1837 nondum commemorantur, sed quo tempore Minicii opusculum prelum fatigabat (a. 1844—1846), iam illic asservabantur. — A quo homine communicatae cum Minicio fuerint, nescimus, nisi quod n. 4*. 5*. 11* antea fuerant Vincentii De Paolis professoris ab eoque has n. 4* et 5* in Piceno ad Truenti ripas repertas esse Minicius testatur.

Mommsenus, qui has glandes non viderat, propter inscriptionum indolem in Corporis vol. I ad n. 660. 686. 694 dubitationem professus est de sinceritate harum 4*. 5*. 6* et (quae tamen genuina est) n. 85, maxime autem glandium n. 9*—12*; confidentius idem mox in *Bullettino dell' Instituto* 1862 p. 40 eas, in quibus legiones aetatis imperatoriae leguntur, falsas habendas esse affirmavit. Nuper demum comperimus, iam Borghesium, quocum a. 1836 Minicius apographa communicaverat, in epistula ad Minicium scripta 4 Iul. 1836 sed edita a. 1872 in opp. VII p. 166 easdem legionum inscriptiones in suspicionem vocasse argumentis gravissimis. At Minicio tantum afuit ut persuaderet, ut is in opusculo suo viri summi et nomen et sententiam prorsus taceret, immo hic illic argumenta eius tecte refellere conaretur vel iis abuteretur; ad quam rem satis est attulisse exemplum hoc: cum n. 11* legionem XVIII firmam ex lapidibus perperam lectis (pro XVI Flavia firma) repetitam esse monuisset Borghesius, Minicius glandem, utpote unicum eius legionis testimonium, in summo pretio habendam esse affirmavit, lapides enim duos tresve, qui eam testari crederentur, male descriptos esse pro certo haberi. — Nunc quidem ex iis, quae ego supra disputavi, patet Borghesium Mommsenumque recte iudicasse de illis inscriptionibus; sed suspicionem professi sunt fraudemve affirmaverunt, non demonstrarunt evice-

runtve[1]), neque totam hanc falsarum speciem agnoverunt, id enim fieri non potuisse consentaneum est nisi ipsis glandibus examinatis et ad genuina exemplaria accurate exactis. Sed inde hoc factum est, ut hucusque omnes hae glandes, etiam suspicione illa seposita, pro genuinis vulgo haberentur ederenturque non solum ab iis, qui ex Minicio repeterent vel certe non vidissent (Ritschelio, Fabrettio, Fiorellio), verum etiam ab iis, qui ipsas tractare, examinare, cum sinceris musei Kircheriani comparare possent, i. e. Garruccio et Ruggiero.

Atque is quidem error huic studiorum generi summum detrimentum intulit, quippe quo praecipue effectum sit, ut Vincenzinianae fraudes, primum in musea sese insinuantes, mox in editionibus quoque genuinarum receptae, tam diu tot hominibus doctis imponere possent. Falsarius enim cum primis annis inscriptiones a Minicio editas, fere solas in suis glandibus repeteret, Vincenzinianae ob eam ipsam causam, quod Minicianae vulgo receptae et probatae essent, genuinae esse existimabantur. Vlterius adeo progressus Bergkius, dum Vincenzinianas Desjardinii quidem damnat, at suas non minus Vincenzinianas censet esse sinceras, Mommsenum[2]) quasdam glandes perperam in suspicionem vocasse contendit eiusmodi censuram non sine ira vituperans (annall. Rhen. 55, 1875, p. 2 sqq. = *Schleudergeschosse* 1876 p. 42 sqq.; in qua re egregie Bergkium quidem falsum esse ex iis, quae supra demonstravi, apparet; nam tantum abest, ut nimia fuerit Mommseni censura, ut etiam plures damnandas esse totamque hanc seriem falsario deberi iam constet. Inde autem sequitur, quae res maximi est momenti, ut omnes illae glandes, quibus eaedem inscriptiones tot exemplaribus exhibentur, non possint Minicianis fidem asserere sed ipsae sint fraudis condemnandae.

In altero genere (20*—61*) litterae singulares sensu omnino cassae per ludibrium compositae sunt. Partem (20*—30*) ipse examinavi: eae fraude tam crassa sunt factae, ut vix quemquam vel aliquantum peritum fallere possint; falsarius plumbi litterarumque formas antiquas imitari ne temptavit quidem; robigo inest fere nulla, una (27*) adeo resina subnigra, quae *lacca* nunc vocatur, ex parte obducta est. N. 20*. 21*. 23*. 27*. 28* anno 1846 in museo Kircheriano vidit Minicius, videnturque paullo antea eo pervenisse. Originis Asculanae esse n. 20*. 21*. 23*. 27* diserte tradit Minicius. Suspicionem ipse de nulla professus est; Ruggierus inter suspectas rettulit, Garruccius glandes n. 20*. 21*. 27*. 28a* (itemque n. 31*. 32*) se cum Marchio 'in falsis relegavisse' testatur Sylloge p. 316. — Ceteras (n. 31* sqq.), quarum plurimae erant in museo Campanae (33* sqq.), plane eiusdem generis esse manifestum est, recteque iam damnaverunt Mommsenus vol. I p. 560 et (qui has haud dubie significat) Longpérier (vide ad n. 29, 2). — His subiunxi tres glandes variis modis et ante Vincenzinium confictas (62*. 62a*. 63*).

Tertium genus est glandium earum, quae ipsae quidem antiquae sunt sed inscriptiones a falsario Asculano ligneis formis excusas exhibent quibusque tot musea tam publica quam privata referta sunt. Eae prodire coeperunt inde ab anno circiter 1860 (vide n. 66*, 3). Et ab initio quidem falsarius eiusque socii venditores cautissime agebant: non enim recudebant nisi inscriptiones iam aliunde, maxime ex Minicii libello notas, easque paucis exemplaribus summoque artificio factis repetebant. Quo factum est, ut genuinas putarent inscriptiones cuncti, etiam ii homines gnarissimi, quibus genuinas conferre cottidie in promptu erat: praeter Garruccium etiam Vischer (n. 67*), Fiorelli (n. 68*), Strozzi marchio (post n. 90*), Longpérier, L. Mueller Havniensis (cf. Mommsen, *Im neuen Reich* 1876 II p. 417). Nam Minicianae illae, quas spurias vel male lectas esse

---

1) Mommsenus Corp. I p. 189 in praefatione glandibus Asculanis praemissa 'Mihi, inquit, qui harum nullam viderim nihil fere relictum fuit nisi molestum negotium dubitationis profitendae'.

2) Borghesii epistulam illam anni 1836, editam anno 1872, Bergkius cum non commemoret, videtur ignorasse.

nunc primum archetypis examinatis demonstravi, tunc vulgo sincerae esse existimabantur; itaque si quae earum in hoc numero denuo proveniebant, tantum afuit, ut diffideretur, ut harum accessione Minicianarum fides augeri et confirmari putaretur. Ita editae sunt ut genuinae n. 66* 3 a. 1860 et 1864; 67* 1 a. 1866, 87* 5 a. 1866, n. 68* 1-45 a. 1869, 84* 1-18 a. 1872, ut taceam de non editis, quae illo tempore a museorum praefectis acquisitae sunt. — Immensus autem eiusmodi glandium numerus in vulgus dari coeptus est inde ab a. 1874. Etenim primum Ernestus Desjardins plus sescentas, quas Feuardentius acceperat, publici iuris fecit compluribus 'Desideratorum' fasciculis adiectis plerarumque imaginibus; deinde, simul atque prima Desjardinii series prodiit, Theodorus Bergk in Annalibus Bonnensibus a. 1875 glandes CXVIII (vide n. 74*) edidit, quas quidem tanto studio utpote suas a falsitatis suspicione vindicare conatus est quanta ira Desjardinianas (64* 1-111) utpote alienas condemnavit. Equidem Parisinis illis glandibus 64* 1-444 primum fidem asserere minime dubitavi, et ipsarum glandium, quas antiquas esse certum est, materia forma robigine deceptus et ea re inductus quod pleraeque omnes inscriptiones cum illis fere concinebant, quae iam aliunde notae neque a Bergkio ipso, qui earundem exemplaria alia edidit, in dubitationem vocatae erant; huc accedebat, quod eorum argumentorum, quibus Bergkius Desjardinianas damnaverat, alia intellexeram falsa esse (nam lectiones illae suspectae Desjardinii erant, non glandium ipsarum), alia[1]) non minus quam contra Desjardinianas pugnare contra Bergkianas, quas quidem ego tum non examinaveram sed auctoritate Bergkii, tanta fiducia omnem ab illis suspicionem[2]) alienam esse contendentis, inductus genuinas esse putabam[3]). Scrupulum mihi non movebant nisi perpaucae (maxime Labieni et Paapii et Divi Iulii nomina exhibentes), quas dubitationi obnoxias esse in litteris ad Mommsenum datis fassus sum; nec publice tacui sed in comm. min. acad. Berolin. 1875 p. 477 scripsi duas inscriptiones (Paapii et Divi Iulii) habere quaedam quae permira essent atque explicari vix possent, usus his verbis *sehr seltsam* et *höchst auffallend*.

At parum σκεπτικῶς me tum iudicasse mox intellexi, neque paucas tantum illas condemnandas esse sed omnino tam Desjardinianas quam Bergkianas omnes paucis mensibus interiectis in comm. min. 1876 p. 64 sqq. statim veri censui simillimum esse, postquam Feuardentius harum glandium novam seriem, inscriptionibus ab audaciore iam falsario proprio Marte confictis plenam, mihi transmisit, cum editores ipsi in errore perseverare mallent conviciis usi contra eum, qui sententiam suam retractaverat. Desjardinius enim non destitit aliis fasciculis ceteras centurias horum commentorum edere, quin etiam academiae Parisinae de una inscriptione, quam ex nummo anni pugnae Actiacae a falsario repetitam esse in comm. min. 1876 p. 72 docueram (M·ANT·C·III | IMP·IIII, vide n. 64*, 655 et alterum exemplum in eadem forma sed paullo minus plene excusum 654), commentationem proposuit (editam in *Comptes Rendus* 1876 p. 168 sqq.), qua de sinceritate plane securus demonstrasse sibi visus est, quo pacto bello Perusino posterior non esse possit. Postremo in fasciculo quinto p. 95, quot populi, oppida, duces, legiones aliaque corpora militaria ex scriptoribus nummisque antiquis nota essent (CLXXII), quot vero iam glandibus suis in lucem prolatae essent (CCLXVIII), enumeravit elencho sane specioso ac magnifico, sed, etiamsi eae

---

1) Ex. gr. inscriptiones diversorum temporum in eadem glande coniunctae (Bergk ann. Rhen. 55 p. 68) vel diversorum locorum temporumque inscriptiones apud unum Asculum repertae (Bergk p. 67, collatis Bergkianis p. 12 sqq. Siculis, 15 sqq. Asculanis, 64 Perusina).

2) excepta dimidia unius glandis inscriptione, de qua p. 70 in adnotatione dubitationem professus est, iis tamen, quae supra affirmaverat *(von den Fälschungen der Fabrik zu Ascoli völlig unberührt)*, ipse contradicens.

3) Ita in comm. min. acad. 1875 p. 476 dixi: *Obendrein ist die (Legende) von 127 ff. durch die drei von Bergk publicirten Stücke als antik bestätigt.*

glandes non essent nuper demum incusae omnes, tamen magna ex parte falso; nam multa insunt a Desjardinio male lecta. Desjardinius enim non solum in plurimis inscriptionibus legendis supra quam credi potest erravit, verum etiam permultas inscriptiones inscriptionumve reliquias tamquam in glandibus lectas, saepe ne dubitationem quidem professus, delineavit edidítque, quarum nec volam nec vestigium in ipsis exstare intellexi confirmantibus amicis, quibus archetypa monstravi. Atque in utraque re tam saepe et tanto opere peccavit, vix ut alterum huic par exemplum in universa re epigraphica reperiri queat nisi forte tituli Pestinenses ab eodem editi, de quibus exposuit Mommsenus in Ephem. epigr. II p. 354 sqq. Singula h. l. persequi eo minus opus est, quod exempla a me in comm. ac. 1875 p. 470 sqq. composita sufficiunt et quod omnes a Desjardinio Desideratorum fasciculis 2. 3. 4. 5 editas inscriptiones spurias esse nunc constat ac praeterea archetypa, quae falsarium adhibuisse nunc demonstratum est, tot lectiones Desjardinianas per se refutant[1]). — Bergkius vero tantum afuit, ut me monentem audiret, ut etiam acrius suarum quidem glandium sinceritatem assereret easque, interim novis eiusdem officinae incrementis auctas, denuo libello *Inschriften römischer Schleudergeschosse*, Lipsiae 1876[2]), in lucem proferret, ad contumelias descendens, quae ut certo sunt liberali homine indignae, ita num provocatae fuerint commentatione mea sententias eius, non ipsum impugnanti, arbitrio cuiusvis existimandum relinquo. Bergkium doctum sagacem ingeniosum omnes merito admirantur, eo magis autem dolendum est eundem nescio quo animo interdum transversum actum sua ipsum merita obscuravisse. — De Desjardinio et Bergkio unum addam hoc. In commentariis minor. acad. Berol. 1875 p. 471 sqq. cum multa, quae male legisset Desjardinius, notavissem et correxissem, ex longa errorum serie haec exempla me proferre praefatus, Desjardinius fasc. 4 p. 55 eorum errorum parte parva emendata sicut ego correxeram[3]), fasciculo 5 (edito m. Iulio 1876) p. 92 me reprehendit, quod ego hos errores notassem ante quam ceteri Desideratorum fasciculi prodiissent; Bergkius mox (*Schl.* 1876 p. 10 not.) me notavit, quod non omnes Desjardinii errores correxissem[4]), quid quod p. 122 lin. 20 (cf. p. 36) glandis 74*, 101 lectionem *opterga*, quam a me demonstratam (*Monatsber.* 5 Iul. 1875 p. 474; cf. infra p. 135) Desjardinius interim (fasc. 4, mense Septembri a. 1875 Parisiis edito, Corrig. p. 55) receperat, me post Desjardinium quasi meum inventum edidisse insimulavit. — His quae necessitate coactus uberius exposui, adiungenda quaedam sunt de Raphaele Garruccio. Garruccius postquam a Bergkio a. 1875 glandes Desjardinianae, a me tam hae quam Bergkianae in suspicionem vocatae vel damnatae sunt (*Monatsber.* 1876 p. 64 sqq.), denique a Gabriellio et me a. 1877 m. Sept. Asculi in hanc rem diligenter inquisitum est ita ut in eo

1) Quid falsarius ipse, optimus sane iudex, de Desjardiniana fraudium suarum editione senserit, infra commemorabo.

2) Cf. Mommsenus in ephemeride *Im neuen Reich* 1876, II p. 417 sqq.

3) Magnam earum inscriptionum copiam, quas ipse detexisse sibi visus erat, quae tamen omnino non exstent in glandibus, in Corrigendis illis non attigit.

4) Praeterea quod inscriptiones lectu difficiles me attigisse negavit, egregie eum falli haud pauca et ab Desjardinio et a Bergkio ipso minus recte lecta demonstrant; ex. gr. 64*, 199 al. L MVRILVR legit Desj., idem postea fasc. 4 L MVRILVS 'correxit', DON MLVII Bergkius ann. Rhen. 55 p. 48 cum legisset, mox meam lectionem (*Monatsberichte* 1875 p. 471 not.) CMVMLVII ipse *Schleuderg.* p. 115 recepit. Idem ed. I p. 54 non recte legerat VIPOMES, quem errorem etiam lithographus eius in imagine tam ed. I quam ed. II exhibuit (cf. *Monatsb.* 1875 p. 474); postquam autem ibid. p. 475 verum VETOMES ego demonstravi, in contextu editionis II p. 125 sq. hanc T probavit, ceterum a me correctam esse tacens, sed errorem mihi in v. sequenti insimulans, qui nullus est. Nam l. l. non HCOVN edidi, ut Bergkius *Schl.* p. 86 indicat, sed HCON eoque reliquias satis accurate reddidi, videlicet typis. Inscriptio enim integra (scilicet a falsario conficta) est HERNIA (comm. acad. 1876 p. 66) non ut putavit Bergkius HERIVM aut HERMM.

oppido tunc hominum sermones excitarentur, — Garruccius, inquam, qui prius de hac re tacuerat, paullo post in *Civiltà catt.* X, 4 (Dec. 1877) p. 710 sqq. et X, 5 (Mart. 1878) p. 727 sqq. de glandibus ab falsario Asculano nuper 'impressis' disserens illa quae supra dixi commentaria non memoravit, sed quasi ipse primus detexisset fraudem coarguit, insuper iis, quae nos in *Bull. dell' Inst.* 1877 p. 172 sqq. ex effossionibus nostris patuisse dixeramus, in dubitationem vocare ausus iusto argumento nullo allato (cf. quae dixi ad n. 10 quaeque Gabriellius contra Garruccium disseruit in eph. Asculana *L' eco del Tronto* 23 Dec. 1877). Idem autem Garruccius inter primos fuit, qui cusas pro genuinis ediderint (v. ad n. 84* 5); quadraginta glandes ipse adquisivit, quas a falsario Asculano 'impressas' esse postea intellexit (*Civiltà* X, 4 p. 711 sq.; cf. 5 p. 728); indicia falsitatis tam cusarum quam ceterarum neque accurate indicavit neque videtur satis novisse: nam in Sylloge a. 1877 sq. non solum falsas musei Kircheriani n. 1* sqq., quamquam ei inter paucissimos per multos annos eas examinare licuerat[1], verum etiam tunc adeo cusas quasdam (n. 68* 14. 20, 69* 38, 87* 1 sqq.) pro genuinis edidit. — Sed redeo ad ipsam rem.

Absolvi quaestio non potuit nisi patefacta ipsa glandium origine et examinatis museis inprimis Italicis. Vtroque munere mihi ab Instituto nostro archaeologico demandato perfunctus sum inde ab anno 1877. Et Asculi quidem a. 1877 primum Gabriellius et ego effossione in Castellani alveo instituta inquisivimus, quales tandem glandes ibi reperirentur aut non reperirentur (cf. *Bull. dell' Inst.* 1877 p. 172 sqq. et supra p. 5 sqq.). Deinde eodem anno Asculi ab amicis peritis adiutus diligenti investigatione effeci, ut certissime constaret, quis esset spuriarum illarum glandium auctor, qui eius socii, inprimis is qui Parisios vendidisset, denique quali falsarius usus esset fabricandi artificio. De singulis satis est commemorasse haec. Cognovi Asculanum quendam, qui Iosephum Vincenzini (in vico Carassai natum) in ipsius taberna glandes incudentem viderat de eaque re sermones cum illo fecerat; idem mihi cusionis modum indicavit, quem verum esse experimentum a nobis statim factum successu felici comprobavit. — Canonicus quidam Asculanus, vir sanctus et doctus, mihi rettulit, Vincenzinium Desjardinii fasciculo ad glandes spectanti primo inspecto miratum magno opere esse et questum quoque de tanta doctrina tantaque pecunia in suis (Vincenzinii) commentis frustra consumpta inscriptionumque suarum magna parte male lecta intellectave, alias autem monuisse, sibi (Vincenzinio) plane ignotas, omnino confictas esse a Desjardinio, falsariumque ipsum in animo habuisse, de ea re ad hunc ipsum scribere. Sed hoc ei canonicus ille, professoris Parisini miseratione quadam motus, dissuasit. Id quod sane dolendum est. Nam proposito eo honesto abiecto falsarius tantum afuit, ut Desjardinium a continuanda editione deterreret, ut praeferret viro doctissimo succurrere glandibus quibusdam excusis (cf. p. 96 sub 2), quae lectiones Desjardinianas falsas exhiberent (id quod conieceram *Monatsber.* 1876 p. 66—68). — Quid quod Vincenzinius se ipsum aliquando suo artificio deceptum esse non sine iactantia praedicavit; glandem enim quandam inscriptam, quam a rustico quodam genuinam iudicans emisset, postea demum se intellexisse inscriptionem ab semet ipso incusam exhibere narravit. — Ac scite sane, si quis aliquando de glandis (videlicet inscriptionis incusae) sinceritate dubitavit, ille Fidem meam, inquit, obligo glandem antiquam esse; insipientis est mehercules spuriam iudicare. — Etiam nummos tam novicios quam (in quibus cognoscendis studium diu collocaverat) antiquos imitari egregie callebat. Cui canonicus ille cum quondam nummum aeneum Romanum utendum dedisset, postridie in eius officina rem suam repetiturus duodecim iam alia eius nummi exemplaria a Vincenzinio efficta invenit et tanta quidem arte efficta, ut archetypum discerni non posset nisi ex signo quodam occulto, quod falsarius antea inscripserat. — Ex bibliothecae municipalis Asculanae diario cum didicissem, quos libros Vincenzinius utendos accepisset, in iis repperi indicatum etiam Cohenii

1) Has musei Kircheriani glandes falsas esse ego tunc detexeram, sed de hac quidem re nihil cum quoquam communicaveram.

catalogum nummorum consularium, ex quo tot denariorum inscriptiones illum in glandes (*Monatsber.* 1876 p. 70 sqq.) transtulisse manifestum est. In reliquis insunt: Rich, dict. antiqq.; Colucci, *antichità Picene*; *Enciclopedia*; Desjardins, Desideratorum fasc. 2. Eundem Minicii tabulas, itemque glandes nonnullas musei Asculani transcripsisse comperi testimonio certo. — Denique Asculi 16 Sept. 1877 ex ore ipsius Vincenzinii confessionem audivi, se glandes adulterasse, et audivi quidem coram testibus duobus viris illustrissimis Asculanis.

Fabricandi modus, quo falsarius usus est, huiuscemodi est. Lignum durissimum (ex. gr. buxi vel sorbi) in duas partes secatur, utraque pars in formam dimidiatae per longitudinem glandis scalpello incisorum excavatur, litterae in cavorum utroque aut altero utro inciduntur, glans antiqua non inscripta in haec cava inseritur et incuditur. Robigo adulterina glandibus post cusionem sive liquore acido sive alio modo facile potest addi; sed plerumque falsarius non videtur addidisse, quia genuinis quoque glandibus Asculanis non multum robiginis inest aut tam dura, ut cudendo non admodum laedatur.

Plane nova praeterea res observata est in his glandibus cum in Bergkianis tum in prima Feuardentii serie, dico exemplaria palimpsesta (sicut vocavit Desjardinius) i. e. glandes bis pluriesve incusas. Ac Desjardinius quidem quod haec primus detexerit et in Desideratis suis ediderit ut sibi honori ita Mommseno, quod in Corpore Inscriptionum desiderarentur, vitio videtur vertisse. Suspectas esse eiusmodi glandes cum ego (*Monatsber.* 1876 p. 80) tum Mommsenus (l. l. 1875 p. 479) recte iudicaveramus, nam, ut re diligenter examinata in *Bull. dell' Inst.* 1877 p. 176 extr. cum Gabriellio affirmavi, in glandibus non adulteratis inscriptiones nullae cernuntur incusae multoque minus reperiuntur glandes antiquitus repetitam cusionem passae. Sed nunc originem quoque illorum exemplarium explicare possum. Vincenzinius enim si cuius glandis cusio male processisset, non abiecit glandem, ne eius pretium licet vile (1 aut 2 solidos aeneos Italicos) perderet, sed sive in eadem[1]) sive in alia[2]) forma denuo excudit[3]). Pleraque eorum, quippe male excusorum, incertae plane lectionis sunt: haec igitur omisi; ea, quae clarius legi possunt, non distinxi a ceteris, nam nunc origine eorum patefacta id nullius plane foret usus. — Bergkius inter suas glandes detexisse sibi visus est exemplaria ex binis frustulis conferruminata (*'zusammengelöthet'*). Mihi quaedam cudendo potius videntur coniunctae esse. Cf. quae Garruccius in n. 91*, 1-3 observavit, quae tamen glandes non sunt huius falsarum generis.

Indicia externa, quibus hoc spuriarum genus proditur, cum alia sunt tum haec: litterae cusione factae et robigine (quae saepe est crusta durissima) posteriores; hastarum margines acutae; orbes lunulaeque litterarum O, B, C al. angulatis lineolis constantes; denique inscriptiones mancae in glandibus integris, videlicet inde natae, quod glans antiqua a falsario incusa in formam ligneam parum quadravit; in genuinis inscriptionibus id fieri non potuit propterea, quod eae ita factae sunt, ut plumbum in formam inscriptam infunderetur; cf. praef. § 4, ubi de antiquo glandes fabricandi modo exposui. Ibidem aliud quoque indicium, quod ad formam glandium et mensuram inscriptionum pertinet, memoravi. Vt in robigine cusionem detegas, inprimis examines hastas et, si litteris vacua est, aversam partem, in quibus dura robiginis crusta dissilire solet. In paucis glandibus falsarius tam caute rem egit, ut, utrum cudendo facta sit inscriptio necne, ne exercitatis quidem oculis discerni queat.

---

1) Ex. gr. 64*, 2 et 25.

2) Ex. gr. 64*, 17 AP post *leg.* XII | SCAEV*a* et in n. 64*, 95 C 11 ante L 8 incusa sunt.

3) Bergkius cum in suis quoque glandibus exemplaria pluries incusa invenisset, hoc ipsum sinceritatis certum indicium esse censuit; itaque in ann. Rhen. 55 p. 71 dixit: *ja eben die Umstempelung ist die beste Bürgschaft ihres unverdächtigen Ursprungs.* Quid quod etiam in ed. II *(Schleudergesch.)* p. 160 eadem repetivit, licet a me in comm. min. acad. 1876 p. 76 et 80 de mala eorum fide monitus esset.

Interna falsitatis indicia ut facile agnoscerentur, varia inscriptionum a Vincenzinio incusarum genera breviter infra significavi.

1) Falsarius repetivit inscriptiones ex Minicii libro, tam genuinas quam (id quod vel ipsum fraudem prodit) falsas et male lectas, quas infra subieci.

a) Minicianae spuriae aut (quibus addidi: 'susp.') suspectae a falsario Asculano incusae:

	Min. tab. II	apud nos	
1	*Roma*	1*	
4	*feri-Mag*	19*	
7	*leg* $\overline{X}$*VIII* | *fir*	11*	
8	*l* *VI* | *vol*	8*	
9	*leg* | *VI f*	9*	
11	*l XXX* | *u v*	12*	
12	*Mar* | *VIt*)((fulmen)	13*	
18	*l. Ital*	4	not., susp.
20	LIIIIA..	5*	
21	*l.* $\overline{II}$ *Ital*	4*	
24	ЧAⱵ	3*	
26	LA	48	susp.
29	*trepi*	15*	
31	*vel*	16*	
32	AR	35, 1	susp.
33	VIII)(И [sic pro H]	47	susp.
34	SER | VI)(TƧIЯƎ	14*	
56	*l. v. m.*)(*p fel*	6*	
64	*l XII* | *ful*	10*	
77	C–O	122	susp.
78	*p*	123	susp.
I	·D·I·Ƨ·F·	32*	
II	CAES IMP | LEC XI //)(⋞⋞⋟⋟	19*a**	

b) Minicii lectiones falsae vel minus accuratae a falsario Asculano repetitae:

	Min. tab. II	apud nos	
2	*am*	82	*L. Rusti* | *Optati*| *a ml.* (fort. eadem est)
3	*feri*–COMA	9, 13	} *feri-Pomp*
12	*Pompei*	9, 30	} *feri-Pomp*
14	*feri*	9, 29	} *feri-Pomp*
17	ΊAȣᴡ	17, 1	} ⱵGVⱵ; Desjardinius p. 13 n. 18 *Iaphi* vel *laphl.* (*Iapygia?*), mox p. 55 *Paphi* vel *Paph. G.* interpretatus est
19	L·GAL	17 not.	}
22	FTR (*Etr*)	6 not.	FIR
23	ASCLARO^A | NON	11	*Asclanis* [*d?*]*on*
28	*feri Pompeium*	9, 24	*feri-Pomp*
30	M II | MALVI | M	27, 5	*em tibe malum malo*
38	*l XI divom Iuliu* (uno v.)	77, 1	*l XI* | *divom* | *Iulium*
41	*P. Rufus* (*Ryfus*) | *imp*	68	*Rufus imp*
48	LVFUIΛS'A	87, 5	} LVFИASIA
50	ƨIИEMASA	87, 7	}
51	KΛΛ´TON: CAⱢVI | PΓRISTI)(C CAIISARVS | VICTORIA	64	ⱢANTONI CAⱢVII | PIIRISTI)(C·CAIISARVS | VICTORIA
52	RVΓ. NA | VI IΓ laesam esse non indicans in tab.	54	ubi vide

	Min. tab. II	apud nos	
53	GA AP·Ꝟ} laesam esse non indicans in tab.	66, 3	ubi vide
54	L · II	70	L · IIII
58	: LEC · XI	111	LEG XI
60	CXII	81, 2	L·XII
61	PVƧ ⅄ XII	115	P·XV
63	*L. Maenius* | *pr. l.* XII ⅄ X | *millia*	112	lectionis suspectae
65	L·XIII	113, 2	IIIX·J
68	LEC·XX	26, 3	˙LEG·XV
69	FRI·PISA }	12, 4	FRI·PICA ..M
70	FRI·PIC }		
71	FRI | TOMR	9, 26	FERI ⅄ POMP
73	*T.* (sic) *Fabricius* | *fecit* (sic duob. vv.)	116	C·FABRICIVS FECIT
79	PIR	7, 2	ЯIЧ
81	PISON	1, 27 }	L·PISO·L·F ⅄ COS
83	LꝉLΓ ⅄ COS	1, 20 }	

Minicii has lectiones falsas suis locis refutavi. Ad falsarium notandum consideranda praeter cetera exempla sunt haec: in glande Dodwelliana musei Monacensis (apud nos n. 1,20) quod est L·PI////L·F, male Catalogus Dodwellianus 1837 p. 27 sic L·Γ·L·E exhibuerat; ex hoc peius sic LꝉLΓ repetivit Minicius tab. II n. 83, idque postremo falsarius recudit. Porro glandis musei Perusini (n. 66, 3) inscriptionem evanidam Minicius n. 53 ita exhibuerat, ut defectu in tabula non indicato litteras tantum modo quasdam, quas primo obtutu agnoscere possis, nec tamen recte depingeret: iam vero in falsarii exemplis haec frustula inscriptionis clare recusa exstant in glandibus omnino non detritis sed integerrimis, quo accedit, quod haec frustula maximam partem malae lectioni debentur, nam non GA AP·Ꝟ in glande est sed CAESARVᴧ et supra scriptum: FELIX.

2) Falsarius inscriptiones aliunde notas per ludibrium vel errorem immutavit, cuius generis sunt praeter ceteras hae:

feri pqm et *feri rqm* (pro *feri* | *pomp*)
tmr (pro *tomr* falso et ipso)
L·ANTOIICAVI (64*, 211 sqq. 406 sqq.) et K AATON | CAAVI (64*, 510 sq.) pro L ANTON CALVII
C CAVSARVS 74*, 80 (pro C CAIISARVS)
ΔΛΞΑΙ (pro ΔΕΞΑΙ glandis Atheniensis)
opter|*cai* et *opiter* ... et (ad Desjardinii lectionem spuriarum falsam; cf. p. 93)
operor (pro *opterga*, vide n. 30)
C MVM LVII | MVSA et q. s. secundum Minicii imaginem n. 45, mox C MVRILVR ad Desjardinii lectionem spuriarum falsam pro L·A·CALVII FVLVIA (n. 65)
lufulasia 64*, 659 ad Desjardinii lectionem spuriae n. 64*, 218 falsam pro LVFИASIA (n. 87).

3) Nonnullas inscriptiones falsarius ex genuinis glandibus musei Asculani repetiit, inter quas hae sunt ab eo male lectae:

tasen (vel *taer*) *velomes* et q. s. (vide n. 28 sq.)
aurus vopis malo (vide n. 29)
ꓘᐱAR (vide n. 34).

4) Inscriptiones multas suo Marte confinxit falsarius, postquam audacior factus et a sociis monitus est, ne eadem totiens repetendo emptoribus fastidium pareret. Ex infinita fere earum copia satis est genera quaedam composuisse haec:

a) Inscriptiones nummorum cum Osci (Paapii) tum Romanorum, quas infra composui (cf. *Monatsber.* 1876 p. 70 sqq.):

glandes n. 64*		nummi (Corp. I)	
598	C·Æ·VR:	305	C·ÆVRI·GEM
410 al.	M·ABVRI	306	M·ÆVRI
529	anTEƧΓ GRAC	307	L·NES GRAG
530	anTES.. GRAC		
531	ɔƎTNA:		
532	ANTESΓ GRAC		
533	L·ANTE //R		
553	M AVF IMP	321	M·AVF
554	M·AVFI:		
593	L·AXIVS	476	L·AXSIVS·L·F·NASO
643	Q L·CASSI F	447	L·CASSI·Q·F
536	C·PLVTIN R·C·CATO	297	C·PLVTI
537	// PLVTIN C·CATO	299	C·CATO
522	COSSVTI SABVL	481	L·COSSVTI·C·F·SABVLA
560	FABI·R LABEO	343	Q·FABI·LABEO
528	M·FAN·CRIT AED PL·PL	422	M·FAN·L·CRT·AED·PL
328a	M·FAN·C T AED		
592	L·FARSVLEI MENSOR	450	L·FARSVLEI·MENSOR
458	FOS	362	SEX·PO·FOSTLVS (Pompeii Strabonis pater? Cf. Mommsen, *Münzwesen* p. 552)
451	KALEI RACOR	484	KALENI CORDI
451a	KALEN ///COR		
585	KALENI COR		
581	P. LENT·P F· L·N·Q	446	P·LENT·P·F·L·N·Q

	glandes n. 64*		nummi (Corp. I)
544	N·LV A·TRIO	286	CN·LVCR·TRIO
545	·N·LV·ı A·TRI⌒		
546	C·N·LV:: \·TR		
586	mETE· ROMA	334	METE ☓ ROMA [1]) (cf. Mommsen, *Münzwesen* p. 537 n. 134)
506	L·PLAETO L·F·Q	464	L·PLAETORI·L·F·Q
507	L·PLAETORI L·F·Q		
579	C·POBLICI:C:	454	C·POBLICI·Q·F
577	POSTVMI A	493	C·POSTVMI·A
571	L·RVST//I	456	L·RVSTI
572	Δ L·RVSTI/		
573	Δ L·R//////		
525	P SVLA	273	Γ·SVLA
547	A\//·TVLLI R O M	369	ROMA ☓ M·TVLLI
548	ROM·R C· T V L L I		
549	ⁿ A·T·LL,,I R O M		
543	ROMA M BALBI	325	ROMA ☓ M'·ACILI·BALBVS
534	M·VAR·ROM	335	ROMA ☓ M·VARG
654. 655	M·ANT·C·III IMP·IIII } retro scr.		Cohen, Antonia 64 (a. 723/31)
504 al.	*G. Paapi G.* (Oscis litteris)		Friedlaender 4 sqq. Mommsen, *Münzw.* n. 217
445s al.	Q·LABIEN PAR		Cohen, Atia 1

b) Nummi saeculi post Chr. quarti (*Monatsberichte* 1876 p. 74):

479	GLO(*ria*) : ROM(*anorum*)	Eckhel VIII p. 542
(cf. 477	R O M A POTENS } (retro scriptum)	quod ad exemplum inscriptionis *invicta Roma* aliarumve potest fictum esse, sed repetitum videtur esse ex Horatio epist. II 1, 61)

1) Haec quamquam in *Monatsber.* l. l. comparaveram, Bergkius *Schl.* p. 143 nihilominus suam glandem 169 [vide n. 74*, 169] explicavit *mete r(us)* aut *r(uri)*. Non meliore coniectura usus est in 74*, 147; vide p. 121 princ.

c) Nomina virorum illustrium inde a Marcio Coriolano et Furio Camillo usque ad M. Antonium cos. III imp. IIII i. e. ad annum pugnae Actiacae (cf. *Monatsberichte* 1876 p. 69):

M(*arcius*) CORIOLANVS	CN·LEN(*tulus?*)
M(*arcius*) CORIO(*lanus*)	C·LVCIL(*ius*)
FVR(*ius*) CA(*millus*)	L·CAL(*purnius Piso?*)
M(*anlius*) TOR(*quatus*) (retro scr.)	L(*entulus*) SPINT(*her*[1])
C·FABR(*icius*) LVS(*cinus*)	M(*inucius*) RVF(*us*) IMP
AE(*mi*)LIO[sic] LEP(*ido?*)	M·ANT(*onius*)·C(*os*)·III | IMP·IIII (retro scr.[2])

d) T. Afranius et Iudacilius hic leguntur ex vulgata scriptura falsa (pro Lafrenio et Vidacilio); T. Auridius 64*, 159 al. repetitus est ex inscriptione Fabrianensi (Orellii 799 = 3048) suspecta (Henzen p. 264), item Sex. Netrius 64*, 567 al. ex Fabrianensi Orellii 3456 male lecta (Henzen p. 348, cf. n. 7170). Ex ceteris commentis multis sufficiat memorasse *debell. superb.* (ex Vergilio Aen. 6, 853 sumptum, cf. *Monatsber.* 1876 p. 79) et *edite miseri* ad famem obsessorum (scilicet Perusiae) alludens.

5) Ex Minicio in usum suum falsarius vertit non solas Asculanas inscriptiones sed promiscue etiam ceteras: Siculam Pisonis, Perusinas, Cumanam 107, denique adeo Atheniensem (ΔΕΞΑΙ), et in iis glandibus exhibuit, quae tamen Asculanae et essent (a ceteris ipsa forma distantes) et a venditoribus esse dicerentur. Non magis curavit Italicorumne an Romanorum inscriptio fuerit. Vnde factum est, ut omnium illarum regionum inscriptiones Asculanis in glandibus redirent, quin etiam aliquot glandes emergerent Asculanam cum Perusina aut Italicam cum Romana coniunctas exhibentes (cf. ex. gr. Bergkianas 74*, 11. 12 et Bergkium *Schl.* p. 66—68, qui ne has quidem suas glandes damnavit mira interpretatione usus). — Plerarumque Asculana origo a venditoribus non est dissimulata; immensus numerus ne suspicionem moveret, primum in vulgus sparserunt, fossiones nuper in alveo Castellani factas esse: ac re vera tum permultae ibi glandes repertae sunt (p. 5 sq.), at inscriptae paucissimae; deinde eo confugerunt, ut glandes ab comite Arpinio per multos annos collectas iam venisse (*Monatsber.* 1876 p. 64) narrarent: hanc meram esse fabulam a negotiantibus fictam Asculi comperi (vide ad n. 64*). — Nonnumquam tamen etiam originem falsam mentiti sunt cum variandi gratia tum ut merci pretium augerent. Ita quaedam apud Hatriam et Maceratam repertae esse dictae sunt (vide ad 64*, 1. 85*), Vrbisalviae 81*, Cortonae 87*, apud lacum Trasimenum 90*, apud *Sathonay* Galliae 80* cf. 96*; denique duae 67*, 1 et 9 Athenis provenisse feruntur.

Glandium Asculanarum commercium quam late patuerit, ex sylloge infra edita facile patet. Praeterea de hominibus, qui merces illas quoqueversus divendiderunt, mihi relata sunt haud pauca; eorum non alienum a re fuerit commemorare haec: Feuardentius anno 1875 mihi miserat glandem FIR inscriptam ut manifesto spuriarum specimen (n. 97*a**); atque ea profecto neque plumbo neque litteris noviciam originem ullo modo dissimulat. Iam vero a. 1877 Asculi Venturinius aurifex glandem illi plane geminam (n. 97*b**) mihi dedit eodem consilio, i. e. ut cum glandibus male in suspicionem vocatis conferrem, addens se tria exemplaria eius falsarum speciei vidisse. Confictae sunt ambae vel tres eo consilio a falsario eiusque sociis, ut commenta sua, i. e. inscriptiones noviciae in antiquis glandibus excusae, hominibus facilius imponerent. — Deinde Venturinius me docuit glandium antiquarum superficiem longo situ tam obduratam esse, ut, si glans fervefieret, interius plumbum liquefactum proflueret, exterius autem crustae instar durum remaneret. Idem plane Feuardentio venditores indicaverant,

---

1) Cf. Caesar b. civ. I 15: *id oppidum* (Asculum Picenum) *Lentulus Spinther decem cohortibus tenebat.*

2) Etiam postea quam hanc seriem sic explicandam esse monstravi, Desjardinius et Bergkius in suis interpretationibus miris perseverabant.

videlicet hoc agentes, ut glandes suas antiquas esse empturo persuaderent; et glandes ipsae sane sunt antiquae. — Denique a. 1877 idem Venturinius sese glandes ante tres quattuorve annos effossione a se facta repertas Parisios vendidisse mihi narravit.

Ita cum erroribus editorum tum negotiantium fraudibus immanis perturbatio universum inscriptionum genus occupavit. Inscriptio genuina, ut POMP, editur male lecta diverse, modo ROMA, modo COMA, modo TOMR; falsarii hos editorum errores sive ficticiis sive genuinis glandibus inferunt, ut iam omnes illae lectiones falsae in plumbo quoque reperiantur; hae falsae glandes pro genuinis habentur et eduntur, sed a quibusdam editoribus denuo perperam leguntur, ut OPÉROR Desjardinius, OPTERVA Bergkius effecerunt ex OPERGA; inscriptionem ex L·A·CALVII fictam a falsario hanc CMVMLVII male legerunt CMVRILVS Desjardinius, DONVM LVII Bergkius; denique eiusmodi falsae falsarum lectiones ab eodem falsario in glandibus denuo excuduntur (OPEROR et CMVRILVS). Profecto in nullo alio inscriptionum genere et describentium edentiumque culpa et falsariorum fraude errorum propago umquam latius patuit.

Quae cum ita sint, omnino diffidendum erit omnibus glandium inscriptionibus nisi prolatae erunt ab eo, quem didicisse constet de his rebus recte iudicare; deinde hoc tenendum erit, unam quamque eiusdem originis seriem, in qua una falsa deprehensa sit, universam tam diu suspectam esse habendam, donec ab homine perito glandes ipsae examinatae sint; cf. quae dixi in comm. min. acad. 1876 p. 78.

Ad inscriptiones Vincenzinianas investigandas, explicandas, describendas non minorem curam contuli quam si antiquae essent, nam hoc est vere operam perdere, prava haec commenta neclegenter examinando in peius depravare; a quo cum priores sane non satis cavissent, ea quam supra significavi confusione hoc inscriptionum genus perturbaverant, non sine summo eoque improbo labore nobis iam expedienda. At vero religionis esset, in inprimendis his[1]) quidem fraudibus ita versari, ut litteris maiusculis integra mutila cum omnibus scripturae minutiis accurate repraesentarentur, ac putidam profecto diceres diligentiam in his talem collocatam, quippe quae ab harum inscriptionum pretio abhorreret nec rei ipsi vel lectori conduceret. Nempe hac editione id agitur, ut eae inscriptiones, quae ad hoc genus falsarum pertinent, colligantur et priorum erroribus remotis recte lectae exhibeantur, omninoque haec materia ita proponatur, ut ea usi fraudes cognoscere ab iisque cavere possint. Iis autem hac, qua usus sum ratione (vide quae p. 107 ante n. 64* notavi), plene satisfactum esse confido. Ea commodo quoque lectoris consuluit indice subiecto, quo omnia eiusdem inscriptionis exemplaria composita sunt. — Priorum editorum, praecipue Desjardinii, in legendis inscriptionibus errores fere non attuli, quia hoc plane a re ipsa et proposito nostro alienum est. Si quem tamen iuvabit, nostro elencho cum editione illius comparato facile intellegere poterit, quae eius inscriptiones aut aliter legendae sint aut omnino nullae sint (nam, quo de iam monui, multas ille edidit, ubi ne incertae quidem lectionis vestigia exstant); praeterea inspiciat, si velit, specimen errorum Desjardinii, quod exhibui in comm. minor. acad. Berol. 1875 p. 470—474. — Frustulorum, quae male excusa et incertae lectionis sunt, permulta me omisisse consentaneum est. — Tabulis imagines heliotypicas ad ectypa[2]) efficta repraesentavi tanto numero, quantus sufficere videretur ad incusarum speciem a genuinis distantem aliquatenus cognoscendam; sed per se patet, certum de his fraudibus iudicium acquiri non posse imaginibus sed glandibus multis tam genuinis quam ficticiis examinatis et inter se comparatis.

---

1) In n. 1* sqq. res paullo aliter comparata est. Nam fere omnes diu notae, saepiusque ab hominibus doctis editae adhibitaeve sunt, deinde cum a Vincenzinio in suis glandibus repetitae sint, non parvi sunt momenti ad eius fraudes coarguendas. Huc accedit, quod paucae sunt prae illarum copia ingenti. Quare in his quidem alium edendi modum praeferendum esse duxi.

2) Foramina nonnulla minuta, quae ex. gr. tab. XIII, 14 in litteris EDI apparent, nata sunt in ectypis formandis; ab archetypis absunt.

1* [Corp. IX 664*] De origine vide ad n. 9, 12. Nunc est musei Kircheriani n. 201.

ROMA

Taf. XI 1. Descripsi. — De Minicis t. II 1, p. 202 sq. (Mommsen vol. I n. 644; Ritschl t. VIII 6); Garrucci Syll. n. 935; Ruggiero Catal. n. 201.

2* [Corp. IX 665*] Musei Kircheriani n. 203.

ITAL

Tab. XI 2. Descripsi. — Garrucci Syll. n. 936; Ruggiero Cat. n. 203.

Insriptionis exempla genuina vide n. 4, quorum tamen spurium fortasse est 7.

3* [Corp. IX 666*] Ex agro Piceno. Nunc in museo Kirch. [n. 211] MINIC.

ЧAF

Tab. XI 3. Descripsi. — De Minicis t. II 24 p. 202. 215 (Fabretti Corp. I. Ital. 1867 n. 2686, bis, b et tab. XLV); Ritschl t. VIII 23; ex prioribus memorat Mommsenus Corp. I ad n. 645; Garrucci Syll. n. 937; Ruggiero Catal. n. 211.

Conficta est ex nummis Hatriae tunc iam notis, ex. gr. ex Delfici libro. In uncia littera T sic ut in hac glande iacet. — Cf. ad n. 119.

4* [Corp. IX 667] Hanc et sequentem professor Vincentius De Paolis [quo de cf. ad n. 18*] in Piceno et ad ripas Truenti repperit, a quo accepit museum Kircherianum MINIC. p. 213. Ibi est n. 214.

L II ITAL

Tab. XI 4. Descripsi. — De Minicis t. II 21 p. 202. 212 (Mommsen Corp. I n. 656; Ritschl t. VIII 24); Garrucci Syll. n. 949; Ruggiero Cat. n. 214.

5* [Corp. IX 668*] mus. Kirch. n. 215. Cf. ad praecedentem.

ꟷII · IIA

Tab. XI 5. Descripsi. — De Minicis t. II 20 p. 202. 212 (Mommsen vol. I ad n. 656; Ritschl t. VIII 25); Garrucci fort. cum praeced. (exemplaria tamen more suo non distinguens), certe ne hanc quidem damnavit; Ruggiero Cat. n. 215.

Falsarius non dubium est quin de *l(egione) II Ital(ica)* cogitaverit, sed de industria inscriptionem mutilam effinxit. Minicius p. 212 per errorem LꟷG I ITAL exhibet.

6* [Corp. IX 669*] Locum non indicat De Minicis. — Nunc mus. Kircher. n. 256.

L · V · M · Ӿ P FEL

Tab. XI 6. 7. Descripsi. — De Minicis t. II 56 p. 234 (Ritschl IX 39, Mommsen Corp. I n. 695); Garrucci Syll. 1083; Ruggiero Cat. n. 256.

7* [Corp. IX 670*] mus. Kircher. n. 217.

L VI
VOLV

Tab. XI 12. Descripsi. — Garrucci Syll. n. 953; Ruggiero Cat. n. 217, qui v. 2 VOL·V non recte exhibet.

8* [Corp. IX 671*] Reperta prope ripas Truenti, nunc in museo Kircher. MINIC. Ibi est n. 216.

L VI
VOL

Tab. XI 9. Descripsi. — De Minicis t. II 8 p. 202. 208 (Mommsen l. l.; Ritschl t. VIII 12); Garrucci Syll. n. 952; Ruggiero Cat. n. 216, qui v. 2 post VOL quod habet V, mihi fortuitum potius visum est.

Bergkius *Schl.* p. 129, qui cum editoribus genuinam esse opinatus est, legendum esse C(*oh.*) pro L(*eg.*) non recte coniecit.

9* [Corp. IX 672*] Ex Piceno MINIC., nunc in mus. Kircher. n. 219.

LEG

VI F

Tab. XII 2. Descripsi. — De Minicis t. II 9 p. 202. 208 (Ritschl t. VIII 12; Mommsen Corp. I 659); Garrucci Syll. n. 954; Ruggiero Cat. n. 219.

10* [Corp. IX 673*] reperta in Truenti ripis, nunc in museo Kircher. MINIC. Ibi est n. 220. Non recte inter Perusinas rettulit Ritschelius, non Minicius, ut per errorem dixit Bergk ann. Rhenan. 55 p. 32 not.

L XII

FVL

Tab. XI 10. Descripsi. — De Minicis t. II 64 p. 287 (Mommsen l. l.); Ritschl t. IX 48; Garrucci Syll. n. 961; Ruggiero Cat. n. 220.

11* [Corp. IX 674*] *ritrovata negli Abbruzzi* MINIC., nunc in mus. Kircher. n. 222.

LEG XVIII

F I R

Tab. XI 8. Descripsi. — De Minicis t. II [n. 7] p. 202. 207 (Ritschl t. VIII 15; Mommsen Corp. I 662; Fabretti Corp. I. Ital. n. 2681 *bis*, *c* et Glossar. p. 484); Garrucci Syll. n. 966; Ruggiero Cat. n. 222.

Cum in inscriptione Gruteriana 1096, 6 LEG XVIII FIRM male pro LEG·XVI·FL·FIRM et in Fabrettiana 385, 221 XVIII.... pro XVI·FL·F... legerētur (cf. Kellermann Vig. n. 34; Mommsen Corp. X 1202, Borghesi opp. VII p. 166), legionem XVIII firmam exstitisse tum quidem credebant. Eo errore seductus falsarius hanc inscriptionem finxit.

12* [Corp. IX 675*] *dagli Abruzzi* MIN., nunc in mus. Kircher. n. 218.

L XXX

V V

Tab. XI 14. Descripsi. — De Minicis t. II 11 p. 202. 209 (Ritschl t. VIII 17; Mommsen Corp. I 664); Garrucci Syll. p. 268; Ruggiero Cat. n. 218.

13* [Corp. IX 676*] inter glandes belli socialis rettulit MINIC., nunc mus. Kircher. n. 234.

MAR

VLT

Tab. XI 13. Descripsi. — De Minicis t. II 13 p. 203. 210 (Ritschl t. VIII 4; Mommsen Corp. I 686); Garrucci Syll. p. 268; Ruggiero Cat. n. 234.

Aversa pars vacua est. Per errorem igitur Minicius in tabula fulminis figuram (in commentario non memoratam) adiunxit, glandis forma quoque adpicta omnino diversa. Eam aut ipse ex nummo aeneo prisco (cf. *Catal. of greek coins in the British Museum: Italy*, 1873 p. 41) aut ex glande nescio qua falsa ad nummum conficta repetivit.

Minicius in earum numero posuit, quae ad bellum sociale spectarent (cf. p. 201 et 210), neque dubitandum est, quin ei indicatum fuerit, glandem apud Asculum vel in agro Piceno repertam esse. At recte Mommsenus l. l. monuit hanc glandem praeterquam quod unica esset inter Latinas, quae certum dei nomen inscriptum haberet, male collocari inter Aprutinas, ut, n i s i t o t a f i c t a e s s e t, Minicius de loco errasse putandus esset. Referri sane posse inter Perusinas. Nam Augustus, qui *aedem Martis bello Philippensi pro ultione paterna suscepto voverat* (Sueton. Aug. 29), dedicavit Martis Vltoris aedem minorem in Capitolio a. 734, alteram maiorem in foro Augusto a. 752 (Corp. I p. 393 et Res gestae D. A. ed. 2 p. 126). Prior autem eius numinis mentio, sicut idem Mommsenus observavit, non exstat. — Ad haec Bergkius *Schl.* p. 109 recte

adnotavit: *Demnach müsste man das Geschoss als moderne Fälschung verwerfen.* At cum eandem inscriptionem in una ex suis glandibus repperisset, sic conclusit: *Allein diese Verdächtigung wird durch das neue Exemplar vollständig beseitigt*; itaque eo confugit, ut Martis Vitoris cultum iam antiquitus apud Italos exstitisse statueret. — At plumbum Bergkianum nuper demum Asculi cusum est (n. 74*, 78) a falsario, qui ex hac spuria inscriptione repetivit.

14* [Corp. IX 677*] nuper rep. prope Truentum MINIC., nunc in museo Kircher. n. 227.

SER)(ITƧIЯƎ
VI

Tab. XI 14. Descripsi. — De Minicis t. II 84 p. 219 (Mommsen Corp. I 646); Ritschl t. VIII 2; Garrucci Syll. n. 948; Ruggiero Cat. n. 227.

Servi X [*p*]*eristi*[*s*]. P et S numquam fuerunt in glande, quippe in qua nullum iacturae indicium insit. Vestigia enim earum, quae Marchianum exemplum a Ritschelio editum exhibet (.ITƧIЯƎP), non sunt in glande. Immo falsarius inscriptionem, quam confinxerat ad similitudinem glandis n. 13, de industria proposuit mutilam. Ceterum cf. n. 46.

15* [Corp. IX 678*] *dagli stessi luoghi* [i. e. Asculo] provenit MINIC., nunc in mus. Kircher. n. 230.

TREPI

Tab. XI 15. Contuli. — De Minicis t. II 29 p. 202. 217 (Ritschl t. VIII 3; Mommsen Corp. I 648); Garrucci Syll. n. 938; Ruggiero Cat. n. 230.

Fortasse *trepi(date)* explicandum esse Minicius coniecit; sed fieri potest, ut falsarius variatam voluerit inscriptionem n. 12.

16* [Corp. IX 679*] inter belli socialis glandes rettulit MINIC., nunc mus. Kircher. n. 231.

VEL

Tab. XI 16. Contuli. — De Minicis t. II 31 p. 202. 218, 1 (Ritschl t. VIII 10; Mommsen Corp. I 671); Garrucci Syll. n. 973; Ruggiero Cat. n. 231.

Velites aut oppidi nomen intellegendum esse putavit Minicius.

17* [Corp. IX 680*] mus. Kircher. n. 233.

FERI

Tab. XI 17. Contuli. — Ruggiero Cat. n. 233.

Vide praefationem p. 88.

18* [Corp. IX 681*] ab De-Paolis [cf. ad n. 4*] adquisivit museum Kircherianum [n. 246] MINIC.

>ꟻƎᗡTƧ

Tab. XI 18. Descripsi. — De Minicis p. 251; ex Minicii apographo inedito Fabretti Corp. I. Ital. n. 2685 et tab. XLIV; Ruggiero Cat. n. 246.

Recepi extra ordinem quamvis non sit Latina propterea, quod ad eandem falsarum speciem pertinet. — Legunt *strev*[*s*]; Fabrettius *Sextus Trebius* dubitans interpretatur.

19* [Corp. IX 682*] ubi reperta sit, non indicavit, sed inter Picenas Aprutinasque exhibet MINICIVS; cf. ad n. 18. Olim Firmi apud Minicium, nunc Perusiae apud comitem Rossi-Scotti.

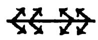
FERI) X (MAL

Tab. XI 19. Descripsi. — De Minicis t. II 4 p. 202. 203 (Ritschl t. VIII 8; Mommsen Corp. I ad n. 650).

Litterae exsecando factae sunt et quamquam pars glandis resecta est, tamen in-

scriptio integra exstat: *feri*)(*Mag.*, quibus notum illud ex n. 9 *feri*)(*Pomp(eium)* variatum esse puto, per errorem Strabone et Magno inter se confusis. Nam nimis docte pro falsarii indole de Minatio Magio, Vellei Paterculi atavo (II 16), cogitaveris cum Bergkio ad spuriam n. 74*, 33. — Aversam partem male sic fere MAU~ exhibet Minicius, interpretans [*RO*]MA insequente *cifra, che indica il fine della leggenda.*

19*a** [Corp. IX 682 *a**] Perusia accepit libello suo paene excuso [i. e. a. 1846] MINICIVS, ex eius museo venit ad comitem Rossi-Scotti Perusinum.

$\frac{\text{CAES IMP}}{\text{LEG XI}}$)(

Descripsi. — De Minicis t. II n. II p. 239, cf. p. 253 not. 2 (Ritschl t. IX 53, Mommsen Corp. I 704, Rossi-Scotti *Periodico di numism.* III p. 37).

Minicius ipse falsam iudicavit nec post eum quisquam defendere ausus est. Non recte autem idem ex genuina glande inscriptionem repetitam esse statuit. — V. 2 numerus minus clarus est; sed vix dubium est, quin falsarius cogitari voluerit de legione XI cum divi Iulii mentione coniuncta in glandibus Perusinis n. 77 et 78. — Quattuor glandes inscriptae

CAE IM / LEG X)(fulmen

quas marchionem Carolum Strozzi Florentinum possidere testatur Rossi-Scottius l. l., non dubium mihi est, quin sicuti reliqua Strozzii supellex a falsario Asculano ex hac Miniciana repetitae sint; cf. n. 68*, 22.

20* [Corp. IX 683*] haec cum 21* et 23* Asculo venit in museum Kircher. [n. 285] ubi cum 27* et 28* vidit *mentre era in sullo stamparsi questo folio* [i. e. anno 1846] MINIC. Longa est 0,086.

B · T · I ·

Descripsi. — Minicis p. 252, cf. p. 253 not. 2 (Mommsen Corp. I 675); Ruggiero Catal. n. 285.

In fine utrum I·I an I·· an I· voluerit falsarius incertum est; B·T· :::: Min., B·T·II· Rugg.; similia habentur n. 28*.

21* [Corp. IX 684*] in mus. Kircher. n. 287; cf. ad praecedentem. — Longa 0,084.

$\overline{\text{· C · A · D ·}}$

Descripsi. — Minicis p. 252 (Mommsen Corp. I 676); Ruggiero Catal. n. 287.

Aliud exemplum est n. 36*.

22* [Corp. IX 685*] in museo Kircher. n. 284. Longa est 0,07.

Y · I · F

Descripsi. — Ruggiero Catal. n. 284.

Cf. n. 61*.

23* [Corp. IX 686*] vide ad n. 20*. In museo Kircher. n. 283. Longa est 0,083.

· I · X · V ·

Descripsi. — Minicis p. 252 (Mommsen Corp. I ad n. 661); Ruggiero Catal. n. 283.

Cf. n. 47*.

24* [Corp. IX 687*] *a* et *b* in museo Kircher. n. 278 et 279 plane gemellae.

· I · X ·

Descripsi. — Ruggiero Catal. n. 278 et 279.

25* [Corp. IX 688*] in museo Kircher. n. 275.

· X · 2 ·) (V

Descripsi. — Ruggiero Catal. n. 275.

26* [Corp. IX 689*] *a* et *b* in museo Kircher. n. 281 et 282.

· ИP · B ·) (x ——+— v·

Descripsi. — Ruggiero Catal. n. 281 et 282.

In *a* est ᴘ pro P.

27* [Corp. IX 690*] Asculo venit in museum Kircher. [n. 280] MINIC. Cf. ad n. 20*.

· P · L · I · F · ꟼ ·

Tab. XII 1. Descripsi. — Minicis p. 253 (Mommsen Corp. I 677); Ruggiero Catal. n. 280.

Lamina est utrimque acuminata, longa 0,116, lata in media parte 0,02, ubique crassa 0,007. Falsarius fortasse propositurus erat πεσσὸν ἐκ μολύβδου Appiani Mithr. 31 (cf. 34), vel *tabellas* memoratas ab auctore lib. De bell. Hisp. 19. — Cf. n. 55*.

28* *a* et *b* [Corp. IX 691*] Asculo venit in museum Kircher. [n. 276 et 277] MINIC. Cf. ad n. 20*.

a · B · II ·) (·: :·

b B · II ·) (tumores quidam litteris similes

Descripsi. — Alteram ex his ed. Minicis p. 253 (inde Mommsen Corp. I 678); utramque Ruggiero n. 276 et 277.

In aversa parte I·I·T legit Minicius idemque (I·I·T) in *a* vidisse sibi visus est Ruggierus; ego agnoscere non potui. — Cf. n. 20* et 34*.

29* [Corp. IX 692*] in museo Kircher. n. 274.

ᴍ · R ·

Descripsi. — Ruggiero Catal. n. 274.

Differt nonnihil a n. 20* sqq. Litterae nostra aetate exsectae sunt, sed falsarius fortasse glande antiqua usus est.

30* [Corp. IX 693*] in museo Kircher. n. 286. Glans est dimidiata, ut aversa pars plana sit, longa 0,055.

ᴎ BI

Descripsi. — Ruggiero Catal. n. 286.

31* [Corp. IX 694*] *trovato non ha guari nelle terre picene* MINIC.

.I.VI) (.I.X

De Minicis in epistula scripta Firmi 12 Dec. 1859, ed. in *Giornale di Perugia* a. 1860, unde Mommsen Corp. I 679.

Cf. n. 24*.

32* [Corp. IX 695*] nuper Asculi rep., pendens uncias novem MINIC.

· D · I · 2 · F ·

De Minicis tab. II n. I p. 252 cf. p. 253 not. 2 (Ritschl t. VIII 33, Mommsen Corp. I 680).

Suspecta visa est etiam Minicio. — Fortasse *d(e) s(enatus) s(ententia) f(acta)*? — Cf. n. 39* sq.

33*—61* [Corp. IX n. 696*—724*] olim Romae apud marchionem Campana, nunc (omnes, ut videtur) in museo Parisiensi.

33* [C. I. L. vol. I n. 1510]	B.I	(cat. n. 2)
34* [1511]	B.II	(28). Cf. n. 28*.
35* [1512]	B.III	(4 similisque 20)
36* [1513]	CAD	(23). Cf. 21* et 37* sq.
37*. 38* [1514]	C.A.I	(6. 7)
39* [1515]	D.I.Ƨ.F	(10). Cf. 32* et sequentem.
40* [1515]	D.I.Ƨ E.E	(34)
41* [1516]	V.I.F.// D.I S.L	'*di notevol mole*' (1). Cf. 22*. 61*.
42* [1517]	D ~~~ F.//D.I.Ƨ.E	(31)
43* [1518]	F.X.V	(30)
44* [1519]	H.I.V	(9)
45* [1520]	I.A.D	(11)
46* [1521]	..I.T	(40)
47* [1522]	IX.V	(24). Cf. 23*.
48* [1523]	⊥.V	'*ghianda angolata*' (43). Male lecta? (Cf. n. 23).
49* [1524]	L·X·I	'*laminetta di piombo piegata*' (42).
50* [1525]	M.D.//Ƶ	(8)
51* [1526]	M L V	(21)
52* [1527]	P.B.//S	(13)
53* [1528]	B.B.//V.I.//››	(5)
54* [1529]	P.I.T	(14)
55* [1530]	P L·I·FR	'*fionda*' (27). Cf. n. 27*.
56* [1531]	Ƨ/C//FI//L	(17 similisque 22).
57* [1532]	T	(25)
58* [1533]	T.//F.I.//M.C.//L	'*ad uso di fionda*' (3 similisque 12)
59* [1534]	T.I	(38)
60* [1535]	V.I	*piccola* (35)
61* [1536]	V.I.F	(32 similisque 33). Cf. 22*. 41*.

Nonnullarum ectypa stannea mihi benigne fecit Carolus Purgold a. 1883, quae eas litterarum quoque forma spuriis Kircherianis n. 20* sqq. plane similes esse me docuerunt et sufficiunt ad totam seriem damnandam. — Sic, ut supra exhibui, editae sunt in *cataloghi del museo Campana* cl. II p. 5 (Mommsen Corp. I n. 1510—1536).

Cum catalogi lectionibus supra repraesentatis fere consentiunt haec, quae in ectypis legi: n. 37/38 tribus exemplis C·Λ·L· et C·Λ·I· et C Λ·I·; n. 39 duobus exemplis D·I·Ƨ·F et D·I·Ƨ·F; n. 45 I·A·D; n. 50 duobus exemplis ·M·D·· et M·D··; n. 55 P·L·I·F·R;

n. 56	n. 58 duobus exemplis	
II	1) T·	2) T
L ·	F·I	I
·	M C	MC·
S|C	L	L·

n. 61 duobus exemplis V·I·F et ·V·I·F·

Eiusdem generis, nisi forte perperam lecta est, fuerit haec:

61 *a** [Corp. IX 724 *a**]

· I"Λ" · F

De Minicis t. II 74 litteris vulgaribus (inde Ritschl t. IX 65, Mommsen Corp. I 715).

62* [Corp. IX 725*] in museo Kircheriano n. 255.

lineis excavatis

m

Descripsi. — Ad Minicii delineationem ed. Fabretti Corp. I. Ital. n. 2687 et tab. XLIV; Ruggiero Catal. n. 255.

Glans est antiqua speciei Asculanae, sed littera recenti tempore incusa est. Z fort. sumpta est ex nummo A)(ZE (cf. Fabretti s. v. Ascul.), qui esse Asculanus putatur. — Fabretti et Ruggiero de sinceritate non dubitaverunt.

62a* [Corp. IX 725a*] rep. in Italia PFISTER, qui donavit museo societatis historicae Ansbachensis. Quattuor arearum est ut Perusinae. Pendet 65,5 gr.; longa est 0,047; crassa 0,022 et 0,017.

incisa sunt:

1 ――――――)(3 fulmen
2 Q. TITILV.)(4 ――――――

Descripsi a societate benigne missam. — Ed. I. G. Pfister *Jahresbericht des hist. Vereins in Mittelfranken* 1864 p. 20 et 29 (Bergk *Schleud.* p. 51. 54. 57).

Glans ipsa, robigine ferruginea obtecta, antiqua est ac fortasse in areis 1 et 4 antiquae figurae litterarumve vestigia exhibet. Sed inscriptio *Q. Titi l(egio?) V* et fulminis figura (Medusae caput esse putavit Pfister) scariphatae sunt a falsario. — Puncta ad pedes litterarum posita sunt, sicut supra exhibui.

63* [Corp. IX 725b*] nunc Erbachii in museo comitis.

litteris incudendo excavatis

IOLA

Descripsi; prima tam I quam T esse potest. — Glans Asculanis similis est, litterae noviciae sunt.

Glandes Vincenzinianae 64*—81*[1].

64* [Corp. IX 727*] ex Asculo ab a. inde 1874 missae Parisios ad Feuardentium, qui earum plerasque cum museo Berolinensi emendas obtulisset, per aliquod tempus ibi custoditae fuerunt; deinde restitutae Feuardentio apud eum adservatae sunt. Vbi nunc sive omnes sive ex parte exstent, infra dixi p. 108.

1—665 De earum origine haec traduntur, scilicet ab iis qui vendiderunt Feuardentio relata ab eoque communicata cum Desjardinio:

1—111 *provenant des travaux de terrassement entrepris récemment à Ascoli* DESJARDINS fasc. 2 (1874) p. 3.

112—222 (quas cum aliis 67 Asculo missas Feuardentius accepit 16 Iul. 1874) *ont été trouvées la plupart dans le lit du petit cours d'eau qui, sortant de la vallée de Castellana* [immo *Castellano*], *se jette dans le Tronto sous le murs d'Ascoli* DESJARDINS fasc. 3 (1875) p. 31.

---

1) Sicut in Corporis vol. IX p. 38* sqq., ita hic quoque (cf. quae dixi p. 100) glandium Vincenzinianarum elenchum non adscriptis earum inscriptionibus exhibui, sed significatis per remissionem ad indicem qui sequitur per litteras numerosve imaginesve digestum. Eadem glans ubi duas pluresve inscriptiones habet, sive quod plura latera inscripta sunt, sive (id quod interdum evenit) a falsario idem latus denuo cusum est, ad plures indicis locos remitti consentaneum est; exempla, quae inscriptiones aliunde satis notas minus plene exhibent, in hoc elencho plerumque non discernuntur a ceteris.

223—444 (cum aliis 250) *Nous avons regretté que les expéditeurs n'aient pas pris le soin de distinguer les trois provenances: Ascoli, qui seule avait fourni les deux séries précédentes, Atri et Macerata; mais nous croyons que c'est encore Ascoli qui a la plus large part dans cet envoi* DESJARDINS fasc. 4 (1875) p. 55.

445—665 (selectae ex magno numero quartae seriei Asculo missae) *MM. Rollin et Feuardent ont pu se procurer enfin une collection entière de balles provenant toujours de la même source (car nous avons su, depuis la publication du 4e fascicule, qu'il n'y en avait ni de Macerata, ni d'Atri, mais qu'elles étaient toutes tirées du petit cours d'eau qui borne du sud Ascoli* [i. e. *Castellano*]). *Cette dernière collection a été formée lentement et avec soin depuis bien des années; et ils purent espérer d'avoir ainsi, en une fois, le résultat de toutes les trouvailles qui leur avaient échappé lors des trois premières acquisitions* DESJARDINS fasc. 5 (1876) p. 93. — De iisdem 445 sqq. mihi Feuardentius scripsit litteris datis Parisiis 18 Nov. 1875, certa de earum origine se indicare non posse, sed se credere ut ceterarum (1 sqq.) ita harum undeviginti partes provenisse Asculo. Esse in iis glandes a comite Arpini collectas. Is (sic fere Feuardentius) haud procul (*à quelques kilomètres*) Asculo habitans quotiens in id oppidum venit (ubi in theatri orchestra symphoniaci partes agere delectabatur), a dulciariis et aurificibus glandes in eius usum reservatas emit; sed domum reversus inscriptiones solas transcribebat, de origine nihil adnotabat. His ab Arpinio collectis addidisse se Feuardentius ait, quaecumque interea [i. e. postquam 223—444 accepit] Asculi repertae essent. — Haec vir honestissimus rettulit relata scilicet a venditoribus Asculanis. Ego de ea re Asculi sciscitans a. 1877 a peritis comperi haec: Dominicum comitem Arpini (is tetrachordo soni gravissimi, q. v. *contrabasso*, psallere callebat) glandes vel alia monumenta collecta penes se habuisse nemini compertum; nec magis habuit alter comes Arpini, huius frater, circ. a. 1870 mortuus. Huius quidem (non Dominici) vidua (Liberottia eiusque familiae heres unica) hodie quoque museum parvum possidet monumentorum, sed eo non amplius tres quattuorve glandes continentur. — Fabulam illam a venditoribus Asculanis fictam esse probabile est, ut explicarent quo factum esset, ut parvo temporis intervallo tantus glandium scriptarum numerus proveniret. Ceterum notare non omiserim teste ephemeride Londiniensi *Academy* 1 Iul. 1876 p. 9 glandes 1396 'a comite Arpini' collectas museo Britannico oblatas esse, cf. *Le Temps* 12 Iun. 1876. Eundem glandium numerum ad me miserat Feuardentius (vide *Monatsber.* 1876 p. 77); non dubium igitur quin eaedem illae fuerint. Anno 1888 Purgoldius mecum communicavit, easdem glandes Feuardentianas (omnesne an magna ex parte?) ab museo Aurelianensi emptas esse. Alias tredecim a Feuardentio acquisivit museum Havniense, de quibus vide infra ante n. 65*. — Adde quod Garruccius, *Civiltà cattol.* X 4 (1877) p. 711 memorat: *il falsario inventò la collezione del cardinal Pallotta e di altri signori e signore*, de quibus aliunde tamen nil compertum est.

1—444 a Feuardentio accepi 12 Mai. 1875 cum aliis CLXIIII earundem inscriptionum alteris exemplaribus, sed partim clarioribus, ex quibus has:

444*a*—444*y* selegi infraque exhibui.

445—665*a* a Feuardentio mecum communicatae 12 Nov. 1875. Vniversae fuerunt CCLXXII, sed continebant multas inscriptiones duplicibus exemplis. Ex his ultimis quas infra exhibui, signatae sunt litteris *a*, *b*, *c* et q. s. supra additis (velut 445*a*, 445*b*), reliquae (445—665) illae sunt, quas eisdem numeris usus edidit Desjardinius. Praeterea 2 Iun. 1875 glandes XXXVI et eodem illo 12 Nov. 1875 glandes DXV Feuardentius mihi misit. Ex iis (plane enim gemellae ceteris erant) solam hanc 484*a* infra commemoravi.

	Corp. IX		Index		Corp.		Index
64*	727*	1	R 4	64*	727*	5	I 12
		2	R 4 + T 4 (utrumque bis)			6	L 20 + A 10
		3	R 4 + F 13			7	L 20
		4	R 4 + F 13			8	L 20

Corp.			Index
64*	727*	9	F 41
		10	F 26
		11	R 8
		12	R 5 + F 13
		13	M 15 + L 57
		14	R 8 + F 13 (?)
		15	R 5 + F 13
		16	L 31 + F 54
		17	A 31 + L 57
		18	incertae lectionis 27
		19	A 40
		20	P 23
		21	P 23
		22	inc. lect. 11
		23	inc. lect. 11 + T 4
		24	inc. lect. 11
		25	S 18 + F 13 (utrumque bis excusum)
		26	S 18
		27	S 18
		28	P 14
		29	F 13 (?) + P 23
		30	H 3 + F 13
		31	H 3 + F 13
		32	F 43
		33	F 43
		34	F 43
		35	F 43
		36	F 43
		37	F 43
		38	A 36 + F 13
		39	P 9 + O 8
		40	P 9 + F 13
		41	P 9 + F 13
		42	P 9 + O 8 (bis utrumque)
		43	R 4 + A 3
		44	F 47 + L 58
		45	M 10 + P 18
		46	M 10 + O 8
		47	A 41 + P 18
		48	A 41 + F 13
		49	F 4
		50	T 14
		51	M 25 + num. 15
		52	S 11
		53	S 11
		54	S 11 + T 4
		55	M 8 + F 13
		56	M 8 + F 13 (bis utrumque)
		57	P 20[1]) + imag. 1
		58	A 36
		59	L 31 + L 32
		60	L 42 + P 1
		61	L 42 + F 13
		62	L 42 + L 54 (aut num. 14)
		63	L 50 + num. 12
		64	L 44 (?) + num. 9
		65	C 34 + num. 14
		66	vest. inc.
		67	R 4 + num. 14
		68	L 58
		69	L 58 + F 13
64*	727*	70	L 58 + R 4
		71	L 58
		72	L 54
		73	F 13
		74	R 8
		75	vest. inc.
		76	I 4 + T 4
		77	A 14 + O 8
		78	O 8 + imag. 1
		79	O 8
		80	O 8 + T 4
		81	S 19 + L 58
		82	O 8 + S 19 (?)
		83	S 19 + L 60
		84	S 19[2]) + P 14
		85	S 19 + L 58
		86	F 6
		87	F 7 + imag. 1
		88	F 6
		89	F 6 + imag. 1
		90	L 8[3])
		91	L 8 + F 54
		92	L 8 + F 54
		93	L 8
		94	L 8 + imag. 1
		95	L 8 + C 11
		96	L 8 + M 21
		97	L 8
		98	L 8 + imag. 1
		99	L 80[4]) + M 32
		100	R 21 + A 3
		101	R 21
		102	P 16 + O 3
		103	P 16 + O 3
		104	L 52
		105	P 9 + L 52 + F 6 (?)
		106	M 25 + T 4
		107	M 25 + num. 15
		108	M 25 + num. 15
		109	T 4
		110	A 3 + S 25
		111	E 3
		112	F 13 + imag. 3
		113	R 5 + F 13
		114	F 15
		115	F 26
		116	F 26
		117	P 1
		118	R 4
		119	P 23
		120	F 13
		121	F 13
		122	F 13
		123	inc. vest.
		124	S 26
		125	F 44
		126	F 29
		127	F 29[5]) + imag. 3
		128	F 26 (?) + imag. 1
		129	A 31
		130	G 2
		131	S 16

1) Tab. XII 4. 2) Tab. XII 5. 3) Tab. XII 6. 4) Tab. XII 7.
5) Tab. XII 8.

Corp.	Index
64* 727* 132	S 18 + F 26
133	S 18
134	inc. lect. 11 + L 57
135	inc. lect. 11
136	inc. lect. 11
137	A 35
138	H 3
139	D 9 + imag. 1 + inc. lect. 5
140	D 9
141	L 19
142	H 1
143	C 11
144	V 3 (?) + imag. 1
145	M 15
146	M 21
147	M 18
148	P 30
149	I 16 + imag. 3
150	I 16 + F 13
151	M 12
152	M 10
153	A 7 + imag. 3
154	T 18
155	A 7
156	T 18
157	C 11
158	A 7 + inc. lect. 11
159	V 11 + A 47
160	T 14 (?)
161	F 4
162	F 4 + imag. 5[1]
163	F 55 + A 38
164	F 55
165	F 55
166	F 47
167	S 16
168	R 4 + A 41
169	A 4 + T 4
170	A 4
171	P 26
172	A 47 + imag. 3
173	vest. inc.
174	A 18
175	L 35
176	L 20
177	L 38
178	L 41
179	L 67
180	L 41 + imag. 1
181	R 4
182	L 47
183	L 50
184	L 50
185	L 46
186	L 50
187	L 54
188	L 58
189	E 4
190	num. 14
191	L 58
192	M 21 + imag. 3
193	S 23
64* 727* 194	P 13 + imag. 3 (?)
195	P 7
196	R 4 + P 7 + imag. 7
197	imag. 1 + imag. 7[2]
198	vest. inc.
199	M 32
200	F 15 + M 32
201	S 28
202	S 23 + imag. 1 + L 62
203	L 54
204	L 73
205	M 25 + L 8
206	R 4 + L 8
207	L 8 + num. 15
208	A 28 + imag. 3
209	A 27 + S 23
210	A 28
211	A 24
212	A 24 + C 22[3]
213	A 24
214	S 8
215	R 16
216	L 57
217	L 80
218	L 80
219	L 52
220	E 3
221	A 36
222	T 10
223	R 4[4] + R5 + ima . 3
224	R 5 + F 13
225	R 4 + vest. inc.
226	I 12[5]
227	R 4
228	R 4
229	F 41
230	F 41
231	R 4 + A 31
232	A 31
233	A 31
234	I 4
235	vest. inc.
236	A 36 + imag. 3
237	imag. 6[6]
238	H 3
239	H 3
240	D 9[7] + V 8
241	D 9
242	L 10
243	L 10
244	A 1 + imag. 3
245	A 1
246	S 18
247	S 18
248	F 29
249	F 29
250	F 29
251	F 29
252	inc. lect. 11
253	inc. lect. 11 + S 5
254	inc. lect. 11[8] + imag. 3
255	inc. lect. 11

1) Tab. XII 9. 2) Tab. XII 17. 18. 3) Tab. XII 10. 4) Tab. XII 13.
5) Tab. XII 11. 6) Tab. XII 17. 7) Tab. XII 14. 8) Tab. XII 16.

Corp.	Index
64* 727* 256	inc. lect. 11 + S 5
257	inc. lect. 11
258	imag. 6
259	inc. lect. 11
260	inc. lect. 5
261	inc. lect. 5
262	A 40
263	F 26
264	F 26
265	F 26
266	F 26
267	F 26
268	F 13
269	F 13
270	F 44
271	P 23
272	P 23
273	P 1
274	R 15 + imag. 3
275	A 16
276	L 64 + T 11
277	L 60 + T 14
278	L 64 + inc. lect. 29
279	L 64 + inc. lect. 29
280	L 64 + inc. lect. 29
281	L 64 cf. 90* 6
282	vestigia incerta
283	vest. inc. utrimque
284	G 1
285	G 2
286	L 10
287	P 1
288	P 1
289	P 1
290	A 12 [1])
291	A 12
292	A 11
293	A 12
294	H 1
295	E 4 + T 7
296	S 12 [2])
297	S 12
298	inc. lect. 27
299	inc. lect. 27
300	inc. lect. 27
301	F 55 + C 21
302	R 4 + F 55
303	M 12 + A 7
304	M 12
305	M 12 + C 21
306	M 12
307	S 23 + M 12
308	M 12
309	M 12
310	M 12
311	N 10
312	C 11 + A 41
313	C 11
314	C 11 + R 4
315	C 11
316	C 11 + C 21
317	T 14
64* 727* 318	T 14 + imag. 3
319	A 7
320	R 15
321	A 41
322	A 41
323	A 36
324	A 18
325	N 10 + F 6 (?)
326	T 18
327	S 16 [3])
328	S 16 + C 21
329	P 25
330	P 25
331	inc. lect. 30 + V 3
332	P 26
333	A 1 + imag. 3
334	A 3
335	(Desj. 336) M 17
336	(Desj. 337) M 17
337	(Desj. 335) S 16
338	M 18
339	M 18 [4])
340	M 17
341	A 18
342	A 18
343	A 18 + L 50(?) + C 21(?)
344	F 4
345	F 4
346	L 32 + C 21
347	L 30
348	L 31
349	L 32 [5])
350	L 32
351	(Desj. 372) O 8
352	L 35
353	L 35 + L 64 (?)
354	L 41
355	L 40
356	L 56
357	L 56
358	L 50
359	L 4
360	L 4
361	L 12
362	L 60
363	L 60
364	L 27
365	L 40 + imag. 1
366	L 59
367	L 59
368	L 58
369	O 8 [6])
370	O 8
371	O 8
372	(Desj. 351) L 35
373	O 8
374	F 55
375	V 3 + imag. 3
376	inc. lect. 37
377	C 28
378	imag. 3 + imag. 1
379	E 1

1) Tab. XII 12. 2) Tab. XIII 1. 3) Tab. XII 21. 4) Tab. XII 22.
5) Tab. XIII 10. 6) Tab. XIII 2.

Corp	Index
64* 727* 380	E 1
381	S 19 + P 14
382	D 6 [1]
383	D 6
384	F 15 + imag. 3 [2]
385	L 57
386	S 23 [3]
387	S 23 + vest. inc.
388	P 43
389	P 43
390	P 43
391	M 32
392	M 32
393	M 32
394	M 32 + imag. 3
395	M 32
396	M 32
397	L 59
398	T 15
399	T 47
400	A 28
401	A 28
402	A 28
403	A 28
404	A 28 + C 21
405	M 21 + imag. 3
406	A 24
407	A 24
408	A 24 + imag. 3
409	A 24
410	L 80
411	L 80
412	L 80
413	L 80
414	L 80 + imag. 3
415	E 1a + S 25
416	E 1a [4] + S 5
417	E 1a
418	E 1a + F 6
419	M 25 + E 1a
420	L 52 + F 6 + A 24
421	F 6 + imag. 3 + A 24
422	M 25 + L 54
423	num. 15 + imag. 3
424	L 8 + N 3
425	L 8 + N 1
426	L 8 + T 10
427	F 13 [5] + T 10
428	E 3 [6] + T 10
429	T 10 + C 21
430	T 8 + A 51
431	O 1
432	O 3 + P 16
433	L 52
434	R 4 + L 52
435	L 52
436	L 52 + F 47
437	S 8 [7] + imag. 3
438	S 8 + imag. 3
439	L 57
440	L 57

Corp.	Index
64* 727* 441	num. 14 (?)
442	num. 14 + imag. 1
443	L 68
444	L 50
444*a*	R 4 + A 17
444*b*	R 5 + F 13
444*c*	F 7
444*d*	F 6
444*e*	L 67
444*f*	L 42
444*g*	L 50
444*h*	L 50
444*i*	L 50
444*k*	A 24 + imag. 3
444*l*	inc. lect. 11 + imag. 3
444*m*	F 44
444*n*	F 47
444*o*	F 55
444*p*	C 11
444*q*	A 18
444*r*	L 30
444*s*	F 15
444*t*	M 25
444*u*	L 57
444*y*	L 58 [8]
445	R 5 + F 13
445*a*	E 3 + imag. 3
445*b*	S 25 + imag. 3
445*c*	inc. lect. 11 + imag. 3
445*d*	M 19 + imag. 3
445*e*	L 50 + imag. 8
445*f*	D 6 + imag. 3
445*g*	P 23 + imag. 3
445*h*	P 1 + imag. 3
445*i*	H 3 + imag. 3
445*k*	D 6
445*l*	C 11 [9]
445*m*	T 20 + imag. 3
445*n*	L 32 + imag. 3
445*o*	L 41 + imag. 3
445*p*	L 58 + imag. 3
445*q*	M 11
445*r*	inc. lect. 22 + imag. 3
445*s*	L 8
446	C 39
446*a*	C 39
447	F 19
447*a*	F 19
448	H 3 + C 39
449	H 3
450	A 15
451	K 1
451*a*	K 1 + imag. 3
452	A 31 + P 38
452*a*	P 38
453	S 9
454	S 9
454*a*	S 9
455	inc. lect. 32
456	C 13
457	O 4 + F 49

1) Tab. XIII 16. 2) Tab. XIII 15. 3) Tab. XIII 3. 4) Tab. XIII 14.
5) Tab. XIII 5. 6) Tab. XIII 13. 7) Tab. XII 15. 8) Tab. XII 18.
9) Tab. XII 19.

Corp.	Index
64* 727* 458	inc. lect. 10 + F 49
459	inc. lect. 10 + L 27
460	inc. lect. 26
461	F 37 [1])
462	R [illegible] + F 37
463	F 13 + S 18
463*a*	F 37 + imag. 1
463*b*	F 37 + imag. 3
464	S 18
464*a*	S 18 + imag. 1
465	L 16 + F 37 + imag. 1
466	L 4 + vest. inc.
467	E 6
468	T 20
469	L 38
470	G 3
471	A 31 + F 13
472	inc. lect. 11
473	inc. lect. 9
474	inc. lect. 25
475	T 9
476	S 4
477	R 11
478	F 46
479	G 5
480	O 12
481	O 13
482	F 50 + imag. 3
483	I 11
484	C 29
484*a*	C 29
485	inc. lect. 6
485*a*	inc. lect. 6 + imag. 3
486	A 9
486*a*	A 9 + imag. 3
487	L 18
488	L 17
489	L 17
490	G 2
491	F 26
492	F 13 (?)
493	L 14
494	L 14 + imag. 3
494*a*	L 14
495	C 23
496	V 12
497	V 12 [2])
497*a*	V 12
497*b*	V 12
498	V 13
498*a*	V 13 + imag. 3
499	A 48
500	A 48
501	S 12
502	S 12
502*a*	S 12 + imag. 3
503	M 12
504	P 9
505	R 10 (?)
506	P 27
507	P 27 + imag. 3
508	S 29
509	S 28
64* 727* 510	A 25 + C 39 (?)
511	A 25 + S 16
512	A 25
513	B 1
514	L 79
515	L 79
516	L 79
517	T 23
518	T 24
519	T 24 + imag 1
520	M 5
520*a*	M 5 + imag. 3
521	R 10
522	C 35 + imag. 3
523	S 6
523*a*	S 6 + imag. 3
524	C 33
524*a*	C 33
525	S 27
526	M 8 + F 42
527	M 8 + inc. lect. 10
528	F 10
528*a*	F 10 + imag. 3
529	A 22
530	A 22
531	A 21
532	A 22
533	A 23
534	V 7
535	F 25
536	P 28
537	P 28
538	A 19
539	I 9 + L 64
540	R 4 + S 23
541	S 22
542	S 21 + I 9
543	S 21 + P 36
544	S 21 + S 18
545	imag. 3 [3]) + A 8
546	A 6
547	A 6
548	P 31
549	P 31
550	F 55
551	S 17
552	L 75
553	A 42
554	A 41
555	F 4
556	F 3
557	F 3
558	F 3
559	M 22
560	F 2
561	vest. inc.
562	V 14
563	V 4 + imag. 3
564	inc. lect. 1
565	inc. lect. 1
566	M 11
567	N 7
568	N 9 + imag. 3

1) Tab. XIII 11. 2) Tab. XIII 7. 3) Tab. XII 20.

Corp.	Index
64* 727* 569	N 8 (?)
569*a*	imag. 3
570	S 20
570*a*	S 20
571	R 24
572	R 24
573	R 24
574	R 26
575	R 25
576	L 81
577	P 37
578	P 6
579	P 29
580	L 76[1]
581	L 77
582	L 74
583	L 78[2]
583*a*	L 74 + imag. 3
584	M 33
585	K 2 + F 13
586	M 26
587	M 13
588	F 9
589	F 9 + H 3
590	F 8
591	F 9
592	F 12
593	A 53
594	C 17
595	C 17
596	A 5
597	A 39
598	A 2
599	inc. lect. 27[3]
600	F 36
601	L 23
602	L 15
603	L 45
604	inc. lect. 24
605	L 88
606	T 6
606*a*	T 6
607	L 28 + A 32
608	L 31 + A 41
609	L 16
610	L 68
611	L 70
612	L 37
613	L 58 + C 32
614	G 2
615	R 1
616	V 15
617	M 4
618	V 6
619	M 28
620	O 4 + L 27
64* 727* 621	D 9
622	D 8 + imag. 3
622*a*	D 8
623	O 11[4]
624	O 10
625	O 9
626	F 41
627	inc. lect. 1[5]
628	T 17
629	P 21
630	inc. lect. 3
631	inc. lect. 8
632	F 34
633	F 33
634	imag. 10
635	inc. lect. 8
636	F 12 + imag. 3
636*a*	F 12 + imag. 3
637	D 5
638	C 18 + inc. lect. 23
639	C 18 + inc. lect. 23
640	A 54
640*a*	A 54
641	A 20
642	A 20 + C 18
643	C 20
644	C 18 + imag. 8
644*a*	C 18
644*b*	C 18
645	imag. 8
646	C 18
647	M 32
648	A 50 + T 8
649	A 50 + T 8
650	A 49 + T 8
651	T 8 + imag. 3
651*a*	T 8
652	A 50 + T 10
652*a*	A 50
652*b*	A 49
653	F 48 + inc. lect. 31
654	A 29
655	A 29
656	A 24
657	A 27
658	O 2
659	L 80
660	R 19
661	R 15
662	S 25 + S 5
662*a*	S 5
663	M 25
664	E 1
665	M 30 + imag. 3
665*a*	M 30

Descripsi. — Edidit (exceptis 444*a* ceterisque usque ad 665*a* quae littera adiecta, ex. gr. *a*, signatae sunt) Desjardins Desideratorum fasciculo 2 (Iun. 1874) glandes 1—111; fasc. 3 (Apr. 1875) n. 112—222; fasc. 4 (Sept. 1875) n. 223—444; fasc. 5 (Iul. 1876) n. 445—665 imaginibus expressas et ornatas amplo commentario. — Vbi contra-

1) Tab. XIII 9. 2) Tab. XIII 12. 3) Tab. XIII 3. 4) Tab. XIII 4.
5) Tab. XIII 6.

rium non notavi, numeri Desjardiniani iidem sunt, quibus ego usus sum. — N. 445 sqq. quibus numeris signatas attulerim in *Monatsberichte der Berl. Akad.* 1876 p. 64 sqq., ex conspectu in fine p. 140 subiecto apparet.

In museo Havniensi sedecim glandes Latinae exstant hae, quarum notitiam Vssingii benevolentiae debeo:

I) n. 1—13 provenientes *aus der Sammlung Rollin und Feuardent* et ab L. Muellero ad editionis Desjardinianae numeros relatae hosce: 60. 68. 115. 139. 167. 229. 276. 347. 369. 387. 400. 405. 431. Iisdem numeris signatas reperies apud nos supra.

II) n. 14—16, quarum ectypa stannea misit Vssingius. Ea me docuerunt harum quoque duas esse Vincenzinianas: n. 14 = L 27 + V 3; n. 15 = R 4 (aut R 5) + F 13. Sed ad tertiam (16) legendam eiusque naturam discernendam ectypum parum idoneum est; Vssingio iudice exemplum est glandis, quae ab Ritschelio t. IX 53 exhibetur, i. e. huius editionis n. 19*a**.

65* [Corp. IX 728*] Asculo missae Parisios cum aliis compluribus ad Feuardentium, qui mecum communicavit n. 1—32. 36—38 cum aliis m. Mart. anni 1876.

	Corp.		Index
65*	728*	1	A 29
		2	(Desj. 685) M 18
		3	(D 687?) P 29
		4	(D 686) F 26 + A 34
		5	S 27
		6	(D 676) M 25
		7	(D 675?) S 27
		8	(D 677) S 23 + imag. 3 + P 11
		9	(D 669?) C 19
		10	O 11
		11	(D 671) S 23 + F 18 + imag. 3
		12	(D 682) S 28 (?) + F 13
		13	(D 674) A 53
		14	(D 670) R 26 + G 5
		15	(D 673?) A 5 (partim bis excusa)
		16	(D 681) S 6 + imag. 3
		17	(D 680) R 24
		18	(D 672) A 26 + A 53
		19	(D 688) A 9 + imag. 3
65*	728*	20	(D 667?) C 12
		21	imag. 3 (bis)
		22	(D 679) A 6 + L 23
		23	L 50
		24	L 48
		25	L 48
		26	L 48
		27	L 48
		28	S 13
		29	S 13
		30	S 13
		31	T 21
		32	V 16 + F 13
		33	(D 683) I 8*a*
		34	(D 684) C 27*a*
		35	(D 666) M 11
		36	(D 689) A 31 + T 10
		37	(D 668) L 23 + L 30
		38	(D 678?) M 21 + imag. 3 + L 41

Descripsi n. 1—32. 36—38. — Has 2—4. 6—9. 11—20. 22. 33—38 edidit Desjardins, Desiderata, fasc. 5 (1876) n. 666—689; sed nonnullae (3. 7. 9. 15. 20. 38) num eaedem sint atque Desjardinianae quas adscripsi, non satis certum est. — 35 fort. idem exemplar est 64* 444*q*.

66* [Corp. IX 729*] 1. 2 in museo Britannico quod 1 a Woodhouse 8 Mai. 1867, 2 a Pulskyo 20 Mai. 1868 accepit; 3 ex Italia allata a barone de Maienfisch, nunc Sigmaringae in museo.

	Corp.		Index
66*	729*	1	I 12
		2	R 3 + F 13
		3	L 60

Descripsi et ectypa paravi. — 3 edidit ut sinceram (prima erat Vincenziniarum, quae prodiit) L. Lindenschmit *die vaterländischen Alterthümer der fürstlich Hohenzoller'schen Sammlungen zu Sigmaringen* Mainz 1860, 4⁰. tab. 40, 17 cf. p. 222 (inde Pfister *Jahresbericht des hist. Ver. in Mittelfranken* 1864 p. 21), idemque *Alterthümer unserer heidnischen Vorzeit* I (1864) fasc. 12 tab. 4, 8.

67* [Corp. IX 730*] 1—8 in museo Basileensi inter Vischeriana, quarum n. 1 prope Athenas reperta esse dicitur, n. 2 et 3 anno 1867 Athenis a Paulo Lambros accepit VISCHER ; 9 Athenis provenire dicitur, inde ab 20 Iul. 1865 in museo Britannico.

Corp.		Index	Corp.		Index
67* 730*	1	F 43	67* 730*	6	M 25 + num. 15
	2	F 13 + R 8		7	A 24 + C 22
	3	F 13 + R 3		8	D 7*a*
	4	F 13 + R 5		9	F 56*a*
	5	F 43			

Descripsi. — 1 ed. Vischer, *Schleudergeschosse* 1866 p. 13 n. 20, tab. n. 19 [= *Schriften* II p. 255, tab. XIII 20]. — 2 et 3 ed. idem *Epigraphische Kleinigkeiten* 1871 p. 9 t. II n. 37 et 38 [= *Schriften* II p. 271, tab. XV 61 et 62].

68* [Corp. IX 731*] 1—43 in museo Neapolitano; quod quo tempore singulas adquisierit cum parum constet, alias a. 1865 ab Isaia Salati habuit, alias a. 1868 ab Augusto Vecchj, alias ut videtur ab aliis. — 44—58 in museo oppidi Catanzaro, emptae Neapoli a negotiatore antiquario FIORELLIVS, qui a. 1883 Romam mittendas curavit. Asculi emptas plerasque musei Catanzariensis glandes esse rettulit LENORMANT.

Corp.		Index	Corp.		Index
68* 731*	1 (3)		68* 731*	30 (43)	inc. lect. 39
	2 (4)			31 (45)	A 16
	3 (5)	I 12 (1–6)		32 (46)	P 13 + C 26
	4 (6)			33 (47)	G 3 + imag. 1
	5 (7)			34 (48)	G 3
	6 (8)			35 (49)	S 19 + P 14
	7 (9)	F 13 + R 3		36 (52)	C 5
	8 (10)	F 13 + R ?		37 (53)	C 4
	9 (11)	R 3		38 (54)	A 36
	10 (12)	R 8		39 (56)	H 3
	11 (16)	F 13 + M 8		40 (57)	F 43 (?)
	12 (17)	F 13 + M 9		41 (59)	F 43
	13 (18)	R 4 + F 13		42 (64)	F 43
	14 (19)	inc. lect. 33		43 (74)	imag. 1
	15 (20)	L 39		44	inc. lect. 11 (44–45)
	16 (21)	P 23		45	
	17 (22)	inc. lect. 34		46	
	18 (27)	L 60		47	F 13 (46–48)
	19 (29)	L 60 (?)		48	
	20 (30)	L 60 (?)		49	T 18
	21 (32)	L 67		50	inc. vest.
	22 (33)	C 8		51	L 8 + R 4
	23 (35)	inc. lect. 12		52	L 58 + R 4
	24 (37)	inc. lect. 13		53	L 56
	25 (38)	inc. lect. 14		54	L 50
	26 (39)	L 69		55	L 50 (?)
	27 (40)	L 73		56	M 25 + num. 15
	28 (41)	L 73		57	L 42 + imag. 3
	29 (42)	P 16 + O 3		58	T 7 + E 4

1—43 Descripsi a. 1877. — Fiorellius *Catalogo del museo nazionale*; *armi antiche* (1869) p. 11 sqq. edidit ut antiquas; eius numeros intra uncinos addidi. N. 14 et 20 Garruccius in Sylloge n. 978. 977 pro genuinis protulit. Idem *Civiltà cattolica* X 4 (1877) p. 710 extr. XLVII glandes spurias in museo Neapolitano servari ait, sed, quae damnandae essent, singulas non significavit et ex meo iudicio sunt potius XLIII. — 44—58 Descripsi ad exempla plumbata Dresselii; idem sua apographa misit. Memoravit Fr. Lenormant *La Grande-Grèce* II (1881) p. 314.

69* [Corp. IX 732*] in museo Kircheriano n. 210. 212. 257—270. 288—316 (eodem ordine infra exhibui), quod alias aliis temporibus accepit, n. 17—45 ab Iulio Sambon dono habuit.

Corp.		Index
69* 732*	1	L 21
	2	H 3
	3	R 4 + A 41
	4	S 19 + P 14
	5	F 55
	6	F 27
	7	F 6 + A 10
	8	S 19 + P 14
	9	A 17 + A 1
	10	A 17 + S 24
	11	S 11
	12	L 51
	13	M 21 + imag. 1
	14	P 16 + O 3
	15	S 5
	16	inc. lect. 41
	17	L 31
	18	F 44
	19	G 3 + imag. 1
	20	A 36
	21	F 13 + R 5
	22	F 13
	23	A 47 + imag. 1
69* 732*	24	T 14 + L 4
	25	P 9 + L 52
	26	M 12
	27	M 17
	28	F 13 + A 41
	29	S 19 + P 14
	30	L 50
	31	L 34
	32	L 41
	33	L 67
	34	L 3
	35	G 4
	36	inc. lect. 25 *a*
	37	M 21 + imag. 3
	38	T 20
	39	L 8
	40	S 7
	41	P 16 + O 3
	42	O 2
	43	M 32
	44	M 6
	45	C 10

Descripsi vel contuli. — Edidit Ruggiero, Catal. mus. Kircher. I (1878) p. 83 sqq. (n. 1 et 2 inter genuinas, ceteras inter suspectas). — N. 38 ut genuinam edidit Garrucci Sylloge n. 1082.

70* [Corp. IX 733*] in museo Asculano sepositae inter falsas.

Corp.		Index
70* 733*	1	I 12
	2	I 12
	3	H 4
	4	R 14
70* 733*	5	R 14
	6	T 22
	7	A 36
	8	L 50

Descripsi. — N. 4 et 5 edidit Iul. G(abrielli), *Il palazzo comunale di Ascoli-Piceno* 1874 p. 19.

71* [Corp. IX 734*] Asculi apud Venturinium aurificem.

Corp.		Index
71* 734*	1	F 11
	2	F 55
	3	M 20
	4	F 43
	5	L 50
	6	L 50
	7	I 12
71* 734*	8	I 12
	9	inc. lect. 20
	10	inc. lect. 28
	10*a*–*e*	F 43
	10*f*	L 60
	10*g*	N 6 + inc. vest.
	10*h*	N 6

Descripsi 13 Sept. 1877. — 10*a*—*h* cusionis sunt valde suspectae.

72* [Corp. IX 735*] Perusiae apud comitem Rossi-Scotti.

Corp.		Index
735* 72*	1	F 43
	2	M 1 + P 1 + imag. 4

Descripsi. — Praeterea Rossi-Scottius m. Mart. 1879 glandem acquisivit C·CAMVR inscriptam (72 gr.), de cuius sinceritate ipse dubitavit. Et sane haec inscriptio non reperta est nisi in cusis.

73* [Corp. IX 736*] 1—5 Perusiae apud Marianum Guardabassi. — 6 prius Mugnani ad Tiberim apud Vittori archipresbyterum; is a. 1888 dono misit. — 7 Mediolani in museo Poldi-Pezzoli.

Corp.			Index
73*	736*	1	C 5
		2	L 36
		3	inc. lect. 15 + R 4
		4	F 43
73*	736*	5	M 7
		6	F 13
		7	I 12

Descripsi. — 6 hanc iam Vittorius falsam esse iudicaverat.

74* [Corp. IX 787*] 1—142 et postea 146—184 suadente Bergkio emit Ernestus aus'm Weerth Bonnensis, et maximam quidem partem Anconae in eiusque vicinia et Camerini, glandes XXII a Iheringio Mogontiacensi BERGK *Schl*. p. 49 et p. 137, cf. p. 28 not. 2. — 143—145 (cf. p. 119 not. 1) Cumis repertae dicuntur; servabat princeps de Wittgenstein; possidet aus'm Weerth.

Corp.			Index
74*	787*	1	P 25 + C 34
		2	P 26
		3	P 26
		4	F 13 + M 34
		5	F 13 + M 34
		6	P 9
		7	P 12
		8	T 13
		9	R 9 + F 13
		10	S 10 + imag. 7
		11	M 16 + imag. 4
		12	S 21 + M 15
		13	M 15 + imag. 3
		14	M 15 + num. 7
		15	F 38 + P 24
		16	F 28 + imag. 3
		17	F 29
		18	F 29
		19	F 26
		20	F 26
		21	S 18
		22	A 52
		23	H 3
		24	V 11 + A 27
		25	V 11
		26	F 32
		27	F 32
		28	F 32
		29	P 33
		30	P 33
		31	F 41
		32	F 41
		33	F 13 + M 8
		34	R 4 + F 13
		35	R 5 + F 13
		36	R 5 + F 13
		37	R 5 + imag. 3
		38	F 16 + imag. 1
		39–42	I 12
		43	R 3
		44	R 4
		45	I 3
		46	L 20
		47	L 31 + L 54
		48–51	L 31

Corp.			Index
73*	787*	52	num. 14
		53	T 22
		54	F 13
		55	F 13
		56	F 44
		57	P 23
		58	P 23 + imag. 3
		59	P 23
		60	L 67
		61	L 67 + A 46 (?)
		62	A 45
		63	L 27 + A 46
		64	P 23 + I 12
		65	P 1
		66	G 3
		67	G 3
		68	F 3
		69	F 5
		70	inc. lect. 11
		71	inc. lect. 11
		72	inc. lect. 27 + imag. 1
		73	A 36
		74	F 52
		75	S 19 + P 14
		76	S 19 + P 14
		77	F 13 + inc. lect. 19
		78	M 21
		79	P 16 + O 3
		80	A 24 + C 21
		81	A 24 + C 21
		82	F 52 + C 21
		83–85	P 16 + O 3
		86	
		87	O 2
		88	M 32
		89	L 80 + imag. 3
		90	E 3
		91	L 52
		92	L 52
		93	S 8
		94	R 21
		95	L 57 + P 38
		96	L 57 + M 25
		97	num. 12 + T 19
		98	M 25 + num. 15
		99	G 2
		100	G 2
		101	O 8 [1]) + imag. 3
		102	O 8 + imag. 3

1) Cf. p. 120.

Corp.	Index
74* 737* 103	F 6
104	M 14
105	L 78
106	C 15
107	F 54
108	O 13
109	T 10
110	T 10
111	T 10 (?)
112	C 12
113	A 4
114	R 18 + L 61
115	C 36
116	L 15
117	P 38 + imag. 3
118	L 33
119	L 50
120	
121	L 58
122	
123	L 73
124	num. 13
125	C 31
126	num. 14
127	inc. lect. 2 + imag. 4 + inc. lect. 19 *a* + imag. 1
128	L 38
129	P 8
130	S 14
131	inc. lect. 16 + A 36 (?)
132	F 45
133	inc. lect. 17 + F 53
134	inc. lect. 40
135	S 18 (?)
136	imag. 6 (?)
137	D 8 [1])
146	P 10
147	P 10 + T 23

Corp.	Index
73* 737* 148	F 26 + imag. 6
149	H 3
150	H 3
151	F 13 + P 32
152	R 4
153	F 44
154	A 13
155	inc. lect. 27
156	S 19 + P 14
157	A 31
158	A 31 + C 39
159	M 32
160	L 80 + imag. 3
161	L 80 + imag. 3
162	L 52 + imag. 3 (?)
163	R 20 + imag. 3
164	R 15
165	G 2
166	L 27
167	O 3
168	O 3
169	M 27 + imag. 3
170	D 7
171	F 13 + M 12
172	A 11 + L 4
173	S 23 + imag. 3
174	L 63 + L 64
175	O 13 + imag. 3
176	O 13
177	L 58
178	L 38
179	A 16
180	F 49
181	inc. lect. 7
182	inc. lect. 22
183	S 14 + imag. 3
184	D 9 + imag. 3

Contuli. — Theodorus Bergk primum edidit in annalibus Rhenanis 55/56 (Bonnae 1875) p. 1 sqq. earum glandes CXVIII (i. e. ed. II 1—137 exceptis XIX his: ed. II 3. 5. 28. 29. 32. 36. 37. 40—43. 51. 59. 60. 86. 119. 121. 123. 126), mox omnes foras dedit libello, quo sinceritatem earum acerrime contra me defendit: *Inschriften röm. Schleudergeschosse* Lips. 1876 additis tabulis tribus i. e. I et II lithographicis (quarum imagines XXXIX repetitae sunt ex ed. prioris tabb. I—III n. 1—39) et tertia heliotypica (quae nova accessit). Numeri glandium supra adhibiti iidem sunt qui apud Bergkium.

Bergkius, qui ipse primus Desjardinianas glandes tum notas CXI [2]) licet argu-

---

1) n. 138—142. 145 inscriptione carent, de glandium n. 143 et 144 inscriptionibus, quae genuinae sunt solae, vide n. 108.

2) In comm. min. acad. 1875 p. 169 cum dixissem notitiam huius monumentorum generis nostram parum adhuc provectam esse desiderarique novum de glandibus universis laborem, Bergkio quoque addidi admodum imperfectam esse glandium cognitionem [nam ex. gr. musea Italica non examinaverat, neque Asculanarum ei praesto erant nisi falsae], eumque Desjardinianarum non nosse nisi CCXXII glandes. Tot enim editae erant tum cum illa scripsi i. e. m. Iunio 1875. Sed recte sane Bergkius notavit *Schl.* p. 29, se (ad commentarium suum ann. Rhen. 55 ed. 1875) non supra CXI primas earum adhibuisse. At is error meus facile explicandus non detrahit quicquam Bergkio et reapse levissimus est, praesertim cum Bergkius l. l. asserat, etiamsi CCXXII glandes Desjardinianas nosset, '*mein* (Bergkii) *Urtheil über die Publication* [Desjardinii] *würde dadurch nicht im Mindesten anders ausgefallen sein*'.

mentis innisus partim falsis (utpote collectis ex Desjardinii erroribus) partim ad Bergkianas glandes non minus pertinentibus damnaverat, glandes a se ipso Bonnae, Mogontiaci, Wiesbadis, Francofurti descriptas ab omni suspicione longe abesse asseveravit in eoque errore etiam tum perseveravit, postquam quae his cum illis intercederet similitudo ostendi (*Monatsber.* 1876 p. 79 sqq.). Eas ut defenderet, ad mira commenta confugit; ex. gr. Coriolanum, Fabium Maximum, M. Antonium (scilicet triumvirum) aliosque, qui quo pacto in Asculanis glandibus inscribi potuerint nisi falsarii fraude explicari non potest, non clarissimos viros sed ignotos aliunde homines intellegendos esse contendit. Hanc n. 12 SIL) MAR, qua Silo Italicus dux et Marius Romanus dux coniuncti exhibentur, *Sil(o) Mar(ium)* aut *Mar(ius) Sil(onem)* intellecto *salutat* vocabulo significare censuit; cf. *Schl.* p. 67 ad n. 11. Maxime vero eo remedio in explicandis inscriptionibus usus est, ut ignotam aliunde vocem vel formam prisci sermonis Latini vel dialecti alicuius Italicae esse statueret; quid quod alphabetum epichorium in n. 72 p. 103 detexisse sibi visus est. Exempla eiusmodi interpretationum Bergkianarum subieci haec:

1) inscriptiones genuinae a falsario excusae:

fir, apud nos n. 6 p. 18] = πῦρ i. e. glans (cf. *pir*) Bergkius *Schl.* p. 47. 90 sqq.

opterva, male lectum ab eo pro *opterga* n. 80; cf. p. 135 et 142] = *observa* p. 85. 121

lufuiasia, n. 87] = *luf(era) via sia* i. e. *libera via siet* p. 116

2) inscriptio suspecta a falsario excusa:

P ex Minicii glande suspecta, apud nos n. 123] fort. = *p(ir)* Bergkius p. 94 addens de hac P [sic, non Γ] '*der Schriftcharakter weist dies Geschoss dem Bundesgenossenkriege zu*'; cuiusmodi ratiocinatione etiam in aliis usus est.

3) inscriptiones a falsario ex spuriis vel male lectis repetitae aut omnino fictae:

fri pro n. 12 FERI i. e. *feri* lectum] in dialecto Picena pro *feri* dictum, Bergkius p. 70. 78

pir, corruptum ex ЯIꟼ, n. 6 p. 17] in Picena, sicut in Vmbrorum dialecto = πῦρ, h. l. idem quod 'glans', p. 93

trepi, ex spuria n. 15* sumptum] a *trepere* p. 88

tomr pro ΓOMΓ n. 9, 26] *tuber* p. 79

POMF ex ΓOMΓ n. 9, 23 corruptum] *Pomt(ium)* p. 64

COMA ex ΓOMΓ n. 9, 7 corruptum] *comatos* aut *Comatus* aut *Comanus* p. 81 sq.

ear ex n. 34 male lecta] *eas* p. 102

musa ex n. 65 *Fulvia*, cf. Minicii imaginem] *musca* i. e. glans p. 114

tasen ex n. 28 sq. pro *tamen*] *tacen?* p. 126

vetomes ex n. 29 v. 2, cf. not. in fine] *betimus* (imus) p. 126

R | PET) OCTAVIA ex n. 58 *pet. Octaviani culum*] '*Die Ergänzung* (fi)r pete Octavia(num) *ist sicher*' p. 109, cf. p. 98

Causarus ex CAIISARVS n. 64 a falsario litteram II male interpretanti corruptum] *Causar* (alludens ad *causarium*) ioco militari pro *Caesar* p. 110

puo, cf. p. 139 in indice spuriarum inc. lect. 22] = *pavio* p. 148

alfuil] = *alae fuil* (*fuil* = *fir* i. e. glans) p. 95. 140

or fri, *cf.* p. 139 n. 19a] = *os feri* p. 131

V·CATVLV (de V a falsario nonnumquam adhibita dixeram *Monatsber.* 1876 p. 74)] *V.* (praenomen) *Catulu(m)* p. 66

M. Coriolanus, i. e. *M(arcius) Coriolanus* ut ostenderam ibid. p. 69. 81; cf. supra p. 99] *M.* praenomen interpretatur p. 123

METE·R | ROMA ex nummo a falsario repetitum esse ostenderam *Monatsber.* 1876 p. 72; cf. supra p. 98] = *mete r(us)* aut *r(uri)* p. 143

ᴵVLLI | ROM ex nummo ROMA)(M·TVLLI a falsario translatum; cf. *Monatsber.* 1876 p. 72 et supra p. 98] fortasse (*parce n*)*ulli* Bergkius p. 188 addens: '*Hier hat man also Gelegenheit, ein ächtes oskisches Geschoss* [in eodem enim *Paap* secundum nummum Oscum incusum est] *mit den gefälschten Pariser Exemplaren zu vergleichen.*

At unam tamen inter suas glandes invenerat Bergkius (n. 82), quam, cum in uno latere belli Marsici inscriptionem *fugitivi* | *peristi*[*s*], in altero Perusinam *C. Causar*[*us* | *v*]*ictoria* exhiberet,' ob eam ipsam causam, qua Parisinam 105 *leg. XI divom Iulium*)(·› ɪnNNn·› damnaverat, non posset non in suspicionem vocare. Et sane de eius fide dubitationem professus erat in priore editione p. 70 [= ed. II p. 159]. Mox tamen, ne propter hanc unam ceteris suis eiusdem originis omnibus fides abrogaretur veritus (cf. quae dixeram *Monatsber.* 1876 p. 78 sub finem), in ed. altera p. 112 sq. sententia mutata sinceram esse affirmavit hac ratiocinatione usus: *entweder hat man bei der Belagerung Perusias einen älteren Stempel aus dem Marsischen Kriege wieder benutzt, oder ein älteres gebrauchtes Geschoss aus jener Epoche im Perusinischen Kriege umgestempelt.* Atqui, si ambo glandis latera simul incusa sunt, id quod glande examinata unice verum esse intellexi (nam, ut Bergkius recte observaverat, *der Avers ist abgesehen von Anfang und Ende gerade in den Partien, die bei der Umstempelung am meisten gefährdet waren, durchaus unversehrt*), haec damnanda est glans eadem ex causa, ex qua ipse damnaverat Desjardinianas. Sin diversis temporibus et tam caute alterum latus incusum esse posse Bergkius concesserit, ut alterius litterae non laederentur, tum vero corruet tota eius ratiocinatio illa, qua usus erat contra Desjardinianas glandes.

75* [Corp. IX 738*] 1—22a Carolus Antonius Milani Francofurtensis (+ 1882) ab Bööcke institore emit; m. Iun. 1883 emptae sunt cum 93* ab Davide Reiling negotiatore Mogontiacensi marcabus XXXI. — 23. 24 A. Hammeran ab Iheringio Mogontiacensi emit; nunc servantur Francofurti in museo.

Corp.		Index	Corp.		Index
75* 738*	1	G 4	75* 788*	14	S 19 + P 14
	2	H 3		15	F 13
	3	M 21 + imag. 3		16	R 5 + F 13
	4	L 57 + P 38		17	R 5 + F 13
	5	L 3		18	T 22
	6	S 25		19	L 41
	7	H 3		20	A 36
	8	L 21		21	F 43
	9	I 12		22	F 43
	10	V 9		22a	S 19 + P 14
	11	A 31		23	H 3
	12	F 52		24	F 43
	13	S 19 + P 14			

1—22a Descripsi et contuli a. 1878 et 1883. — Bergkius bis edidit cum praecedentibus ut genuinas; memorantur in *Catalog der Sammlung Milani* 1883 p. 106 n. 842. — 23. 24 Descripsi Sept. 1882.

76* [Corp. IX 739*] 1—4 Iheringius Mogontiacensis vendidit a. 1872 museo Wiesbadensi. — 5—28 Mogontiaci aliae in museo, aliae apud Iheringium, qui emit ab eodem Bööcke (v. ad 75*).

Corp.		Index	Corp.		Index
76* 739*	1	R 5 + F 13	76* 739*	8	F 43
	2	inc. lect. 27		9	P 23
	3	T 22		10	L 21
	4	S 19 + P 14		11	I 12
	5	F 43		12	F 13
	6	F 43		13	A 36
	7	F 43		14	O 8

	Corp.		Index
76*	739*	15	F 6 (?)
		16	H 3
		17	E 3
		18	imag. 1 (?)
		19	F 13 + R 5
		20	I 3 (?) + S 16 cf. num. 15
		21	A 36
76*	739*	22	P 16
		23	A 16
		24	E 2 *a*
		25	inc. lect. 18
		26	L 40 (?)
		27	inc. lect. 35
		28	inc. lect. 36

Descripsi. — Bergkius excepta 18 omnes bis edidit cum praecedentibus, sinceras esse censens.

77* [Corp. IX 740*] Berolini in museo cui vendidit Ihering Mogontiacensis.

	Corp.		Index
77*	740*	1	F 6
		2	L 38
		3	S 19 + P 14
		4	R 5 + F 13
		5	inc. lect. 27
		6	H 3
77*	740*	7	F 43
		8	L 31
		9	S 19 + P 14
		10	T 22
		11	inc. lect. 21
		12	F 49 (?)

Descripsi a. 1877.

78* [n. 1. 2 = Corp. IX 741*] 1. 2 Mannhemii in museo societatis antiquariae. — 3—11 ab Feuardentio a. 1875 emit museum Gothanum, ut specimen glandium Asculanarum haberet.

	Index
1	E 3
2	P 16 + O 3
3	L 32
4	E 1 *a*
5	F 41
6	A 24
7	L 59
8	A 24
9	F 26
10	F 15 + imag. 3
11	E 1 *a*

Descripsi a. 1876 et 1884.

79* [Corp. IX 742*] glandem 1 ipsam, ceterarum ectypa gypsea ab amico quodam ut falsarum exempla accepit Mommsenus mihique a. 1875 misit.

	Corp.		Index
79*	742*	1	F 13 + R 7
		2	P 23
		3	M 31
		4	C 40
		5	C 9

Descripsi.

80* [Corp. IX 743*] repertae dicuntur *sur le plateau entre Sathonay et Rillieux (Ain)*; extant in museo Lugdunensi emptae a Vaganay.

	Corp.		Index
80*	743*	1	C 36
		2	C 36
		3	L 41
		4	L 50
		5	F 13
		6	inc. lect. 11
		7	H 3
		8	C 37 + imag. 3
		9	imag. 3
80*	743*	10	L 64
		11	P 26
		12	R 4 + imag. 3
		13	L 20
		14	L 31
		15	L 35
		16	L 52
		17	L 41 (?)

Descripsi ex ectypis ab Allmero benigne missis, postquam ab Ottone Hirschfeld de iis glandibus certior sum factus.

81* [Corp. IX 744*] 1. 2 prius possidebat Cumano Tergestinus, nunc servantur in museo civico Tergestino. — 3—7 Viterbii apud Falcionium. — 8—14 ex agris suis Anconitanis accepit marchio Colloredo-Mels, qui unam (8) donavit Zahnio directori Graetziensi, reliquas Vtini adservat GVRLITT; n. 10 *gefunden zu Urbisalia* [sic] (*antik Urbs Salvia*) *ganz nahe bei Firmum* KELLER. — 15. 16 Neapoli possidet Bourguignon.

	Corp.		Index		Corp.		Index
81*	744*	1	F 15	81*	744*	9	A 47
		2	F 32			10	A 7 *a*
		3	O 4			11	P 31
		4	L 11			12	S 10
		5	L 11			13	M 10
		6	L 31			14	M 25 + num. 14
		7	imag. 4			15	F 43 + imag. 7
		8	A 47			16	L 8

1. 2 descripsi ex ectypis. — 3—7 descripsi ex ectypis gypseis ab Henzeno missis 21 Mart. 1881. — 8 descripsi ipsam transmissam a Zahnio. — 9—14 descripsi ex ectypis stanneis. — 10 edidit Otto Keller *Rhein. Museum* 32 (1877) p. 487 addens de hac reliquisque glandibus Colloredianis: *die Aechtheit dieser Stücke ist über allen Zweifel erhaben*. At his fraudibus etiam peritiores decepti sunt. Ceterum cf. ad n. 3. — 15. 16 descripsi a. 1882 Heidelbergae, quo Bourguignonius benigne misit.

82*—90* Sequuntur glandes quarum nec archetypa vidi neque ectypa, quas tamen omnes aut maximam partem ex ipsa re constat deberi fabricae Vincenzinianae. Huc maxime pertinent ea, quae supra p. 100 lin. 17 sqq. monui.

82* [Corp. IX 745*] *da una noticina che ci troviamo averne* GARR.

	Corp.		Index		Corp.		Index
82*	745*	1	A 55 + P 40	82*	745*	9	F 20
		2	M 14			10	F 14
		3	A 43 + L 27			11	C 3
		4	C 24 + L 40			12	I 10 + F 58
		5	M 17			13	A 44 + L 29
		6	F 18			14	I 10 + L 29
		7	F 32			15	O 6
		8	F 39			16	P 33

[Garrucci] *Civiltà cattolica* X 4 (1877) p. 712 edidit ut fictas a falsario Asculano. — Hanc n. 10 se non ipsum vidisse postea (ib. X 5 p. 728) dixit; de ceteris in ambiguo relinquitur.

83* [Corp. IX 746*] ubi exstent non indicat GARR.

	Corp.		Index		Corp.		Index
83*	746*	1	F 41	83*	746*	15	P 20
		2	F 15			16	P 17
		3	F 23			17	P 22
		4	F 17			18	N 11
		5	F 21			19	P 24
		6	F 38			20	M 15
		7	F 24			21	K 3
		8	F 31			22	C 38
		9	F 20			22*a*	V 17
		10	F 40			23	C 16
		11	F 22			24	R 22
		12	L 14			25	I 8
		13	L 24			26	R 23
		14	L 25			27	M 24

[Garrucci] *Civiltà cattolica* X 5 (1878) p. 728 seqq. edidit ut Asculi nuper 'inpressas'.

84* [Corp. IX 747*] *una numerosa collezione che ora è in mie mani, proveniente per la massima parte da quel [territorio] di Perugia e di Ascoli ... Oltre molti esemplari di iscrizioni note ... vi ho rinvenuto le seguenti* TOMASSETTI.

Corp.		Index	Corp.		Index
84* 747*	1	F 56 + I 7	84* 747*	10 [1]	P 28
	2	F 57 + F 13		11	O 8
	3	F 58		12	L 38
	4	F 13 + I 9		13	L 33
	5	F 13 + A 30		14	L 26
	6	V 5		15	C 25
	7	M 23		16	C 27
	8	P 15 + F 43		17	V 19
	9	F 43 + num. 2		18	S 25

1) duo exempla.

Tomassetti *Bull. dell' Inst.* 1872 p. 125—128. — Cf. Garrucci *Civiltà cattolica* X 4 (1877) p. 711 et Syll. p. 264. Romae cum degerem a. 1877 aditus ad glandes non patebat; nunc dispersae esse dicuntur.

Tomassettius p. 125 inter cetera rectissime praefatus erat, in notitiam hominum doctorum venisse *parecchie falsificazioni. Queste sono,* inquit, *di due specie: l' una, più ovvia, presenta la ghianda di fusione recente, l' altra offre la iscrizione falsa sulla ghianda genuina.* Quod ipse suis tamen glandibus deceptus est, non tantum mirabimur memores exempli Bergkiani.

85* [Corp. IX 748*] *Atri nelle pianure del Vomano, sotto la città, si trovarono quattro ghiande missili* CHER.

Corp.		Index
85* 748*	1	P 43
	2	T 5
	3	R 4
	4	F 30

Cherubini in Fiorellii *Notizie degli scavi* 1876 p. 145, de sinceritate non dubitans.

86* [Corp. IX 749*] Romae apud Paulum Merolli ab eius patre collectae exstant glandes LXXXI, ex quibus inscriptiones transcriptae sunt hae:

I inscriptiones per se genuinae:

Corp.		Index	Corp.		Index
86* 749* I	1	L 54	86* 749* I	6	O 2
	2	L 60		7	P 19
	3	O 6		7a	P 19
	4	R 17		8	R 21 + imag. 3
	4a	R 17		9	L 80
	5	C 6		10	L 50

II inscriptiones falsae, quae possunt esse Vincenzinio priores:

Corp.		Index	Corp.		Index
86* 749* II	1	R 4 + R 5	86* 749* II	6	F 51 + L 5
	2	L 31		7	E 5
	3	L 56		8	L 20
	3a	L 53		9	I 5 + B 3
	4	L 72		10	num. 10
	5	T 22			

III inscriptiones Vincenzinianae:

Corp.		Index	Corp.		Index
86* 749* III	1	R 4 + F 13	86* 749* III	4	F 13
	1a	R 2		5	F 7
	2	R 3 + imag. 4		6	C 31
	3	V 18		7	L 7

IV inscriptiones aliunde ignotae:

Corp.	Index	Corp.	Index
86* 749* IV 1	I 14	86* 749* IV 5	L 87
2	A 38	6	L 18 + num. 8
3	A 38	7	L 71
4	P 34		

Apographa facta pleraque a domini patre misit a. 1879 Iohannes Schmidt, qui ipsas glandes obiter inspexit.

87* [Corp. IX 750*] 1—4 nuper vidi apud negotiatorem antiquarium (Grazzinium Florentinum p. 264), qui repertas in agro Cortonensi, seque a Passerinio Cortonensi accepisse affirmavit GARR. p. 263. — 5 Neapoli apud negotiatorem antiquarium GARR.

Corp.	Index
87* 750* 1—4	R 4
5	L 66 + V 10

1—4 Ed. Garrucci Sylloge p. 263 et n. 935 ut genuinas. — 5 idem ed. *Bull. dell' Inst.* 1866 p. 28 et Syll. n. 965 ut genuinam. Hoc (VENIA) alte incisum, sed illud (LXVII) incusum esse ipse testatur *Bull.* (*che ... stampò il metallo*).

88* [Corp. IX 751*] Aesio allatae sunt tres glandes plumbeae ad Zannottium canonicum Massaccii (i. e. Cuprae Montanae in Piceno) 23 Mart. 1873.

Corp.	Index
88* 751* 1	O 7
2	B 8
3	A 37

Ex Zannottii schedis misit Mommsenus.

89* [Corp. IX 752*] In museum Neapolitanum venerunt a. 1879 glandes a Concezio Rosa Corropoli collectae 229 (*Inventario* n. 112547—112775). Inscriptione carent: 1) duae inter *Cassano* et *Castrovillari* in provincia Cosenza, 2) 204 repertae in *Abruzzo*. Ceterarum inscriptiones sunt eae, quae sequuntur DE PETRA.

Corp.	Index	Corp.	Index
89* 752* 1—15	F 13	89* 752* 21	num. 1
16—18	I 12	22	R 17 + imag. 4
19	I 13	23	I 15
20	L 12		

Iulius de Petra apographa misit 22 Mart. 1882, de earum sinceritate dubitationem non professus. — 19 ATI litteris exstantibus, in aversa parte ATI excavatis (*in incavo*) exhibet. — 23 ITAkIESII scariphatis litteris.

90* 1—8 [Corp. IX 753*] in *museo d' artiglieria nell' arsenale di Torino* PROMIS; 3 a lacu Trasimeno provenit EROLI. — 9—10 Parisiis apud Iulianum Gréau, a quo expositae in *Palais de l' industrie* erant a. 1883, ubi vidit PVRGOLD.

Corp.	Index	Corp.	Index
90* 753* 1	L 55	90* 753* 6	inc. lect., formata fere ut n. 23
2	L 60	7	E 2
3	F 13 + R 4	8	E 2
4	F 13 + F 13	9	L 69
5	I 12	10	D 3

1—8 Promis apographa misit Iunio 1882; de earum sinceritate nihil addidit. — 2 ed. Eroli *Bull. dell' Inst.* 1871 p. 83; n. 3 idem ibid. p. 85 cum Henzeni adnot. — 9. 10 Purgold descripsit (aversas autem partes inspicere ei non licuit). Vtraque inscriptio inter Vincenzianas reperitur, 10 etiam inter fraudes antiquiores, neutra in genuinis.

Carolus Strozzi marchio Florentinus quas servat glandes, in iis insunt duae genuinae (Graeca et Etrusca); praeterea quas vidi, Vincenzinianae erant eiusdemque originis reliquas suas omnes esse ipse Strozzius mihi testis est. Strozzium ad CCCCL glandes aut adeo ad MCCCC possidere refert Garruccius *Civiltà cattolica* X 4 p. 741 et Sylloge p. 264.

Alia genera glandium recentiore aetate fictarum sunt haec:

91* [Corp. IX 754*]

	Corp.		Index
91*	754*	1	R 4 + R 4
		2	M 31
		3	F 35

[Garrucci] *Civiltà cattolica* X 5 (1878) p. 728 edidit ut falsas, quo teste fusae sunt binis partibus mox coniunctis.

92* [Corp. IX 755*] *nella nostra raccolta di false ghiande ascolane* GARR.

	Corp.		Index
92*	755*	1	P 39
		2	L 44

[Garrucci] *Civiltà cattolica* X 5 (1878) p. 728 ed. ut falsas, quo teste fusae sunt integrae.

93* [Corp. IX 756*] Francofurti apud Carolum Antonium Milani; nuper eas emit idem, qui emit n. 75* 1–330.

	Corp.		Index
93*	756*	1	R 12
		2	L 49

1 Descripsi. — Bergk ll. cc. ad n. 74* p. 84 [58]. — 2 Descripsi. — Bergk p. 135 [65].

94* [Corp. IX 757*] in museo Wiesbadensi n. 7809, empta cum n. 76*.

	Corp.	Index
94*	757*	R 21

Descripsi a. 1878; fusa est tota, sed ficta ex falsa lectione Minicii n. 41 (vide apud nos n. 68). — Bergkius ut sinceram edidit bis p. 118 [64].

95* [Corp. IX 758*] Neapoli apud Raphaelem Barone negotiatorem.

	Corp.	Index
95*	758*	R 13 + P 42

Bruzzae apographum Henzenus misit.

96* [Corp. IX 759*] 1 in museo Tolosano origine non indicata. — 2 in oppido Trévoux. — 3 in oppido Sens (Agedici, cf. Caesar b. g. 7, 57 sqq.) rep. esse dicitur: nunc in museo Sangermanensi.

	Corp.		Index
96*	759*	1	V 2
		2	L 80 (?)
		3	L 9

1 Otto Hirschfeld descripsit annoque 1879 misit. — 2 Otto Hirschfeld vidit. — 3 Descripsi ex ectypis uno misso ab Alexandro Bertrand, altero in museo Basileensi inter Vischeriana servato; edidit Napoléon, *histoire de Jules César* t. II (1866) p. 285 not. 2, damnavit De Saulcy *Comptes rendus de numismatique* II (1870) p. 75.

97* [Corp. IX 726] *a* et *b* duo exempla, quorum alterum a. 1875 mihi misit Feuardentius (*Monatsberichte* 1875 p. 465), alterum a. 1877 dedit Venturinius aurifex Asculanus, uterque ut glandis manifesto falsae specimen exhiberet.

FIR

Tab. XII 3 exhibui *b*. Descripsi. — Cf. supra p. 99 sub finem.

Mantissae loco commemoraverim lapillum oblongum, non acuminatum (0,045 longum, 0,014 latum), quem *a sling bolt in stone found near Damascus* dicit qui possidet R. READY (in Museo Britannico). In eo scariphata sunt:

OLΛV]:ΛV)(capita humana duo rudissime scariphata

Robertus Ready m. Nov. 1878 misit ectypum fraudis plane temerariae.

Index glandium spuriarum.

A 32 IQA — 64* 607
33 ...QA·J — 64* 163
34 ..IIVQA·J — 65* 4
35 ar — 64* 187
35a as — cf. L 74
36 ASCLARO' | NON — 64* 33. 58. 222. 236. 323. 68* 38. 69* 20. 70* 7. 74* 73. 75* 20. 76* 13. 21; cf. NON (?) 74* 131
37 ASCRV|T XVS — 88* 3
38 asculum — 86* IV 2. 3
39 m. att(ilius?) — 64* 597
40 AVI< (*sic*, non AVX) — 64* 6. 19. 262
41 m. auf — 64* 47. 48. 168. 312. 321. 322. 368. 554. 608. 69* 3. 28. 74* 172
42 m. auf(idius) | imp. — 64* 553
43 t. aufidius — 82* 3
44 aug. imp. — 82* 13
45 t. auridi(us) — 74* 62
46 t. auridius — 74* 61 (?). 63. TAVI| 68* 31
47 t. aurid | pr. — 64* 159. 172. 69* 23. 81* 8. 9
48 pr | t. auridi|us — 64* 499. 500
49 aurus | vop malo *retro scr.* — 64* 650. 652b
50 aurus | vopis | malo — 64* 648. 649. 652. 652a
51 auru.. | ..... | malo — 64* 480
(49–51: *Repetitum ex genuina* n. 29,)
52 aux — 74* 22
53 l. axius — 64* 593. 65* 13. 18
54 c. axo — 64* 640 (*retro scr.*) 640a
55 c. axonius — 82* 1
B 1 roma m | balbi (?) — 64* 513
2 b I — 33*
3 b II — 34*. 86* II 9
4 b III — 35*
5 b b X V I — 53*
6 b i (t?) i (t?) — 28*
7 b t i — 20*
8 bus — 88* 2
C 1 c a d — 21*. 36*
2 c a i — 37*. 38*
3 c. aug. imp. — 82* 11
4 cae — 68* 37
5 caes — 68* 36. 73* 1
6 caesar — 86* I 5
7 caes imp | leg xi — 19a*
8 *ca*esar | le ix — 68* 22
9 imp. caes(ar) ant(oninus) | sex ne-t(rius) cen(turio) l(eg) II — 79* 5. *Cf.* N 7—9
10 caesius | l ii al iv.. — 69* 45
11 c. caesius | l ii al iv *r*(?) — 64* 95. 143. 157. 312—316. 444p. 445l
12 c. caesius | l ii al iv — 74* 112. 65* 20
13 l. cal (= Licinius Calvus?) — 64* 456
14 camillus *vide* furius
15 camur(ius) — 74* 106.

<table>
<tr><td>C</td><td>16</td><td>camur | operca</td><td>83* 23</td></tr>
<tr><td></td><td>17</td><td>c. camurius | tr(ib.?) m(il.?)</td><td>64* 594. 595; c. camur 72* adnot.</td></tr>
<tr><td></td><td>18</td><td>casius</td><td>64* 638. 639. 642. 644. 644*a*. *b*. 646</td></tr>
<tr><td></td><td>19</td><td>cassi</td><td>65* 9</td></tr>
<tr><td></td><td>20</td><td>q | l cassi | f</td><td>64* 643</td></tr>
<tr><td></td><td>20a</td><td>catulu</td><td>*vide* M 16</td></tr>
<tr><td></td><td>21</td><td>c. causarus | victoria</td><td>64* 301. 305. 316. 328 (343?). 346. 404. 429. 74* 80—82 *Cf.* R 23</td></tr>
<tr><td></td><td>22</td><td>c. causar | victoria</td><td>64* 212. 67* 7</td></tr>
<tr><td></td><td>23</td><td>cauxo | l. iii (*retro scr.*)</td><td>64* 495</td></tr>
<tr><td></td><td>24</td><td>c. cessius</td><td>82* 4</td></tr>
<tr><td></td><td>24a</td><td>c f u</td><td>*vide* F 51</td></tr>
<tr><td></td><td>25</td><td>cip</td><td>84* 15</td></tr>
<tr><td></td><td>26</td><td>cl</td><td>68* 32</td></tr>
<tr><td></td><td>27</td><td>cla|v</td><td>84* 16</td></tr>
<tr><td></td><td>27a</td><td>cn /// lu</td><td>65* 34</td></tr>
<tr><td></td><td>28</td><td>co</td><td>64* 377</td></tr>
<tr><td></td><td>29</td><td>cohr(s) vii (*retro scr.*)</td><td>64* 484. 484*a*</td></tr>
<tr><td></td><td>30</td><td>c(ohors?) viii</td><td>*cf.* num. 13</td></tr>
<tr><td></td><td>31</td><td>cohr | vi(?)iii</td><td>74* 125. 86* III 6</td></tr>
<tr><td></td><td>32</td><td>coriol(anus)</td><td>64* 613; *cf.* marcius</td></tr>
<tr><td></td><td>33</td><td>corneli|us ful</td><td>64* 524. 524*a*</td></tr>
<tr><td></td><td>34</td><td>cos</td><td>64* 65. 74* 1</td></tr>
<tr><td></td><td>35</td><td>cossuti(us) | sabul(a)</td><td>64* 522</td></tr>
<tr><td></td><td>36</td><td>crispin(us)</td><td>74* 115. 80* 1. 2</td></tr>
<tr><td></td><td>37</td><td>culum</td><td>80* 8</td></tr>
<tr><td></td><td>38</td><td>cupra</td><td>83* 22</td></tr>
<tr><td></td><td>39</td><td>cupra m(aritima) *aut* m(ontana)</td><td>64* 446. 446*a*. 448. 510 (?); *retro scr.*: 74* 158</td></tr>
<tr><td></td><td>40</td><td>.... cup(ra) m...</td><td>79* 4</td></tr>
<tr><td>D</td><td>1</td><td>D—F.][D.I.Ƨ.E</td><td>42*</td></tr>
<tr><td></td><td>2</td><td>D.I.Ƨ E. E</td><td>40*</td></tr>
<tr><td></td><td>3</td><td>D.I.Ƨ.F</td><td>39*</td></tr>
<tr><td></td><td>4</td><td>D.I S.L</td><td>41*</td></tr>
<tr><td></td><td>5</td><td>·D·1·Ƨ·F·</td><td>32*. 64* 687</td></tr>
<tr><td></td><td>6</td><td>debell | superb(os)</td><td>64* 382. 383. 445 *f*. *k*</td></tr>
<tr><td></td><td>7</td><td>debel | superb(os</td><td>74* 170</td></tr>
<tr><td></td><td>7a</td><td>ded</td><td>67* 8</td></tr>
<tr><td></td><td>8</td><td>ΔΕΞΑΙ</td><td>64* 622. 622*a*; 74* 137</td></tr>
<tr><td></td><td>9</td><td>ΔΛΞΑΙ</td><td>64* 139. 140. 240. 241. 621. 74* 184</td></tr>
<tr><td>E</td><td>1</td><td>edite</td><td>64* 379. 380. 664. 72* 2 (?)</td></tr>
<tr><td></td><td>1a</td><td>edite | miseri</td><td>64* 415—419</td></tr>
<tr><td></td><td>2</td><td>eir (*videtur* FIR)</td><td>90* 7. 8</td></tr>
<tr><td></td><td>2a</td><td>ep</td><td>76* 24</td></tr>
<tr><td></td><td>3</td><td>esureis | et me | celas</td><td>64* 111. 220. 428. 445*a*. 74* 90. 76* 17. 78* 1</td></tr>
<tr><td></td><td>4</td><td>x | ETOM (*vel* N)</td><td>64* 189. 295. 68* 58. *Cf.* T 11</td></tr>
<tr><td></td><td>5</td><td>etr</td><td>86* II 7. *Cf.* p. 17</td></tr>
<tr><td></td><td>6</td><td>exam</td><td>64* 467</td></tr>
<tr><td>F</td><td>1</td><td>F. X. V</td><td>43*</td></tr>
<tr><td></td><td>2</td><td>fabi(us) r? | labeo</td><td>64* 560</td></tr>
<tr><td></td><td>3</td><td>v. fa(bius) m(aximus)</td><td>64* 556—558. 74* 68</td></tr>
<tr><td></td><td>4</td><td>v. fab(ius) m(aximus)</td><td>64* 49. 161. 162. 344. 345. 555</td></tr>
<tr><td></td><td>5</td><td>v. fap(ius) m(aximus)</td><td>74* 69</td></tr>
<tr><td></td><td>6</td><td>t. fabricius | fecit</td><td>64* 86. 88. 89. (105. 325?) 418. 420. 421. 444*d*. 69* 7. 74* 103. 77* 1 (76* 15?)</td></tr>
</table>

F	7	{c. fabr(icius) lus(cinus)	64* 87. 444c. 591. 86* III 5
	8	{v. fab(ricius) lus(cinus)	64* 590
	9	{v. fab(ricius) lu?(scinus) mal	64* 588. 589
	10	m. fan(nius) crit(onius) | aed. pl. ..	64* 528. 528a
	11	{farsulei(us) | mensor	71* 1
	12	{l. farsulei(us) mensor	64* 592
	13	feri	17*. 19*. 64* 3. 4. 12. (14?) 15. 25. (29?) 30. 31. 38. 40. 41. 48. 55. 56. 61. 69. 73. 112. 113. 120—122. 151. 224. 427. 444b. 445. 463. 471. 492(?). 526 (?). 585. 65* 11. 12. 32. 66* 2. 67* 2. 3. 4. 68* 7. 8. 11—13. 46. 47. 48. 69* 16. 21. 22. 28. 74* 4. 5. 9. 33—36. 54. 55. 77. 151. 171. 75* 15—17. 76* 1. 12. 77* 4. 79* 1. 80* 5. 84* 2. 4. 5. 86* III 1. 4. 90* 3. 4. *aversas* mag. *et* pomp. *vide s. l.*
	14	feri attilium	82* 10
	15	feri casium	64* 114. 200. 384. 444s. 81* 1. 83* 2
	16	feri co?	74* 38
	17	feri corn pel	83* 4
	18	feri crassum	82* 6
	19	feri cup(ram) *retro scr.*	64* 447. 447a
	20	feri fabricium	82* 9. fer fabricium 83* 9
	21	feri font	83* 5
	22	feri mag	83* 11
	23	feri mil	83* 3
	24	feri op pris	83* 7
	25	feri [p?]	64* 535
	26	{FRI PICA|M	64* 10. 115. 116. (128?) 132. 263—267. 491. 65* 4. 74* 19 (pic). 20. 148
	27	{FERI PICA | M	69* 6
	28	{FERI PIS	74* 16
	29	{FERI·PISA	64* 126. 127. 248—251. 74* 17. 18
	30	feri pisa|pu|r	85* 4
	31	feri piu	83* 8
	32	feri pompeium	74* 26—28. 81* 2. 82* 7
	33	feri pq*m*	64* 633
	34	feri rqm	64* 632
	35	feri | rullum	91* 3
	36	[f]eri sen[am] *retro scr.*	64* 600
	37	feri sena	64* 461. 462. 463a. 463b. 465
	38	{feri sil	74* 15. fer sil 83* 6
	39	{feri silium	82* 8
	40	feri taren	83* 10
	41	FRI | TOMR	64* 9. 229-230. 626. 74* 31. 32. fri tomp 83* 1
	42	fe[s?]	64* 526. fe(o?)s 77* 12
	43	{fir	64* 32—37. 268. 269. 67* 1. 5. 68* 10(?). 11. 12. 71* 4. 10a—e. 72* 1. 73* 4. 6. 75* 21. 22. 24. 76* 5. 6. 77* 7. 81* 15. 84* 8. 9. 89* 1—15. 97* *a. b.* — *Cf.* E 2
	44	{fir (*retro scr.*)	64* 125. 270. 444m. 69* 18. 74* 56. 153

F	45	v. fla	74* 132
	46	roma fla	64* 178
	47	l. flam	64* 44. 166. 399. 436. 444*n*
	48	florus	*cf. inc. lect.* 31
	49	fos(tlus?)	64* 157. 158. 74* 130. 77* 12(?)
	50	fr — *sagittae* — es	64* 182
	51	c. fu	86* II 6. *Repetitum ex n.* 107
	52	fucitivi | peristi(s)	74* 74. 82 75* 12
	53	ful	10*. 74* 133. 82* 12; *cf.* C 33. L 14. 56. P 8. V 12
	54	f(urius) cam(illus)	64* 16. 91. 92. 74* 107
	55	fur(ius) ca(millus)	64* 163—165. 301. 302. 374. 444*o*. 503. 550. 69* 5. 71* 2
	56	fur = iam	84* 1
	56*a*	fur *(retro scr.)*	67* 9
	57	furi	84* 2
	58	furi¦m	84* 3
G	1	GA AP·VA	64* 284. — *Cf. p.* 96 init.
	2	LD | GA (vel CA) AP·VA	64* 130. 285. 490. 614. 74* 99. 100. 165
	3	gāl	64* 170. 68* 33. 34. 69* 19. 74* 66. 67
	4	gal	69* 35. 75* 1
	5	glo(ria) rom(anorum)	61* 179. 65* 14
H	1	ӿ	64* 142. 294. — *Cf. n.* 119
	2	h. i. v	44*
	3	ЧAH	3*. 64* 30. 31. 138. 238. 239. 445*i*. 448. 449. 539. 68* 39. 69* 2(?). 74* 23. 149. 150. 75* 2. 7. 23. 76* 16. 77* 6. 80* 7
	4	UH	70* 3
I	1	i. a. d	45*
	1*a*	.i a. f	61*a**
	2	i. i. t	28* *not.*; .. i. t 46*
	3	I·L·I·C	74* 45. ILI (?) 76* 20; *cf.* num. 15
	4	IAP	64* 76. 234
	5	i. l. t	86* II 9
	6	i x. v	47*; *cf.* num. 5
	7	iam	84* 1
	8	ilauskarus victoria caatonia peristi	83* 25 (*sic traditur; est* C 21 + A 24)
	8*a*	ITNA	65* 33
	9	imp	64* 539. 542. 84* 4
	10	imp aug	82* 12. 14
	11	insani	64* 483
	12	ital	2*. 64* 5. 226. 66* 1. 68* 1—6. 70* 1. 2. 71* 7. 8. 73* 7. 74* 39—42. 64. 75* 9. 76* 11. 89* 16—18. 90* 5
	13	ital *(retro scr.)*	89* 19 *bis* (*alterum exemplar excavatis litteris*). Cf. Add. p. 148
	14	italia	86* IV 1
	15	italies..	89* 23. Cf. Add. p. 143
	16	IVDACIL | PICEN	64* 149. 150
K	1	kalen | r a cor(di)	64* 451. 451*a*
	2	kaleni | cor(di)	64* 585
	3	K POT	83* 21; *cf.* R 11
L	1	⊥·V	48*

<table>
<tr><td>L</td><td>2</td><td>l. x. i</td><td>49*</td></tr>
<tr><td></td><td>3</td><td>la</td><td>69* 34. 75* 5</td></tr>
<tr><td></td><td>4</td><td>LT</td><td>64* 359. 360. 466. 69* 24. 74* 172. — Cf. inc. lect. 10</td></tr>
<tr><td></td><td>5</td><td>LΓIIII</td><td>86* II 6</td></tr>
<tr><td></td><td>6</td><td>L·IIII</td><td>86* I 4</td></tr>
<tr><td></td><td>7</td><td>C·LAB | CIN (= q. labien?)</td><td>86* III 7</td></tr>
<tr><td></td><td>8</td><td>q. labien(us) | part(hicus) pr.</td><td>64* 90—98. 205—207. 424—426. 68* 51. 69* 39. 81* 16. q. labien | par 64* 445i</td></tr>
<tr><td></td><td>9</td><td>T·LABIE</td><td>96* 3</td></tr>
<tr><td></td><td>10</td><td>LAMEИ (vel IΛ)</td><td>64* 242. 248. 286</td></tr>
<tr><td></td><td>11</td><td>lecio</td><td>81* 4. 5; cf. lecio quarta</td></tr>
<tr><td></td><td>12</td><td>LEC</td><td>89* 20</td></tr>
<tr><td></td><td>13</td><td>leg</td><td>74* 116. 86* IV. 6</td></tr>
<tr><td></td><td>14</td><td>lec att | ful</td><td>64* 493. 494. 494a lec att ful 83* 12</td></tr>
<tr><td></td><td>15</td><td>lec f..</td><td>64* 602</td></tr>
<tr><td></td><td>16</td><td>LEC FIR(manorum)</td><td>64* 465. 609</td></tr>
<tr><td></td><td>17</td><td>C·EL·FIR (= leg. Fir?)</td><td>64* 488. (489?)</td></tr>
<tr><td></td><td>18</td><td>LEC [FR?]</td><td>64* 487</td></tr>
<tr><td></td><td>19</td><td>l(?) gal</td><td>64* 141</td></tr>
<tr><td></td><td>20</td><td>l. ital</td><td>64* 6—8. 176. 74* 46. 80* 13. 86* II. 8</td></tr>
<tr><td></td><td>21</td><td>l. ital</td><td>69* 1. 75* 8. 76* 10</td></tr>
<tr><td></td><td>22</td><td>.. ital</td><td>65* 7</td></tr>
<tr><td></td><td>23</td><td>lec p (retro scr.)</td><td>64* 601. 65* 22. 37</td></tr>
<tr><td></td><td>24</td><td>lec pel</td><td>83* 13</td></tr>
<tr><td></td><td>25</td><td>lec per</td><td>83* 14</td></tr>
<tr><td></td><td>26</td><td>l var</td><td>84* 14</td></tr>
<tr><td></td><td>27</td><td>l. ii</td><td>64* 364. 459. 620. 74* 63. 166. 82* 3. — Cf. p. 96</td></tr>
<tr><td></td><td>28</td><td>lec ii</td><td>64* 607</td></tr>
<tr><td></td><td>29</td><td>leg ii</td><td>82* 13. 14</td></tr>
<tr><td></td><td>30</td><td>LEC·II·ITA</td><td>64* 347. 444r</td></tr>
<tr><td></td><td>31</td><td>LII ITAL</td><td>4*. 5* (ITA). 64* 16. 59. 348. 608. 69* 17 (?). 74* 47—51. 77* 8. 80* 14. 81* 6. 86* II. 2</td></tr>
<tr><td></td><td>32</td><td>LEC II ITAL</td><td>64* 59. 346. 349. 350. 445n</td></tr>
<tr><td></td><td>33</td><td>lecio | quar(ta)</td><td>74* 118 (?). 84* 13</td></tr>
<tr><td></td><td>34</td><td>lec (?) iiii</td><td>69* 31</td></tr>
<tr><td></td><td>35</td><td>L IIII A [x?]</td><td>64* 175. 352. 353. 372. l IIIIA 80* 15</td></tr>
<tr><td></td><td>36</td><td>le(g) iv</td><td>73* 2</td></tr>
<tr><td></td><td>37</td><td>l iv</td><td>64* 612. 86* IV. 5</td></tr>
<tr><td></td><td>38</td><td>l. v. m</td><td>6* (cum ℞ p fel). 64* 177. 469. 605. 74* 128. 178. 77* 2. 84* 12</td></tr>
<tr><td></td><td>39</td><td>l. v..</td><td>68* 15</td></tr>
<tr><td></td><td>40</td><td>l. vi</td><td>64* 355. 365. 76* 26 (?). 82* 4</td></tr>
<tr><td></td><td>41</td><td>leg (lec) I vi f</td><td>9*. 64* 178. 180. 354. 445o. 65* 38. 69* 32. 75* 19. 80* 3 (17?)</td></tr>
<tr><td></td><td>42</td><td>l. vi | vol</td><td>8*. 64* 60—62. 361. 444f. 68* 57</td></tr>
<tr><td></td><td>43</td><td>l. vi | volu</td><td>7*</td></tr>
<tr><td></td><td>44</td><td>l. viii</td><td>64* 64 (?). 92* 2</td></tr>
<tr><td></td><td>45</td><td>l. viii | vol</td><td>64* 603</td></tr>
<tr><td></td><td>46</td><td>[l?] ix</td><td>64* 185. — le IX vide C 8</td></tr>
<tr><td></td><td>47</td><td>l. x (?)</td><td>64* 182</td></tr>
<tr><td></td><td>48</td><td>: lec x[</td><td>65* 24—27. — Cf. p. 96 init.</td></tr>
</table>

l. 49	L X M	93* 2
50	leg (lec) xi	64* 63. 183. 184. 186. 358. 444. 444g. h. i. 445e cf. 343. 65* 23. 68* 54. (55?). 69* 30. 70* 8. 71* 5. 6. 74* 119. 80* 4. 86* I. 10; cf. C 7
51	l. xi	69* 12
52	l. xi divom Iuliu	64* 104. 105. 219. 420. 433—436. 69* 25. 74* 91. 92. 162. 80* 16
53	l xı | sui	86* II 3a (*sic traditur*; *videtur esse* L 56,
54	l xii	64* 62? 72. 187. 203. 422. 74* 47. 86* I. 1
55	leg xii	90* 1
56	l. xii | ful	10*. 64* 356. 337. 68* 58. 86* II. 3
57	l. xii | scaeva	64* 13. 47. 184. 216. 385. 439. 440. 444u. 74* 95. 96. 75* 4
58	l. xiii	64* 44. 68—71. 81. 85. 188. 191. 368. 444y. 445p. 613. 68* 52. 74* 120—122. 177
59	l. xiii (*retro scr.*)	64* 366. 367. 397
60	l. xv	64* 83. 277. 362. 363. 66* 3. 68* 18. (19? 20?). 71* 10f. 86* I. 2. 90* 2
61	l x[v]	74* 114
62	[l?] xv	64* 202
63	imr | imp || l xv	74* 174
64	.·. | мx | Γ | ʟ xv	64* 276. 278. 279. 280. 281. (353?). 589. 74* 174. 80* 10
65	l. xvi	86* I. 6
66	l. xvii	87* 5
67	leg (lec) xviii | fir	11*. 64* 179. 444e. 68* 21. 69* 33. 74* 60. 61
68	lec. xx	64* 443. 610
69	l xx	68* 26
70	[le?] xxi	64* 611
71	l. xxiii	86* IV. 7
72	l. xxx	86* II. 4
73	l. xxx | u v	12*. 64* 204. 68* 27. 28. 74* 123
74	as len (*retro scr.*)	64* 582. 583a
75	l(entulus) spint(her)	64* 552
76	cn len(tulus)	64* 580
77	p. lent(ulus) p. f | l. n. q	64* 581
78	c lucil(ius)	64* 583 c lucil|ius 74* 105
79	c n lucr(etius) | a trio	64* 514—516
80	LVFVIAS'A (*aut* LVFVIASIA)	64* 99. 217. 218. 410—414. 65* 37 (?). 74* 89. 160. 161. 96* 2 (?). lufulasia 64* 659. — louiaua (*sic traditur*) 86* I. 9
81	lupus	64* 576
M 1	m	72* 2
2	m d)(ƶ	50*
3	m l v	51*
4	T ꟼ M	64* 617 *cf.* tmr (T 4)
5	M·Q·ꟼMI	64* 520. 520a
6	ma | malu | m	69* 44; *cf.* M 24. *Ficta ex n.* 27
7	mab (?)	73* 5 (= A 3?)
8	MAG (MAC)	19*. 64* 55. 56. 526. 527. 68* 11. 74* 33
9	MFAG *sic*	68* 12

M 10	m͡ami͡l	64* 45. 46. 152. 81* 13
11	m(anlius) tor(quatus) *retro scr.*	65* 445*q*. 566. 65* 35
12	m(arcius) corio(lanus)	64* 151. 303—310. 503. 69* 26. 74* 171
13	m(arcius) | coriola|nus	64* 587
14	m(arcius) corio|lanus	74* 104. 82* 2. — *Cf.* C 32
15	mar *aut* m͡ar	64* 13.145. 74* 12—14. 83* 20. *Cf.* n.15
16	c marius | u catulu[s]	74* 11
17	C·MARIVS	65* 335. 336. 340. 82* 5. c. mariu.. 65* 2. 69* 27
18	C·MARIV	64* 147. 338. 339
19	C·MARI	64* 445*d*
20	mari	71* 3
21	mar(s)|ult(or)	13*. 64* 96. 146. 192. 405. 65* 38. 69* 13. 37. 74* 78. 75* 3
22	max	64* 559
23	m͡axi | iu	84* 7
24	me malui m	83* 27; *cf.* M 6
25	l. menius | pr. l. xii	64* 51. 106—108. 205. 419. 422. 441*l*. 663. 68* 56. 81* 14; menius | pr l xii 65* 6; l menius | pr l 74* 98; l menius | 67* 6. 74* 96
26	mete(llus) | roma	64* 586
27	mete(llus) r | roma	74* 169
28	mil	64* 619
29	miruf	*vide* R 17
30	miseri	64* 665. 665*a*; *cf.* E 1*a*
31	l. muiil | imp	91* 2, *cf.* M 35
32	c. mum l vii | musa | culum pin	64* 99. 199. 200. 391—396. 647. 69* 43. 74* 88. 159. *Cf. p.* 96
33	[muso?]	64* 584
34	mut(ilum)	74* 4. 5
35	c (*vix* l) mutil(us) | imp	79* 3; *cf.* M 31
N 1	И	64* 425
2	И B I	30*
3	ꟼ·И	64* 424
4	И P B	26*
5	И R	29*
6	na	71* 10*g. h*
7	sex netr(ius) ce(nturio)	64* 567
8	sex. net(rius) cen(turio) l(eg) ii	64* 569; *cf.* C 9
9	sex ne(trius) *gr?*	64* 568
10	[N?]OLAИ	64* 311. 325
11	numanat	83* 18
O 1	octav	64* 431
2	octavi	64* 658. 69* 42. 74* 87. 86* I. 6
3	octavia[ni]	74* 79; octavian | cul͡um 64* 102. 103. 432. 68* 29. 69* 14. 41. 74* 83—86. 78* 2, *cf.* P 19
4	omo	64* 457. 620. 81* 3
5	op p	*vide* R 17
6	operca	82* 15. 86* I. 3; *cf.* C 16
7	opercas	88* 1
8	opt͡erga (*vel* opterga)	64* 39. 42. 46. (73?). 77—80. 82. 351. 369—371. 373. 74* 101. 102. 167. 168.

76* 14. 84* 11. — *De hac mea lectione (probata Mommseno), quocum communicaveram, Archaeol. Zeit.* 1875 p. 61) *cf. Monatsber.* 1875 p. 474 et 1876 p. 68; *supra* p. 92· 120, *infraque* p. 142

O 9 opter | cai — 64* 625
10 opiter | ... — 64* 624
11 operor — 64* 623. 65* 10 — *Cf. supra* p. 96 *et Monatsber.* 1876 p. 67
12 oreti — 64* 480
13 ostra — 64* 481. 74* 108. 175. 176. *Est Umbriae oppidum. Cf. ad* n. 32

P 1 P — 64* 60. 117. 273. 287. 288. 289. 445*h*. 656. 72* 2. 74* 65; p | (imp?) 64* 542
2 p. b. | s — 52*
3 p fel — *vide* L 38
4 p i t — 54*
5 p l i f r — 27*. 55*
6 p m t — 64* 578
7 P V | T.. — 64* 195. 196
8 v.? pa | ful — 74* 129
9 g paapi g (*Osce scr.*) — 64* 39—42. 105. 504. 69* 25. 74* 6
10 g paap g (*Osce scr.*) — 74* 146. 147
11 [p]aap g (*Osce scr.*) — 65* 8
12 g p(aapi) g (*Osce scr.*) — 74* 7
13 pe — 68* 32
14 eristi *vel* erist (*retro scr.*) *pro* peristis — 14*. 64* 28. 84. 381. 68* 35. 69* 4. 8. 29. 74* 75. 76. 156. 75* 13. 14. 22*a*. 76* 4. 77* 3. 9
15 peristi — 84* 8. *Cf.* A 24
16 pet — 64* 102. 103. 432. 68* 29. 69* 14. 41. 74* 83. 76* 22. 78* 2; pet (*praecedente* R) 74* 79
17 pet asc — 83* 16
18 pet | culum — 64* 45. 47
19 PET | CVLVM)(ƆOTAVIAИ; *et* PE | CVLVM)(ИAIVATƆO — 86* I 7. 7*a*; *cf.* O 3
20 pet culum sempro.... — 83* 15
21 pet mi? — 64* 629
22 pic — 83* 17
23 pir — 64* 20. 21. 29. 119. 271. 272. 445*g*. 68* 16. 74* 57—59. (64?) 76* 9. 79* 2. 84* 10
24 pisau — 74* 15. 83* 19
25 piso — 64* 329. 330. 535. 74* 1
26 pison (*vel* PISOII) — 64* 57. 171. 332. 74* 2. 3. 80* 11
27 l. plaetori(us) | l f q — 64* 506. 507
28 c. plutin(ius) | r c. cato — 64* 536. 537
29 c. poblici [q] — 64* 579; c poblic 65* 3
30 pom — 64* 148
31 pom pla — 64* 548. 81* 11 pom pla 64* 549
32 pomp(eium) — 74* 151
33 pompei — 74* 29. 30. 82* 16
34 l. pompei — 86* IV 4 (*pro* FERI pompeium?)
35 por(cius) — *vide* R 10

P	36	po[s?]	64* 543
	37	postumi | ⊼	64* 577
	38	pr(imus) pi(lus)	64* 452. 452a. 74* 95. 117. 157. 75* 4
	39	primi	92* 1
	40	pr(o) co(n)s(ule)	82* 1
	41	pu...	64* 445r
	42	pugiu	95*
	43	PVƧ	64* 194. 387. 388—390. 445r? PVS 85* 1
R	1	☰ R. | MEA·AN	64* 615
	2	ro | feri	86* III. 1a
	3	ROM	66* 2. 67* 2. 3. 68* 7—10. 74* 13. 86* II. 1. III. 2
	4	ROMA	1*. 64* 1—4. 13. 67. 70. 118. 168. 181. 196. 206. 223. 225. 227. 228. 231. 302. 314. 434. 444a. 462. 490. 540. 68* 13. 51. 52. 69* 3. 73* 3. 74* 34. 44. 152. 76* 25 (?). 80* 12. 81* 16. 85* 3. 86* II 1. III 1. 87* 1—4. 90* 3
	5	COMA	64* 12. 15. 113. 223. 224. 444b. 445. 67* 4. 69* 21. 74* 35—37. 75* 16. 17. 76* 1. 77* 4; *cf. p.* 95
	6	*cf.* TOMR *et* TMR	F 11 *et* T 1 sq.
	7	ROM(*a*)	79* 1
	8	ꝺOMA	64* 11. 14. 74
	9	ROMA	74* 9
	10	roma | por(cius)	64* 505 (?). 521
	11	roma | potens (*retro scr.*)	64* 477
	12	ROMA)(ROMA	91* 1. 93* 1
	13	roman	95*
	14	rome (*pro* ROMA)	70* 4. 5
	15	RVF NA | VI IN	64* 274. 320; RVF.. | VI IN 64* 661; RVF r | VA IN 74* 164
	16	m. | ruf. | l | xv	64* 215
	17	m. | ruf. | i | nu (*sic traditur*)	89* 22; M·IRVF)(OP P *et* M I RVF)(L·.. 86* I 4 (?) *et* 4a (?); *cf. n.* 22
	18	m. ru(fus)	74* 114
	19	m ru(fus) imp	64* 660
	20	p rufus	74* 163
	21	p. rufus | imp	64* 100. 101. 138. 74* 94. 86* I 8; 94* (RẎFVS)
	22	p rufu.. imp	83* 21
	23	rusria victoria laatoni peristi	83* 26 (= C 21 + A 21)
	24	l rusti	65* 17; l rust.. 64* 571; Δ l rusti.. 64* 572. 573
	25	p rut(ilius) | lupus	64* 575
	26	p rut(ilius) lup(us)	64* 574. 65* 11
S	1	s	52*
	2	ƨ x c | f i | l	56*
	3	·S | L·–	64* 143
	4	sab	64* 476
	5	ΓΛ (*legi potest* sal)	64* 253. 256. 116. 662. 662a. 69* 15. — *Repetitane ex mutila* ITAL?
	6	v salius | apl	64* 523. 523a. 65* 16

S	7	Q SA	69* 10
	8	Q SAL IM	64* 214. 437. 438. 74* 93
	9	v salus | v pla	64* 453. 454. 454*a*
	10	sam(nites) rebel(les)	74* 10. 81* 12
	11	..ΛXΛS	64* 52—54. 69* 11
	12	SVXΛT‡	64* 296. 297; SVXΛ̄T‡ 727* 501. 502. 502*a*
	13	SVXΛ̄TΛ̄	65* 28—30
	14	SVX·Ʒ±I	74* 130. 133
	15	SCAVI·// (scaur?)	64* 173
	16	scipio	64* 131. 167. 327. 328. 337. 511. (SↃIP 76* 20?)
	17	scipio *retro scr.*	64* 551
	18	sena	64* 25—27. 132. 133. 246. 247. 463. 464. 464*a*. 74* 21. [135?]; sen(a) *retro scr.* 64* 544; *cf.* F 36 *et* 37
	19	ser|vi	14*. 64* 31. (32?) 33—35. 68* 35. 69* 8. 29. 74* 156. 75* 13. 22*a*. 76* 4. 77* 8; servi 74* 76. 75* 14; ser(vi) 64* 28. 331. 69* 4. 74* 75. 77* 9. *In parte aversa plerarumque exstat* P 14
	20	L SER ROM | ИAT	64* 570. 570*a*
	21	sil	64* 542—544. 74* 12
	22	l. sil	64* 541
	23	l. silus	64* 193. 201. 202. 209. 307. 336. 337. 540. 65* 3. 11. 74* 173
	24	silus	69* 10
	25	sine masa	64* 110. 115. 115*b*. 662. 75* 6. 84* 18
	26	JT.. (?)	64* 124 (*fort. conficta ex* n. 46)
	27	p sula	64* 525. 65* 5. 7
	28	ᴧ | roma l. sup	64* 509 *bis incusum.* (65* 12?)
	29	roma l s[u?] | m	64* 508
T	1	t	57*
	2	t | f i | m c | l	58*
	3	t i	59*
	4	TMR	64* 2. 23. 54. 76. 80. 106. 109. 169. — *Cf. p.* 96
	5	TMR | LEGY	85* 2
	6	ta | l xv	64* 606. 606*a*, *cf.* L 64
	7	V | TAER	64* 295. 68* 58
	8	ta er | vetomes | hernia	64* 648. 649; taer | vetom|... 64* 430; taer vet | hernia 64* 650. 651. 651*a*. — *Vide ad n.* 29 *sub finem.*
	9	tar	64* 475. *Cf. p.* 139 inc. lect. 1. 2
	10	tasen | vetomes | hern	64* 222. 426—429; tasen | vetomes | hern 74* 109. 110. (111?) tasen | vetomes | her 64* 652. *t*asen | vetom 65* 36; *cf.* etom (E 4). — *Vide ad n.* 29 *sub finem.* — *Nigra et Whitley Stokes celtica esse et 'hocce | Vetomius | fecit' significare coniecerant teste Desjardinio ad* 428
	11	TAV | ·Ↄ | .·. | ·⅂	64* 276. 277
	12	tauridius *vide* auridius	

T	13	tele(sinus)	74* 8
	14	teles	64* 50. 160 (?) 317. 318. 69* 24
	15	ter | mil	64* 398
	16	q. titi l v	62a*. — *Cf. nummos Corp. I* n. 415 Q·TITI(*us*)
	17	tot	64* 628
	18	TRA | WAT	64* 154. 156. 326. 68* 49
	19	TRASE|LVM	74* 97
	20	TRAS|TVM	64* 445*m*. 468. 69* 38
	21	TRA SE|TVM	65* 31. — *Vide ad* n. 85
	22	trepi	15*. 70* 6. 74* 53. 75* 18. 76* 3. 77* 10. 86* II. 5
	23	tulli | rom	64* 517. 74* 147
	24	rom r c | tulli	64* 518. 519
V	1	v i	60*
	2	v i f	22*. 41* 61*. 96* 1
	3	vv	64* 331. 375. (144 ?)
	4	val	64* 563
	5	vale feri	84* 6
	6	vam	64* 618
	7	[m ?] var rom	64* 534
	8	VBV	64* 240
	9	vel	16*. 75* 10
	10	venia	87* 5
	11	VENTI(*dius*)	64* 159; VENT 74* 24; VENT 74* 25. — *Vide ad* n. 34
	12	vent ful	64* 496. 497. 497*a*. *b*. 636. 636*a*
	13	ventid | pr	64* 498. 498*a*
	14	c ? vib(ius) | l(eg.) xil *sic (retro scr.)*	64* 562
	15	vict	64* 616
	16	vig..	65* 32
	17	vitelia (*retro scr.*)	83* 22*a*
	18	vndict (?) | rome	86* III 3
	19	vol	84* 17. *Cf.* L 42
Z	1	z	50*

Numeri.

1	iii	89* 21
2	v	84* 9
3	i vi	31*
4	i x	24*. 31*
5	i x v	23*; *cf.* I 6
6	v i	53*
7	viii	74* 14
8	viii	86* IV. 6
9	ix (aut xi)	64* 64. 156
10	x ʅ)(v	25*. 86* II 10
11	x v	26*
12	xii (*an* [l] xii ?)	64* 63. 74* 97
13	c viii	74* 124

14 cxii — 64* 62? 65. 67. 190. (444?). 442. 74* 52. 126. — *Corruptum ex* l. xii *n.* 81 2

15 x | VVILLIA — 64* 51. 107. 108. 207. 428. 444*t* 67* 6. 68* 56. 81* 14; XVVILI 74* 98 *cf.* ILI (?) 76* 20. — *Vide p.* 96

Incertae lectionis exempla quaedam inscriptionesque corruptae et mutilae.

1 †AREN | VAB — 64* 564. 565; *cf. infra* n. 25

2 TARAEN — 74* 127

3 ꟷKA — 74* 630

4 ATᖷOT — 64* 627

5 AꟷK P — 64* 189. 260. 261

6 AꟷKIP — 64* 485. 485*a*

7 AꟷKIc — 74* 181

8 ATꟻAM (vel *NV*//) — 64* 631. 685

8*a* m — 62*

9 ECL — 64* 478

10 I†LΓ — 64* 458. 459. 527. — *Vide p.* 96

11 ⱵFAR — 64* 22—24. 134—136. 158. 252—257. 259. 444*l*. 445*c*. 472. 68* 44. 45. 74* 70. 71. 80* 6. — *Vide ad genuinam* n. 34

12 *lec*. xi.. — 68* 28

13 *leg* xx.. — 68* 24

14 *l* xx.. — 68* 25

15 M.. — 73* 3

16 MƎR (?) — 74* 131

17 MX (?) — 74* 138

18 ..OM.. (roma? *an* pomp?) — 76* 25

19 :ONTEI — 74* 77

19*a* ORFRI (?) — 74* 127

20 ⌐J — 71* 9; *cf.* P 1

21 PΓ — 77* 11

22 P(?)VO (?) — 64* 445*r*. 74* 182

23 ZEN·E·V — 64* 638. 639

24 .TEI ROM | ..ΛT — 64* 604

25 VAB — 64* 474; *cf. huius laterculi* n. 1

25*a* vei (?) — 69* 86

26 ■VR·V — 64* 460

27 IAꝽI *vel* ꓶAꝶ‹ — 64* 18. 298—300. 599. 74* 72. 155. 76* 2. 77* 5. — *Vide ad genuinam* n. 17 *et* p. 95

28 AL˂ — 71* 10

29 A | VV | N | X — 64* 278—280

30 ..ENON — 64* 331

31 ■ORVS (= *florus?*) | III — 64* 653

32 //AIAT — 64* 455

33 ..ALIII (?) — 68* 14

34 IV | I//N(?)AT·I — 68* 17

35 \OLVI — 76* 27

36 ⱵV·NM — 76* 28

37 > — 64* 376

38 ꟻƎƎ(TS — 18*

39	ZИVB	68* 30
40	^XIOH	74* 134. *Repetita videtur ex genuina* n. 45, 1
41	ΣR	69* 16

Imagines.

1	*pugio*	26*. 64* 57. 72. 78. 87. 89. 94. 98. 123. 139. 144. 180. 197. 202. 365. 378. 405. 442. 463*a*. 464*a*. 519. 68* 33. 43. 69* 18. 19. 23. 74* 38. 72. 127. 136
2	*gladius* (*fascia circumvolutus?*)	74* 107
3	*fulmen*	64* (112?). 127. 146. 149. 153. 172. 192. 194. 208. 223. 244. 254. 274. 318. 333. 375. 378. 384. 394. 405. 408. 414. 421. 423. 437. 438. 444 *k. l.* 445*a–i. m–p. r. s.* 451*a*. 463*b*. 482. 485*a*. 486*a*. 494. 497 *a. b.* 498 *a*. 502*a*. 507. 520*a*. 523*a*. 545. 568. 583*a*. 636. 636*a*. 644*b*. 651. 662*a*. 665. 65* 5. 8. 16. 19. 21. 38. 68* 57. 69* 5. 74* 13. 16. 37. 58. 89. 101. 102. 117. 161. (162?). 169. 173. 175. 183. 184. 75* 3. 80* 8. 9. 12. 86* I 3. IV 2. — *Cf. ad* n. 43
4	*fulmen*	⟨⟨ ⟩⟩ 19**a*. 74* 127. 86* III 2. 89* 22; ⟨ 72* 2; ⟨⟨ 74* 11; ⟨ ⟩ 81* 7; ⟨⟨⟨ ⟩⟩⟩ 64* 568. 569*a*
5	*concha*	64* 162. — *Figura desumpta est ex nummis; cf. Aes grave mus. Kircher. cl. IV t. III B 2 et Carelli XXX 3; Desjardinio videbatur esse: 'soleil levant'*
6	*delphinus*	64* 237. 258. 74* 136. 148 (?). *Cf. ad* n. 44
7	*piscis incertus*	64* 196. 197. 74* 10. 81* 15
8	*pila et* M	64* 644. 645
9	*sagittae*	*cf.* F 50
10	*furca?* (Ψ)	64* 634

In commentariis min. (*Monatsberichten*) acad. Berol. 1876 p. 64 sqq. cum in altera serie Feuardentiana citanda separatis eius numeris usus sim, eos infra cum huius editionis (64*, 445 sqq.) numeris contuli.

Feuard. II	64*	*Feuard.* II	64*	*Feuard.* II	64*
1 =	445*a*	18 =	445*s*	27 =	451
2 =	445*b*	19 =	445	28 =	451*a*
3 =	445*c*	20 =	446	29 =	452
4 =	445*d*	21 =	446*a*	30 =	452*a*
5 =	445*e*	22 =	447	31 =	454
6 =	445*f*	23 =	447*a*	32 =	454*a*
7 =	445*g*	24 =	448	33 =	453
8 =	445*h*	25 =	449	34 =	455
9 =	445*i*	26 =	450	35 =	456
10 =	445*k*	14 =	445*o*	36 =	457
11 =	445*l*	15 =	445*p*	37 =	458
12 =	445*m*	16 =	445*q*	38 =	459
13 =	445*n*	17 =	445*r*	39 =	460

Feuard. II	64*	*Feuard.* II	64*	*Feuard.* II	64*
40	461	106	517	172	577
41	462	107	518	173	578
42	463	108	519	174	579
43	463*a*	109	520	175	580
44	463*b*	110	520*a*	176	581
45	464	111	521	177	582
46	464*a*	112	522	178	583
47	465	113	523	179	583*a*
48	466	114	523*a*	180	584
49	467	115	524	181	585
50	468	116	524*a*	182	586
51	469	117	525	183	587
52	470	118	526	184	588
53	471	119	527	185	589
54	472	120	528	186	590
55	473	121	528*a*	187	591
56	474	122	529	188	592
57	475	123	530	189	593
58	476	124	531	190	594
59	477	125	532	191	595
60	478	126	533	192	596
61	479	127	534	193	597
62	480	128	535	194	598
63	481	129	536	195	599
64	482	130	37	196	600
65	483	131	538	197	601
66	484	132	539	198	602
67	485	133	540	199	603
68	485*a*	134	541	200	604
69	486	135	542	201	605
70	486*a*	136	543	202	606
71	487	137	544	203	606*a*
72	488	138	545	204	608
73	489	139	546	205	609
74	490	140	547	206	610
75	491	141	548	207	607
76	492	142	549	208	611
77	493	143	551	209	612
78	494	144	550	210	613
79	494*a*	145	552	211	614
80	495	146	553	212	615
81	496	147	554	213	616
82	497	148	555	214	618
83	497*a*	149	556	215	617
84	497*b*	150	557	216	619
85	498	151	558	217	620
86	498*a*	152	559	218	621
87	499	153	560	219	622
88	500	154	561	220	622*a*
89	501	155	562	221	623
90	502	156	563	222	624
91	502*a*	157	564	223	625
92	503	158	565	224	626
93	504	159	566	225	627
94	505	160	567	226	628
95	506	161	568	227	629
96	507	162	569*a*	228	630
97	508	163	569	229	631
98	509	164	570	230	632
99	510	165	570*a*	231	633
100	511	166	571	232	634
101	512	167	572	233	635
102	513	168	573	234	636
103	514	169	574	235	636*a*
104	515	170	575	236	638
105	516	171	576	237	639

Feuard. II	64*	*Feuard.* II	64*	*Feuard.* II	64*
238	= 637	250	= 648	262	= 657
239	= 640	251	= 649	263	= 658
240	= 640 *a*	252	= 650	264	= 659
241	= 641	253	= 651	265	= 660
242	= 642	254	= 651 *a*	266	= 661
243	= 643	255	= 652	267	= 662
244	= 644	256	= 652 *a*	268	= 662 *a*
245	= 644 *a*	257	= 652 *b*	269	= 663
246	= 644 *b*	258	= 653	270	= 664
247	= 645	259	= 654	271	= 665
248	= 646	260	= 655	272	= 665 *a*
249	= 647	261	= 656		

Addenda et Corrigenda.

pag. 4 lin. 18 pro *Ticca* scribe: *Tica* (Syracusis).

pag. 4 lin. 15 a fine pro 'delineatione. Politi' scribe: 'delineatione Salvatoris Politi'.

pag. 7 lin. 16 a fine pro 8, 1. 2 scribe: 8, 1. 2.

pag. 21 ad n. 9, 2] Gualtherus in ed. 1, quam nuper mihi inspexit Dresselius, sic FERI POMP. exhibet, lateribus quidem non distinctis sed nondum inducta interpolatione POMPEIVM. Subieci ipsa eius verba (Animad. v. p. 55): 'glandes oblongae, gibbosae et fere trilaterae, cuius formam p. 81 [sunt Graecae] descripsimus. Refert Lips. in Triunto, Asculi nobilis Picentis Vrbis, et advenarum amantissimae amne inventas, quarum pars his literis insignita FVGITIVI PERISTIS. pars ITAL ac GAL. aliae et his notis exaratae: FERI. et FERI POMP. id est, Pompeium, qui eo bello urbem expugnavit. Glandes interdum et proditorum loco fuerunt. Hirt. in Caes. bel. Hisp.' et q. s.

pag. 31 lin. 20 a fine pro *Porte* scribe: *de la Porte*.

pag. 34 lin. 18 ante 'Ea' adde: Ab Meestero de Ravestein descriptam exhibuit Schuermans *Bulletin des commissions d'art* VIII (1869) p. 388: .I.X. (aut .X.I.) omisso fulmine.

pag. 35 ad *a* adde: cf. p. XXX.

pag. 45 lin. 11 a fine pro 'in solis — exstat' scribe: 'in nulla alia glande Asculana exstat'.

pag. 49 lin. 3 pro 9, 88 scribe: 93, 83.

pag. 50 lin. 11 pro 7 scribe: 6 et lin. 12 pro 8 scribe: 7.

pag. 58 lin. 3 a fine pro 104 scribe: 103.

pag. 60] Glandem n. 66, 4, quam Perusinam esse conieci, Mommsenus in Corp. Inscr. Lat. V n. 1079*, ubi ex Huebneri et (aversam) ex Böökei lectione exhibuit, Aquileiae repertam esse recte negavit.

pag. 61 lin. 7 pro '(Marchius) apud Minic.' scribe: 'Minicius'.

pag. 79 lin. 1 pro V scribe: VI.

pag. 80 lin. 9 pro NIOV scribe: NIOΛ.

pag. 82 ad n. 111, 2 adde: cf. p. XXX.

pag. 88 lin. 7 a fine pro *leg(io)* scribe: *l(egio)*.

pag. 106 n. 61*a** scribe: I·A·F (punctis dubiis).

pag. 117 ad n. 70* lin. paenult. pro 'et' scribe: 'aut'.

pag. 120 lin. 17 ad '*opterva*, male lectum' sqq. adde: De hac inscriptione legenda quantum dubitatum sit, ad n. 30 adnotavi. In Bergkiana 74* 101 non *opterva* exstat,

quod Bergkius legit, sed certum est *opterga* scriptum esse sicut in Feuardentianis ex. gr. 64* 369 = tab. XIII 2) eadem forma atque illa 101 incusis. Bergkius hanc suam in tab. III 1 heliotypice repraesentavit, sed ita ut ea ipsa glandis pars, qua res deciditur, non cernatur. In Bergkii autem exemplo lithographico fig. 24 cum falsa ipsius lectio *opterva* exhibeatur, h. l. lithographus editoris auctoritatem videtur secutus esse (cf. quae monui in comm. min. acad. 1875 p. 474 not. 1). Idem videtur factum esse in alia inscriptione dubia 74* 109, in qua cum *vipomes* Bergkius non recte legisset pro eo quod clare cernitur *vetomes* (cf. supra p. 92 not. 4), lithographus fig. 30 P certam exhibuit.

pag. 125 ad n. 89*] Mense Aprili 1885 eas glandes in museo Neapolitano examinavi. Ficticiae i. e. cusae sunt solae n. 112552 *fir* et n. 112568 in antico latere inscripta ut n. 64* xs et in postico ut n. 19 *a**. — Genuinae inscriptiones insunt hae:

n. **125** ITAL (112560).

n. **126**, 1. 2 ITA (112561), ITA (562).

n. **127** (112565) aculeis caret et duo latera plana habet (0,036 et 0,047 longa). Est exemplar unicum sed genuinum: ITV exstantibus ᚷ ATI excavatis litteris.

n. **128** (112569) scariphatis litteris:

 ITALIESIIS

Italie(n)ses. Lectio certa est. — Sicut reliquas Conceptii Rosae glandes ita hanc quoque Picenam esse cum per se veri est simile tum comprobatur hac inscriptione. Nam Italienses haud dubium est quin dicti sint non ab terra (id enim tam historiae repugnat quam formae) sed ab 'Italia' sociorum urbe i. e. Corfinio, eadem flexione qua ab ipso Corfinio Corfinienses. Inde autem hoc iam certius affirmari potest, urbi nomen inditum fuisse non Italicam, ut apud Strabonem et Velleium legimus (cf. ad n. 3), sed Italiam, quam formam Diodorus exc. Phot. p. 539 exhibet (τὴν κοινὴν πόλιν 'Ιταλίαν ἐπονομάσαντες). Nummorum quoque inscriptionem *Italia* non ad Deam (quod fieri posse recte monuerat Mommsenus Corp. IX p. 634 ad n. I = supra n. 3) sed ad urbem ipsam referendam esse (id quod Mommsenus Corp. IX p. 297 statuerat) iam pro explorato habendum est.

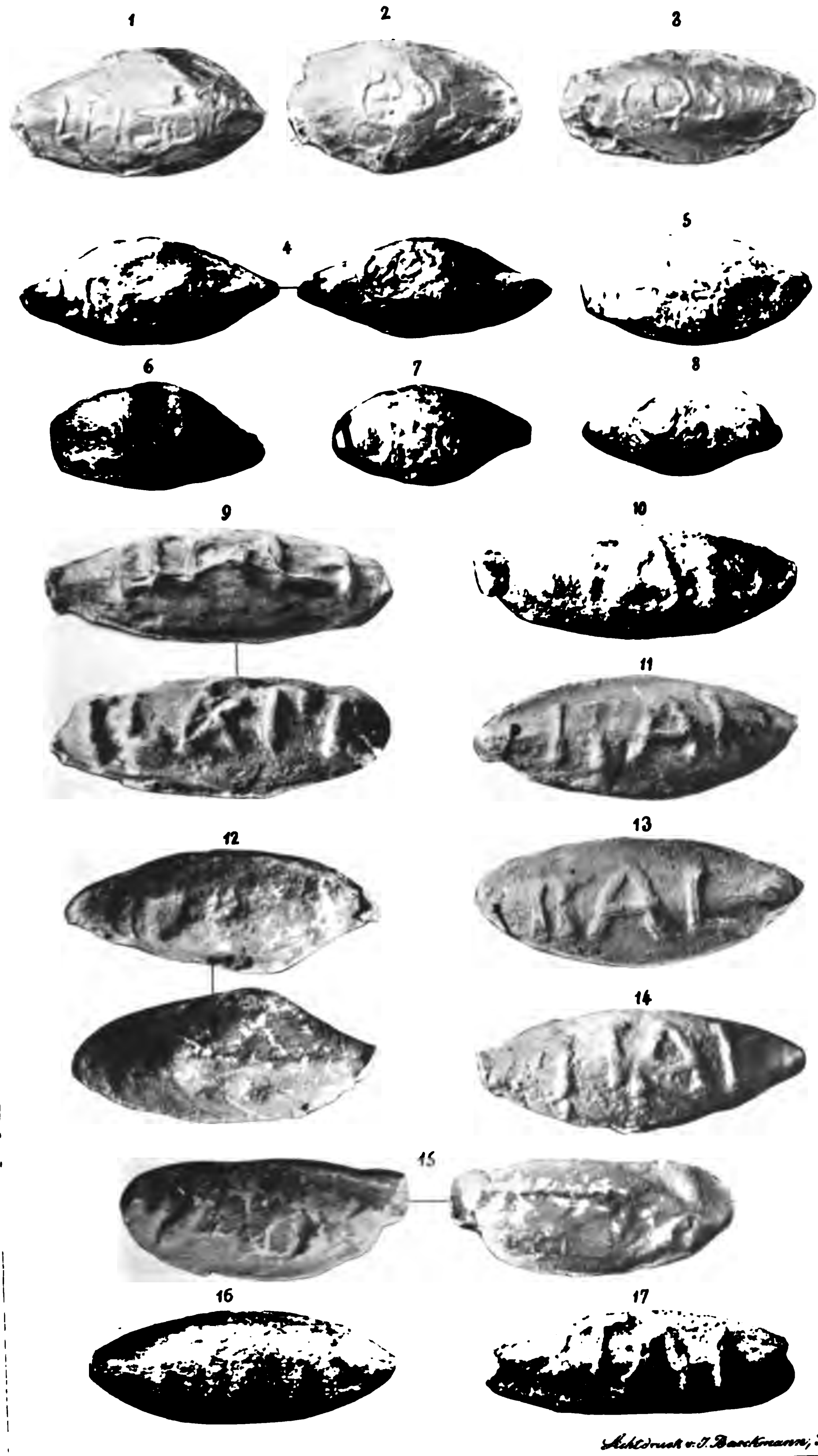
n. **129**, 1-16 (112547-51. 553-559. 563. 564. 566. 671)

FIR

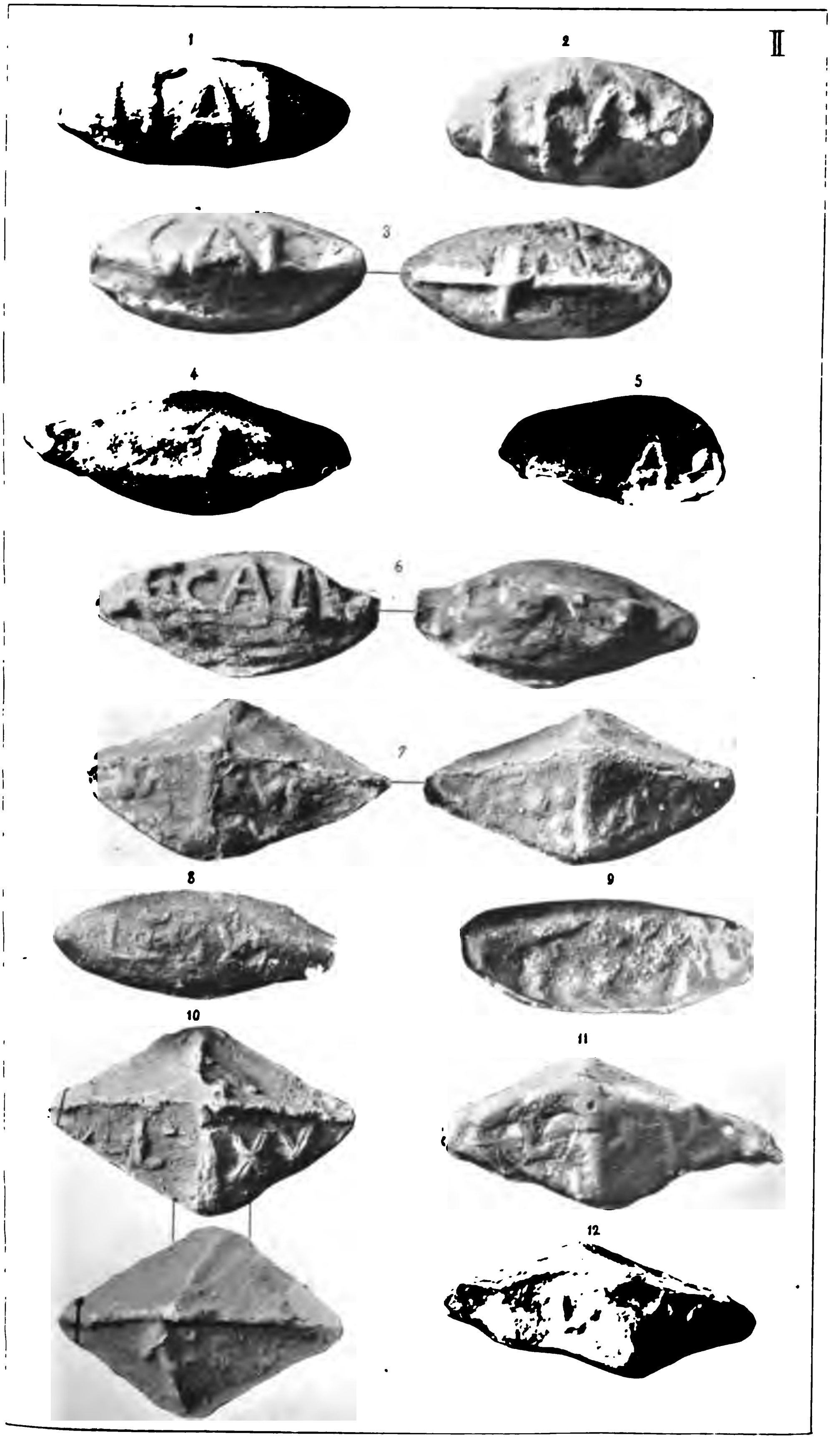
Incertae lectionis sunt 112567 IIR (*fir* aut *ita*) et 597 (FIR ut vid.). — LEC et III (vide n. 89* xx. xi) in nulla agnovi.

Typis Breitkopfii et Haertelii Lipsiensium.

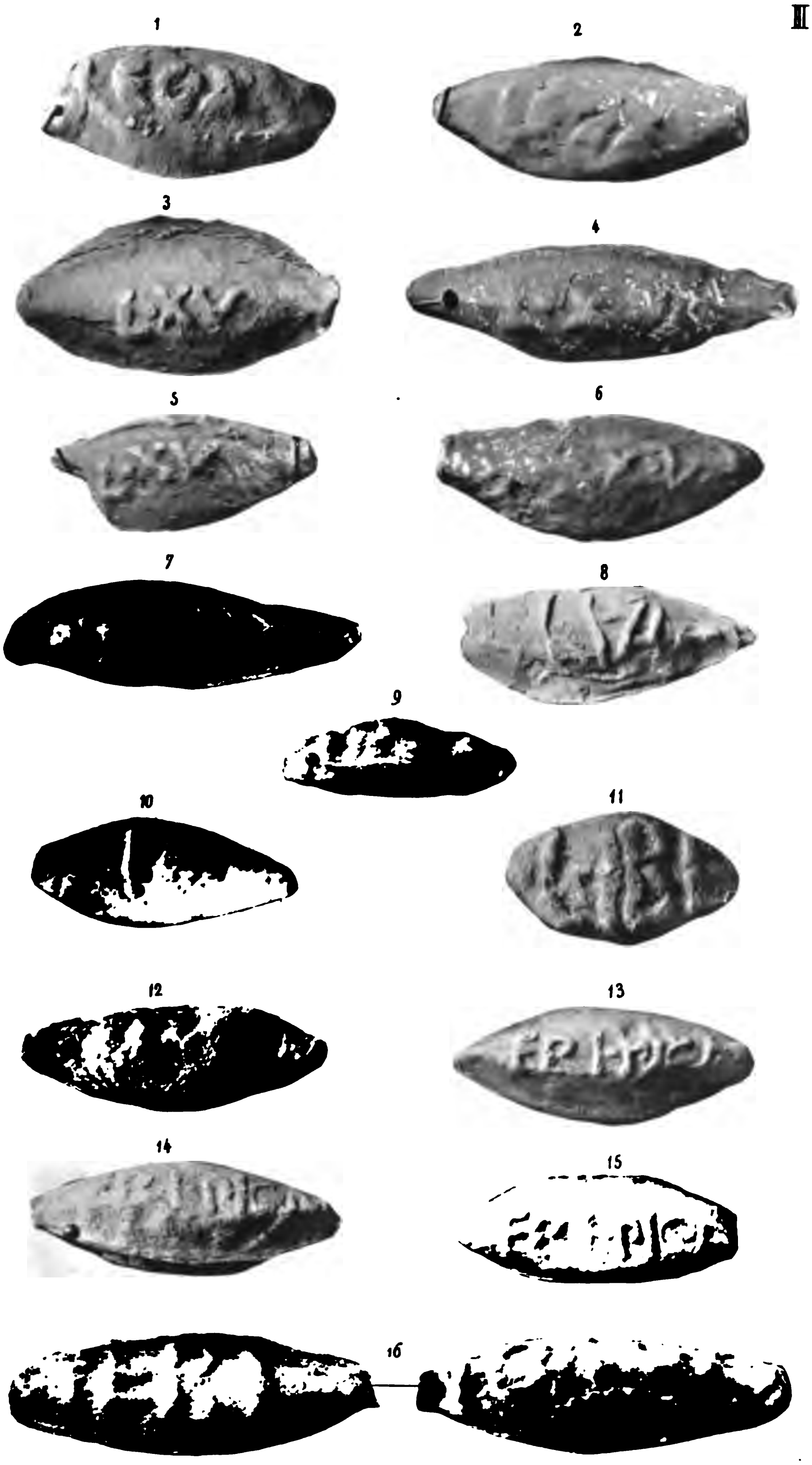
I

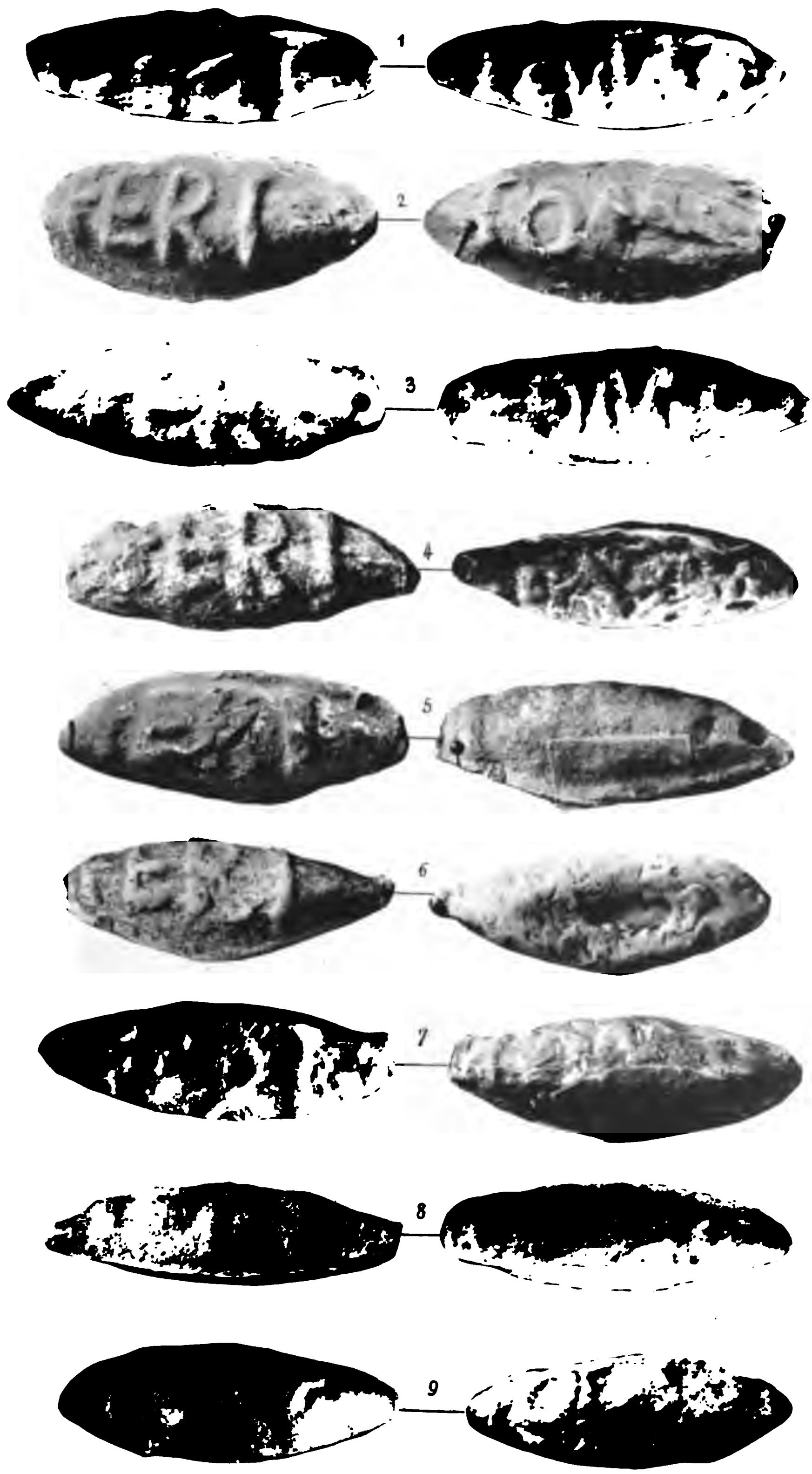
Lichtdruck v. J. Baeckmann, Karlsruhe

II
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12

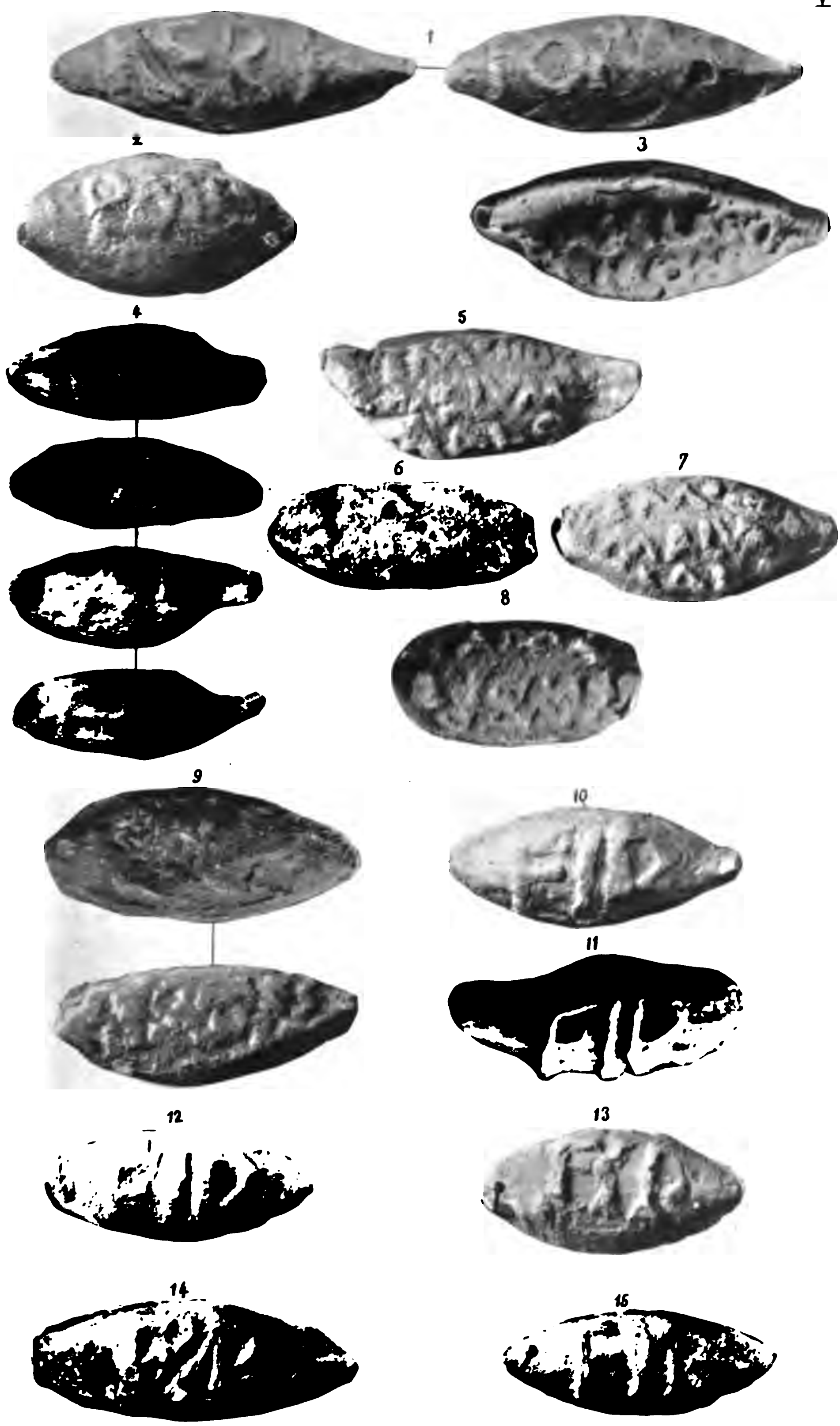
III

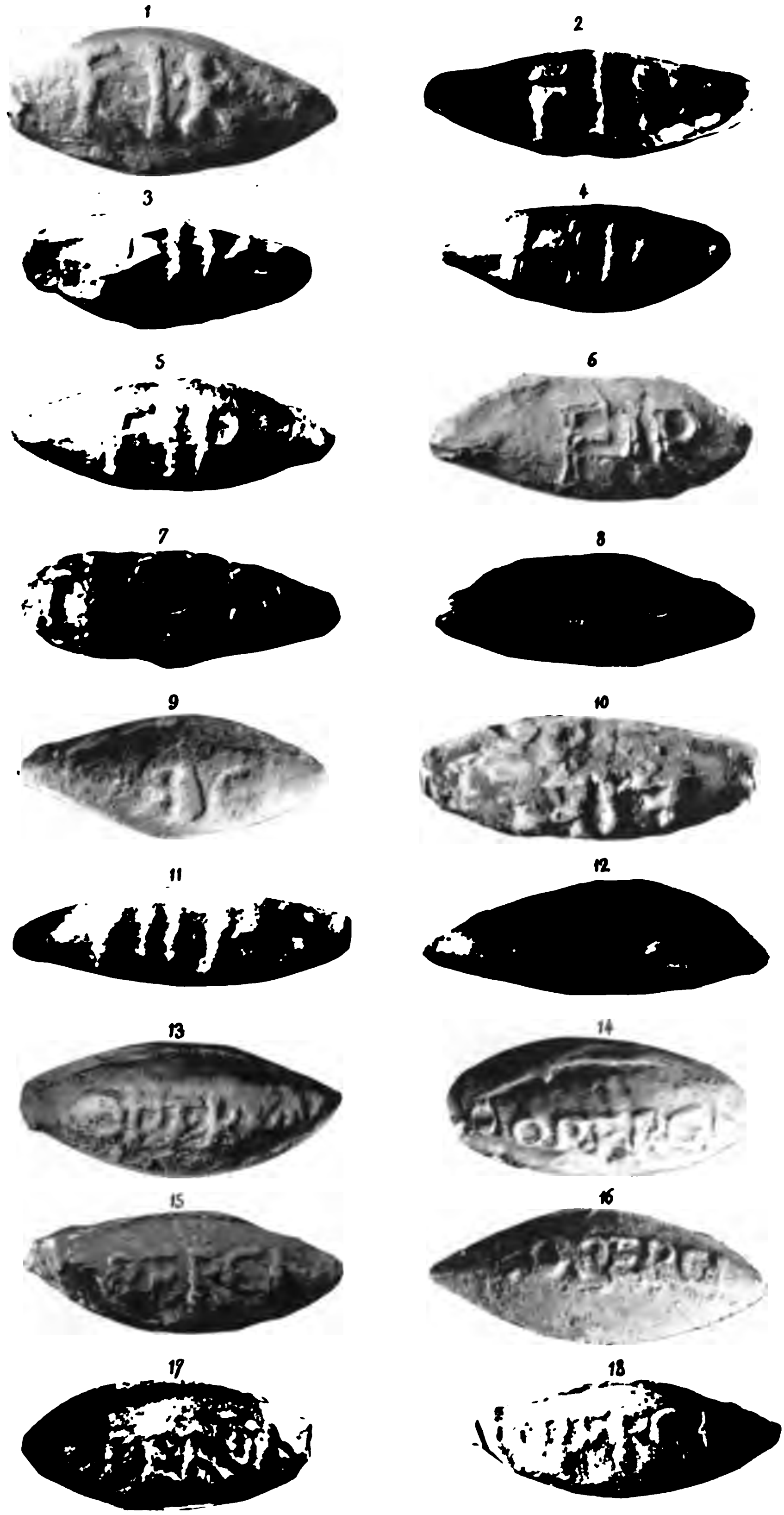
IV

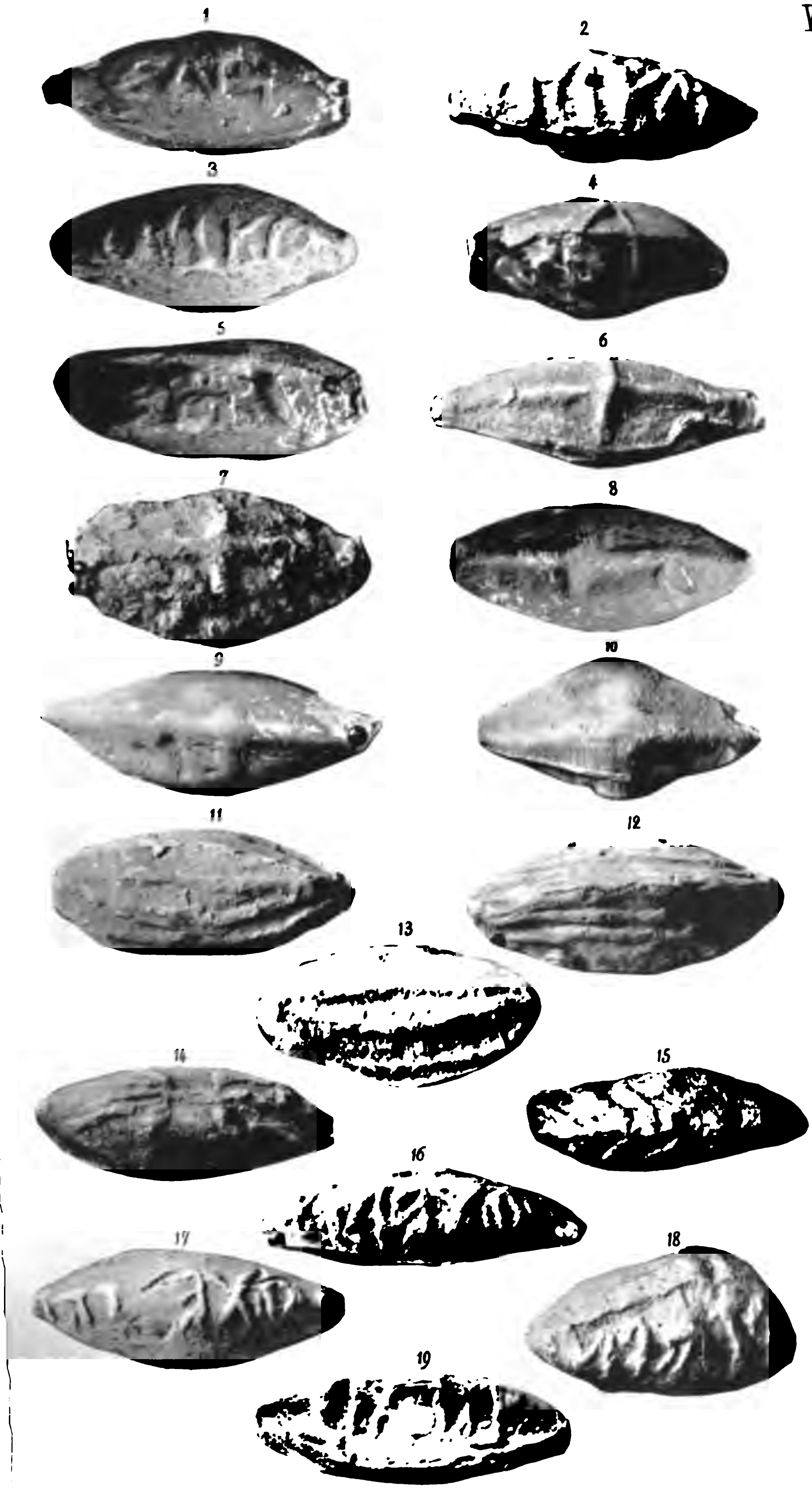
V

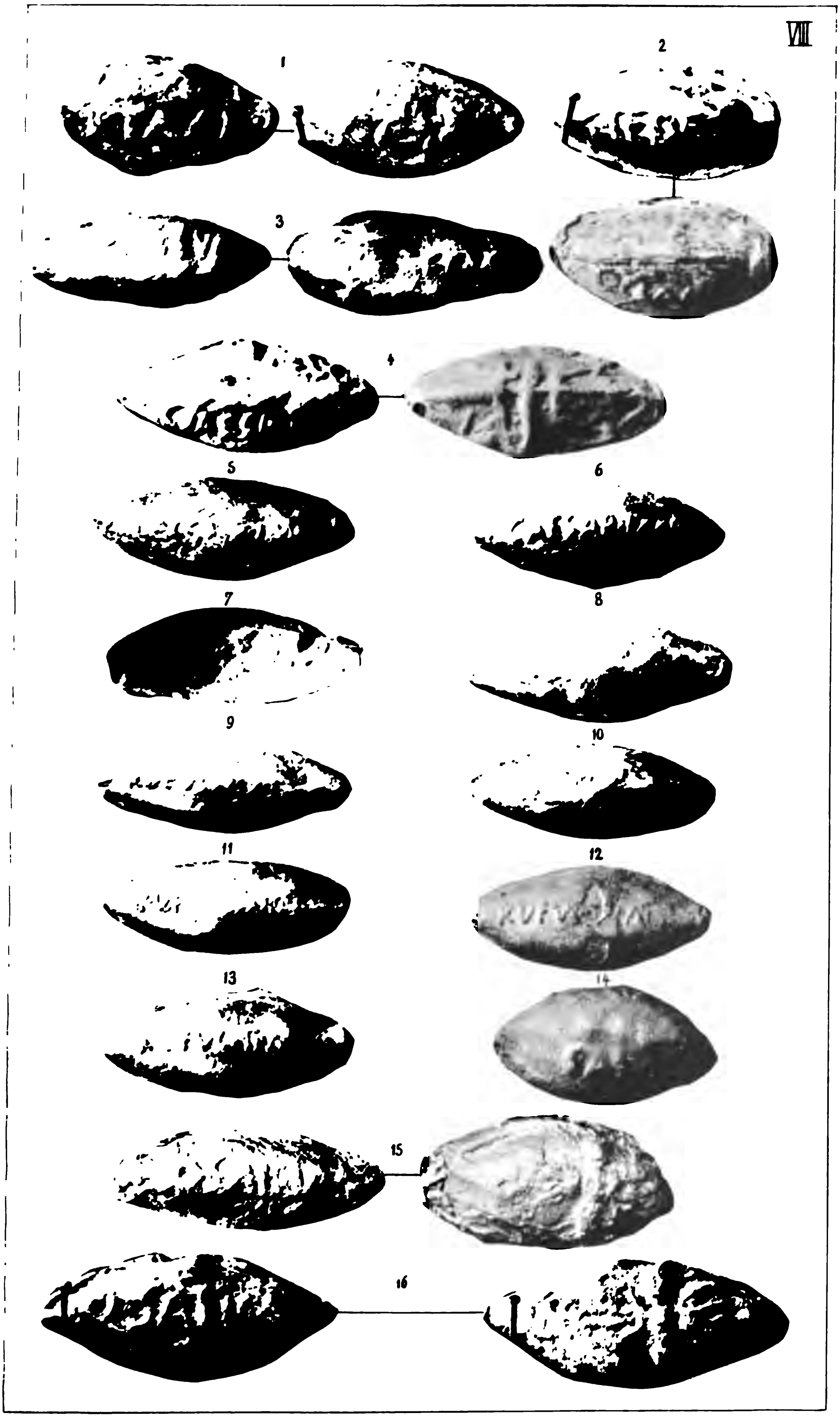
VI

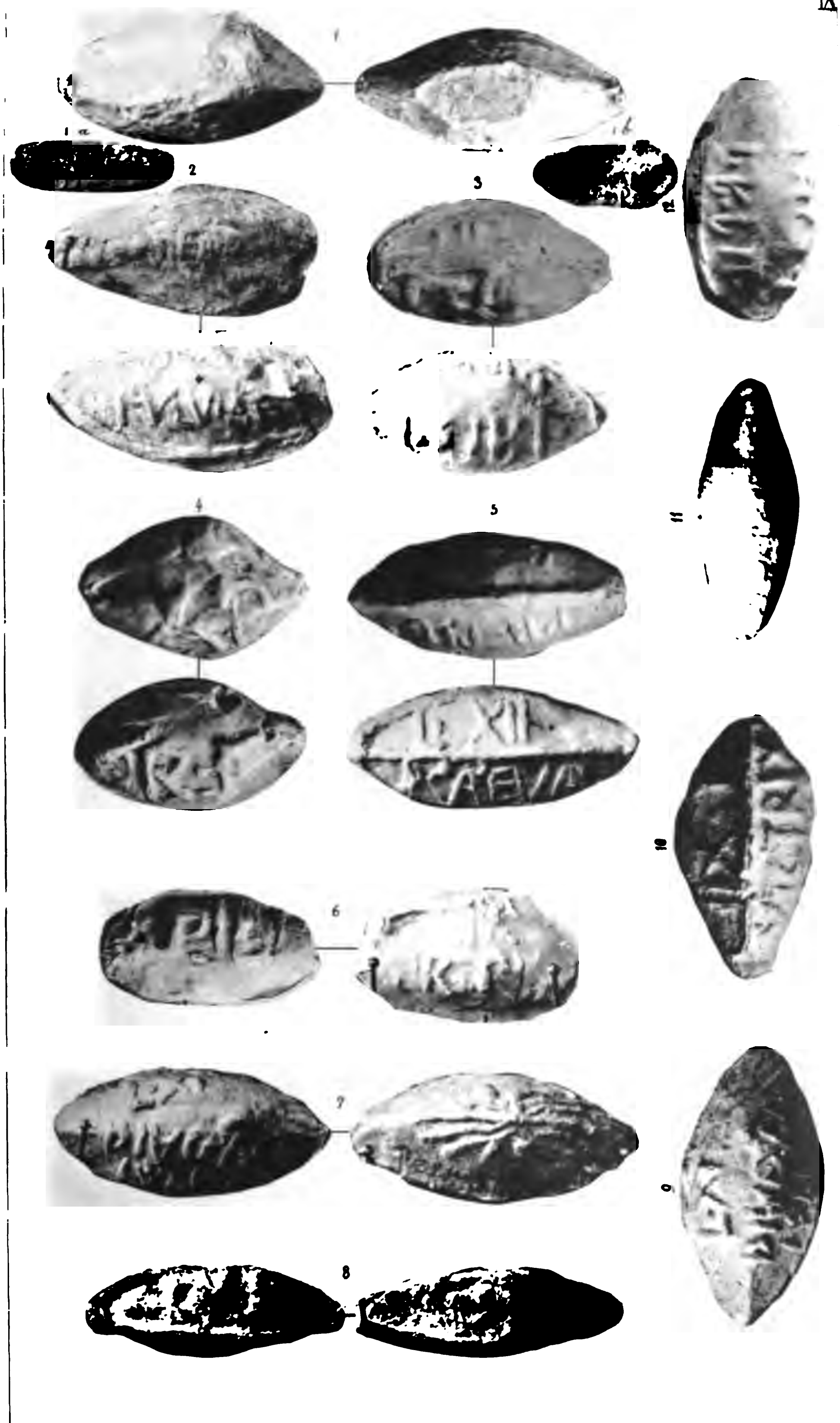
VII

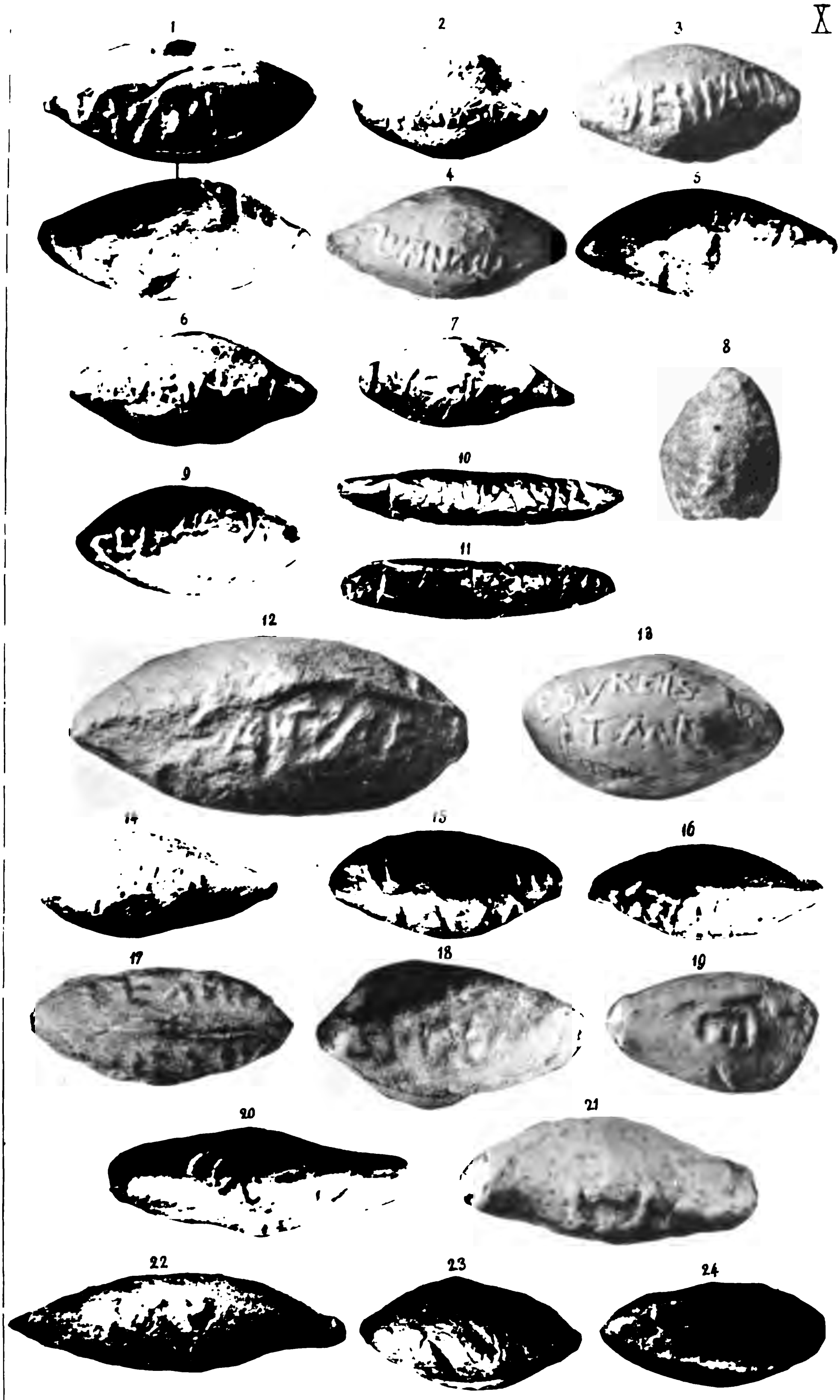
VIII

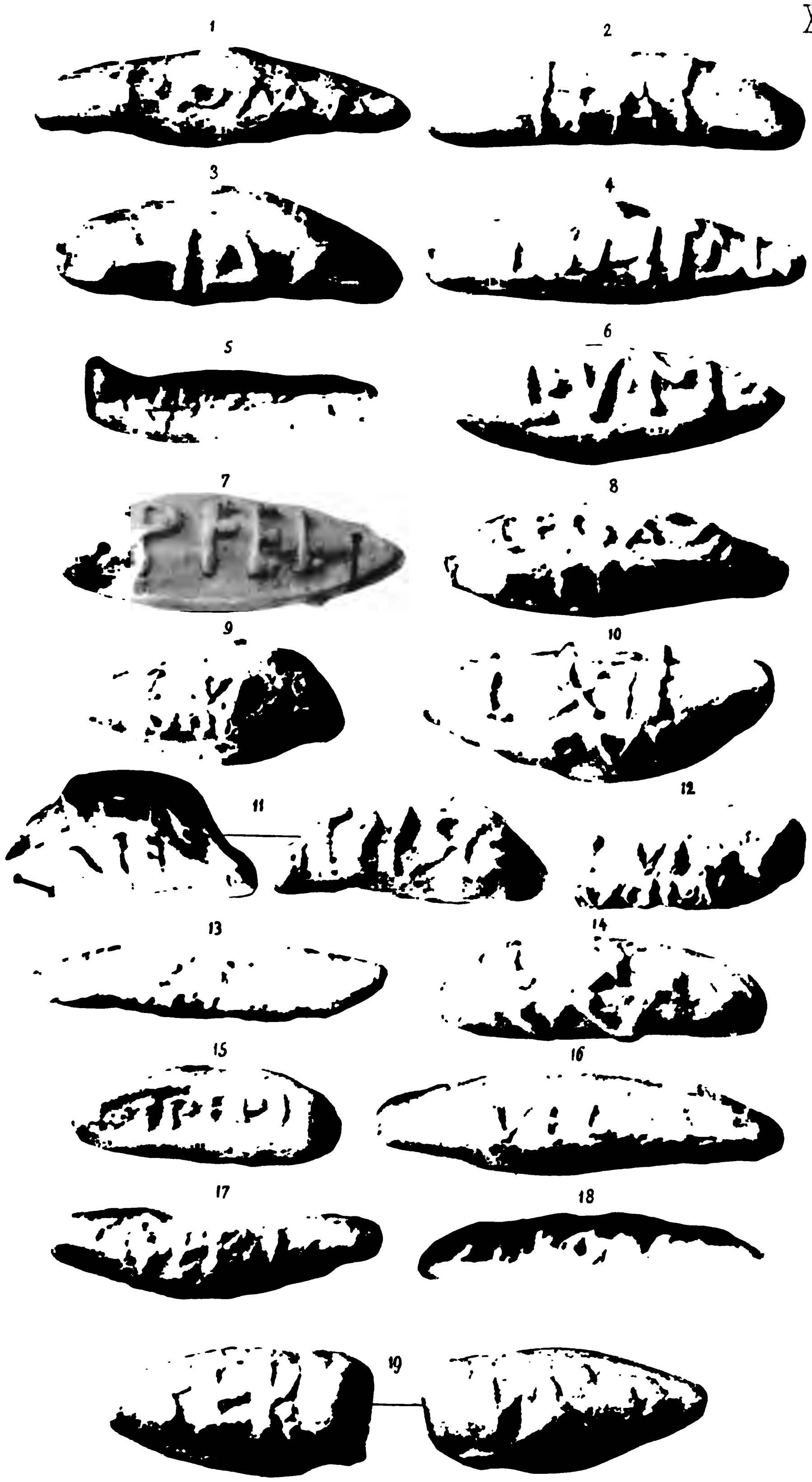
IX

X

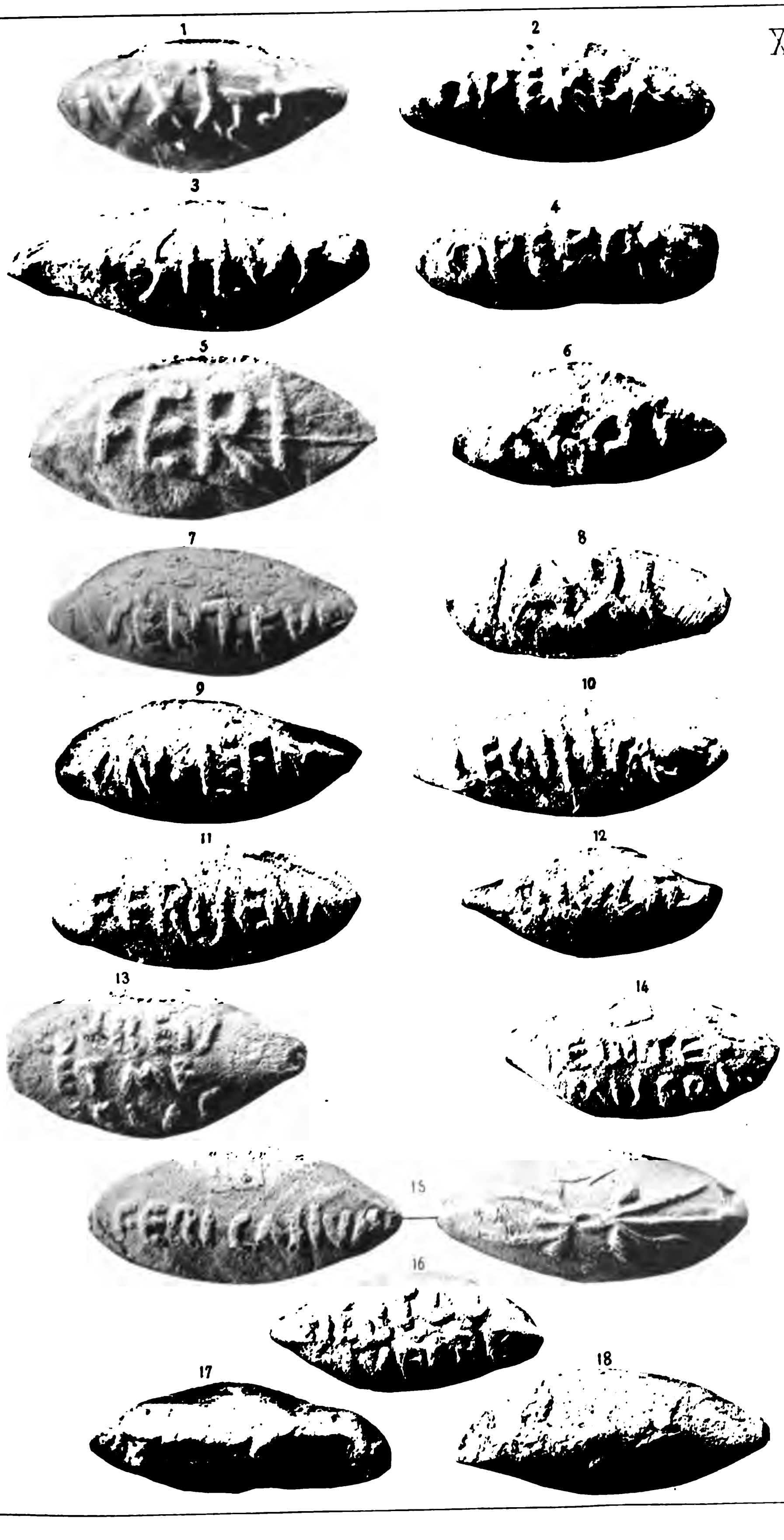

XI

XII

FERI

EPHEMERIS EPIGRAPHICA

CORPORIS INSCRIPTIONVM LATINARVM SVPPLEMENTVM

EDITA IVSSV

INSTITVTI ARCHAEOLOGICI ROMANI

VOL. VII
ACCEDVNT TABVLAE TRES

VENIT
ROMAE APVD INSTITVTVM
BEROLINI APVD GEORGIVM REIMERVM
1892

INSVNT

IOHANNI BAPTISTAE DE ROSSI

CIVI ROMANO

PRINCIPI ERVDITORVM ITALORVM

OMNIGENA ANTIQVITATVM ROMANARVM
DOCTRINA INSIGNI

ARCHAEOLOGIAE CHRISTIANAE FVNDATORI

IN LITTERIS ET TITVLIS SACRIS EXPLANANDIS
IN ARTIS OPERIBVS ILLVSTRANDIS
IN RERVM GESTARVM NOTITIA INVESTIGANDA
PARITER PERFECTO

VRBIS ROMAE INSCRIPTIONVM CHRISTIANARVM EDITORI PRIMO
IN PAGANIS PARANDIS ET RECENSENDIS SOCIO PRIMARIO

BORGHESII DISCIPVLO AMICO HENZENI

ITALAE NATIONIS DECORI GERMANAE FAVTORI

CORPORIS INSCRIPTIONVM LATINARVM
EDITORES GERMANI

LVCIDAM SVBTERRANEAE ELOQVENTIAE SVAVITATEM RECORDANTES
DOMESTICAE COMITATIS HOSPITES TRANSALPINI MEMORES

DIE VII K · MART · A · MDCCCXCII

NATALICIA SEPTVAGESIMA GRATVLANTVR

EVGENIVS BORMANN. HERMANNVS DESSAV. ALFREDVS DE DOMASZEWSKI.
HENRICVS DRESSEL. OTTO HIRSCHFELD. AEMILIVS HVEBNER.
CHRISTIANVS HVELSEN. AVGVSTVS MAV. THEODORVS MOMMSEN.
IOHANNES SCHMIDT. RICHARDVS SCHOENE. CAROLVS ZANGEMEISTER.

ADDITAMENTA ALTERA

AD CORPORIS VOL. VIII.

CONSPECTVS.

PRAEFATIO.

Spes, qua tenebar, quando edidi additamenta ad Corporis vol. VIII in huius ephemeridis volumine quinto, mox conficiendi supplementi pleni atque absoluti sane me frustrata est. Cuius rei caussa non una illa quidem, verum tamen praecipua fuit, quod cum autumno anni 1885 alterum iter ingressus essem ad excipiendos titulos Africanos aut in priore a me omissos aut recens repertos, post quattuordecim fere dies in medio regno Tunetano in febrim incidi gravissimam, ex qua tarde convalescens re tantum non prorsus infecta in patriam redire coactus sum. Anno proximo quominus inceptum continuarem cum novo morbi impetu ipse prohiberer, in meum locum tres viri deinceps successerunt, quorum primus fuit Renatus Cagnat quondam Duacensis, nunc Parisinus. Qui cum in titulis maxime regni Tunetani investigandis colligendis edendis iam dudum operam collocasset non minus felicem quam strenuam atque sollertem, bono Eventu favente contigit, ut auctore Mommseno socium mihi se adiungeret ad inscriptionum Africanarum supplementum plenum perficiendum et edendum. Itaque non solum iter per eas regiones regni Tunetani, quas ipse visere vel revisere impeditus eram, suscepit et vere anni 1887 prospere absolvit, verum etiam schedis, quas reliquit Leo Renier primus corporis titulorum Africanorum conditor, diligenter excussis optime meritus est de opere iam nobis communi. Algeriae autem titulos aut a me omissos aut post repertos non minus egregie exceperunt partim Carolus Purgold partim Hermannus Dessau nostrates, ille hieme anni 1887/88, hic sub finem anni 1888 iubente academia Berolinensi in Africam profecti. Tandem igitur res eo perducta est, ut copiis necessariis comparatis iam queamus supplementum plenum redigere et typis mandare. Sed cum id opus sit profecto haud unius diei vel adeo anni, uti prius edidimus ex ingenti numero titulorum, qui post Corpus foras datum usque ad illud tempus innotuerant, selectos potiores, ita nunc quoque visum est in hac ephemeride antea edere altera additamenta selecta, a me eadem ratione composita atque priora, quibus fere non continerentur nisi tituli insigniores postea aut editi aut descripti vel a me vel

a Purgoldo vel a Dessavio. Nam quos Cagnatus in ultimo itinere percepit fructus, ad eos aditum hominibus doctis sat facilem ipse aperuit in libro nuperrime edito, quando haec additamenta maximam partem iam prela reliquerant, *nouvelles explorations épigraphiques et archéologiques en Tunisie* Paris. a. 1887.

Situs eorum locorum, ubi prodierunt tituli in his additamentis relati, quo facilius cognosceretur, mappa adiuncta est confecta ab Ricardo Kiepert.

Concordia bona, quam in prioribus additamentis selectis edendis fautricem celebravimus, etiam in his ope sua nos non destituit. Namque quibus tunc gratias publice egimus pro studio officiisque, quae et in Africa peregrinanti et domi titulos commentanti liberaliter mihi reddiderant, iidem fere homines etiam nunc nec mihi defuerunt nec Purgoldo ac Dessavio. Quorum nomina singillatim hic repetere nolui; addam iis et Aemilium Espérandieu ductorem Gallum, qui imprimis amplissimam titulorum Siccensium collectionem a se comparatam mihi donum dedit, et Ludovicum Demaeght Oranensem, cuius officiosa sedulitas titulorum in occidentalibus Algeriae regionibus prodeuntium exemplis et ectypis nos instruere non cessat.

Superest ut addam librorum et ephemeridum, in quibus editi sunt haud pauci eorum qui hic referuntur tituli, potiorum recensum.

Académie d'Hippone. 1) *bulletin de l'académie d'Hippone* — vol. XXII fasc. 2 (a. 1887). — 2) *comptes-rendus des réunions* a. 1887 p. 1—34.

Bulletin des Antiquaires *de France* — vol. 46 (a. 1885).

Bulletin archéologique du comité *des travaux historiques* — a. 1886.

Bulletin de correspondance africaine — vol. IV fasc. 5—6 (a. 1885).

Bulletin épigraphique de la Gaule — vol. VI (a. 1886).

Bulletin monumental — a. 1887 fasc. 5.

Bulletin trimestriel des antiquités africaines *publié sous la direction de M. M. J. Poinssot et L. Demaeght* — fasc. XV (a. 1885) (= *ant. afric.*).

Société de géographie et d'archéologie de la province d'Oran. *Bulletin trimestriel de géographie et d'archéologie* — fasc. XXXIV (a. 1887) (= *bull. d'Oran*).

R. Cagnat *explorations épigraphiques et archéologiques en Tunisie.* Paris. a. 1886 = *archives des missions scientifiques et littéraires* ser. III vol. XII p. 107 seqq. (= *rapport* III).

Comptes-rendus *de l'académie des inscriptions et belles-lettres.* — a. 1887 fasc. 3.

Les Missions catholiques Lugd. — a. 1886.

Revue de l'Afrique française *publiée par M. J. Poinssot.* — fasc. 31 (a. 1887).

Revue archéologique — ser. III vol. X (a. 1887).

ADDITAMENTA

AD CORPORIS VOL. VIII.

PARS PRIMA.

PROVINCIA TRIPOLITANA.

VI*a*. *Hr. Zian.*

Haec rudera sita sunt inter Djorf bu Ghâra et Zerzis 8 chiliom. hinc distantia.

1 in fragmentis quinque altis m. 0,50, latis *a* 0,75, *b* 0,75, *c* 0,72, *d* 0,94, *e* 0,83, litt. 0,10—0,12; rep. Zian in fori angulo meridionali.

a *b* *c* *d*

ti. claudio CAESARI · *aug. germ*ANICO · I M *tri*B · POT · COS II · IMP · III a. 42
*q. marc*IVS·C·F·BAREA *cos. xu uir*·S·F·FETIALI*s* PRO COS

DEDICAVIT

e

Contuli ectypum heliographicum, quod editioni suae addiderunt Reinach et Babelon *bull. du comité* a. 1886 p. 59 cf. tab. X.

1 post ANICO · dispexi in ectypo armatis oculis reliquias litterarum P et M; *trib.* fortasse ita scriptum fuit TkB, ut inter fragmenta *b* et *c* in versu altero certe nihil interciderit praeter unam litteram *s*. — Q. Marcius Barea consul suffectus, ut videtur, a. 18, proconsul Africae a. 42, iam prodierat in titulo Cirtensi n. 6987 ab editoribus ex duobus fragmentis ex coniectura coniuncto. Filius eius videtur fuisse, ut monuit Dessavius, Q. Marcius Barea Sura tituli urbani *Notizie degli scavi* 1880 p. 133.

2 in epistylii fragmentis duobus altis m. 0,50, latis in universum 0,90, litt. 0,11; rep. Zian in fori angulo septentrionali.

germ|ANIC*o* PONT M|*ax.*

Reinach et Babelon *bull. du comité* a. 1886 p. 58 addito ectypo heliographico tab. X.

Ad Claudium rettulerunt auctores probabiliter.

---

3 in fragmento marmoreo, crasso m. 0,15, litt. 0,08; rep. Zian.

NERVAE *f.*
PVBL*ice*

Reinach et Babelon *bull. du comité* a. 1886 p. 61.

---

4 in fragmento tabulae marmoreae, crassae 0,08; rep. Zian.

*had*RIANO
*p*ONTIF*ici*

Reinach et Babelon *bull. du comité* a. 1886 p. 61.

---

5 in epistylii fragmentis quinque altis m. 0,50, latis in universum 1,75, litt. 0,10; rep. Zian in fori angulo septentrionali.

SILVANVS·COS·PROC......IR S
DE SVA PECVNIA FACIENDVM CV

Exscripsi ex ectypo heliographico, quod editioni suae addiderunt Reinach et Babelon *bull. du comité* a. 1886 p. 58 cf. tab. X.

1 fin. auctores supplent *proc*[*os. xv u*]*ir s*(*acris*) [*f*(*aciundis*)] probabiliter. — 2 FACIVNDVM auctores, sed FACIENDVM fuisse in lapide ostendit ectypum. — Iidem titulum revocant, recte opinor, ad M. Pompeium Silvanum consulem suffectum a. 45, proconsulem Africae c. a. 58, de quo videas Mommsen eph. epigr. II p. 349.

---

6 in basi fracta alta m. 0,64, lata 0,64, crassa 0,60, quae nunc est Zerzis in cisterna antiqua conversa in sacellum sancti cuiusdam indigenae prope castellum (*Bordj*), sed eo deducta esse creditur a Zian.

C · M E M M I O C *f.*
C · N · QVIR · AFRIC*ano*
*ad*IECTO IN TVRMAS EQ *r.*
*a d*IVO HADRIANO
5 PRIORES VO
IIIS

Reinach et Babelon *bull. du comité* a. 1886 p. 63.

3 in. [*adl*]*ecto.* — 5 *priores* velim referri quocumque modo ad *turmas.*

7 in basi alta m. 1,22, lata 0,50—0,40; rep. Zian in fori angulo, qui est inter septentrionem et orientem.

Q· PLAVT*io*
TITIAN*o*
MAG · E*t*
CETERIↄ *ho*
*n*ORIBVS
*int*EGRE
*f*V*ncto*
CVRIA *fa*
VSTINA *ob*
MERITA

Exscripsi ex ectypo heliographico, quod addiderunt editioni suae Reinach et Babelon *bull. du comité* a. 1886 p. 60 cf. tab. X.

3 *mag(istratu)*. — 8 seq. *curia* [*Fa*]*ustina* suppleverunt editores, sine dubio recte.

---

8 in quattuor fragmentis altis m. 0,21, latis 0,23, crassis 0,05, litt. 0,05; rep. Zian.

LVCRETIO
ET FORTIS*simo*
ORDO STATV*am* .... *de*
CREVISSET OB *m*|*erita*
C P F Γ T I \

Reinach et Babelon *bull. du comité* a. 1886 p. 61 adiecto ectypo heliographico in tab. X.

5 potest fuisse *s(ua) p(ecunia) f(ecit) et lu*[*dis editis dedicavit*].

VII. MVNICIPIVM GIGTHENSE (*Hr. Djorf bu Ghâra* C. p. 6. 921; eph. epigr. V p. 268).

9 ad C. n. 31. Basim fractam altam m. 1,20, latam 0,55, a se effossam in fori angulo septentrionali plenius ediderunt Reinach et Babelon *bull. du comité* a. 1886 p. 44, adiecto ectypo heliographico in tab. VIII.

ɪCILIO · CLA
NO · AELIANO
*aed*ILI · FLAMINI P · OBI
ꟼI · ET PATRIAE · //ANI
IMO · ɴ ΓTHAΓ NΣM
BVS INN T V DE*cu*
R I O N
TO · HONO ʼITOI
ORDO G M · OB
/ΓGAɪ ɴ C O
*in*DVSᵀRII GESɪ IE
Iɪɪ/ɪ S QVIBVS · PIETA
TEM · EIVS ET STVDIVM · CLA
RISSIMI VIRI CONSVLA
RES · PLENISSIMO TESTI
MONIO PROSECVTI SVN̄T
STATVAM PONENDAM CEN
SVIT · IPSE DECRETI HONORE
CONTENTVS · S · P · F · C

1 in fine in ectypo heliographico mihi videtur esse C, ut sit [*l Cae*]*cilio Clo*[*dia*]*no* cet. Ceterum in primis quinque sexve versibus, ut ectypum docet, lapis in fine mutilatus est, ut possit quidquam de eis interiisse. — [3. 4 puto fuisse *flamini p*(*rovinciae*) . . . . . *et patriae*. TH. M.] — 4 PATRIAE ANI auctores; est fortasse [*om*]*ni* | [*an*]*imo*. — 9 seqq. cogito de eo quod est *ob* | [*le*]*gat*[*io*]*n*[*e*]*s* [*magna cum* | *in*]*dustri*[*a*] (vel etiam [*multas in*]*dustri*[*e*]) *ges*[*tas et*]. Ceterum 9 *ordo G*[*igthensiu*]*m* et 10 [*in*]*dustri*[*e*] *ges*[*t*..] iam suppleruut auctores. — Iidem *consulares* 14 seq. esse Byzacenae provinciae praesides et 12 commemoratas esse epistulas eorum, quibus hunc Clodianum laudaverint, animadverterunt collatis titulis Mommsen, *Berichte d. sächs. Ges. d. Wissensch.* a. 1852 p. 238 seqq. et Waddington *inscr. de l'Asie Min.* III n. 1224. Quin etiam fieri potest, ut 11 seq. fuerit in lapide *epistulas*. [Praetulerim *et testationes*. Ceterum Gigthis ante Diocletianum cum fuerit sub proconsule Africae, post eum sub praeside Tripolitanae viro perfectissimo, de Byzacenae praeside cogitari non debet crediderimque significari proconsules et ipsos consulares. TH. M.]

10 ad eph. epigr. V n. 252. De visu repetiverunt Reinach et Babelon *bull. du comité* a. 1886 p. 52, qui tradunt 2 fin. QVK et 7 fin. D D S P P.

11 ad eph. epigr. V n. 253. Titulum a se recognitum accuratius ediderunt Reinach et Babelon *bull. du comité* a. 1886 p. 49, unde refero v. 9 seqq.:

REMISISSET · HON*ore*
CONTENTVS · ORDO
POPVLVSQ · CVM INCOLI*s*
SVA · P · P · CVRAVERVNT

Ceterum ad explicandum hunc titulum eadem pertinent, quae infra ad n. 21 adnotavi.

12 in basi fracta alta m. 1,25, lata 0,45, litt. 0,08; rep. Bu Ghâra in ea fori parte, quae est inter meridiem et orientem.

C O SeNATVS
OB \TAM ·
IVSTITIAM ·
SERVATA · DEFEN
SAEQVC P · A ·
GIGTHeNSES ·
PVBLICE EX
D · P · A ·

Danjean (vel Fauras) *bull. d'Hipp.* XX p. 7 n. 7; plenius et accuratius Reinach et Babelon *bull. du comité* a. 1886 p. 46.

1 seq. V . . . . . VATVS | VR . . . . . . IAM | . . . . . AM | . . . . DEFEN | VOV . . . . . . PA | cet., 8 O · P · A Danjean.

[*Geni*]*o s*[*e*]*natus ob* [*repar*]*atam iustitiam servata defensaqu*[*e*] *p*(*rovincia*) *A*(*frica*) *Gigth*[*e*]*nses publice ex d*(*ecreto*) *p*(*rovinciae*) *A*(*fricae*).

Genio senatus dedicatus est titulus Siccensis eph. epigr. V n. 611; statua *Genii curiae* commemoratur C. n. 1548. — 2 [Scripserim *ob* [*inn*]*atam* vel [*monstr*]*atam iustitiam*; significatur sine dubio proconsul aliquis provinciae senatus iudicio repetundarum convictus et damnatus. TH. M.] — 4 seq. *defen**sae* lapicidae vitio verterim. — 5 in. SAEQVE fuit, puto, in lapide hoc loco corrupto. — 8 compendia recte solverunt auctores.

13 in basi alta m. 0,70, lata 0,42; rep. Bu Ghâra in ea fori parte quae est inter septentrionem et orientem.

UICTORIAE
BRITTANICAE
IMPPp L · SEPTIMI SEUE
RI PII PERTINACIS ET
M · AVRELI ANTONINI
et p septimi getae
AVGGg GIGTHENSes
PVBLICE

Reinach et Babelon *bull. du comité* a. 1886 p. 46.

7 fin. GIGTHENS . . traditur. — Quod *u* consonantem (U) et *u* vocalem in hoc titulo formis inter se distingui auctores adseverant, equidem aut eos deceptos esse aut id casu factum esse persuasum habeo.

Titulum positum esse conicio a. 210, utpote quo victis Britannis Britannici nomen assumpserit Severus et nummi etiam cusi sint *Victoriae Britannicae* inscripti cf. Eckhel *d. n.* VII p. 188.

14 in basi alta m. 0,55, lata 0,56, litt. 0,09; rep. Bu Ghâra prope templum in fori parte ea, quae est inter meridiem et orientem. Statuae Augusti caput haud procul ab eo loco repertum est.

AVGVsto

Danjean (vel Fauras) *bull. d'Hipp.* XX p. 3; Reinach et Babelon *bull. du comité* a. 1886 p. 49.

Titulus vivo Augusto scriptus ad antiquissimos pertinet Africanorum.

15 in basi undique fracta alta m. 0,42, lata 0, 90, litt. 0,06; rep. Bu Ghâra.

*l*ARCIO
LEPIDO
G·PRO
PATRO*no*
*gi*GTHENSES
*p*VBLICE

Danjean (vel Fauras) *bull. d'Hipp.* XX p. 6 n. 6; Reinach et Babelon *bull. du comité* a. 1886 p. 50.

1 ARCEO, 3 C·PRO Danjean.

Hunc Larcium Lepidum non esse diversum ab eo, cuius titulus sepulcralis legitur X 6659, quamquam adfirmare nemo audebit, tamen quominus coniciamus nihil, quantum viderim, obstat. Nam 3 suppleri potest ... [*le*]*g. pro*[*v. Ponti et Bith*(*yniae*)]. [Spatia magis commendant [*le*]*g. pro* [*pr.*]; quod si verum est, diversus hic fuit a cognomine tituli Antiatini, quippe qui legationem apud proconsularem Africae non obierit. TH. M.] Alterum A. Larcium Lepidum eiusque filium A. Larcium Priscum ad eandem domum certe pertinentes habuimus eph. epigr. V n. 696.

---

16 in basi alta m. 1,0, lata 0,45, litteris maximam partem evanidis; rep. Bu Ghâra.

C · SERVAEO FVSC.O
CORNELIANO Q.V
LEG AVG PROVINC GA
L C IT IC
. . INS . . . .
. . . .
. . . .
. . DEDIC . . . . .
. . SV . . . . . .
. . . .
. . . .
. . . . *decr*
EVIT
GIGT · PVBL

Reinach et Babelon *bull. du comité* a. 1886 p. 52.

2 seq. *qu*[*aest*(*ori*)], *leg*(*ato*) *Aug. provinc*(*iae*) *Gal*[*liae A*]*q*[*u*]*it*[*an*]*ic*[*ae*] cet. supplent auctores probabiliter, cf. *leg. Aug. pr. pr. prov. Galliae Aquitanicae* infra in titulo Thibiucensi. Videtur igitur Servaeus quaestorius illa legatione functus esse. [Cum propter distributionem syllabariam, qualem indicant qui lapidem viderunt, tum quod ad Aquitanicam Gallia vocabulum raro additur, magis videtur cogitandum de legato Galatiae; praeterea vide ne 2 fin. exciderit *pr.* TH. M.]

17 in fragmento tabulae marmoreae alto et lato m. 0,22, litt. 0,04; rep. Bu Ghâra in parietinis templi.

*s*AXA · FIDO PROCOS
ATINVS 7 LEG
III

Danjean (vel Fauras) *bull. d'Hipp.* XX p. 4 n. 3.

Titulum etiam supra fractum esse ex coniectura indicavi. — 1 *Q. Voconius Saxa Fidus* leg. Aug. pr. pr. prov. Lyciae et Pamphyliae antea prodiit in titulis repertis uno anni 149 Cyaneis in Lycia apud Borghesium *opp.* 8 p. 276, altero Comamae in Pamphylia eph. epigr. V n. 1357. Commemoratur praeterea *epistula divorum fratrum ad Voconium Saxam* Dig. 48, 18, 1, 27 (cf. eph. epigr. V p. 718). — 2 e. g. ... [*Honor*]*atianus*. Videtur praecessisse *iubente* vel simile quiddam.

---

18 in basi alta m. 0,90, lata 0,50; rep. Bu Ghâra in fori parte orientali.

RIANO
*p*ROCOS
*pa*TRONO
*gig*THENSES
PVBLICE

Danjean (vel Fauras) *bull. d'Hipp.* XX p. 6 n. 5; Reinach et Babelon *bull. du comité* a. 1886 p. 52.

1 seq. ORIANO | PROCOS Danjean; idem omisit 5. — Reliquiae nominis v. 1 videntur pertinere ad proconsulem adhuc ignotum.

---

19 in basi alta m. 0,90, lata 0,45; rep. Bu Ghâra.

P CVRIO P F QVIR
SERVILIO · DRA
C S
O
DECVR · MV
NER · FVNC · EQVO
*publ*TVRM · IIII
*seru*ILIVS PRIMV*s*
PATRONO

Reinach et Babelon *bull. du comité* a. 1886 p. 50.

2 fin. fortasse *Dra*[*c*|*oni*]. — 5 seq. [*scr. q. III*] *decur. muner*(*e*) *funct*(*o*); cf. C. VI, 1833. IX, 2454 cet. TH. M.] — 6 seq. *equo* [*publ*(*ico*)] *turma* (*quarta*).

20 in basi fracta alta m. 1,20, lata 0,48; rep. Bu Ghâra.

G·SAI
CAI
GIGTHENS*es*
OB SIN
REMO
RE
TION ON
. . . .
. . . .
N
V A

Reinach et Babelon *bull. du comité* a. 1886 p. 51.

4 coniecerim *ob sin[gula]|rem o[bsequentiam?]*. At spatium videtur obstare.

---

21 in basi alta m. 1,0, lata 0,56; rep. Bu Ghâra iuxta statuas complures in fori parte ea, quae est inter septentrionem et orientem.

Q · SERV*ae*O · L · F ·
QVIR · FVSCO
S · P · Q · GIGTHENSIS
OB MERITA · IN REM
p. et SINGVLAREM · IN
SINGVLOS · VNIVERSOS
QVE MVNIFICENTIAM
P · P · PONENDAM DECRE
VIT · QVAM · CVM · REMI
SISSET · HONORE · CON
TENTVS · ORDO · POPV
LVSQVE · CVM · INCOLIS
S · P · P ·

Reinach et Babelon *bull. du comité* a. 1886 p. 47.

Pecuniam publicam, qua statuam Q. Servaeo ponendam senatus populusque Gigthensis decreverat, cum honore contentus ille remisisset, i. e. sua se impensa statuam decretam positurum esse declarasset, decuriones reliquique cives atque incolae eius oppidi, ut etiam amplius Q. Servaei merita celebrarent, non publica, at propria ipsorum pecunia vel aere conlato, ut alibi dicitur, eam posuerunt. — In priore enuntiato statuam esse obiectum cogitatione supplendum unusquisque videt cf. supra n. 11 (= eph. epigr. V 253).

22 in basi alta m. 0,45, lata 0,80, effossa Bu Ghâra in fori parte occidentali.

OPTIMO PATRONO
SERVATVS INSERTOR
BASIDIM FICIT

Danjean (vel Fauras) *bull. d'Hipp.* XX p. 5 n. 4; Reinach et Babelon *bull. du comité* a. 1886 p. 47.

1 in. OPILAO Danjean. — 2 in. idem SERVITVS; mihi Servaeanae familiae libertum nobilissimae inter Gigthenses totque titulis celebratae hic agnoscendum esse probabile videtur, quamquam cognominis quod est *Insertor* alterum exemplum mihi non praesto est. [Fortasse *Servatus infertor*; possis adeo cogitare de insertore, scilicet vitium. TH. M.] — 3 cum Reinach et Babelon adnotent huius versus litteras adeo corruptas esse, ut in lapide fuisse *basidem fecit* certo negari nequeat, egomet id pro certo habuerim; Danjean BASDIM VICIT. — Ceterum tituli pars superior in altero lapide fortasse incisa adhuc deficit.

XII. INSVLA MENINX, postea GIRBA (*Djerba* C. p. 9. 922; eph. epigr. V p. 566).

23 ad eph. epigr. V n. 1318. Non IPSICATVS, ut errore edidi, sed ISPICATVS (i. e. *Spicatus*) est in museo illo, quod nomen bene quadrat ad equum, quales hic exhibentur, crista in capite ornatum.

PARS SECVNDA.

PROVINCIA BYZACENA.

V. SVLLECTHVM (*Hr. Sallakta;* C. p. 13. 924).

ARSCH ZARA.

In loco q. d. Arsch Zara a Mehdîya 18, ab Hr. Sallakta 4 fere chil. meridiem versus Crétin et Texereau Galli invenerunt necropolin subterraneam, de qua haec retulerunt Delablancherio: *Cette nécropole est en réalité une catacombe. L'ensemble est de forme elliptique, terminé par une espèce d'abside et se composant de quatre galeries parallèles au grand axe, dont la*

plus longue a 80 mètres. Il y a en outre des galeries secondaires s'embranchant sur les autres, mais de peu de longueur. Chacune a une entrée voûtée et présente une hauteur suffisante pour que l'on puisse s'y tenir debout. Les sépultures sont des loculi *rectangulaires, creusés dans les parois des galeries, fermés par devant avec de grandes* tegulae *maçonnées. Tout ce système n'est qu'a 2 m. environ de la surface du sol. Mais ce n'est là qu'un premier étage. Partout au-dessous, et même autour, on entend sonner le creux, et les sondages, qui ont été faits, montrent que la nécropole était considérable ... Beaucoup entre les tombes ont été violées ... On y a trouvé un monogramme de Christ ... On en a extrait quelques lampes sans intérêt, deux crânes en bon état et six inscriptions, qui se sont trouvés presqu'à l'entrée, le reste étant encore presque inexploré.*

24 in tabula marmorea rep. Arsch Zara (ab altera parte est titulus, quem postea edam). Nunc est Tunete in museo Alaui.

DIS · MAN · SAC
C · TANVSIO · LVPPO ·
MILITI · COHORTIS · XIIII ·
VRBANE · STATIONIS

De la Blanchère *bull. du comité* a. 1886 p. 216.

C. Tanusius dum mandata quaedam exsequitur vel commeatu ab urbe absens videtur in Africa diem obisse.

VI. LEPTI MINVS (*Lamta* C. p. 14; eph. epigr. V p. 518).

25 ad eph. epigr. V n. 1166*a*. Edidit etiam Cagnat *rapp.* III p. 113 n. 6. Repertum est opus musivum Lamta in sepulcreto christiano, de quo dixi ad eph. epigr. V n. 1167, uno chil. inde occidentem versus, 200 metris a mari; nunc est Monastir apud Irisson. 10 DE — 14 VIIII, infra flos cernitur.

---

26 ad eph. epigr. V n. 1166*b*. Iterum ed. Cagnat *rapp.* III p. 116 n. 11. Repertum est opus ibi ubi n. 25; nunc adservatur Monastir apud Irisson. 6 ANNI — 14 seq. ART|ABVR.

---

27 ad eph. epigr. V n. 1167. Opus musivum fractum est, cum Parisios vellent transportare.

VI*b*. *Hr. Beni Hassen.*

28 ad eph. epigr. V n. 1165. Edidit emendatius Cagnat *rapp.* III p. 119 seq. Rep. est Beni Hassen, 13 chil. a Lamta inter meridiem et occidentem V. 1 et 3 litterae sunt nigrae, 2 et 4 rubrae.

IC OFICINA LAVRI PLVR
A FACIAS ET MELIO
RA EDIF*ice*S SI DEVS PR
o NOBIS QVIS CONTRA NOS
*cui*VS NOMEN DEVS SCIT BO
*tu*M *so*LVIT CVM SVIS
G*eo*N
FISON
TIGRIS EV
FRATES

VI*c*. RVSPINA (*Monastîr* sive *Mistîr*).

29 Monastîr *dans la Kasbah*; litt. 0,08.

VIC*to*RIAE
PAR*t*HICAE
A*u*G
D·D·*p*·P

Cagnat *rapp.* III p. 111 n. 3.

VII. HADRVMETVM (*Sûsa*; C. p. 14. 924. 979).

30 in lapide lato m. 0,15, litt. 0,075—0,04; rep. Susae *à la zaouia Sidi bou Fâtha*, ubi est pro limine.

IMP · CA*es. diui antoni*
GORD*iani nep. diui an*
TONI GO*rdiani sororis f.*
ANTONI*o gordiano*
PIO · FELICI · A*ug. pontifici*
MAX · TRI*b. pot. cos. procos.*
COL · CONC *ulp. hadrumetum*
D *d. p. p.*

Cagnat *rapp.* III p. 110 n. 2.

31 in tabula marmorea rep. in coemeterio Romano 600 m. fere a Susa ad viam, qua itur Kairuân, cuius sepulcra antiquiora sunt similia eorum quae Carthagine inventa sunt in sepulcretis officialium domus Augustae. De quibus in hunc modum retulit Vercoutre: „.. *les soldats — découvrirent plusieurs belles mosaiques* (quae musiva opera pertinebant sine dubio ad sepulcra inferioris aetatis, cf. ad eph. epigr. V n. 1167). *Or, des fouilles profondes ayant été entreprises au-dessous du niveau de ces mosaiques et tout à côté d'elles, on trouva une série de tombes en forme de demi-cylindres ou caissons couchés et orientés de l'est à l'ouest, en béton plein, cimenté et de dimensions variables. Au milieu de ces tombes s'en trouvèrent d'autres en forme de grands piédestaux carrés (sur l'un, le plateau supérieur, défoncé, supporte un rebord hexagonal plus petit) piédestaux en béton cimenté et creux, car des os furent trouvés dans leur intérieur. Sous les caissons, qui tous reposent sur un massif de maçonnerie, on rencontra, avec des ossements humains, divers objets: — un petit vase — reposant sur une petite soucoupe, une lampe.*"

DIS MANIBVS · HIC
SITA · EST · PVSINNICA
VIXIT · ANNIS TRIBVS ·
MENSIBVS · X · D · XXI ·
DONATA · MATER · FILIAE
DVLCISSIMAE FECIT

Vercoutre *rev. arch.* a. 1884 vol. 3 p. 27.

XVII. CAPSA (*Gafsa*; C. p. 22. 925. 979).

32 in fragmentis duobus litt. m. 0,15; Gafsa in moenibus arcis, inter meridiem et orientem.

a
C
SVLEA
TER

b
OMIH

Cagnat *rapp.* III p. 169 n. 107.

Pertinere putat auctor ad titulum magnum Byzantiae aetatis qualis est C. n. 102.

a 2 seq. fortasse [*procon*]*sule A*[*fricae* ... *felici*]*ter*.

33 Gafsa *dans une maison occupée par la gendarmerie.*

I R O N T O N
IVS · FORTIS
A B I N I N V S
I P·P·V N XXX
IIII O T B Q

Cagnat *rapp.* III p. 171 n. 112.

1 seq. *Frontonius.* — 3 malim ABI*di*a*N*VS vel ABI*d*INVS cf. C. n. 1454, sed cedendum est testimonio auctoris. — 4 in. *f(lamen) p(erpetuus) p(ius) v(ixit)* cet.

XXII*a*. INTER THELEPTEM ET SVFETVLAM

Hr. Zaâtli (eph. epigr. V p. 281. 531).

34 ad eph. epigr. V n. 290 cf. n. 1205. Nunc repetivit Cagnat *rapp.* III p. 154 n. 81 qui docet titulum inscriptum esse supra portam mausolei, quod sit templi instar. Hr. Zaâtli est inter Sbîtla et Feriâna.

XXIII. CILLIVM (*Hr. Gasrîn*; C. p. 33. 925).

35 in ara litt. m. 0,05; rep. Gasrîn in fluvii ripa sinistra, uno fere chil. a mausoleo occidentem versus.

M A R T I
*a*VG SAC
/ / M I N
/ /VRIVS
*sa*TVRN
*inu*S ARA
*m d*E SVO
/ / / V I T
/ / / / QVE
/ / / / / / I T

Cagnat *rapp.* III p. 160 n. 90.

Cagnatus ita supplevit: *Marti* [*A*]*ug. sac*[*ru*]*m* .... *urius* [*Sa*]*turn*[*inu*]*s ara*[*m d*]*e suo* [*vo*]*vit* [*idem*]*que* [*pos*]*uit.* At 3 in. potest etiam esse praenomen et initium nominis dedicantis. Et 8 seqq. malim [*pos*]*uit* [*idem*]*que* [*dedicav*]*it*, dummodo spatium, id quod credo, haec supplementa capiat.

---

36 Gasrîn inter arcum et fluvium, passibus circiter 200 ab illo meridiem versus supra fauces.

D V B B A I N A R
GADAIS · F CILLI
T A N A V I X I T
A N N I S · X X ·
H · S · E

Cagnat *rapp.* III p. 162 n. 94.

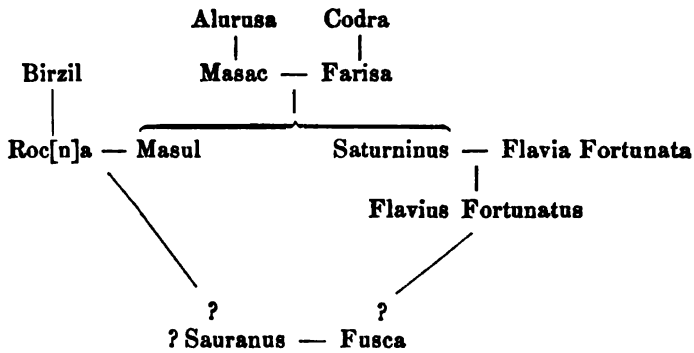
37 rep. Gasrîn una cum n. 36.

vir inter duas columnas
luna crescens

MASAC ·
ALVRVSÆ
F · V · A · xLv
H · S · EST
CVR · EGER
FILI · EIVS

Cagnat *rapp.* III p. 163 n. 97.

Stemma huius familiae ita fere constituendum est:

---

38 rep. Gasrîn ibi ubi n. 36.

femina inter duas columnas

FARISA CODRA
F C · VXoR · MA
SACIS · ALVRVSA
F C · VIX · ANNIS
XXXX
P · C F · M

Cagnat *rapp.* III p. 162 n. 95.

Lege: *Farisa, Codra(e) f(ilia), C(illitana), uxor Masacis Alurusa(e) f(ili) C(illitani)* cet. — 6 erit *p(onendum) c(uraverunt) f(ili) m(atri)*.

---

39 rep. Gasrîn una cum n. 36; litteris prope cursivis.

MASVL · MASA
CIS · F · PIVS · V · A · LX
CI///N · AN/ F · EIVS

Cagnat *rapp.* III p. 164 n. 98.

3 *c(uram) [egit] .... f(ilius) eius* legit Cagnat. Fortasse nomen est idem atque n. 42 v. 5.

40 (= C. n. 223) rep. Gasrîn una cum n. 36.

femina in ara sacrificans

ROC/\ · BIRZIIIS · F
PIA VIX · ANN XXXX
CVRA EGIT MASVL VIR
EIVS H·S·EST

Cagnat *rapp.* III p. 164 n. 99.
1 in. *Roc*[*n*]*a*, quod nomen iam prodiit in titulo christiano reperto Meschera Sfa; deinde *Birzi*[*l*]*is f(ilia)*.

---

41 rep. Gasrîn una cum n. 36.

vir	femina
SATVRNI	FLAVIA · FO
NVS · MA	RTVNAT
SACIS · F · VIX	A · VIXIT
ANN · LXX	ANN · LXV

C EG · FL · FOR · F · EIVS

Cagnat *rapp.* III p. 164 n. 100.
5 *f(ilius) eius* potest spectare ad mulierem, ut fortasse fuerit filius naturalis.

---

42 rep. Gasrîn una cum n. 36.

mulier infantem tenens

FVSCA · F · F ·
VIXIT · ANN
X X X X X
CVRA IIGIS (sic)
AVRA/NS · M

Cagnat *rapp.* III p. 163 n. 96.
1 fin. fortasse *F*[*lavii*] *f(ilia)*. — 5 nomen quodnam sit parum constat; potest esse *Auranus*, id quod mihimet videtur minus probabile, aut *Auraune* aut etiam *Sauranus*; M = *maritus*.

---

43 rep. Gasrîn una cum n. 36.

////AS FAV
//I///M VIX
ann. II M III

Cagnat *rapp.* III p. 165 n. 101.
Est fortasse ...*as Fau*[*st*]*i*[*ni f. pi*]*a* cet.

XXIV. SVFETVLA (*Sbîtla*; C. p. 40. 926; eph. epigr. V p. 271. 567. 649).

44 ad C. n. 231 cf. eph. epigr. V n. 257. Miliarii titulus est, ut posthac ipse intellexi et vidit etiam Cagnat *rapp.* III p. 132 seq.

---

45 (= C. n. 242). Fragmenta quattuor litt. m. 0,19, *a* latum m. 1,53 plenius descriptum, *b* et *c* lat. 0,67 et *d* lat. 1,60 recens inventa ediderunt Cagnat et Saladin *notes d'arch. tunis.* p. 14, *a c d* ad exemplum Marii Boyé Villefosse *ant. afr.* a. 1885 p. 216.

a *b* *c* *d*

cONSVLARI PRoVI*nciae* *va*LERIA*e* BYZACENAE ~I////|

Rudera, in quibus haec epistylia reperta sunt, pertinere ad theatrum coniecerunt Cagnat et Saladin l. l.

---

46 (= eph. epigr. V n. 1319). Ex ectypo sic exscripsit Villefosse *ant. afr.* a. 1885 p. 225:

VICTORIAE AVG · N
IMP · CÆS · DIVI
AVRELIANI
NI PII FELICIS
INVICTI
D · D · P P ·

2 seqq. fuit primum in lapide IMP · CAES · L · DOM|ITI · AVRELIA|NI cet.; mortuo autem et inter divos relato Aureliano titulus ita immutatus est, vide Villefosse l. l.

---

47 in basi alta m. 1,20, lata 0,54, litt. 0,09; rep. Sbîtla.

IMP · CAES
M · ANTONO
GORDIANO
INVICTO · PIO
5 FELICI · AVG
TRIB · P · II COS · P P a. 239
D · D · P · P

Descriptum a Mario Boyé ed. Villefosse *ant. afr.* a. 1885 p. 228.

48 in **epistyliis** duobus altis m. 0,30, litt. 0,11, quorum unius tria, alterius duo certe quae restant latera inscripta sunt; fragmentum *c* addidit CAGNAT dubitans; rep. Sbîtla contra templa in basilicae ruderibus BOYÉ; ad arcum minorem a meridie CAGNAT.

a

IS INVICTIS	SIMO	RVO PRINCI//
//////////	////	INSISTEN//

b

//CITAI//////	CELIVS
/ *cu*RATORE REIPV	BLICAE

c

//V//VCI

Descriptam a Boyé ed. Villefosse *ant. afr.* a. 1885 p. 200; Cagnat *rapp.* III p. 134 seq.

a 1 **fin.** PRINCI Cagnat; conicio [*temporibus beatissim*]*is invictissimoru*[*m*] *princi*[*pum*]. — 2 //INCI//////// Boyé. — *b* 1 //CITAI//////|SEIIVS, 2 in. ///BAEORE idem.

49 in **basi** rep. Sbîtla.

NO · COS · C · V ·
*cur. aq*VARVM · ET · MIN
ciae E*t* ALVEI · TIBERIS
....R · ALIMENTORVM
*xu*VIRO · S · F · X · VIRO
*u*RBIS · ROMAE · LEG · NV
MIDIAE · PRAET · VRBNO
CANDIDATO · QVÆSTORI
ALLECTO · IN PATRICIAS
FAMILIAS TRIVMVIRO
A · A · A · F · F · SEVIRO · TVRM
E · E · Q · Q · R · R · PATRONO PER
PETVO · AELIVS FELIX · ET
FABIVS DONATVLVS ·

Descriptam a Boyé ed. Villefosse *comptes-rendus de l'acad.* XII p. 374.

2 seq. de cura aquarum et Miniciae inde a saeculo altero exeunte in titulis obvia cf. O. Hirschfeld *Philologus* 1869 p. 66 et Mommsen *röm. Staatsrecht* II² p. 1007 adn. 4. — 4 in. //R traditur, sed debet esse [*praef.*], cf. O. Hirschfeld *die kaiserlichen Verwaltungsbeamten* p. 119 seq., unde simul sequeretur hunc titulum sub Macrini tempus scriptum esse. At vide quae contra dixit Mommsen l. l. p. 1032 et animadverte tribunatum legionis in hoc honorum cursu non commemoratum, cf. Mommsen l. l. I² p. 525 seqq. — **5 seq.** *x viri urbis Romae* munus hic primum obvium videtur fuisse sacerdotium ut quindecimviratus iuxta eum enumeratus. Conferri potest, cuius me monet Mommsen, sacerdotium non minus obscurum duodecimviri urbis Romae C. VI, 500. Orell. 3969.

50 in basi fracta alta m. 0,90; rep. Sbîtla prope arcum.

/ *p* OMPONIO CAI · FILIO PAPIRI*a*
L I I MVRIANO E V FVNCTO ADV*oca*
T I O NE · FISCI HISPANIABV/
LPIV M I A T R I M O N I TRACT
/ / / KARTHAGINIS ET A COMA
IIS ///EFECTOR PRAETORI*o et*
pro CVRATORI DVCENARIO ·
AV*g* *nost*RI DIO*e*CESEOS IOA//
ME CIN//
L·VA I CIVS /N I /C I S V E · F / / /
OB EXIMIAM CONDISC
RATVS ADFECTIONEM

Descriptam a Mario Boyé ed. Villefosse *ant. afr.* a. 1885 p. 230.

3 *Hispania B*[*aetica*] proponit Villef., quod supplementum spatium non videtur admittere; erit *Hispania*[*r*]*u*[*m*], deinde fortasse [*et procur*(*atori*)] *patrimoni tract*[*us*] *Karthaginis*. [Fortasse *Hispaniarum, Alpium, patrimoni* cet. TH. M.] — 5 EFFECTOR editur, errore typothetae, ut videtur. — 5 seq. *et a com*[*mentar*]*iis* [*pra*]*efector*(*um*) *praetori*[*o*] Villefossius supplet recte. — 8 *Au*[*g. nost*]*ri dio*[*e*]*ceseos* [*H*]*a*[*dru*]*me*[*t*]*in*[*ae*] idem probabiliter (cf. vol. VIII p. XVI, ubi Mommsenus coniecit tertiam Africae dioecesim fuisse Hadrumetinam); DIOCESEOS editur. — 10 *L. Va*[*l*]*gius* Villef.; deinde est, puto, *v*(*ir*) *e*(*gregius*) et fortasse *f*[*isci advocat*(*us*)]. — 11 seq. *condisc*[*ipul*]*atus* idem Villef. — In fine [*pos*(*uit*)], nisi forte lapis infra fractus est.

---

51 in basi alta m. 0,95, lata 0,47, litt. 0,05; rep. Sbîtla in moenibus amphitheatri.

SPLENDIDISSIMVS
SVFETVLENSIS ORDO
M · VALGIO · M · F · QVIR
AEMILIANO · EQ · R
TRIBVNO · N̄ · PAL
M V R E N O R V M
OB EXIMIAM IN REM
PVBL · SVAM · LIBERALI
TATEM · TITVLVM · HAC
AETERNITATE SIGNAVIT

Descriptam a Boyé ed. Villefosse *ant. afr.* a. 1884 p. 358 et *comptes-rendus de l'acad.* XII p. 370.

9 seq. cf. eph. epigr. V n. 1322, 9 seq.

52 in basi alta m. 1,45, lata 0,53; rep. Sbîtla in amphitheatro.

L · CAECILIO L · F · ATHE
NAEO AEDILICO II VIRALI
IVVENI MVNERARIO FL · PP
E · Q · R · / / / / / / / / / / / / /
/ / / / / / / / / / / / / / / / /
OB INSIGNEM MORVM
CLEMENTIAM ET ERGA SINGVLOS
VNIVERSOSQVE CIVES LIBERALITATEM
ET ADMINISTRATIONEM II VIRATVS
INNOCVAM ET SINGVLAREM VO
LVPTATVM EDITIONEM · OBQVE
FILI · EIVS · CAECILI DONATI AVFIDIA
NI · FL · PP · HONOREM · SPLENDIDIS
SIMVS ORDO ET VNIVERSVS POPVL ·
CVRIARVM · COL · SVFETVLENSIS
AETERNVM · GRATIARVM
SVARVM TESTIMONIVM PO
SVIT · IDEMQVE DEDICAVIT

Descriptam a Mario Boyé ed. Villefosse *ant. afr.* a. 1885 p. 232.

3 *iuveni munerario* Villefosse recte interpretatur de eo, qui iam adulescens munera ediderit. — 14 seqq. cf. infra n. 56, 9 seqq.

---

53 in basi alta m. 1,13, lata 0,45, litt. 0,07; rep. Sbîtla in moenibus amphitheatri.

Q IVL Q FIL QVIRINA
ROGATIANO OB HO
NOREM AEDILITA
TIS ET MEDICAE PRO
FESSIONIS LARGAMQ
LIBERALITATEM DVPL
CIS EDITIONIS LVDO
RVM IN SACERDO
TIO LIBERORVM
VNIVERSAE CV
RIAE

Descriptam a Boyé ed. Villefosse *ant. afr.* a. 1884 p. 359 et *comptes-rendus de l'acad.* XII p. 371.

54 in basi alta m. 1,20, lata 0,60; rep. Sbîtla.

M · MAGNIO
SEVERO · FL · P · P ·
CIVI INCOM
PARABILI
OB · MERITA
SPLENDIDISSI
MVS · ORDO
SVFETVLENSIS
D · D · P · P

Descriptam a Boyé ed. Villefosse *ant. afr.* a. 1885 p. 229.

---

55 in basi alta m. 1,15, lata 0,44; rep. Sbîtla.

Q OCTAVIO
C · F · QVIR · LV
CVLLO HO
NORATIANO
OB SINGV
LAREM MV
NIFICENTI
AM ET LARGAM LB ·
C · OCTAVI ASPRI
PATRIS VNIVER
SAE CVRIAE ❧
L · D · D · D

Descriptam a Mario Boyé ed. Villefosse *ant. afr.* a. 1885 p. 234.

---

56 in basi alta m. 1,30, lata 0,58; rep. Sbîtla.

L · RASINIO · L · FIL · QVIR · SATVRNINO
MAXIMIANO · AEDIL · II VIR · QQ
OB SINGVLAREM MORVM EIVS
EXEMPLVM · ET IN VTROQVE HONO
RIS GRADV FIDAM CLEMENTIAM
FILIORVMQVE EIVS SACERDOTI · I · EDI
TIONEM · LVDORVM · ET ADSIDVAM
ERGA SINGVLOS CIVES SVOS ❧
LIBERALITATEM VNIVERSVS PO
PVLVS · CVRIARVM TESTIMO
NIVM GRATIARVM SVARVM
PERPETVVM POSVIT IDEMQVE
DEDICAVIT

Descriptam a Mario Boyé ed. Villefosse *ant. afr.* a. 1885 p. 228.

6 *filiorumque eius sacerdotii* (i. e. ob honorem sacerdotii in filios collatum) *editionem*.

57 in lapide lato m. 1,65, alto 0,25, litt. 0,11; rep. Sbîtla.

HIC DOMVS ⊕ ORATIO*nis*

Boyé *comptes-rendus de l'acad.* a. 1884 p. 253.

XXX. AMMAEDARA (*Heidra*; C. p. 50. 926. 979; eph. epigr. V p. 273. 520. 568).

58 ad eph. ep. V n. 266. Edidit etiam Cagnat *rapp.* III p. 212 n. 199, unde haec refero: 6 TATVR FIERI MOR*t*IS HONOREM cet., quod confirmatur ectypo ab eo mihi subministrato nec minus sensu, qui ita efficitur, iustiore — 7 fin. OCCVPAVIT VN. — 8 D// //NC IIAIIM TIB REVERT FAS ESI VT //O cet. quod legit ita: *un*|*d*[*e*]... *tibi reverti fas est ut* [*pi*]*o* cet. Equidem temptaverim *und*[*e nu*]*nc* [*etia*]*m* cet. Ceterum scriptor tituli adhibuit in usum frusta carminis Phalaecei, cuius versus complures etiam nunc facile dignoscuntur vel restituuntur:

e. g.:

tres nati tibi iam probo parenti,
quod gratum tumulum videtur esse.
mater kara tibi nŏbisque nuper
hortatur fieri mŏrtīs honorem.
iam vale pater [*heu*]*nŏbis relictis!*
iam te Tartara non tenent crudelem,
campus Elysius [*tĕ*] *occupavit,*
unde [*nu*]*nc* [*eti*]*am tibi reverti*
fas est ut [*pi*]*ŏ et probo parenti.*

59 in fragmento rep. Heidra.

BOLANIVS · II
*i*VNIOR · SACER*dos*

Cagnat *rapp.* III p. 199 n. 164.

60 in lapide restante de mausoleo destructo rep. Heidra a castello occidentem versus.

Q · IVLIO C FIL QVIR · RVFO Q IVNIO ////////////// IIIS EXORNATO PRI
MO OMNIVM PATRONORVM ////////IO PATRI · VIXIT · ANN · LV
H · S · S · IVLIII //////////////////////////// MERITIS

Cagnat *rapp.* III p. 213 n. 201.

1 [*equestribus mili*]*tiis* supplet Cagnat, quod nescio an spatium lacunae excedat, cum post *Iunio* alterum cognomen secutum esse verisimile sit. At potest fuisse IIII vel etiam *tribus militiis*. — 2 fortasse [*atq*(*ue*) *optim*]*o patri.* — 3 si est, ut videtur, *h*(*ic*) *s*(*iti*) *s*(*unt*), alii tituli vel alius, fortasse mulieris, cum hoc coniunctus fuit.

61 Heidra.

D M S
P · PETILIVS · P · F · Q
VICTORINVS · MILES · COHOR
tis / / / *u.* A XXXIII
reliqua latent

Cagnat *rapp.* III p. 218 n. 215.

XXXIII, 6*a*. *Hr. el-Hatba.*

Haec rudera sita sunt ad rivum Wed Heidra ab Hr. Furna orientem versus. Ibi fuisse *fundum Ver .....* docet titulus n. 62.

62 Hr. el-Hatba; litt. m. 0,05.

NEPTVNO · AVG · SAC
COLON / ⌐VN / I · VER

Cagnat *rapp.* III p. 244 n. 284.
2 *colon*[*i f*]*un*[*d*]*i Ver ...*

---

63 Hr. el-Hatba; litt. m. 0,02.

o PRO SAL*ute imp. caes. l. septimi seueri* cet. ... *et*
o IVL AVG · COL · FV*ndi uer ...*

Cagnat *rapp.* III p. 244 n. 283.

XXXVI. MACTARIS (*Hr. Makter*; C. p. 79. 927; eph. epigr. V p. 275. 521).

64 ad eph. epigr. V n. 279. Adiecta imagine solis ope facta ed. Tissot *comptes-rendus de l'acad.* a. 1885 p. 68 seqq.; illa imago sola edita est *bull. épigr. de la Gaule* vol. V tab. V. Ex ipso lapide, qui nunc est Parisiis in museo, Villefosse *ant. afr.* a. 1885 p. 239 seq. et iterum *bull. du comité* a. 1885 p. 529 seq. non solum quaedam emendavit, quae huc usque falso lecta erant, verum etiam initium tituli magnam partem primus enucleavit; praeterea in lateribus sinistro et dextro titulorum reliquias aut etiamnunc exstantes aut a Letaillio antea exceptas idem primus edidit. Mihi contigit ut anticae v. 1—18 ectypum chartaceum possem conferre, quod solita humanitate mihi subministraverat Villefosse; unde in versibus maxime 7 et 8 nonnulla feliciter mihi videor expedivisse.

a antica:

CAESELIA NAMINA ///////////////
. LIANVS PIVS *vix*IT
PIA VIXIT ANNIS
ANNIS
hexameter evanidus
VC AIIIS MA TVE
PAV*p*ERE PROGENITVS LARE E*go* PARVOQ PARENTE
CVIVS NEC CENSVS NEQVE DOMVS FVERAT
EX QVO SVM GENITVS RVRI MEA VIXI COLENDO
(= eph. ep. v. 4) NEC RVRI PAVSA NEC MIHI SEMPER ERAT
ET CVM MATVRAS SEGETES cet

b in latere sinistro:

D M S
C MVLCEIVS
*M*AXIMVS
VIX · AN · XXX

c in latere dextro:

d m s
S · AV*reli*
VS · F /////
NVS · *VIX*
AN · *XL*

a 1 NAMINA lectionis incertae esse, maxime tres ultimas litteras monet editor; in ectypo egomet litteras INA dispicere non potui. Cogites de *Nampamina* vel *Nampame* aut de *Namgidde*. — 9 fin. intellego *ruri vixi colendo mea* (= colendis meis deditus). — 12 (= eph. epigr. v. 6) $\overset{\text{N}}{\text{TVC}}$ quod correxit Villefosse ectypo confirmatur; item 16 (= 10) LINQVENS, 19 (= 13) fin. ANNIS (edit. 2), 25 (= 19) $\text{CONSC}\overset{\text{IP}}{\text{R}}\text{TOS}$ (edit. 2), 28 (= 22) CARO $\text{SQ}\,\overset{\cdot}{\text{NEPOTES}}$ Villefosse sive ex lapide sive ex ectypo excepit; 28 inter O et S in verbo CAROS spatium est ob vitium lapidis; verbum NEPOTES nunc periit lapide fracto, cum Parisios transportaretur. — 30 (= 24) LAEDIT pro LAESIT recte correxit Masqueray *bull. de corr. afr.* a. 1885 p. 361. — In laterum titulis quae litteris obliquis exprimenda curavi ab uno Letaillio excepta sunt. — *c* 2 in editione prima S ////A////, in altera S · AV*reli*, item 4 in. in editione prima ATVS, in altera NVS, quibus locis alteram editionem vera habere per litteras me docuit Villefosse.

De notione vocis *gremia* in anticae v. 16 (= 10) exposuit L. Havet *Archiv für lat. Lexicogr.* II p. 135.

---

65 ad eph. epigr. V n. 1174. Quod supplens erasos huius tituli versus 1 et 2 Augusti nomen attribui Getae, Villefossius reiecit *ant. afr.* a. 1884 p. 348 seq. et iterum *bull. épigr. de la Gaule* a. 1884 p. 155 docens id nomen ad eum non pertinere ante a. 209. Qua opinione se deceptum esse sine dubio ipse intelleget lectis quae Mommsenus animadvertit in addendis ad C. n. 9035. Enimvero quae in nummis eadem fere in titulis valent tantum non omnia.

66 Makter in templo parvo inter circum et arcum Traiani.

BONE DEAE
AVGVST · SACR
IVLIA · CASTA · FE
LICITAS VOTVM
SOLVIT · L · A

Descriptam a Letaillio ed. Villefosse *ant. afr.* a. 1884 p. 366.

---

67 in fragmento rep. Makter, quocum coniungenda esse alia duo a Poiussotio reperta dicit Letaille.

[M*ac*TARITANOR]

A Letaillio acceptam edid. Mowat *bull. épigr. de la Gaule* V p. 321.

---

68 Makter.

antica:		*in latere sinistro:*	*in latere dextro:*
femina	vir dextra in ara sacrificans	vir	miles
CANNEIA · OP	C CASSIVS C F IM///////	*q*VADRATIANVS	CASSI*us*
TATA · PIA · VIXI	DEF PVBL · SVIS · SVMPT*ibus*	*p*VBLICVS	ERIA*nus*
ANNIS · LX	QVI · ME · COMMVSSERIT	ARI DEFENSORIS	XIT ANIS
H · S · E	HABEBIT · DEOS IRATOS ET	VIX · AN · XXXIIII	
	VIVVS ME ERIT V A C X////		

Anticae ad ectypum, laterum titulos ad exempla Letaillii ed. Villefosse *ant. afr.* a. 1884 p. 349 seq. et *comptes-rendus de l'acad.* vol. XII p. 285 seq.

ant. 1 cognomen coniecerim esse *I[anuarius]*. — 3 *commusserit* pro *commixerit*; nisi est pro *commoverit*, quod praeferunt L. Havet apud Villef. l. l. et Mommsenus. — 5 lectionem prorsus incertam esse monet auctor. — lat. sin. Est fortasse: [*Cassius Q*]*uadratianus* [*defensor p*]*ublicus* [*Cassi Ianu*]*ari defensoris* [*publici f.*] *vix. an. XXXIIII.* — lat. dext. *Cassi*[*us* . . . . . . *Val*]*eria*[*nus mil.* . . . . . . *vi*]*xit anis* . . . .

---

69 Makter in ruderibus templi.

NVMISIA MAXI
MA SACERDOS
CERERVM PIA
VIXIT ANNIS LXXX
H S E

Descriptam a Letaille ed. Villefosse *ant. afr.* a. 1884 p. 366.

70 in tabula marm. alta m. 0,60, lata 0,45; rep. Makter in ecclesiolae prope fontem et arcum ruderibus; nunc est Parisiis in museo.

A ☧ Ω

OLIM D̅O̅ DIGNVS
HIC IN TVMVLO
IACET EPISC · GER
MANVS IN EPISC · VI
AN · X / / M · X D / XIIII

Descriptam a Letaillio ed. Villefosse *ant. afr.* a. 1884 p. 366, iterum ad ectypum acceptum ab eodem *bull. des ant. de France* a. 1885 p. 105; ipse J. Letaille ed. *bull. épigr. de la Gaule* vol. VI p. 38.

Monogramma omisit Villef. in edit. 1, idem deinde *α — ω* edidit. — 5 numerum post AN videri XIIII addit auctor; deinde D·XXII Villef.; est D·XXIIII.

---

71 in tabula marm. fracta alta m. 0,62, lata 0,88; rep. Makter in ecclesiolae prope fontem ruderibus; nunc Parisiis in museo.

RVTILIVS · EPISCOP
IN · EP · VIX · ANN · XXIII
M II D X

Espérandieu *bull. épigr. de la Gaule* III p. 313 et *bull. d'Hipp.* XIX p. XC; descriptam a Letaillio ed. Villefosse *ant. afr.* a. 1884 p. 365; Letaille ipse *bull. épigr. de la Gaule* vol. VI p. 38.

XXXVIII. THIGIBBA? (*Hr. el-Hammâm;* C. p. 86; eph. epigr. V p. 523).

72 ad eph. epigr. V n. 1176. 12 Tissot animadvertit in litteris ad Mommsenum datis: *Le lapicide a écrit* TIHGIBBA *pour* THIGIBBA; *après avoir tracé les traits perpendiculaires, il aura mal placé la barre horizontale de l'H.... Je pense, que notre Thigibba est la Thigiba de Ptolémée. Il la place parmi les villes de la Numidie nouvelle.* Ego quamvis in universum Tissotio adsentiar, tamen apud Ptolemaeum IV, 3 animadverto in optimis codicibus non legi Θιγίβα, sed Θίηβα. At vulgata lectio nihilo minus vera esse potest.

XXXVIII*a*. VZAPPA (*Ksur Abd el-Melek*; eph. epigr. V p. 278. 523).

73 ad eph. epigr. V n. 1183. Excidit unus versus post 10 FACERE CVRAVIT. Ceterum totum titulum nunc ita restituo: *C. Valerio Gallia|no Honoratiano| [fl.] p., patrono, | [o]b honorem eius [fla|minatu]s et Valeri[i] | Gallian[i, fi]li Roga|tiani, p[atr]is eius, pa[troni]* cet.

74 in lapide alto m. 0,35, lato 3,50; rep. Ksur Abd el-Melek humi iacens ad portam septentrionalem (cf. *ant. afr.* II (a. 1884) tab. XVI).

*im*P CAES M · AVRELIO SEVERO ANTONI
*n*O · PIO · FEL · AVG · C · VZAPPA · D · D · P · P

Letaillii exemplum edid. Mowat *bull. épigr. de la Gaule* V p. 321 et iterum de la Blanchère et Reinach *bull. du comité* a. 1886 p. 192 n. 10.

1 seq. *Antoni*[*n*]|*o* Letaille[2]. — 2 *c*(*ivitas*) *Uzappa* cf. eph. epigr. V n. 286.

XXXVIII*b*. ZAMA MAIOR? (*Hr. Djamâa;* eph. epigr. V p. 649).

Ad haec rudera situm Zamae regiae revocavit Mommsen *Hermes* vol. XX p. 144 seqq.

75 in ara alta m. 0,55, lata 0,17, litt. 0,05; rep. Hr. Djamâa.

M · D · M
I · AVG · SAC
SIGNVM
LIBERI
PVBLICVM
EX · DECRE
TO · ORD*i*
NIS X S ///

Descriptam a Letaille ed. Poinssot *ant. afr.* a. 1884 p. 373.

8 fin. fortasse [*e*]*x* [H]S //, vel etiam [*Zam*].

76 in lapide alto m. 0,65, lato 0,40, litt. 0,12—0,07; rep. Hr. Djamâa.

IMP · CAESARI · DIVI TRAI*A* | *ni parthici f. diui neruae n. traiano hadriano*
AVG PONT | *max. tribun. potest .... cos ... p. p. ....*
L·RANIVS·FELIX· *f.* AVG·P·P·PONT·ARCVM·CVM |
ADIECTA PECVNIA · FECIT · AMPLI | *us*
D · D · | *p. p.*

Descriptam a Letaille ed. Poinssot *ant. afr.* a. 1884 p. 373 et iterum de la Blanchère et Reinach *bull. du comité* a. 1886 p. 191 n. 8.

1 fin. TRAIAN, 2 ante AVG priorem versus partem periisse, 3 F·AVG·P·P· edidit Poinssot. — 3 si re vera esset in lapide, quod Letaillium adseverant tradere de la Blanchère et Reinach, AVG·P·P· (omissa F·), non video, quomodo id aliter possit solvi atque *Aug*(*ustalis*) *p*(*er*)*p*(*etuus*). Verisimilior sane videtur lectio Poinssoti quamvis fortasse ex coniectura ab eo prolata, *f*(*lamen*) *Aug*(*ustalis*) *p*(*er*)*p*(*etuus*) *pont*(*ifex*.) cet.

77 Djamâa.

AXIM
ELI · ANTO
ODIA AVG

Descriptam a Letaille ed. de la Blanchère et Reinach *bull. du comité* a. 1886 p. 190 n. 1.

3 A sine dubio repetita est errore aut auctoris aut lapicidae, ut sit titulus Augustorum M. Aureli Antonini et L. Aureli Commodi.

XLI. CIVITAS MVZVCENSIS (*Hr. Besra;* eph. epigr. V p. 279. 528).

78 rep. Hr. Besra in rivi margine.

ICO OMNIVM
RIAE VNIVER
SAE

De Belenet *bull. du comité* a. 1886 p. 206.

Lapidem supra fractum esse non traditur. Est, puto: [*am*]*ico omnium* [*cu*]*riae universae.*

XL*b*. *Hr. Djellûla.*

Rudera Hr. Ain-Djellûla 40 fere chiliometris distant a Kairuân inter septentrionem et occidentem.

79 Ain-Djellûla.

MERCVRIO S*acrum*
PRO SALVTE IMP · CAESAR*is*
L AEMILIVS DONATVS VET*eranus*
CELLAM CVM GRADIBVS
S P F

Descriptam ab Isidor ductore Gallo ed. Villefosse *ant. afr.* a. 1883 p. 288.

80 Ain Djellûla.

PERPE
CAES

Descriptam a Dupoux et Charnet edid. Finot et Papier *bull. d'Hipp.* XXII p. 119.

XLII. MVNICIPIVM FVRNITANVM et LIMISA (*Hr. Aïn Lemsa* vel *Hr. Budja;* eph. epigr. V p. 279. 529).

Ubi hodie sunt rudera, quae ab indigenis nominantur Hr. Budja vel etiam Hr. Aïn Lemsa, olim exstitisse municipium Furnitanum iam didicimus ex titulo, quem Cagnatus repperit, infra n. 81. Est igitur corrigendum quod adnotaveram ad eph. epigr. V n. 1201, 2. Enimvero in hoc quoque titulo ad eundem P. Mummium, ut videtur, pertinente nihil est cur cogitemus de altera illa re publica Furnitana, cuius situs innotuit ex C. n. 10609. Nihilo tamen setius etiam civitatem Limisensium eodem fere loco vel prope ab eo fuisse videtur retinendum ob titulum qui ibidem prodiit eph. epigr. V n. 288. Quae si attributa fuit municipio Furnitano, facile intellegimus quomodo Limisensium dedicationes in ipsis municipii Furnitani ruderibus occurrere possint.

81 in basi alta m. 1,0, lata 0,48, litt. 0,035; rep. Hr. Budja in moenibus castelli septentrionem versus.

P · MVMMIO · L · F · PAPIR
SATVRNINO · SAC · P · A · A ɑ CXIII
DEC · $\overline{II}$ VI*ra*L MVNICIP
FVRNITANI CVI · CVM · OR
DO · HONOREM · FL · OB
TVLISSET · PRON · CVM OR
NAMENT · TEMP · MERC
ob EXCVSATION · HONOR
ˉOB CV*ius de*
*dicatio*NEMIAA / /
CEMEX
E POPVL
CCC · THERM
M · M
CENSVIT
I

Contuli ectypum a Cagnato acceptum. Qui edidit *comptes-rendus de l'acad.* XIV (a. 1886) p. 228.

2 *s(acerdos) p(rovinciae) A(fricae) a(nni) CXIII.* Qui annus cuinam respondeat aerae christianae difficile est dictu, quoad ignoramus, quo tempore concilium provinciae Africae et sacerdotium provinciae instituta sint. Quod ad enucleandum ex ipsis titulis Furnitanis via aperiretur, dummodo certo compertum esset, ad quem imperatorem spectarent eph. epigr. V n. 1198. 1200. 1201. Ex quibus duos primos ad eundem P. Mummium revocandos esse, cui dedicatus est is, de quo hic potissimum agitur, cum manifestum sit, etiam tertium ad eum pertinere ob res in eo commemoratas mihimet videtur veri simillimum. Is autem si esset, ut conieci eph. epigr. V p. 530,

Antonini Severi f. consulis IIII, i. e. annorum p. Chr. 213—217, sacerdotii provinciae Africae origo caderet intra annos 101—105. — 8 seq. est aut *honor*[*is feci*]*t* aut *honor(is)* | [*restitui*]*t*.

PARS TERTIA.

PROVINCIA PROCONSVLARIS.

II*a*. *Hr. el-Hauâria.*

Rudera dicta Hr. el-Hauâria virgultis maximam partem obsita atque occulta sita sunt 8 fere chiliom. ab Hr. Sidi Naui inter septentrionem et orientem. Rem publicam, quae ibi florebat, civitatem Romanam habuisse colligendum videtur ex titulo n. 83.

82 Hr. el-Hauâria.

D M S
/ *se*PTIMIVS ROG*atus*
sic *vete*RNVS MILI*t annis*
. . . *vi*XIT ANNIS
XLIIII

Descripsi.

83 Hr. el-Hauâria.

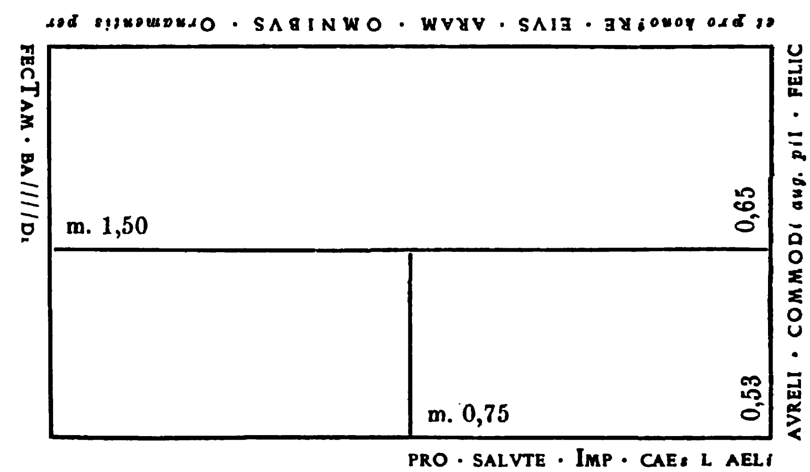
S D
NVS PR*aef. i. d. q.* IT
VIRALI*s signum*
LVPAE CVM . . . . . .
IIS SVIS DV*obus ex*
SVMMA HON*oraria*
DVOVIRATVS SVI FE
CIT DEMQ · DEDICAVIT
LVPAS

Descripsi.

5 littera prima potest esse etiam T. Fortasse fuit [*progna*]*tis*; de *gemellis*, quod monet Mommsen, et ipse cogitaveram, sed litteram L 5 in. exemplum meum non admittit. — De lupa ad civitatem Romanam rei publicae datam pertinente vid. C. VIII n. 958.

V. APISA MAIVS (*Hr. Tarf esch-Schna;* C. p. 97. 979).

84 (= C. n. 775) Recognovi tabulam fractam in corpore editam et descripsi alteram latam m. 0,75, crassam 0,53, altam 0,25, ante me editam a Poinssotio *ant. afr.* a. 1883 p. 326 n. 222, quam coniungendam esse cum illa et forma naturaque lapidum et ornamentorum species et litterae ostendunt. Videtur tota tabula constitisse ex lapidibus tribus, quorum unus recens reperto magnitudine aequalis aut periit aut adhuc latet. Quo continebatur prior pars anticae, in qua dei nomen inscriptum erat et continuabatur fragmentum C. 775*c* ac simul finiebatur totus titulus. Nam latus quartum lapidis in Corpore editi 775*d* litteris vacare in re praesenti intellexi. Est igitur titulus atque monumentum in hunc fere modum restituendum:

In fine fortasse legendum *ba*[*si*] (vel *ba*[*ssi*]) [*a*]*di*[*ecta* . . . .]. — Aram dedicatam esse post a. 184 ex agnominibus Commodi elucet.

MUNICIPIVM SEPTIMIVM AVRELIVM SEVERIANVM APOLLINARE SVLVLITANVM (*Hr. Bîr el-Oesch*). Inserenda post eph. epigr. V n. 1219, ante VI*a*.

Rudera Bîr el-Oesch a Poinssotio primo explorata sita sunt chil. uno a Meschta Khalifa inter septentrionem et occidentem, 8 chil. a Bu Thaleb, quattuor horis a Bu Djelida. Ibi olim fuisse oppidum Romanum nomine Sulul Septimio Severo eiusque filio imperantibus municipii iure auctum (cf. C. p. 173 seq.) titulus aperuit quem infra edam. Habemus *episcopum plebis Sululitanae* in collatione Carthaginiensi, cf. Harduinus conc. I, 1090 C. Verum is cum inter complures Mauretaniae Caes. episcopos recenseatur ab Harduino ad eam provinciam relatus est. Quamquam non semper in illius concilii actis eiusmodi ordo servatur et alias quoque ea ratione Harduinus

deceptus est (cf. e. g. infra praefat. de Thibari). At fortasse huius oppidi fuit Hilarus *Sullitanus*, qui ibidem I 1105 *E* inter Africae Proconsularis episcopos occurrit, quandoquidem *Sullitanus* ex *Sululitano* corrumpi facile profecto potuit.

85 in basi alta m. 1,03, lata 0,53, crassa 0,46; rep. Hr. Bîr el-Oesch, ubi inversa in castello Byzantio posita est.

P ΛO
AVG PONT
MAX TRIB POTEST
COS *p. p.* PROCOS ·
MV*nici*P*iu*M SEPT
AVRELIVM SEVERI
AN*um aug.* APOLL ·
SVLVLITANVM DE
VOTVM NVMINI
MAIESTATIQ EIVS

Descripsi a me effossam.

5 seqq. *mu*[*nici*]*p*[*iu*]*m Sept*(*imium*) *Aurelium Severian*[*um Aug*(*ustum*)] *Apoll*(*inare*) (vel etiam *Apoll*(*inense*) cf. *vicus Apollinesis* Wilm. 2273) *Sululitanum*.

Bu Djelida. Inserenda post caput praecedens.

86 in lapide lato m. 1,97 alto 0,36, litt. 0,08—0,035; rep. in sacello Sidi Augeb prope Bu Djelida, ubi supra portam muri positus est.

SATVRNO ◇ ACHAIAE ◇ AVG · SACR
PRO · SAL ◇ IMP · CAES · ANTONINI · AVG · PII · P · P
GENS · BACCHVIANA · TEMPLVM ◇ SVA · PEC · FECERVNT · ID · DEDIC·
CANDIDVS·BALSAMONIS·FIL·EX◇XI· PR·AMPLIVS · SPATIVM·IN·QVO·TEMPLVM·FIERET
DONAVIT·

Descripsi et ectypum sumpsi. Acceptam a Bordier et Tauzia de Lespin ed. Cagnat *bull. du comité* 1885 p. 154; iterum ab ipsis descriptam Cagnat et Reinach *comptes-rendus de l'acad.* a. 1885 p. 260.

Cum *Saturno Achaiae* editores comparant Cererem Graecam VIII 10564 (cf. etiam *graecosacraneam deae Cereris* VI n. 1780) adduntque fortasse eo nomine Saturnum in hoc templo cultum distinctum esse a Saturno Punico.

87 in lapide calc. alto m. 0,21, lato 1,64, crasso 0,28, litt. 0,075 — 0,045; rep. Bu Djelida.

TELLVRI ❦ ET ❦ CERERI ❦ AVG ❦ SAC
AEBVTI · SATVRNINVS · ET · VICTOR · T ❦ AEBVTI · F
IANVAM · CVM · SVIS · OrNAMENTIS · SVISAS · P · F · b · Q · D ·

Descripsi. — Poinssot *ant. afric.* a. 1883 p. 294 n. 144.

3 alterum *suis* errore repetitum primum quadratarius emendare coepit littera finali S commutata cum A. At cum postea videret S(*ua*) iam scriptum esse, ab incepto destitit littera I relicta.

---

88 in lapide alto m. 0,42, lato, quatenus apparebat, 1,66, crasso 0,36, litt. 0,11; rep. Bu Djelida in aedibus Abdallah Ben Sliman.

reliqua latent | X P P PROCOS
DOMVS ❦

Descripsi.

Est fortasse Septimii Severi imperatoris X i. e. anni 197/8. — 2 [*totiusque divinae*] *domus*.

---

89 in lapide alto m. 1,10, lato 0,55, litt. 0,06; rep. Bu Djelida.

femina sacrificans in ara

AEMILIA · AMOT
MICAR · SACERDOS
CERERVM · P VIX AN LXXV
CONSACRAVIT · AN · XXV
X

Descripsi. — Poinssot *ant. afr.* a. 1883 p. 294 n. 145.

2 seq. *sacerdos Cererum p(ublica)*, nisi est *p(ia) vix(it)* cet.

Hr. Sidi Achmed. Inserenda post caput praecedens.

Haec rudera exstant ad Silianam fluvium in eius ripa sinistra in loco qui dicitur el-Arussa, amplius hora a Bu Djelida meridiem versus.

90 in lapide alto m. 1,03, lato 0,62, litteris aevi infimi; rep. Hr. Sidi Achmed.

PRIMVS IVNIOR
EST IN BASE QVAE
COHERET HAEC
COLVMNA EIIIS
HOMIRVM OM
II

Descripsi et ectypum sumpsi. Descriptam a Bordier et Tauzia de Lespin ed. Cagnat *bull. du comité* a. 1885 p. 159 n. 16.

Primus iunior (prope hunc lapidem alter inventus est, certe eiusdem aetatis et cum hoc, puto, coniungendus, qui habet PRI|MVS) *est in base, quae co-h(a)eret. Haec columna .... Homerum om[nium poetarum summum exhibet]* vel tale quid. — 4 fin. quid subsit non adsequor. Cogitavi de eo quod est *e[t ae]s* vel adeo *e[t] (a)es.*

Hr. Tombra. Inserenda post caput praecedens.

Haec rudera sita sunt ad confluentes fluviorum Wed Bu Arada et Siliana.

91 in basi rep. Hr. Tombra.

IMP · CAESARI
fl VALENTINIANO
*pi*O FELICI VICTORI
SEMPER AVGVSTO
PONTIFICI · MAX ·
*t*RIBVNICIAE POT ·
IIII

Descripsi a me effossam.

---

92 Hr. Tombra.

pars inferior anaglyphi mortuum in lecto,
ante eum mensam exhibentis

·IHON · METHVNILI
II MARINIANVS · P · V *A* · LXXX
CATA · SATVR

Descripsi.

1 [*Balit*]*hon Methunilim..* cf. n. 10525. — 2 fortasse ..[*f*]*i*[*l*]. *Marinianus.* — 3 [*ara dedi*]*cata Satur*[*no Aug.*]?

VI*a*. BISICA (*Hr. Bischka;* eph. epigr. V p. 284. 537).

93 ad eph. epigr. V n. 294. Recognovi. 1 in. IOREM, prima littera videtur esse I vel etiam T, certe non est hasta litterae M; fortasse igitur supplendum est [*ma*]*iorem;* in fine ITA POSSEDE. — 2 PORTICV IACTIS FVNDAMINIBV*s*. — 3 in. NTIAE. — 3 seq. fin. AMOREM ·
DEDICAVIT · *f*

---

94 ad eph. epigr. V n. 295. Frustra quaesivi hunc titulum fortasse a Poinssotio occultum eo consilio, ut ab iniuria defenderet.

95 (= eph. epigr. V n. 298). **Recognovi.**

Q SERVILIO
PVDENTI
Q SERVILI
PVDENTIS
PROCOS · FILIO
PATRONO
MVNICIPII
D · D · P · P ·

---

96 (= eph. epigr. V n. 300). **Recognovi titulum et ectypum sumpsi.**

VTI DI
IATI · S IARI ET I
\\ E / S / B I I I S \ / / I I \ I I
/ / / / / / / A / / / / / / / / S / /
IMP CAES M AVRELi seVERI
ANTONINI pII FELIcis AVG pARTHICI
MAX · BRITANNICI · MAX · PONT · MAXIMI
TRIB · POT · XV · IMP · II · COS · III · P · P · a. 212
DIVI · M · ANTONINI · PII · GERMANICI
SARMATICI · NEPOTIS · DIVI · ANTONINI
PII · PRONEPOTIS · DIVI · HADRIANI ·
ABNEPOTIS · DIVI · TRaIANi PARTHICI
ET · DIVI · NERVAE · ADNEPOTIS
D · D · P · P ·

1 [*virt*]*uti di*[*vinae*]? — 2 . . . *ati s*[*alu*]*tari et*. At 2 in. notavi posse etiam esse IATE; item fortasse 1 VTE.

---

97 Hr. Bischka.

i MP · CA*es*
*di*VI ANTON*ini*
fil. DIVI HADRAN*i*
NEPOTI DIVI TRAIAN*i*
PARTHICI PRONEP DIVI
NERVAE · AVG ABNEPOTI
M · AVRELIO · ANTONINO
AVG · PONT · MAX · TRIB · POT · XV · COS · III · a. 161
D · D · P · P

Descripsi et ectypum sumpsi.

98 in epistyliis duobus altis m. 0,55, latis 1,90, litteris longiusculis 0,17; rep. Hr. Bischka.

a

pii FELICIS · AVG · PONT · MAX · GERMANICI · MA

b

X · TRIB · POT · VIIII · COS · IIII · P · P · PROCOS ·

Descripsi. Poinssot *ant. afr.* a. 1883 p. 305 n. 163—164.
Est, puto, Gallieni a. 261.

---

99 Hr. Bischka.

CTIAS E*g*REGI/ INVICIO
MERAM QVAM EXAGITATIS
IA · SERVAT ! I NIΛE ///// DECORAVIT
VIGILIIIIE .... ENIIRI / C
M ORDINE .... DEDICAVIT

Descripsi et ectypum sumpsi.

---

100 in lapide alto m. 1,0, lato 0,65, litt. 0,07; rep. Hr. Bischka, ubi frustra quaesivi.

Q ENNIO T · F
QVIR ERPILLO
7 LEG III AVG
FL · P · P · /////
ORDO BISICENS
EX COLLAT*io*
NE PATR//

Poinssot *ant. afr.* a. 1883 p. 302 n. 157.
3 seq. cf. C. n. 792, 1. — 7 *patr*[*um*] i. e. decurionum. [Fortasse *pa*-*tr*[*ono*]. TH. M.]

---

101 Hr. Bischka; ego frustra quaesivi.

M · CAECILIO
SECVNDO
ARN · HONO
RATO FILIO ET NE
POTI FFLL PERPETVO
RVM MVNICIPII SVI

Descriptam a Bordier et Tauzia de Lespin edid. Cagnat *bull. du comité* a. 1885 p. 159 n. 19.

102 in lapide alto m. 1,10, lato 0,55, litt. 0,11; rep. Hr. Bischkâ.

PRO · FELICITATE ·
TEMPORVM · L
CALAVIVS · GER
MANIANVS · EX
TOG · FL · P · II · CVR
R · P · POSVIT

Contuli. Poinssot *ant. afr.* a. 1883 p. 303 n. 159.

4 seq. *ex tog(ato), fl(amen) p(erpetuus).* Deinde II Mommsen censet esse pro ET, quamquam lectio certa est. — *Togatum* dici pro advocato notum est.

---

103 in lapide alto m. 1,0, lato 0,65, litt. 0,07; rep. Bischkâ.

DIAM MATREM *fili*AM
QVE IN · HONOREM ·
PATRIS · PATRONI · MV
NICIPII · SPLENDIDISSI
MVS · ORDO · MVNICIPI
BISICENSIS ·

Descripsi. Acceptam a Poinssotio ed. Tissot *rapp.* III p. 328; ipse Poinssot *ant. afr.* a. 1883 p. 300 n. 155.

1 seq. est ... *diam matrem [fili]am|que* cet.

VII. AVITTA BIBBA (*Hr. Bu Ftis;* C. p. 100; eph. epigr. V p. 287).

104 (= C. n. 803) Recognovi fragmentum in Corpore editum et a Poinssotio *ant. afr.* a. 1883 p. 311 n. 181; alterum latum m. 1,0, editum a Poinssotio ibidem p. 311 n. 182 diu, sed frustra quaesivi.

a | *b*

*pro salute im*P CAES L · SEPTIMI SEV*eri pii pertinacis aug.* | ARABICI ADI*abenici*
parthici max. pont. MAX · TRIB · POT · XII · IM*p. xi cos. iii p. p. et imp. caes. m.* | *au*R*eli* AN*tonini aug.* a. 204
et p. septimii getae NOBILISSIMI CA*esaris* ////////////////// | //////////////
////////////////// VIAE I I X / /T ////////////////////////// | //////////////
////////////////// IMPERATORVM ////////////////////// *avi* | TTA THERMAS · S · P · F

b 2 VERI ET AN///// traditur.

105 ad C. n. 806. Recognovi. — 3 ita descripsi NIAL/SINESVI adnotans S priorem et E et litteram ultimam incertam esse, at P hanc esse non posse. — 4 post CVR non requiruntur nisi duae tresve litterae. Videtur igitur esse *cur. r. p.* | *iter*[*um*. . .] cf. infra n. 106 (= C. n. 807), 5 et de cura r. p. iterata C. VIII n. 2388. X n. 453. Wilm. 1217 al. [Immo *dativi cur*[*a*] *iter*[*antis*] cf. n. 103 *iterantis cura dativi; curator datus* ab imperatore iterum videtur significari, sane perplexe. Th. M.] — 6 fortasse *uni*-*v*[*ersae curiae*]. — 9 VSI.

---

106 (= C. n. 807). Ego sic descripsi conferens exemplum Wilmannsi:

UNIANORVM
mai? (ORI SPENDORI
IRΓ *qu*OD CV
*ris repetit*IS DATIVVS
curator r. publ. ITERVM
fecit . . . . *t*EMPoRE
IT

5 supplementum posui conlato C. n. 806, 3 seq. — [6. 7 [*aeterno t*]*empore* [*maneb*]*it*; cf. infra n. 103. Th. M.].

---

107 ad eph. ep. V n. 304 Recognovi. In exemplo Poinssotiano omissus est v. 10 D · D · P · P ·.

---

108 in lapide alto m. 0,70, lato 0,55, litt. 0,05; rep. Hr. Bu-Ftìs.

NATIVS IEM
M QVE AMP*li*...
*stat*VAM · FECIT
*o*B DEDICAT*ionem*
ITA CVI
M STATVA*m*
*q*VAM PATER F
*ob honorem f*LAMINATVS
*cons*ENSV · ORDINIS · RE*stitu*...
E BASIS QVAE · INFIRIA
SET *ep*VLO DE SVO *dato*
d D ·

Descripsi. Poinssot *ant. afric.* a. 1883 p. 312 n. 184.
1 fortasse . . . [*Do*]*natus tem*[*plum*].

109 in lapide calc. alto m. 1,20, lato 0,60, litt. 0,05; rep. Hr. Bu-Ftîs.

///////////////
/////// \/ /////
CONS IITVT*a* GAV
DIO SALVTA/I//
GEMINI · AMOR //
//c TRIVMFAIIS
ITERANTIS CVRA
DATIVI IN AETER
NO LOCATA MA
NEBIS

Descripsi et ectypum sumpsi. Poinssot *ant. afr.* a. 1883 p. 312 n. 185.

Statuam compellari apparet. — 3 seqq. Mommsenus conicit: *saluta*[*t*]*i*[*o*] | *gemini amor*[*is,* | *bi*]*s triumfalis*, ut duo homines celebrentur. Ipse *iterantis* ad *triumfalis* pertinere malim, quod alioqui evadit verborum ordo artificiosior, nimirum pro titulorum genere dicendi, et 4 cogitavi de nomine *Gemini* (*gaudio Saluta*[*r*]*i*[*s et*] *Gemini amor*[*e patri*]*s* cet.) cf. C. n. 806, 2 seq., ut statua ab illis constituta, a Dativo renovata dicatur cf. supra n. 106, 4.

Hr. el-Abd (cf. eph. epigr. V n. 306). Inserenda ante caput VII*a*.

Haec rudera c. 2 chiliom. absunt ab Hr. Bîr el-Achmîn occidentem versus. Ibi fuisse rempublicam populi Faborum, cuius memoria superest in titulo n. 110, propter malam eius condicionem pro certo affirmari nequit. Ceterum complura ibidem agnovi monumenta sepulcralia, quae tamen effodere non potui.

110 in lapide terra maximam partem obruto litteris inversis; rep. Hr. el-Abd.

///////////////
GEN/A//C
FEC VVS
DE TIVS · H////B
CIS AEC · A I
IA S\ IPTVI// \ETI
RIS
AV NETI
*p*ATRIE
IVS
PROC ·
L FL · PP
POPVLI FABORVM IIV/S
FOEDVS ET ORDINIS ///IN/
TITVLO IVGIIE\ E //////
LOCAVIT

Descripsi et ectypum sumpsi quoad potui.

In tituli parte superiore plura servata esse videbantur quam potui excipere. 15 fortasse ... *titulo iugi*[*t*]*er* .... [*col*]*locavit.*

VII *a*. *Hr. Bîr el-Achmîn* (eph. epigr. V p. 288. 650).

111 in epistylio magno litt. m. 0,15; rep. Hr. Bîr el-Achmîn.

ONINO AVG PIO
/ ///// /// ///

Descripsi.

---

112 in lapide alto m. 0,44, lato 0,98, crasso 0,31, litt. 0,08; Hr. Bîr el-Achmîn.

M · AVRELI ANTO*nini*
MAXIMVS VETERA*nus*
*colu*MNAS MAR*moreas*

Descripsi.

---

113 in lapide calcareo alto m. 0,23, lato 0,60, litt. 0,06; rep. Hr. Bîr el-Achmîn.

IN ISSTANTIA STRABONI
RAII //M · EXCOLVIT NEC
A VERVNT DEDICAVER

Descripsi. Poinssot *ant. afr.* a. 1883 p. 316 n. 194.
1 videtur esse [*in*]*sstantia* (sic) *Straboni*[*s*].

---

114 Hr. Bîr el-Achmîn.

D M S	D M S	D M S
MECENATIA SECVN	MANILIVS FAVSTINIA	MANILIVS FORTVNA
DVLA CRISTIANA	NVS MANILI VICTORIS ET	TIANVS · MANILI · FAVSTI
FIDELIS HONESTA FE	FORTVNATAE · FIL · EDILICIVS	NIANI FILIVS · EDILICIVS · ET
MINA CONIVX MA	ET DVOVIRALICIVS · VIR · H	DVOVIRALICIVS VIR
*nili fau*STINIANI	PIVS VIXIT ANN	HONESTVS PIVS
uixit annis ..... MENS II	SE VIVO SIBI ET SVIS PARAVIT	VIXIT · ANNIS · XXXII · MENS · I

Descripsi. Exemplum acceptum a Bordier et Tauzia de Lespin multifariam a se correctum edidit Cagnat *bull. du comité* a. 1885 p. 12 n. 27.

VII*b*. MVNICIPIVM TEPELTENSE (*Hr. Blaiet;* eph. epigr. V p. 288).

115 ad eph. epigr. V n. 311. Recognovi. 6 seq. CIPIVM TE
pelte NSIVM

---

116 ad eph. epigr. V n. 310. Recognovi.

*sabiniae tra*NQVIL
LINAE AVG CONIVGI · DIV
IMP CAESAR ANTONI
GORDIANI · P · F · AVG ·
CIVITAS · TEPELTENS ·
DEVOTA · NVMINI
MAIESTATIQVE EO
RVM · D · D · P · P ·

---

117 in lapide alto m. 0,20, lato 0,50, litt. 0,05; rep. Hr. Blaiet.

FORTVNAE

Descripsi. Poinssot *ant. afric.* a. 1883 p. 318 n. 109.

---

118 in fragmentis duobus altis m. 0,40; rep. Hr. Blaiet.

a *b*
*seu*ERI PII PER|TINACIS AV*g*
hederae folia sculpta

Descripsi. *b* edidit Poinssot *ant. afr.* a. 1883 p. 318 n. 200.

---

119 in basi rep. Hr. Blaiet.

C IVLIO VERO MAXI
mo NOBILISSIMO
*c*AES FIL D N
IMP CAES C IVLI VERI
*maxi*MINI *p*II *fe*
licis aug. cet.

Descripsi.

120 in lapide alto m. 1,10, lato 0,35, litt. 0,05; rep. Hr. Blaiet.

.......*i*|O MASCANIS · F · ADIV
tori flam. PERP · AEDIL DECVRIO
*ni in col. ma*XVLIT · CIVI OPTIMO QVI
.........DE MAXIMA SOLLICI
tudine .... *rei p*VBL·NEGO
tia gessit .... *pu*BLICIS AB
imperatore? ....PRAEPO
situs ....VIQVE
.... *t*EMPLA · PECV
nia sua restituit ...... *per?*ICLVM CON
...................IAVIT
..................AS
.... *m*VSEI
.... *temp*LO DEDI
cauit .... *ad*SIDVO EDIDIT
*statuam quam splendidissim*VS ORDO PPP
........*honore contentu*S DE SVO P
d D

Descripsi. Poinssot *ant. afr.* a. 1883 p. 318 n. 201.

.... *io Mascanis f(ilio) Adiu*|[*tori flam(ini)*] *perp(etuo) aedil(i) decurio*|[*ni in col(onia) Ma*]*xulit(ana) civi optimo, qui* | .... [*perin?*]*de maxima sollici*|-[*tudine* ..... *rei p*]*ubl(icae) nego*|[*tia gessit aliisq. reb(us) pu*]*blicis ab* | [*imperatore?* ....] *praepo*|[*situs* .....] *quique* | .... [*t*]*empla pecu*|[*nia sua restituit et* .... *per?*]*iclum con*|....... *iavit* | [*et* ....] *as* | ...... *m*]*usei* | ..... [*temp*]*lo dedi*|[*cavit et ludos scaenicos* (?) *ad*]*siduo edidit*, | *statuam quam splendidissimus ordo p(ecunia) p(ublica)* [*ponend(am)* | *decreverat, honore contentu*]*s de suo p*[*osuit*]. [*D(ecurionum)*] *d(ecreto)*.

10 seq. est, puto, [*per*]*iclum con*[*lapsionis*] vel tale quid; [*canal*]*iclum* proponit Mommsen dubitans.

VIIII. MVNICIPIVM AVRELIVM COMMODIANVM TVRCETANVM (?)
(*Hr. Bu Scha;* C. p. 103).

Ad eph. epigr. V p. 289 seq. Tituli n. 313—315 reperti sunt Hr. Bu Scha.

X. THVBVRBO MAIVS (*Hr. Kasbat;* C. p. 106. 927).

121 ad C. n. 840. Recognovi. 4 in. MERCATOR · ARBAI · PEREGRINI · F ·

122 ad C. n. 850. Recognovi exceptis ultimis utriusque versus litteris, quae latebant.

*pertin*ACIS AVG PART · ARA*BIC*
IIII/TE COEPTVM·OMNI *CVLTV*

Est Septimi Severi.

---

123 ad C. n. 851. Recognovi. 2 fortasse [*insta*]*ntia Iuc*[*undi*....].

---

124 ad C. n. 853. Recognovi. Lapis qui fugit Wilmannsium scilicet terra obrutus adhuc eodem loco exstat, quo eum vidit Tissot. At interim pars superior fracta est vi adhibita, ut de versibus 1—8 non supersit nisi tantum:

a

·F·ANN*IO*
PIR

et

b

T HIS P M*isso honesta*
MISSIONE A D*iuo ha*
DRIANO · PRAE*f iuri*
DIC · FLAM · P · QVI O*b ho*
NOREM FLAM HS X · M N
REI · P · INTVLIT · ET · AMPLI

Vides igitur in Tissotii exemplo versum unum intercidisse.

9 inter LVDORVM et SCAE spatium est trium litterarum ob vitium lapidis. — 11 DEDIT· — 13 TITVLO· litteris optime servatis. — 14 S·P·POSVIT. Eiusdem tituli exemplum acceptum a Cliquet Gallorum medico, qui vidit titulum eo tempore paullo melius servatum, edidit Cagnat *rapport* II p. 4 n. 4. Ibi 14 sic editur: S · P POSVIT *d* (pro P tradita ab auctore) D. Sed litteras P D vel D D ego lapidem opera dedita examinans non repperi. — Fragmentum *a* edidit etiam Poinssot *ant. afric.* a. 1883 p. 321 n. 211.

---

125 in fragmentis epistyliorum calc. septem altis m. 0,40; rep. Hr. Kasbât in ruderibus templi (?).

a *b* *c* *d* *e* *f* *g*

*p*RO | SALVT | E IMP *ca* | *es m aureli ant* | ONINI | *pii felicis aug. .... et iuliae augustae* MA | TRIS AVG | [o] | E | *t castr*
COL | ONIA | IVLI*a* | *au* | *relia commoda thu* | BVRB | *o maius* ////// .... ////////// *aedem* M | ERCVRI FECIT

Descripsi. *b e d f g* separata edidit Poinssot *ant. afr.* a. 1883 p. 320 n. 206. 205. 203. 204.

Videtur fuisse Caracallae et Getae eorumque matris; nam folium post AVG in litura repositum est; olim igitur erat AVGG.

XI. MVNICIPIVM GIVFITANVM (*Hr. Bîr Mscherga;* C. p. 108. 927; eph. epigr. V p. 290).

126 ad eph. epigr. V n. 317. Contuli ectypum acceptum a Cagnato, unde refero unum: 4 in. C · IMBRIVS. Ceterum *Rufinum Coini, Primum Idil(is)* cet. non debui dicere servos esse, sed indigenas ingenuos, quippe quorum nomina haud raro eam formam prae se ferant proprie servilem.

---

127 ad eph. epigr. V n. 320. Debui sequi exemplum Cagnati Poinssotiano perfectius editum *rapport* II p. 9 n. 12 hoc:

PLVTONI AVG
SACRVM
Q RVTILIVS COMMVNS
PROCVLIANI · F · PROCVLIA
NVS · FL · P · ET Q · FILONIVS · MAX · F
VICTOR AEDILES SVA LIBERAL*i*
TATE FECERVNT ET OB
D L *dic* A T I O N E *m* *gy* M
N A S I V M *p* O *p* V *lo* D E
D E R V N T L D D D

---

128 in basi alta m. 1,65, lata 0,65, litt. 0,12—0,08; rep. Bîr Mscherga.

in cornice superiore
PROBANTI LAODICI /

infra
PACI · AVG · SACRVM
L · PVBLICIVS · OPTATI · VEI · FIL
PAP · OPTATVS · ET
P · GODDAEVS VICTORIS FIL PAP
RVFINVS · QQ · AEDILES INLATA R P S H
SVA LIBERALITATE FECERVNT ET · OB DE
DICATIONEM EPVLVM ORDINI DE
DERVNT L D D D

Cagnat *rapport* II p. 8 n. 11.

3 est *L. Publicius Optati ve[t(erani)] fil.* — 6 *(quaestoricii)* — melius *(quaestores)* — *aediles inlata r(ei) p(ublicae) s(umma) h(onoraria)* Cagnat recte conlatis C. n. 859 et 862.

XVII. VILLA MAGNA (*Zaghuân;* C. p. 113. 928; eph. epigr. V p. 295).

129 ad eph. epigr. V p. 295. n. 332 errore irrepsit in caput XVII*a*; continuo adiungendus est ad n. 331.

---

130 ad eph. epigr. V n. 330. Recognovi.
2 ANNIOLENV· CRESCENTI| — 3 fin. MISTLI| — 4 in. *a*D — 5 fin. SVAE EGR| — Sunt igitur v. 4 seq. ita supplendi: *ad ornandam patriam* [*modum*] | *paupertatis suae egr*[*essi in*] cet. — 6 fin. non est T, sed I, quae potest esse prima hasta litterae H. Coniecerim *honor*(*is*) *aedem*. — 8 seqq. ICATIONEM PVGI|
/ / / / / / / / / / / / |
C R O M|
10 est, puto, [*de*]*c*[*u*]*r*[*i*]*o*[*nu*]*m* [*decreto*]. Litterae, quae desiderantur, videntur pictae, non incisae fuisse.

XVIII. MVNICIPIVM AVR. AVG. SEGERMES (*Hr. Harat;* C. p. 114).

Ubi hodie sunt rudera dicta Hr. Harat cum Wilmannsius ex coniectura collocasset Bibas tabulae Peutingeranae, ibi iamiam compertum est inventis accuratiusve lectis titulis n. 133 et 134 fuisse *municipium Aurelium Augustum Segermes*. Videtur ergo quae ibi florebat res publica M. Aurelio imperante civitate Romana ornata esse.

131 ad C. n. 906. Reinach et Babelon *bull. du comité* a. 1886 p. 72 edunt 2 in. MIANI probabiliter, ut Capitolium huius oppidi fuerit dedicatum numinibus, quae appellabantur v. 1, *pro salute* Diocletiani et Maximiani Augustorum. Ipse ita excepi: MIAI L addens quintam litteram *i* esse posse.

---

132 ad C. n. 908. Novo fragmento adinvento 4 seq. Reinach et Babelon *bull. du comité* a. 1886 p. 71 ediderunt sic: VINCIAE *o* TING
IVNI

---

133 ad C. n. 910. Reinach et Babelon *bull. du comité* a. 1886 p. 71 ediderunt sic titulum a me frustra quaesitum:

duo versus evanidi
E
SEGERM*es*
5 DOLORE
IVRM
sex versus evanidi
13 *patr*ONO
*pe*CVNIA SVA P

134 Hr. Harat.

/ / / / / / / / / / / /
/ / / / / / / / / AVG
*po*ʀT MA*x* TR*i*B
*Pote*ST II COS P P
PROCONS MVNI
CIPIVM · AVR · AVG
SEGERMES DE
VOTVM NVMI
NI MAIESTATI
QVE EIVS
D D P P

Descripsi. Acceptam a Bordier et Tauzia de Lespin edid. Cagnat *bull. du comité* a. 1885 p. 163 n. 31.

---

135 in fragmento basis diffractae ad puteum aedificandum Hr. Harat; alterum fragmentum indigena quidam mihi dicebatur deduxisse Bu Fesch.

imp. caes. L. sept|I M I O S E|*uero pio*
pertin. aug. ara|B · ADIAB · PART|*max. trib.*
pot. v cos. ii imp.|X · PATRI ·|*patriae procos.* a. 197|8

Descripsi.

---

136 Hr. Harat.

| l / \ ɔ ı ʋ
MP INVICTO
/ I / / / I V / /
versus duo erasi
6 A C / / / / / / / /
D D *p. p.*

Descripsi.

1 videtur esse [*C*]*la*[*u*]*dio*.

---

137 in fragmentis duobus altis m. 0,56, latis 0,62; rep. Hr. Harat.

plus minus decem versus interierunt

S V A M E
/ISQ CI|*VIBVS SVIS IN M* /
I IAM IKLSIIERVN
GAR · FORTVNATA · FL · P · EIVS · D
MVNIC · IN · SOLACIVM · AMISSI · KARS
SIMI · MART · HANC · STATVAM · PE
CVNIA SVA POSVIT · L · D · D · D ·

Descripsi. Paullo pleniorem viderunt et edid. Reinach et Babelon *bull. du comité* a. 1886 p. 72.

2 in. ///VSQ· Reinach et Babel.; deinde est fortasse *in m*[*e*|*mor*]*iam pr*(*a*)*estiterunt*. — 7 POSVT Rein. et Bab.

XVIII *a*. *Hr. Sidi Khalifa.*

138 ad eph. epigr. V n. 335. 3 hoc supplementum mecum per litteras communicavit O. Hirschfeld: *proc. totius* [*reg. Theve*]*st. A*[*drum.*], (cf. *ant. afr.* a. 1885 p. 135). [Sed offendit *Adrumetum* sine aspiratione. TH. M.]

XX. BOTRIA (*Hr. Badria;* C. p. 116; eph. epigr. V p. 297).

Cum societas agricolarum Gallorum aedificia hoc loco exstruere inceperit, maxima pars lapidum scriptorum, qui huc usque effossi erant, perierunt diffracti et in opere positi.

139 ad eph. epigr. V n. 336. Recognovi fragmenta *a b c e i l m* et fragmentum novum litteris maximam partem evanidis. Reliqua frustra quaesivi. *a* ante ADMINISTRANTE videtur esse ramus quernus. — *i* |OEPTVM| pertinet igitur, puto, ad *d*. — *l* |CIDONI ~~PERFECTVM ANNI DVOVIRATVS~~| — *m* ~~ARRIO SECVNDIANO~~ — fragmentum novum: |//////ɪ ᴘ ᴇ //////|

---

140 in fragmento alto m. 0,20, lato 0,25, litt. 0,05, rep. Hr. Badrîa; nunc adservatur Dar el-Bey Enfida apud Mangiavacchi.

exemplum Marii Boyé:	exemplum Reinachi et Babeloni:
M	·II··
III PRISTI	VM OPERASII
·MOPIRAT NO	ACISTANTIA TACTATISTC
IASTANTIA IACTATIS II	··TANTIA QVADRIENNI
MNTIA QVADRIENNI	·OST COMPHIAAPAT
OS POMPIITAMVI	

Marius Boyé *bull. de la société de géogr. de Toulouse* II (a. 1883) tab. II n. 9 cf. p. 608; ad eiusdem exemplum Cagnat *bull. du comité* a. 1886 p. 240 (= Boyé[2]); minus plenam viderunt et ediderunt Reinach et Babelon *bull. du comité* a. 1886 p. 70; ad Reinachii exemplum edid. etiam Cagnat *ibid.* p. 240 (= Rein.[2]).

2 [*in*] *pristi*[*num statum*...]. — 3 fin. S omis. Rein.[2] — 4 \CISTANTIA IACIATISII Boyé[2]; infine IACTATISI\ Rein.[2]; videtur esse *iactatis* scil. *fundamentis* cf. supra n. 93. — 5 in. ANTIA Boyé[2]. — 6 POSPOMPIITAAPAIA Rein.[2].

XXI*a*. THACA (*Hr. Zactûn;* eph. epigr. V p. 297).

141 ad eph. epigr. V n. 338. Recognovi aegre sole occaecatus.

1 ICI*s* MA*xi*M TR P XV IM*p ii* C*o*S III P P D*I*V*I* — deinde ARABICI — 2 ABNEPOT · DIVI — 3 AEDEM VI/////IS lacunae spatium non amplius quattuor litteras capit, videtur igitur *Vi*[*rtut*]*is* Mommsenus recte coniecisse.

---

142 (= eph. epigr. V n. 339). Ego sic descripsi.

SAΓC·vLO BEA·TISSIMO D N| . . . .
SEMPER · AVG MVNICIPES\ *thacenses* . . . .
VETVSTATE CONLAPSAS AD M|*eliorem statum reduxerunt cura-*
NTE ET DEDICANIΓ I Λ/ITIO//|

4 num in hiatu post *dedicante* litterae aliquot interiissent, in re praesenti mihi parum liquebat. Nomen nescio an sit *A*[*v*]*itio*.

XXXIII*a*. *Hr. Djemelihîa.*

Haec rudera ad viam sita sunt, quae ab Hammamet ducit Sidi-Djedîdi, 3 chiliom. fere ab ea parte ruderum Sûk el-Abiod, quae sunt ad viam Hammamet — Bîr el-Buita.

143 in arula rep. Hr. Djemelihîa.

C · BVLLATI
VS · FELIX
ET · OCTAVI
VS · PRIMVS
AED · EX · MV*I*
D · D

Acceptam a Bordier edid. Cagnat *bull. du comité* a. 1885 p. 153.
5 fin. MVI traditur; *mu*[*l*(*tis*)] correxit Cagnat conferens C. n. 972.

XXXV. COLONIA IVLIA CVRVBIS (*Kurba;* C. p. 127. 928).

144 Kurba.

IMP · CAES*ari* d*I*V*i*
HADRIA*ni fil.* D*iui*
*tra*IANI PARTH*ici*
NEP DIVI NERVAE *Pro*
NEP T AELIO HADR*iano*
ANTONINO AVG PIO
PONT MAX TRIB POT
XVIII IMP II COS IIII P *p* a. 155
COL IVLIA CVRVBI
D D P P

Acceptam a Barry ductore Gallo edidit de la Blanchère *bull. du comité* a. 1886 p. 219.
9 fin. erat, puto, *Curubi*[*s*] cf. C. n. 980.

145 Kurba.

S · II VIRI
. . . . S · ANNIS · MVNE
RA · FEC · *ob* *s*IMPLICEM
VITAM · *amo*REMQVE
LARGVM ERGA · CIVES ET
PATRIAM AD REMVNE
RANDAM GRATIAM EDI
TORVM MVNERVM PAT*ris*
EIVS ET FRATRIS CVRVBI
TANVS ORDO EXPOSTVLAN
TE POPVLO HONOREM ST*a*
TVAE DECR*evit*

Acceptam a Barry edid. de la Blanchère *bull. du comité* a. 1886 p. 219. Initio erat fere sic: . . . [*cuius pater et frater*] (nomina) . . *s* *II viri* — *fec(erunt)*. [Mihi est [*quod in vicem* . . . . *patris II viri et* . . . *fratri*]*s* *II viri* [*duobu*]*s* *annis munera fec(it)*; nam postea laudatur propter edita munera. Th. M.]

XL. COLONIA IVLIA KARPIS (*el-Merissa;* C. p. 130. 928).

146 (= C. n. 995). Nunc est Slîmân. Ad exemplum et ectypum acceptum a Barry ductore Gallo repetivit de la Blanchère *bull. du comité* a. 1886 p. 218. Nomen proconsulis postquam ex coniectura recte restituit Tissot cf. ad eph. epigr. V n. 643, v. 6 IVLIANVS in lapide esse ad exemplum acceptum a Mayero ductore Gallo iam confirmavit Reinach, vid. Tissot *fastes de la prov. d'Afrique* a. 1885 p. 258.

VIRTVTE INCLYTO
PIETATE PACIFICO
D N GRATIANO FELI
*c*I SEMPER · AVGVSTO
*s*EXTIVS · RVSTICVS ·
IVLIANVS · V · C · PROCON
*s*VL P · A NVMINI EIVS
DICATISSIMVS · SAC
*r*AE MAIESTATI CONS
TITVIT

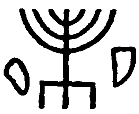
Initium tituli deficere adserit editor, qua opinione videtur deceptus esse. — 6 seq. est, puto, *procon[s]ule p(rovinciae) A(fricae)*.

XLI. *Hammâm Lîf* (C. p. 131. 928; eph. epigr. V p. 537).

147 ad eph. epigr. V n. 1222. *a* primum pessime edita est in actis diurnis q. d. *Journal officiel Tunisien* d. 1 Mart. a. 1883, deinde emendate a Delattrio una cum *b ibid.* d. 8 Mart., *c* ab eodem *ibid.* d. 29 Mart. a. 1883, *b* adiecta uberiore ruderum totorum descriptione in actis *Le Monde* d. 11 Mai. a. 1883. Eiusdem Delattrii humanitati ipse debeo titulorum trium delineationem diligentissimam. Denique opus musivum aulae principalis coloribus pictum editum est *rev. arch.* a. 1884 tab. VII et VIII, tituli *a* et *c* separatim tab. IX et X. Unde refero supra titulum pisces cerni in aqua et aves aquaticas, et caput bovis, ut videtur, cuius corpus periit, et flores, et orbem rotae similem, qui videtur significare solem e mari orientem. Infra est saliens ex amphora scaturriens inter duas palmas, et a salientis parte utraque pavo et avis minor, praeterea flores. Titulos nunc repeto emendatos ex subsidiis supra dictis.

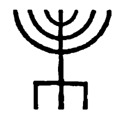
a

in aula principali

SANCTA SINAGoGA NARONPRO SA
LVTEM SVAM ANCILLA TVA IVLIA
NA Ꝑ DE SVO PROPIVM TESELAVIT

0,57

1,93 m.

b

in porticu intima

ASTERIVS FILIVS RVS
TICI ARCOSINAGOGI
MRGARITA RIDDEI PAR
TEM PORTICI TESSELAVIT

0,61

1,28 m.

c

in conclavi altero

I S T R V	I S T R V
M E N T A	M E N T A
S E R V I	s e ᴰ u I
T V I N A	T V I A M
RITANVS	.R O N I

0,70

0,76 m.

a signa quae sunt a lateribus candelabri sinistri Clermont-Ganneau et Renan coniecerunt esse etrog et lulab Iudaeorum. — 3 Ꝑ quid aliud possit significare ac *puella,* egomet non video. Nam pro *pars,* de quo fortasse quis cogitet, cum id compendium omnino non ita usitatum sit, tum certe hoc

loco difficile esset intellectu. Requireres etiam post *p(artem)* genetivum veluti in titulo *b* est *partem portici*, cum praesertim prope omnia synagogae conclavia opere tessellato exornata sint. Contra pro *puella* et notum est compendium illud ex formula C · P · et nomini feminino adiunctum facile intellegitur. Denique egomet verba *sancta(m) sinagoga(m) Naron(itanam?)* v. 1 existimo obiectum esse verbi *tesselavit*. — Titulum *b* in ipsa porticu ultima inventum esse ostendit imago fundamentorum synagogae *revue archéol.* l. l. p. 274. — *c* lat. sin. 3 seq. *Naritanus* fortasse errore tessellarii pro *Nar[on]itanus*, ut sit servus rei publicae. — lat. dext. 3 SERVI praeter Delattrium reliqui. — Quae hic nominantur instrumenta E. Renan vult esse libros sacros.

XLII. CARTHAGO ET VICINIA (C. p. 133. 929. 979. 980. 981; eph. epigr. V p. 299. 538).

148 (= eph. epigr. V n. 1225) Descripsi titulum litteris rudibus scriptum St. Louis in museo. Ipse Delattre exemplum prius emendavit *bull. épigr. de la Gaule* IV p. 208 n. 277.

MERC~~VRIO~~
AVG
SACRVM
AFRANIA
IANVARIA
VOT SOL

4 ATRANIA Del.², fortasse errore typothetae.

149 (= C. n. 10526/27). Recognovi St. Louis in museo. Edidit etiam Delattre *bull. épigr. de la Gaule* IV p. 208 n. 278, qui repertum esse dicit in regione fori.

ti. caesari DIVI · AVG · F · *augusto*
CN · F · ARN
VENTI

1 fin. AVG · F · A, 3 VENTI Delattre. Etiam mihi visum est *[Ad]venti*.

150 ad C. n. 10538. Recognovi hoc fragmentum tabulae marm. altum m. 0,55, latum 0,67, litt. 0,17—0,095 rep. St. Louis in abside media palatii q. d. proconsularis a Beulé effossi. Repetiverunt etiam Cagnat *rapp.* I p. 140 n. 225 et Delattre *bull. épigr. de la Gaule* V p. 89 n. 302.

I · AV
IIS · CCC
TIA · EDID

Pertinet ad opus quoddam aut deo dedicatum (e. g. *[Hercul]i Au[g.]*) aut imperatori cuidam. — 2 fin. CCCC Del. — 3 erat fere *[ob cuius dedicationem ludos ... omni magnificen]tia edid[it]*.

151 (= eph. epigr. V n. 1226). Descripsi St. Louis in museo. Item misit exemplum edito plenius et emendatius Delattre addens titulum repertum esse ab Arabibus quibusdam lapides quaerentibus inter pagum Malga et stationem viae ferreae cognominem. Idem repetivit *bull. épigr. de la Gaule* vol. VI p. 189 (cf. *bull. du comité* a. 1886 p. 12).

~~FELICI INVICTO AVG PONT MAX~~
PERS · MAX · GERM · MAX · TRIB ·
POTEST · II · COS II · P · P · PROCOS ·
C · VALERIVS GALLIANVS HONO
RATIANVS · V · C · CVR · REIPVBL ·
KARTHAGINIS · NVMINI
MAIESTATIQ · EIVS · DICA
T I S S I M V S

Quae de Persici nomine Diocletiano, ut opinatur, ob res ante imperium gestas hic attributo exposuit Desjardins *comptes-rendus de l'acad.* a. 1884 p. 229, probata Reinachio et Babelonio *bull. du comité* a. 1886 p. 13, mihi non probantur.

---

152 (= C. n. 1029) Recognovi a. 1882.

PROSPEX
*te*MPORIBVS
*prou*INCIAM
ADVECTA

1 *prospex*[*it*].

---

153 ad C. n. 10530 cf. eph. epigr. V n. 452. Duo fragmenta nova litt. m. 0,028 reperta in regione fori addidit Delattre *bull. épigr. de la Gaule* a. 1886 p. 141 n. 380 haec:

a

VFER
THISIPIT

b

margo
∽ LXIIII
∽ XV

a 3 sextam litteram posse esse etiam B vel R addit auctor. Idem contendit contra me in fragmento prius invento v. 3 litteram primam non esse C, sed N. — Videtur hoc titulo contineri recensus rerum publicarum, quae fortasse contulerint ad opus quoddam Carthagine dedicandum.

---

154 ad eph. epigr. V n. 346. Recognovi St. Louis in museo.

155 ad eph. epigr. V n. 454. Me diligentissime, ut praedicaveram, illum quidem descripsisse, verum tamen non satis bene legisse hanc tabellam probavit Franciscus Buecheler mus. Rhen. vol. 41 (a. 1886) p. 160, unde refero haec: 27 seqq. *excito* [*te*], *demon, qui* (*h*)*ic conversans, trado tibi* (*h*)*os equos* cet. Equi igitur cursores hic devoventur, nimirum ab agitatore factionis adversae. De quibus „agitatorum maleficiis“ conferas Gothofredum ad cod. Theod. IX, 16, 11. — In media autem tabella circi imaginem esse cum carceribus et panno idem Buechelerus felicissime demonstravit.

---

156 (= C. n. 1254) Repetivit Leemanns *anim.* p. 46; item ligno incisam *asiat. Mon.* a. 1842 p. 76. Mihi misit Bormann a se recognitam in hunc modum:

SAL · ITTHV
LILIECIS FILIA
PIA VIX · AN XXV
H Є S

---

157 rep. Carthagine inter Byrsam et portus antiquos; nunc St. Louis in museo.

ἀπ|ΟΛΛΩΝΟ_/ΑΡΕΙΦΙΟ∠|

Descripsi. Delattre *bull. épigr. de la Gaule* IV p. 208 n. 276.

---

158 in basi, statunculae, ut videtur, litt. m. 0,012; rep. Carthagine in colle q. d. Iunonis Delattre. Ego vidi St. Louis muro infixam.

IO_/ER
CL · MVC
COI D · D

Descripsi. Delattre *bull. épigr. de la Gaule* IV p. 320 n. 298.

1 IO_/CER 3 COL (mihi potius videbatur COT) D · D Delattre, qui fortasse titulum vidit paullo pleniorem. Idem eum dedit tamquam integrum (excepto hiatu v. 1), cum mihi visus sit posse fractus esse supra et a sinistra. Dummodo igitur erroribus prorsus vacet Delattrii exemplum, ita fere restitueris et legeris titulum: *I*(*ovi*) *o*(*ptimo*) [*m*(*aximo*)] *Cer*(*neno*). *Cl*(*audius*) *Muc*(*atra*) *col*(*oniae*) *d*(*ono*) *d*(*at*), ut deo patrio Mucatra hanc statunculam voverit cf. C. III p. 926 seq. At l ante ER num vere fuerit C dubito.

159 rep. Carthagine in regione Dermesch.

M A S

Delattre *bull. épigr. de la Gaule* IV p. 110 n. 274.

Legit *M(ercurio) A(ugusto) s(acrum)* et terminum fuisse territorii Deo sacri putat Delattre.

---

160 rep. Tunete; nunc Massiliae in museo.

S A S
C ABVRRIVS
FIILIX ABVR
RIANVS VO
TVM LIBIIS
A S

C. Jullian *bull. épigr. de la Gaule* IV p. 267.

1 *S(arapidi) A(ugusto) s(acrum).*

---

161 in pectore statuae ex marmore nigro mutilatae deum canis capite praeditum exhibentis; rep. eodem loco quem olim effodit Pricot de Sainte-Marie; nunc possidetur a Marchand.

SARAPIDI · AVG
AVRELIVS · PASINICVS
CVM SVIS D · D · D · D ·

Delattre *bull. épigr. de la Gaule* IV p. 109 n. 268.

cf. C. n. 1002.

---

162 rep. Carthagine; nunc est apud Marchand in vico Ariana prope Tunetem.

///ΥΠΕΡ ΦΛΑΟΥΙΑC
ΟΥΓΛΤΡΟC ΛΥΤΩ/Ι
/ΥC////ΛCΧΛΡΙΝ
CΙ //¯ΛΟΩ ΑΝΕΘΗ
ΚΕν

ΔΙΙ ΗΛΙΩ ΜΕΓΑΛΩ
ΠΑΝΘΕΩ CΑΡΑΠΙΔΙ

Exscripsi ex ectypo sumpto a Iosepho Letaille, quod debeo Villefossii humanitati.

Erat fere [ὁ δεῖνα ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ ὑπὲρ ..... γυναικὸς καὶ] ὑπὲρ Φλαουίας θυγατρὸς αὐτῶ[ν] [ε]ὐσ[εβεί]ας χάριν ἐ[π' ἀγ]αθῷ ἀνέθηκε[ν]. — 6 seq. cf. C. n. 1005.

163 in tabulae marm. fragmento rep. Carthagine in fundo q. d. Hadjrat el-Menguba prope collem Iunonis; nunc St. Louis in museo.

ADEC
*s*ENERE
SACRILEG
ꞁVMN

Contuli. Delattre *bull. épigr. de la Gaule* IV p. 321 n. 299.
1 fortasse *a dec*[*urionibus*]. — 4 [*co*]*lumn* . . .

---

164 in fragmentis duobus, quae ex coniectura coniunxi; rep. *a* Carthagine, *b* ibidem inter stationem viae ferreae quae dicitur *de Carthage* et portus antiquos; nunc utrumque est St. Louis in museo.

a

VM
SIGNIS · DVOBVS · S
IDEMQVE

b

AVRE
VICTORIAS · AR*genteas*
ET · BASEM · EIV*s*

Descripsi. Edid. Delattre *a bull. épigr. de la Gaule* II (a. 1882) p. 175, *b ibidem* a. 1885 p. 134 n. 322.

---

165 in basi statuae fractae, quae rep. est et adservatur una cum titulo supra edito n. 161.

pes
TI · CLAVDIVS · HELIS · CVM

De Villefosse *bull. des antiq. de Fr.* vol. 42 (a. 1881) p. 265. Delattre *bull. épigr. de la Gaule* IV p. 109 n. 269.
Statua fuit fortasse Sarapidis.

---

166 effossa Carthagine in colle Byrsae una cum compluribus titulis Punicis; nunc St. Louis in museo.

D A T I V A
V · S · *l a* CV
M · S V I S
/ / / N I P

Delattre *bull. épigr. de la Gaule* V p. 92 n. 307.

167 rep. Carthagine; nunc possidetur a Vernazio.

P MINVCIVS
FELIX SACER
DOS SATVRNI
QVI · ET · ROGA
TVS V · S · L · A

Delattre *bull. épigr. de la Gaule* a. 1885 p. 134 n. 324; Cagnat *bull. du comité* a. 1886 p. 215.

1 in. P omis. Delattre.

---

168 effossa Carthagine in colle Byrsae litt. m. 0,065; nunc est St. Louis in museo.

diu]I · NER · N[*ep.*
traia]NO · H[*a*]*driano*

Descripsi. Delattre *bull. épigr. de la Gaule* V p. 91 n. 305.

---

169 in ruderibus, quae numero 67 significata sunt in imagine Carthaginis Falbiana, titulus repertus est a Vernazio, quo docemur hic thermas fuisse exstructas vel certe restitutas ex permissu imperatoris Antonini Pii (*T. Aelii Hadriani Germanici Dacici* sic! — *Germanici Dacici* cognomina spectant, puto, ad Traianum). Delattre *bull. épigr. de la Gaule* vol. VI p. 85 et de la Blanchère *bull. du comité* a. 1886 p. 215; praeterea *ant. afr.* a. 1885 p. 136.

---

170 in fragmentis duobus tabulae marm. repertis uno in regione Dermesch, altero in vico Malga (ab altera parte est titulus, qui postea edetur).

a
VI NEI
PONT

b
B · IT

Descripsi *a*. Utrumque edid. Delattre *bull. épigr. de la Gaule* vol. VI p. 87 n. 361.

a [*di*]*vi Ner*[*vae*].. *pont.* [*max.*].

---

171 in tabulae marm. cr. m. 0,04 fragmentis quattuor litt. 0,065; rep. Carthagine in novae ecclesiae fundamentis effodiendis.

a
A I

b
F · DIVI

c *d*
CVS · AE *dis?*
*or*N A V I T

Delattre *bull. épigr. de la Gaule* V p. 306 cf. *ibid.* p. 133 n. 317.

a fortasse [*Tr*]*ai*[*ani*]. — *c* 1 [*porti*]*cus ae*[*dis*] Delattre cogitans de aede Concordiae commemorata infra in n. 188 eodem fere loco invento.

172 in tabula marm. alta m. 0,51, lata 0,30, litt. 0,08; rep. Carthagine in territorio q. d. Damus el-Karita (in eadem tabula est titulus, qui posthac edetur).

MPP · DIC
I N TACT
/ / / / / /

Delattre *bull. épigr. de la Gaule* vol. VI p. 191 n. 397.

1 si ultima littera potest esse O, cogitaverim de eo quod est . . [*i*]*mpp. Dio*[*cletian* . . *et*] . . .

---

173 Carthagine.

vacat
*pert*INACIS

Descripsi. — Delattre *bull. épigr. de la Gaule* a. 1885 p. 134 n. 320.

---

174 St. Louis in museo.

SARM
MAX

Descripsi.

Sarm(*aticus*) . . . . . *max*(*imus*).

---

175 in fragmento tabulae marm. litt. m. 0,06; rep. Carthagine in regione q. d. Damus el-Karita.

PARTHICI
POTES

Delattre *bull. épigr. de la Gaule* vol. VI p. 191 n. 396.

---

176 in fragmento litt. m. 0,13; rep. Carthagine in colle Byrsa. Nunc adservatur St. Louis in museo.

LEIX DLI
S AC · TRIVIA

Descripsi. — Cagnat *rapp.* I p. 132 n. 187; Delattre *bull. épigr. de la Gaule* a. 1885 p. 131 n. 310.

2 legas *victoris ac triumfatoris*, aut *victores* (vel *nobiles* cf. C. n. 7014) *ac triumfatores*. Pertinet titulus ad saeculum quartum.

177 in fragmento tabulae marm. crassae m. 0,04, litt. 0,02; rep. prope vicum Malga.

GALBAE
PIRI · CARBONIS
ANI · BESTIA*e*

Delattre *bull. épigr. de la Gaule* vol. VI p. 189 n. 392.

Quo spectaverit monumentum, cuius hoc fragmentum pars fuit, cum nesciamus, etiam homines quinam hic nominentur parum constat. At ultimo loco quem habemus vix alius esse potest ac L. Calpurnius Bestia cos. a. 643, qui turpissimam illam cum Iugurtha pacem iniit. Papirius autem Carbo egomet dubito utrum credendus sit Gaius cum C. Graccho et M. Flacco III vir agris dandis adsignandis an id quod mihi minus placet Gnaeus a. 641 a Cimbris devictus apud Noreiam. Nec magis Sulpicius Galba constat sitne Publius a. 543 ab Hannibale superatus an Servius a Lusitanis victus a. 604 vel etiam consul a. 646. Videntur autem Carthaginienses aetate imperatoria titulis demandasse eorum virorum memoriam, qui partes quocunque modo insignes egissent in urbis suae vel Africae Romanae rebus cf. n. 178. [Quinam intellegantur tres viri, ignoro; sed collegium quoddam significari, puta legatorum trium vel missorum ad agros dividendos, probabile est. Quam ob rem si Bestia est, ut videtur esse, consul a. 643, aequales eius duo alii fuerint necesse est. Th. M.]

---

178 in tabulae marm. fragmento litt. m. 0,03; rep. Carthagine in regione Damus el-Karita.

*t*RANSPADANIS CONFLIXIT
M*ilib*VS · HOSTIVM · CAESIS
CEPIT · ET · CAS*tra*

Delattre *miss. cath.* a. 1886 p. 149, iterum idem *bull. épigr. de la Gaule* vol. VI p. 191 n. 395, tertium *bull. du comité* a. 1886 p. 234.

Optime conveniunt, ut me monet Philippius collega, quae hic commemorantur cum eis, quae de M. Marcello iuniore Livius narrat XXXIII, 36, 9 seqq. At requirimus hominem, qui in ipsorum Carthaginiensium memoria locum conspicuum teneat.

---

179 in fragmento rep. Carthagine in ruderibus magnarum scalarum, quae sunt pone Bordj el-Djedîd.

ISIDIO
pro COS ·
VB · LEG //
ISIANI

Delattre *bull. épigr. de la Gaule* vol. VI p. 86 n. 359.

3 seq. cogito de eo quod est [*t*]*ub*(*icen*) *leg*(*ionis*) [*III Aug.* (*centuria*)] .... *isiani.*

180 St. Louis.

L · DES · F
· VIC · V

Descripsi.

Legerim sic dubitans: [*consu*]*l*.. *des*(*ignat*..) *f*.... *vic*(*ari*..) *u*[*rbis Romae*], nam *consul*.. sic perscriptum in aevi inferioris titulo vix offendit.

---

181 in basi rep. Carthagine in colle Byrsa in novae basilicae fundamentis.

RANIAE FLAVIAE IVLI
ANAE · OPTATAE · C · F ·
MATRI FLAVIORVM
FLAVIANI C · P · ET OPTA
TAE C · F · ET · FLAVIANIL
LAE · C q COI / MAKDE
S F

Contuli ectypum. — Delattre *bull. épigr. de la Gaule* V p. 304.

6 LAE C · F · COI//MAPOL Del. — C q = *c*(*larissimae*) *p*(*uellae*). — Litterae in fine K D non utique certae sunt. Legerim: *col*(*onia*) [*al*]*ma* (cf. C. n. 928. 1277) *K*(*arthago*) *de s*(*uo*) *f*(*ecit*). Aetatem Diocletiano inferiorem indicat etiam litterarum species. — Titulorum duorum, qui tamen pertinent ad tempora antiquiora, L. Ranii Optati urbani C. VI, 1507 quique ibi citatur Nemausensis me monet Mommsen. — 7 F ligatam videri cum P tradit Del.

---

182 rep. Marsae prope stationem viae ferreae.

SABINVS
PATRICIVS
DVLCIS
SIMO

Delattre *bull. épigr. de la Gaule* VI p. 268 n. 426.

1 supra quaedam periisse ex coniectura indicavi. — 2 litteris minoribus postea additum esse putat auctor.

---

183 in tabulae marm. fragmento rep. Carthagine in colle Byrsa.

CLVTORIANVS · EQ R S

Delattre *bull. épigr. de la Gaule* V p. 307 n. 349.

---

184 rep. Malga prope sepulcreta familiae imperatoriae; nunc est St. Louis in museo.

· SEVER
p RAEF · COH

Descripsi. — Delattre *bull. épigr. de la Gaule* III p. 294 n. 224.

185 in basi alta m. 0,80, lata 0,57, crassa 0,47; rep. Carthagine in regione Dermesch. Nunc est St. Louis in museo.

SEXTO · ATILIO
ROGATIANO PR · P
HEREDES EIVS ❧
CVRANTE · P · NO
NIO · FELICE · PR · P ❧
E · V · SOCERO ·
EIVS ❧

Descripsi. — Delattre *comptes-rendus de l'acad.* vol. XIII p. 96 et iterum *bull. épigr. de la Gaule* vol. VI p. 88 n. 364.

[2 et 5 PR · P est *primo pilo*. TH. M.]

---

186 in tabula marm. litt. fere saeculi quarti vel tertii exeuntis; rep. ut creditur, Carthagine. Nunc adservatur Madriti in museo archaelogico acquisita cum collectione Thomae Asensi.

OCT · OCTAV
7 PONTI · HER
MIL · B · AN · MIL
PER · OCT · DIDAM
ЄΥΨΥ

Exscripsi ex ectypo accepto ab Aemilio Huebner.

Fuit fortasse sic: *Oct(avius) Octav[ian(us) mil.]* ...... | *(centuria) Ponti Her[metis vix. ann.* ...] | *mil(itavit) (benificiarius) an(num unum), mil(itavit) [annos* ..., *pos(itum?)]* | *per Oct(avium) Didam* ..... | *εὐψυ[χεῖ]*. Diddae nomen iam prodiit C. n. 811, item Dida C. IX, 5205; est Graecorum Δίδας. [Possis item temptare *[tribuni] mil(itum) b(enificiarius), an(nos) mil(itavit)* .. TH. M.]

---

187 rep. Carthagine. Nunc est St. Louis in museo.

D ·
TITINI
VETE
C

Descripsi.

3 *vete[ran..]*.

---

188 in 21 fragmentis tabulae marm. litt. m. 0,06—0,035; rep. Carthagine in novae basilicae fundamentis.

....*o*CTAVIO · I....
flamini PERPETVO DIVI....
....*q*VOD · POLLICITVS · MV*nificentia*
....AEDEM · CONCORDIA*e*....
......TICIS · ET · RELIQVIS · OR*namentis*
P · P

Delattre *bull. épigr. de la Gaule* V p. 305.

189 in fragmento litt. 0,085; rep. Tunete a. 1880. Nunc adservatur St. Louis in museo.

*k*ARTHAGINI · PATRIAE · SVAE
*p*OMPEIVS · FAVSTINVS ·

Descripsi et ectypum sumpsi. — Cagnat *rapp.* I p. 140 n. 226; Delattre *bull. épigr. de la Gaule* I p. 217.

---

190 rep. Carthagine; nunc St. Louis in museo.

IELSITVS
·ADLEC·PR·I·D
II VIR CV

Descripsi et ectypum sumpsi. — Delattre *bull. épigr. de la Gaule* IV p. 319 n. 291.

1 IC SITVS Delattre; sed secundum et tertium, quae dedi, elementa certe pertinent aut ad EL aut ad FL. — 2 in. fuit fere [*dec. decr. aedilicius*] *adlec*(*tus*) cf. Wilm. exempl. n. 1727. 1729 al.; deinde *pr*(*aefectus*) *i*(*ure*) *d*(*icundo*). — 3 *II vir cu*[*rator r. p.?*].

---

191 in tabula marmor. rep. Carthagine in regione Damus el-Karita inter rudera basilicae et sepulcreti christiani.

ELNMDLECTVS EANDEM
· ET LVDOS FECIT EX CONS
IN LOCVM CN CALVINII
AVI · SVI ·
ANDRI · L · ALEXANDER

Descripsi et ectypum sumpsi. — Delattre *bull. épigr. de la Gaule* vol. VI p. 190 n. 393.

1 litterae primae, quae ita sunt in lapide, cum varie accipi possint, scilicet: *elnm* aut *elnaa* aut *elataa* etc., post eas legerim [*a*]*dlectus*, reliquae fortasse corruptae sunt pro *flam*(*en*). — 2 seq. *ex cons*(*ulto*) [*dec*(*urionum*) . .], nisi est *ex cons*(*ensu*), licet ea formula ad ordinem legitime non pertineat. — 5 [*Alex*]*andri l*(*ibertus*).

---

192 rep. Carthagine in regione Dermesch; nunc est St. Louis in museo.

*f*VNVS · PVB
*stat*VAM · DECREVI

Descripsi et ectypum sumpsi. — Delattre *bull. épigr. de la Gaule* IV p. 110 n. 272.

193 rep. Carthagine in sepulcreto Bîr el-Djebana.

MAIOR CANISTRA
*ria pi*A · VIX · ANN · XXXV
PRI MIGENIVS · AVG · CON
IVGI · MERENTI · FECI
H · S · E ·

Descripsi. — Delattre *bull. épigr. de la Gaule* a. 1883 p. 28 n. 135.
Canistrariam iam habuimus eph. epigr. V n. 963 (= C. n. 9321) cf. C. n. 9337 cum add.

---

194 rep. Bîr el-Djebana in officialium sepulcreto priore.

TERTIVS · CAESARIS · N ·
TABELLARIVS
PIVS · VIXIT · ANNIS · XXIIX
EVPRASIA · CONTVBERNAL ·
PIO · FECIT ·

Delattre *bull. épigr. de la Gaule* VI p. 271 n. 437.

---

195 rep. Bîr el-Djebana in officialium sepulcreto priore.

D M S
VICTOR · SVPRA
IVMENTIS · CAES
PIVS · VIX · ANN · LX
H S E

Delattre *bull. épigr. de la Gaule* VI p. 271 n. 438.

---

196 rep. Malga ibi ubi n. 184, quocum etiam adservatur.

I
*au*G · SER *I*
*cubi*CLARI
*pi*VS · VIX ·
MEN · II · D
H · S · *e*

Descripsi. — Delattre *bull. épigr. de la Gaule* III p. 294 n. 225.

---

197 in basi rep. Carthagine in Byrsa; nunc est St. Louis in museo.

ANI
*m*AXIMI PRO
*den*DROFORI
PATRONO

Descripsi et ectypum sumpsi. — Delattre *bull. épigr. de la Gaule* a. 1885 p. 132 n. 313.
2 seq. fortasse *pro*[*cur. Aug.*].

198 rep. Carthagine in sepulcreto christiano prope pagum Malga.

FVLLONES

Delattre *miss. cathol.* 15 (a. 1883) n. 742.

---

199 in fragmento tabulae marmoreae litt. m. 0,03—0,01; rep. Carthagine prope portus antiquos; nunc St. Louis in museo.

RIB · NOST
ARIORVM
*da*T VINI Ꝗ
DAT · VINI Ꝗ
*d*AT · X
*d*AT · VINI XI ·
T ·

Delattre *bull. épigr. de la Gaule* a. 1886 p. 142 n. 381.

Pertinere videtur hoc fragmentum ad legem collegii, quales sunt Wilm. n. 319 et eph. epigr. V n. 498.

---

200 in 14 fragmentis rep. in sepulcreto basilicae christianae Damus el-Karita (in altera parte est titulus item christianus, quem posthac edam).

palma DEVSDEDIT palma
palma LECTOR palma
in PA*ce*

Misit Delattre, qui edid. *miss. cath.* 1886 p. 79, iterum *ibid.* p. 102, tertium *ibid.* p .137, quartum *bull. du comité* a. 1886 p. 233.

3 IN PACE exempl. 1 et 2.

---

201 in tabula lata m. 1,57, alta 0,58; rep. Carthagine ad pedem collis St. Ludovici in curte domus Arabicae; nunc St. Louis in museo.

INIVS PRESBYTER IN *pace dp* .....
hyac? INTVS DIACONVS IN PACE DP XIII K*al* ...
*cy*PRIANVS PRESBYTER IN PACE D*p* ....
APRONIANVS DIACONVS IN P*ace dp* ....
III A

Delattre *ant. afr.* a. 1885 p. 248.

---

202 in opere musivo rep. Carthagine in sepulcreto christiano prope pagum Malga.

IVGVRTA IN PACE

Delattre *miss. cath.* 15 (a. 1883) p. 94 n. 716.

Hic refero propter nomen illustre in titulis Africanis primum, nisi fallor, obvium.

XLV. THVBVRBO MINVS (*Teburba;* C. p. 148. 931).

203 in basi litt. m. 0,05; rep. Teburba ad portam domus privatae.

trib. mil. leg.
~~III CYRENAICAE X VIRO STLITI~~BVS
IVDICANDIS
I GEMINIVS SATVRIANVS
PATRONO
POS DAT /// D

Cagnat et Reinach *bull. du comité* a. 1886 p. 99. Vidit magis integram, sed imperite descriptam edidit Pricot de Sainte-Marie *mission à Carthage* p. 120.
1 *III Cyrenaicae* et 5 litteras primam et tertiam non satis certo se legisse adnotant auctores. — 5 est fortasse *pos*[*uit*] [*loco*] (vel [*l*(*oco*)]) *dat*[*o d*(*ecurionum*)] *d*(*ecreto*).

XLVI*a*. THIBIVCA (*Hr. Zuitana* et *Hr. Kessa*).

Rudera, quibus hodie nomen est Hr. Zuitana, sita sunt 7 fere chil. a Teburba occidentem versus, c. 800 metris a Bagrada flumine. Unde qui c. 700 metra amplius progreditur, invenit rudera q. d. Hr. Kessa, 500 m. a Bagrada. Has vero utrasque esse reliquias Thibiucae oppidi antiqui apparet ex titulis, quos infra referemus. Cuius oppidi nomen iam prodierat in C. n. 10551 ex ruderibus Hr. Zuitana deducto. Praeterea id commemoratur in actis St. Felicis (ed. Ruinart p. 313), qui fuit episcopus ecclesiae Thibiucensis. Nam nomina corrupta, quae traduntur in codicibus, velut *Tibiurensis, Tubizacensis, Tubizocensis,* optime correxit Tissot *géogr. de l'Afrique rom.* II p. 288.

204 ad C. n. 10551. Basim fractam repertam esse Hr. Zuitana et inde deductam el-Batan ex schedis Tissotii referunt Reinach et Babelon *bull. du comité* a. 1886 p. 68. Iidem coniciunt in lapide fuisse *d*[*e*]*vo*[*ta*] *Thibiuca* probabiliter.

---

205 in basi alta m. 0,95, lata 0,60; rep. Hr. Kessa (in latere continente n. 206).

PRINCIPI
IVVENTVTIS
D · N
FL · VALEN
TINIANO
INVICTO · AVG
DEVOTA · THIBIVCA

Reinach et Babelon *bull. du comité* a. 1886 p. 67.
Spectare videtur ad Valentinianum iun., cf. Mommsen *röm. Staatsr.* II^2 p. 800.

206 in basi alta m. 0,95, lata 0,60, litteris longiusculis; rep. Hr. Kessa (in eiusdem lapidis latere continente n. 205).

Q · CAECILIO · Q · F · ARN · MAR
CELLO DENTILIANO · X VIRO STLI
TIB · IVDIC · TRIB · MIL · LEG // CL · PIAE · FID ·
quaest. PROVINC · AFRIC · AED · CVR · CANDI
DATO · DIVI · HADRIANI · PR · CANDIDATO
EIVSDEM · LEG · PROVINC · CRETAE · CY
RENAR · LEG · PROVINC · HISPAN · PROCOS
PROVINC · CRETAE · CYRENAR · LEG · LEG ·
XII · FVLMINATAE · LEG · AVG · PR · PR · PRO
VINCIAE · GALLIAE · AQVITANICAE
COL*oniae* PATRONO
THIBIVCENSES · AERE · CONLATO

Reinach et Babelon *bull. du comité* a. 1886 p. 67.

1 seq. Q. Caecilius Dentilianus consul suffectus a. 167 notus est ex diplomate C. III p. 888. — 3 legio est aut septima aut undecima. — 4 [Hic primus est qui innotuerit aedilis curulis candidatus principis. Cf. *Staatsrecht* 2, 886. TH. M.]

XLVI*aa*. *Hr. Schuegi* (C. p. 931).

Rudera quibus nomen est Hr. Schuegi magno numero cisternarum et aquaeductu conspicua sita sunt ad pedem meridionalem montium qui separant valles fluviorum Medjerda et Wed Djumin 7 fere chiliom. a Teburba septentrionem versus (v. Tissot *bull. du comité* a. 1886 p. 100 seq.).

207 in basi marm. alta m. 0,64, lata 0,43, litt. 0,055; rep. Hr. Schuegi, in pariete posita intus in villa Martel.

AIVS
ob honorem DECVRIONA
tus atque ob HONOR AEDILI
tatis eX HS II M DCXXXXII N̄
*promis*ISSET ADIECTA AM*pli*
us a SE PECVNIA · FECIT IDEMQ
*dedica*VIT D D ET AMPLIVS
VL POPVLO DEDIT

Cagnat et Reinach *bull. du comité* a. 1886 p. 100.

Initio videtur fuisse [*cum . . . . pater e*]*ius* vel etiam [*cum pater eius . . . . . .*] *atus* cet. — 8 in. potest esse [*ep*]*ul*[*um*]; [*sport*]*ul*[*as*] supplent auctores.

XLVI *b*. *Hr. Djelâl* vel *Sidi Hassan Scherîf* (C. p. 931; eph. epigr. V p. 544).

Rudera quibus nomen est Hr. Djelâl vel Hr. Sidi Hassan Scherîf (cf. Tissot ***bull. du comité*** a. 1886 p. 104) sita in monte Ansarîn a Teburba occidentem versus post Tissotium (cf. C. p. 931) et Roux (cf. eph. epigr. V p. 544) denuo examinaverunt Cagnat et Reinach *bull. du comité* a. 1886 p. 101 seqq.

---

208 ad C. n. 10555 cf. eph. epigr. V n. 1241. Ita referunt Cagnat et Reinach *bull. du comité* a. 1886 p. 102.

MERCVRIO
AVG · SACR
PRO SALVTE IMP
CAESARIS TrAIA
NI HA*driani aug.*

versus 4 evanidi

---

209 ad C. n. 10056 cf. eph. epigr. V n. 1242. Ita referunt Cagnat et Reinach *bull. du comité* a. 1886 p. 102.

VICTORIAE
AVG · SACR
PRO SALVTE
IMP CAESARIS
TRAIANI
*ha*DR*ia*N*i* *a*VG
L · RVTILIVS · L · F · SII
//PR//////////
/////////CII //

7 ultimam litteram non esse L adnotant auctores.

---

210 ad C. n. 10557. Epistyliorum fragmenta tria litt. m. 0,10 denuo exceperunt, quartum ob ornamentorum speciem et litterarum magnitudinem adiunxerunt Cagnat et Reinach *bull. du comité* a. 1886 p. 103.

a — ALVTE I | VS · MAXIMVS · C

b — MP CAES I AEL*i* | IVLIVS · IANVARIVS · C · IVLI*u*

c — HAD | S APVLVS

d

*column*NAS CHARYSTIAS IIII C

211 ad C. n. 10558. Ita referunt Cagnat et Reinach *bull. du comité* a. 1886 p. 103:

M · AVRE*lio*
CAES
IMP · CAESARIS
ANTONIN*i*
aug. pii fil.
cet.

XLVII. VTICA (*Hr. Bu Schater;* C. p. 149. 931; eph. epigr. V p. 320).

1. Bu Schater.

212 in tabula marm. rep. Uticae in sepulcreto Romano sito ad pedem collium Bagradam versus.

D · M · S ❧
IVLIVS FORTVNATVS
HOMO BONVS ❧
MVLTICIARIVS
INVICTVS · VIXIT
ANNIS · XXIIII · MEN
X · DIE · I · HOR · VI ❧

Delattre *bull. épigr. de la Gaule* a. 1886 p. 144 n. 1; ad exempla eiusdem et Ch. Nicolas edid. Papier *bull. d'Hipp.* XXII p. 148.

4 *multiciarium,* qui hic primum videtur prodiisse, esse textorem multiciorum explicat Delattre. [At *invictus* quod est requirit athletam vel gladiatorem. Th. M.]

3. Inter Uticam et Hipponem Diarrhytum.

213 in lapide alto et lato m. 0,80; rep. inter Bu Schater et Bizerta.

MEOR H H NAHSHI QVIR
DIXI NCD CIOIPQVI
SN 7 AVR HIS IN HO VF
HM SSLSIL RTIORVM
DVCENIA ILLVDIS CAL
NICIOVODANNIS NATAII
IN RINIVRTIDICVR I
SSINCVLIS SPORIVLAI
INIDARINIVRIDRI

Descriptam a ductore quodam Gallo edid. Espérandieu *bull. d'Hipp.* XXII p. 134.

Est particula testamenti, cuius haec fere intelleguntur: ... *s[e]s[te]rtiorum* | *ducen[t]a [mil. n., ut] ludi sca[e]|nici [q]uodannis nata[l]i* | *[meo ede]r[e]n[t]ur [et] d[e]cur[ion|ibu]s singulis spor[t]ula[e ...] dar[e]n[t]ur* ...

La. PROPE VAGAM TVCCABOR VERSVS (C. p. 932; eph. epigr. V p. 540).

214 ad eph. epigr. V n. 1229 = C. n. 10566. Contuli ectypum, sed non satis bonum, acceptum a Cagnato, unde refero 1 ALEXAND mihi visum esse consulto erasum.

LI. VAGA (*Bêdja;* C. p. 156; eph. epigr. V p. 320. 541).

215 in fragmento litt. m. 0,08; rep. Vagae in aedibus Brahim ben Olmia.

SEPTIMI · SEVE*ri*

Vincent *bull. d'Hipp.* XIX p. 32.

---

216 in fragmento litt. m. 0,08; rep. Vagae in aedibus Alî el-Bakri.

ADIABEN*ici* PA*rt*HICI
PECVNIA FECIT ET DED

Vincent *bull. d'Hipp.* XIX p. 32.

---

217 Vagae in moenibus oppidi inter meridiem et occidentem.

ER GAVDE · QVI TALEM · MVRORVM
IOSISSIMVM · PRINCIPEM
CIRCVMDABIT · EX OPERE · ET INBIOLI
NIMEN · INMINENTEM · PAVLVM CO
ARIVM · DOMVS · DIBINE

Vincent *bull. d'Hipp.* XIX p. 26.

3 *circumdabit* est pro *circumdedit*; in fine est, puto, *inbiol*[*abile*]. — 4 fin. *Paulum co*[*mitem*], cf. titulum Calamensem huius omnino persimilem C. n. 5353. Hanc restitutionem mihi suggessit Mommsenus:

advena semp]*er gaude qui talem murorum*
ambitum prospexisti et lauda glor]*iossimum principem*
qui ab omni parte oppidum] *circumdabit ex opere et inbiol*[*a-*
bile reddidit, item in oppidi mu]*nimen inminentem Paulum co-*
mitem ? *tabul*]*arium domus dibine*

ut *inminere* sit id quod est *instare*.

---

218 Bêdja in limine aedium in via ducente ad mosqueam magnam.

M AVRELIVS AMAONIVS
MIL · COH I VRBANAE

Delattre *rec. de Const.* XXIII p. 4.

1 fin. velim *Ama*[*z*]*onius*. — 2 COH + editur, errore, puto, typothetae.

2. Vicinia Vagae.

Ain el-Sbir.

219 rep. ad fontem Ain el-Sbir, ad viam, quae a Bêdja ducens Sûk el-Khmîs transit Skira, 12 chil. fere a Bêdja occidentem versus.

SILVANO AVG SACR
PRO SALVTE PETRONI
POMPEI CHRESIMI
VOTO SVSCEPTO
CRESCENS · DE S P D D

Vincent et Papier *bull. d'Hipp.* XX p. 111.

Hr. el-Gheria.

220 in lapide rep. Hr. el-Gheria, 8 chil. a Bêdja magis occidentem quam meridiem versus. Nunc adservatur Bêdja.

VAC CVM ORDINE S
NSVLATV ACONIS CATV
/ E T A I P I I ... V I E A G E
R · REIP · DEVOTI N

Cagnat *mélanges d'arch. et d'hist. publiés par l'école franç. de Rome* VII (a. 1887) p. 7 (ed. separatae).

1 [*cives*] *Va*[*g*(*enses?*)] *cum ordine s*[*plendidissimo?*] — 2 [*proco*]*nsulatu Aconis Catu*[*llini*]. Quod nomen cum iam prodiisset in titulis C. VI, 1780. II, 2635 et praeterea repperiretur apud chronogr. anon. a. 354 p. 630 edit. Momms. et in rescriptis Constantii II cod. Theod. VI, 22, 2; VIII, 12, 2; XII, 1, 24, tamen *Aconius* an *Aco* vera esset eius forma, hucusque in ambiguo relictum erat. Quae quaestio iam dirempta est hoc titulo invento. Ceterum Aconem Catullinum consularem Byzacenae a. 314 (v. Gothofr. ad cod. Theod. IX, 40, 1 adn. *b*), proconsulem Africae a. 315—319 (cf. Tissot *fastes de la prov. d'Afrique* p. 202 seq.) separandum esse ab Acone Catullino Philomathio vicario Africae a. 338—339, praefecto urbi a. 342—344, consule a. 349 (cf. Tissot l. l. p. 203) probare studuit Cagnat l. l. p. 9 seqq. Cuius opinionem quominus pro certa habeam, eo impedior, quod potuerunt intercedere caussae singulares, ne Aco Catullinus intervallo solito inde a proconsulatu Africae in honorum cursu progrederetur. — 3 fortasse *age*[*ntis vices praefectorum praetorio*]. — 4 fortasse ..*p* (vel *r*) *rei p*(*ublicae*) *devoti n*[*umini maiestatique* ...].

Menzel el-Gorschi.

221 rep. Menzel el-Gorschi, prope arcum in territorio gentis Uled Khallef.

CA
VE THVB
O VICTORI
ANTANO ET
*fe*LICE PHILOME
II VIR QQ

Vincent et Papier *bull. d'Hipp.* XX p. 113 n. 2.

2 THVB est sine dubio initium nominis oppidi. — 5 fin. fortasse *Philo-me[lo]*.

Bîr el-Afû.

222 in lapide alto m. 0,98, lato 1,70; rep. Bîr el-Afû in territorio gentis Fetnassa.

FOXIV IVALI
RI · NI . . . . DIVI · MAGNI · ANTONINI . . MA
ANTONINI . . . AI . . . DIVI TRAIANI · SAC · CERERIS ET ESCVLAPI S
. . . . ANTONINI SAC . . . . . . OT . . M . . IOVIS

Bourier *bull. d'Hipp.* XVIII p. 154.

Repetivi edita. Videntur complura dedicantis sacerdotia indicata esse.

LI*c*. *Gasr Mezudr* (eph. epigr. V p. 322. 542).

223 ad eph. epigr. V n. 465 et 1239. Ad n. 465, 8 fin. hanc coniecturam per litteras mecum communicavit O. Hirschfeld (cf. *ant. afr.* a. 1885 p. 135): m[*essibu*]s *cond*[*endi*]s. [Sed quae praecedunt *paleam in lateribus ducendis et* parum conveniunt eiusmodi supplemento. TH. M.] — Novum fragmentum huius tituli repperit Vincent et misit Alexandro Papier, qui edid. *bull. d'Hipp.* XXII p. 121. Ipse ex ectypo ab eo accepto sic exscripsi:

ELIO FECIMV
ROCVRATOI
SENS · ERIT · VITVI
G L OCTAV

1 . . *elio* (vel potius . . *ello*) *fecimu*[*s*]. — 2 [*p*]*rocurato*[*r*. .] — 3 [*ab*]*sens erit, vitu*[*peratione dignus erit*] vel tale quid. — 4 . . *g* [*L.*?] *Octav*[*i*. .] cf. eph. epigr. V n. 465, 9.

LII*a*. SALTVS BVRVNITANVS (*Sûk el-Khmîs, Aïn Zaga et vicinia;* C. p. 932; eph. epigr. V p. 326).

224 ad eph. epigr. V n. 471. Repetivit examinata imagine photographica Cagnat *bull. du comité* a. 1885 p. 326, unde refero 2 Commodi nomen ei visum esse in litura repositum.

LII*b*. BVLLA REGIA (*Hammâm Darradji;* C. 934. 980; eph. epigr. V p. 327).

225 Bullae Regiae, in furno calcario in pariete posita.

CVS HOnORE CONT*entus*
*s*VMTVM · REIP · REMIS*isset*
ORDO STATVAM PEDE*strem*
PONENDAM EI CENSV*it*
P P

Ad exemplum et ectypum acceptum a Winklero ed. Poinssot *ant. afric.* a. 1885 p. 187.

LII*c*. A *Fernâna* orientem versus.

226 in fragmento lapidis supra portam positi alti m. 0,25, lati 0,90, litt. 0,05—0,04; rep. prope Suk-Tleta 13 chil. a Fernâna inter septentrionem et orientem, in territorio tribus Uled Schiahîa.

*s*ATVRNO AVG SACR
*pro salute imp. caes. l. se*PTIMI SEVERI PERTINACIS AVG
et m. aureli antonini aug. et p. septimi getae caes. ET IVLIAE DOM
nae aug. matris augg. et castr ....FiL LVCANVS SACERDOS SATVRN TEMPLVM
*sua pecunia f*ECIT ET DEDICAVIT

Ad imaginem photographicam acceptam a Vincent edid. Papier *bull. d'Hipp.* XXII p. 153.

2 in. PTIMIS SEVERI traditur errore, puto, typothetae. — 4 in. FEL Papier.

LIV. SIMITTHVS (*Schemtû;* C. p. 158. 935. 980; eph. epigr. V p. 328. 543).

227 in saxo marm. eruto Schemtû ex lautumiis.

ORFITO I PRISCNO F COS a. 110
EX RAT CALLISI
N CII

Acceptam a Moerzio edidit Cagnat *bull. épigr. de la Gaule* vol. VI p. 22.

1 *Orfito* [*et*] *Prisc*[*i*]*no cos.*; F ante COS errori auctoris videtur tribuendum. — 2 *Callis*[*ti*].

228 in marmore eruto ex lautumiis Schemtû.

HADRIANI AVG D
N A P
HIBERO COS a. 133
SA

Acceptam a Moerzio edid. Cagnat *bull. épigr. de la Gaule* vol. VI p. 22. Vereor ne non plene transscripserit titulum auctor, id quod facile fieri potuit in hoc genere titulorum lectu saepe difficili.

---

229 in massa marm. eruta Schemtû ex lautumiis.

M ANTONN AVG PI D
N / / / D F IVN
BARBARO F REGVLO a. 157
P C

Acceptam a Moerzio edid. Cagnat *bull. épigr. de la Gaule* vol. VI p. 23. 1 seq. *M. Anton*[*i*]*n*[*i*] *Aug. Pi*[*i*] *d(omini) n(umero)* . . . [*o*]*f(ficina)*, 3 E pro F, 4 P·C (cf. eph. epigr. V n. 479 seqq.) corr. Cagnat. — 2 fin. quid subsit, parum liquet.

---

230 in massa marm. eruta Schemtû ex lautumiis.

IMP L AVRELIO VERO III T QVADRATO a. 167
N I oF NOVA NCVSEA
HY

Acceptam a Moerzio edid. Cagnat *bull. épigr. de la Gaule* vol. VI p. 23. 2 videtur [*o*]*f(ficina) nova* [*Aug*]*us*[*t*]*a*, ut coniecit Cagnat.

---

231 in massa marm. eruta Schemtû ex lautumiis.

IIIP OT NOVA AVREL
IIINO II E FRONTONE COS a. 199
cAESVRA ATHENODORI PROC

Acceptam a Moerzio edid. Cagnat *bull. épigr. de la Gaule* vol. VI p. 24. 1 seq. [*n(umero)*] . . . . *o*[*f.*] *nova Aurel*[*iana*] | [*Anull*]*ino II e*[*t*] *Frontone* cos. recte restituit Cagnat.

---

232 in lapide fracto rep. Schemtû in ruderibus templi prope lautumias.

ERNO AVGVSTIA
patera TIA PHIL urceus
ATHAE AVG LIB PROC
M N

Acceptam a Saladino edid. Cagnat *bull. épigr. de la Gaule* vol. VI p. 25. A quibus partibus fractus sit lapis, an etiam a dextra litterae interierint, auctor non indicavit. 3 seq. *proc(uratoris) m(armorum) n(ovorum)* cf. C. n. 10589 et Hirschfeld *Verwaltungsgeschichte* I p. 88, 4.

233 Schemtû.

D M S

SAPIA	P PAPIR*ius*
PAVLI	SATVRN*inus*
NA PIA	VETER*anus*
A N N	LEG III *aug.*
LXI M	I V P V
V D X	

Acceptam a Vincent ed. Papier *bull. d'Hipp.* XXII p. 150.
a 5 in. requiritur *v(ixit)*.

LIV*aa*. THVBVRNICVM? (*Sidi Ali Bel-Kassem, el-Gela, Ksar Um Nayel, Hr. Mussa;* C. p. 936; eph. epigr. V p. 336).

234 ad eph. epigr. V n. 506. Contuli ectypum subministratum a Cagnato, unde refero unum: 12 Q · OCTAVIVS CELSVS PATER D D.

---

235 in basi alta m. 1,50, lata 0,60, litt. 0,06—0,05; rep. Sidi Alî bel-Kassem.

in margine superiore

A R N A S I

infra in basi

Q OCTAVIO Q F
CORN PRIMO
OMNIBVS HONO
RIBVS IN COLONI
A SVA FVNC
HV*ic* ORDO
CVM OB EXIMIAM
EIVS IN REM PVBLCM
OPERAM *et* IN CI
VES ADFECTIONEM
STATVAM DE PVBLI
C CL · STATVENDAM
CENSERET C OCTAVI
*u*S HONORATVS FIIIV*s op*
*ti*MO P*at*RI S I I I D D D

Exscripsi ex ectypo photographico, quod debeo humanitati Alexandri Papier, qui edid. *bull. d'Hipp.* XXII p. 154 seq.

6 et 7 lapicida spatia vacua reliquit ob lapidis vitium; item fortasse 13 post STAT. — 13 in. est, puto, € COL; lego igitur 12 seqq.: *de public*[*o*] *c*[*o*]*l*(*oniae*) *statuendam censeret, C. Octavi*[*u*]*s Honoratus filiu*[*s opti*]*mo p*[*at*]*ri s*(*ua*) *p*(*ecunia*) *f*(*ecit*) [*l*(*oco*)] *d*(*ato*) *d*(*ecurionum*) *d*(*ecreto*). — Eiusdem familiae homines habuimus eph. epigr. V n. 506 et 507.

LIV *c*. *Hr. el-Aluin* (eph. epigr. V p. 342).

236 in lapide alto m. 0,51, lato 2,00, crasso 0,26, litt. 0,15; rep. Hr. el-**Aluîn in stabulo** aedium (*Bordj*).

/IICIIAIAM PROMISIT · PRAETER STATVAM DIV*i*
/IS////// AII SALIENTIBVS · ET · PONDERIBVS IIRI
tertii versus vestigia tenuia supersunt

Exfodi stercore obrutam et aegre descripsi.

1 **in. fortasse** *legitimam*. — 2 Agitur, puto, de opere quodam publico salientibus et ponderario exornato, fortasse de macello cf. VIII n. 9062. 9063.

LVII. VALLIS (*Hr. Sidi Mediān* et *Gasr et-Tir;* C. p. 160. 937).

Melius disiungerentur tituli reperti in ruderibus prope Gasr et-Tir a Vallitanis, **sed** standum erat eo ordine quem instituit Wilmanns.

237 in lapide fracto alto m. 0,74, lato 0,56, litt. 0,055—0,04; rep. Hr. Breik **paucis** chiliometris a Gasr et-Tir, ubi nunc adservatur.

SERAPI · AVG · SACR
PRO SALVTE · IMP · CAES ·
M AVRELI COMMODI · ANTONINI · PII
FELICIS AVG TOTIVSQ DOMVS EIVS
DIVINAE
*iul*IANVS ROGATI · GEMNI SARDANI
*f*IL SVO · ET · ROGATIANI · ET · PRIMVLI
*e*T IVLIANI · ET · SECVNDIANI · FILIOR
*s*VOR · NOMINE · STATVAM QVAM *ex*
*li*BERALITATE · SVA PRO AMORE
*p*ATRIAE · AD · EXORNANDAM
*e*AM · EX · HS · III · MIL · N · PROMISIT
*amp*LI*a*TA · PECVNIA · FECIT · ET D*ed*.
ob cuius DEDICATION*em* cet.

Exscripsi ex ectypo accepto una cum exemplo a Theodoro Pilter Anglo. — **Ad ectypum** sumptum a Letaillio edid. de la Blanchère et Reinach *bull. du comité* a. 1886 p. 193 seq.

3 **Commodi** nomen erasumne sit an in litura repositum, in ectypo non **apparet;** COMMODI de la Blanchère et Reinach. — 13 in. *de*BITA de la Blanchère et Reinach. — 14 in ectypo meo non cernitur nisi D.

238 in lapide fracto alto m. 1,0, lato 0,54, litt. 0,10—0,06; rep. 2 fere chiliom. a Gasr et-Tir septentrionem versus. Nunc adservatur Gasr et-Tir apud Pilterum.

C · EGNA*ti*O · C · FIL
PAPIRIA · *fe*LICI AEDI
LI · IN*no*CENTISSIMO
AMICI · OB · M*er*ITVM · OB · CV
IVS · DEDICATIONEM · IDEM ·
EGNATIVS · PR*a*ETER · GYMNA
SIVM · ET · MISSILIA · QVAE · AEDI
LES · EDERE · *so*LENT · DIEM · SACR
LIBERALIORVM · AVXIT · ET · OMNI · IN
PENSA · SVA · EVM · CIVIB · VNIVERSIS ·
EXIBVIT·AMPLIVS ETIAM·LVDOS·SCENI
COS·EDIDIT·ET·EP*ul*VM·POPVLO·DEDIT
L · D · D D ·

Exscripsi ex ectypo non satis bono accepto a Theodoro Pilter Anglo. — Ad ectypum sumptum a Letaillio edid. de la Blanchère et Reinach *bull. du comité* a. 1886 p. 194.

1 in. G de la Blanchère et Reinach. — 3 in. eosdem secutus sum, cum in ectypo meo litterae primae ante IN.. minus appareant.

---

239 in lapide alto m. 0,49, lato 0,60; rep. in ponte Vallitano.

vacat
\IIONEM LVDO
SIS CONDICVRION\

Descriptam ab J. Cabourg mihi misit Th. Pilter.

[*ob cuius dedic*]*ationem ludo*[*s* .... *et epulum univer*]*sis condecurion*[*i-bus dedit* ...].

LVIII. MEMBRESSA (*Medjez el-Bâb;* C. p. 162; eph. epigr. V p. 345. 650).

240 Medjez el-Bâb in statione viae ferreae.

PRO · SALVTE · IMPP · CAES*s*
LVCI · SEPTIMI · SEVERI · PII
PERTINACIS · AVG · ARAB*ici*

Descriptam a Letaillio edid. Villefosse *bull. du comité* a. 1885 p. 532 n. 3. Est Septimi Severi et Antonini filii eius.

LX. *Schauwâsch* (C. p. 164. 937; eph. epigr. V p. 345).

241 in fragmento litt. m. 0,08—0,07; rep. Schauwâsch.

TRAIAI
AVG · C

M. Boyé *bull. du comité* a. 1886 p. 238.

LX*a*. *Hr. Bedjar* et *Hr. Bir Sofuir.*

Rudera dicta ab indigenis Hr. Bedjar sita sunt in rupe, quam circumfluunt fluvii Wed Tin et Wed Bedjar, occidentem versus a Teburba. De nomine oppidi Romani, quod putant contineri n. 242, 3 seq., cum in universum tum ob lectionem dubiam non constat.

242 in basi alta m. 1,20, lata 0,48, litt. 0,06—0,035; rep. Hr. Bedjar.

MINERVAE · AVG
SACR
HONORATVS · ROGATI · CA
VAZ · OB DECVRIONATVM
ROGATI · FILI · STATVAM · EX
HS ƆCCCC · N · ADIECTIS · A · SE
HS CCCC · N D D · FACIEND · CVR
IDEMQ· DEDIC ·

Cagnat et Reinach *bull. du comité* a. 1886 p. 105.

3 fin. CA probabilius videri quam CN adnotant auctores. Iidem de nomine civitatis cogitant, quale est *ca(stellum)* (vel *ca(stra)*) *Vaz*..., conferentes Οὐάζουα, quam Ptolemaeus IV, 3, 32 tradit μεταξὺ Θαβράκης πόλεως καὶ Βαγράδα ποταμοῦ, et episcopum *Vaziensem*, de quo vid. Morcelli *A. chr.* I p. 347. Addere potuerunt eundem Morcellium secuti in notitia dign. sub dispositione comitis Africae recenseri *praepositum limitis Bazensis*, ut videatur ibi etiam aevo inferiore praesidium fuisse ad barbaros coercendos. Nihilominus haec mihi ut audaciora reicienda videntur, praesertim cum ne de lectione quidem satis constet. Quamquam nomen civitatis hic posse latitare concedo.

---

243 in basi alta m. 1,55, lata 0,45, litt. 0,10; rep. Hr. Bedjar.

VICTO
RIAE
AVG

Cagnat et Reinach *bull. du comité* a. 1886 p. 105.

244 in lapide alto m. 0,77, lato 0,87, litt. 0,16; rep. Hr. Bîr Sofuîr, quae rudera exigua sita in colle ad fluvium Wed Tin prope absunt ab Hr. Bedjar inter meridiem et occidentem.

. . . *et sabiniae tranq* VIILINAE
aug. totiusque diuinae domus e ORVM
DEDICAVIT

Cagnat et Reinach *bull. du comité* a. 1886 p. 107.

Titulum etiam supra fractum esse ex coniectura indicavi. — Est Gordiani III et domus eius.

LX*c*. MVNICIPIVM SEPTIMIVM LIBERVM AVLODES (*Hr. Sidi Reiss*).

Nomen oppidi, quod olim ibi fere floruit, ubi hodie restant rudera Hr. Sidi Reiss 10 chiliom. ab Hr. Aïn Durât inter septentrionem et orientem, alibi nusquam traditur nisi in titulo, quem statim referam.

245 in basi alta m. 0,67, lata 0,36, litt. 0,05; rep. Hr. Sidi Reiss.

D N FL GRATIANO
PERPETVO AVG
MVNICIPIVM
SEPTIMIVM LI
BERVM AVLO
DES NVMINI
MAIESTATIQ
EIVS DEVOTIS
SIMVM

Cagnat et Reinach *comptes-rendus de l'acad.* a. 1885 p. 256 et iterum *bull. du comité* a. 1886 p. 108.

LX*d*. MVNICIPIVM ..... (*Hr. Bedd*).

Ibi ubi hodie sunt rudera dicta Hr. Bedd olim fuisse municipium Romanum docemur titulo n. 250. Nomen eius hucusque non prodiit.

246 (= eph. epigr. V n. 1228). Lapide lato m. 1,90, alto 0,85, litteris pulchris 0,20—0,13 exstante Hr. Bedd in Arabis mappali a se recognito titulum repetiverunt Cagnat et Reinach *bull. du comité* a. 1886 p. 13.

IOV*i* O*ptimo* . . .
pro salute imp. CAES · DIVI · L · SE*pti*M*i seueri* . . .
*diui trai*ANI PARTHICI ET DIV*i neruae* . . . .
*matris a*VG · ET CASTRORVM ET *senatus* . . . .

Est Caracallae et Iuliae Domnae.

247 in **basi supra** fracta alta m. 0,51, lata 0,35, litt. 0,035; rep. Hr. Bedd.

imp. caes. L. septimio
*seue*RO PIO PERTINACI
*au*G PARTH ARABICO PAR
th ADIABENICO · TR P $\overline{\text{IIII}}$ a. 196
*i*MP · VIIII COS $\overline{\text{II}}$ PR*oco*S
/ ALFIVS SECVNDVS F P STATV
AS EQVESTRES ///S EX HS
$\overline{\text{XII}}$ N̄ QVAE L ALFIVS FELIX PA
TER EIVS DVPLICATA SVMMA
HONORARIA F P EX SVA LIBERA
LITATE PROMISERAT PER
MISSV ORDINIS PO*suit*

Cagnat et **Reinach** *bull. du comité* a. 1886 p. 109.

6 [*dua*]*s* **potius** quam [*tre*]*s*. — 7 pro QVAE volunt QVAS scribi auctores **errore; spectat** *quae* ad *sestertium duodecim milia nummum*. — 9 F P est *f*(*lamonii*) *p*(*erpetui*).

---

248 in **basi** alta m. 0,82, lata 0,40, litt. 0,03; rep. Hr. Bedd.

. . . . AESAR
. . . . AVG
. . . . IMP CAES
. . . . IIII
. . . .
O . . . . . II . . . .
. . . .
. . OI . . . . O
. . V C . . . .
. . IELIC . . . . . Λ I
ILAV . . ICIIIS II
*st*ATVAM QVAM IDEM PA
*tu*R SV̄S PROMISERAT FECIT ET
OB DEDICATIONEM ORDI
NI · EPVLVM · DEDIT ·

Cagnat et **Reinach** *bull. du comité* a. 1886 p. 110.

13 SV̄S = *suus* cf. Hübner *exempl. script.* p. LXXII et LXXVI et eph. **epigr.** V **ad** n. 470, II, 6 fin. Ceterum *suus* pro *eius* positum est ut saepe **aevo inferiore.**

249 in basi litt. m. 0,05—0,07; rep. Hr. Bedd in pariete sanctuarii Arabici, quod est pro apiario.

M MVNIO ·
PRIMO OPT\
TIANO · EQ · ROM
/L PERP · CIVI
LARGISSIMO
ET · AMPLITER
MVNIFICO ·
PATRONIS ·

Cagnat et Reinach *bull. du comité* a. 1886 p. 111.

2 seq. *Opt[a]|tiano.* — Ex 8 auctores recte videntur colligere hunc titulum partem fuisse monumenti patronis compluribus dedicati.

---

250 in basi alta m. 1,10, lata 0,56, litt. 0,08; rep. Hr. Bedd.

TI APRARIO FELICI Q FIL
PAPIRIA PARATO AEDILI
CIO FL PERP BONO VIRO A
MATORI ·T ALVMNO MVNICIP
SVI OB INCOMPARABILEM
MISSILIVM IN HONOREM
AEDILITATIS EDITIONEM MG
NAMQ ETIAM OPERIS SEP
TIZODI · NVDAE LIBERALTATIS
EXSTRVCTIONEM · POPVLVS
AERE CONLATO POSVIT LDDD

Cagnat et Reinach *bull. du comité* a. 1886 p. 111.

4 T, fortasse pro E, traditur. — *alumno* significat puto Aprarium ibi illum quidem non natum, at tamen a puero educatum esse. — 8 seq. septizonia praeterea nota sunt Romanum ac Lambaesitanum C. n. 2657. Formae quae est *septizodium* exempla apud scriptores obvia collegit H. Schuchardt *Vocalismus des Vulgärlateins* vol. III p. 73. — 9 *nuda liberalitas* dicitur, ad quam praestandam nulla necessitate legitima, nimirum honore accepto, obstrictus fuerit. Nam liberaliter se gessit etiam in missilium ob aedilitatem editione ipsa solita ac legitima, cf. supra n. 238, 7 seq.

LX e. *Hr. Schelga.*

Rudera quae indigenis audiunt Hr. Schelga satis conspicua sita ad fluvium Wed Tin primi exploraverunt Cagnat et Reinach.

251 in fragmentis duobus altis m. 0,49, litt. 0,12; rep. Hr. Schelga.

DDD N N CONSTAN

Cagnat et Reinach *bull. du comité* a. 1886 p. 113.

Est filiorum Constantini Magni.

LX*f*. VCCVLA (*Hr. Durât*).

Haec rudera sita sunt in valle fluvii Wed Tin superiore prope fontem et rivulum dictos ab indigenis Aïn Durât. Ibi olim floruisse *civitatem* nomine Ucculam eamque posthac *municipii* iure usam esse duo tituli docent n. 253 et 254. Etiam episcopi Ucculenses occurrunt in collatione Carthaginiensi a. 411 (Harduinus *acta concil.* I p. 1083 A) et in epistula ad Paulum patriarcham Constantinopolitanum contra monotheletas a. 646 data (*ibid.* III p. 751 A).

252 in lapidibus duobus litt. m. 0,05; Hr. Durât in moenibus quibusdam.

///// AVG SACRVM
IIAIIA/////|I F · AR*n* · //ATIANVS SVO ET FI
*l*IORVM *suo*|RVM NOMINE TE*mpl*V*m* AT
*qu*E CO*l*V*m*|*nas* SV*a* PE*c*V*nl**a* R*esti*TV*i*T
*ide*M|*q*V*e* *dedica*VIT

Cagnat et Reinach *bull. du comité* a. 1886 p. 114, qui etiam supplementa addiderunt.

---

253 in epistylio alto m. 0,67, lato 1,0, litt. 0,075; rep. Hr. Durât.

pro salute IMP · CAES |M AVRELI|
NIVS / F · ARN · KARTHAGIN
AT EX INTEGRO AMPLIATO · O

Cagnat et Reinach *comptes-rendus de l'acad.* a. 1885 p. 254 et iterum *bull. du comité* a. 1886 p. 115.

1 nomen in litura repositum est, puto, Commodi aut Severi Alexandri.

---

254 in fragmentis tribus litt. 0,07; rep. Hr. Durât.

*opti*MO ET SVPER
omnes PRINCIPES
*inuicto i*MP CAES
*fl. constan*TINO MAXIMO
*perpetu*O AVG
uccula MVNICIPIVM
*deuotu*M NVMINI
EIVS

Cagnat et Reinach *comptes-rendus de l'acad.* a. 1885 p. 255 et iterum *bull. du comité* a. 1886 p. 115, qui etiam supplementa dederunt.

255 in basi litt. m. 0,07; rep. Hr. Durât.

C · ANNIOLENO · C F
ARN · KARTHAGI
sic NENSI GALLIANO
FLAM · DIVI · TITI
CIVITAS VCCVLA
DECRETO AFROR
POSVIT

Cagnat et Reinach *comptes-rendus de l'acad.* a. 1885 p. 253 et iterum *bull. du comité* a. 1886 p. 115.

6 *Afros* auctores dicunt esse indigenas circum Carthaginem habitantes. At cum decretum Afrorum nominetur, equidem potius concilium provinciae Africae hic significari crediderim, ut idem sit atque *ex decreto provinciae Africae,* vid. e. g. supra n. 12.

---

256 in lapide alto m. 0,78, lato 0,45, litt. 0,02; rep. Hr. Durât.

. N . . . .
II . . . .
INAIV// MVLIOS SINIIVSOS SEMPER II . . . . .
IN OMVM FELIX DVXIT ET MAIESTAS DEI IV . . . .
NA MARTIS FABRCATA MNV CONSTAT DEI NV/ . . . .
NI VIDIT FACTVM SIMIIM SIEIS SVO CVN . . .
IN MELIVS REFORMATVM FVT IMAGO CERTA SIO .
CVM VENERABILIOR VOLTVS ST ET OMNIA SIGNA SIC
TANTA OPERA PERFECTA IPSA RELIGIO DEMONSTRAI
OMNIS QVAE FECT CASTRA NIFERE SVA PERPETVO
CEIONIO FABRICANTE CVIVS MOR CRESCT ADHVC
IN NVMERVM MAIORVM QVIA HOC PRAT AT DIVS IA
LAETAM VITAM HABERE ET FAMA MELIORE SI NO . .
OSTENDIT VERVM ET VOTVM FECIT LIBENS ANIM .
NAM MARTENSIBVS GYMNASIVM VNVMQ DEDI SI .
INMERITO QVIA SOLVIT DONVM NVMINI BAESTA . .
VT CERTE IVSSIT ET SIGNVM DEDIT SVO NVN . . .
SICIIOIEME DEDIT OE. . . . .
. . . .

Cagnat et Reinach *bull. du comité* a. 1886 p. 114.

Initio cum quattuor versus deletos esse adnotent auctores videntur intellegere eos ipsos, quibus supra numeros 1—4 adscripsi. Titulus lectu difficilis quamvis non satis bene exceptus sit, tamen pleraque intelleguntur, expressa sermone sane contorto atque impedito. In praesens in hunc fere modum titulum lego: 3 *mul[t]os sin[gul]os semper* ... | *in om[ni?] felix duxit, et maiestas dei i[am? divi]|na Martis fabricata manu constat, dei nu[men* | *se]*

vidit factum simi[le]m si[gno] suo (pro eo quod est: *vidit signum suum factum simile sibi*), *cun[ctum]* | *in melius reformatum fu[i]t, imago certa sig[ni],* | *cum venerabilior voltus sit, et omn[i]a signa sic* | *tanta opera perfecta ipsa religio demonstrat* | *omnis* (= omnium), *quae fecit castra ni[t]ere sua perpetuo* (nisi est *Perpetuo*) | *Ceionio fabricante, cuius amor crescit adhuc* | *in numerum maiorum* (pro *parem maioribus apud cives sibi gratiam comparat*), *quia hoc p[a]rat a[b] div[i]s* (vel *at div[o]s*) *ia[m]* | *laetam vitam habere, et fama meliore s[e] no[bis]* | *ostendit, verum et votum fecit libens anim[o].* | *Nam Martensibus gymnasium v[i]numq(ue) dedi[t] si[c]* (vel *s[et]*) | *inmerito, quia solvit donum numini p[r]aesta[ns],* | *ut certe iussit, et signum dedit suo nu[mini]* | *si[mil]em,* (vid. v. 6) *e[t] dedit.....*

At moneo Mommseno haec non videri sensum efficere satis tolerabilem, ut potius censeat a dextra haud pauca periisse. Quamquam auctores versus 8—12 tamquam integros ediderunt. Quod utut est, Martenses certe hoc titulo gratias agunt Ceionio, imprimis quod Martis signum vetustate corruptum egregie restauravit alia quoque deorum signa refecit nec non gymnasium vinumque ipsis dedit. Martenses autem sunt collegii sodales, veluti Beneventi, Mediolani, alibi Martensium collegia occurrunt. Atque eorum schola sive curia v. 10 *castra* vocantur.

Ad saeculum quarto prius ut titulum ne referamus, ipsum sermonis genus dissuadet garrulum ac prope barbarum.

LX*g*. *Hr. ben Glaia.*

257 in lapide litt. m. 0,05; rep. Hr. Ben Glaia (Bu Glaia Espérandieu).

SATVRNO · AVG · SACRVM
L · REMMIVS · FAVSTVS · CVM · AVITO
FIL · SVO · TEMPLVM · ET · STATVAM · EIVS A FVN
DAMENT · SVA · PEC · FECIT · ITEMQ · DEDIC · D · D ·

Cagnat et Reinach *bull. du comité* a. 1886 p. 117; partem dextram solam descriptam a ductore Gallo edid. Espérandieu *bull. d'Hipp.* XXII p. 146.

---

258 in lapide lato m. 0,42 (potius, puto, 1,42), alto 0,58, litt. 0,085; rep. Hr. Ben Glaia.

*me*DICI PARTHICI MAX · TR POT · XXIIII · IM*p v cos. iii p. p.* a. 170.
ET COLVMNIS DVABVS CVM OPERE DED*icavit*
*ob dedicati*ONEM POPVLO · GYMNASIVM · ET *epulum dedit l. d. d. d.*

Cagnat et Reinach *bull. du comité* a. 1886 p. 118.

Est M. Aureli.

LXI. TVCCABOR (*Tukâber;* C. p. 165. 937; eph. epigr. V p. 346.)

259 in fragmentis duobus altis m. 0,50, litt. 0,08; Tukâber intus in aedibus binis in parietibus posita.

|I A N V S| |OMNI M*agnificentia*
|ET OB DE*dicati*|ONEM S|
*epulu*M| ET GYMN*asium* |L V D O R|*umque*
specta|C V L V *m*| *populo* |D E D I T| *l. d. d. d.*

Cagnat et Reinach *bull. du comité* a. 1886 p. 119.

---

260 Tukâber.

D M S
P · FELIX · P · VIXIT
ANNIS · XXI · MEN
SES · DVO · S ZIES
V ·

Cagnat *rapport* I 1882 p. 78 n. 30.

Titulum hic rettuli propter scripturam 4 ZIES. Nam *duos zies* certe legendum est.

LXV. THVBVRSICVM BVRE (*Teburauk;* C. p. 177. 938; eph. epigr. V p. 349. 545).

261 in lapide alto m. 0,28, lato 0,61, litt. 0,05; rep. Tebursuk in mola quadam olearia.

IO/VMIVSABIRI
ARA DIVI · AVG · FAC · C
// IDEMQVE DED

Contuli ectypum acceptum a Cagnato. Poinssot *ant. afr.* a. 1885 p. 24.

Num fractus sit lapis non traditur. Idcirco certo restitui titulus nequit. Cogitavi de his supplementis: [*P*]o[*st*]*umius Abiri* | *ara*(*m*) *divi Aug*(*usti*) *fac*(*iundam*) c|[*ur*(*avit*)] *idemque ded*(*icavit*). At 1 post O una littera mihi visa est interiisse. — Abiri nomen aliunde quod sciam non est notum.

---

262 in lapide alto et lato m. 0,60, litt. 0,08; rep. Tebursuk in aedibus Mohammed Bu Beker.

//IO SALLVS*tio*
D//E ADLECTO
*magis*TRO EPISTVLAR*um*
BVS A MILITIS T

Poinssot *ant. afr.* a. 1885 p. 24.

3 nomen magistri epistularum ante tertium saeculum non invenitur cf. Friedländer *Sittengesch. Roms* I[4] p. 179.

LXV. 2. MVNICIPIVM THIMBVRE (*Hr. Kuschbatihia;* C. p. 181.)

Rudera nomine Hr. Kuschbatihia sita ad Gorrae montis pedem septentrionalem pertinere ad municipium Thimbure docuerunt tituli duo a Cagnato et Reinachio reperti. Aliunde de eo nihil compertum est.

263 Hr. Kuschbatihia.

FORTISSIMO
AC · NOBIL · CAE
FLAVIO VALE
RIO · CONSTAN
TIO RESP · MV
NICIPII THIM
BVRE NVMINI
EORVM · DEVO
TA IN AETERNVM

Descriptam a Bordier et Tauzia de Lespin edid. Cagnat *bull. du comité* a. 1885 p. 158 n. 13; ab ipsis recognitam Cagnat et Reinach *comptes-rendus de l'acad.* a. 1885 p. 258.

7 seq. *numini eorum* referendum esse ad bases complures iuxta positas Constantii eiusque collegarum collegaeve cuiusdam animadverterunt editores.

---

264 Hr. Kuschbatihia.

tres versus evanidi
*g*VSTO RES *pub*
LICA MVNI*c*
THIMBVRE
*n*V*mini* *eo*
RVM · DEVOTA

Cagnat et Reinach *comptes-rendus de l'acad.* a. 1885 p. 258.

Hanc basim coniunctam fuisse cum n. 263 coniciunt editores. — 7 in. /VL editur.

THIBARIS (*Hr. Amâmet*). Inserenda post caput praecedens.

Rudera Hr. Amâmet ab Hr. Kuschbatihia 12 fere chiliom. absunt occidentem versus, 3 a Djebba pago Arabum ad montem Gorram sito. Quas esse reliquias oppidi Romani, cui Thibaris nomen erat, iam constat ex titulo, quem infra referam. Neque alioqui exstincta est illius memoria, cum exstet epistola Cypriani data ad plebem Thibari consistentem (n. LVIII Hart.), et episcopi Thibaritani interfuisse tradantur conciliis Carthaginiensibus anni 255 a Cypriano convocato et, cuius saepe mentionem feci, anni 411 (cf. Harduinus *acta conc.* I p. 170*B*. 1087*D*. 1099*E*). Denique etiam rivulus ista rudera praeterfluens, Wed Tibar, oppidi antiqui nomen servat. Erravit igitur Harduinus, qui quod inter alios Byzacenos Thibaritani episcopi in collatione Carthaginiensi evocati sunt, ad Byzacenam provinciam Thibarim revocavit (cf. Morcelli *Afr. christ.* I p. 315).

265 Hr. Amâmet.

GENIO THIBARIS
AVGVSTO
SACRVM
R P THIB

D d

Descriptam a Bordier et Tauzia de Lespin edid. Cagnat *bull. du comité* a. 1885 p. 156; ab ipsis recognitam repetiverunt Cagnat et Reinach *comptes-rendus de l'acad.* a. 1885 p. 257.

---

266 rep. in ruderibus uno fere chil. occidentem versus (versus Hr. Sûk el-Khmîs) ab Hr. Amâmet; litt. m. 0,08.

EQ · PVBL · ADLECT · A DIV
NVM · EQVITATAE · IN

Descriptam a Bordier et Tauzia de Lespin edid. Cagnat *bull. du comité* a. 1885 p. 156 n. 6.

Est [*inter equites*] *eq(uo) publ(ico) adlect(us) a div*[*o... praef. coh(ortis)*.....] *num equitatae in*...

Hr. Schett et *Bordj Abd el-Melek.* Inserenda post Hr. el-Maatria eph. epigr. V p. 545.

Exstant haec rudera ad montis Gorrae pedem meridionalem 3 fere chiliom. a Bîr el-Afû.

267 (= C. n. 10618). De lapide alto m. 0,42, lato 1,80, litt. 0,14, qui nunc est pro poste in porta curtis Bordj Abd el-Melek, exceptam a Royio ed. Poinssot et Demaeght *ant. afr.* a. 1883 p. 264 n. 105; iterum de visu Poinssot *ant. afr.* a. 1885 p. 30 n. 708.

SAC DEI AESCVLAPI ET

AESCVLA Roy; ESCVLAPI cet. omissa A Poinssot.

---

268 in lapide alto m. 0,60, lato 1,65, litt. 0,10—0,06; rep. ad fontem Ain Trab prope Bordj el-Melek.

h E R C V L I V CIIA
L V A / / I . VS MAXIMV
RIVS FAVSTINVS SFI I *ob* HONOREM FAVST
PROMISISSET AD ORNANDVM OPVS QVOT · IN HONOR
HERCVLIS SVA PECVNIA POSVIT ITEMQ · DEDICAVIT · P ·
PROMISSVM A SE OB HONOREM S *val*ERI FAVSTINI FIL · SVI · SVA · PEC · FECIT ·

Exscripsi ex ectypo accepto a Poinssotio, qui ad idem maxime edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 32 n. 717.

Sic fere titulum intellego: [*H*]*erculi* ..... *L. Va*[*ler*]*ius Maximu*[*s* .... *cum P. Vale*]*rius Faustinus* [...... *fil.? ob*] *honorem Faust*[*ini filii sui templum Herculi?*] *promisisset, ad ornandum opus, quot in honore* [*Faustini fil. P. Valerius Faustinus incohaverat, aram*] *Herculis sua pecunia posuit itemque dedicavit; P.* [*Valerius Faustinus templum*] *promissum a se ob honorem S.* [*Val*]*eri Faustini fil*(*ii*) *sui sua pec*(*unia*) *fecit* ....

---

269 Bordj Abd el-Melek.

D M S
Q LIVINE
IVS SIPO SEVE
RIANVS MEDI
5 CVS VIR PIISSIMVS
VIXIT ANNIS LXXII
H S E

Poinssot *ant. afr.* a. 1885 p. 31 n. 714.

Hr. Bent el-Ariane. Inserenda post caput praecedens.

Sita sunt haec rudera ad montis Gorrae pedem meridionalem ab Hr. Bîr el-Afû occidentem versus.

270 in epistylio alto m. 0,50, lato 0,80, litt. 0,05; rep. Hr. Bent el-Ariane in ruderibus templi.

FORTVNAE · AVG · SACRVM

Poinssot *ant. afr.* a. 1885 p. 29 n. 706.

LXV*a*. VCI MAIVS (*Hr. ed-Duâmis;* eph. epigr. V p. 350).

271 in epistylio lato m. 1,50, alto 0,55, litt. 0,06; rep. Hr. ed-Duâmes (ab altera parte n. 275).

AESCVLAPIO AVGVSTO SAC*rum*
L · SOLLONIVS · P · F · ARN · LVPVS · MARIAN*us*
CONTVLIT · ET · IN · PATRIA SVA OMN*ibus honoribus functus*
ex opere QVADRATO SVA PECVNIA FECIT

Descriptam a Balthazar ed. Tissot *arch. des miss. scientif.* X p. 135 n. 4 et *comptes-rendus de l'acad.* X p. 295; melius ed. Poinssot *ant. afr.* a. 1885 p. 38.

2 D SOILONIVS P · F · ARNIPVS cet., 3 in. CONIVIVII ET Balth.; idem 4 in. hiatum non indicavit. — 3 in. CONTVLIT num recte exceptum sit dubito. 2 seq. [fortasse *Marian*[*ae quo se*] *contulit;* ita Lupus oriundus Uci incola degebat Marianae in Corsica. TH. M.]. Vide ne spatium deficiat.

272 Hr. ed-Duâmes in parietinis aedium moenibus oppidi adstructarum prope mosqueam Sidi Messaud.

SALVTI AVG SACRVM
C · PACVVIVS · C · F · FELIX SVO ET
TVLLIAE PRIMVLAE VXORIS SVAE
nomine FECIT · ITEMQVE DEDI*cauit*

Poinssot *ant. afr.* a. 1885 p. 39 n. 739.

---

273 in basi alta m. 0,80, lata 0,48, litt. 0,05; rep. Hr. ed-Duâmis.

*do*MINO · TRIVMFI · LI
BERTATIS · ET · NOSTRO
RESTITVTORI · INVIC
TIS · LABORIBVS · SVIS
PRIVATORVM · ET
PVBLICAE · SALVTIS
c FLAVIO · VALERIO
CONSTANTINO · PER
PETVO · SEMPER · AVG · R · P
COL · V · M · DEVOTORVM
NVMINI MAIESTATI
QVE EIVS IN AETERNVM

Tissot misit Mommseno, mihi Poinssot. Descriptam a Balthazario edid. Tissot *comptes-rendus de l'acad.* X p. 295 et *arch. des miss. scient.* X p. 134 n. 3; Poinssot *ant. afr.* a. 1885 p. 37 n. 734.

1 [*do*]*mino* restituit Tissot. — 7 in. L Balthaz.; corr. Tissot. — 9 fin. AVG P et 12 N pro IN Balth. — 10 *col*(*oniae*) *U*(*citanorum*) *M*(*aiorum*).

---

274 in lapide alto m. 1,40, lato 0,45, litt. 0,065; rep. Hr. ed-Duâmis.

MARCIO HONO
RATO FABIANO
EQ · R · E · M · *Viro*
CIVI ET PATRONO
RESPVBLICA COLO
NIAE MARIANAE AV
GVSTAE ALEXANDRIN
AE VCHITANORVM
MAIORVM
D D P P

Poinssot *ant. afr.* a. 1885 p. 36 n. 731.

3 *e*(*gregiae*) *m*(*emoriae*) *v*(*iro*). Similem formulam de vivo habuimus eph. epigr. V n. 749.

275 Hr. ed-Duâmis (ab altera parte n. 271).

LIBERORVM
DEM · PRAEF · I · D · QVIN////
VS PATER · EIVS · SVO · ET · MAR
IONEM · FRVMENTVM DEDIT

Poinssot *ant. afr.* a. 1885 p. 38 n. 738.

Sic fere intellegenda est: 2 [... *aedilis, i*]*dem praef*(*ectus*) *i*(*ure*) *d*(*icundo*) *quin*[*q*(*uennalis*)] .. 3 seq. *suo et Mar*[... *et ... filiorum suorum nomine fecit idemque dedicavit et populo ob dedicat*]*ionem frumentum dedit.*

LXVI. THVGGA (*Dugga;* C. p. 182. 938. 979; eph. epigr. V p. 353).

276 ad eph. epigr. V n. 572. Versus sexti reliquias exiguas excepit et duo nova huius monumenti fragmenta alta, ut *c*, m. 0,48, lata *a* 0,75, *b* 1,0 invenit Poinssot, qui mihi subministravit exempla sua — fragmentorum *a* et *b* bina, *c* unum — et edidit, tantum omissis versibus tertio et sexto, *ant. afr.* a. 1885 p. 43 n. 753. Ego iam titulum ad exempla Poinssotiana manuscripta et fragmenti *c* meum sic edo pleniorem:

a *b* *c*

PRO SALVTE · IMP · CAESARIS · TRAIANI · HADRIAN
PATRONVS · PAGI · ET CIVITATIS · M · GAPINIVS · QVIR · BASS
ET · CIVITATIS · TEMPLA · CONCORDIAE · *fr*VGIFERI · LIBERI · PATR
SOLO SVO A FVNDAMENTIS · SVA · PECVNIA · STRVXERVNT · INQV
MVLTIPLICATA PEC CONSVMMAVERVNT · ITEMQ · DED · CVRA
FORTVNAT O [illegible]

a in exemplo Poinssotiano priore omissus est v. 1, v. 3 in altero. — *b* 3 CONCORDIAE E in exemplo priore, cum in altero sit CONCORDIAE M GA litteris ultimis errore ex v. 2 repetitis; correxi *Concordiae,* [*fr*]*ugiferi,* nam *e*[*t fr*]*ugiferi* spatio minus commendatur. — Discrepantias binorum Poinssoti exemplorum reliquas, cum sint momenti exigui, non refero. — *c* in exemplo meo est 2 in. PINIVS, 3 in. 'GIFERI ·, unde quod editio mea differt, errori tribuas. Videtur igitur titulus sic restituendus esse: *pro salute imp. Caesaris Traiani Hadrian*[*i Augusti* [*nomen*] ..... | *patronus pagi et civitatis, M. Gabinius Quir. Bass*[*us* ..... *patronus pagi*] | *et civitatis templa Concordiae, frugiferi Liberi patr*[*is,* — tertii dei —] | *solo suo a fundamentis sua pecunia struxerunt inqu*[*e* tot *annis? ex promissa primum, deinde*] *multiplicata pec. consummaverunt itemq. ded. cura*[*ntibus* .... *Fortunato* ....].

277 Dugga.

*satur*NO AVG
pro salute M AVRELI
*antoni*NI AVG PII
parthici BRITANN*ici*
maximi cet.

Marius Boyé *bull. de la soc. arch. du Midi de la France, séance du 12 juin* a. 1883.

Est Caracalli.

278 in lapide alto m. 0,54, lato 2,30, litt. v. 1 0,20, v. 2 0,14; rep. Duggae in moenibus, quae sunt circa templum.

au C GERMANICI PONT MAX TRI*b* POT
PAP FELIX IVLIANVS ///M//ITD

Mihi misit Poinssot.

279

VM . . . .
cras SVS · AE · D · OR · N · TR · MIL
/N · GERM · PRAEF · FAB
Q · DES · PATR · PACI · DE
RESTITVTVS D · S · P · F · D

Descriptam a Mario Boyé edid. Le Bègue *mém. de la soc. arch. du Midi de la Fr.* vol. XIII (a. 1884) p. 109 seq.

Lapidem a lateribus fractum esse ex coniectura indicavi; num etiam supra quaedam perierint dubito. — Pertinet titulus ad eosdem fere homines, ad quos C. n. 1478, nisi forte est alterum eius exemplum paullulum discrepans. Legas igitur ibi 3 fin. *tr(ibunus) m[il(itum)]*, 6 in. *[patron]us*. — 3 in. est, puto, *[in] Germ(ania)*. — 5 fin. fortasse *d[edicavitque d. d.]*.

---

280 in lapide rep. Thuggae in moenibus Byzantiis, quae sunt circa templum, ad dextram portae cuiusdam.

AVIO PRAEFECTO
//ANAE IN SYRIA
C · C · II · PATRONO PAG
pa GVS TVGG · EX D · D
II

Ad exemplum Saladini edid. Cagnat *bull. épigr. de la Gaule* VI p. 18.

1 in. fuit fortasse *[P]au[l]o*. — 2 in. X (?) ANAE traditur. — 3 in. Cagnat cogitat de eo quod est *[adlecto dec(urioni) a] c(olonis) c(oloniae) I(uliae) [K(arthaginis)]* cf. VIII n. 1413. Deinde est aut *patrono pag(i)* aut *patrono pag(i) [et civitatis]* .... — 4 *[pa]gus T[h]ugg(ensis)*, ut opinor. — 5 est fortasse *[p. p.]*.

LXVII. AGBIA (*Hr. Ain Edja*; C. p. 189. 938; eph. epigr. V p. 354).

281 ad eph. epigr. V n. 577. Dele. Eadem est atque *ibid.* n. 374, cf. Delattre *bull. épigr. de la Gaule* II p. 249 seq.

LXIX. MVSTI (*Hr. Mest* sive *Hr. Sidi Abd er-Rebbû;* C. p. 192; eph. epigr. V p. 357. 547).

282 ad eph. epigr. V n. 589. Repetivit Héron de Villefosse *bull. du comité* a. 1886 p. 533 n. 10, unde refero *a* 3 MA}ICA i. e. *Mazica* cf. C. n. 8817.

283 ad eph. epigr. V n. 1257. Ad ectypum acceptum a Josepho Letaille repetiverunt de la Blanchère et Héron de Villefosse *bull. du comité* a. 1885 p. 533 n. 8.

SVVM TEMPLO SVA IMPENSA EXSTRVXIT · ET · OB · MEMOR*iam*
I DONAVIT ET ARCVM CVM PARIETIBVS CONIVNCTIS · ET · PORTICVS INI
ET IN TEMPLO LIBERI PATRIS · ET VENERIS SVA PECVNIA FECIT ET EPVLVM OB DEDIC*ationem*
MIL · EX QVORVM VSVRIS QVODANNIS OB DIEM DEDICATIONIS EPVLVM ET

4 in. pro N corrigas ..II; in fine suppleas fere *epulum et* [*gymnasium populo daretur*].

---

284 Hr. Mest; litt. m. 0,10—0,08.

AVGVSTO . . . .
ANINO S III///IMO P*rincipi*
/MP

Boyé *bull. du comité* a. 1886 p. 239.

LXX. THACIA (prope *Bordj Messâudi;* C. p. 196; eph. epigr. V p. 360).

285 ad eph. epigr. V n. 593. Titulum repertum Hr. Bedji prope Bordj Messâudi ad ectypum acceptum a Iosepho Letaille et ad exemplum Cagnati et Reinachi repetivit Héron de Villefosse *bull. du comité* a. 1885 p. 534 seq. n. 11.

AIDI VC
. . . . S
INVICTISSI
MO D N MA
RCO FLAVIO
CONS*t*ANTI
NO *maximo pio*
felici aug. MVN
TAC · DEVOTVM
NVM · MAIES
TATIQVE EIVS

---

286 Bordj Messâudi in hortis.

HERENN*iae*
*et*RHVSCILLAE
*a*VG CONIVGI
AVG N

Ad ectypum acceptum a Iosepho Letaille ed. Héron de Villefosse *bull. du comité* a. 1885 p. 536 n. 14.

LXX*a*. VCVBI (*Hr. Kaussât;* eph. epigr. V p. 360).

Rudera, quibus antea nomen dederam Hr. el-Kedîm secutus auctores Cagnati *rapp.* II p. 148, sita ad pontem Romanum in media fere via inter Kef et Bordj Messâudi, nuncupari ab indigenis Hr. Kaussât iam testantur Poinssot et Espérandieu. Nomen oppidi Romani, quod olim ibi exstitit, nunc certo compertum habemus ex titulo quem infra invenies n. **291**, unde etiam lux affulsit versibus antea obscuris tituli n. 292, 5 seq. item exhibentibus nomen eius oppidi. Cuius rudera cum ab eis, qui ea exploraverunt, describantur ut admodum conspicua et satis late patentia, fortasse eodem referendum est Οὐκίβι, quod apud Ptolemaeum IV, 3 recensetur inter oppida sita in Numidia nova Ampsagam fluvium inter et Thabarcam. Ceterum Ucubi ea saltim aetate, ad quam pertinent tituli n. 291. 292, castellum fuisse rei publicae Siccensi, ut videtur, attributum exposui in adnotatione ad n. 291.

287 in lapide alto m. 0,60, lato 0,35; rep. ad pontem Romanum.

GENIO AVG
SACR
Q PVLLENI
VS · CELER · F ·
SVO · ET · Q · PVLLE
NI · CELERIS · F · SVI
NOMINE · S · P · F
IDEMQ
DEDIC

Descriptum a Royio ed. Poinssot *revue de l'Afr. fr.* IV (a. 1886) p. 251.
4 fin. est fortasse *f(lamen)* [*p(erpetuus)*], nisi vero F male exceptum est pro P, i. e. *p(ater)*, ut suspicatur Mommsenus.

---

288 ad pontem Romanum, qui est inter Kef et Bordj Messâudi.

IOVI
AVG
*s*ACRV*m*

Roy *ant. afr.* a. 1885 p. 255.

---

289 in arae parte superiore alta m. 0,50, lata 0,90, litt. 0,10; rep. Hr. Kaussât.

MARTI
AVG

Mihi misit Poinssot, qui edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 178; Espérandieu *bull. d'Hipp.* XIX p. 62 n. 4.

290 rep. ad pontem Romanum.

MINERVA
FELIX ARMII\I
IVS FVSCVS PRO

Roy *ant. afr.* a. 1885 p. 255 n. 982.
Videtur fracta esse tam a sinistra quam a dextra. — In editione inscriptio altera eaque sepulcralis huic errore adiuncta est.

---

291 in lapide alto m. 1,20, lato 0,47, litt. 0,04; rep. inter Bordj Messâudi et Kef ad pontem Romanum.

IMP CAES M AVRELIO
ANTONINO PIO AVG FE
LICI PARTH MAX BRITT
MAX GER MAX PONT MAX
TRIB POT XVII IMP III COS IIII a. 214
PP PROCOS OPTIMO MAXI
MOQVE PRINCIPI DIVI
L SEPTIMI SEVERI ARAB
ADIAB PARTH MAX BRIT
MAX FIL DIVI M ANTONINI
GER SAR NEP DIVI ANTONI
NI PII PRONEP DIVI HADRI
ANI ABNEP DIVI TRAIANI ET
DIVI NERVAE ADNEP · DECVI//
SIG VCVBI MORANTES ET SENI
ORES I VCVBIS AER*e* CONL*ato*
D D

Descriptam a Royio ed. Poinssot *revue de l'Afr. fr.* IV (a. 1886) p. 250.
14 seqq. quae traduntur, non attigi; nomen rei publicae, quod hic bis legitur, est VCVBI; *seniores* [*k*(*astelli*)] *Ucubis* — nam hastam quae traditur 16 post ORES censeo intellegendam esse K cf. C. n. 1615. 1616 *seniores kast*(*elli*) — appellantur pro decurionibus, nimirum in re publica maiori attributa. Quo autem referendi sint *decuriones Sig....*, dubitari potest. Putare possis nomen ipsius oppidi, ubi titulus prodiit, incipere a litteris *Sig*-eique Ucubi castellum alicubi in vicinia situm fuisse attributum. Nam decuriones eos extra caput reipublicae in castello ei attributo domicilium habere et statuam imperatori dedicare mirum est et cum a more solito tum a legibus Romanis (cf. eph. epigr. II p. 134) alienum. At praeter hos duos titulos (n. 291. 292) certe tertius ibidem prodiit postea edendus ab amico, in quo iidem seniores Ucubitani nominantur dedicationem facientes, nec credibile

est, nomen reipublicae, cuius seniores totiens occurrant in titulis eo loco repertis haud multis, non ad ea ipsa pertinere rudera, sed ad gentem alibi sedes habentem eique oppido attributam. Atque domicilium primarium, quamvis in castello fundos possiderent et partem anni morarentur, nihilominus in capite reipublicae decuriones illi habuisse possunt. Ergo Ucubi castellum eo ipso loco fuit, ubi hi tituli prodierunt, et DECVI // SIG intellegendi sunt *decu*[*r*(*iones*)] *Si*[*c*(*censes*)]; pertinuit igitur ad territorium Siccense castellum illud conditum fortasse ad pontem istum, ad quem ea rudera exstare diximus, ut viam Thacia Siccam ducentem defenderet.

---

292 in basi alta m. 1,50, lata 0,60, litt. 0,05; rep. Hr. Kaussât.

/ / / / / O / / / / / /
/ / R / / / / EN / / /
/ / / / / / M / / / / /
/ / II / / / / / / / / / / /
NIC / / / / / / *u*CV
BITAN *aer*E CoN
LATO POSVERVNT
METTIVS SECVNDVS
MEMMIANVS PIARCE
VS NVMIDICVS II VIR
Q Q DEDICAVERVNT
D D

v. 1—5 secundum Espérandieu:

RNIO · I
/ / / / / / / /
C POPVLA
III
NIO CV

Mihi misit Poinssot, qui edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 178 n. 865; praeterea edid. Roy *ibid.* p. 254 n. 980 et Espérandieu *bull. d'Hipp.* XX p. 62 n. 2.

Ante v. 5 quinque versus litteris evanidis refert Poinssot. 6 in. RITAN praeter Poinssotium reliqui. Legendum esse [*U*]*cu*|*bitan*(*i*) constat ex titulo modo relato n. 291, 15 seq. Ceterum sicut illic fortasse etiam hic nominati erant [*decur*(*iones*) *Sig* . . . . . *Ucubi morantes et se*]*nio*[*res U*]*cubitan*(*i*). — 7 fin. POSVERVNT Poinssot et Espérandieu. — 8 METIVS cet. Roy, MESSIVS SECONDVS Espérandieu. — 9 fin. PIARCI idem. Est sine dubio *P.* [*L*]*arc*[*i*]|*us* cet. — Ceterum qui statuam dedicant II viros q. q. Siccenses esse ex eis sequitur, quae exposui ad n. 291.

LXXII. SICCA (*el-Kef;* C. p. 197. 938; eph. epigr. V p. 363. 547).

293 Kef *place Logerot sur un pavé près du Hammâm;* litt. 0,09—0,12.

*ui*RTVTI

Mihi misit Espérandieu.

294 Kef, Bordj Turki.

AVG SACRVM
VS ET SECVNDIANVS D
te? MPLI SOLVERVNT

Mihi misit Espérandieu; descriptam a Royio edid. Cagnat *bull. épigr. de la Gaule* vol. III p. 186 n. 1.

---

295 Kef, in coemeterio Iudaeorum.

C IV†VS *(sic)*
RIXVLA VE
ƎRANVS
LEG X GE
MINAE PI
VS VIXIT
ANNIS
LXII
H S E

Mihi misit Espérandieu; edid. Cagnat *rapp.* I p. 100 n. 110.
1 est certe IVLVS.

---

296 in sarcophago rep. Kef in curte mosqueae ad Bab el-Scherfiin.

D M S
L CORNELIVS ANTONI
ANVS OMNIBVS HONORIBVS
FVNCTVS VIXIT ANN LVII

Mihi misit Espérandieu; acceptam a Roy edid. Cagnat *bull. épigr. de la Gaule* a. 1883 p. 299 n. 66.

---

297 Kef in aedibus Sidi Alî ben Tajeb prope mosqueam Sidi Hamza.

/ / / V K O
V / / / C / P /
L FLAVIVS
SALVINI
NVS SACER
DOS V / / / /
/ / / / / / / /

Mihi misit Espérandieu.
5 in. est fortasse NVS.

LXXII*a*. REGIO OCCIDENTEM VERSVS A SICCA.

298 Ksar Oghab, in territorio gentis Wargha, inter fluvium Mellêg et fines Algeriae.

SALVIS EVSTOCHIIS
CC VV
CRESC ET MAGNA
SECVNDVM VOTA
EVGRAFIORVM

Descriptam a Cuinet ductore Gallo edid. Roy *ant. afr.* a. 1885 p. 49.

Eugrafios collegium fuisse familiae Eustochiorum docet I. B. de Rossi *bull. dell' Istituto* a. 1885 p. 20 seq. Esse titulum quarti vel quinti fere saeculi non solum nomen suadet quod est *Eustochiorum* verum etiam *f* littera scripta pro *ph* in nomine *Eugrafiorum*.

LXXIII. LARES (*Lorbus;* C. p. 209; eph. epigr. V p. 371).

299 (= eph. epigr. V n. 637). Ad plenius Letaillii exemplum edid. Villefosse *ant. afr.* a. 1884 p. 354 sic:

qu|IR · AEMILIANVS|
flamo|NI · PERPETVI · AD|*iectis*
legitim?|AE · FLAMONI · PE|*rpetui*
e|X · HS $\overline{CX}$ M · N · F|*ecit*
P|ISCO · PrOCOS · VNI|*uers..*

Hic fere fuit tenor tituli: [.... *Qu*]*ir. Aemilianus* [..... *quod promiserat ob honorem flamo*]*ni perpetui ad*[*iectis* HS.. *m. n. legitim*]*ae flamoni pe*[*rpetui, amplius ob honorem* ...... HS .. *m. n. e*]X HS $\overline{CX}$ *m. n. f*[*ecit, ob cuius dedicationem* ..... .*isco p*[*r*]*oco*(*n*)*s*(*ule*) *uni*[*verso populo epulum dedit l. d. d. d.*]. — Cognomen proconsulis est [*Pr*]*iscus* vel etiam [*Vop*]*iscus*.

LXXIII*a*. AVBVZZA (*Hr. Djezza;* eph. epigr. V p. 371. 548).

300 ad eph. epigr. V n. 1261. Ex lapide ipso, qui nunc est Kef apud Roy, titulum descripsit Cagnat, qui edid. *rapp.* III p. 260, unde refero haec: 6 TRIB · I AR (an [*p*]*ar*(*tis*)? Sed monendum est Cagnatum de sua ipsum lectione dubitare); in fine AE'IA — 7 in. ʏ · ERON (malim FRON, ut nos legimus in ectypo), in fine PORƚC — 8 CHORTE (= curtem). — 11 seq. CVRATORE SEVERO SIL|VANI VIND*i*CIS FLM P · P. Itaque F · post nomen patris omissum est ut saepe in titulis ingenuorum Afrorum.

301 Hr. Djezza in moenibus castelli.

*pa*RTHICI MAXIMI FORTIS[*simi felicissimi*
*trib. p*OT V COS PROCOS
*totius*QVE DOMVS DIVINA]*e* a. 202

Cagnat *rapp.* III p. 261.

Esse hunc titulum Septimi Severi et filiorum coniugisque eius Cagnatus recte dixit, quamquam non omnes probo quibus is usus est rationes (cf. e. g. VIII 884. 1628 al.).

---

302 Bordj Bîr bu Achmed 4 chil. magis meridiem quam orientem versus a Djezza.

/ O N I E
F / I
C · C A E L[*ius*
R O G A T[*us*
vIso · ALT[*eri*
VS · ADMON[*itus*
SVA · PEC · F[*ecit*
IDEMQVE D[*edic.*

Cagnat et Roy in illius *rapp.* III p. 259.

Titulus traditur tamquam supra integer, itaque lego 1 seq. [*b*]*oni E*[*vent*]*i* cf. *boni Eventus* C. II n. 1471; *Eventi* ut *Evento* C. II 2412. V 3218. VII 97. Orell. 1894; *Bonevento* IX 1560. — 2 litteram primam esse aut F aut E addit Cagnat. — Supplementa reliqua sunt fere eiusdem.

LXXIII*aa*. OBBA (*Ebba*).

Obbam stationem itinerariorum in via Carthagine-Thevestem ante Althiburum ibi fuisse ubi hodie est vicus Arabum Ebba et nomen eius suadet et qui refertur inter Obbam et Althiburum milium numerus.

303 Ebba, litt. m. 0,10—0,05.

*mi*NERVAE AVG SAC
*simul*ACRVM CVM G*rad*IBVS ⌐/////⌐IAM
*f*ECIT IDEMQ_EI DEDICAV*it* /////IB

Cagnat et Roy in illius *rapp.* III p. 255.

2 *g*[*rad*]*ibus* supplevit Cagnat.

---

304 Ebba; litt. m. 0,10—0,03.

*i*MP CA*es* I
ANT//// DIVI
IIO \

Cagnat *rapp.* III p. 255.

2 erat, puto, ANTONN F, nam NEP aut PRONEP cet. spatium non videtur admittere.

305 in fragmentis duobus litt. m. 0,20; rep. Ebba.

a	*b*
IMP *caes*	*a*NTO*nin*
	*di*VI *Traiani*

Cagnat *rapp.* III p. 255.

LXXIV. Planities *el-Ghorfa* (eph. epigr. V p. 374. 548).

1. *Hr. Bu Avitta.*

306 Hr. bu Avitta (Bahiret el-Ghorfa).

D M S
M VALERIVS M FIL
CORN FELIX GAL
LIO AEDILIC · QVINQ SA
CERD DEI DITIS IN LOC
PRIM BON PROB INCMP
P V A LXV · H S F AVSPICI

Descripsi ad ectypum. — Poinssot *ant. afr.* a. 1885 p. 109 n. 836.

4 seqq. *aedilic(ius), quinq(uennalicius), sacerd(os) Dei Ditis in loc(o) prim(o), bon(us) prob(us) incomp(arabilis).* Cum *sacerdote Dei Ditis in loco primo* conferendi sunt *sacerdos Cererum loci primi* VIII, 6359; *sacerdos primus* VIII, 10564; *sacerdos Cereris publica prima* vel *summa* X, 4794. 4793; *sacerdos secundo loco* XV *viralis* — *sacerdos prima* IX, 1541 al. [*Sacerdos loci primi* et *loco secundo* ut recte dicitur, ita parum Latine *sacerdos in loco primo;* possis temptare *in loc(o) prim(o) bon(is) prob(atus).* Th. M.] — 7 fin. fortasse *h(ic) s(itus)* [*e(st)*]. *Auspici,* ut *Auspicius* sit signum M. Valerii, id quod me monuit Mommsenus collatis titulis C. III, 2296. 2706, cum ipse cogitarem de eo quod est *f(austis) auspici[s]* in sepulcrali titulo vix admittendo.

---

3. *Hr. el-Ust.*

307 ad eph. epigr. V n. 1264. Repetivit Poinssot *ant. afr.* a. 1885 p. 111 n. 844, ubi 1 seq. Commodi nomen et honores in litura reposita esse refert.

PARS QVARTA.

PROVINCIA NVMIDIA.

I. THEVESTE (*Tebessa;* C. p. 215. 939; eph. epigr. V p. 375).

308 rep. Tebessae ibi ubi eph. epigr. V n. 651.

pars dextra ad exemplum A. Farges:

ṆVTE EI //CT · IMP · C	.....T IMP C
Ṇ ṬONINI / / / / /	VIX
ṆECIL SATṆ / / / /L I	..... LEXETI
S · L · A · XV · Ṛ//////IA	.......LANT
CO	COS

Descripsi quae supererant fragmenta. Reliqua a militibus Gallis, ut mihi narraverunt lapidum domini, una cum aliis una repertis fracta et posthac in opere posita sunt. Edid. Farges *rec. de Const.* XX p. 238 n. 7.

Restituendus videtur titulus in hunc modum: [*pro sa*]*lute et v*[*i*]*ct*(*oria*) *imp. C*[*aes. M. Aure*|*li A*]*ntonini* [*Aug. pont. ma*]*x.* [*trib. pot. ... cos. ..* | *L. C*]*aecil*(*ius*) *Satu*[*rn*(*inus*) *P*]*ulex et* I .... | [*v*(*otum*)] *s*(*olverunt*) *l*(*ibentes*) *a*(*nimis*) XV *k*[*al. Apri?*]*l. Ant....* [*et*] ...... *cos.* — L. Caecilium Saturninum Pulicem sacerdotem iam habuimus eph. epigr. V n. 656.

---

309 in lapide supra fracto alto m. 0,90, lato 0,45; rep. Theveste in necropoli.

OTIARE IVENILIS AMOR
ṆVLLO MAGISTRO DATA
RELIQVIS TOTIDEM ANNIS VIXI
BENE · VT · FATA · SCRIBSERE · MIHI
FERARVM MVLTO FVIT POTIOR
QVEM DOMVI·QVADRIPEDⱯ FRENO
MILIBVS · VT . VILI · VINTI · FVIT · SVB
MESI/// VICE CVRRIT ECVS
MĀE · QVOD · FVIT · OPTABILE · MORTE
SVM · CORNV · C///ISVS
SICVT · FVIT · IN VOTO · PEṆ//I LICET
OB · GRAVE · CASVS
NVNC · REQVIESCVNT · RELIQVIAE · FRIG
//RI·SOLO · PER · QVO FVI NOTVS
C · IVLIVS CAMMA//////

A. Farges *rec. de Const.* XXIII p. 144.

5 *ferarum* genetivus pro ablativo. — 6 est, puto, QVADRIPEDEM. — 9 seq. *quod fuit optabile(m) morte(m),* — accusativus rustice pro nominativo — *sum cornu o*[*cc*]*isus. Sicut fuit in voto, per*[*im*]*i* (vel *per*[*ire*]) *licet. Ob grave casus* (pro *gravem casum*) *nunc requiescunt reliquiae frig//ri(?) solo, per quo(d) fui notus.* Cf. eph. epigr. V n. 1176 et titulum nuper repertum prope Anadolköi in regione Küstendsche *arch.-epigr. Mitth. a. Oesterr.* VIII p. 8: Ἄτταλος ἐνθάδ' ἐγὼ κεῖμαι, παροδεῖτα, κυνηγός, | πολλοὺς [ἐν] σταδίοις πλήξας βόας, ἴ[ς φθι]μένους δέ | ἤλυθον [ἀνσχόμε]νος βοῦν ἄγριον, ὅς με κ[ατέκτα].

[Possis talia comminisci: [*voluisti per annos tot, amica, mecum*] *otiare, iuvenilis amor,* [*n*]*ullo magistro data* (= quam mihi elegi praecipiente nemine). *Reliquis totidem annis vixi bene, ut fata scribsere mihi. Ferarum multo fuit potior quem domui quadripedem freno* (= eques venator) — *milibus* (= per viam?) *vi veli venti fuit* (malim *ivit*) *sub me; si*[*ne*] *vice* (= non mutatus?) *currit ecus.* ?[*Celeri*], *quod fuit optabile, morte sum cornu o*[*cc*]*isus, sicut fuit in voto. Per*[*ii sc*]*ilicet ob grave(s) casus. Nunc requiescunt reliquiae frig*[*ida*]*ri (?) solo, per quo(?) fui notus.* TH. M.].

II. VICINIA THEVESTINA MERIDIEM VERSVS.

9. *Hr. Bir Umm Ali* (C. p. 236. 943).

310 (= C. n. 10657). Edit Cagnat *rapp.* III p. 185 n. 129 sic:

DISCIPLINA
MILITARIS

311 (= C. n. 10658). Melius edidit Cagnat *bull. de corr. afric.* a. 1884 p. 294 et iterum *rapp.* III p. 183 n. 128:

imp. cAES
5 versus evanidi
7 I M I I I I I / / / / / / / / / IIII a. 164
COS II
COH I CHALCD EQ
10 C MAESIO PICATIANO
LEG · AVGVSTOR · PR · PR

Titulum gemellum eius, quem infra edam, n. 313 spectare ad L. Verum probavit Cagnat. — 7 supplendum est *im*[*p. II trib. potest.*] *IIII* cet. cf. VIII n. 4207. — 9 de cohorte I Chalcid. cf. III, 129 et VI, 3538 et infra n. 313, de C. Maesio Picatiano Cagnat *bull. de corr. afric..* a. 1884 p. 292 seqq.

312 Bîr Umm-Alî.

*ha*NC · *t*IBI
QVAM VO
VI POSVI
BONE · IVP
P*i*TER ARM
PRAEF · COH
NOMINE
GALLONI
VS

Cagnat *rapp.* III p. 186 n. 131.

1 *ha*NC · IBI Cagnat; in lapide aut est aut fuit ✝BI. — 9 fin. Cagnat falso supplevit *l. a.* Enimvero nihil desideratur; leg. *nomine Gallonius.* Ceterum disticho composita est dedicatio:

[Ha]nc [t]ibi quam vovi posui, bone Iupp[i]ter, aram
Praefectus chortis nomine Gallonius.

---

313 Bîr Umm-Alî.

IMP CAESARI
M · AVRELIO · ANTON*i*
NO AVG DIVI ANTO
NINI FIL DIVI · HADRI
ANI NEP DIVI TRAIA
NI PARTHICI PRONEP
DIVI NERVAE APNEB *sic*
IMP II · PONT · MAX · TR
POT · XVIII · *Cos iii* a. 164
COH · I · CHALCID *eq*
C MAESIO PICAT*iano*
*l*EG · AVGVS*torum*
PR · PR

R. Cagnat *bull. de corr. afric.* a. 1884 p. 295, iterum *bull. épigr. de la Gaule* IV p. 293, tertium *rapp.* III p. 182 n. 127.

11 seqq. C. Maesius Picatianus praeterea commemoratur VIII, 4591. 10658 (cf. supra n. 311). V, 4338. Ceterum videas quae adnotavimus supra ad n. 311.

---

314 Bîr Umm-Alî.

| | | | | |
| | O M O I I I D I
*an*N · XVIII · RARAE · AD
QV*e* CASTISSIMAE · MVLIE
RI INCOMPARABILIS · AD
FECTVS · CONIVGI · M · POME
NTINVS MAIOR 7 LEG III AVG
MA*r*ITVS

Contuli ectypum a Cagnato subministratum, in quo tamen litterae primae omnium versuum deessent; edid. Cagnat *rapp.* III p. 190 n. 142.

III. VICINIA THEVESTINA SEPTENTRIONEM VERSVS.

10. *Sidi Brahîm.*

315 in lapide alto m. 1,30, lato 0,30; rep. in parietinis, in quibus nunc est morabetum Sidi Brahîm, 44 circiter chiliometris a Sûk Aghâs ad cursum viae ferreae, quae Sûk Aghâs coniunget cum Theveste.

D
LIVIYC · H
Q · F · DORY/
II · POSIEA · A
HORᴧ · CONST
ꟷIC · SITA · EST · AP
LIVIVC · H
E · B · M · E ·

ENΘAΔЄ · THN · I
KЄΦAΛHN · KATA · Γ
KAΛYΠTЄI · ЄY · Y Y
C · APAC · THC · AΠOΛ/
C · TON · BION · AΠOΛ
ΓЄNOMЄNHN ·
NЄIKOMHΔЄO
BIѠCAMЄNHN
N · ЄTON · OY ΘЄO
HΘЄ · ΛHCЄ

Acceptam a Pauly et Dunand edid. Abel Farges *bull. d'Hipp.* XVII tab. I cf. p. 1 seq.

Titulum Latinum ita fere temptaverim restituere: *D.* [*M.*] | *Livius H*[*onoratus?*] | *q*(*ui*) [*et*] *Dory*[*laus h. s. est* | *et*] *pos*[*t*]*ea A*[*pollonia* | *Fl*]*ora Const*[*antini? fil.*] | *Hic sita est Ap*[*ollonia*], | *Livius H*[*onoratus?* | *f*(*iliae*)] *b*(*ene*) *m*(*erenti*) [*f*(*ecit*)]. — Livium H[onoratum?] v. 2 crediderim esse patrem, Apolloniam Floram matrem, Ap[olloniam] v. 6 filiam Livii H[onorati?] iunioris, qui titulum dedicavit. Graecus incipit a versu in hoc genere tritissimo: *ἐνθάδε τὴν ἱ*[*ερὰν*] *κεφαλὴν κατὰ γ*[*αῖα*] *καλύπτει.* Reliqua soluta oratione composita sic fere restituo dubitans: *εὐ*[*ψ*]*υ*[*χήση*]*ς.* Ἄρας (?) τῆς Ἀπολλ[*ωνία*]|ς *τὸν βίον* Ἀπολ[*λωνίαν*] *γενομένην* [*γυναῖκα?*] Νεικομήδεο[ς] … *βιωσαμένην* [*βίον ἐπαί*]*νετον οὐ θεὸς* . . . . *ἠθέλησε*[*ν*].

V. **Regio inter** *Hr. Metkides, Negrîn, Khenschela* (C. p. 247. 946).

XI. VAZAIVI (*Aïn Zui* C. p. 248. 949; eph. epigr. V p. 378. 551).

316 ad eph. epigr. V n. 669 cf. n. 1274. Hunc titulum a dextra integrum esse adfirmat A. Farges *bull. d'Hipp.* XXI p. 132. — Ipse ectypis nisus, quae spectata humanitas Alexandri Papier mihi subministravit, chartaceo et nuper photographico huic testis oculati iudicio utique adversari non audeo. At dicam saltim mihi visum esse huic lapidi alium tam a dextra quam a sinistra aut perditum aut adhuc latitantem adiunctum fuisse. Infra quaedam periisse posse ad n. 1274 falso adnotavi. Praeterea addo FVIT 6 in. me in ectypo photographico certo dispexisse. 22 CIRCA videtur esse in lapide.

---

317 rep. Ain Zui ad basilicam, orientem versus.

DIS
OMNIBVS
C IVI
MARTINVS
B F COS LEG
III AVG
PROVINCI
AE
DACIAE

Acceptam ab A. Farges ed. Papier *bull. d'Hipp.* XXII p. 104.

---

318 Zui.

I · O · SAC
POSTVMI
ARICVS
FRVMEN
RIO · BF · COS
S · L · V · A

ORENEIVS

Farges *bull. d'Hipp.* XX p. 149 n. 19.
Non attigi.

---

319 in operculo sarcophagi rep. Ain Zui in ruderibus ecclesiae antiquae.

IMP · CAES · DIVI · VESPASIANI · F
DOMITIANO · AVG · GERM · PONT · MAX · TR

Farges *bull. d'Hipp.* XX p. 140.

320 in fragmento alto m. 0,86, lato 0,43, quod fuit pro basi columnae; rep Aïn Zui.

I · COH · MILI
leg. III · AVG
PRINC
IAN

Farges *bull. d'Hipp.* XIX p. CXXII et iterum XX p. 149 n. 17.
1 elementum primum omittitur in editione 2; in fine leg. *mili*[*aria*].

---

321 rep. Ain Zui ad basilicam, orientem versus.

a	b
D IS	DIS
MANIBVS	MANIBVS
SAC · FACT P	SAC · FACIT PIVS
IVS L POM	L POMPONIVS
PONIVS IOV	SVCSOR VIXIT
INVS VOTA	ANIS XXI VO
REDIT VIXIT	TA RDIT
ANIS XXI	
SACRD	
OTVS SAT	
VRNVS	

Descriptam ab A. Farges ed. Papier *bull. d'Hipp.* XXII p. 105.
Repetivi edita. — *a* 3 est, puto, FACT. — 9 fortasse SAERD (vel SACRD). — 9 seqq. est pro *sacerdos Saturni.* — *b* 5 *Suc*(*ces*)*sor.* — 7 fortasse EDIT.

---

10. CEDIA (C. p. 256. 949; eph. epigr. V p. 380).

322 ad eph. epigr. V n. 670. In locum verborum *entre Oum Kif et* substituas *de.*

---

323 ad C. n. 10728. Repetivit A. Farges *bull. d'Hipp.* XXII p. 173, unde refero 4 seq.: P · IVLIVS CHE|LIA cet.

VI. MASCVLA (*Khenschela;* C. p. 248. 950; eph. epigr. V p. 381).

324 in lapide rep. in ruderibus, quae sunt 2 fere chil. a Khenschela ad viam Baghai ducentem.

IOVI STATOR
SAC
L SEPTIMVS
CARCHEDON
VS VS

A. Farges *bull. d'Hipp.* XXI p. 73.

325 in lapide rep. Khenschela in fundamentis novae ecclesiae.

L · CAECILIVS
NOVELLVS
EX IMPER
FECIT

Acceptam ab A. Farges ed. Papier *bull. d'Hipp.* XXI p. 85.
3 *ex imper(io)*.

---

326 Khenschela.

imp. caes. t. aelio hadriano antoni
*no aug. pio diui hadria*NI · F · DIVI *tra*
iani parthici nep. diui NERVAE · PR*onep.*
pont. max. trib. potest. iiii COS · III · P · P · GRO//// a. 141?
//////////////////// T · CAESERNI ///
/////////////////////////////

Farges *bull. d'Hipp.* XX p. 165.
Lapidem etiam supra et infra fractum esse ex coniectura certa, puto, indicavi. — T. Caesernium Statium a. 141 Numidiae praesidem iam habuimus C. n. 2361 cf. infra n. 338. Nomina honoresque plena exhibet C. n. 7036.

---

327 in fragmento rep. in ruderibus quibusdam sex septemve chil. a Khenschela septentrionem et Baghai versus.

*an*TONINO
AVG · PIO
ARID · CVRIAM
COMISIT · LARVM CAES
SVIS · OB HONOR
PERPETVI A SOLO SVA P FEC

Acceptam a Rouquette sacerdote ed. Papier *bull. d'Hipp.* XXI p. 94.
4 in. est fortasse *[pr]omisit.* — 5 seq. *[statuas cum basibus?] suis ob honor[em flamoni] perpetui* cet.

---

328 in fragmento litt. grandium rep. Khenschela prope carcerem publicum. Nunc adservatur in museo. (Propter litterarum formam et magnitudinem id separavi a fragmentis duobus una repertis n. 331.)

PIO FELICE

Descriptam ab A. Farges edid. Papier *bull. d'Hipp.* XXII p. 106.

329 in fragm. litt. m. 0,04—0,05; rep. Khenschela.

NN
ET VALER
ORIBVS A
*o*RBIS ORIGO
VVCCC PV
E CONS · ET LVX T
*a*LTERA NVMIN

Farges et Papier *bull. d'Hipp.* XX p. 115 n. 4.

Est fortasse Diocletiani et Maximiani, nisi forte accessit etiam tertius collega, cf. v. 5. — 3 [*vict*]*oribus?* — 6 fin. *lux t*[*errae*]?

330 in lapide alto m. 0,40, lato 0,90, crasso 0,30, litt. 0,06; rep. Khenschela in aedibus Rodriguès prope carcerem publicum. Nunc adservatur *dans la cour du cercle militaire.*

DD NN LAVI
TI ET GLORIO
TE ETIAM CONL
LI RESTITVERVN . . . . . . AN

Acceptam ab A. Farges ed. Papier *bull. d'Hipp.* XXII p. 151.

Addit editor lapidem a dextra fractum et corruptum esse. Idem cogitat de imperatoribus Flaviis Valentiniano et Valente, fortasse recte.

331 in fragmentis duobus rep. una cum n. 328 Khenschela prope carcerem publicum. Nunc adservantur in museo.

a	*b*
VM DD	. . LIO B . .
A	*cu*RATORE R*ei publicae*

Ad exemplum Abeli Farges ed. Papier *bull. d'Hipp.* XXII p. 106.

Num coniungenda sint, videtur non constare. *a* 1 erat fortasse [*pro salute invictissimor*]*um* (*dominorum*) . . [*nostrorum*].

332 in fragmento litt. m. 0,035—0,04; rep. Khenschela.

EPVB
/ECIT DEDIC
*c*ONS · SEXFA*scalis*
O PROBATI /ONEIA
/ELICITER

Farges *bull. d'Hipp.* XVIII p. 34; iterum idem et Papier *ibid.* XX p. 113 n. 3.

1 REPVB — 3 fin. FAS — 4 fin. FƆOHA edit. I; Papier dicit inter I et O cerni in ectypo elementum tale ŕ; est fortasse F. — Titulum esse infimae aetatis docet dignitas consularis sexfascalis provinciae Numidiae.

333 in lapide rep. prope Khenschela in mappali Arabis in montis Djaffa clivo septentrionali, quo deductum putant ab Hr. Taghfaght.

☧
M E M
O R I A
A P O S
T O L O
R V

Acceptam a Rouquette sacerdote ed. Papier *bull. d'Hipp.* XXI p. 93.

VIII. REGIO INTER MESKIANA ET TIMGHAD (C. p. 254. 950; eph. epigr. V p. 381).

2. *Ain Beida.*

334 in lapide litteris prostantibus rep. in ecclesiola antiqua ad viam novam ab Ain-Beida Tebessam ducentem loco 8 chil. illinc distante. (Capita columnarum duo ibidem reperta sunt monogrammate christiano exornata).

DEO LAVS ET GLORIA

Rousset *bull. de corr. afr.* a. 1884 p. 315.

---

6. *Fedj Bu Kahil.*

335 in fragmento alto m. 0,58, lato 0,30, crasso 0,30; rep. in loco q. d. Fedj Bu Kahil 12 chil. a Khenschela orientem versus.

I CAE
VI NE
E A V A
O AVG
5 DACICO
M FACIEN
V N O N I

Acceptam ab A. Farges ed. Papier *bull. d'Hipp.* XXII p. 152.

[*Imp.*] *Cae*[*sari* | *di*]*vi Ne*[*rvae* | *f. N*]*e*[*r*]*va*[*e Tra*|*ian*]*o Aug.* [*Ger*|*man*(*ico*)] *Dacico* [*sta*|*tua*]*m facien*[*dam* | *cur*(*avit*) *M.* (?)] *Noni*[*us*].... — Titulus positus est ante *Parthici* cognomen a Traiano adsumptum i. e. ante a. 116.

---

7. *Immetterschû.*

336 ad eph. epigr. V n. 681. Fugit me, cum hunc titulum ederem, exemplum Masquerai *bull. de corr. afr.* fasc. VI p. 278 n. 242, unde iam refero haec: 4 fin. V AN (*sic*). — 5 fin. XXX.

VIII. THAMVGADI (*Timghâd;* C. p. 259. 951; eph. epigr. V p. 383. 550).

337 ad C. n. 2348 cf. eph. epigr. V p. 688. Fragmenta nova quattuor ed. A. Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 232, ut totus titulus iam in hunc modum sit restituendus:

imp. caes. m. aur. antonino aug. armen. PARTHICO MAX · *Medico*
PO*nt. max. imp. v tribun. potesta*TIS XXI CONSVLE III *p. p. et* a. 167
IMP C*aesari l. aurelio uer*O · AVG PON · MAX · IMP V *tr. p. vii*
COS *iii p. p. diui antonini fil. diui h*ADRIANI NEPOTIBV*s diui*
TRA*iani parth. pronep. diui neru*AE *a*BNEPOTIBVS STATVAS /////
/////////////////////////D//////////////////////////

5 ante BNEPOTIBVS traditur IAE/.

338 ad C. n. 2361. Huius tituli fragmenta quattuor, quorum tria sunt nova, unum = C. n. 2361*c*, edidit A. Poulle *rec. de Const.* XXII p. 359 n. 104 et XXIII p. 234 n. 38. Est igitur totus titulus sic restituendus:

imp. CAES *t. ael*IO HADRI*ano a*NTONINO AVG PIO DI
*ui ha*DRI*ani f.* DIVI · TRAIA*ni par*T NE*poti* DIVI NERVA*e*
pro N*epoti po*NTI *f. max. tribun. potest*ATIS IIII COS III*i* a. 141
*p. p. l. caeserni*VS · ST*atius leg. aug.* PRO PR · CO*s*
*designatus pat*RONV*s col. dedica*VIT D D P *p.*

3 *potest*ATE Poulle.

339 ad C. n. 2391. Flavii Pomponiani memoriam investigavit apud Charisium p. 145, 29 ed. Keil. Franciscus Buecheler mus. Rhen. vol. 42 p. 473 eumque aetate putat posteriorem Frontone, supparem Iulio Romano.

340 in ara alta m. 0,50, lata 0,72, litt. 0,09; rep. Timghâd in foro.

MERCV*rio*
SACRV*m*

Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 238 n. 50.

341 rep. Timghâd in foro; litt. 0,07.

*imperatori caesari d*IVI · TRAIAN*i parthi*
*ci f. diui neruae nepot*E TRAIA*no hadria*
*no aug. pontifici max. tri*BV*n. potestate* cet.

Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 236 n. 43.

342 in fragmento litt. 0,06—0,045; rep. Timghâd in foro.

*imp. caes. diui hadriani fi*LI*o diui*
*traiani parthi*CI NEPOTI *diui ner*
uae pron. t. aelio hadriano ANTONINO AVG *pio*
pontif. max. tribunic. potest. XV IMPERATORE II a. 152
*cos. IIII p. p. m. ualerius etrus*CVS LEG AVGVSTI PRO *pr.*
. . . . *exstruct?*AM ET EXORNATAM DE*dic.*

Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 235.
M. Valerium Etruscum praesidem Numidiae a. 152 cognovimus ex C. n. 2543.

---

343 rep. Timghâd in foro.

imp. caes.
t. aelio ha-
DRIAN*o anto-*
NINO · AV*g. pio di-*
VI · HADR*iani filio*
DIVI · TR*aiani nepo-*
TE · PONT *max. trib.*
PO*test.* cet.

Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 236 n. 40.

---

344 in fragm. litt. m. 0,07—0,03; rep. Timghâd in foro.

*antoni*NO AVG / / / / /
*patr*ONVS COLONIAE

Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 232 n. 34.
Est aut Antonini Pii aut M. Aurelii.

---

345 rep. Timghâd in foro.

*h*ADRIA*ni*
O ANTO*nino*
*p*OTEST*ate*

Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 237 n. 45.
Est, opinor, aut Antonini Pii aut M. Aurelii.

---

346 Timghâd.

*c*AES T AE*li*
NEPOT
S E

A. Poulle *rec. de Const.* XXII p. 359 n. 103.
Ad Antoninum Pium Augustum utrum pertineat an ad M. Aurelium Caesarem diiudicari nequit.

347 in basi alta m. 1,19, lata 0,70, litt. 0,06—0,05; rep. loco antiquo Timghâd prope introitum fori occidentalem.

M · AVRELIO
CAES
IMP · ANTO
NINI · AVG
PII FILIO
M · CAELIVS
M · F · HORATIA
SATVRNINVS
OB HONOREM
QQ INLATA R P
SVM · HONORA
RIA EX HS V N PO
SVIT ID DED DD

Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 229 n. 30.

Haec statua coniuncta erat cum paterna ab eodem homine simul dedicata C. n. 2362 (cf. Poulle l. l.).

---

348 in fragmento alto m. 0,78; rep. Timghâd in foro.

*fi*LIO DIVI
*p*RO · NEPOTE
*ponti*FICE
maximo trib. pot. . . . imp. . . cos. II P P
. . . . *c*OLONI
*coloniae thamugad. p*EC P P

Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 236 n. 41.

Spectat fortasse ad M. Aurelium.

---

349 in fragmentis tribus litt. m. 0,09; rep. Timghâd in foro.

imp. caes. l. aurelio uero ARMENIACO·AVG·DIVI ANTONINI·*fil. diui hadri-*
ani nepoti, diui traiani PARTHiCI · PRONEPOT*i diui neruae abnepoti*
pontif. max. tribunic. potest. II Cons*VLI II · PRO*cos. p. p.* ///////////////// a. 162
QRE ·PA

Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 234 n. 37.

3 seq. erat, puto, . . . [*D. Fonteius Frontinianus leg. Augustorum pro praet*]*ore pa*[*tr(onus) col(oniae) dedicavit*].

---

350 in fragmento epistylii rep. Timghâd.

*imp. c*AESARI *l.* AVRELIO VE*ro*

Poulle *rec. de Const.* XXII p. 352 n. 89.

351 in fragm. litt. m. 0,07; rep. Timghâd in foro.

IMP · CAES · D*iui*
MAX · PONT
IVI ANT*onini*
D

Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 236 n. 46.
Est fortasse M. Aureli et L. Veri.

---

352 in fragmento litt. 0,08; rep. Timghâd in foro.

diui COMMOD*i fratri*
*pi*O PERTIN*aci*
ADI*abenico*

Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 232 n. 33.
Est Septimi Severi.

---

353 in tabula alta m. 1,03, lata 3,89, litt. 0,08; rep. Timghâd iuxta basim suam ad porticum fori meridionalem.

M · AVRELIO ANTONINO CAESARI · IMPERATORI DESTINATO IMPERATORIS CAES a. 197
L·SEPTIMI·SEVERI·PII·PERTINACIS·AVG·ARABICI·ADIABENICI·VINDICIS·ET·CONDITORIS
ROMANAE DISCIPLINAE · FILIO · DIVI · M · ANTONINI · PII · GER · SARM · NEPOTI
DIVI · ANTONINI · PII · PRONEPOTI · DIVI · HADRIANI · ABNEPOTI · DIVI · TRAIANI PAR
THICI ET DIVI NERVAE · ADNEPOTI · DECRETO · DECVRIONVM · PECVNIA · PVBLIC ·
Q·ANICIVS FAVSTVS · LEG · AVGVSTORVM · PRO PRAETORE · PATR · COL · DEDICAVIT

Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 230 n. 31.
De Q. Anicio Fausto vide indicem Corp. p. 1065 et infra n. 354 et 390. — [Notabile est cum imperatore destinato Antonino, id quod cadit in a. 197, coniungi legatum Augustorum, id quod factus est Faustus non ante a. 198. Th. M.]

---

354 in basi fere dimidia alta m. 1,04, lata 2,14, litt. 0,07—0,065; rep. Timghâd ad fundamentum suum prope crepidinem fori meridionalem.

IMP CAESARI M AVRELIO ANTONINO AVG PAR*thico maximo tribuniciae potes*
TATIS BIS PROCONSVLI · IMPERATORIS CAESAR*is L. septimi seueri pii pertinacis aug.*
ARABICI ADIABENICI PARTHICI MAXIMI FORTIS*simi felicissimique principis filio*
ET IVLIAE AVG MATR CAST ET SEN AC PATRIAE DIVI M *antonini germanici sarmatici nep. diui*
ANTONINI PRONEP DIVI HADRIANI ABNEPOT*i diui traiani parthici et diui neruae*
ADNEPOTI DEDICANTE Q ANICIO FAVSTO *leg. augustorum pro praetore cos. am*
PLISSIMO PAT COL ET SAEVINIO PROCVLO TRI*buno laticlauio curatore r. p. d. d. p. p.*

Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 231 n. 32.
4 in. verbis *L. Septimi Getae nobiliss. Caesaris fratri* erasis Iuliae Aug. nomen in litura repositum est (cf. Poulle l. l.). — 6 Q. Anicium Faustum consulem iam habuimus in C. n. 2553. — 7 Saeuinium Proculum praeterea occurrere in C. n. 2437 recte monuit Poulle.

355 in fragmentis duobus rep. Timghâd in foro.

diui neruae ad NEPO *ti m. aur. antonino pio felici aug. parth. max.*
brit. max. germ AN MX PO*ntif. max. trib. potest. xvii.. c* OS IIII P P · P
rocos. et iuli AE AVGVSTA*e matri* *castrorum et aug. e* T SENATVS · A
tque patriae RESPVBLICA C*ol. tham. numini eorum de* VOTA · DE*d*

a *b*

Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 237 n. 47.
a 3 fin. AVGVSTA/PI, *b* 4 fin. DEC traditur. — Titulus non ante a. 213 scriptus est.

---

356 rep. Timghâd in foro; litt. m. 0,08.

seueri I · PII *a*RABICI · A *diabenici*
*d*IVI M ANTO*nini*
diui HADRI*ani abn.*

Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 237 n. 44.
Est aut Caracalli patre mortuo aut Elagabali vel etiam Alexandri.

---

357 rep. Thimghâd in foro; litt. m. 0,08—0,075.

*imp. caes. m. a*NTONIO GO*rdiano inuicto pio*
felici aug. PONTIF MA*x. tribun. potest...*
*cos. p. p. proc*OS DIVI GO*rdiani nepoti et di*
ui gordiani SOROR*is filio* cet.

Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 237 n. 48.

---

358 in ara alta m. 1,15, lata 0,60, litt. 0,07; rep. Timghâd in foro.

DIVO
AVRELI
ANO

Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 238 n. 49.

359 in fragm. litt. m. 0,12—0,075; rep. Timgbâd in foro.

L MV*natius* a. 100
G A L*lus leg.*
A V G *pr. pr.*
d E D *icauit*

Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 239 n. 51 *b*.

Lapidem supra fractum esse et 4 in. litteram periisse ex coniectura indicavi.

---

360 ad eph. epigr. V, 1270. Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 243 n. 54 sic edit:

QVIECER (on the left margin, outside the frame)

VENARI	avis	LAVARI
LVDERE	caput animalis auriti	RIDERE
OCC EST	ramus (?)	VIVERE

SVNVƆO (below the frame)

Verba quae sunt extra marginem, stilo incisa, Poullius legit: *quie*[*s*]*cer*[*e*], *h*)*oc anas*. Volt igitur, puto, anatem declarari avem in tabula depictam.

XI. OASES INTER AD MAIORES ET LAMBAESEM (C. p. 275. 953; eph. epigr. V p. 391. 552).

1. OASIS NIGRENSIVM MAIORVM (*Besseriani-Negrîn*; C. p. 276. 953).

361 in fragmentis octo rep. Besseriani.

a
CA
GAR

b
ES M

c
TONINI V
GERM

d
M M

e
TH

f
S III

g
P P

h
NINO
VG

A. Farges *rec. de Const.* XX (a. 1881) p. 247.

Videtur esse Commodi [*imp.*] *Caes. M.* [*Aureli An*]*tonini* [*A*]*ug. Arm. M*[*ed. Par*]*th.* [*max.*] *Germ.* [*Sarm. pont. max. trib. pot. . . . imp. . . . co*]*s. III p. p.* [*fil(ii)*], sed hac coniectura admissa quomodo fragmentum *h* cum ceteris coniungam non video, nisi etiam patre vivo et in imperio ei adsociatum Antonini cognomine Commodum nonnunquam usum esse statuamus (cf. C. n. 8468).

11. CALCEVS HERCVLIS (*el-Kantara;* C. p. 250. 953; eph. epigr. V p. 391).

362 in ara rep. el-Kantara in scamno posito ante domum *près du Café Maure.* „*La pierre d'angle d'un autre banc placé à côté de celui-ci est également un petit autel, mais la face, qui doit porter l'inscription, est engagée dans la terre.*" PALLV DE LESSERT.

NEPTVNO
AVG · SACR
Q VETTIVS
IVSTVS 7
LEG III AVG
PRAEPO N PAL

Pallu de Lessert *revue de l'Afr. fr.* a. 1886 p. 75.
6 *praepo(situs) n(umeri) Pal(myrenorum).*

11*a*. *M'dukal.*

363 in lapide litteris corruptis; rep. in oasi M'dukal (*cercle de Biskra*) 6 fere horis a Barika meridiem versus, positus in muro contra fontem.

BIN VIDE VENI ET VIDE

Ex schedis Leroux misit Villefosse; edidit Masqueray *bull. de corr. afr.* a. 1884 p. 227 n. 38.
BIN omisit Masq.; lectionem dubiam esse monet Leroux. — Conferendus fortasse hic titulus cum eph. epigr. V n. 1173.

XII, 1. CASTRA LAMBAESITANA (C. p. 286; eph. epigr. V p. 392. 552).

364 ad C. n. 2532 cf. eph. epigr. V n. 706. Parvula duo fragmenta, quae propter lapidis speciem et litterarum formam cum hoc monumento coniungenda esse cognovit, recens invenit Purgold in praetorio et ectypa sumpsit.

a *b*

margo

a supra margo est, in qua incisae erant litterarum v. 1 partes superiores. — In lapidibus ipsis Purgoldus nullum invenit locum, cui haec frusta possent adaptari. Neque magis paucis quae in iis leguntur verbis patet, quomodo cum maioribus fragmentis prius repertis ea coniungenda sint. Lego *a* 1 *rectam* 2 I*is iuvat ita c* . . . . *b* 1 *excepistis* 2 . . *tis et summ* . . .

365 ad eph. epigr. V n. 1276. Recognovit Purgold et ectypum sumpsit, quod et ipse denuo contuli. Repetivit etiam Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 216 seq. Iam emendationes exempli editi, Purgoldo maximam partem debitas, hasce refero: pag. *a* 11 GIGENNAVS — 16 in lapide est ANINIVS, de quo nomine, cum saepius obvium sit, non est cur dubitemus. — 18 GENTILIS — 19 CORVS; prima littera sitne C an G in lapide incertum est. — pag. *b* 13 VINNIVS — 23 AEmiLIVS MAGIO — pag. *c* 12 PROMpTVS confirmat Purg. — 22 PETELLIVS — 24 AELIVS LI///BVS Purg., nam ectypo hic nihil proficimus. — pag. *d* 14 AETRILIV. FVRENNIANVS quod fere conieceram, confirmat Purg. — 18 MENECRATIANVS — 19 PVPIVS mihi certum videtur; Purgold cogitabat de eo quod est IVLIVS; TVTIVS edidit Poulle. — pag. *e* 11 FVSCIANVS recte Poulle.

---

366 ad eph. epigr. V n. 720. v. 2 et 3 erasi sunt.

---

367 ad eph. epigr. V n. 722. Descripsit titulum, cuius partem posteriorem ipse non cognoveram nisi ex ectypo, totum ex lapide et ectypum sumpsit Purgold. Unde hic refero patriarum et munerum indicem pleniorem:

a) Patriae:	*Am(maedara)*	quinquies.
	Ara(dus)	semel.
	Kar(thago)	quinquies et tricies.
	Cas(tra)	bis.
	Cir(ta)	semel.
	Had(rumetum)	sexies.
	Lep(tis)	bis.
	M.....	semel.
	Madau(ra)	semel.
	? *Man(liana?)*	semel.
	Max(ula)	semel.
	Oea	bis.
	Tham(ugadi)	semel.
	The(veste)	quater.
sic	*Thyz(drus)*	semel.
	Ver(ecunda)	semel.
	? *Vi[na]*	semel.
	? *Uri* (nisi est *Vere[cunda]*)	semel.
b) Munera:	*ar(morum)*	semel.
	c	bis.
	c//	semel.
	eq(ues)	quinquies.
	im(munis)	quater.
	sig(nifer)	ter.
	tub(icen)	semel.

368 ad eph. epigr. V n. 1277. Recognovit C. Purgold. 2 in. |VATO ĪĪ cet i. e. [*Torq*]*uato.*

---

369 in fragmentis duobus arae sexangulae crassae m. 0,40 in quattuor la teribus inscriptae rep. Lambaesi ad praetorium.

A.

b	*c*	*d*	*a*
FLAVIVS ANTONIN	FLA SS	AVR · FI\VNVS	MARTI
AEL IVS FLORVS	N II	AVR · FELIX	
ANNIVS LVCANVS	VIBI VIND	ABSENIA/ΓNENVS	AVG
IVLIVS GERMANVS	IVL IVLIAN	IVL PORTVRITVS	
CORNELIVS VICTOR	GARGI FAVSTI	AVR · SVRVS	PRO SAL
VALERIVS FELIX	PVLVS	*a* M · VICTOR	TE IMP
FLAVIVS SECVND	IVC	NVARIVS	
AVRELIVS FELIX		TOR	*c*AES P
IVLIVS MARTI			*lici*NI
VIVS			

B.

*v*ICTOR	OMI *dius*
DONATVS	IVL INV *rius*
	PEELLVS DO *natus*
	IVI MRCI *l anus*

Descripsit Purgold et ectypum sumpsit, quod ipse contuli. — Duthoit *ant. afr.* a. 1884 p. 207 n. 476.

A a imperator est vel Valerianus vel Gallienus, quorum aetati etiam litterarum formae et militum nomina optime respondent. — *b* 2 nomen est *Aelius*; inter L et I hiatus est ob vitium lapidis. — 9 *Marti*[*al(is)*]. — *c* haec columna neglegentius inscripta est. 1 seq. cogitaverit quispiam de eo quod est (*sestertios*) *n*(*ummos*) *II*, ut significetur summa a dedicantibus singulis collata et FLA pertineat ad nomen *Flavius*, quod cum lapicida primum in hac columna incidere incepisset, deinde non perfecerit. At fortasse rectius Mommsenus ea compendia ita explicat: *fla*(*tura*) (*sestertium*) *n*(*ummum duorum*) [*milium*], ut in ara statutum fuerit opus aereum. — 5 videtur *Gargi*(*lius*) *Faust*[*in*(*us*)]. — *d* 1 fortasse *Aur. Flav*[*i*]*anus.* — 3 secunda littera videtur esse S ex alia littera, fortasse E, emendata. Est igitur nomen, puto, *Asseni*(*us*). Cognomen non perspicio. — 7 [*Ian*]*uarius.* — Fragmentum B videtur potius pertinuisse ad col. *c* et *d* quam ad *b* et *c*.

370 rep. Lambaesi prope praetorium; litteris rudibus.

CASCELLI
VS OPTATVS
VOTV SOLVIT
L A

Descripsi. Poulle *rec. de Const.* XXII a. 1882 p. 370 n. 121.
C. Cascellius C. f. Arn. Optatus redit in titulo sepulcrali C. n. 3512 et miles cognominis infra n. 397.

---

371 rep. Lambaesi ad castrorum portam septentrionalem DVTHOIT. Ibidem vidi EGO; in foro repertum falso dicit POVLLE.

ISS
ALISS S
D I C A
-LIOQV
C AVG I

Descripsi. Ediderunt Poulle *rec. de Const.* XXII (a. 1882) p. 394 seq. et Duthoit *ant. afr.* a. 1884 p. 208 n. 481.
In *ant. afr.* fragmentum sic editur: *///*SS*///* | ALISSIMO | DICANTE | LIDQVP/ | AVG *///*; at quae hic plura referuntur supplendo adiecta esse arbitror.
Sic fere legas: [.... *principi fort*]*iss*[*imo liber*]*aliss*[*imoque*] *dedica*[*nte* ......]*elio Qu*.. [.... *leg.*] *Aug.* [*pr. pr.*].

---

372 Laterculi militum fragmentorum trium rep. Lambaesi in praetorio ectypa sumpsit C. Purgold, ex quibus quae servata sunt exscripsi. Neque spes est ex ipsis lapidibus aliquanto plura enucleatum iri. Unde satis habeo hic militum patrias et munera quae occurrunt referre.

a) *patriae:*		*Am*(*maedara*)	semel.
		Ha(*drumetum*)	semel.
		Kar(*thago*)	bis.
		Cas(*tra*)	undecies.
	sic	*Lamabs*(*a*)	semel.
		Nap(*oca*)	quinquies.
		Nara[*g*]*g*(*ara*)	semel.
b) *munera:*		*aqu*(*ilifer*)	semel.
		ar(*morum*)	semel.
		pol(*lio*)	semel.
		si[*g*](*nifer*)	semel.
		tub(*icen*)	semel.

XII, 2. CIVITAS LAMBAESITANA (C. p. 303; eph. epigr. V p. 400. 650).

373 (= eph. epigr. V n. 749). Epistylia tria post inventa cum reliquis fragmentis (praeter *c d*) edidit Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 212.

f *g* *c* *d* *a* *b* *e*

R E | S P · | *col.?* L A | M B A E S | I S · A V

f ACIENDA | M · CVRAVIT | .... *ru* | FI · H M̄ V · FL · P · P · A DV | OCATI · HS D̄C M | ·

Vides igitur paullulum mutanda esse supplementa a me pridem proposita.

---

374 ad eph. epigr. V n. 752. Recognovit lapidem, qui nunc in praetorio adservatur, C. Purgold et ectypum sumpsit. Unde refero haec: 2 fin. PRINCP. — 6 seqq. RE|PORTATAM EX GEN|TLIBVS BARBARIS | GLORIAM. — 10 LEONTIVS.

---

375 ad eph. epigr. V n. 758. Cum edebam hunc titulum, me fugit alterum meum anticae exemplum hoc:

IVIVI
RAECL MINERV
cet.

---

376 ad eph. epigr. V n. 760. Recognovit titulum, qui nunc in praetorio adservatur, C. Purgold. Unde haec refero: 1 fin. AVG i. e. *Augustorum.* — 8 fin. APVT. — 10 EX HS V cet. — 15 seq. SIMBOLIO GERMNO.

---

377 ad eph. epigr. V n. 762. Est [*L. Septimi Se*]*veri* et *Antonini filii.*

---

378 ad eph. epigr. V n. 765. Recognovit in praetorio C. Purgold. In eiusdem lapidis inversi latere continenti postea eph. epigr. V n. 766 scriptus est.

9 seqq. GAL · VALERIO
CONSTANTIS
CAESARIS
cet.

Erat igitur *Gal(erio) Valerio* | *Maximiano iuniori.* Cuius nomine partim eraso posthac alterum in litura repositum est legibus grammaticis male observatis. — Ceterum restant inter versus vestigia litterarum antiquiorum deletarum, ut eundem lapidem tres minime deinceps titulos recepisse constet.

379 ad eph. epigr. V n. 766. Recognovit lapidem, qui nunc est in praetorio, C. Purgold et ectypum sumpsit. — In eiusdem latere continenti litteris inversis scriptus est eph. epigr. V n. 765. — 1 AVREIS TEMPORIBVS. — 15 ODIV IEDAta IALVISSE sIDE; recte igitur Poullius supplevit. — 16 QVA est in lapide. — 19 SPLEDIDISSIMA. — 22 VSVM VITLITATEMQVE (*sic*). — 24 seq. FELICIS|SIME. — 30 fin. ~ CVRP.

---

380 ad eph. epigr. V n. 1477. Recognovit lapidem, qui nunc est in praetorio, Purgold et ectypum sumpsit.

CoNSTANTiNE
TVOS SIC SEMPER
MALIS IRATOS
CERNIMVS AGG
MALIS ET PACE
POTIMVR
CVM ET IN HoC Ge
NIO SESE PROVN
CIA MONSTreT
NAMIO//I ILLE
CRVCES ET PROE
LA SAEVA TYRNN

Constant[*i*]*ne, tuos sic semper malis iratos*
cernimus Augustis, malis; et pace potimur,
cum et in hoc g[*e*]*nio sese provincia monst*[*re*]*t.*
nam po[*ni*]*t ille cruces et proelia saeva tyranni.*

5 *malis* cum vi repetitur. — 7 fin. HoCC/ descripsit Purgold; sed in ectypo certo dispicitur HoCG/. Itaque nihil aliud esse potest ac *g*[*e*]*nio; et in hoc genio* cet. accipio pro eo quod est *eodem animo.* — 10 cum Purgold exceperit NAMIO//IILLE, Mommsen conicit *nam dolet* vel *nam hodit*, id est *odit;* ac *nam* etiam ectypo probabile redditur, sed D vel H ante O ectypo consulto vix possunt admitti: videtur potius P, ut fuerit fortasse *ponit*, scilicet pro *componit*, *tollit*, velut saepe dicitur *bellum ponere*, qualem notionem iam ante postulaveram. Namque syllabarum mensuram in hoc carmine prope nullo numero esse apparet. — Dedicantes Mommsen explicat esse milites et officiales imperatorios, quibus 7 seqq. opponantur provinciales privati. *Ille* 10 est sane Constantinus.

381 in basi alta m. 1,16, lata 0,72, rep. Lambaesi in foro. Nunc adse vatur in praetorio.

FORTVNAE · AVG · SAC
DEDICANTE
L · NOVIO · CRISPINO · LEG · AVG · PR · PR
C · ANTONIVS · C F · COL · ALEXANDER
ANTIOCHIA
CVRIAE · HADRIANAE · FELICI
VETERANORVM LEG III AVG ·
OB HONOREM · FLAMINAT · PERPET
QVOD · IN SE · ABSENTEM · CONTVLER
PROMISSA · STATVA · EX HS IIII M N
AMPLIATA · PECVNIA · FECIT

Contulit Purgold. — Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 213 n. 3.

3 L. Novius Crispinus iam prodiit in C. n. 2747, eph. epigr. V n. 72 757 et infra redit n. 397. — 4 C. Antonium Alexandrum veteranum titu C. n. 2789 ab hoc non diversum esse probabiliter conicit Poulle. — 9 i *quod,* quasi antecederet *flamoni.* — Ceterum conferas titulum simillimu eph. epigr. V n. 757.

---

382 in epistyliorum fragmentis septem latis in universum m. 26,60, alt 0,65, litt. 0,34; rep. Lambaesi in templo Iovis cet. (cf. C. n. 2611).

IOVI OPT · MAX · IVNONI R E G*inae* m*i*NERVAE · A*ug*
*r*ESP L AMBAE*sis*

Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 211.

---

383 in ara alta m. 0,81, lata 0,43, litt. 0,07; rep. Lambaesi in foro. Nun adservatur in praetorio.

I · O · M
DOLICHENO

Descripsit Purgold. — Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 215 n. 8.

---

384 in fragmentis duobus altis in universum m. 0,33, latis 0,27; rep. Lam baesi in foro. Nunc adservantur in praetorio.

MAI *a*
P · AEL
AEDIL *b*

Descripsimus ego fragm. *a*, utrumque Purgold, qui etiam ea coniunxit. — *b* edid. Poulle *rec. de Const.* XXII p. 394 n. 137*c*.

Est, puto, *Ma*[*rti Aug. sacrum*] | *P. Ael*[*ius*] ... | *aedil*[*is*] ...

385 in ara litt. m. 0,095—0,08; rep. Lambaesi in foro.

INVICTO
MITHRAE
P NVMI*lius*
DECEN*s*

Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 215 n. 10.
3 est aut *Numi[d]ius* aut *Numi[s]ius.*

---

386 in ara alta m. 0,75, lata 0,33; rep. Lambaesi in foro. Nunc adservatur in praetorio.

S I L V A N O
urceus S A C R patera
SANCTISSIMO

Contulit Purgold. — Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 214 n. 5.

---

387 in lapide alto m. 1,0, lato 0,53; rep. Lambaesi in foro. Nunc adservatur in praetorio.

V I C T O R I
AE DIVINAE
VIRTVTIS
COMITI
5 A V G G G
R P C L

Contulit Purgold. — Edid. A. Poulle ad exemplum ab amico acceptum *rec. de Const.* XXIII p. 214.
Victoriae, divinae virtutis comiti, (trium) Aug(ustorum), r(es) p(ublica) c(oloniae) L(ambaesis), cf. Purgold *archäol. Bemerkungen zu Claudian und Sidonius* Gothae 1878 p. 30—33. Augusti tres sunt, puto, Constantinus I et duo consortes vel tres eius filii.

---

388 in ara rep. Lambaesi in foro.

V I C T O
R I A E
AVGG NN
V O T I S
5 X

Descripsit Purgold. — Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 215 n. 9.
4 seq. *votis decennalibus.*

389 in arae, quae ex duobus lapidibus constabat, parte inferiore alta m. 0,63, lata 0,59, litt. 0,04; rep. Lambaesi in foro.

AFRICA//L ·
patera LEG III AVG · urceus
SACRVM

Contulit Purgold. — Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 215 n. 7.
1 inter A et L duae vel tres litterae erasae sunt. — 2 erasus est una cum litteris compluribus v. 1.

---

390 in basi alta m. 0,47, lata 0,79, litt. 0,05; rep. Lambaesi in foro.

M · AVRELIO ANTONINO CAESARI
IMP · DESTINATO · IMP · L · SEPTIMI · SEVERI · PII a. 197
PROPAGATORIS · IMPERI · FILIO · DEDICANTE
Q · ANICIO · FAVSTO · LEG · AVG · PR · PR · PATRONO
MVNICIPII D D P P

Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 218 n. 13.
De Q. Anicio Fausto vid. C. VIII p. 1065 et supra n. 353 et 354 et infra n. 440.

---

391 in lapide alto m. 0,43, lato 0,78, litt. 0,05; rep. Lambaesi in foro.

pro salute et incolumitate domi|NI NOSTRI
l. septimi seueri pii pertinacis au|GVSTI · ET · PRO · INCOLVMITATE
iuliae augustae matris august|I ET CASTRORVM
et pro salute m. aureli antonini|AVGVSTI · NOSTRI
q. anicius faustus leg. augg. pr. pr. numini|EORVM · DEVOTVS

Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 218 n. 14.
Scriptus est titulus fortasse a. 198 ante Getam Caesarem dictum cf. titulum a. 199 supra n. 354.

---

392 rep. Lambaesi prope templum fori; mox periit.

·PIISSIMO AC
VICTORIOSIS
SIMO FLA VAL
C*on*STAN*tio*
T O P
ARI
COL
DD
O I
M

Poulle *rec. de Const.* XXII p. 385 n. 135.
Repetivi quae edita sunt. Potest esse etiam Constantini I.

393 in fragmento alto m. 0,63, litt. 0,095; rep. Lambaesi in foro.

*pro sal*VTE ET INCO*lumitate* . . . .
*c. iuli*VS · LEPIDVS TEP*tullus leg. aug. pro praetore* . . . .
PER *leg. iii aug.*

Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 218 n. 15.
C. Iulius Lepidus Tertullus iam prodiit in C. n. 4192 et 8309.

---

394 rep. Lambaesi in foro.

*l cor*NELIO VALENTI
*no h*ONESTANO IVNIANO
*q. prov. a*CHAIAE · TR · PL ·
PAT · VI

Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 224 n. 25.
4 velim [*praet. cur*]*at. vi*[*ae* . . .].

---

395 in basi alta m. 0,90, lata 0,50, litt. 0,04; rep. Lambaesi in foro. Nunc adservatur in praetorio.

L · IVL · APRONIO · MAENO
PIO SALAMALLIANO
TRIB · LATIC · LEG · X · GEM · AD
LECTO · INTER · QQ · PRAE
POSITO ACTIS SENAT ·
AED CVRVLI PRAETO
RI LEG · AVG · VICE QVN
QVE FASCIVM PROV ·
BELGI*cae le*G · LEG ·
I · ADIVTRIC · LEG · AV*g*
PR · PR · PROVINC · GA*la*
TIAE ITEM L
PR · PR · C · \
! ! ! ! !

Recognovit Purgold. — Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 219 n. 16.
4 seq. notabile est exemplum adlectionis inter quaestorios rarissime obviae; cf. Mommsen *Staatsr.* II² p. 901 et Hirschfeld *Verwaltungsgesch.* p. 246; de quaestoricio praeposito actis senatus cf. Mommsen l. l. p. 864 n. 6 et ad eph. epigr. V n. 1345. — 7 *vice quinque fascium:* deficiente aut absente quacunque de caussa legato L. Apronius ei substitutus est. — 11 *Ga*[*la*]*tiae* recte supplevit Poulle. — 12 fin. LE Poulle. — 13 clausulam plane obscuram esse monet Mommsen.

396 in lapide alto m. 0,16, lato 0,57 eruto Lambaesi e ruderibus thermarum legionis. Nunc adservatur in praetorio.

LVCIIS IVLIIS APRONIIS · MAENIAE SALAMALLIADI · C · P · ET · MAENI
AVITIANO · C · P · ET MAENIO PIO C · P · ET · ALFENAE AGRIPPINAE · C · P · LIBER · EOR · PATRI

Contulit Purgold. — Poulle *rec. de Const.* XXII p. 389 n. 139.

L. Iul. Apronium Maenium Pium Salamallianum habuimus in titulo praecedente.

---

397 in lapide alto m. 1,03, lato 0,33 posito in arcu Lambaesitano, qui est Verecundam versus.

l novio cRISPI*no marti*
ali SATVRN*ino cos.*
*de*SIG LEG · AVG · I*r. pr. prouin* a. 150
*ci*AE AFRICAE PROCOS *galliae*
*narb*ONENSIS · LEG · AVG LEG · I·II*alicae*
leg. aug. *i*VRIDICO ASTVRIAE ET G*allaeciae*
*praetor*I TRIB · PLEB · QVAESTOR*i pr. pr.*
*prouinc*IAE MACEDONIAE *trib. militum*
leg. *v*IIII HISPANAE · IIII *Viro uiarum*
*curan*DARVM SEVIRO *eq. romanorum*
LIVS · BALBVS TR*ib. mil.*
VLPIVS POSTV*mus*
CASCELLIVS C F
VLPIVS
POMPEIVS PRO
CASc*elli*V*s*

Poulle *rec. de Const.* XXII a. 1882 p. 387 n. 137, qui etiam supplementa addidit.

1 seq. cf. C. n. 2747; eph. epigr. V n. 721. 757; supra n. 381. — 6 fin. est, puto, [*C*]*allaeciae* cf. eph. epigr. V p. 168 seq. — 11 seq. habes *L. Aemilium Balbum* in titulo Lambaesitano C. n. 3354/55, *C. Cascellium C. f. Optatum* n. 3512 et supra n. 370, *M. Pompeium Proculum* n. 3974 oriundos fortasse ex militibus hic recensitis.

---

398 in lapide litt. m. 0,08; rep. Lambaesi in foro sub n. 385.

M V *lpio*
M A X *imo*
L E G *aug. pr.*
PR · C V *praesi*
DI · B*enignis*
simo cet.

Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 216 n. 11.

4 PR · C/, 5 DI · I traditur. — Cf. C. n. 2753.

399 in basi fracta supra et a dextra, alta m. 0,47, lata 0,34, litt. 0,07; rep. Lambaesi in foro. Nunc adservatur in praetorio.

PR · PR · COS DI
IN EIVS · REGIC
REBVS · AD · VEI
BARBAROS · PI
PERE · GEST

Descripsit Purgold. — Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 220 n. 17.

Cum lateris dextri pars quaedam servata sit, Purgoldus computando invenit non plus tres quattuorve litteras a dextra periisse. Quare ita hi versus videntur restituendi esse: [.... *leg. Aug.*] | *pr. pr. cos. d*[*esig.*] | *in eius regio*[*nib(us)*] — provincia scil. Africa vel Numidia antea nominata erat — *rebus adve*[*rsus*] | *barbaros p*[*ros*]|*pere gest*[*is*]; [recte, sed videtur significari praesidi statuam dedicari rebus in regionibus quae sub eo essent prospere ab eo gestis. Th. M.]

---

400 Lambaesi.

leg. AVG
p R PR
s PECVL
ET
BENEF

Poulle *rec. de Const.* XXII p. 392 n. 153.

Lapidem supra fractum esse ex coniectura indicavi.

3 seqq. [*s*]*pecu(latores) et benef(iciarii)* supplevit Mommsen.

---

401 rep. Lambaesi in foro.

//////////
SI D M S
ANANIVS VET
LEGIONIS LEN

Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 223 n. 24.

1 litterae SI et versus unus duove praecedentes deleti spectant ad titulum antea in eodem lapide scriptum.

402 in cippo alto m. 0,83, lato 0,40, litt. 0,045—0,04; rep. Lambaesi ad viam Cirtam ducentem 200 fere metris a porta castrorum.

D M S
AVRELIVS
NIGRINVS
MILES MOES
PROVINCIE H
EMESI SVPERO
RIS STVPENDIO
RVM VIX
IT ANNIS
XX AVRELIVS
VRSINVS
FRATRI S
VO BENE
MERENTI
POSVIT

Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 221 n. 19.

5 seqq. cf. III, 3844 *veter(anus) leg. XIII Gem., mil(es) torquatus et duplarius emesis sup.*, ubi de „Moesia" superiore cogitaverunt priores. Utroque titulo collato pro certo habeo *hemesi* vel *emesis* esse pro graeco *ἡμίσεος*, ut illic *Moesiae* sit cogitatione supplendum, hic legendum: *miles Moes(iae) provinci(a)e hemesi(s) superioris.* [Sed dimidia provincia pro monstro est. Equidem crediderim barbarum hominem scribere voluisse militem Moesiacum fuisse provinciae Moesiae superioris. Th. M.] — 8 numerus stipendiorum non est scriptus.

---

403 rep. Lambaesi in necropoli septentrionali.

D M S
C · FELIX ·
M · DF · TRB
N · XL ·
RNIN

Descripsi.

2 seq. *C.* (= nomen) *Felix* | *m(iles), b(ene)[f(iciarius)] trib(uni)* | [*vix. an*]*n. XL* | [*C. Satu*]*rnin*[*us*] cet.

404 in cippo litt. 0,03; rep. Lambaesi in pago in aedibus Galtier.

D M S
C · CAELIVS RV
FVS DOM HADR
B · PREF · LEG · III · AVG
VIXIT AN XXXVII
OFFILIA PROCVL
PIISSIMA EIVS HE
H · S · E

Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 222 n. 20.
4 *b(eneficiarius) pr(a)ef(ecti) leg.* cet. — 7 fin. *eius (coniux), he(res),* at malim *fe(cit)* vel *f. c.*

---

405 Lambaesi in necropoli septentrionali.

V N D O M
ML N XXV
VIX · AN · XLV
IVLIVS DO
MTVS MICO

Descripsi.
1 fortasse [*Sec?*]*undo m(iliti).* — 4 seq. scriptor voluit, puto, *Do|natus.*

---

406 in cupula (*caisson*) rep. in colle in ripa sinistra fluvii Bu Khabuzen prope confluentem eius cum Wed Nescheb (Lambaesi).

D · M
C · PAPIRIO AELIAN
O MEDICO · ORDINA
RIO · LEG · III · AVG · VIX
ANNIS LXXXV M · VII
D · XV · PAPIRIA VITAL
IS CONIVGI DIGNISSIMO

Poulle *rec. de Const.* XXII a. 1882 p. 390 n. 142.
3 seq. medici ordinarii iam prodierunt C. III 4279. 5959. 6532; VII, 690 al.

---

407 in attica arcus Lambaesitani, quo Verecundam ibatur.

IOLLENTI
7 EG · III · AVG
7 LEG · XIIII GE*m.*

Poulle *rec. de Const.* XXII p. 392 n. 152.
1 [*P*]*ollenti.*

408 in cupula rep. Lambaesi in foro.

D L I . . . I T M
sic P O L Y C R H O I
QVAE VIXIT A *nnis*
XXII M · II D X
CONIVGI RAR *issi*
MAE SATVR*u s*
AVG N ADIVT *or*
TABVL ET AE*li us ca*
PITO NA

Descripsi. — Poulle *rec. de Const.* XXII p. 390 n. 143.
2 POLYCHRO Poulle. Est, puto, *Polyc*[*hr*]*o*[*nia*]. — 8 seq. *Aeli*[*us Ca*] | *pito na* . . . .

---

409 in fragmento columnae rep. Lambaesi in foro.

D N
IVL · HER
VS ADIV *tor tabul?*
COL

Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 224 n. 26.

---

410 rep. Lambaesi in foro; litt. 0,08.

NIA
ERNEVS CA
FL · PP · IMPE
RESP *? lamb.*

Poulle *rec. de Const.* XXII a. 1882 p. 394 n. 157*b*.
2 Nescio an sit [*Caes*]*ern*[*i*]*us Ca* . . . . — 3 fortasse *fl. p. p. impe*[*ratoris*] . . . cf. e. g. *flamen Neronis Aug. f. perpetuus* C. IV, 1185. Quamquam dubium videtur, an ad imperatores vivos ea quidem aetate, qua hic titulus positus est, flamines perpetui pertinuerint.

---

411 rep. Lambaesi in foro ad templum Iovis cet. Nunc adservatur in praetorio.

M
FL · PP ·
L I V S
crep E R E I V S
IT ATIS

Descripsi et contulit Purgold. — Poulle *rec. de Const.* XXII p. 393 n. 154.

412 **Lambaesi in necropoli** septentrionali.

D · M · S ·
IVLIA · DON
ATA · V · A · XXXV
HON*o*RATA
SODALAI · FEC
H · S · EST

Descripsi.

4 **descripsi** HONARATA, fortasse errore. — 5 cf. sodalas monimentum ponentes **infra in titulo** Caesariensi.

---

413 **Lambaesi in** necropoli septentrionali.

D M
P · AFRANIVS · P · FIL
VLP · SECVNDVS · HADR
VIX · AN · XVII//
DIES · XXVIII · HIC
SITVS · EST

Descripsi.

3 **fin.** *Hadr(umeto)*. — 4 fin. num quid perierit non liquet.

---

414 **in tabula** marm. alta et lata m. 0,36; rep. Lambaesi prope templum **magnum** fori. Nunc adservatur in praetorio.

II
IN · N · DOMINI · N · CRIST*i* . . . . .
VOTVM · QVOD · PROMISIT · V*na cum*
FRATRIBVS · SVIS · DVLCI*ss. et cum*
CONIVGE ·· SVA · CASTA
A · SOLO · DEDICAVERV*nt*
IN CRISTO·VIVAS·VT· IN ME*lius crescas*

Contulit C. Purgold et ectypum sumpsit. — Poulle *rec. de Const.* XXII p. 400 n. 161.

Hunc primum esse titulum certo christianum qui Lambaesi prodierit monet **Poulle.**

XVI. LAMBIRIDI (*Khirbet Ulêd Arif*). Planities Brisch. (C. p. 443. 956.)

415 Hr. Wed Schaba.

D M S
M AVRELIO VIc
TORI MIL LEG
III AVG VIX ANI *sic*
XXXVII T ANTO
NIVS LVCIANVS
SOC MER FEC

Luciani *rec. de Const.* XXIII p. 119.

XXII*b*. NARAGGARA (*K'sîba M'rau;* C. n. 4641; eph. epigr. V p. 415. 555).

416 ad eph. epigr. V p. 415. Ad Naraggaram referenda esse rudera, quibus nomen est K'sîba M'rau, ante me pronuntiavit Goyt *rec. de Const.* vol. XX p. 169 seq., at argumentis usus parum firmis.

XXVIII. INTER GADIAVFALAM, SIGVS, THIBILIM, THVBVRSICVM (C. p. 484. 960; eph. epigr. V p. 419).

417 Hr. Bu Atfân.

MARCVS T	later-
ERENTIVS	culus
VICTOR VE	non
sic TRANVS V	scriptus
A LXXV H S E	

Descripsi. Edid. V. Reboud *rec. de Const.* XXIII p. 54 n. 59.
4 fin. V pro *v(ixit)*. — A dextra esse laterculum vacuum ego non notavi.

418 in cippo alto m. 1,80, lato 0,58, crasso 0,30; rep. Bu Atfân.

D M S

FORTVNA	IVLIVS · CRES ·
TA ROGA	CENS · FIRMI
TI · FIL · CRES	FIL · FVRNA
CENTIS · V	RIVS · PIVS
XOR · PIA	
VIX · ANN	
LIII	
H S E	

Descripsi. — V. Reboud *rec. de Const.* XXIII p. 42 n. 23.
col. *b* plus non est scriptum.

XXXI. THAGASTE (*Sûk Aghâs;* C. p. 508. 961; eph. epigr. V p. 422. 556).

419 ad eph. epigr. V n. 1289. Edidit etiam Goyt *rec. de Const.* XX p. 183. — V. Reboud, ut mecum communicavit per litteras, sic legit hunc titulum:

HIIRCVLI
AVG SAC
OPTATVS M
CIISIIRNI SEVERI
SVLPICIANI

| titulus Libycus

Est igitur 3 seq. *M. C(a)eserni Severi* cet.

XXXII. ZATTARA (C. p. 511. 961; eph. epigr. V p. 423).

420 ad eph. epigr. V n. 823. Contuli ectypum acceptum a Victore Reboud, unde refero haec: 3 CIS AVG · PII ARABICI cet. — 4 NICI PART PONTIFICI FIL *d*IVI; utrum esset PONTIFIC· an PONTIFICI, non satis liquebat. — Itaque error, quem indicavi cum titulum ederem, partim dumtaxat editoris fuit, partim quadratarii. — 8 TIS · DIVI TRAIANI PARTICI. — 15 NE..... \ EX ⸭ cet. Est, puto, [*patru*]*m* cf. supra n. 100, 6 seq.

XXXIII. INTER THAGASTEM ET THABRACAM (C. p. 514. 962).

421 in lapide marm. rep. Ain Sudan prope Hammâm Said (11 chil. a Sûk Aghâs inter septentrionem et orientem), ad viam a Sûk Aghâs ducentem La Calle.

MARTI AVG
SACRVM
C · POM · PE · IVS
/ICTOR M C
EX PRAECEP
ARATO LOC
D · SATVR ARA
S · P · F · ET DE

Descriptam a Perrot ed. Papier *bull. d'Hipp.* XXII p. 147.

4 in fine pro C esse posse F adnotat editor; est fortasse P, ut sit *m(agister)* [*p(agi)*]. Quamquam etiam lectioni M C i. e. *m(agister) c(astelli)* per se nihil obstat. — Deinde *ex praecep*[*to p*]*arato* (nam vix erat *arato*) *loc*[*o a*]*d Satur.* (i. e., puto, [*a*]*d Satur(ni templum)*) *ara*[*m*] *s. p. f. et de*[*d.*].

422 rep. Aïn Tella apud gentem Beni-Mazzen, in territorio Uled-Mesellem, ad viam ab Ain Draham ducentem La Calle, 5 circiter chil. inter septentrionem et orientem a Rûm el-Sûk. (Ain Dûm M'tilla legitur in mappa *du dépôt de la Guerre* novissima (a. 1883), at paucis chil. meridiem versus a Rûm el-Sûk).

PRO SALVTE D D D D N N N N
DIOCLETIANI ET MAXIMIANI PERPETVORV*m*
AVGG ET CONSTANTI ET *m*AXIMIANI NOBILIS
SIMORVM CAESS TE*m*PLVM DEI MERCVRI
VETVSTATE DELAPS*um* ///I//////ISSIMO
VNIVERSI SENIoRES MAS/////RENSIVM
SVMTIBVS SVIS RESTITVERVN*t et de*DICAVERV*t*
ANNO FORTVNATIANI MAG · CVRATORES
MACIDIVS PRIMVS

Exscripsi ex ectypis subministratis ab Alexandro Papier photographico et chartaceo. Edid. Vincent, qui titulum repperit, et Papier *bull. d'Hipp.* XXII p. 107 adiecta imagine photographica in tab. III.

5 DELAPS . . . . LISSIMO editores; videtur esse *delap*[*sum cul*]*t*[*u am-pl*]*issimo* vel tale quid. — 6 SENI . . . S certo legi, litteras intermedias dubitans. — Nomen pagi castellive incipiebat a *Ma-*; ante S, quam legi dubitans, num altera littera antecedat, non liquet. — 9 tertia littera videtur potissimum C vel G; etiam quinta non est certa; ARIDIVS PRIMVS Vincent et Papier.

XXXVI. HIPPO REGIVS (*Bôna;* C. p. 515. 962; eph. epigr. V p. 426. 557).

423 ad C. n. 5231 cf. add. p. 962. Exscripsi ex ectypo accepto ab Alexandro Papier; vv. 1—2 excepi sic:

NIIAM IE I
MERITA PONENDAM CENSVERAT QVo

1 est [*benevole*]*ntiam* vel [*obseque*]*ntiam* vel tale quid.

---

424 ad C. n. 5244. Contuli ectypum acceptum ab A. Papier, qui repetivit de visu *bull. d'Hipp.* XXII p. 124. Corrige 3 POLLITTA ∘ P ∘. — 5 in. ∘ H ∘ cet. — 7 seq. MARTIA|LI.

---

425 ad n. 10014. Lapidem nunc esse Douai in museo eoque adlatum Hippone Regio referunt R. Mowat *revue crit.* XII (a. 1881) p. 210 et Cagnat *bull. d'Hipp.* XX p. 25, qui edit sic: 2 fin. VET — 4 MTL · (*sic*) — 6 seq. P · PI · IS · ST (*sic*) punctis omissis in finibus versuum.
M O

426 in basi calc. alta m. 0,32; rep. Hippone in hortis quibusdam sitis ad montis Hipponensis pedem meridionalem contra lautumias (in eiusdem basis inversae latere opposito postea incisus est n. 427).

c. *salvius* L · F · QVIR · FVSC*us*
praef FABR · AEDIL · II VIR · II VIR QVINQ
*sta*TVAM · ARGENTEAM · EX · HS LI CCCXXXV
TRIBVS · LIBEL · SING · TERR · ET · AERIS · QVAD · CVM · REI · P · HS L · PROM
AMPLIVS · AD · HS · X · M · N · LEGITIMA · ET · HS · VII · M · N
QVAE · IN · IMAGINES · ARGENTEAS
IMP · CAES · TRAIANI · HADRIANI · AVG · PROMISIT · SVO · ET · C · SALVI
RESTITVTI · FILI · SVI · NOMINE · POSVIT · IDEMQVE · DEDIC ·
CVM · CORONA · AVREA

Contuli ectypum acceptum ab Alexandro Papier, qui edid. *bull. d'Hipp.* XXI p. 81.

4 *tribus libel(lis), sing(ula), terr(uncio) et aeris quad(rante).*

[Haec inscriptio prima omnium quae adhuc innotuerint rationem sestertiariam nobis ostendit adhibitam ad denarium assium senorum denorum illi rationi parum congruum. Scilicet statua haec constitit sestertiis 51335 $\frac{7}{16}$ sive praeter sestertios asse ($\frac{1}{4}$ sest.) semisse ($\frac{1}{8}$ sest.) quadrante ($\frac{1}{16}$ sest.), infra quem ea aetate nummus nullus cudebatur. Iam libellae tres = $\frac{3}{10}$ sest. et singula una = $\frac{1}{10}$ sest. et terruncius unus = $\frac{1}{40}$ sest. coniuncti aequiparant assem et semissem; aeris quadrans ratione sestertiaria cum perscribi nequeat, extra ordinem additus est. — Praeterea quod olim codices frustra flagitaverant, ut *terruncius* scribatur cum *r* duplici, iam postquam lapis ad eos accessit fortasse invenientur qui in scriptoribus recensendis observent. Exposui rem breviter in Hermae vol. XXIII p. 485. Th. M.]

---

427 in basi eadem, in cuius latere opposito antea inscriptus erat n. 426, litteris infimae aetatis.

AVRELIVS VIR CL
ARISSIMVS *s*

Contuli ectypum acceptum ab A. Papier, qui edid. *bull. d'Hipp.* XXI p. 84.

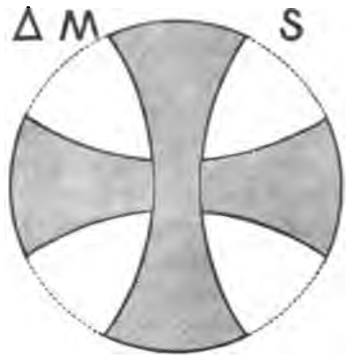
---

428 Bône.

*i*I VIR FLAM
PRP
s INSTANTER
AE · DIGNIT
5 *p*RINC
S A

Descriptam a Delattrio ed. R. Cagnat *bull. d'Hipp.* XVII p. 76, cf. tab. XX.
2 est, puto, *p*ERP.

429 in lapide calc. rep. in muro hortorum J.-M. Galéa sitorum ibi, ubi via ferreae Bône-Gelma et Bône-Mokta el-Hadîd inter se secant.

AMBILIS SENATOR DE NV
MERV BIS ELECTVM FIDE
LIS VIXIT IN PACE ANN LX
QVIEBIT SVB D NON AV
CV'S INDTC XV

Exscripsi ex ectypo accepto ab Alexandro Papier, qui edid. *bull. d'Hipp.* XXI p. 88.

2 potest etiam fuisse aMABILIS; certe igitur est *Amabilis senator de numer(o) bis elect(or)um*; quamquam de linea T litterae superposita in verbo ELECTVM non satis constat. [Senator hac aetate relatus inter officia militaria locum obtinet supra ducenarium, infra primicerium, sicut ostendi C. V p. 1059 ex loco Hieronymiano. Numerus *bis electorum* etsi alibi non nominatur, tamen recte dicitur de robore militum delectorum semel, quando militare coeperunt, iterum, cum in eum numerum sunt transpositi. TH. M.] — 6 *indic(tione) quinta decima*; nam T est pro I.

430 in lapide rep. in villa Verdier 11 fere chiliom. ab Hippone inter meridiem et orientem, in fluvii Seybouse ripa dextra.

C V † ƧTO
Ƨ ƧVBΔIA
CONVƧ BI
XXIT IN PACI
ANNOƧ
XGIII MEƧEƧ V
ET REQVIEBI
T ƧEXM R
LENΔAƧ APL

Exscripsi ex ectypo accepto ab Alexandro Papier, qui edid. *bull. d'Hipp.* XXI p. 96.

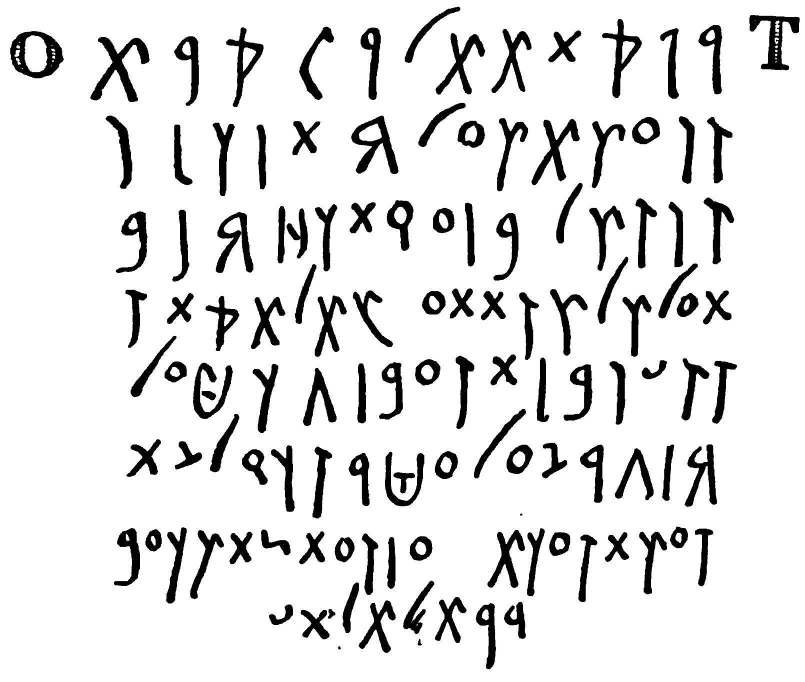
8 legendum videtur *(ante diem) sex(tu)m* cet.

XXXVII. INTER HIPPONEM ET CALAMAM (C. p. 519. 952).

'Ain Kila bu Seba'a (C. n. 5279 seqq.).

431 ad C. n. 5287. Falso relatum esse hunc titulum ad Kila bu Seba'a repertum eodem loco ac n. 7830, *au pont des Radjetas,* adfirmat V. Reboud *rec. de Const.* XXIII p. 20. Qui pons ubinam sit etiamsi non certo compertum habeo, videtur tamen situs esse ad viam ferream Bône-Philippeville.

432 in lapide calc. rep. Gelaat bu-Seba'a in fundo Boivini notarii Calamensis.

RVFO METATIS F
NVM HONOR
VIX ANNI L FECER
B VIII H L S E Q

Papier et Mélix ad ectypum delineatam edid. *bull. d'Hipp.* XXI p. 104 et 231.

Repetenda curavi quae traduntur. At Punica certe non satis perite aut descripta aut edita sunt. Nam Bernhardus Stade collega linguae Punicae peritus consulenti mihi respondit de eis, qualia traduntur, fere nihil certo intellegi nisi 2 in. *erexit,* 5 nomina exstare Rufi et patris eius et avi, 7 *vixit annis quinquaginta.* — Lat. 2 videtur esse *Num(idae) hon(orato)* i. e. honore vel honoribus in isto Numidarum pago functo. — 3 seq. est fortasse *feceru[nt]* [*f(ili)*] vel *feceru(nt)* [*fili*]; deinde *h(oc) l(oco) s(epultus) e(st).*

XLIII. SIGVS (*Sigus* vel *Bordj Ben Zekri*; C. p. 552. 964. 979; eph. epigr. V p. 432).

433 rep. Sigus; nunc est apud Poullium.

M · A · S
M · T · V
s. l. A

A. Poulle *rec. de Const.* XXII p. 315 n. 56.

1 *M(ercurio) A(ugusto) s(acrum)* interpretatur Poullius titulum votivum esse ex lapidis forma auguratus. Qua coniectura admissa litteris M · T · nomen dedicantis contineri et reliqua *v(otum)* [*s(olvit) l(ibens)*] *a(nimo)* legenda esse probabile videtur.

---

434 in basi rep. Sigus *dans une pièce carrée à gauche et à côté du temple.*

M AVRELIO
CAES IMP HA
DRIANI ANTO
NINI AVG PII FIL
5 DIVI HADRIA
NI NEPOTI DD PP

Ex manuscr. Delamarii vol. IV p. 295 n. 436 edid. Cagnat *bull. épigr. de la Gaule* vol. VI p. 239.

---

435 Sigus.

D · M · S
IVLIA VRBA
NA SACER
DOS MAG
5 NA V · A
CI H · S · E

Prudhomme *rec. de Const.* vol. XX p. 186 n. 150.

XLVIII. Crypta *ez-Zemma* (C. p. 554; eph. epigr. V p. 436).

436 ad eph. epigr. V n. 887. 1 corrig. C D PHVEN.

LIV. CIRTA, postea CONSTANTINA (*Constantine;* C. p. 618. 967. 979; eph. epigr. V p. 440).

437 in basi alta m. 0,50, lata 0,50, crassa 0,33, litt. 0,04—0,02; rep. Constantinae in Arabis cuiusdam aedibus. Nunc adservatur in hortis publicis.

*te*LLVRI ❦ AVG ·
*Iul*IVS P IVLI VRBANI
fil. QVIR VRBANVS EQ P
*o*RNAT QVAEST AED IIII
*c*OL PRAEF PRO III VIR OB
*ho*NOREM AEDILITATIS PRAET
*Hs x*X N̄ DECVRIONAT REI P IN
*l un*A CVM TETRASTYLO DE
dit IDEMQVE DEDICAVIT
et ob DEDIC LVD SCAEN CV*m*
*miss*ILIBVS EDIDIT LDDD

Contulit Purgold et ectypum sumpsit, ex quo et ipse exscripsi. Edidit Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 246 n. 55, qui etiam supplementa addidit.
6 seq. *praet(er)* [HS x]x *(milia) n(ummum) decurionatus rei p(ublicae) in-* [*l(ata)*] (Telluris simulacrum) [*un*]*a cum tetrastylo* etc.

---

438 in basi calc. alta m. 1,05, lata 0,78, crassa 0,62; rep. Constantinae in via *d'Orléans* in aedibus destruendis; hortis publicis destinata est.

P · SEPTIMIO · L · F
GETAE PATRI · IMP
SEVERI · AVG · PIIS
SIMI · FILI · MAXIMI ·
PRINCIPIS · AVI · IMP
SANCTISSIMI · ANTONI
NI · AVG · FORTISSIMI · ET · IN
DVLGENTISSIMI · PRINCIPIS
RES · PVBL · IIII · COL CIRT ·
D · D · P · P
❦

Descripsit C. Purgold et ectypum sumpsit, quod ipse contuli.
1 **patris** Severi praenomen huc usque non innotuerat. Qui vel Lucio vel **Marco** ei praenomen fuisse antea dixerunt (cf. A. de Ceuleneer *essai sur la vie et le règne de Septime Sévère* Bruxelles 1880 p. 13), ii iam erroris convicti sunt. Nam in arcu urbano *M. fil.* quod Severus nuncupatur, id spectat non ad patrem naturalem, sed ad M. Aurelium Antoninum praepostera adoptione ab eo patrem acquisitum. — 5 *avi* errore aut concipientis titulum aut quadratari pro *avo* positum est. — Videtur autem titulus positus esse non ante a. 198, ut quo Antoninus Augustus a patre dictus sit. — Ceterum cf. quae infra adnotabo ad n. 439.

439 in basi calcarea alta m. 1,03, lata 0,80, crassa 0,65, litt. 0,06—0,07; rep. a. 1886 Constantinae in via *d'Orléans* contra ecclesiam principalem; nunc adservatur in hortis publicis.

PACCIAE MAR
CIANAE QVON
DAM CONIVGI
IMP · SEVERI AVG
PIISSIMI MAXI
MI · PRINCIPIS
RES PVBL IIII COL
CIRT D D P P

Descripsit Purgold.

De priore Severi uxore alia testimonia non exstant nisi haec Spartiani in vita Severi cap. 3: *uxorem tunc Marciam duxit, de qua tacuit in historia vitae privatae. cui postea in imperio statuas conlocavit,* et cap. 14: *rumore deinde belli Parthici extincti patri matri avo et uxori priori per se statuas conlocavit.* Hic igitur primum comparet verum eius feminae nomen. Civitates vero rationem imperatoris, de qua Spartianus refert, imitatas esse consentaneum est. — Ceterum Purgoldus addit hanc basim praecedenti P. Septimi Getae tota specie et mensuris adeo comparem esse, ut verisimile sit eas simul statutas esse. Quod bene convenit tam cum titulorum tenore (cf. *imp. Severi Aug. piissimi (fili) maximi principis*) quam cum Spartiani verbis modo laudatis cap. 14, utpote ubi patris Severi et uxoris prioris statuae item coniungantur.

---

440 in lapide rep. Constantinae, humi iacente ad portam Djedîd.

M AVRELIO ANTONINO
*c*AES*ar*I *fil*IO
IMP CAE*s diui* M ANTO
NINI PII *ger*MANICI · SAR
MATIC*i fili diui com*MODI
FRATR*is diui anton*IN*i*
PI*i nepotis diui had*R*i*
*ani pr*ONE*potis diui tr*A*i*
ani PARTHICI *abnepotis* DI
VI NERVAE · ADN*epotis*
l. SEPTIMI SEV*eri perti*NACIS
aug. ARABICI *adiabeni*CI
*pont. max. trib. pot. x i*MP *xi* a. 197
cos iii procos FORTISSIMI
FELICIS*simi*QVE P*r*INCI*pis*
RES PVBL*i*C*a cirte*NSIVM
LEG *aug.* P*r p*R
q. ANICI*o fausto u. c. pa*TRO
NO COLO*niar*VM *Nostra*RVM

Ex mscr. Delamarii vol. IV p. 186 n. 295 edid. Cagnat *bull. épigr. de la Gaule* vol. VI p. 238, qui supplementa addidit.

Titulum scriptum esse post Commodi memoriam a Severo restitutam et ante Antoninum imperio destinatum adnotat Cagnat. — De Q. Anicio Fausto vid. supra ad n. 390.

441 in lapide alto m. 0,52, lato 0,44; rep. Constantinae, in suburbio el-Kantara, in aedibus Si Masuh.

D M
M AVRELIO FI
DELI PROCVRA
TORI LVCILIA TEREN
TIA CONIVGI INCOMPA
RABILI ET LVCILIANVS
FILIVS PATRI DVLCISSIMO
FECERVNT

Descripsit C. Purgold et ectypum sumpsit. — Edidit acceptam a Mercier A. Poulle *rec. de Const.* XXIII p. 247 n. 56.

---

442 in tabula calcarea rep. Constantinae prope hortos publicos; in iisdem nunc adservatur.

D M
P PVBLICIVS
COLONIE · L
B · FORTIS
V · A · XXXX
H · S · E

Descripsit Purgold.

---

443 in lapide alto m. 0,18, lato 0,32; rep. Constantinae in pavimento vestibuli *de l'Usine à gaz;* litt. m. 0,015.

IHEV
CTIONIS
INTEREA DVM LIBEROS /VAEI
LIBERA PARENTES HABEBVN
ANNO PENE FINITO TECVM
ME FINITIMA VIDI
SEPARATIO RHOD

Descripsit Purgold et ectypum sumpsit, quod ipse contuli. Edid. acceptam a Victore Reboud Goyt *rec. de Const.* XXIII p. 129 n. 17.

1 IHEV ego in ectypo dispexi; Purgold IIIE\, Reboud IAEV. Videtur esse [*T*]*hev*[*este*] vel [*T*]*hev*[*estina*]. — 2 e. g. [*adfe*]*ctionis*. — 3 fin. LIBEROS VAEI Purgold, LIBEROS \E Reboud. — 6 fin. post VIDI aliquantulum spatii vacat. — 7 fin. videtur in ectypo esse RHODI.

[Inter manuscula coniugalia sepulcrum recte locum habere non ignorant qui haec curant. Fuit autem epigraphe sic fere:

Interea dum liberos [*q*]*uae*[*runt, itinera*] *libera parentes habebun*[*t*]. *Anno pene finito tecum* [*multa mini*]*me finitima vidi. Separatio Rhod*[*i facta est.*] TH. M.]

LV*a*. CIVITAS CELTIANENSIVM (*Khorba Beni-Welbân*; eph. epigr. V p. 442).

444 ad eph. epigr. V n. 900. 7 in. S certa est, quamquam pars summa interiit.

LVI. COL. VENERIA RVSICADE (*Philippeville;* C. p. 684. 967. 979; eph. epigr. V p. 446).

445 in tabula rep. Philippeville prope ecclesiam.

MAGNA QVOD ADSVRGVNT SACRIS
FASTIGIA TECTIS
QVAE DEDIT OFFICIIS SOLLICITVDO PIIS
MARTYRIS ECCLESIAM VENERAN
DO NOMINE DIGNAE
NOBILIS ANTIS TES PERPETVVS
QVE PATER
NAVIGIVS POSVIT CRISTI LE
GISQVE MINISTER
SVSPICIANT CVNCTI RELIGIONIS OPVS

Exscripsimus ex ectypo accepto ab Alexandro Papier C. Purgold et ego. Edid. Gouilly Rusicadensis *bull. de corr. afr.* a. 1885 p. 529, sed in octo versus falso divisam, iterum accuratius idem *bull. du comité* a. 1886 p. 371, et acceptam ab eodem Desjardins *comptes-rendus de l'acad.* XIV (a. 1886) p. 227.

1 ADSVRGVNT SACRIS editores Galli; ectypum licet hoc loco non prorsus sufficiat, tamen inter ADSVRGVN et SACRIS nullam litteram intercedere ostendit; est igitur sine dubio, quod dedi, ADSVRGVNT cf. 10. — 6 hiatus in verbo ANTISTES vitio lapidis explicatur; in fine PERPETVVS Desjardins; etiam in ectypo nostro littera ultima non cernitur.

Magna quod adsurgunt sacris fastigia tectis,
Quae dedit officiis sollicitudo piis:
Martyris ecclesiam venerando nomine Dignae
Nobilis antistes perpetuusque pater
Navigius posuit Cristi legisque minister.
Suspiciant cuncti religionis opus.

Versuum sententiae ita sunt intellegendae, ut non solum accusativus *ecclesiam* sed etiam enuntiatum a *quod* incipiens tamquam obiecta pendeant a verbo posuit: *Magna quod adsurgunt sacris tectis fastigia, quae officiis piis sollicitudo dedit: ecclesiam Dignae venerando nomine martyris posuit Navigius* cet. — De Digna martyre Africana alibi, quantum sciam, nihil traditur.

LIX. COL. SARNENSIS MILEV (*Mila;* C. p. 701. 967; eph. epigr. V p. 448).

446 Mila, in aedium pariete in alto posita.

rosa
C · IVLIVS · CONTENT
VS · VOTVM SOLVIT
anaglyphum simile
atque eph. epigr. V n. 921.

Descripsit Purgold.

447 **Ras-Marschu,** qui collis distat a Milev meridiem versus chiliom. 3.

IIII VIRO IIII COL
COL MILEVITANA
IVLIVS Q · FIL · QVIR
/ABIVS AGRIPPINVS
RARISSIMAE AD

Reboud et Goyt *rec. de Const.* a. 1881 p. 30.
2 [*praef. i. d. in*] *col(onia) Milevitana.* — 5 fin. fortasse *ad*[*fectionis*].

448 **Mila** in hortis doctoris Aisa ben Hadj.

D M
Q · FABIVS · M · F
Q · SOLVTOR
INTER · AMCIS
CERTVS · ET FI
DELIS · OKVNDO
RVSICADE
V A · C

Descripsit Purgold.
4 *amicis* pro *amicos*; [fortasse *inter(ioribus) amicis.* TH. M.]

LX. A MILEV ET A CVICVL MERIDIEM VERSVS (C. p. 704. 967; eph. epigr. V p. 451).

449 **ad** n. 8239 cf. eph. epigr. V n. 926: 8 fin. est in lapide: CVRATORE RAE · SODALE. Fugit me, cum ante de hoc titulo agerem, exemplum alterum in re praesenti a me factum.

450 **Aïn-Djemîl,** in finibus gentis Uled-Kebbeb, a Temda occidentem versus SERGENT. Radjas, in fundo André PVRGOLD.

D · M ·
Q · STATVS · CAE
CILIVS · BVTRA
V · A · LXX · EGIT · IN
HIS · PRAEDIS · AN
NIS · XXV · ANTIO
CHIS · MARITA ·
PROFVTVRVS · IM
BER · FILI · CVM · SO
RORIBVS · SVIS ·
PATRI · DIGNISSIMO ·
H · S · E

Recognovit et ectypum sumpsit Purgold. — A Sergentio descriptam edid. **Reboud et Goyt** *rec. de Const.* a. 1881 p. 28.
6 XXV errore, ut videtur, aut lapicidae aut eius, qui titulum composuit, pro XXXV, cf. titulum filii n. 451.

451 Aïn-Djemîl SERGENT; Radjas in fundo André PVRGOLD.

D · M · S ·
P R O F V T V R V S
V · A · LVII · EGIT
IN · HIS · PRAEbS · CVM
BVTRA · PATRE · SVO ·
ANNIS · XXXV ET · POST
OBITVM PATRIS AN
NOS · XXII · IMBER
CVM · SOROkBVS ·
SVIS · FRATk · DIGNS
SIMO
H · S · E ·

Recognovit et ectypum sumpsit Purgold. — Descriptam a Sergentio ed. Reboud et Goyt *rec. de Const.* a. 1881 p. 28.

LXI. CVICVL (*Djemila;* C. p. 708. 967. 979; eph. epigr. V p. 452. 558).

452 ad C. n. 10899 cf. eph. epigr. V n. 930. Partem sinistram recognovit Purgold, unde confirmantur coniecturae complures, quas protuleram l. l. Satishabeo nunc haec referre: 2 VICTORIAE CY|RILLAE. — 3 ROGATAE. — 8 DEDICANTIB·GARGILIIS·VICTOR|IA ET cet. — 9 PRAETORIANIS |ITEM M IVL·VIC| TORE cet.

---

453 in fragmento calc. alto m. 0,20, lato 0,13, crasso 0,12; rep. Djemila in castelli Byzantii ruderibus.

I O V
S A C
V O L
C I A D
A VII

Descripsit Purgold.

Supra nihil videtur deficere, namque legerim: *Iov*[*i optimo maximo*] *sa-c*[*rum*] ...

---

454 in basi calc. alta m. 0,76, lata 0,59, crassa 0,53, litt. 0,06; rep. Cuicul ad introitum urbis, ante arcum.

SARAPIDI
AVG

Descripsit Purgold.

455 in lapide calc. fracto alto m. 0,36, lato 0,57, crasso 0,38; rep. Cuicul ad arcum.

PRO SA*lute* AVG*g*
DDD NNN
Q · LVCILIVS CRES*cens*
ET Q LVCILIVS IELVSIVS
SACERDOTES VISV AD
MONITI ARAM DE SVO
FECERVNT DEDICAVE
RVNTQVE ·

Descripsit Purgold.
4 fin. [*P*]*elusius*.

---

456 in fragmentis compluribus litt. m. 0,10; rep. Cuicul ad theatrum.

. . . . . *ant*O*nino pio*
FELICI AVG *arab. adiab.*
PARTHICO MAX *brit. max.*
GERMAN MAX *pont. max.*
TRIB POT*est. xu / / imp.* 213/214
P P · COS · IIII PROCOS · *patri*
PATRI*ae* . . . .
. . . .
RESP · CVICVL · DEV · . . . . .

V. Reboud *rec. de Const.* XX (a. 1881) p. 211 n. 193.
6 corrigendum videtur II · COS cet. Est igitur titulus positus a. 213, ut a quo Antoninus coeptus sit *Germanicus* et *imp. II* appellari et fasces quartum susceperit, vel etiam a. 214 ineunte, antequam imperatoris III titulum assumpsit.

---

457 in lapide calc. alto m. 1,0, lato 1,02, crasso 0,27; rep. Cuicul ad arcum.

PRO BEATITVDINE *temporum*
DD · N · N · VALENTI*niani et ualen*
TIS SEMPER · AVGVS*torum basili*
CAM VESTIARIAM D*e sua pecunia ex*
TRVXIT DEDICAVIT*que publilius*
CAEIONIVS CAECIN*a albinus u. c.*
CONSVLARIS · SEX*fascalis prouin*
CIAE NVMIDIAE CVR*ante et propri*
O SVMPTV PERFICIENT*e* . . . .

Descripsit Purgold.
3 seq. *basilicam vestiariam* intellego negotiatoribus vestiariis maxime destinatam. — 6 de Publilio Caeionio Caecina cf. C. p. 1064.

458 in lapide alto m. 0,50, lato 0,80, litt. 0,075; rep. Cuicul ad introitum urbis, ante arcum.

. . . . *fl. simplicius u. c.*
*consularis sexfascalis p*ROVIN
*ciae numidiae cur*ANTE AC PROPRI
*o sumptu perficient*E RVTILIO SATVR
NINO · V · C

Descripsit Purgold.
Restitui ad C. n. 8324, quocum etiam initium huic videtur commune fuisse.

PARS QVINTA.

PROVINCIA MAVRETANIA SITIFENSIS.

V. Kabilia maior (C. p. 768. 974).

459 (= C. n. 8414). Eodem loco (in pariete stabuli Bordj Ain-Medda) repperit Poinssot, cuius exemplum editum *rec. de Const.* XXII p. 208 n. 24 quamvis mendosum hic repeto, ut cum prius edito comparare possis.

D M
TITVS TATINV
S MARIANVS PR
EFECTVS G N VIXIT
ANNIS LXXI SATIRVS SE
VERVS
ENS SVO
B M EIVS RVNT S ASCIA
DEDICATVM

3 seq. fortasse *pr(a)efectus g(entis)* nisi potius est *c(astelli) N* . . . . .

460 rep. Hammâm-Gergûr, 10 fere chil. occidentem versus ab Ain Rûa (cf. C. p. 720).

EX IMPERIO DOMINAE
*c*AELESTI FECII · DATVS
FVRIVS SATVRNINVS
SVIS IMPESIS FEOI

Exemplum acceptum ab Iullien Saldensi mihi misit Poinssot. Non attigi.

VI*a*. NOVAR... (*Beni Fuda;* C. n. 6868 p. 970; eph. epigr. V p. 453. 559).

461 (= C. n. 10907.) Descripsit Purgold lapidem a dextra fractum, altum m. 0,35, lat. 0,75.

GENIO N C ... AC · IEMI / VI
CORRVP · F ... OSIT · ADIVAN
T · COEL · MAR · E · V PAT · CIVES · NOV
SVIS · SVMT · RESTITV · ET DEDIC
5 CVRANTE · M · VALERIO · GENTIO
D · XVII KAL · FEBRVAR · PR CCV a. 244

2 post CORRVP · sequi aut F aut P, deinde reliquias litterae vel A vel M, tum vel D vel B, porro S, ultimum autem, quod indicaverit ante hiatum, elementum non esse certum addit Purgold. Post hiatus IOSIT · certum est. Versibus 1 et 3 nunc lux affulget ex titulo recens reperto infra n. 467. Suppleo igitur: *Genio No*[*var. Aug. s*]*ac.* [*t*]*em*[*pl*]*u*[*m corrup*(*tum*) [*et*] — in lapide erat, puto, E — *ad so*[*l*(*um*) *dep*]*osit*(*um*) (cf. C. n. 8995) *adi*(*u*)*van*(*te*) *T. Coel*(*io*) *Mar*(*tiale*) *e*(*gregio*) *v*(*iro*) *pat*(*rono*) *cives Novar. suis sumt*(*ibus*) *restitu*(*erunt*) *et dedicav*(*erunt*) *curante M. Valerio Gentio* (*ante*) *di*(*em*) *XVII kal*(*endas*) *Februar*(*ias*) (*anno*) *pr*(*ovinciae*) *CCV.* — *T. Coelius Martialis e. v.* fortasse idem est, qui eph. epigr. V n. 1297 nominatur *c*(*larissimus*) *v*(*ir*). Nam cum possit post hunc titulum positum inter patres adlectus esse, tum Cn. Senecio frater eius in n. 1297 etiam tunc appellatur *eq*(*ues*) *R*(*omanus*). — 5 M. Valerius Gentius redit infra in n. 467 eidem numini dedicato eodem anno. Templum eius cura restitutum Saturni esse probabiliter Purgoldus conicit, cum etiam hunc lapidem ibi ubi n. 470 et frequentia monumenta votiva ad Saturnum spectantia repertum esse etsi non illud quidem certum, attamen veri simile sit.

---

462 (= C. n. 10914). Recognovit Purgold titulum, qui nunc adservatur in aedibus Almeras.

SATVRNO · AVG · SACR
L · LICINIVS RVFVS

---

463 ad C. n. 10930. Recognovit Purgold, qui v. 3 seq. excepit sic:

DEC · KAL · SEPT · PT · M
CXII · HEC · EST PAVSA

3 seq. ego non intellego, nisi quadratarii lapsus agnoscendus est, qui repetiverit PT et pro N (= *numero*) inciderit M. Fortasse enim significatur numerus, quem habebat sepulcrum in sepulcreto. Deinde: *h*(*a*)*ec est pausa* cet. — 6 L · T · CICERO · EI · F · A · P · CCXXXV i. e. *ei f*(*ecit*) *a*(*nno*) *p*(*rovinciae*) 285 = 324 p. Chr.

464 (= eph. epigr. V n. 933). Titulum repertum et adservatum una cum n. 470 accuratius excepit Purgold. Lapis altus est m. 1,75, latus 0,57, crassus 0,22.

fastigium

cygni caput cygni caput

Saturnus in

leone sedens, falcem tenens

SATVRNO AVG · SACR

femina cum flore vir cum acerra

ara

Q·CAELIVS FEL·IX SACERD V·S·L·A·

bos sinistrorsum

465 (= eph. epigr. V n. 934). Titulum repertum et adservatum una cum n. 470 accuratius excepit Purgold et ectypum sumpsit. Lapis altus m. 1,75, lat. 0,50, cr. 0,28 itidem exornatus est atque n. 470.

protome Saturni

SATVRNO AVG · SAC ·

femina vir

ara

M POMPEIVS FELIX

SAC · VOTVM SOLVIT

L · A · DED · ID NOV PR CLXXVIII a. 217

bos sinistrorsum

466 ad eph. epigr. V n. 1297. Descripsit Purgold. Unde refero 1 litteras LIAE initium versus facere. — 4 fin. SENECE. — 5 in. EQ · R · FRATRIS cet.

467 in basi arave calc. alta m. 0,80, lata 0,37; rep. Beni Fuda prope lacum antiquum supra aedes officii pontium ac viarum.

G E N I *o*
N O V A R
AVG · SAC
M · VALERIS (*sic*)
G E N T I V S
V · S · L · A ·
· D · D ·
XVII · KAL ·
FEBR · A · PR ·
· CC · V a. 244

Descripsit Purgold.

2 fin. ultimum elementum certo R esse adnotat Purgold. Itaque oppido, quod hoc loco olim florebat, sane non fuit nomen Novaliciae, ut coniecit Poulle, sed a *Novar-* incipiens. — 4 seq. M. Valerium Gentium habuimus supra in n. 461.

---

468 in lapide alto m. 1,58, lato 0,47, crasso 0,30; rep. ibi ubi n. 470 etiam cum eo adservatur.

fastigium
caput cygni caput cygni
protome Saturni cum
falce et favo (?)

SAT · AVG · SAC ·

femina vir cum acerra
ara

L · GARGILIVS · FELIX · SA*cerd*
VOTVM · SOLVI T · LI*bens*
ANIMO · DEC · VIIII KAL · IVN · A P · CI
\

bos sinistrorsum

Descripsit Purgold et ectypum sumpsit. — Finot *bull. d'Hipp.* XIX p. XL.
3 inter SOLVI et T vitium lapidis. — 4 DEC errore, puto, lapicidae pro DED.

---

469 in fragmentis duobus latis m. 0,45, crassis 0,20, altis *a* 0,85, *b* 0,72; rep. ibi ubi n. 470. Mense Decembre a. 1886 humi iacebat in vici foro.

a

Saturnus sedens in leone sinistrorsum
gradiente

*s*ATVRNO AVG · S*ac*

feminae viri
capita
(reliqua perierunt)

b

feminae viri
pedes

*i*VNIVS SECVN*d*
*u*S V · S · L A DD VIII ID. .

bos sinistrorsum

PR · CC a. 239

Descripsit Purgold et fragmenti *b* ectypum sumpsit.
b 2 DD hic quidem certo significat *dedicavit* (vel *dedicatum*).

470 in lapide alto m. 1,70, lato 0,59, crasso 0,22; rep. Beni Fuda in fur officii pontium et viarum (*administration des ponts et chaussées*), ubi servatur in hortis. — In eodem fundo, sub huius officii aedibus, om fere monumenta votiva Saturno dedicata reperta esse, quae ad hunc di Beni-Fuda prodierunt (etiam C. n. 10912), adfirmavit Purgoldo Henr Gallus officialis, qui his effossionibus ipse vel interfuit vel instituit. Id addidit ibi in profundo 2—3 metrorum sub terra latitare paviment quoddam totum ex eiusmodi monumentis compositum; unde quot huc que prodiissent, eruta, alia autem circiter duodecim relicta esse propt impensarum magnitudinem. Itaque prope ab hoc loco templum Satur fuisse Purgoldus probabiliter coniecit.

protome Saturni

cygni caput — cygni caput

☩ SA · TVR · NO · AVG · SAC ·

---

femina veste longa et armillis ornata — ara — vir vas tenens sinistra, dextra thure libans

---

L LICINIVS DONATVS SACER

DOS VOTVM SOL · LIB · A

sic NIMV FEC ET · D · IIII · KAL · IAN · P · CLXXXIII a. 222

---

bos stragulo ornatus sinistrorsum gradiens

Descripsit Purgold. — Finot *bull. d'Hipp.* XIX p. XXXIX.

---

471 in fragmentis duobus latis m. 0,59, crassis 0,22, altis *a* et *b* 0,80; rep ibi ubi n. 470. Nunc humi iacent ante aedes Pinquier.

a

s a t u r N O

a u ꝸ S A C *s*

---

femina cum lagoena — vir

ara

---

b

ꝸ ssi

QVINIILI · ANVS

V · S · L · A *s*

Saturnus in leone sedens

Descripsit Purgold.

472 in lapide fracto alto et lato m. 0,55; rep. Beni Fuda ibi ubi n. 470. Nunc est in aedibus Rochette.

protome Saturni
in fastigio cygnorum
collis ornato

SATVRNO · AVG · SACRV*m*

Descripsit Purgold.

---

473 in lapide infra fracto alto m. 0,68, lato 0,54; rep. Beni Fuda ibi ubi n. 470. Nunc est in aedibus Barbaroux (antea Cazenave).

Saturnus velatus in leone sedens
in fastigio cygnorum collis ornato

~~SATVRNO · AVG · SAC~~

Descripsit Purgold.

---

474 in lapide alto et lato m. 0,50, rep. Beni Fuda in aedibus Rochette in pavimento.

CERELIVS · METVMVS
FILIVS · DIDIKVIV
MENSA · PATRIS
MEI MAXSIM
VS · V · M · LXXX
VII · KA · APR A
P · CCXCII a. 331

Descripsit Purgold.

2 fin. DIDIKVIV est sine dubio, ut monet Mommsen, *d[e]dik[avi]*. Ergo hic est tenor tituli: *Cerelius Metumus, filius, d[e]dik[avi] mensa(m) patris mei Maxsim(i)*. Is *v(ixit)* [*an(nis)*] LXXX, decessit ante diem VII *kal.* cet.

VII. SITIFIS (*Setîf;* C. p. 723. 972; eph. epigr. V p. 454. 559).

475 ad eph. epigr. V n. 940. Non deam, sed Saturnum supra titulum sculptum esse cognovit Purgold.

---

476 in lapide infra fracto alto m. 1,25, lato 0,42; Setîf, *cour du génie,* in pariete positus earundem aedium atque eph. epigr. V n. 942.

Saturnus velatus, in solio sedens

saturno AVG *s* SACR

vir et mulier manus iungentes

Descripsit Purgold.

477 in cippo alto m. 0,60, lato 0,62; rep. Setîf, *entre l'enceinte du cimetièr européen et celle du parc à fourrage de la garnison, à 500 m. à l'est de remparts de la ville.*

MEMORIAE
AVRELI · RVFI · MIL · COH · I
VRBANAE · CRESIVS ·
PEREGRINVS ET AVRELIVS ·
5 BARICCIO MILITES COHOR · P · V ·
PROCVRA VERVNT

AVREl/IVS · L · IESL · P S F

Payen *bull. du comité* a. 1884 p. 73.

3 fin. vide ne sit *C[a]esius.* — 5 fin. et 7 parum diligenter videntur excepti esse.

VIII. MONS (*Hr. el-Ksar;* C. p. 739. 973).

Nomen *Hr. el-Kasbat* (male *Kasbait*), quo haec rudera nuncupavit Wilmanns, indigenis in usu esse cum neget Purgold, contra confirmat, quod iam pridem dixerat A. Poulle, ea nominari nunc certe *Hr. el-Ksar.* Mola autem prope rudera ad pedem montis sita Germani cuiusdam propria a Gallis appellatur *moulin de Mons.*

478 in lapide supra et infra fracto alto m. 1,65, lato 0,56, crasso 0,20; rep. el-Ksar. Nunc adservatur in curte molae Schwarzii (*moulin de Mons*).

protome Saturni in fastigio

SATVRNO ◦ AVG ◦ SACR ◦

femina ara vir

L SEXTILIVS FELIX ◦ SACR

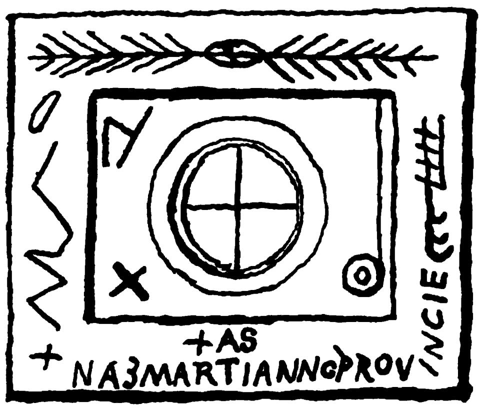
bos dextrorsum gradiens ara sacerdos et duo camilli

Descripsit Purgold.

XIV. *Ain Mafra* et vicinia (C. p. 747).

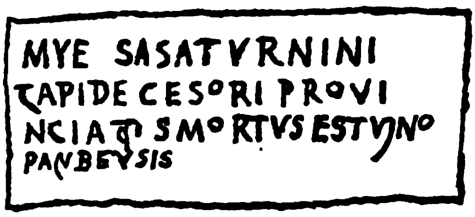
479 (= C. n. 8774). „*Sur une pierre gisant près d'une maison arabe à Guerria, chez les Bigha-Dahra, près de Ras el-Oued, source de la rivière, qui se perd dans le chott du Hodna sous le nom de Oued-M'sila, après avoir porté successivement ceux de Oued el-Ksob et de Oued Medjez*". Cum hac loci, ubi prodiit titulus, descriptione ad exemplum Lamberti eum repetivit Poulle *rec. de Const.* XXII a. 1882 p. 320.

a

a. 392

b

Repetivi edita. — *a* est ... (numerus) *n*[*o*]*nas Martias* cet.; fortasse iungendum esse *VI nonas Martias* (*b* 3 fin. cum *a*) putat Mommsen. — *b* 1 in. legendum esse *me*(*n*)*sa* bene coniecit Poullius; deinde *Saturnini lapidec*(*a*)*esori provincia*. — 3 certe est m̄ s = *M*(*auretania*) *S*(*itifensi*); deinde *mortu*(*u*)*s est*; quae sequuntur certo quidem ut enuclearem mihi non contigit. At temptaverim conicere [*Kal.*] *No*[*b*]*anb*[*ribus*], ut dies in antica indicatus spectet ad dedicationem monumenti fortasse postea incisus.

XVIII *a*. MVNICIPIVM AVG ...? (*Hr. Bel Imur*).

480 in fragmentis duobus lapidis fracti altis m. 0,46, crassis 0,20, latis *a* 0,45, *b* 0,50; rep. auctore officiale quodam viae ferreae in ruderibus Hr. Ben Imur (vel Bel Imur, ut scribitur in mappa Gallorum Titre, Derrien, Parisot edita a. 1876) sitis prope Ain Schenia stationem viae fer-

reae inter Setîf et Bordj Bu Arerîdj, 16 fere chiliom. hinc distantem; nunc humi iacet Bordj Bu Arerîdj ante aedes quasdam ad stationem viae ferreae pertinentes.

I N D V /LG NOVI SE
COL · KAL IMP · CÆS · M A NTONI · GORDIA
I A N V INVICT II FEL · AVG P P P Q VO
A R I S T F HACAN VS II O SPATIO C N
MM · CONTIN BATVR MV AVG REBARA
FOT · IS YIRIBV FIDVCIA PACIS OPTANTE M
MALOLESRO P ROLATVM EST FALTRE
CVRA · R D F FL AVG D D SAIIANIT
VIC IAACC

Descripsit Purgold et ectypa sumpsit.

4 fin. post SPATIO **mensuram indicatam esse censeo. — 5 in. fortasse esse** ***min(us)*** **me monet Mommsen. — 6 fin. post** ***optante*** **nomen scriptum erat.** ***Malolesrus*** **fortasse cognomen est barbarum. — 7 fin. exspectamus mensuram indicatam esse vel terminum, quo usque pomerium prolatum sit. — 8 fin.** SAIIANIT, **ut descripsit Purgold, vel** SAIIAMIV, **ut mihi visum est esse posse in ectypo, in levi rasura scriptum est. Quid subsit non assequor.**

Indulg(entia) **(saepius dicitur** ***pro indulgentia*** **sim. cf. e. g. C. n. 2242. 2241. 2388. 2557. 2216. 4767. Wilm. 1093 passim;** ***saeculi*** **autem** ***novi indulgentia*** **mea opinione non minus recte dicitur quam** ***indulgentia caeli*** **sim.)** ***novi s(a)e[culi]*** **(cf. e. g. C. n. 758. 915. 4767:** ***pro beatitudine seculi dd. nn. Valentiniani*** **cet.) |** ***imp. Caes. M. Antoni Gordia[ni]*** **|** ***invicti [p]ii fel(icis) Aug. p(atris) p(atriae) Q. Vo[ltius?]*** **|** ***T. f. Haganus*** **(suppl.** ***dedicavit*** **vel tale quid).** ***I[t q(uod)] spatio*** C M.. ***[pl(us)]*** **|** ***m(i)n(us) continebatur mu(nicipium) Aug . . ., re[p]ara[tis et re]|fotis viribus fiducia pacis, optante M. . . . .*** **|** MALOLESRO ***prolatum est*** FALTRE **. . . . (conicias** ***[p(assus)] alt[eros]*** **tot) |** ***cura*** R · D ***F/fl(aminis) Aug. d(ecurionum) d(ecreto)*** **cet.**

in latere: ***col(locatum) kal(endis) Ianuaris.***

PARS SEXTA.

PROVINCIA MAVRETANIA CAESARIENSIS.

II. *Taksebt* (C. p. 766. 974).

481 in lapide fracto alto m. 0,80, lato 0,35, litt. 0,045; rep. Taksebt in aedibus indigenae cuiusdam.

L AN*n*IO MA
XIMO MODES
TI FIL QVIRI
NA RV*s*VCCV
RITANO EQVI
TI RO*m*ANO AE
DILI Q FLAMI
NICIO *du*VMVI
RALIQ
L ANN*iu*S MO
DEST*us* PATRI
PII*ssi*MO
◆ ◆

Bourlier et Pallu de Lessert *comptes-rendus de l'acad.* XIV (a. 1886) p. 273 et iterum *revue de l'Afr. fr.* IV (a. 1886) p. 146 seq.

5 RITAN EQVI ed.[2]. — 6 seqq. *aedili q(uaestori) flaminicio* [*du*]*umviraliq(ue)*.

---

482 in lapide fracto alto m. 0,63, lato 0,40; rep. Taksebt in aedibus quibusdam.

C DOMI*tio* C FIL
FRATR*i o*PTIMO
DOMIT*ia* ROMA
NA SOR*or* EX VO
LVNTA*te fr*ATRIS
SVI QV*aest fl*AM
COLON*iae m*ANDA
TVQV*e dat*O SIBI
LOCO *a dec*VRIO
NIBV*s po*SVIT
DED*icavi*T Q

Bourlier et Pallu de Lessert *comptes-rendus de l'acad.* XIV (a. 1886) p. 273 et iterum *revue de l'Afr. fr.* IV (a. 1886) p. 146 seq.

4 seqq. *ex volunta*[*te fr*]*atris sui qu*[*aest*(*oris*) *fl*]*aminis colon*[*iae m*]*andatuqu*[*e, dat*]*o* cet.; 6 fortasse fuisse *qu*[*ondam*] conicit Mommsen.

III. RVSVCCVRV (*Tagzirt;* C. p. 766).

483 rep. Tagzirt in ruderibus templi (cf. C. n. 8995).

C IVLIO C FIL Q FELICI
R V S V C C V R I T A N O
PRAEF PRO D VIR II VIRO
ITEM II VIRO Q *q* FLAMINI
A V *g g g. augusti* P E R P E
TVO / / / / / / / / / / / / /
/ / / / / / / / / / / / / / /
I N D V L G E N T I S
S I M O

Descriptam a Bellingero ed. Bourlier et Pallu de Lessert *revue de l'Afr. fr.* IV (a. 1886) p. 150.

Est eiusdem hominis ac n. 8995 eodem fere loco repertus.

VI. AVZIA (*Aumale;* C. p. 769. 974; eph. epigr. V p. 457. 560. 651).

484 ad C. n. 9042. Recognovit Purgold et versus 8 ectypum sumpsit. 8 P ΜXXIII i. e., ut interpretati sunt Corporis editores, *(anno) p(rovinciae) 273.* Quamquam recte Purgoldus, qui cum Berbruggero pro miliario habuit, adnotat in regione Auziensi complura occurrere miliaria quadrata, margine exornata, denique basium similia.

485 (= C. n. 9067). Huius lapidis partem dextram quamvis in fine non prorsus integram, latam m. 0,85, eodem loco invenit Purgold, sed ob temporis angustias et caeli asperitatem titulum difficilem lectu plane expedire non potuit. Refero hic exemplum eius quamvis in nonnullis non satis emendatum neque absolutum.

dec. CLAVDVS IVVENALS AIEDIVS OB MEMORAM CLAVD RVFI*ni*
ani FILI SVI ITEMQVE CLAVDO*ru*M RVFNAN*i et* VI*ctorini nepotum*
rost? RA CVM COLVMNS OMNBVS . . . . *ex*
qua DRATARO OPERE PECVNA SV*a fec*IT . . . .
dedi CAVTOV CVM LON ANA PR*imosa* . . . .
uici? NARVM VIARVM B . . . .
VS RIP DOIINIC LN . . . .

Iam igitur haec cognoscuntur: [*Dec.*] *Claudius Iuvenalis* [*S*]*a*[*r*]*di*[*c*]*us* (sic procul dubio, cf. C. n. 9065, licet per se *Aiedius* nullam praebeat offensionem) *ob memoriam Claudi Rufi*[*ni*|*ani*] *fili sui itemque Claudio*[*ru*]*m Ruf*[*i*]*nian*[*i et*] *Vi*[*ctorini nepotum* | *rost*]*ra cum columnis omnibus* [*et* . . . . *ex* | *qua*]*dratario opere pecunia su*[*a fec*]*it* . . . . | [*dedi*]*cavitqu*(*e*) *cum Lon*[*g*]*an*[*i*]*a Pr*[*imosa*] cet. — 3 in. [*rost*]*ra* probabiliter mihi videor supplevisse; nam versus alter supplementis quae posui necessariis totus occupatur. Etiam lapis, ut Purgold describit, bene quadrat ad opus tale, qualia sunt rostra. Pro epistylio nimirum in alto posito eum non fuisse ipsa litterarum mediocris mensura docet. — 7 litteras RIP incertas esse addit Purgold.

486 ad eph. epigr. V n. 1299 cf. n. 1479. Partem dextram recognovit C. Purgold de eaque ectypum sumpsit. Repetivit titulum acceptum a Choisnet Masqueray *bull. de corr. afric.* a. 1885 p. 113. Unde refero haec: 3 *clo*DA Purg. — 6 *dede*VNT · PR · CLXXXXVI (= a. 235 p. Chr.). — Ceterum hic titulus et sequentes duo (n. 1300. 1301), quos cum edidi rettuli ad Hr. Sûk el-Khmîs, re vera reperti sunt in ruderibus q. d. Ghorfa Ulâd Sélama 12 chiliom. ab Auzia meridiem versus (cf. C. n. 9019. 9025 cet.). In errorem autem illum incidi secutus ut debui eum qui edens titulos locum ubi inventi sunt falso indicavit *ant. afr.* a. 1884 p. 308.

---

487 ad eph. epigr. V n. 1300. Recognovit C. Purgold et ectypum sumpsit. Acceptam a Choisnet repetivit Masqueray *bull. de corr. afric.* a. 1885 p. 111. Qui correxerunt hoc: 4 in. LIVS Q F Q · MARTIALIS cet.

---

488 ad eph. epigr. V n. 1301. Recognovit C. Purgold et ectypum sumpsit. Acceptam a Choisnet repetivit Masqueray *bull. de corr. afric.* a. 1885 p. 114. Unde corrigo unum: 4 in. PO, non PR, ut neglegenter editum erat *ant. afr.* a. 1884 p. 309. Est igitur *Po(mpeia)* vel nomen eiusmodi, non autem, ut Masqueray scribit, „praenomen (sic!) *Profuturae* e. g. *Po*[*tita*]".

---

489 in lapide alto m. 0,52, lato 0,70; rep. Ghorfa Uled Sélama, ubi in moenibus areae christianae positus est alterius — nam duae illic sunt (cf. ad n. 490) —, quae a mausoleo est septentrionem versus.

*at*QVE CLAVDI*a*
VXOR EIVS MATE*r*
GRADIBVS QVATTVOI
*d*EDICAVITQVE C
\S RVFINA ET HOI
ᴦ GELLI · VINDICIANV*s*
VS PECVNIAEQV
VM IN TERMIS PVᴦ
VS · MADAVRENSIS

Contulit Purgold et ectypum sumpsit. — Acceptam a Choisnet ed. Masqueray *bull. de corr. afric.* a. 1885 p. 115.

Etiam homines in hoc titulo nominati cognati adfinesve videntur esse eorum, ad quos pertinent C. n. 9014. 9065. 9066. 9067. — 4 littera ultima potest esse aut C aut G aut O. — 5 fin. fortasse *Ho*[*midius*], potius quam *Ho*[*noratus*]. — 6 in. videtur esse [*e*]*t Gelli* cet. — 8 littera ultima videtur potius E quam B, ut conieceris *pu*[*erorum*]; attamen et magis placet neque utique excluditur *pu*[*blicis*].

490 in cippo alto m. 1,77, lato 0,63, litt. 0,03; rep. Ghorfa Uled Sélan positus in moenibus unius ex duabus areis christianis, quae ibi posterio aetate conditae sunt prope mausoleum antiquius.

leo leo
D M
CAEFALIO *EXimi*
AE LAVDIS *Iuue*
NI
serta
REDDERE QVOI *solum*
LICVIT POST FA*Ta sepul*
CHRVM ◦ Q*VI PATriae*
CASVS MISE*RANS ci*
VIVMQVE S*VORVm*
CLAVSIS ITINE*RIBVs pe*
NETRAVIT DEV*IA CVrsu*
QVEM NON RESP*Ecta*
DEFESSA PARS A*ETAs*
NEC SVBOLVM *PIETAS po*
TVIT DETINERE P*ERiclis*
QVID SVPERES*T dicam om*
NIVM EST CON*scien*
TIA NOSTRVM
CVR FVERIT TALE*m p*ER
PESSVS MORTE D*Olo*RE
DVM CIVIBVS REQVEM
TRIBVTORVM FERRE *Vo*
LEBAT ◦ INCIDIT INFE
LIX CONTRARIO MV
NERE MISSV ◦ IVL
KAPITO · IVL · KAPITO
NI · FIL · FEC · VIX · AN
XIII ME VIII

Contulit Purgold et ectypum sumpsit. — Acceptam a Choisnet edid. Masqueray *bull. de corr. afric.* a. 1885 p. 117.

Litterae quas inclinatas dedi ante perierant, quam Purgold lapidem vidit. — 5 QVOI Purgold, cum ipse mihi errore viderer in ectypo cernere QVOD. Verum docuit Mommsen. — 13 in lapide certo est PARS; fortasse litteras pictas, ita: PARS, quadratarius neglegenter incidit; *par(entium) aeta[s]* conicit Mommsen dubitans. — 16 seq. [*dicam: om*]*nium est con*[*scien*]*tia* cet. supplevit Mommsen. Reliqua supplementa mea sunt. — 21 fin. erat, ut videtur, REQVEM; REQVIEN Choisnet.

D. M. Caefalio ex[imi]|ae laudis i[uve]|ni,
Reddere quoi [solum] licuit post fat[a sepul]chrum;
Qui pat[riae] casus miserans [ci]viumque suoru[m]
Clausis itineribu[s pe]netravit devia cu[rsu];
Quem non respecta defessa pa[t]r[i]s aeta[s]
Nec subolum piet[as po]tuit detinere per[iclis].
Quid superest? [dicam: om]nium est con[scien]tia nostrum,
Cur fuerit tale[m p]erpessus morte do[lo]re(m): —
Dum civibus requie[m] tributorum ferre v[o]lebat,
Incidit infelix contrario munere missu(s).

Caefalius nomen Graece traductum idem atque *Kapito.*

VII. VICINIA AVZIAE (C. p. 786; eph. epigr. V p. 458).

491 ad eph. epigr. V n. 952. Recognovit C. Purgold lapidem, qui nunc adservatur Auziae. Unde refero haec: 2 GERMANICV SARMATICVS. — 4 in. T/RRES, fuit igitur *turres,* non *torres.* — 5 in. ·VORVM; in fine, sub verbo MILITVM, priores omiserunt CVRANTE. — 6 CL PERPETVO plane et dilucide legitur in lapide. Iure igitur dubitavisse me de lectione a Masqueraio prolata iam constat, quidquid ille contra dixit *bull. de corr. afric.* a. 1885 p. 158.

---

492 in lapide calc. alto m. 1,12, lato 0,54, litt. m. 0,08—0,10; rep., ut Purgoldo adseveravit Delaporte, una cum C. n. 9178 et cum proxima n. 493 in ruderibus, quae sunt in colliculo in fluvii Wed Lakhal ripa sinistra c. 11 chiliom. ab Auzia septentrionem versus, uno chiliom. a villa Plancart (quondam Maguier) sita in fluvii ripa dextra, pone parvas aedes ad villam pertinentes, ab indigenis habitatas. Nunc positus est in anta dextra portae curtis villae eiusdem.

L I M E S
PR AFRI

Descripsit Purgold.

[Iungendus est titulis his duobus recens eruderatis tertius C. n. 9178 eodem fere loco repertus inscriptus *limes Maur(etaniae).* Manifestum est iis non disterminari provinciam proconsularem et Mauretaniam, cum reperti sint omnes in media Mauretania Caesariensi, immo signant terminos administrationis militaris quae fuit inde a saeculo quarto, scilicet limitem qui intercessit inter comitem Africae et ducem Mauretaniae. Secundum Notitiam illi paruit praepositus limitis Tubusuptitani, huic praepositus limitis Auziensis; sub utroque nominatur praepositus limitis Bidensis, quem probabiliter Kiepertus in tabula corporis volumini VIII adiuncta posuit in loco q. d. Djema Saharidj (cf. C. p. 766 n. 9008. 9009). Itaque eo fere loco, ubi tituli hi prodierunt, a septentrione Auziae, utriusque ducis confinia fuerint necesse est. TH. M.]

493 in lapide calc. alto m. 1,10, lato 0,50, crasso 0,30, litt. 0,10; rep. ibi ubi n. 492. Nunc positus est in anta sinistra eiusdem portae, in cuius dextra n. 492.

LIMES
PR AIR· *sic*

Descripsit Purgold.

VIII. *'Ain Bessem* (C. p. 787).

494 ad C. n. 9181. Recognovit Purgold et ectypum sumpsit. 1 in. est DEEO.

VIII*a*. *Aïn bu Dîb* (eph. epigr. V p. 458).

495 ad eph. epigr. V n. 953. Recognovit Purgold et ectypum sumpsit. Unde refero haec: 2 GENIIS · cet. — 4 in. TVICOR est in lapide, sane pro [*in*]*vic*[*t*]*or*(*um*). — 11 in. ✕ IDVS.

IX. RAPIDVM (*Sûr Djuâb;* C. p. 788; eph. epigr. V p. 459. 561).

496 ad C. n. 9198. Recognovit Purgold. 3 COH · II · cet.

497 ad eph. epigr. V n. 955. Recognovit Purgold. — 3 in. XII est in lapide. — 6 in. V DENTE.

498 ad eph. epigr. V n. 1302. Recognovit Purgold. — 3 CONSISTENTENTES (sic). — 4 MVRV INHABITANTIVM — 5 fin. OPTIMO PRAESIDE.

XVIII. TIPASA (*Tipaza;* C. p. 797. 974; eph. epigr. V p. 460. 562).

499 (= C. n. 9303). Descripsi lapidem, qui nunc adservatur Tipasae in aedibus Colombel apud Boche, ita:

SAMAITA
ET IMMI
MEMORIA
MATRI
5 FECERV
NT

1 videtur *Samaita* cf. *Samate* C. n. 7789. — 2 *Immi* cf. *Immidib* infra n. 528.

500 ad C. n. 9306. Recognovi Tipasae in hortis Trémaux. Est *c*/EPTI.

XIX. INTER TIPASAM ET CAESAREAM (C. p. 799; eph. epigr. V p. 461).

501 in fragmentis duobus tabulae marm.; rep. Marengo, ubi adservantur in scholae museo.

d · M
S · AFRICANVS
eq. alae? · MILIAR ·
uixit AN · XXXI
Λ · TATSA
RI · PI·ISSIM*o*

Descripsit Purgold.

XX. CAESAREA (*Scherschel;* C. p. 800. 974. 980. 982; eph. epigr. V p. 461. 562).

502 ad C. n. 9362. Recognovi. — 3 fin. cogitaveram de *proc. po*[*r*(*torio-rum*)], at in re praesenti lectionem prorsus incertam esse notavi. — 4 fin. CLNbVS.

---

503 ad C. n. 9415 et eph. epigr. V n. 1008. Recognovit et fragmenta duo ad idem monumentum pertinere vidit C. Purgold.

---

504 ad C. n. 9427. Recognovi. — 2 *inpaestator* est sine dubio qui exercet artem ἐμπαιστικήν (cf. Lobeck ad Sophoclis Aiacem ed. 2 p. 373), quamquam alibi, quantum sciam, hoc verbum in litteris Latinis hucusque non prodiit.

---

505 ad eph. eph. V n. 996. Recognovit Purgold et ectypum sumpsit. Unde refero 5 inter ALAE et ·TVRMA omnia periisse et ∞, quod edidit Schmitter, ex eius coniectura Purgoldo videri ortum esse.

---

506 ad eph. epigr. V n. 1010. In museo opere esse MVCCOSVS per litteras mecum communicavit Schmitter et confirmavit de visu Purgold. — Repetivi etiam Gavault *revue afric.* XXIX (a. 1885) p. 381.

507 ad eph. epigr. V n. 1016. Recognovit Purgold et 1 CLITA esse rettulit; recte, opinor; nam idem est ac Κλειτή.

---

508 ad eph. epigr. V n. 1027. Exemplum plenius mihi misit Schmitter hoc:

IVLIVS MVS
TARIVS DEN
DROFORVS

---

509 ad eph. epigr. V n. 1036. 4 fin. sic edit Schmitter *bull. épigr. de la Gaule* IV p. 62 n. 130: ЄΤ^ωΝ^Є, quod confirmatur ectypo et item nunc a Purgoldo.

---

510 in basi alta m. 1,06, lata 0,62, crassa 0,57, litteris aevi inferioris 0,10; rep. Scherschel in aedificio a. 1886 a Waillio effosso. Nunc adservatur in museo.

a in antica:

H E R C V L I

b in latere continenti:

TRANSLATA
DE SORDENTIBVS
LOCIS

Descripsit Purgold et ectypum sumpsit. — Waille *comptes-rendus de l'acad.* a. 1887 p. 54.

Cum *b* cf. C. n. 1648. 5290.

---

511 in basi octangula, alta m. 0,90, litteris aevi inferioris terebra factis et in tribus lateribus dispositis; rep. Scherschel ibi ubi n. 510, quacum adservatur.

TR	ANSLA	TA
DE	SORDEN	TIBUS
	LOPIS	*sic*

Descripsit Purgold. — Waille *comptes-rendus de l'acad.* a. 1887 p. 54.

---

512 Scherschel in museo.

...... / ESTIARI · GORGENE ·
..... *sa* TVRNO · V · S · L · A ·

Descripsi. — Schmitter *bull. épigr. de la Gaule* III p. 49.

Erat fere sic ..... *estiari (coniux), Gorgene f. eius* vel similiter.

513 Scherschel.

/////ES · DOMINO
*satur*NO · V · S · L · A ·
imago hominis

A Schmittero missam edid. Villefosse *bull. épigr. de la Gaule* I p. 104.

---

514 in fragmentis tribus altis m. 0,24, latis in universum 0,645, crassis 0,035; rep. Scherschel *dans l'Esplanade* infra castra. Erant apud Boutron ductorem Gallum, at destinata museo.

TIS COS
*f*ONTIBVS T
*co*M PLVRIBVS

Descripsit Purgold.

2 *apertis* vel *inventis* supplet Mommsen. — Pertinebat titulus aut ad aquaeductum aut ad lacum, quales inveniuntur complures infra illa castra iique partim in usum revocati.

---

515 in fragmento rep. Scherschel ibi ubi n. 510 seq.

ILLII · PROC
*cu*M · SVIS · ORN*amentis*

Waille *comptes-rendus de l'acad.* a. 1887 p. 56.

---

516 in cippo marm. alto m. 1,30, lato 0,56, crasso 0,15; rep. Scherschel. Nunc est in museo.

luna crescens

LICAVS · IAVLETIS · F · MILES · C · VII ·
DELMATARVM · TVRM · ANNI ·
ANNORVM · XXVII · STIPENDIOR ·
XI · H · S · E · HERES · EX · TESTAMENTO · FECIT

eques loricatus dextrorsum vehens, s. scutum, d. hastam tenens, qua hostem prostratum barbarum perfodit. Iuxta eum iacent vel volnerati vel mortui alii duo.

Descripsit Purgold. — Waille *comptes-rendus de l'acad.* a. 1887 p. 57.

1 *Liccaium* eiusdem cohortis equitem habuimus C. n. 9384; *Iauva* III, 6010; *Iavus* ibid. 2781 eiusdem stirpis sunt ac *Iaules*.

---

517 rep. Scherschel in promuntorio Zizerin in fundo Thévenard; litt. m. 0,047.

SE
pr AEF · EQVI *tum*
PRAEP ·

Schmitter *bull. épigr. de la Gaule* IV p. 104 n. 152.

3 *praep(ositus)*.

518 in tabula marm. alta m. 0,085, lata 0,18, crassa 0,015; rep. Scherschel in fundo Ferrand.

VITVLVS · ARGENTARIVS
CAELATOR ANN · XXIIII ·
HIC · SITVS · EST ·
CVRA CONLECI · FABRI · ARGENTAR ·
ET · CONLECI · CAESARIENSIVM · CRESCENT
TERRA · TISI · LEVIS · SIT ·

Descripsit Purgold.

5 *crescentes* sive *adcrescentes* appellari filios collegiatorum iure hereditario ad patrum collegia pertinentes ostendit Mommsen ad C. IX, 2998; quos Caesareae ipsos collegium fecisse notabile est. — 6 TISI Purgold, sine dubio errore pro TISI.

---

519 in cippo marmoreo rep. Scherschel; erat inter res relictas a Dupotet ductore Gallo.

MEMOR · LABE · RICIA · H · S · E
SODALAS · MONIMENTVM ·
POSVERVNT
caput feminae
(reliqua perierunt)

Schmitter *bull. épigr. de la Gaule* II p. 280.

1 Lego *memor(ia) Labericia(e)*. — 2 cf. supra n. 412.

---

520 Genuae apud canonicum de Ferris saec. XVII exeunte.

C... tustactus sunthonatos regis Tholomei l. v. ann. L.

Spon *voyage* 3, 35, iterum *miscell.* p. 234. Quem titulum cum Mommsenus inter spurios relegaverit (C. V, 1007, 4*), Villefossius *bull. épigr. de la Gaule* a. 1881 p. 165 pronus est ad credendum genuinum esse et Caesarea Genuam deductum. Initium is restituit sic: *[Ti.] C[laud]ius Tactus; sunthonatos* autem in memoriam mihi revocat nomen rerum scriptoris Poeni Sanchoniathonis; (ut propius accedens ad litteras traditas *sumphoniacus* subministrat Mommsen). Neque vero si admittemus, quod admittere sane licet, Sponium titulos eos illum quidem vidisse, at non ipsum descripsisse, sed exempla minusculis neglegenter descripta a canonico isto accepisse, incredibile nobis videbitur, verba sana et antiqua ita corrumpi et depravari potuisse. Accedit quod verba ipsa, maxime illud *sunthonatos*, falsarium non redolent. Itaque melius fortasse ab auctoribus corruptus, quam suppositus hic titulus dicendus est.

521 in tabula marmorea alta m. 0,34, lata 0,24, cippo lapidis communis clavis affixa; rep. Scherschel, el-Kantara, in fundo Ferrand.

QVIS · QVIS · ES · EN · HOSPES · QVAE
SO · LEGE · SEIC · BENE · VIVAS · QVAE ·
FVERIM · QVO · VE · IN · SPATIO · MORS
ME · INVIDA · TRAXIT · VIXI · EGO · BIS · DENOS
ANNOS · TRES · AT · QVE · SEIMITVM · CO
NIVGIS · OPSEQVIO · SEMPER · PLACVISE
IVABAT · FATORVM · CVRSVM · PROPE
RANS · ME · ORBAVIT · AB · ILLO · SEIC · TAM
EN · VT · PIGNVS · DEDERIM · PRO · CORPOR
E · CORPVS · FILIVS · EST · NOBEIS · NATVS
QVEM · IVPPITER · ALTVS · DILIGAT ·
ET · NATOS · IVBEAT · GENERARE · FVT
VROS · TV · QVI · LEGEISTI · NE · SIC · GR
AVE · DICERE · QVAESO · CRISPINAE
VT · NVLLVM · TERRAE · SIC · PON
DVS · GRAVATVM

Quisquis es, en hospes, quaeso lege, seic bene vivas,
Quae fuerim quove in spatio mors me invida traxit.
Vixi ego bis denos annos tres atque seimitum.
Coniugis opsequio semper placuis(s)e iu(v)abat.
Fatorum cursu[s] properans me orbavit ab illo,
Seic tamen, ut pignus dederim, pro corpore corpus.
Filius est nobeis natus, quem Iuppiter altus
Diligat et natos iubeat generare futuros.
Tu qui legeisti ne si[t] grave dicere, quaeso,
Crispinae ut nullum terrae si[t] pondus gravatum.

Recognovit Purgold. — Ad ectypum edid. Thédenat *bull. de corr. afric.* a. 1884 p. 313; ad lapidem Schmitter *bull. épigr. de la Gaule* IV p. 101.

3 *quove in spatio* = quot annos natam. — 5 *seimitum* qui carmen pegit idem significare voluit ac *semis,* recordatus fortasse verbi obsoleti eius, quod est *simitu*, prorsus aliam sane habentis notionem. — 5 seq. *coniugis obsequio* pro *coniugi* cet. — 13 seqq. voluit scriptor haec dicere: *quaeso ut ne graveris dicere: Crispinae nullum terrae pondus grave sit.* Sed male locutiones confudit. — Nota in scribendi genere *seic* 2. 8, (*sic* pro *sit* 13. 15 quadratarii errori tribuendum est) *seimitum* 5, *nobeis* 10, *legeisti* 13. Etiam metrica licentia (*pondus gravatum* 15 seq.) scriptor videtur antiquitatis speciem adfectasse.

XX*a*. GVNVGI (*Sidi Brahim;* eph. epigr. V p. 478).

522 ad eph. epigr. V n. 1038. Recognovit Purgold et ectypa sumpsit. Unde refero haec: *a* 1 IMPERATORE. — 2 FELICI‹ AVG. — 6 O R D O (litterae SP a prioribus editoribus ex coniectura additae sunt). — Ceterum ne ad Crispum Constantinum II Constantium II annosque 323—326 titulos revoces, obstat quod in prioris v. 4 duo nomina Caesarum quominus inseramus spatium prohibet.

523 in lapide calc. alto m. 0,53, lato 0,75, crasso 0,22; rep. inter Gurâya et Villebourg prope eph. epigr. V n. 1038, in fundo Bonnefoy 4 fere chiliom. a Gurâya distante.

IMP CAES C C ^I C
G PONTIFICI MAXIMO G
TICO · MAXIMO · BRIT
XIIII CONSVL · VI · P · P · a. 297
NOBILISSIMO CA!
IOIDN /V OO

Descripsit Purgold et ectypum sumpsit. — Schmitter *bull. épigr. de la Gaule* IV p. 231 n. 158.

1 post CAES nobis nihil certum visum est praeter elementa ^ (C prioris) et AI vel A/; IMp CAes flAVio Schmitter; mihi ex ectypo tantum constat, si post CAES sequatur C, hanc litteram spatio a proxima ita separatam fuisse, ut non liceat supplere *C[onstantino]*. Ac tota haec supplendi ratio, ut monuit Mommsen, funditus evertitur eo, quod 5 non est, ut legit Schmitter, NOBILISS*imis* CAE, sed NOBILISSIMO CAI, ut excepit Purgold et confirmatur ectypo. Namque non sufficit de duobus, qui a. 317 Caesares a Constantino Magno appellati erant, in titulo annorum 319—325 alterum utrum cum illo nominari, aut Crispum aut Constantinum II, sed requiritur uterque. Cf. Mommsen in Hermae vol. XVII p. 536 seqq. Itaque in hunc modum titulum suppleamus oportet: *imp. Caes. C.* [*V*]*al*[*erio Diocletiano invicto pio felici Au*]*g. pontifici maximo G*[*ermanico maximo Persico maximo Sarma*]*tico maximo Brit*[*annico maximo Carpico maximo trib. pot.*] *XIIII consul(i) VI p. p.* [*procons. et C. Galerio Valerio Maximiano*] *nobilissimo Cae*[*sari*] . . . . . Etenim ad Maximianum Augustum et Constantium Caesarem alterum titulum pertinuisse cum hoc coniunctum statuere licet. Cognomina autem a victoriis repetita, qualia supplevimus, prorsus conveniunt cum eis, quae de eis exposuit Mommsenum secutus Wilmanns ad exempl. inscr. n. 1061. — Ceterum 1 et 5 consulto erasos esse cave ne credas Schmittero opinanti.

---

524 in lapide calc. alto m. 0,38, lato 0,55, crasso 0,15, litt. c. 0,10; rep. ibi ubi n. 523.

PRESIDE[*prov. mauretaniae*
CAES[*ariensis*

Descripsit Purgold et ectypum sumpsit. — Schmitter *bull. épigr. de la Gaule* IV p. 231 n. 158.

Ad n. 523 cum hoc fragmentum falso rettulerit Schmitter, equidem dubito, an potius coniungendum sit cum eph. epigr. V n. 1038*b*, 8, ut cum cuius litterarum specie ac magnitudine hae prorsus conveniant.

XXI. AQVAE (CALIDAE?) (*Hammâm Rîgha;* C. p. 819).

525 in lapide alto m. circiter 1,35, lato 0,60; Hammâm Rîgha, positus in pariete magni hospitii Arles-Dufour.

D M ♡
VS INTICS BEL
I C I · MIL EXPED
SATC·P A N O P A
NN · INF · ANNO ·
XXXVIIII · STP XIX ·
TITVL · POS
CALIMENVS · SIG
QVINTO P OPT HER
EIVS · H · S · E

Descripsit Purgold et ectypum sumpsit. — Waille *bull. de corr. afric.* fasc. VI p. 351 n. 377.

2 ante C omnia parum certa sunt; in fine BEL Purgold. — 4 in. S CIANO cet. Purgold. At P in ectypo certo cernitur; post S fortasse sequitur A, deinde aut T aut potius F vel E. — PANO nescio an sit *Pa(n)no(nia)* errore quadratarii bis scriptum. — 8 seqq. *Calimenus sig(nifer)*; littera ante OPT potest esse aut P aut B aut R, at ectypo commendatur potissimum B; fuit igitur fortasse, ut conicit Mommsen, *Quint[i]o b. opt(io) her(edes) eius*, cf. OP B, OPT B C. VI, 1057 OP BA ibid. n. 1058 (vid. eph. epigr. IV p. 451).

XXII. SVFASAR (*'Amûra;* C. p. 819).

526 in lapide rep. Amûra in mosquea Sidi Mamar; Purgold frustra quaesivit.

FELICISSIMO //////
RNATISSIM /// FIL//
// I/PI////N FL////
IVLIO CoV SIMII///BI
LISSIMP CAE///////R
. . . . N I A
. . . . . . T SEVIo
. . . . . . T SEMIS
. . . . . EIVS

J. Poinssot et Demaeght *bull. d'Oran* ser. I fasc. 13 (a. 1882) p. 40.

Intellego haec: 1 seq. *felicissimo* [*atque o*]|*rnatissimo*.. (nisi est [*atq. flo*]-*r*[*en*]*tissimo*). — 3 seqq. [*d.*] *n. Fl*[*avio*] | *Iulio Co*[*n*]*s*[*tant*]*i*[*o no*]*bi*|*lissim*[*o*] *Cae*[*sari*]. — 8 seq. fortasse [*dica*]*t*[*is*]*s*[*i*]*m*[*u*]*s* | [*numini*] *eius*.

527 in tabula calc. alta m. 0,84, lata 0,48, crassa 0,19; rep. Amûra.

D · M · S
A E L I V S
A P O L L O ·
N I V S · M E
D I C V S
V · A LX

Descripsit Purgold.

---

528 Amûra in aedium privatarum pariete. Purgold frustra quaesivit.

D M M LIVI*us*
M A X I M V S
M O N I M E N T*um*
FECIT ANTO*n*[*iae*]
IMMIDIB V*xo*
PI SVE · B *m*
V A XXX

Exscripsi ex ectypo photographico mihi subministrato a Demaeght. Edid ligno incisam Demaeght et Poinssot *bull. d'Oran* ser. I fasc. 13 a. 188 p. 39.

5 *Immidib* cf. *Immi* in titulo Tipasensi supra n. 499. — 6 prima littera est sine dubio R, non P.

XXIII. MANLIANA (*Miliana;* C. p. 820. 980).

529 in lapide calc. alto m. 0,54, lato 0,50, crasso 0,16; rep. Milianae i ruderibus Romanis, quae erant in lautumiis ad portam Zaccar.

ABADDIRI · SA
NCTO · CVLTO
RES IVNIORES
SVIS SVMTIS ·
ARM ● NSTITV
PRO*u*. . . . .

Descripsit Purgold.

1 *Abaddir* deus est indigenarum Punicae originis; אב אדר significat po tissimum, ut me docet Bernhardus Stade collega, *pater magnificus, poten* ut Bal[i?]ddir = בעל אדר in titulo quem infra edam Siguitano *dominus po tens* cf. corp. inscr. Sem. I p. 144 seq., ubi ut potius *ascon addir* legat quam *adar* haec ipsa testimonia nova suadent; cf. etiam Sidon. I v. 16 se Ad eundem deum pertinet quocunque modo quod tradit Priscianus lib. VI p. 313 Hertz: *abaddir ὁ βαίτυλος, lapis, quem pro Iove devoravit Saturnus.*

XXIV. ZVCCABAR (*Affreville;* C. p. 822; eph. epigr. V p. 479).

530 in lapide alto m. 1,16, lato 0,80, crasso 0,62; rep. Affreville in fundo Roussel.

DIIS · PATRIIS · ET · MAVRIS
CONSERVATORIBVS ·
AELVS · AELIANVS · V · P ·
PRAESES · PROVINCIAE
MAVRETANIAE · CAES ·
OB PROSTRATM · GENTEM
BAVARVM · MESEGNEITSIVM
PRAEDASQVE · OMNES · AC FAMI
LIAS · EORVM · ABDVCTAS

VOTVM SOLVIT

Contulit Purgold et ectypum sumpsit. — Acceptam a Clémencet edid. V. Waille *bull. de corr. afric.* a. 1885 p. 346.
7 lectio omnino certa est.

XXVI. CARTENNA (*Tenes;* C. p. 824. 975).

531 ad C. n. 9665. Titulum interpolatum ab auctore et falso editum esse ut in Africa inventum probavit E. Pais *bull. dell' Istit.* Romae a. 1883 p. 111 seq. cf. H. de Villefosse *bull. épigr. de la Gaule* III p. 211. Nunc is invenitur in Corporis vol. XII n. 82*.

---

532 ad C. n. VIII 9674 forsitan falsa est sicuti n. 9665, cf. Pais *bull. dell' Istit.* Romae 1883 p. 112.

XXVII*a*. *Meditûna* (eph. epigr. V p. 479).

533 ad eph. epigr. V n. 1041. 3 in ectypo photographico dispexi MATENII, quod praeferendum est.

XXVII *b*. *Beni Zenthis.*

534 in lapide litteris rudibus inscripto rep. in territorio tribus Beni Zenthis prope Renault; nunc adservatur Renault apud Martinum Toureng.

personae tres ad aram
vir cum scuto et hasta (?) equum ducens

IVIRELIVS · MASFELVS EX
*o*FFICIALE GETVLCVS ΛN
a NNIS · PL · ΛΛ · LXIX
RAS · /I\ · IS · FA
BNM FEEC

Exscripsi ut potui titulum difficilem ex ectypo accepto a Poinssotio. — L. Demaeght *bull. d'Oran* ser. I fasc. 12 a. 1882 p. 4.

1 seq. est, puto, [*Au*]*relius* (AVRELIVS Dem.) *Masfelus ex* [*o*]*fficiale.* Quae sequuntur certo legere non potui, at vix aliud fuerit ac *G*(*a*)*etul*(*i*)*cus*, [*vi*|*xit a*]*nnis pl*(*us*) *m*(*inus*) cet. nam AN 2 fin. prorsus incertum est; MAR Dem. — 4 non intellego, nisi forte initio est [*ho*]*ras III.* — 5 fortasse . . *b*(*e*)*n*(*e*) *m*[*er*(*enti*)] *fec.*

XXIX. *Orléansville* (C. p. 829. 975; eph. epigr. V p. 479. 563).

535 ad eph. epigr. V n. 1308. Contuli imaginem photographicam comparatam a Purgoldo, unde intellexi ante SILIQVA marginem intactum esse neque quidquam excidisse. Est igitur reprobanda coniectura proposita ab Ottone Hirschfeld *ant. afr.* a. 1885 p. 135. — Fortasse *Siliqua* nomen erat fluvii rivive, unde illi balneo aqua adducebatur.

XXX *a*. *Hr. Kaua.*

536 in ruderibus Kaua in territorio gentis Uled-Defelten ad viam, quae ducit ab Ammi Musa ad Orléansville, illinc 14 fere chil. distantibus, in portae conclusura:

in corona:

SPES · IN · DEO · FERINI · AMEN ·

De la Blanchère *voyage d'étude* p. 118.

FERINI nescio an sit parum recte exceptum. Exspectamus ᴇ $\overline{XPO}$ EIVS vel tale quid.

XXXI *a*. *Ain Tekria.*

537 in tabula marm. alta m. 0,72, lata 0,94; rep. Ain Tekria (inter Teniet el-Hâd et Tiaret); nunc est Teniet el-Hâd apud Prudhomme.

D*e*O SO*li* INVICTO MITR*ae*
PR*o* SALVTEM DOMINI NOSTRI
IMP · CAFS · L · *aureli* CO*mmodi*
PII FELICIS AV*gus*TI
AVRELIVS ///////
CVM SVIS V · S · L · *a*

Waille *bull. de corr. afric.* a. 1884 p. 456 n. 45.
3 Commodi nomen num consulto erasum sit non indicatur.

---

538 rep. Ain Tekria ad villam constructam in ruderibus Romanis.

infans iacens fasciis involutus
DIS M . . IIS
IACTORENSIS
FILIO VERANVS
VETERANVS
FECIT

Waille *bull. de corr. afric.* a. 1884 p. 456 n. 43; P. Gavault *revue afric.* XXVII (a. 1883) p. 239.
1 D M S Waille.

XXXI *b*. *Aïn Tissemsil.*

539 in tabula marm. lata m. 0,31, alta 0,15; rep. Tissemsil inter Ain Tekria et Tiaret.

TI · CLAVDIVS · AQVILVS
VETERANVS · VIXIT · ANNIS
LXX · HIC · SITVS · EST · HEREDE
CLAVDIA · FORTVNATA · LIBER
TA · EIVS · QVRE EI MONVMENTVM FECIT

Bourlier et Pallu de Lessert *revue de l'Afr. afr.* IV (a. 1886) p. 154.
5 QVRE est aut *qu*[*a*]*re*, ut volunt editores, aut *qu*[*a*]*e*, ut mihi placet; [aut hoc voluerunt *heredes Claudia Fortunata liberta eius curante ei monumentum fecerunt*. TH. M.].

XXXII. *Tiaret* (C. p. 832).

540 ad n. 9729. Repetivit emendatius Demaeght *ant. afr.* a. 1886 p. 42 sic

8 seqq. XERIS VI 18 fin. LXII
TVMVLO
AVFIDI A
VE SIT TI
BI AER LE
VIS ET POS cet.

8 fin. fuit, opinor, [*h*]*ui*[*c*]. — 11 verbis quae sunt inde a *sit* continetur votum mortui pro viatore conceptum.

---

541 in lapide infixo aedibus Iohannis Hau 3 fere chiliom. a Tiaret septentrionem versus.

MEMORIA IVLIVS DONATVS VI
XIT ANIS XX MORITVR XU KA
LENDAS AVGVSTAS ANO PRINSE
CCCCLXX a. 509

Demaeght *ant. afr.* a. 1886 p. 41.
Hic refero hunc titulum propter formam rusticam PRINSE 3 fin.

Meschera Sfa. Inserenda ante XXXIII*b* (eph. epigr. V p. 563).

542 ad eph. epigr. V n. 1309. Ad exemplum et ectypum accepta a Poinssotio emendatius edid. Villefosse *ant. afr.* vol. III a. 1885 p. 189 n. 902:

DE DI ET XPI VMBRIVS FELIX · MAG
FECIT VOTVM REDDIDIT DO PRECA
TVR PRO SVIS PECCATIS SALVI
FICETVR A P CCCLX ET QIII a. 408

1 in. iam in priore editione quamvis corrupta Dessavius, ut mecum tum per litteras communicavit, agnoverat ea quae sunt *de* (*donis*) *dei et Christi*. Id ipsum postea in exemplo emendato legit Villefosse l. l.

XXXIII*b*. COHORS BREVCORVM (*Hr. Suik* et *Tagremaret;* eph. epigr. V p. 482. 564).

543 Prope Tagremaret, ubi hodie sunt rudera quae indigenis audiunt Hr. Suik, olim fuisse stationem cohortis Breucorum, miliaria docent quae infra edam n. 670 et 671; eaque caput viae expressis verbis dicitur in miliario tertio n. 672.

544 ad eph. epigr. V n. 1046. 16 hoc supplementum probabile mecum communicavit O. Hirschfeld (cf. *ant. afr.* a. 1885 p. 135): *Cate*[*ll*]*io* [*Rufino*] C. n. 9963. Namque *Cat*[*illio Liviano*] cf. eph. epigr. V n. 1044 et infra n. 674 minus convenit cum lectione tradita.

XXXIV. *St. Denis du Sig* (C. p. 834).

545 rep. in ruderibus uno fere chil. distantibus a St. Denis du Sig sitis in fluvii Sig ripa sinistra (*propriété Bilili*).

duo versus evanidi
DEDIT LIB
ANIMO

Demaeght *ant. afr.* a. 1884 p. 102 n. 350.

XXXV*a*. BVRGVM..... (*Sidi Lakdar*).

546 in lapide alto m. 0,55, lato 0,50, litt. 0,04; rep. in colle Kudiat Sidi Lakdar 1½ chil. a vico Bu Tlelis septentrionem versus. Nunc adservatur Oran in museo.

IMP · CAES*ar* M ·
AVRELIO / / / / / /
/Q PIO FEL*ic*E AVG
T · P · P · T · PONIF
BVRGVM I I / S I I T
PER · T FLAV*i*VM
SERENVM *p*Ro SV

Contulit Purgold et ectypum sumpsit. — Demaeght *ant. afr.* a. 1885 p. 5 n. 676.

2 seq. aut *Antoni*|*no* aut *Alexand*|*ro* olim scriptum erat, ut sit aut Elagabali aut Alexandri. — Lego: *Imp*(*eratore*) *Caes*[*ar*(*e*)] *M. Aurelio* [*Antonin?*]*o pio fel*[*ic*]*e Aug. t*(*ribunicia*) *p*(*otestate*) *p*(*atre*) [*p*(*atriae*)] *pon*[*t*]*if.* (est fortasse PONTIF) *burgum i*[*n*]*stitu*[*tum*] *per T. Flav*[*i*]*um Serenum* [*p*]*ro*(*curatorem*) *su*[*um*]. — T. Flavium Serenum „utrubique praesidem", inde promotum ad officium a cognitionibus iam habuimus C. n. 9002.

XXXVI. *Arbal* (C. p. 838. 975. 980; eph. epigr. V p. 486).

547 ad eph. epigr. V n. 1057 (= C. 9792). Recognovit Purgold et ectypum sumpsit. — 3 XII, non XIII lapidem habere confirmatur tam a Purgoldo quam ectypo. Eodem doctus sum, quod fugit priores, inter 3 et 4 unum versum erasum esse, scilicet in quo mentio facta erat L. Septimi Getae.

---

548 ad eph. epigr. V n. 1058. Recognovit Purgold et ectypum sumpsit. Unde refero haec: 1 seqq. ÆERN̄ IVSSV VA|LENTÆ INAƘÆ PR̦ETÆ PO|MRS DEFVNCTÆ N̄ cet. — 4 E ǍERŤÆ VALENTAE. — 5 fin. V AĒR (sic). — 6 VXOĶ E DO. — Profetae in Isidis cultu maxime innotuerunt, cf. e. g. C. VI, 846.

---

549 ad eph. epigr. V n. 1062. Recognovit Purgold. Addas ante 1 · D · M · S ·. — 5 (quondam 4) QVI A VI cet. — 10 seqq. TVLV FECIT N P CCC
GI M LOLLIO F
ASO · VIX · N XX/I

10 fin. *an(no) p(rovinciae)* certum esse adfirmat Purgold. Vides ergo iniuria Mommsenum de Bavarum quarti saeculi expeditionibus dubitasse. — 11 in. Purgold tradit SI, errore, puto, satis levi. — 11 fin. sitne E an F Purgold dubitat; est fortasse P, ut efficiatur *P[eg]aso*, quod est cognomen in titulis Africanis haud raro obvium.

---

550 in lapide alto m. 0,37, lato 0,54, crasso 0,57; rep. Arbal.

I / I SANCTO SILV
ANO SOLI S ARAMAM A SO *sic*
LO DEDIcATA ISTAN SILV
MBRI DOMIIANI DISP OPE
5 ᴧRA CVLIOr PRO CCC a. 339

Descripsit Purgold et ectypum sumpsit. — Acceptam a Pollaccio edid. Demaeght *ant. afr.* a. 1885 p. 3 n. 672.

1 initium prope evanuit. — 2 in. AɅOIOILS cet. Purgold; quae dedi, non certa illa quidem, sed probabilia, repetivi ex ectypo, in quo inter ANO et S quattuor litteras fuisse earumque ultimam L non esse mihi certum visum est. Erat fortasse *I[unon]i, sancto Silvano, Soli s(acrum) aram⟨am⟩ a solo dedi[c]ata i(n)stan(tia) Silumbri Domi[t]iani* (potius quam *Donatiani*) *disp(ensatoris) opera cul[t]o[r(um)] (anno) pro(vinciae) CCC.* Supplementa quae sunt *Domi[t]iani disp(ensatoris)* debentur Mommseno.

551 in lapide calc. alto m. 0,90, lato 0,58, crasso 0,33; rep. Arbal.

D M S
P EŁO FELICI
AMANTISSIMO *sic*
// VI BAVARUA
PERFECT*u*S *est*
VIXIT AN*nis*
XXX M*ter* ///
// ARAM *atq.* T
ITVLV FECE*runt*
PRO CC . . . .

Descripsit Purgold. — v. 1—4 edid. Demaeght *ant. afr.* a. 1883 p. 270 n. 119.

4 seq. [*qui*] *vi Bavarum perfect*[*u*]*s* [*est*] cf. eph. epigr. V n. 1062, 4 seq. *qui a vi Bavarum passus est;* offendit *perfect*[*u*]*s*, sed lectio certa est. — 6 seqq. quot litterae a dextra perierint non constat. — 7 seq. fortasse *ma*[*ter et soror*] vel tale quid.

---

552 in cippo alto m. 1,75, lato 0,58; rep. Arbal. Nunc collocatus est ante portam aedium St. Maur.

D · M · S
IVNIVS C*res*
CENS EQ AL
AE PA*r*I V*ix*
ANNIS
XXIIII

AVR CAIO
LA MA
TER FECI
T

PR CCC *a.* 355
XVI

Descripsit Purgold. — Demaeght *ant. afr.* a. 1884 p. 3 n. 673.

Versus 3. 4. 5. 6. 8 non ad finem scripti sunt propter vitia lapidis. — 6 seq. *Aur*(*elia*) *Ca*[*t*]*ola*.

XXXVII. SAFAR? (*'Ain Temuschent;* C. p. 838. 975).

553 ad C. n. 9802. Descripsit lapidem, qui nunc adservatur Oran in museo, C. Purgold et ectypum sumpsit. — Repetivit ligno incisam Demaeght *bull. d'Oran* a. 1886 p. 156.

D M S
NEL · MATALLA
VIX · ANNIS C III M
VIII DEB · XII NRE
5 MINVS · SO
RORI KARS · F C ·

2 est igitur *Aurel[iae] Amatallat*, quod nomen Punicae originis significat, ut Stadius me docet, *ancilla (deae) Allat*, quam deam exhibent e. g. tituli bilingüis Sardus a me repertus corp. inscr. Sem. I p. 197 et Punicus ibid. p. 326 seq.

554 in lapide rep. Ain Temuschent in fundo Orsero; nunc est Oran in museo.

M · S ·
SVCESSVS EX
ETERANVS ·
NVMI FILIAI D *sic*
5 RCINI VIXIT
· ET MENSES
'LA DEXTRAT

Descripsit Purgold et ectypum sumpsit. — Demaeght *bull. d'Oran* a. 1886 p. 159.

2 seq. ... *Su(c)cessus ex [signifero* — vel tale quid —] *veteranus.* — 4 seq. videtur nominatus esse aut mulieris maritus: *D* ... [*Ma*]*rciani* (*coniugis*) aut, si coniux fuit Successi, eiusdem pater. — 7 [*cur*(*am*) *egerunt*] .... *ila Dextra f*(*iliae*) vel simile quid.

XXXVIII. *Sidi Ali Ben Yub* (C. p. 841).

555 in lapide calc. nigro alto m. 0,35, lato 0,45; Sidi Alî ben Yub in pariete aedium Marcelli Colin.

I · VLIVS IA FIL MI
DEIS COLMNIS VIII E P/
VS MARCELVS · PRAE
OCVRATIONIBVS E MV
5 A BONO M M † · DD · IIII NON

Contulit Purgold. — Demaeght *ant. afr.* a. 1884 p. 287 n. 578.

1 . . *Iulius M. fil. Mi* . . . [*lapi*]*deis col*(*u*)*mnis* VIII *et pa*[*vimento?*] . . . *us Marcel*(*l*)*us prae*[*positus compluribus* (vel *splendidissimis*) *pr*]*ocurationibus* — at possunt plura interiisse — *e mu*[*nificentia sua*] .... — 5 in. non intellego, nisi forte est *bono m*(*unicipii*) M † (vel *Mit*....) cf. infra n. 685 *bono patria*[*e*] ...

VIAE PVBLICAE PROVINCIARVM AFRICANARVM.

II. TACAPIS CAPSAM (C. p. 860. 977).

556 (= C. n. 10019). Titulum a se recognitum Djâra in aedibus Snussi ben Mekki sic edunt Reinach et Babelon *bull. du comité* a. 1886 p. 76:

IMP · CAES · DIVI SEPTIMI
SEVERI PII ARABICI AD
IABENICI MAXIMI BRI
TNNICI MAXIMI FILIO
DIVI ANTONINI PII GER
MANICI SARMATICI NEPO
TI DIVI ANTONI
NI PII PRONEPOTI
DIVI TRAIANI PAR
THICI ET DIVI NERVAE PRONEPOTI
MARCO *Aurelio* ANTONINO
PIO FELICI AVG
PARTHICO MAXIMO

10 PRONEPOTI traditur; exspectamus *abnepoti*.

---

557 in columna mil. rep. Hr. Tobel, 3 chil. a Ras el-Wed, 9 a Gabes.

IMP · CAES · *c.* VALERIO
DIOCLETIANO · P · F · IN*u*
ICTO · AVG · P · M · TRIB
POTEST · COS · P · P · *sic*
COS · P · P · PROCOS
ET · IMP · CAES · M *aur*E
LIO · VALERIO · MAXI
MIANO · P · F · INV
AVG · P · M · TRIB · POT ·
COS · P · P · PROCOS · TAC P
PVBL
A TACAPA
MIA VI

Espérandieu *ant. afr.* a. 1885 p. 52 n. 773; Reinach et Babelon *bull. du comité* a. 1886 p. 78, quorum exemplum rettuli.

1 *c.* omisit Espér. — 5 *pr*OCOS P · P · P · R et 13 *m*E VI Espér., cuius reliquas lectiones varias non refero. — 10 seq. est potius, ut monet Mommsen, *Tacapitani p(ecunia) publica* quam *Tac(apitanorum)* [*r(es)*] *publ(ica)*. — 13 potest esse *m*ILA.

558 in columna mil. rep. Hr. Zâtria inter Gabes et Aquas Tacapitanas.

imp. CAES · DIV*i sept*
IM*i* SEVERI PII *arab*
*i*CI ADIAB*enici par*
*th*ICI MAXIMI *britan*
NICI MAXI*mi fil. diui m.*
*a*NTONINI *pii germanici* cet.

Reinach et Babelon *bull. du comité* a. 1886 p. 77.
4 in. NICI a se descriptum correxerunt auctores ipsi.

---

559 ad viam Gabês-Gafsa, quae praeterit Bordj el-Hamma, in alveo fluvii Wed Segi.

IMP · CAES *c iulius*
VERVS *maximin*
VS PIVS FELI*x aug.*
GERMANICVS M
AXIMVS *Sarmat*
ICVS MAXIMVS
DACICVS MAX*im*
VS PONTIFEX MAX
IMVS TRIBVNVMCIAE *sic*
POTESTATIS *iii i*M a. 237
PER*ator* V
ET C IV*l*IVS · VERVS
MAXIMVS N*obili*
SSIMV*s* CAES*ar pr*
INCEPS *iuuentutis*
GERMANICVS *ma*
XIMVS *saRmatic*
VS · MAXIMVS *daci*
CVS · MAXIMVS *po*
NTES VETV*state con*
LABSOS · ET · ITER · LONG
A · INCVRIA · PRAERVP
TVM · RESTITVERVNT
ET · PRO · SVA · INFATI
GABILI *pro*VIDENT
IA · P*e*RVIVM *com*ME
ANTIBVS RE*dderunt*
XXX

Descriptam a Roy ductore Gallo edid. Cagnat *bull. du comité* a. 1885 p. 324 seq.
27 *re*[*dderunt*] ut C. n. 10021 et 10025.

IIIa. INTER THVBVRBO MAIVS ET HADRVMETVM (eph. epigr. V p. 488).

560 in fragmento col. mil., quod dicunt inventum esse prope Ain Mdeker; nunc Botriae ante aedes societatis agricolae.

D N FL
CR / / / / I C

Descripsi.

Videtur *d. n. Fl(avio)* [*Iulio*] *Cr*[*ispino*] cet. cf. eph. epigr. V n. 1066.

V. THELEPTE — THEVESTEM (C. p. 864; eph. epigr. V p. 489).

561 in col. mil. rep. in via inter Feriâna et Bîr Umm-Alî prope Hr. Semaa el Alia.

IMP · CAES
M AVRELLIVS
SEVERVS ANTo
NINVS · PIVS
AVG · PARTH *sic*
CVS · MAXIMVS
BRITTAN · MAX *sic*
MAX IMP IIII
TRIB P XIX a. 216
COS · III · P · P
RESTITVIT
XV

Cagnat *rapp.* III p. 180 n. 125.

Inter 7 et 8 Cagnat monet GERM MAX PONT a quadratario omissum esse. At item displicent imperatoriae acclamationes ante tribunicias potestates commemoratae. Denique illarum et consulatuum numeri videntur commutati esse sicuti n. 10305.

---

562 in col. mil. rep. loco mille passibus distante a n. 561.

IMP · CAES
M AVRELLIVS
reliqua latent

Cagnat *rapp.* III p. 181.

Est miliarium XVI quoad cetera eodem tenore scriptum ac n. 561.

VI. AD SVFETVLAM (C. p. 864).

563 ad eph. epigr. V n. 257. Huc refer hunc titulum cf supra n. 44.

---

564 in col. mil. rep. Sbîtla.

*imper*ATORI
bus d. D · NN
*con*STANTINO
*et l*ICINIO
perpetuis
AVGG

Descriptam ab Ismail ben-Bachtarzi ed. Villefosse *ant. afr.* a. 1885 p. 227.

VII. CILLIO THEVESTEM (C. p. 864; eph. epigr. V p. 489).

565 in col. mil. rep. in via inter Hr. bu Taba et Tebessa prope exitum angustiarum Fedj el-Umuhahad.

IMP · CAE*s*AR
M / / / / / / / / /
/ / / / / / / / / /
*p. m. tri*B · PO*t* / /
versus evanidus
duo v. deleti
tres v. evanidi
11 R*e*STITVE*runt*
XIIII

Cagnat *rapp.* III p. 149 n. 69.
Videtur esse Philipporum. — Milia numerari a Theveste adnotat Cagnat.

---

566 in col. mil. rep. inter Thevestem et Kairuân in ripa rivi. Origine parum diligenter indicata titulum huic capiti attribui.

EX AVCTORITA*te*
imp. NERVAE TRAIAN
CAES AVG *ger*MAN
DACIC *pont.* MAX
TRIB POTEST VIII *im*P a. 104/5
iiii cos. V / / / FD / / / /

Goguel *ant. afr.* a. 1884 p. 215 n. 493.

X. CARTHAGINE THEVESTEM (C. p. 865. 977; eph. epigr. V p. 493).

567 in fragmento columnae mil. rep. prope Sidi Mediān.

imp. caes. m. aure
LIVS · ANTONINVS
PIVS · *Felix* AVG · PAR
THICVS · MAX · BRITA*n*
MAX · GERMANI*cus*
MAX · TR · POTEST*ate*
XVIII · COS ////
S/// V//
XXXXV

Ad Letaillii exemplum edid. de la Blanchère et Reinach *bull. du comité* a. 1886 p. 195 n. 4.
7 in. in lapide est, puto, XVIIII = a. 216 p. Chr.; deinde *cos.* [IIII *p. p.* | *re*]*s*[*tit*]*u*[*it*] cf. e. g. C. n. 10061.

---

568 inter Hr. Zezîa et Hr. Dermulîa, loco inde paullum remoto.

IMP · CAES · C · IVLIVS · VE
RVS · MAXIMIN*us pius*
FEL · AVG · *Germ. max. sar*
MATICVS MAX*imus*
sic DACCICVS · *maximus*
PONT · MAX*imus trib.*
POTEST · III · *imp. v* a. 237
ET · C · IVLIVS · *uerus*
MAXIMVS · *nobilissi*
MVS · CAES · *princeps*
IVVENTVTIS · *Germ. ma*
X · SARMAT · *max. da*
sic CCICVS · MAX · *uiam a*
KARTHAGINE *usque ad*
FINES · NVMID*iae*
PROVINCIAE · *longa*
INCVRIA · CO*rrupta*
M · ADQVE *dilap*
SAM RESTITV*e*
RVNT
LX

Mihi misit Poinssot, qui edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 91 n. 779.
cf. e. g. n. 10075.

---

569 in fragm. col. mil. rep. prope n. 568.

LX

Poinssot *ant. afr.* a. 185 p. 92 n. 780.

570 Hr. Telt Duâmes in clivo ad angustias Khanget Morro, prope Hr Dermulîa, una hora ab Hr. Zezîa occidentem versus.

PIO FELICI
AVG · N

LXII

Mihi misit Poinssot et edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 93 n. 782.

---

571 in fragmento col. mil. rep. Hr. Telt Duâmes.

*pro*COS I//
LXII

Mihi misit Poinssot et edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 93 n. 783.

---

572 Hr. el-Baghla.

IMP · CAES M
AVRELLIVS AN
TONINVS PIVS AVG
PARTHICVS MAXI
MVS BRITANNICVS
MAXIMVS GERMA
NICVS MAXIMVS
TRIB · POTEST XIX a. 216
COS IIII P P
RESTITVIT
LXVI

Mihi misit Poinssot et edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 94 n. 785.
2 AVRELIVS in edit.

---

573 Hr. el-Baghla.

IMP · CAES C IVLIVS
VERVS MAXIMINVS
PIVS FELIX AVG GERMANI
CVS MAX SARMATICVS
MAX DACICVS MAX
PONTIFEX MAX TRIB POT · III a. 237
IMP VI *et c iulius uerus*
M*aximus nobilis*. CAES
PRI*nceps iuuentutis*

Mihi misit Poinssot, qui edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 93 n. 784.
Cf. n. 10073. 10075 al. — 7 in mscr. IMP VII; est, puto, in lapide IMP V ET cet.

574 in col. mil. fracta rep. uno chil. a confluente rivorum Wed el-Gûzza et Wed el-Hadjarat occidentem versus, paullo post Hr. Ain Yûnes, ab Hr. el-Baghla inter occidentem et meridiem, c. 1½ chil. a ponte antiquo, qui est in via Tebursuk — Bu Djelida, orientem versus.

IMP *Caesar*
DIVI NERVAE NE*pos*
DIVI TRAIANI PARTHICI F
TRAIANVS H*ad*RIANVS
AVG PONT · *Max* · TRIB
POT VII *cos.* III a. 123
VIAM A IARI *agine*
THEVESTEM STRAVIT
PER LEG III AVG
P METILIO SECVNDO
LEG AVG · PR · PR
LXXI

Mihi misit Poinssot, qui edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 95 n. 786.

Exemplum manuscriptum multo plenius est quam editum. — 7 erat KARTHAGINE. — 9 in ed. omissus est. — 12 in edit. LXXX, procul dubio errore.

---

575 rep. Kubba Sidi Abdallah Chaib, non longe a n. 574.

IMP CAES
M ANTONIVS
GORDIANVS
DIVI · M · ANTO
NI GORDIANI
NEPOS DIVI M
ANTONI GORDIA
NI SORORIS SV
E FIL PIVS FELIX
AVG FORTISSI
MVS FELICISSIMVS
PONT MAX TRIB
pot. COS PRO *cos*

Descriptam a Darré medico ed. Poinssot *ant. afr.* a. 1885 p. 96 n. 787.
8 seq. offendit *sue.*

576 in col. mil. rep. in ruderibus prope arcum eph. epigr. V n. 576. Paulo post hunc arcum rursus conveniunt duae viae, in quas via Carthagine Thevestem ad Thurrim se diviserat.

IMP CAESAR M
AVRELIVS CLAV
DIVS PIVS FELIX
AVGVSTVS P P PO
5 *sic* NTIFICI MAXIM
TRIBVNICIE POTE
STATI CONSVL
P P
L X X

Mihi misit Poinssot, qui edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 97 n. 791.

9 in exemplo mscr. est LXXX, quod nescio an verius sit cf. infra n. 580.

---

577 in col. mil. rep. in agro prope rudera arcus eph. epigr. V n. 576.

INVICTO AVG N
LXXI

Mihi misit Poinssot, qui edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 90 et iterum plenius p. 97 n. 792.

De milium numero dubito cf. ad n. 576.

---

578 in fragmento col. mil. litteris paene evanidis; rep. in ruderibus prope arcum eph. epigr. V p. 576.

L VIBI /////
//// OB ////
//////////

Poinssot *ant. afr.* a. 1885 p. 98 n. 794.

1 in. corrigendum [*C.*], nam titulus est, ut videtur, Vibiorum Galli et Volusiani.

579 in col. mil. rep. iuxta n. 577.

IMP CAES*ari*
P LICINIO VALE
RIANO PIO FEL AVG
PONT MAX TRB P
OTES COS II P P a. 254
PATRI D N *imp.*
CAES · P LICIN
*i eg*NATI *gal*I

Mihi misit Poinssot, qui edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 97 n. 793.
7 P/// LICIN traditur. — 8 cum omissus sit in editione, .. CILIAIIIT II traditur in exemplo mscr.; est *Licin*|*i Egnati Gall*|*ieni* cet.

580 in col. mil. rep. inter Carthaginem et Siccam *avant d'arriver à l'Oued Zeg et au barrage.*

P M*etilio secundo*
*le*G A*ug.* PR PR
LXXXI

Mihi misit Poinssot, qui edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 89 et iterum p. 98 n. 795.
2 in edit. LEG cet. — cf. n. 10048. 10081 cet.

581 in col. mil. rep. iuxta basim suam ibi fere ubi n. 580, uno chil. ab Aïn Edja.

VSQVE AD FINES NV
MIDIAE PROVINC*iae*
LONGA INCVRIA CORR*uptam*
ATQVE DILAPSAM RES
TITVERVNT

LXXXII

Mihi misit Poinssot, qui edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 89 et iterum p. 98 n. 796.
6 in edit. est LXXXIII. — cf. e. g. n. 10083.

582 Sidi bu Atîla.

IMP CAESAR
DIVI NERVAE NEPOS
DIVI TRAIANI PARTHICI F
TRAIANVS HADRIANVS
AVG PONT MAX TRIB
POT VII COS III *p. p.* a. 123
VIAM A KARTHAGINE
THEVESTEM STRAVIT
PER LEG III AVG
P METILIO SECVNDO
LEG AVG PR PR

Mihi misit Poinssot et edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 99 n. 802.

583 Sidi bu Atîla, extra in sacelli angulo, qui est inter meridiem et occidentem.

IMP CAES
M AVRELIVS
ANTONINVS
PIVS FELIX AVG
PARTHICVS M
XIMVS BRITA
NICVS MAX
GERMANICVS
MAXIMVS
PO

Mihi misit Poinssot et edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 100.
10 in. in edit. ///PO.

---

584 Sidi bu Atîla.

IMP CAES C MESSIVS
Q DECIVS TRAIA
NVS PIVS FE
LIX AVG PONTIF
EX MAXIMVS TRIB
POTESTAS P P
L*x*XXV

Mihi misit Poinssot, qui edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 100.
7 LXXV traditur.

---

585 in fragmento col. mil. rep. Sidi bu Atîla.

*lx*XXV

Poinssot *ant. afr.* a. 1885 p. 100 n. 807.

---

586 Sidi bu Atîla.

IMP CAES C MESSIVS
q. decius TRAIANVS *pius felix*
AVG PONT*ificis ma*
sic XIMI T POTESTAS
P P
LXXXVI

Mihi misit Poinssot, qui edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 99 n. 803.

587 Sidi bu Atîla ad portam morabeti a sinistra.

IMP CAES
c VALERIO
*diocletia*NO
//////////
////////AS

Mihi misit Poinssot, qui edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 100 n. 804.

---

588 in col. mil. rep. ad viam Romanam hora fere dimidia a Sidi bu Atîla meridiem versus.

D · N · NN
MAG MA
XIMO ET F*L* 383–388
VICTORI P·P·F·F·
PP SEMPER
AVGG
M · A · D · N · M ·
E E ❦ ❦

Mihi misit Poinssot et edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 102 n. 812.

Magnus Maximus et filius eius puer a patre Augustus dictus certe in Africa adhuc non prodierant. — 7 seq. *m(unicipium) A(gbiense) d(evotum) n(umini) m(aiestatique) e(orum).*

---

589 in col. mil. rep. ad fontem Ain Gharzallah *4 kil. au dessous de la grotte.*

IMP CAES
C MESSI TRA *sic*
IANI DE*ci*
PII FELI
AVG PONT*i*
FICI MAX*i*
MI TRIB*u* *sic*
NICIE P*o*
TESTAS // *sic* a. 250/1
P · P
L X X X V

Mihi misit Poinssot, qui edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 103 n. 813.

3 IAN DEC in edit. — 9 fin. aut II aut III. — 11 nisi columna, id quod non est probabile, loco suo est abducta, in fine addendum IIII.

590 Ain Gharzallah ibidem ubi n. 589.

FORTISSIMO
IMP ET PACA
TORI VRBIS *sic*
M CLAVDIO
TACITO PI
O FELICE AVG
N̄
LXXXVIIII

Mihi misit Poinssot et edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 104.

---

591 in col. mil. rep. ad fontem Ain Gharzallah ibi ubi n. 589.

IMP CAES
M AVRELIO
PROBO PI
O FELICI AVG
PONTIFICI
MAXIMO
TRIBVNICI
AE POTESTA

Mihi misit Poinssot et edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 103 n. 814.
cf. n. 10085.

---

592 in fragm. col. mil. rep. ad fontem Ain Gharzallah ibi ubi n. 589.

LXXXVIIII

Mihi misit Poinssot et edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 103 n. 815.

---

593 in fragm. col. mil. rep. prope sacellum Sidi Abd er-Rebbu.

*res*TITVER*unt*
LXXXX

Mihi misit Poinssot et edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 105 n. 821.

594 in sanctuario collapso Sidi M'kahal in monte Bu Kahil 1¼ fere chil. ab Hr. Mest.

IMP CAES
*m. iu*LIVS PHILIP
*pus pi*VS FELIX AVG
*ust*VS PON*t* MAX
imus COS P · P PRO
*cos. e*T M IVLIVS PHI
LIPPVS NOBILISSI
MVS CAES PRINCEPS
IVVENTVTIS ET
*m*ARCIA OTACILIA
*seue*RA AVG CONIVNX
d N ET MATER CAES
*et ca*STRORVM ET SE
NATVS ET PATRIAE
*lxx*XXII

Mihi misit Poinssot et edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 105 n. 822.

4 PON MAX in mscr., PONT in edit.; fuit, puto, PONT. — 12 ET om. in edit.

---

595 rep. ibi ubi n. 594.

LXXXXII

Mihi misit Poinssot et edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 105 n. 823.

---

596 Hr. Wed el-Gamûdi in colliculo 5 fere chil. a Bordj Messâudi Thibursicum versus, 1 chil. a via ad sinistram.

D *d. d. d.* NN
n. N IMPP · SE
MPER AVGG
CONSTAN
TIO ET MA
XIMIANO
AVGG
LXXX*x*II

Mihi misit Poinssot et edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 106 n. 827.

1 seq. cf. n. 10176. 10376. 10375 ubi est *d. d. n. n.* ante nomen unius Caesaris; et 4824, ubi est *ddd. nnn.* ante nomen unius Constantini cf. Mommsen in Hermae vol. XVII p. 528 seqq. — 8 LXXXII traditur.

597 in ruderibus Hr. el-Allamia quae sunt in colle 1¼ chil. a Bordj Messâudi inter septentrionem et orientem.

PACATISSIMO
IMP L DOMI
TIO AVRELIA
NO INVICTO
PIO FEL
AVG Ñ
LXXXXIIII

Mihi misit Poinssot et edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 106 n. 826.
7 in editione est LXXXIIII.

---

598 in fragmento col. mil. rep. contra castellum Bordj Messâudi.

I M P C A E S
M A V R E L I*us*
ANTONINVS *pius*
FELIX AVGVST*us*

Mihi misit Poinssot. — Cagnat *rapp.* I (a. 1882) p. 85 n. 53; Poinssot *ant. afr.* a. 1885 p. 107 n. 829.

---

599 in col. mil., quae est pro scamno ante castelli Bordj Messâudi portam.

/ / / /
N T O
NINO
A V G
/ / / /

Mihi misit Poinssot et edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 108 n. 830.

---

600 in col. mil. rep. Bordj Messâudi in hortis.

IMP CAESAR
C MESSIO QVI
NTO DECIO TRA
IANO PIO FELICE
AVG P M*ax. tribu*
NICIAE cet.

Mihi miserunt Espérandieu et Poinssot, qui edidit *ant. afr.* a. 1885 p. 108 n. 831; ad ectypum Letaillii de la Blanchère et H. de Villefosse *bull. du comité* a. 1885 p. 537.
1 IMP de la Blanchère et Villefosse; CAESAR/ Poinssot.

601 in fragmento col. mil. rep. Bordj Messâudi 100 metris a mausoleo Rufi ad viam Romanam bene conservatam.

$\overline{\text{LXXXXVI}}$

Mihi misit Poinssot.

---

602 in col. mil. rep. loco suo abducta in ruderibus Hr. Nadja ad viam Romanam 6 chil. fere a Bordj Messâudi Siccam versus.

PACATISSIMO
IMP DOM
ITIO AVREL
IANO PIO FE
LICI INVIC
TISSIMO
aug. $\overline{\text{N}}$ $\overline{\text{CI}}$

Mihi misit Poinssot et edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 174 n. 853.
7 in. litteras quasdam periisse non indicatur.

---

603 prope Wed Khelakhel ad viam antiquam 10 fere chil. a Bordj Messâudi Siccam versus.

IMP CAES M AVRE
LIO CARO INVICTO
PIO FELICI AVG P
M P P II ET M a. 283
AVRELIO CARINO
NOBILISSIMO CAE
SARI FILIO EIVS
ET M AVRELIO
NVMERIANO
NOBILISSIMO CAES

Mihi misit Poinssot et edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 175 n. 854.

4 exspectamus [*tr.*] *p. II* [*cos. II p. p.*] vel [*tr.*] *p.* [*cos. p. p.*] vel etiam, quod videtur esse in lapide, [*t.*] *p. II* omissis reliquis honoribus.

604 in col. mil. rep. in colliculo ruderibus obsito in fluvii Wed Tessâ ripa dextra.

Poinssot:	Sic fere fuit:
IM C	Ma*G*no *et inuic*
CO IM	*t*O IM*p. caes. c. ua*
L//RIO NO	L*e*RIO *di*O*cleti*
ANO PIO	ANO PIO *felici*
AVG P M	AVG P M *tr. pot.*
COS PP	COS P P *procos.*
LXXXX	LXXXX/////
VREL	*imp. caesari*
MAXIMIAN	*m. a*VREL*io uale*
....	*rio* MAXIMIAN*o*
P M	*pio felici inuic*
	to aug. P M *tr. pot.*
	cet.

Mihi misit Poinssot, qui edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 176 n. 858.

1 in edit. est IMP C.

---

605 in col. mil. rep. in fluvii Wed el-Kedîm ripa sinistra contra collem, in quo sunt rudera Hr. Zaza, in morabeti collapsi parietinis. Pauca legi possunt in columna olivae radicibus operta.

IMP......
...DIVI...
...N...O..
....
....
....M..
....
...LIANAE
CVI

Mihi misit Poinssot et edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 177 n. 861.

3 ....A.... in edit. — 6 M om. in edit. — 8 Drusillianae memoriam stationis in tabula Peutingerana post Thaciam commemoratae et hinc *VII* m. p. distantis Tissotius sibi visus est hic deprehendisse, fortasse recte. Sed velim lapidem diligentius denuo examinari.

606 in col. mil. rep. in vicinia pontis Romani.

PIISSIMIS
IMPERATORI*bus*
FLAVIO VALE
RIO CONSTAN
TIO *et galer*
io ualerio
maximiano
cet.
CVII

Descriptam a Roy ed. Poinssot *ant. afr.* a. 1885 p. 179 n. 866.

---

607 in col. mil. rep. in vicinia pontis Romani.

PACATISSIMO
IMP L DOMITIO
AVRELIANO
FELICI INVICTO
AVG NOSTRO
CVIIII

Descriptam a Roy ed. Poinssot *ant. afr.* a. 1885 p. 179 n. 867.

---

608 in col. miliaria rep. ad viam inter Bordj Messâudi paullo (3 chiliom. Roy) ante quam advenias ad pontem Romanum Saladin.

MAGNO ET INVICTO
IMP CAES C VALE
RIO DIOCLETIANO
PIO FELICI AVG
P P II COS II a. 285
PROCOS
P M ET
versus quattuor evanidi
12 / / R O / / / / / / /

Roy *ant. afr.* a. 1885 p. 258; ad Saladini exemplum Cagnat *bull. épigr. de la Gaule* VI p. 17.

Etiam vv. 8—11 fortasse legi posse luce secunda censet Roy apud Cagnatum. — 5 corr. [*t.*] *p.* cet. — 12 omisit Roy.

609 in col. mil. rep. 3 chil. a ponte Romano Thaciam versus.

D N
VIO V ////
COS /////
4 versus evanidi
8 I N V I C T
A V G

Roy *ant. afr.* a. 1885 p. 258.
Est, puto, [*Fla*]*vio V*[*alerio*] *Co*(*n*)*s*[*tantino*] aut *Co*(*n*)*s*[*stantio*] cet.

---

610 in col. mil. rep. 600 metris a ponte Romano Thaciam versus.

D N
FLAVIO C
LAVDIO C
ONSTANTIO
NOB · CAES

Roy *ant. afr.* a. 1885 p. 257.

---

611 in col. miliaria.

PACATISSI*mo*
L DOMITIO
AVRE
LIANO PIO
FELICI AVG
NOSTRO
CXV

Exemplum Royi mihi misit Espérandieu loco non indicato; at hic hunc titulum inserendum esse patet.
Inter 1 et 2 desideratur IMP cf. supra n. 607. At vid. etiam infra n. 623.

---

612 in col. miliaria.

PACATISSIMO
IMP CAES M
CLAVDIO
TACITO PIO
FELICI AVG
NOSTRO
CXVI

Exemplum Royi mihi misit Espérandieu loco non indicato.

613 in *ripa* dextra rivi bu Djerida hora una a Kef.

PACATISSIMO
IMP CAES M
C L A V D I O
TACITO PIO
FELICI AVG
N O S T R O
CXVII

Poinssot *ant. afr.* a. 1885 p. 182.
Est sine dubio eadem ac C. n. 10089.

---

614 Hr. Sebâa Rgud ad fluvium Tessâa.

I M P E R A T O R I
CAES M AVRELIO *se*
u E R O *a l e x a n*
d r o P I O F E L *i c i*
A V G P O N T M A X
P P T R I B P O T II a. 223
C O S P R O C O S
CI

Mihi misit Poinssot et edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 175 n. 855.

2 seqq. editur SeuERO *Alexandro* PIO FEL | AVG cet.; sed ad exemplum manuscriptum titulus constituendus est praesertim cum duodeviginti litteras v. 3 spatium utique non capiat. In eo quod sic traduntur 2 seqq.: AVRELIO //!ERO / PIO FEL/// | AVG cet., manifestum est auctorem lapsu facili post sERO in versum sequentem aberrasse, ut nomen Alexandri nimirum deletum prorsus neglegeret. Quod cum suppleret in editione, errorem unius versus omissi non perspexit. — Ceterum rudera Sebâa Rgud sita esse ad alteram viam ad Tessâam fluvium ab ea quae Siccam ducit meridiem et, nisi fallor, Lares versus decedentem Poinssotius expressis verbis monet.

---

615 Hr. Sebâa Rgud iuxta n. 614.

f o r t i s s i m o
i m p . e t p a c a
TORI VRBIS
M CLAVDIO
TACITO PIO
FELICE AVG
N
C I

Acceptam a Lanchon ductore Gallo ed. Poinssot *ant. afr.* a. 1885 p. 176 n. 856.

3 cf. supra n. 590.

616 Sidi Amor Berrai el-Beger, 7 chil. a ponte Romano Lares versus.

D D N N
FLAVIO VALERIO
CONSTANTINO
///RIO///////
////////////N
GERMANICIS
SARMATICIS
////J/////
//////////
INVICTIS AVGG
CXIIII

Descriptam a Roy ed. Poinssot *ant. afr.* a. 1885 p. 180.

4 seq. est [*et Vale*]*rio* [*Liciniano Licinio*]. Nomen erasum esse non indicatur. — 8 seq. fuit, opinor, *maximis piis felicibus*.

---

617 Hr. Meyâla, 9 chiliom. a ponte Romano Lares versus.

////N///
I COSTAN
TIO /////
TVA /////
M ///////
NOBILISSIM
C E S A R (sic)
CXV

Roy *ant. afr.* a. 1885 p. 185.

[*D. d.*] *n.* [*n.* | *Fl.*] *Costan*|*tio* [*et Ga*|*l.*] *Va*[*lerio*] | *M*[*aximiano*] | *nobilissim*(*is*) | *C*(*a*)*esar*(*ibus*).

---

618 Hr. Meyâla.

PERPETVO
IMP L DOMITIO
AVRELIANO
PIO FELICE
INVICTO
AVG NOSTRO
CX[illegible]

Roy *ant. afr.* a. 1885 p. 185.

[illegible] Hr. Meyâla.

FORTISSIMO
IMP ET PACAT
ORI ORBI*s* M
CLAVDIO TACI
to PIO FELICE
AV*g* N

Acceptam a Roy ed. Poinssot *ant. afr.* a. 1885 p. 181 n. 871.

---

20 rep. Zafran ad viam Carthagine — Thevestem. Mons Dj. Zafran et fluvius cognominis non longe absunt a Laribus magis septentrionem quam occidentem versus.

D D N N
FL VALEN
TINIANO
ET VALEN
M PA
TRI///M//AT
OR// S AVG//

Roy *ant. afr.* a. 1885 p. 184 n. 888.
5 seqq. fortasse [-*ti victorib.*] *a*[*c* | *tri*[*u*]*m*[*f*]*at*|*or*[*ib.*] *s*(*emper*) *Aug*[*g*].

---

21 Lorbus prope „basilicam christianam“ (cf. Guérin II p. 74).

IMP CAESAR
M · AVRELIVS
ANTONINVS · PIVS
FELIX AVGVSTVS
PARTIC · MAX · BRIT
MAX · GERM · MAX
TRIBVNIC · POTEST
XVIIII · COS · IIII a. 216
PATER PATRIAE
RESTITVIT
CXIII

Acceptam a Letaille ed. Villefosse *ant. afr.* a. 1884 p. 355.
Videtur loco antiquo Lares deducta esse, nisi forte, id quod magis credo, 11 in lapide est CXVIII.

622 rep. chil. uno a Larum ruderibus orientem versus **ad viam ducente** in planitiem Serss.

imp. caesari
c. uibio trebo
niano gallo pi
o felici aug. et
*imp. caesa*RI
C VIBIO AFINIO
GALLO · VELDV
MIANO · VO
LVSSIANO · PIO
FELICI · AVG
CXIX

Descriptam a Letaille ed. Villefosse *ant. afr.* a. 1884 p. 355.

---

623 in col. miliaria.

PERPETVO
L DOMITIO
AVRELIANO
PIO FELICE
INVICTO
AVG · NOSTRO
CXXI

Exemplum Royi mihi misit Espérandieu loco non indicato.
Nescio an post 1 exciderit *imperatori* cf. infra n. 625, sicut **idem** coniec supra ad n. 611.

---

624 in col. mil. rep. Ebbae haud procul a n. 625 in parietinis **aedium** q. d Dar Achmed ben Edêli.

reliqua erasa
CXXV//

Cagnat *rapp.* III p. 241 n. 277.

---

625 in col. mil. rep. Ebbae.

PERPETVO
IMPERATOR
L DOMITIO
AV*reli*ANo

Cagnat *rapp.* III p. 240 n. 276.

626 in col. mil. rep. Hr. Diffa 6 fere chil. ab Hr. ben Auêdi (cf. infra ad n. 630) magis orientem quam septentrionem versus.

*imp. caes*AR
*m. aureli*VS
*antonin*VS
*pius aug. pa*RTHI
*cus maximu*S BRI
tannicus maxi
mus cet.

Cagnat *rapp.* III p. 238 n. 272.

---

627 in col. mil. rep. ibidem ubi n. 626.

IM*p. caesar*
M *aurelius*
AN*toninus*
PIV*s aug.*
PAR*thicus max.*
BR*itannicus max.*
GE*rmanicus max.*
Trib. potest. cet.

Cagnat *rapp.* III p. 238 n. 273.

---

628 in col. mil. rep. ibidem ubi n. 626.

*im*P CES DD GA*l*
*l*O ET VOLVSI*ano*

Cagnat *rapp.* III p. 239 n. 274.
1 quadratarius videtur NN post DD errore omisisse.

---

629 in col. mil. rep. ibidem ubi n. 626.

INVICTISSIM*o*
ET PIISSIMO
IMP · CAES
M CLAVDIO
TACI*to p*I*O*
FE*lici aug.*
nostro

Cagnat *rapp.* III p. 239 n. 275.

630 in fragmento col. mil. rep. Hr. ben Auêdi, 1500 metris a C. n. 10096 septentrionem versus.

I M*p*. CAESAR
*m. aure*LIVS
*anto*NINVS

Cagnat *rapp.* III p. 238 n. 271.
Videtur esse mil. CL, ut conicit Cagnat cf. n. 631.

---

631 ad C. n. 10096. Repetivit Cagnat *rapp.* III p. 237 n. 270, qui lapidem dicit humi iacere Hr. Geria ante sanctuarium Sidi Brahim ben Amor.

7 seqq. GERMA*NICVS* MAXI
MVS *TRIBVNI*CIAE PO
TESTATIS · XVIIII a. 216
COS IIII PATER PATRIAE
*rest*ITVIT
CLI

Litteris inclinatis expressa non vidit Cagnat, vidit ante eum Pellissier.

---

632 in col. mil. rep. loco antiquo mille passibus a miliario m. p. CLXIIII.

reliqua latent AES
LIVS

Cagnat *rapp.* III p. 237 n. 269.
Esse mil. CLXIII Cagnat recte adnotat.

---

633 in col. mil. rep. loco antiquo uno fere chil. ab Hr. Hadj Abîd (cf. infra ad n. 634), mille passibus a miliario m. p. CLXIII.

IMP · CAES
M · AVRELIVS
*anto*NINVS
*pius aug. p*ARTHI
*cus maxi*MVS
*britanni*cVS
maximus GER
manicus MAXI
*mus tribun*ICI
ae potestatis XIX a. 216
*cos iiii pater patri*AE
*restit*VI*t*
CLXIIII

Edidit Cagnat *rapp.* III p. 236 et supplementa addidit.

634 in col. mil. rep. 500 metris septentrionem versus a C. n. 10101, ad Hr. Hadj Abid.

imp. *c* AESAR
*diui traiani pa*RTHICI F
*diui neruae nep*OS
*traianus hadrianu*S AVG
*pontifex maxim*VS
trib. pot. vii cos. iii — a. 123
cet.

Cagnat *rapp.* III p. 235 n. 266.

Pertinere hunc titulum et sequentem una cum C. n. 10101 ad miliarium m. p. CLXV Cagnat probabiliter conicit.

---

635 in col. mil. rep. una cum n. 634.

IMP · CAESAR
M · AVRELIVS ·
ANTONINVS ·
PIVS AVG PARTHI
CVS MAXIMVS BRI
TANNICVS MAXIMVS
*germa*NICVS MAXI
*mus tribu*NICIAE POTES
tatis xviiii cos iiii
pater patriae res
tituit.

Cagnat *rapp.* III p. 235 n. 267.

---

636 in col. mil. rep. in sanctuario Sidi Alî ben Brahim prope ab Heidra septentrionem versus, 5—600 metris a n. 10101.

IM*p* *c*AESAR
m. aurelius A*n*TONINVS
*p*IVS *aug.* PARTHICVS
*maximus br*ITANNI
C*us maximus ger*
MANICVS MAXIMVS
*trib*VNICIAE P*otes*
*ta*II*s xviiii cos. iiii* — a. 216
*pat*ER *patriae res*
tituit

Cagnat *rapp.* III p. 234.

Esse hoc miliarium CLXVI et in ipsam Ammaedaram incidisse CLXVII conecit Cagnat probabiliter.

XIIa. AD SIMITTHVM (C. p. 977; eph. epigr. V p. 498).

637 ad eph. epigr. V n. 1107. Altera fragmenta tria reperta et descri| a Moerzio edidit Cagnat *bull. épigr. de la Gaule* VI p. 26 sic:

a	*b*	*c*
A	DIVI TIC	HADR AVG
IANI	PARTHIC	PONTIF MAX
	/IVI NERVAE M	TRIB POTEST XIII
	RAIANVS	CIIIIP//
	NVS	

Restituendus igitur totus titulus sic ad instar eph. epigr. V n. 1109:

*imp. caes*A*r*
DIVI T*ra*IANI
PARTHIC*i fil.*
*d*IVI NERVAE *nep.*
*t*RAIANVS
HADR*ia*NVS AVG
PONTIF*ex* MAX
TRIB POTEST XIII
Co*s iii* P *p*
VIA*m a simittu*
VSQ THA*bracam f.*
III

XII*b*. SICCA THAGASTEM (eph. epigr. V p. 502).

638 in col. mil. rep. ad viam Kef_Sûk Aghâs, 2 fere chil. a Kef.

. . . *au*RELIO
. . . *pac*ATORI
. . . *trib. p*OT · P · P
*pro*COS

Roy *ant. afr.* a. 1885 p. 183 n. 882 cf. *ibid.* p. 259.
Est, ut videtur, Aureli aut Claudi aut Probi.

639 ad viam Kef_Sûk Aghâs, 9 chil. fere a Kef.

AE POTESTATIS P P
COS PROCOS ET HE
RENNIAE ETRVSCIL
LAE AVG CONIVGI
AVG N

Roy *ant. afr.* a. 1885 p. 183 n. 884.
Est Deci et coniugis eius.

640 ad viam Kef_Sûk Aghâs, 9 fere chil. a Kef.

MAGNO ET INVICTO
IMP CAES VALE
RIO D*i*OCLETIANO
INVICTO PIO FEL
AVG · P M · *t* P · II
COS · II · PROCOS · II
ET · VALERIO MAXI
*mia*NO PIO FEL AVG
TRIB POT II
COS PROCOS

Roy *ant. afr.* a. 1885 p. 184 n. 885.

3 DOCLETIANO, 5 fin. P · P · II editur. — 6 fin. II est aut *p. p.* aut *et* a quadratario errore duplicatum. — Ceterum aut titulus non satis accurate exceptus aut honores ab eo qui eum composuit male indicati sunt. Namque Diocletiani trib. potestas II et consulatus II cadunt in annum 285, Maximiani autem tribun. potestas II et consulatus primus in a. 287. — Videntur etiam 9 in. in lapide interiisse litterae P · M.

641 ad viam Kef_Sûk Aghâs, 9 chil. fere a Kef.

DD NN FLAVIO
VALERIO CONSTA
NTIO ET GALERIO VA
LERIO MAXIMIANO
CAESARIBVS

Roy *ant. afr.* a. 1885 p. 183 n. 883.

3 seq. lectionem dubiam esse monet auctor.

642 ad viam Kef_Sûk Aghâs, 9 fere chil. a Kef.

PIISSIMIS
IMPERATOR AVG
FLAVIO VALE
RIO CONSTAN
TIO ///////

3 versus evanidi

CVII

Roy *ant. afr.* a. 1885 p. 184 n. 886.

2 fortasse *imperator*[*ibus*]. — Caput viae videtur esse Hippo Regius a Sicca m. p. CX remotus cf. itin. Ant. p. 20 Parth.

643 ad viam Kef_Sûk Aghâs, 9 fere chil. a Kef.

D N FLAVIO
VALERIO
CONSTANTIO

Roy *ant. afr.* a. 1885 p. 184 n. 887.

Infra lapidem fractum vel versus quosdam evanidos esse ab auctore non indicatur.

XII*c*. AD THAGASTEM (eph. epigr. V p. 503).

644 ad eph. epigr. V n. 1120. In fine addit Reboud l. l. *m. p.* III.

XIII*a*. HIPPONE REGIO — CALAMAM.

645 in fragmentis col. miliariae rep. ad viam Romanam chil. 46 ab Hi pone *sur la route de Hammâm Berda à Ascour, à deux lieues et quart* Hammâm Berda DE LA MARE.

A) Exemplum Delamarii primum:

a

CO//
VIAM PERA
IEIVS IAI
COVS DEN
IO

b

NVMIDICAS
RRVPIAM
ATICA

c

VD
PONT
LVDI
CONE
CVRNE . . . NOIV
LEG II L PR · PR

d

SIII VII
//RVSCO

e

M
SI

f

NIS

B) Exemplum Delamarii alterum:

CO
VIAM PERIIVMIDICAS
EIVS FAPRVPIAM
COVS DEN TISA
VI IARIBVS
PONTIBVS DEN
LVDIBVS SICO
CONERMATIS R
CVREM VALERNO IV
LEG . . I PR PR

C) Exemplum Carettii:

CO
VIAM PER AI . . ES NVMIDICAS
VO EIVS FAI . . . . RRVPIAM
PONTIBVS DEN . . . TISSI
IVDIBVS SICO . . . IARIBVS
CONERMATIS SIII VII
CVRME M VALERNO ETRVSCO a. 15
LEG ◡◡ PR PR

Ex schedis Delamarii vol. IV p. 224 n. 273. 274 et p. 225 n. 275 edid. Cagna bull. épigr. de la Gaule vol. VI p. 239 seq.

Sic fere titulus legendus est: . . . *viam per A*[*lp*]*es* (sic supplet Mommsen cf. *A* et *C*, nec male quadrat hoc nomen in montes illos asperrimos a gentibus barbaris pagatim habitatos, qui a septentrione finiebant Numidiam interiorem oppidis Romanis frequentem, Italiam quandam Africanam; Cagnat coniecit *valles*) *Numidicas* | *vetus*[*t*]*a*[*te*] *corrup*[*t*]*am* | *pontibus* [*r*]*en*[*ova*]*tis*, [*p*]*a*|*ludibus sic*[*catis, mil*]*iaribus* | *con*[*fi*]*rmatis r*[*e*]*s*[*t*]*i*[*t*]*ui*[*t*] | *cur*[*a*]*n*[*t*]*e* (= CVRNE) *M. Valer*[*i*]*o Etrusco* | *leg.* [*Aug.*] *pr. pr.*

XV. INTER GADIAVFALAM CALAMAMQVE ET SIGVS CIRTAMQVE (C. p. 878; eph. epigr. V p. 504).

646 (= C. n. 10158). Descripsi ad ectypum, quod Poullio dedit Séjourné. Lapidem ipsum frustra quaesivi.

*no*B*i*LISSIMIS
*ca*ESARIBVS
*fl*AVIO VALERIO
*co*NSTANTIO *et*
GALERIO VALE
*ri*O MAXIMIANO
AVGG
R·P·M·T· *sic*

8 cur postea additum habuerit Poullius, non perspicio.

---

647 in fragmento col. mil. rep. Ain el-Bordj.

XXXIIII

Exceptam a Thouvenin ed. A. Poulle *rec. de Const.* XXII p. 318 n. 60.

XIX. INTER LAMBAESEM ET BISCRA (C. p. 885).

648 ad n. 10233. 10234. Recognovi columnam litteris malis scriptam, quae nunc adservatur in hortis carceris.

7 seq. NVMERI
ANO
III
AVG

9 *III* est milium numerus ad titulum posteriorem, nisi fallor, pertinens.

XX. LAMBAESE CIRTAM (C. p. 887).

649 ad n. 10255. Recognovi in aedibus Masson. — 2 fin. IMPER (A non vidi). — 5 seq. TIO AV / G P F IN i. e. *Au*|*g*(*usto*) *p*(*io*) *f*(*elice*) *in*|[*victo*] cet.

650 in col. mil. rep. Hr. Kudiat Saraba, quae rudera sita sunt ad viam ab Ain Mlîla ducente Schemorram, 15 fere chil. meridiem versus ab Ain Kerscha, fonte sito sub clivo meridionali montis Dj. Gerion, in tribu Segnia.

IMP CAES M AN
TONIO GORDI
ANO INVIC*to*
PIO FELICE AV*g*
PONT MAX
I

Acceptam a Rose ed. A. Poulle *rec. de Const.* XXII p. 312 n. 49.

XXI. CIRTA RVSICADEM (C. p. 891. 977; eph. epigr. V p. 506).

651 (= C. n. 10317). Repeto a me recognitam.

· IMP · CAESAR
M IVLIVS PHILIP
PVS PIVS FELIX INVIC
TVS AVG PONT MAX
TRIB POT COS P P PRO
COS ET
M IVLIVS PHILIPPVS
NOBILISSIMVS CAESAR
*ic*VSTVS
T

5 COS P P, quod reposuit Mommsen, clarissime exstat in lapide.

652 col. mil. posita in via Cirta ad Palmam ducente, *sur le côté droit de la route du Hamma, près de la papeterie de M. Brunache, vers le 8ᵉ kil.* Ea portat IIII. Goyt *rec. de Const.* XXII p. 160.

XXI*b*. CIRTA-CHVLLV.

653 in col. mil. rep. ab El-Meraba meridiem versus ad viam Cirta Chullu ducentem.

imp. *c*AESAR
diui *sep*TI*mi* *se*
ueri *ne*POS DIVI
ANTONINI MG
NI PII FILIVS MAR
CVS AVRELVS SEV
erus alexander cet.

Reboud *rec. de Const.* XXII p. 185; Masqueray *bull. de corr. afr.* a. 1882 p. 75 n. 45.

1 AES Masq. — 2 idem omittit TI. — 3 OS DIVI Masq., POS Reboud. — 5 seq. NI F Reboud omissis reliquis.

XXII. INTER CIRTAM ET MILEV (C. p. 894; eph. epigr. V p. 509).

654 in columna mil. rep. Zitunet el-Bidi ad confluentem fluviorum Wed el-Kebir et Wed Kton in fundo Laumesfeld.

DD NN C·VALERI
O DIOCLETIA
NO INVICTO
I F AVG *et c. val*
erio maximia
no AVG ET DD N*n*
IMPER . . . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
VII

Reboud et Goyt *rec. de Const.* a. 1881 p. 52.
7 sequebantur nomina Constantii I et Galerii.

XXV. INTER CIRTAM ET SITIFIM (C. p. 895; eph. epigr. V p. 510).

655 in col. mil. rep. in fundo Plantin ad viam Mila-Radjas ducente, 4½ chil. a Mila.

flauio clau
DIO C*onstan*
TINO IVNIO
RI NOBILISSI
MIS CAESARI
BVS ⊕
III

Descripsit Purgold.
Est fortasse Constantini I et Crispi et Constantini II.

656 col. mil. rep. ad viam, quae a Mila ducit Fedj Mzala in valle separante territoria Ruached et Tibergent.

IMP CAES
M IVLIO
PHILIPPO
PIO FEL
INVI

Goyt *rec. de Const.* XXII a. 1882 p. 146 n. 36.
Infra fractum esse lapidem auctor non indicat.

XXXII. PROPE AVZIAM ET SVR DJVAB (C. p. 907; eph. epigr. V p. 511. 565).

657 ad eph. epigr. V n. 1150. Lapidem inminutum — nam particula sinistra nunc periit — descripsit Purgold. Unde refero haec: 1 *CAE*S · C · AVRELIVS *o*. — 7 INVCTVS · — Versus inter 8 et 9 *VS* CONSTANTIVS mea culpa excidit. — 9 *ET* GALERINS · (*sic*) cet. — 11 *NO*BILISSIMIS cet.

---

658 ad eph. epigr. V n. 1151. Recognovit Purgold et ectypum sumpsit. Est lapis quadratus, basis similis (cf. supra ad n. 484). 1 fin. MIS est in lapide.

5 seqq. IT PONTIF MAX
TRIB PT ES T PRO *sic*
ES
IIII

XXXIII. AD MEDEAM, MOVZAIAVILLE, TIPASAM (C. p. 907; eph. epigr. V p. 512).

659 Tipasa.

. . . .
CONSTANTINO
CONSTANTIO
AMAGNENTI
INVICTIS SEMPER
AVGVSTIS
EPEIVSE . . IMP
M P I

P. Gavault Saint-Lager *revue afric.* vol. XXVII (a. 1883) p. 160.

7 seq. fortasse [*per*]*pe*[*t*]*u*[*is*] *imp.* — Nisi CONSTANTINO 2 falso repetitum est ex 3, videntur primum in hoc titulo nominati fuisse Constantinus II Constantius II Constans Augusti fratres et eraso nomine Constantis a Magnentio a. 350 trucidati (cf. C. n. 7012. 7013; eph. epigr. V n. 1038) eius nomen in litura positum esse. — Magnentii titulum in Africa huc usque unum habuimus eph. epigr. V n. 1116. — Ceterum ut m. p. numerus 8 recte exceptus sit, qua de re — ut de tota lectione — parum constat, ad Caesariensia potius hoc miliarium revocem.

[Nusquam quod sciam Magnentius et Constantius pro collegis procedunt neque extat opinor titulus in quo una nominentur. Puto v. 3 pro vestigiis vocabuli CONSTANTI scilicet erasi male lectum esse quod supra editur. Th. M.]

XXXIV*a*. INTER BOGHAR ET TENIET EL-HAD ET TIARET.

660 in col. mil. rep. Wed Scharen prope Boghâr.

IMP · CÆS · M · CL*odio*
P V' P E N I O · M X
I M O · P I O · F E L I C I
A V G P O N̄T I C I · M A X
I M O · T R I B · P O T E S
TATIS · P · P · COS · IT · PRO   a. 238
COS · ET · IMP · CÆS · DECI
MO CÆLIO · CAVINO
BALBINO · PIO · FELI
CI · AVG · PON̄T MAX*i*
M O · T R I B · P O T E S
C O S I T   P P
E T · M · A N̄T O *n*
i O · G O R D I
N O · N O B I L I S S
I M O · C Æ S . P R I
N C I P I · I V V E N̄T V I S
NE P O S   D I V O R   *sic*
V M   G O R D I N O
R V · MP //// I I I I

Ex ectypo photographico, ut videtur, exscriptam ed. Bourlier et Pallu de Lessert *revue de l'Afr. fr.* IV (a. 1886) p. 152.

Repetivi edita. 6 et 12 COS · IT · pro II. — 17 est fortasse IVVEN̄VTS. — 20 caput viae nescio an sit Columnata vid. titulum proximum.

---

661 in col. mil. rep. ad viam a Tiaret ducentem Ain-Tekria, prope Bordj Si Abed Ain Tessemsil versus, loco inter Teniet el-Hâd et Tiaret intermedio Brissonnet; rep. in territorio tribus Beni Lint paucis chiliometris a Tessemsil Waille; nunc adservatur Teniet el-Hâd in hortis presbyterii.

Bedel:

IMP · CAESAR
L · SEPTIMIVS SEVERVS
PIVS FELIX
AVG · PONTIFEX · MAXI
P P TRIB POTESTATIS
COS PROCOS E
M · AVR · SEV · ANTONINVS
!!!! !!!!!!!!!!!!
AVG
A COLVMNATA M P
XV

Waille:

IMP CAESA*r*
/////////// S*e*VERVS
////////// *pi*VS FELIX
AVG · PONTIF*ex* MAXI*mus*
P · P · TRIB · POTESTATIS //
COS · P*ro*COS ////// E*t*
/// /////// AN*t*ONINVS

tres versus evanidi

11 A · COLVMNATA M P
XV

Descriptam a Bedel edidit, de loco certior factus a Brissonnet abbate, Mac Carthy *revue africaine* a. 1884 p. 392; Waille *bull. de corr. afr.* III (a. 1884) p. 459.

5 fin. numerum excidisse num recte indicet Waille non liquet. — 8 Getae nomine eraso fortasse 9 AVG additum est. — *Columnatam* Mac Carthy revocat ad Ain-Tekria, qua cum opinione milium numerus in hoc titulo indicatus non male videtur convenire. Ceterum in notitia dignitatum imp. occident. commemorantur duo comites limitis Columnatensis, unus sub dispositione praesidis provinciae Mauretaniae, alter sub comite Africae. Neque episcopus Columnatensis deest inter eos, qui ab Hunerico rege ex Mauretania Caesariensi eiecti et in exilium missi esse referuntur (n. 12).

---

662 in col. mil. rep. in agris prope Ain-Sfa, in territorio gentis Beni-Maida (inter Ain Tekria et Tiaret, 56 fere chil. a Tiaret, 11 ab Ain Tekria).

IMP CAESAR M · AV
RELIVS SEVERVS *a*
LEXANDER PIVS FE
LIX AVG P P TRIB P II a. 223
COS DIVI MAGNI
*anto*NINI FILIVS DIVI
SEVERI NEPOS M

Waille *bull. de corr. afr.* a. 1884 p. 458 n. 46.

Honores recensentur ordine non solito.

XXXV. AD CAESAREAM (C. p. 908. 978; eph. epigr. V p. 513).

663 ad C. n. 10453. Recognovimus Purgold et ego. — 7 KASTRORVM. — 8 A CC M · r/// Purgold. Videtur esse *a c(olonia) C(aesarea) m. p.* ... Sequuntur deinde vestigia litterarum prorsus incerta, quae quattuor quinqueve versus occupant.

664 in columna calcarea rep. 10 chil. a Scherschel in loco q. d. *les deux cents hectares*, non procul a via ducente Gurâyam.

D Ñ
FL CL
IVLIAN
IMP PIO
FELICI S
AVG
///////
ALA
///////

Schmitter *bull. épigr. de la Gaule* III p. 48; de la Blanchère *bull. de corr. afric.* a. 1882 p. 114 n. 172 et *voyage d'étude* p. 100 n. 2.

3 IVLINV Schmitter. — 7 omittit, 8 prorsus incertae lectionis esse monet de la Blanchère. — Exspectamus *d. n.* | *Fl(avio) Cl*[*audio*] | *Iulian*[*o*] | *in*-[*vict*]*o* [*pio*] (vel *i*[*nv(icto)*] *pio*) | *felici s*[*emp(er)*] | *Aug.*, at fortasse 4 in. quod duo testes oculati tradunt IMP vere est in lapide.

XXXVI. AD PORTVM MAGNVM (C. p. 909; eph. epigr. V p. 514).

665 ad eph. epigr. V n. 1161. Transponenda est post n. 1152.

666 in col. mil. rep. a. 1880 *au barrage de l'Oued Fergoug* a Perregaux meridiem versus. Nunc est Oran in museo.

N
DOMINO
IMP · CAES · M ·
NTONIO · GOR
DINO · INVIC
TO · PIO · FELICE
AVG · PONT · MAXI
MO · TRIB · POTE · BIS a. 239
P · P · COS · PR · CON
SVLI · NEPOTI · DI
VORVM · GORDIA
NORVM · M · P ·

A K V

Recognovit Purgold. — J. Bouscant Mascarensis ed. *bull. d'Oran* ser. I fasc. 12 (a. 1882) p. 17 n. 9.

13 potest esse *a k(apite) u(rbe)* ...... ut infra n. 672 vel *a k(apite) V*, ubi tamen nota de littera V Purgoldum dubitavisse.

XXXVI*a*. AD AQVAS SIRENSES (eph. epigr. V p. 516).

667 in col. mil. rep. in loco q. d. Sbah Meskhût ad viam Mascara ducentem Bu Hanefia, 6 fere chil. a Bu Hanefia, 1500 metris fere ab eph. epigr. V n. 1162.

IMP *caes.* M *aurelio se*VERO
A*lexandro inuicto* PIO
FELICI *aug.* ///////CVS
DEVO*tissim. numi*NI
MA*iestatiq. eius*
AB AQ MP
IIII

Exscripsi ex ectypo photographico apud Demaeght, qui edid. cum Poinssotio *bull. d'Oran* ser. I fasc. 13 a. 1882 p. 50; Mercier *bull. du comité* a. 1885 p. 341.

1 M alteram, 3 CI, quae in ectypo non cernebantur, tradit Mercier. — 2 in. A omittit, 4 in. DEV.., 5 in. M.. tradit idem. — 3 fin. nomen civitatis cuiusdam hic scriptum fuisse consentaneum est.

---

668 in col. mil. fracta rep. in fundo Fabre inter Mascara et Tizi, 4500 m. a Tizi (i. e. eodem fere loco, quo n. 667).

Mercier:	*Purgold:*	
IMP M. . . . . . VE	IMP	SEVE
RO. . . . . PIO	A	SV PIo
FELICI . . . . . . CVS	FE	CVS
DEVO. . . . . IVS	DEV	MVS
AB AQ M · P . . .	AB AQ	
. . . . . .		

Ex ectypo photographico apud Demaeghtium exscripsit Purgold. — Mercier *bull. du comité* a. 1885 p. 342.

Tenor tituli fere idem est ac n. 667.

---

669 in col. mil. rep. Wed Sidi-Aissa, in regione Benian (C. tab. III Ede), 5 fere chil. orientem versus a Traria; nunc adservatur Traria *chez l'adjoint civil.*

IMP · *caes.*
C · IV*lio uero*
MAX*imino*
PIO *felici*
aug. cet.

L. Demaeght et J. Poinssot *bull. d'Oran* ser. I fasc. 13 a. 1882 p. 48.

XXXVI *b*. AD COHORTEM BREVCORVM.

670 in lapide quadrato alto m. 1,35, lato 0,55, crasso 0,20; rep. metris 150 a via Mascara-Tiaret, quae transit Tagremaret et Frenda, (*chemin de grande communication n. 3*) meridiem versus, chil. 70, 600 a Mascara, 4, 600 a Tagremaret, in agro caidis *Bu Khors*.

IMP · CAES · M · AV
RELIO CLAVDIO
QVINTILO INVIC
TO PIO FELICI AVG
PONT · MAXIMO TR
IB · POTEST · P · P · A COH · a. 270
BREVC ·
M · P · IIII

Demaeght *bull. d'Oran* a. 1887 p. 137 et ad eiusdem exemplum Villefosse *comptes-rendus de l'acad.* a. 1887 p. 258.

Primus est, nisi fallor, hic titulus, in quo Quintilli imperatoris mentio fiat. Nomen plenum iam ex nummis notum erat. Ceterum eo confirmatur quodam modo quod tradit Zosimus 1, 47 et ob nummorum Quintilli copiam etiam Eckhelius admisit d. n. VIII p. 478, eum non dies solos septemdecim, ut volunt ceteri auctores, sed aliquot menses imperium obtinuisse. — Porro hinc discimus stationem cohortis (II cf. eph. epigr. V n. 1042) Breucorum fuisse haud procul a Tagremaret, ubi etiamnunc inveniuntur rudera conspicua Hr. Suîk.

---

671 in lapide quadrato alto m. 0,90, lato 0,50, crasso 0,23; rep. ibidem ubi n. 670.

IMPPP · CARO////
C · AVG · I · ET CARINO
ET NVMERINO
CAESS · FELIC a. 282/3
A COH · BREV
C · M · P · I///
M · P · V

Demaeght *bull. d'Oran* a. 1887 p. 138 et ad eiusdem exemplum Villefosse *comptes-rendus de l'acad.* a. 1887 p. 259.

Repetivi edita. — 1 seq. fortasse *Caro* [*pio feli*]*ci Aug. et* cet., ut I errore lapicidae post AVG · posita sit. — 3 NVMERIANO Dem.[1]

672 in lapide quadrato alto m. 1,32, lato 0,55, crasso 0,23; rep. 100 fer metris a via nova Mascara — Tiaret meridiem versus chil. 74, 700 Mascara.

IMP CAES C IVLO
VERO MAXIMI
NO PIO FELICI
AVG PONTIFICI
MAXIMO TRIBV
NICIAE POTESTA
TIS P P PROCOS
A KAPVT VRBE
M P VII

Demaeght *bull. d'Oran* a. 1887 p. 142 et ad eiusdem exemplum Villefosse *comptes-rendus de l'acad.* a. 1887 p. 262.

7 fin. PROCO Dem.[2] — 8 *kaput urbs* i. e. urbs, a qua via exorditur, idem est atque *cohors Breucorum* quae nominatur n. 670 et 671 cf. supra n. 666.

XXXVII. AD ALTAVAM POMARIA NVMERVM SVRORVM
(C. p. 909; eph. epigr. V p. 516. 566).

673 rep. prope Lamoricière, 1½ chil. occidentem versus ab Hadjar Rûm, in fundo Secourgeon.

NTIFICI
FELICI
BVNICIAE POT
COS BIS PRO a. 238
CAESARI DECIO
CALVINO B
ELICI

Acceptam a Sabatier mihi misit Demaeght et edid. *ant. afr.* a. 1885 p. 4 n. 674.

1 seq. aut ab exempli auctore aut, quod magis credo, a quadratario antiquo versuum 1 et 2 initia saltim videntur inter se commutata esse. Idem fortasse in versu, qui fuit proximus ante 1, pro PIO (vel Ꝑ O) legerat vel certe scripserat PO, ut facile in errorem delaberetur. — 5 malim D · CAELIO, nisi forte DECIMO CAELIO fuit in lapide. Totus igitur titulus sic est restituendus: *[Imp. Caesari m. Clodio | Pupienio Maximo pio] | felici [Aug. po]|ntifici [maximo tri]|buniciae pot[estatis] | cos. bis pro[cos. p. p. et | imp.] Caesari D. [Cae-l]io | Calvino B[albino | pio f]elici [Aug.]* cet.

674 in col. mil. rep. 1½ chil. ab Hadjar Rûm in fundo Secourgeon, uno metro ab eph. epigr. V n. 1316.

imp.
CAES · *m. iulio phi*
LIPPO INV*icto pio felici*
AVG · PONTIFI*ci maximo*
TRIBVNITIAE POTES*tatis*
P P MILIARIA NOVA POS
VIT PER LVCIVM CATILLIVM
LIVIANVM PROCVRATO
REM SVVM
AB ALTAVA POMAR
M Ī
A · P · CCV — a. 244

Acceptam a Sabatier mihi misit Demaeght et edid. *ant. afr.* a. 1884 p. 4 n. 675.

6 seq. Livianum procuratorem Gordiano dedicationem facientem a. 243 eph. epigr. V n. 1044 non diversum esse ab hoc L. Catillio Liviano probabile est.

---

675 in col. mil. rep. una cum aliis quinque, quarum duae litteris evanidis legi nequeunt, quinque chiliom. a Lamoricière inter septentrionem et orientem.

IMP · CAES · M · AV
REL · ANTONIN · M · PIVS
FELIX · AVG · PARTH ·
MAX · BRITTANIC ·
MAX · GERMANIC ·
MAX · P · P · TRIB · — a. 212
POT · XV · COS ·
IIII M · P · II

Demaeght *bull. d'Oran* a. 1886 p. 34.

2 ANTONIN · M · si vere legitur in lapide, novum est, quantum sciam, atque inauditum in Antonino vivo, cf. Eckhel d. n. VII p. 219 seq. — 6 seqq. tribuniciam potestatem XV cum consulatu quarto coniunctam habuimus etiam C. n. 4196. 4197.

676 in col. mil. semicirculi formam habente rep. una cum n. 675.

IMP · C · IVLI · AVR ·
MAXIMINO PIO FE
LICE AVG · ET C · IVLIO
VERO MXIMO NOBIL
LISSIMO · CÆS · MILI
ARIA NOVA POSVIT
ER Q · VALER · PROC ·
SVVM AB ALTAV ·
II

Demaeght *bull. d'Oran* a. 1886 p. 34 n. 1046.
1 postulandum C · IVLIO · VERO. — 4 seq. NOBIL|LISSIMO sane traditur.

---

677 in col. mil. rep. una cum n. 675.

diui magni
ANT*onini fil.*
diui seueri nep.
MILI*aria noua*
PO*suit per t. ael.*
DECR*ianum proc.*
SVV*m*
m. p. ii

Demaeght *bull. d'Oran* a. 1886 p. 35.
Supplementa ex C. n. 10461 et 10462 repetenda esse recte vidit Demaegh

---

678 in ruderibus Takembrit ad Tafnam fluvium.

RES F S F P I
A SIGA M
I

Descriptam a Milson ed. Demaeght *ant. afr.* a. 1884 p. 380 n. 667.
1 est fortasse *res*[*p*(*ublica*)] *S*(*igensis*) [*p*(*ecunia*)] *p*(*ublica*) [*p*(*osuit*)] ve adeo *res*[*tituit*]. — 2 fin. fortasse MP. — Confirmatur hoc titulo opinio d Sigae oppidi situ iam dudum proposita.

AVCTARIVM

ADDITAMENTORVM AD CORPORIS VOL. VIII

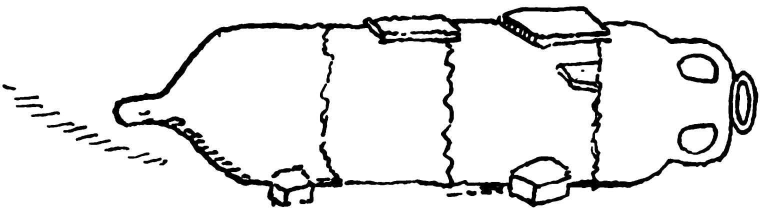
supra p. 1—212.

PARS SECVNDA.

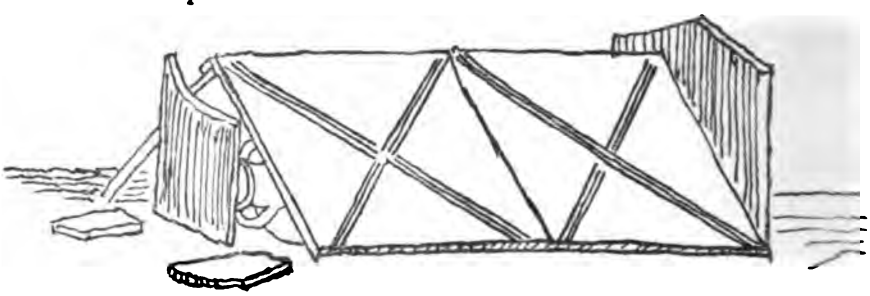
PROVINCIA BYZACENA.

III. TAPARVRA (*Sfâkes*; C. p. 11).

679 Ad oppidum Sfâkes nuper reperta sunt duo sepulcreta antiqua: alterum est ab oppido septentrionem versus in campo, alterum meridiem versus ad colliculos q. d. Mezhanni, ad viam ducentem Sidi Mansûr a sinistra, 1400 passibus a valetudinario militari. Quorum in altero qui tituli prodierunt adhuc numero circiter viginti cum edere in praesens supersedeam, piaculi foret hoc loco rationem non habere eorum, quae de sepulcretorum illorum condicione retulit Vercoutre medicus Gallus in *revue arch.* ser. III vol. X p. 28 seqq. (cf. *comptes-rendus de l'acad.* a. 1887 p. 50 seqq.) et p. 180 seqq. dignissima notatu. Ac de septentrionali quidem sepulcreto ille haec enarrat: *Soit un cadavre d'enfant à ensevelir: on prenait une grande jarre (certaines ont dû avoir un mètre de haut et plus) et on la brisait en deux parties ... la cassure étant perpendiculaire au grand axe, ou encore on la sciait ...; on y faisait entrer le corps, et l'on rejoignait les deux parties de la jarre, que l'on couchait horizontalement sur le sol, en la calant avec des pierres pour l'empêcher de rouler; ensuite, on assurait, autant que possible, la fermeture hermétique, en plaçant, aux points inexacts de jonction .... de la terre, des pierres ou des débris de poterie; le col de la jarre avait été préalablement fermé par un bouchon de ciment... Si le corps était celui d'un adulte, une seule jarre ... était trop petite pour le contenir; dans ce cas, entre la partie inférieure et la partie supérieure de la jarre brisée ou sciée, on plaçait une ou plusieurs panses de jarres. Le sarcophage était alors constitué par trois ou quatre parties emboîtées, donnant l'apparence d'une jarre entière...*

Assez souvent, au dessus de la jarre-sarcophage, on disposait un toit pour la protéger; ce toit était constitué par des grandes tuiles, qui, placées obliquement le long des parois de la jarre et s'appuyant sur elles, se touchaient par leur extrémité supérieure.

.... *Nous avons vu, dans un seul cas, un sarcophage (de petit enfant) formé par l'emboîtement de deux extrémités inférieures de jarres, de telle sorte que le sarcophage avait la forme d'un gros oeuf à deux extrémités pointues.... Toute la plaine .. doit former une vaste nécropole à fleur du sol..* De sepulcris, quae reperta sunt meridiem versus ab oppido, haec referuntur: *On mit au jour nombre de débris qui se classent en trois catégories: A Tombes constituées par des caissons ou massifs en mauvaise maçonnerie circonscrivant une étroite cavité parfois oblongue et ayant contenu alors un cercueil en planches, mais ayant parfois la forme d'un prisme triangulaire, et alors tapissée à l'intérieur de grandes tuiles disposées en arête, cavité contenant le corps étendu horizontalement sur le dos, sans mobilier funéraire. Ces tombes, ordinairement sans aucun ornement ... sont souvent recouvertes par un bétonnage cimenté supportant horizontalement tantôt une inscription en mosaïque, tantôt une inscription sur marbre....* (Qui tituli sunt christiani.) *B Cercueils-auges, en pierre tendre, avec couvercle un peu bombé, sans inscription, et contenant plusieurs corps; rares. C Sépultures en jarres, avec ou sans toit de tuiles ... nous avons vu une seule de ces jarres-sarcophages ayant un toit de tuiles placées horizontalement au-dessus de la jarre. Plusieurs jarres sont noyées dans une grossière maçonnerie. ... Ces trois catégories ... sont ... contemporaines, (car) .. toutes ces sépultures sont sur un même niveau. Quoique mélangées les unes aux autres, sans ordre, (elles) sont orientées dans le même sens (est-ouest) et ... le cadavre est placé constamment ... la tête à l'ouest. Aucune des médailles trouvées aux environs des sépultures ne remonte au delà de Dioclétien; la grande majorité ... est de Constantin. ... Une*

jarre-sarcophage porte sur son col (deux) monogrammes de Christ. ... Une autre a son orifice clos par un bouchon intact; formé par une masse blanche, aplanie avec les doigts, et qui paraît être de la cire, ce bouchon présente sur sa surface extérieure la double empreinte (circulaire) d'un même cachet .. nous lisons SEVERINVS.

VII. HADRVMETVM (*Sûsa*; C. p. 14. 924. 979; supra p. 11).

680 in opere musivo rep. Susae in ruderibus villae Romanae.

In medio est fons, supra quem pastor tibia canens; pecora ad potum veniunt; praeterea cernuntur anguis lumaca frutices rupes. Includitur fons palmis duabus. In quattuor angulis equi singuli picti sunt, de quibus duo in tergis monogrammate signati sunt, duo inscriptum habent

SOROTHI

Iuxta singulos haec leguntur:

PATRICIVS
IPPARCHVS
CAMPVS
DILECTVS

In eiusdem villae liminibus duobus tessellati sunt tituli:

AD APRV
AD LEONE

A. Bertrand *comptes-rendus de l'acad.* a. 1887 p. 379 seqq.

Sorothi nomen esse domini equorum coniecit Villefosse l. l. p. 383; reliquas voces quattuor pro equorum nominibus habuit Bertrand. At cum verba *campus dilectus* coniunctim lecta regionem depictam significare facile nobis persuadeat Villefosse, egomet non minus sequar Mommsenum etiam verba *patricius Ipparchus* revocantem potius ad villae dominum nobilem atque equorum et curriculi studiosum quam ad equorum depictorum duos.

XXXVI. MACTARIS (*Hr. Makter;* C. p. 79. 927; eph. epigr. V p. 275. 521; supra p. 22).

681 ad add. supra n. 64 (= eph. epigr. V n. 279). Anticae imaginem solis ope factam ad ectypum gypsaceum nuper repetiverunt Bond et Thompson Angli in *The palaeographical society, facsimiles of ancient manuscripts* sec. ser. p. III a. 1886 tab. II, 49. Unde repeto has lectionis discrepantias: 2 fin. VIXIT. — 7 in. PAVPERE, deinde LARE SVM PARVOQ_cet., quod iam et ipse mihi videor in ectypo chartaceo cernere. — 19 fin. ANNIS. — 30 LAESIT sane ad sententiam aptius; sed in imagine ad ipsum lapidem facta cernitur LAEDIT, ut supra dixi.

682 in ara alta m. 0,75, lata 0,31, litt. 0,04; rep. Hr. Makter ibi ubi supr relata n. 66. *Deux semelles en plomb de 21 centim. de long étaient en castrées dans le dallage, sur lequel étaient posées ces inscriptions votive* (scil. haec et n. 66) Letaille.

M · M · ET ·
I · P · AVG ·

Letaille *ant. afr.* a. 1884 p. 367 n. 640, iterum *bull. épigr. de la Gaule* IV p. 142, tertium *bull. des antiq. de Fr.* a. 1884 p. 224.

M(atri) m(agnae) et I(ano) p(atri) Aug(usto) cf. C. n. 1649. 5707. 4576. Dea Dia et Ianus coniuncti inveniuntur in actis Arv. a. 143. 224.

---

683 Makter.

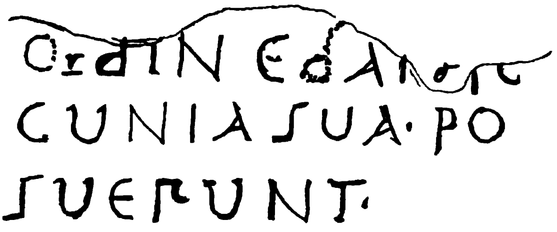
. . . . ICIO OB
singulare Λ I˅ ˅O
*centia*M ET *erga* REM
*publica*M ΛMOREM
CVRIΛE VNIVERSΛE LO
CO ΛB ORDINE DATO SV
Λ · PECVNIA · POSVE
RVNT

Exscripsi ex ectypo accepto a Carolo Tissot.

1 seq. fortasse [*duoviral*]*icio* vel tale quid, deinde *ob* [*singulare*]*m inno*-[*centia*]*m et* cet.

---

684 Makter.

Delineavi ad ectypum subministratum a Carolo Tissot.

. . . . . [*loco ab*] *o*[*r*]*dine dat*[*o*] *pecunia sua posuerunt.*

685 Makter.

d. m. S
Q · AVIRANVS
ROGATIANVS
SACERDOS · NV
VIXIT · ANNIS
XIII · H · S · E

Acceptam a Danjean ed. Farges *bull. d'Hipp.* XVIII p. 73.

2 nomen vix recte exceptum est, item 4 fin. NV et 6 in. XIII, quamquam 4 fortasse *nu(minis)* solvendum esse censet Mommsen.

XL. *Hr. Sidi Amara* (C. p. 89; eph. epigr. V p. 526).

686 in ara alta m. 1,0, lata 0,40, litt. 0,07; rep. Hr. Sidi Amara.

V E N *e r i*
A V G
C C / / / / /
*iu*S P · F MV
LIANVS · S P P

Poinssot *ant. afr.* a. 1884 p. 97 n. 341.
4 seq. fortasse *Mu*[*t*]*ianus*.

PARS TERTIA.

PROVINCIA PROCONSVLARIS.

IV. MVNICIPIVM THIBICA (*Hr. Bir Magra;* C. p. 96. 979).

687 ad C. n. 768. Recognovi. — 1 //////I//G. — 5 seqq. FL PERPETVV
CVR · REI PVBLICA
CVM ORDINE DEVO
NVMINI MAIESTATI
IV

VI. *Hr. Brighita* (C. p. 99).

688 in lapide alto m. 0,45, lato 2,20, litt. 0,08; rep. Hr. Brighita.

CVRIAM LEGVM PRO SVIS SPLENDORE MAGNI ET ///////
DENS DIVINO NVTV SEMPER FLORESCIT II ///////
M · AC PICTVRIS DECORATA BONO PATRIAI ///////

Descripsi. — Poinssot *ant. afr.* a. 1883 p. 327 n. 227.

1 seq. fortasse sic fuit: [... *extruxit*] *curiam legum;* sequentia ita explet Mommsen: *pro suis splendore magni et* [*celebris municipii, quod copiis gau*]-*dens divino nutu semper florescit, in*[*lustratis honoribus*]*;* deinde coniecerim [*ut* .. *statuis imperatoru?*]*m ac picturis decorata bono patria*[*e semper inserviat*] vel tale quid.

689 in lapide alto m. 0,45, lato 2,20, litt. 0,11; rep. Hr. Brighita.

cum ORNAMENTIS SVIS OMNIBVS
/// DEDERVNT

Descripsi exceptis versus utriusque litteris primis tribus, quae latebant. — Poinssot *ant. afr.* a. 1883 p. 327 n. 226.

VI*b*. Rudera prope BISICAM.

690 in fragmentis tribus litt. m. 0,17; rep. in ruderibus sitis prope Bischka, versus Sidi Brik.

a	*b*	*c*
NINO · AVG · A	IMO PO	S DIVINAE
RO /VG · A	MAXIM	A · D · D · P P

Descriptam a Bordier et Tauzia de Lespin ed. Cagnat *bull. du comité* a. 1885 p. 160 n. 22.

2 in. ROVVG · traditur.

[*Imp. Caes. M. Aurelio Anto*]*nino Aug. A*[*rmeniaco Medico Parthico max*]*imo po*[*ntifici max. trib. pot. ... imp. ... cos. ... p. p. .... totique domui eiu*]*s divinae* [*et imp. Caes. L. Aurelio Ve*]*ro Aug. A*[*rmeniaco Medico Parthico*] *maxim*[*o*] cet. ....*a; d*(*ecurionum*) *d*(*ecreto*) *p*(*ecunia*) *p*(*ublica*).

---

691 rep. in ruderibus iisdem ac n. 690.

MODIAF OVINIA
Q MODI FELICIS FIL
FLAM PERP OVAE OB
HONOREM HAMINCAT
SVPRA HC III M AMXA

versus tres evanidi

D · D · P · P ·

Descriptam a Bordier et Tauzia de Lespin ed. Cagnat *bull. du comité* a. 1885 p. 161 n. 25.

Modia[*e*] [*Q*]*uin*[*t*]*a*[*e*] *Q. Modi Felicis fil*(*iae*) *flam*(*inicae*) *perp.* [*q*]*uae ob honorem* [*fl*]*aminat*(*us*) *supra* [*HS*] *III m.* [*n.*] ...

---

692 rep. in ruderibus iisdem ac n. 690.

C · SVLPICIO
C · SVLPICI
PERENIS F
ARN AMPEI
IO SACERDOT
I CERERVM
KARTHAGINI
ANNI CXXX
D · D · P · P

Descriptam a Bordier et Tauzia de Lespin ed. Cagnat *bull. du comité* a. 1885 p. 160 n. 24.

Repetivi edita, nisi quod 4 seq. AMPE|IO traditur. — 8 annus CXXX scilicet sacerdotii Cererum Karthagine instituti quinam sit ignoratur. [Videtur significari annus coloniae Iuliae Carthaginis conditae, uti n. 805. TH. M.]

XVIII. SEGERMES (*Hr. Harat;* C. p. 114; supra p. 44).

693

IMP CAES M AVRELIO
PROBO PIO FELICE
AVG · PONT MAXIMO
TRIB POT III COS a. 278
P P PROCOS MVNI
CIPIVM AVR AVG SEGE
MES DEVOTVM NV
MINI MAIESTATI
QVE EIVS D D P P

Contuli. — Ad exemplum acceptum a Bordier et Tauzia de Lespin et a ectypum sumptum a Letaillio ed. Cagnat *bull. du comité* a. 1885 p. 162 n. 3(

4 fin. COS, nihil amplius, licet requiratur *cos. II* vel *cos. II des. III.* — 6 SEGE|MES, R videtur quadratarii errore omissa esse.

---

694 Hr. Harat.

PHILIP.. ..VI
EQVO PVBLICO
ADLECTO · AB IMPP
ANTONINO · ET
VERO AVGG
D · D P · P

Contuli. — Ad exemplum acceptum a Bordier et Tauzia de Lespin et ad ectypum Letaillii ed. Cagnat *bull. du comité* a. 1885 p. 164 n. 33.

1 fin. erat fortasse EQVT.

---

695 Hr. Harat.

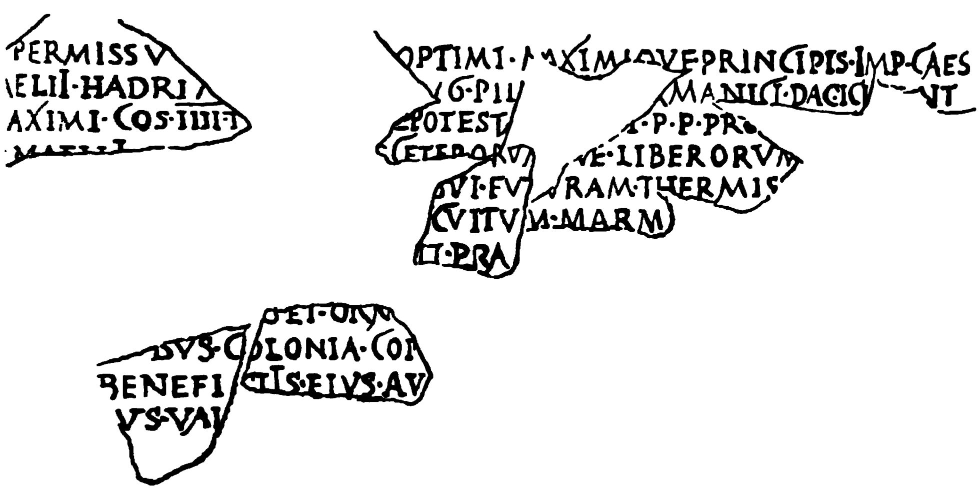
VINDICI
C · POSTVMIO SATVRN*INO*
FLAVIANO · E · V · PROCVR*A*
TORI CENTENARIO REGI*O*
NIS HADRIMETINAE FV*N*c
TO ETIAM PARTIBVS DVCE
NARI EX SACRO PRAECEPTO
IN EADEM REGIONE
L · SEMPRONIVS MAXIMVS
FL · P PATRONO

Contuli. — Ad exemplum acceptum a Bordier et Tauzia de Lespin et ad Letaillii ectypum ed. Cagnat *bull. du comité* a. 1885 p. 163 n. 32.

Litterae inclinatae perierant, quando ego titulum excepi. — 4 cf. Or. — Henzen n. 6931: *cui divus Aurel. Antoninus centenariam procurationem pro. Hadrimetinae dedit* (vid. praef. Corporis p. XVII) et supra n. 50.

XLII. CARTHAGO ET VICINIA (C. p. 133. 929. 979. 980. 981; eph. epigr. V p. 299. 538; supra p. 50).

696 in fragmentis tabulae marmoreae crassae m. 0,08, litteris coloris rubri vestigia retinentibus m. 0,035; rep. a Vernazio Carthagine ad litus maris in ruderibus aedificii, quae in imagine Falbiana significata sunt numero 67. Id aquaeductu coniunctum fuisse cum magnis cisternis q. d. Bordj Djedîd ostendit idem VERNAZ.

Ediderunt ad lapidem Vernaz, delineatam ad ectypa R. Cagnat *revue arch.* ser. III vol. X p. 164 et 170. Indicaveramus antea titulum Delattre *bull. épigr. de la Gaule* vol. VI p. 85; de la Blanchère *bull. du comité* a. 1886 p. 215; Poinssot *ant. afr.* a. 1885 p. 136; ego supra n. 169.

1 seq. offendunt nomina non tam *optimi maximique principis*, sane Pio rarissime datum, sed aptum imperatori cuilibet, quam [*Ge*]*rmanici Dacici* in nullo alio monumento eius hucusque inventa neque umquam ab eo recepta. Quae aut cum Cagnato statuemus eum qui titulum scripsit ex adulatione insolenti ad arbitrium finxisse, ut celebraret victorias Antonino imperante de Germanis et Dacis (cf. Capitol. vita Anton. 5; Eckhel d. n. VII p. 15) nec non de Britannis (cf. Eckhel l. l. p. 14) reportatas — (nam hac coniectura admissa ante [*Ge*]*rmanici* suppleamus *Britt.* necesse est) —; aut admittemus nomina vere ad Traianum pertinentia a scriptore parum perito ad Antoninum esse translata. — 3 *potesta*[*tis* VIIII] (vel XIIII vel XVII vel XXII) volt suppleri Cagnat; quamquam qua ratione queat refellere supplentem e. g. *potesta*[*t*(*is*) X *imp.* I]I non video. In fine post *pro*[*cos.*] spatium videtur fuisse vacuum, nam supplementa de quibus cogites *et Faustinae Aug*(*ustae*) eius modum excedunt. — 4 formula quae est in tituli principio *ex permissu* ad *ceteros liberos*, qui hic commemorantur praeter M. Aurelium Caesarem, legitime non pertinet. — 5 *aquam* intellegunt Delattre et Vernaz

cf. C. n. 2653; in initio ... *sui* vel etiam ... *bui* esse indicat Cagnat; conicias [*aquam* ... *magno u*]*sui futuram thermis* ... — 6 [*cir*]*cuitum marm*[*oribus*] supplent editores. — *b* 2 litteram ultimam aut P aut N esse ait Cagnat; fuit fortasse *colonia co*[*ndita*], cui respondeat deinde *beneficiis au*[*cta*]. — 4 .. VS VAL .. nominis reliquiae, fortasse dedicantis, propter ea, quae de tituli tenore supra exposuimus, ad curatorem rei publicae rectius revocabuntur quam ad proconsulem cum Cagnato.

A [*Ex*] *permissu* [*et voluntate*] vel tale quid — nam *dominus noster* hac aetate in titulo publico imperator vix iam nuncupabatur; aliter se habet testimonium a Cagnato laudatum Or. (non CIL VI) 4370 — *optimi maximique principis imp. Caes.* | *T. Aelii Hadria*[*ni Antonini A*]*ug. Pii* [? *Britt. Ge*]*rmanici Dacici* [*po*]*nt.* | *maximi cos.* IIII *t*[*ribunicia*]*e potesta*[*tis* ....]I (vel *potesta*[*t*(*is*) .. *imp. i*]I) *p. p. procos.* | *et M. Aelii* [*Aurelii Veri Cae*]*s. ceterorum*[*q*]*ue liberorum* [*eius* .... | ..... *aquam magno u*]*sui futuram thermis* ..... | ..... [*cir*]*cuitum marm*[*oribus*] .... | .... *it, pra*[? *eterea*].... *B* ....*s et orn*[*amentis* .... | ...? *ut a primis imperatori*]*bus colonia co*[*ndita, ita*] .... | .... *beneficiis eius au*[*cta*] .... | .... *us Val*[*en* ...? *cur. rei publ. dedicavit*].

---

697 in fragmentis 21 rep. Carthagine in colle Byrsa.

a

INSTAVRATORI ADQVE AM*plificato*RI
VNIV//////// OPERVM/////////////

b

RNIVM ADQVE O
F AFRICAE SVAE

c

*c*ONDITO*ri*
*co*NSTANT*ino*
*glori*OSISSI*mo*
TO CAPP
*mae*CILIVS

d

VM PRO
RVMI
FLA
IN
ARI
NVMI
IVS

e

...... *hila*RIANVS V C PROCONS·P·A·V·S *i.*
dicatus numini MAIESTATI *que eius*

f

INS

g

L
MAI

Ad exemplum Delattrii edid. Héron de Villefosse *revue arch.* ser. III vol. X p. 287 seq.

Non unius, sed duorum titulorum haec esse fragmenta conicit Villef., probabiliter, nisi quod *f* ad neutrum horum forsitan pertinuerit. — *a* 2 aut *univ*[*ersi orbis*] aut *univ*[*ersorum*] cet. — *b* [*stat*]*um adque o*[*rnatum*] conicit Villef., cf. C. n. 1179, 4 seq. Coniungas *b* cum *d*, quod non a sinistra sola, sed undique fractum esse conicio, ita: [*stat*]*um adque o*[*rnat*]*um pro*[*vincia*]*e Africae suae;* deinde *d* 3 seq. *Fla*[*vio Valerio Constantino*] .... — 5 [*Maecilius Hil*]*ari*[*anus v. c. proconsu*]*l* [*p. A. v. s. i. dicatus*] *numi*[*ni*] *ma*[*iestatique e*]*ius*. Nam etiam fragmentum *g* fortasse huc referendum est. Contra *a c e* ad alterum titulum videntur pertinere; [*Mae*]*cilius* [*Hila*]*rianus v. c. procons. p. A. v. s.* [*i.*] .. recte suppleruut Delattre et Villefosse. Eundem iam habuimus in titulo Uticensi C. n. 1179 et Africam administrasse a. 324 discimus ex inscriptione rescripti imperatorii cod. Theod. XII, 1, 9.

---

698 in fragmento, quod adservatur in collectione Marchand.

	STATIA*nu*	*s*	
.....IVS	NATVL*u*	*s*	
ANVLLINO	ET FRONT*one*	*cos*	a. 199
CCEIVS	ZABVLLV	*s*	
SEVERO	ET VICTORINO	C*os*	a. 200
..V S	DEA*t*E	R	
......S	PVDENS	PR	
	///TI///VT//		

Ad ectypum sumptum ab Iosepho Letaille ed. Villefosse *revue arch.* ser. III vol. X p. 293.

6 *De*[*xt*]*er* corrigit Villef. — Idem haec nomina, scilicet litteris parvis scripta, revocanda esse censet ad latus monumenti cuiusdam. Equidem 7 PR solverim *pr(inceps)* et milites intellexerim honesta missione missos dedicationem facientes, ut fere solent, imperatori.

---

699 in tabulae marmoreae crassae m. 0,025 fragmentis quinque; rep. Carthagine in colle Byrsa.

sextius RVSTICVS V C
pro CONSVLE PROVINCIAE · AFRICAE
ERE · PERFEC*it*

Ad exemplum Delattrii ed. Villefosse *revue arch.* ser. III vol. X p. 288.

Sextium Rusticum Iulianum proconsulem Africae a. 371—373 iam habuimus C. 995 (= supra n. 146). 1447; eph. epigr. V n. 643.

700 in fragmento rep. Carthagine (?). Nunc possidet Marchand.

quaest ORI · TRIB · *pl.*
afri CAE
ARTO

Ad ectypum sumptum ab Iosepho Letaille ed. Villefosse *revue arch.* ser. III vol. X p. 293.

---

701 in fragmento litteris aevi inferioris, quod exstat in collectione Marchand.

FECTISQVE PE
AD MAIOREM G
DECENTER OR
LVDIS PRAE

Ad ectypum sumptum ab Iosepho Letaille ed. Villefosse *revue arch.* ser. III vol. X p. 294.

Fuit fortasse ... [*per*]*fectisque pe*[*cunia publica?*] .... *ad maiorem* [*gloriam*] .... *decenter or*[*natis*] .... *ludis prae*[*terea editis*].

---

702 ex collectione Kheredin. Nunc possidet Marchand.

HEDIA · COMMODA
PIA · VIXSIT · ANNIS
XXXV · HIC · SIT · SAT *sic*
. IVLIVS · BITVS
VIR · HEIVS · VET
POSVIT TERA
NVS CHORST TRAEC

Ad ectypum sumptum ab Iosepho Letaille edid. Villefosse *revue arch.* ser. III vol. X p. 292; antea ad exemplum Delattrii minus perfectum, quod adservatur in schedis Renieri, ediderat Cagnat *inscr. inédites d'Afrique extraites des papiers de L. Renier* n. 34, quem librum ego nondum vidi.

6 seq. *tera*|*nus chor*[*tis*] *Traec*(*um*) postea incisum esse manu minus perita adnotat Villef.

703 rep. Carthagine, sine dubio in officialium imperatoriorum sepulcretis. Nunc possidet Marchand.

D · M · S ·
T · AELIVS · AVG · LIB ·
LIBYCVS · ADIVT ·
TABVL · AD · MEN ·
THISIDVENSI · VIX ·
ANN · LXXVIII ·
H · S · E ·

Ad ectypum sumptum ab Iosepho Letaille edid. Villefosse *revue arch.* ser. III vol. X p. 290.

4 AB (= *ab*), non AD in lapide esse coniecerim; ceterum cf. quae exposuit Mommsen eph. epigr. V p. 112. — 5 *Thisiduo* verum esse nomen ruderum eorum, quae huc usque *Chisiduo* audiebant secundum tabulam Peutingeranam et anonymum Ravennatem, recte admonet Villefosse.

---

704 rep. Carthagine, ut conicit VILLEFOSSE, in officialium imperatoriorum sepulcretis. Nunc possidet Marchand.

DIS · MAN · SACR ·
CHRESTVS · AVG · CVSTOS
VTIKA · HORREORVM
AVGVSTAE · PIVS · VIXIT ·
ANNIS · LXXX

Ad ectypum sumptum ab Iosepho Letaille ed. Villefosse *revue arch.* ser. III vol. X p. 291.

La. PROPE VAGAM TVCCABOR VERSVS (C. p. 932; eph. epigr. V p. 540; supra p. 67).

705 *A l'Oued Zerga;* litt. m. 0,07.

....*pot*ESTATIS · III ·
......TRIB · POTES
.....*a*EDEM · CV*m*
.......*iu*S DONA*tus*
ex decreto ORDINIS

Descriptam ad ectypum Letaillii edid. de la Blanchère et Villefosse *bull. du comité* a. 1885 p. 533.

Lapis ibidem fere prodiisse videtur ubi C. n. 10564, ut aedes 3 fortasse intellegenda sit Cereris Graecae.

LI. VAGA (*Bédja;* C. p. 156; eph. epigr. V p. 320. 541; supra p. 67).

2. Vicinia Vagae.

706 ad C. n. 1254, supra n. 156. Errore irrepsit inter Carthaginienses.

LIV. SIMITTHVS (*Schemtû*; C. p. 158. 935. 980; eph. epigr. V p. 328. 543; supra p. 70).

707 in basi alta m. 1,12, lata 0,75; rep. Schemtû in muro quodam inter basilicae rudera et Bagradam.

C · OTIDIO · P · F · QVIR · IOVINO
PRAEFECTO · FABRVM
SACERDOTI · PROVINC · AFRIC
ANNI · XXXVIIII · QVI · PRIMVS a. 108—110 (?)
EX · COLONIA · SVA · HVNC
HONOREM · GESSIT
CVI · CVM · ORDO · PECVNIA · PVBL
STATVAM · DECREVISSET · TITVLO
CONTENTVS · PECVNIA · SVA · POSVIT
CVRATORE · Q · OTIDIO · P · F · QVIR
PRAENESTINO · FRATRE · PRAEFECTO
FABRVM

Ad exemplum Moerzii edid. Poinssot *revue de l'Afrique française* fasc. 30 (a. 1887) p. 332.

4 seq. cf. supra ad n. 81 et Cagnat *rapport* IV p. 24, qui ex ipsis illis quos ego adhibueram titulis, at accuratius exceptis inter annos fere 70—72 sacerdotium provinciae Africae conditum esse probavit.

LXVI. THVGGA (*Dugga;* C. p. 182. 938. 979; eph. epigr. V p. 353; supra p. 87).

708 in fragmento litt. m. 0,11; rep. Dugga inter opuntias.

*tribuniciae potesta*TIS XXXI
*p*IoCoS \

Mihi misit Poinssot.

Unde fractus sit lapis, non indicatur. — Est M. Aureli a. 177.

LXXII. SICCA (*el-Kef;* C. p. 197. 938; eph. epigr. V p. 363. 547; supra p. 92).

709 ad C. n. 1644. Recognovi. 5 seq. HON | F · QVIR cet.; est igitur *Ho-n(orati) f(ilius) Quir(ina).* — 8 V ORNATVS, quod vix aliud esse potest ac *v(ir) ornatus.*

PARS QVARTA.

PROVINCIA NVMIDIA.

I. THEVESTE (*Tebessa;* C. p. 215. 939; eph. epigr. V p. 375; supra p. 97).

710 ad C. n. 10626. Recognovit Dessau titulum repetitum etiam ab A. Farges *rec. de Const.* XXIII p. 142. — Dessau sic excepit:

ancora

M · CANEVS · MIL · LEG
III · AVG Y PERPETVI V·A·
XXX · MIL · A · V · H · S · E

1 *Caneius,* non *Canteius* nomen esse monet Dessau. — Versum quartum, quem refert Farges, hunc: MANENT ANATHEM· OS SINT INSEPVLTA SCTIS EVANGELIS, ut ante ego conieceram, recentissime clavo incisum esse in re praesenti iudicavit Dessau.

711 ad C. n. 10643. Recognovit titulum, qui nunc adservatur in fundo Cambon prope Tebessam, H. Dessau.

pars inferior
mulieris viri
stantium

SALONIVS · FEL
IX · I SAC · SVP · CV
M · M · CONIVCE V S *sic*

2 I ante SAC videri erasum esse monet auctor. — Est, puto, *sac(erdos) sup(erior).*

15*

712 ad add. supra n. 309. Dessau vidit ille quidem titulum, sed tempore deficiente pauca enotavit. — 1 ante OIIARE (= *otiare*) una littera summum periit. — 2 ante VLLO nihil deficit. — 6 QVEMDOMVI. — 7 VT VILI VINTI etiam Dessau sibi cernere visus est. — 8 ME SI QVI CECVRRIT, est igitur *sub me, si qui cecurrit ecus*. — 9 fin. MORI. — 11 PERI LICET, videtur igitur intellegendum: *sicut fuit in voto, peri(i), licet ob grave(s) casus*. — 13 seq. FRIG/|RI.

---

713 in cippo rep. Tebessae; nunc adservatur ibidem ante ecclesiam.

*fo*RTVNAE
AVG · SACR
C · IVLIVS SEXA *sic*
V S L A

Descripsit Dessau.
3 *C. Iulius Sext(us)*.

---

714 in tabula marmorea litt. m. 0,07—0,02; rep. Tebessae ab Allotte de la Fuye ductore Gallo. Nunc adservatur *dans l'annexe*.

SAC *rum p* RO · SALVT
*fe*LIC. AVG ET CRISPINAE · A
LIO SABINO · SALVIANO · S
*ab ordin*E · THEVESTINORVM SPLEN*didissimo*
EC · SALVIANVS · PATER · LEGITIMA
IN OPVS EROGARET · ALTERVM · TANTVM
*inlati*S · AERARIO HS · XX · N · SPORTVLIS · ETIAM · DE*? curionibus*
*praes*TITIT · ET · LVDOS SCAENICOS · EDIDIT · ITEM · AD
*a*DIECIT AD HOC OPVS DVPLAM · LEGITIMAM
cum....MARMORIBVS · ET · LAQVIARIB · AVREIS · ET · EXEDRA · *sic*
E SVO · QVINQVENNALI C COL THEVESTIN COL · KARTHAG ·
*aug*VSTALIB EPVLVM · GYMNASIVM · POPVLO PRAESTITIT · ET
D · S · P ·

Descripsit Dessau. Dedit etiam Poulle.

1 seq. ... *sac*[*rum p*]*ro salut*[*e imp. Caes. M. Aureli Commodi Antonini pii fe*]*li*[*c*(*is*)] *Aug. et Crispinae A*[*ugustae*] cet. — 3 conicias [*Corne*]*lio* cf. C. n. 1858 seq., sed satius est non hariolari; elementum in fine fortasse pertinere ad S addit auctor. — 8 in. fortasse [*Augustalibus epulum, gymnasium populo praes*]*titit* cf. 12. — 11 nescio an possit fuisse [*die natal*]*e suo* cet.; deinde *c*(*olonis*) *col*(*oniae*) *Thevestin*(*orum*) (*et*) *col*(*oniae*) *Karthag*(*inis*) ... Restituere totum titulum, de quo plus dimidio deficiat, nequeo.

715 in epistylio parvo litt. m. 0,03; Tebessae in fundo Cambon.

· Q · TEDIVS · VICTOR · V · S · L · A ·

Descripsit Dessau.

---

716 Tebessae *dans l'annexe* (= in museo).

~~P P AVGG OB FEL~~
ET PAVLINI CR
PORTICV SABIN*ae*
PARIETIBV*s*
VALERIV*s*
SVA PECV*nia*

Descripsit Dessau.

1 videtur esse *p(er)p(etuis) Augg. ob fel[ic....]* — 3 *porticus Sabina* appellata est, puto, ab uxore Hadriani.

---

717 in basi rep. Tebessae ab Allotte de la Fuye ductore Gallo. Nunc adservatur *dans l'annexe.*

m AEMILIO
CLODIANO
E V PROC AVG*g*. N*n*
PATRIMONII
REG LEPTIMINENSIS
~~ITEM PRIVATAE~~
REG TRIPOLITANAE
OB·SINGVLAR*e*M·EIVS
INNOCENTIAM
OEENSES
PVBLICE

Descripsit Dessau. Dedit etiam Poulle.

3 Augusti sunt, puto, Caracalla et Geta. — 4 seqq. de patrimonii et rei privatae officialibus vid. Hirschfeld *röm. Verwaltungsgesch.* I, 43 seqq. — Regiones procuratoriae Leptiminensis et Tripolitana hic primum prodeunt. — Oeenses vero et Sabratenses quod Theveste statuam dedicant procuratori regionum Leptiminensis et Tripolitanae, id primariam quandam sedem et caput quoddam ibi fuisse indicat totius administrationis procuratoriae.

718 in basi rep. Tebessae ab Allotte de la Fuye ductore Gallo. Nunc adservatur *dans l'annexe.*

REG TRIPOLITANAE
OB INSIGNEM EIVS
*innoc*INIIA*m*
SABRATENSES
PVBLICE ·

Descripsit Dessau. — Integrum titulum, cuius pars superior a praecedente non differt, edet Poullius.

---

719 in basi rep. Tebessae ab Allotte de la Fuye ductore Gallo. Nunc adservatur *dans l'annexe.*

AELIAE BENE
AVCXIDI VXOR
Q TITINI · SECVRI
PONTIF · Q PRAEF
I D II VIR MVNERAR
CVRIAE ET AVGVST
QVI INTER CETER
LIBERALITAT SVAS
SPORTVL DECVR
CD · ISS

Descripsit Dessau. — Dedit etiam Poulle.

5 fin. R potius esse quam R adnotat auctor. — 10 elementum primum fuisse aut C aut S, tertium A aut V aut I, ultimum fortasse M monet idem. — Ceterum vid. infra ad n. 722.

720 in lapide oblongo rep. Tebessae ab Allotte de la Fuye ductore Gallo. Nunc adservatur *dans l'annexe.*

AVRELIAE EXCEPTI FILIAE ·
IANVARIAE SPONSAE
ET · VXORI ❧ ❧
Q · CREPEREI RVFINI · ❧

Q · CREPEREIO GERMANI FILIO PAP · RVFINO AVGVRI AEDILI PRAEF I D II VIR · OB IN
SIGNEM EIVS VITAM QVIETAMQVE DISCIPLINAM ET IN MVNERIS EDITIONE PROM · TAS
LIBERALITATES QVAS IN CIVES SVOS EXERCVIT · CVRIAE VNIVERSAE ET AVGVSTALES SVMTV PROPRIO POSVERVNT
CVIVS HONORIS REMVNERANDI CAVSA IDEM RVFINVS SPORTVL · DECVRIONIB · ET · LIB · CAES N ITEMQ FOREN
SIBVS ET AMICIS CVRIIS QVOQVE ET AVGVSTALIBVS
AVREOS BINOS ET POPVLO VINVM DEDIT ET
❧ LVDOS ❧ EDIDIT ❧ ❧

Descripsit Dessau. — Dedit etiam Poulle.

Notabile est 4 seq. *libertos Caesaris itemque forenses* inter decuriones atque curias Augustalesque tamquam ordines quosdam commemorari; quod tamen nihil habet admirationis, cum Theveste primariam quandam sedem fuisse administrationis maxime procuratoriae etiam aliunde constat cf. supra n. 717.

721 in fragmento basis; rep. Tebessae ab Allotte de la Fuye ductore Gall[o].
Adservatur hodie *dans l'annexe.*

RO IVLIANO EQ R · E · V · PONTIF
m VNER · COL · THEVESTIS · ET ·
ob si NCERAM · FIDEM · ET · INNO
centiam QVA CVM CIVIBVS · AGIT ·
VNIVERSAE CVRIAE
ET · AVGVSTALES

Descripsit Dessau. — Dedit etiam Poulle.
1 fin. F dimidia in margine est incisa. — 2 seq. fortasse *et* | [*Karthag.*] cet.

---

722 in basi rep. Tebessae ab Allotte de la Fuye ductore Gallo. Nunc adservatur *dans l'annexe.*

TITINIAE IVLIA[E]
FILIAE
Q TITINI SECVRI
sic PONTIE · Q PRAEF
I D II VIR MVNER
VXORI C ROI PETRO
NIANI EQ P EXOR
CVRIAE ET AVGVST
OB QVAS DED

Descripsit Dessau. Dedit etiam Poulle.
9 *ob quas ded*[*icationes*]...; videtur igitur cum hac statua altera, nimirum Aeliae Beneaucxidis uxoris Titini (cf. supra n. 719) coniuncta fuisse.

---

723 rep. Tebessae ab Allotte de la Fuye ductore Gallo. Nunc adservatur *dans l'annexe.*

o M VALERIO · M · FIL · PAP · FLAVIANO · SABINIAN*o*
TIS MVNERARIO · ET · AVRELIAE · SALVILLAE A
INNOCENTIAM HONORVM · ET · SIMPLICEM
ET AVGVSTALES OB QVAM · DEDICATIONEM
NSIBVS · SPORTVLAS · CVRIIS . ET · AVGVSTAL

Descripsit Dessau. Dedit etiam Poulle.
1 seq. erat fortasse ... [*col. Theves*]*tis munerario* cet. — 2 fin. [... *ob*]. — 3 seq. [... *curiae universae*] *et Augustales* cet. — 4 seq. erat, puto, ... [*decurionibus et lib. Caes. n. itemq. fore*]*nsibus* cet.

724 in cippo rep. Tebessae; nunc adservatur in hortis publicis.

D M S
CORNELI
VS VINCE
NTIVS HA
5 RENE ALV
MNVS VIX
A.N.. . . ME III
D X BABERIV.
PATER I III O

Descripsit Dessau.

7 annos legi non posse, sed videri fuisse XI vel tale quid addit auctor.

III. VICINIA THEVESTINA SEPTENTRIONEM VERSVS (C. p. 237. 944; supra p. 100).

6. *Morsot.*

725 rep. Morsot; adservatur Bône in hortis Duportal.

◆ MERCVRIO ◆ AVG ◆
C ◆ POMPEIVS ◆ CASTVS ◆
◆ V ◆ S ◆ L ◆ A ◆

Descripsi ad ectypum acceptum ab A. Papier, qui edid. *comptes-rendus de l'acad. d'Hipp.* a. 1887 p. 24.

V. Regio inter *Hr. Metkides*, *Negrîn*, *Khenschela* (C. p. 247. 946; supra p. 101).

9. VAZAIVI (*Aïn Zui;* C. p. 248. 949; eph. epigr. V p. 378. 551; supra p. 101).

726 ad C. n. 10717. Descripsit et ectypum sumpsit de lapide, qui nunc adservatur Aîn Zui ad aedes caidis, Dessau.

DEO MARTI / / /
GENIOQVE SAN
CTO · SCOLAE B F
PACONIVS CAS
5 TVS BF CONS ◆
LEG · III · AVG · CVM
SVIS · EXACTA · STA
V ◆ S ◆

1 in ectypo mihi visum est PATRIO ////, ut cogitarem de eo quod est *patrio Soli* vel *Iovi* cf. infra ad n. 731; at cedo testimonio eius, qui lapidem vidit, ut suppleam *Marti* [*Aug.*].

739 rep. *au Hammâm ou Fontaine-Chaude* prope Khenschela; litt. m. 0,04.

DEO SNCTO F
RVGIFERO AV
G PRO SALV
IMP L SEPTMI
SEVERI PERTN
ACIS AVG //IN
CAIIV· FELX
. . . . MVΓ
. . . . . . IPER/

Descripsi ad ectypum non satis bonum subministratum ab Alexandro Papier, qui ad idem et ad exemplum accepta a Rouquette sacerdote edid. *comptes-rendus de l'acad. d'Hipp.* a. 1887 p. 14 cf. p. 5.

6 seq. ACIS MPHA | CVVVS FFIX Rouquette, ACIS NONIV· | APIVS FELIX Papier. — 8 fin. elementa post M non satis certa sunt. — Post versum 9 minoribus litteris scriptum videtur unus vel plures interiisse.

740 rep. *au Hammâm ou Fontaine-Chaude* prope Khenschela; litt. m. 0,02—0,025.

PATRIS DIS
*sa*LVTARIBVS
*io*VI · SERAPI ·
AVG ·
PON

Descripsi ad ectypum subministratum ab Alexandro Papier, qui ad idem et exemplum accepta a Rouquette sacerdote edid. *comptes-rendus de l'acad. d'Hipp.* a. 1887 p. 16 cf. p. 5.

5 in. utrum sit P an R, ex ectypo parum constat.

741 rep. *au Hammâm ou Fontaine-Chaude* prope Khenschela; litt. m. 0,07—0,02.

NVMINI*bus*
*ny*MPHAR*um*
LT DRACONI*S*
◆ ◆ ◆
ABIDIV· BAS*sus*
TRIB CRBIAII
VOTVM *LIB ANIMO*

Descripsi ad ectypum subministratum ab Alexandro Papier, qui ad idem et exemplum accepta a Rouquette sacerdote edid. *comptes-rendus de l'acad. d'Hipp.* a. 1887 p. 15 cf. p. 5.

1 fuit, puto, NVMINI*bus*. — 3 et 6 litteras inclinatas, quas ego in ectypo non vidi, tradit Papier. — 5 *trib. c(ohortis)* VRB/N = *urban[ae]* edit Papier; mihi cum post CRI in ectypo omnia parum certa videantur, tum desideratur numerus cohortis. Vide ne sit *c(astelli)* vel etiam *g(entis) Ur*. . . . .

VIII. REGIO INTER MESKIANA ET TIMGHAD (C. p. 254. 950; eph. epigr. V p. 381; supra p. 105).

6. *Fedj Bu Kahil.*

742 ad add. supra n. 335. Recognovit Dessau titulum neglegentissime incisum, qui nunc adservatur Khenschela in aedibus q. d. *cercle des officiers*, et ectypum sumpsit.

P · CAE
VI · NEI
E λ V A
IO · AVG · G
ƅACICO · B
\M FACIEN
CVλ · PON

5 fin. P Dessau; in ectypo cerno potius B. — 6 in. M Dessau; \M ego ad ectypum. — Etiam in initio versus 8 fortasse quaedam scripta fuerunt. — Est fortasse [*im*]*p*. *Cae*[*sare* | *di*]*vi Ner*[*vae* | *f*. *N*]*erva* [*Tra*|*ian*]*o Aug*. *G*[*erm*|*an*.] *Dacico b*[*asili*|*ca*]*m facien*[*dam*] | *cur*. *Pon*. ....

XI. THAMVGADI (*Timghâd;* C. p. 259. 951; eph. epigr. V p. 383. 550; supra p. 106).

743 ad C. n. 2358. Recognovit et partem dextram recens effossam excepit Dessau. Rep. est ad forum septentrionem versus.

*imperatore caes*ARE · DIVI TRAIANI PARTHICI *filio divi*
*nervae nep*OTE · TRAIANO HADRIANO AVGVSTO *pontifice*
*maximo tr*IBVNIC · POTESTAT · X · COS · III · P · P · D · D · P · P · . . . . . a. 126
. . . . . . LEG AVG · PRO · PR · PATRONVS · COLONIAE · DEDICAVIT

3 seq. legatus huc usque ignotus is videtur esse, cuius decessor fuit P. Metilius Secundus, successor Q. Fabius Catullinus.

744 ad C. n. 2368. Recognovit fragmenta *b* et *d* et nova sex excepit, unum ante separatim editum (= add. supra n. 352) etiam adiunxit Dessau, ut titulus iam sic sit legendus:

imp. caes. diui m. ANTONINI · PI·I *German. sar*MAT · *FIL* · *DIVI* COMMODi *f* ·ATRI DIVI *antonini pii nepoti diui hadrianI PROnepoti diui traiani*
a. 203 *parthici abnepoti* dIVI · NERVAE · ADNEP*oti l. septimi*O · *SEVERO* · P*i*O PERTINACI AVG ARA*b. adiab. parth. max. pont. max. trib. pot*EST · $\overline{XI}$ *imp. xi cos. iii p. p.*
et imp. caes. imp. CAES L · SEPTIMi SEVER*i pii pertina*CIS *AVG ARAB* · ADIA*b. pa*RTHICI MAX*imi filio diui m. antonini pii germa*NICI *SA*rmA*tici nepoti*
*diui antonini pii pro*NEPOTI DIVI HAD*riani ABNEPOTI diui traiani* PARTHICI ET D*iui neruae adnepoti m. aure*LIO *AN*ton*INO Pio augus*IO ·
trib. potest. vi cos. [*fortissimo* INVI*ctissimoque* *princi*Pi ·] AVG ∘ I*N p. l. septimi seueri pii pertin*ACIS *Aug. f*ILIO *princ. iuu.* ET
*iuliae domnae august*A*e coniugi imp. l. septimi seueri augusti nostri mat*R*i aug*VST [NOSTR] *et castrorum et* [*senatus* *e*T PAT*Rae et*] *m. aureli anto*NINI
pii aug. [*fortissimi* INVI*ctissimique principis*] *resp. coloniae thamugad.* dEVO*ta n*V M I N I E*Orum d. d. p. p.*

Partes litteris inclinatis expressas non vidit Dessau. — 6 seq. erat olim, puto, sic: *matri Augusti et Caesaris et castrorum et Fulviae Plautillae Aug. M. Aureli Antonini Pii Aug. coniugi, P. Fulvi Plautiani c. v. filiae, resp.* cet.

745 ad C. n. 2391 et 2400. Tabulam plinthi similem scriptam litteris uncialibus (sicuti C. n. 2391. 2400. 2409) m. 0,0375 rep. Timghâd in foro revocandam esse ad C. n. 2400 cum adsentiar conicienti Dessavio, tamen ad idem monumentum pertinuisse basim eius gemellam dedicatam P. Fl. Pudenti Vocontio (cf. C. n. 2391) mihi non minus probabile videtur.

VOCONTIO · · POTAMIO

---

746 ad C. n. 2403. Coniecturam Hirschfeldi anticae titulum separantis ab albo ordinis in lateribus basis scripto et ad antiquiorem aetatem referentis in re praesenti probabilem iudicavit Dessau et propter litterarum formam in antica et in lateribus diversam et propter speciem ornamentorum lapidis. Opinatur igitur basim Flavii Mocimi ipso saeculo quarto in duas partes dissectam et latera albo decurionum recipiendo aptata esse. Idem monet decuriones quosdam hic recensitos redire in fragmentis alterius laterculi eiusdem fere aetatis editis a Poullio *rec. de Const.* XXIII p. 240 seq. n. 52, id quod accuratius exponam, cum eum edam.

---

747 ad eph. epigr. V n. 690. Recognovit et fragmenta duo nova excepit Dessau, ut totus titulus iam sic sit restituendus:

IMP CAES M AVRELIO ANTONINO ARM*en. parth.* MED GERM
AVG PONT MAX TRIB POT XXVIII IMP VII COS *iii p. p. pro*COS DIVI ANTO a. 174
NINI PII FIL DIVI VERI PART MAX FRAT DIVI HA*driani* NEPOS DIVI
TRAIANI PRONEP DIVI NERVAE ABNEP AQVA*m* //NETENSEM
M · AEMILIVS MACER SATVRNINVS LEG AV*g p*R PR CONSVL
PATRONVS COLONIAE DEDICAVIT DEC*r.* DECVR P P

---

748 ad eph. epigr. V n. 691. Recognovit Dessau, qui antiquiorem titulum sic excepit:

IMP · CA*es*
C VAL D*i*OCLE
TIANO INVICTO
PIO FELICI A*u*G
I *m. tr. pot.* ////
*p*ATRI *p*ATRIÆ
COS PROC*os*
*r. p. coloni*AE
T H A M V G
NVMINI MAIES
TATIQV*e* EIVS
D E V O T A

Recentiorem titulum in basis inversae latere incisum esse idem refert.

749 ad eph. epigr. V n. 694. Recognovit et partem esse tituli C. n. 2386 vidit H. Dessau.

---

750 (= eph. epigr. V p. 695). Recognovit Dessau et excepit sic:

SEX · ANICIO
FAVSTO · N
CI · CONSV
LARIS FILI

---

751 ad eph. epigr. V n. 700. Recognovit Dessau. — 1 FORTVNAE AVG mea culpa excidit. — 5 seq. ADIECTA DE SVO AE|DE, non AERE esse in lapide indicat Dessau.

---

752 ad eph. epigr. V n. 1268. Recognovit Dessau, unde refero 12 *a*B ORDIN*e* SINGVLE AVTEM PERS|*on(a)e* . .

---

753 ad add. supra n. 351. 355. 356. Recognovit fragmenta quattuor antea fere separatim edita atque inter se et cum quinto coniunxit Dessau. Sunt rep. Timghâd in foro, litt. m. 0,075. Iam igitur in hunc fere modum titulum restituemus:

IMP · CAES *Diui septimi seue*RI · PII *a*RABICI · *Adiabenici parthici max. britannici*
MAX · PONT*ificis max. filii d*IVI M ANTO*nini pii germanici sarmatici nepoti*
*d*IVI ANT*onini pronepoti diui* HADRIA*ni abnepoti diui traiani parthici et di*
ui ne... *ae ad*NLPO*ti m. aureli*O ANTON*ino pio felici aug. parth. max. bri*
*tann. ger*MAN MAX *tribunic. p*OTEST*at. x*.. *imp*... *c*OS IIII · P · P · Procos.
*et iuli*AE AVGVS*tae matri castrorum et aug. e*T · SENATVS · A*tque*
patriae RESPVBLICA C*ol. tham. num. eorum de*VOTA · DEC D*ecr.*

---

754 ad add. altera supra n. 357. Recognovit et alia fragmenta duo adiunxit Dessau, quorum unum idem esse ac C. n. 2365 postea ego cognovi. Totus igitur titulus nunc ita est legendus:

*imp. caes. m. a*NTONIO · GO*rdiano inuicto pio*
*f*E*lici aug.* PONTIF · MA*x. tribunic. potest.* ...
C*Os. p. p. proc*OS DIVI GO*rdiani nepoti et diui*
GOR*dian*I SORORI*s filio resp. coloniae*
TH*amugad.* NVM*ini maiestatiq. eius*
*d*EVOTA

Litteras quas Dessavius non vidit inclinatas expressi.

755 ad add. supra n. 359. Recognovit Dessau, unde refero 4 /ED\|; est igitur [*r*]*edu*[*x*] vel tale quid. — Supra nihil videtur deesse.

---

756 ad add. supra n. 360. Recognovit Dessau. — Extra marginem ad sinistram QVIEVER; ceterum omnia stilo incisa sunt.

---

757 in basi sexangula gemella n. 759 rep. Timghâd ad arcum.

CONCORDIAE
AVGG
DOMINORVM
NN
IMPP L SEPTIM
SEVERI ET M AV
RELI ANTONIN
sic PI FEL AVG PARTH MAX
BRIT MAX GER | AVGG
ET IVLIAE AVG
L · LCINIVS OPTATA
NVS OB HONOREM
FL P P STATVAS QVAS
EX SS XX · M̄ N CVM
BASB · PRAEER · LE
GITIM · POLLCITVS
EST AMPLAX · PEC ·
EX SS · XXXV M N
POSVIT EASQVE
SPORTVLIS DECVR
DATS ET EPVL · CVR
IS ET LVDIS SCAE
NICIS EDITIS DE
DICAVIT

Descripsit H. Dessau. Dedit etiam Poulle.

9 seq. Getae nomine eraso quae nunc leguntur in litura reposita sunt. — 11 seq. hominem eiusdem illum quidem nominis, at Verecundensem ab hoc diversum habuimus C. n. 4198. 4186.

758 in basi rep. Timghâd ad forum.

GENIO · POPVL
AVG ·
Q · MMIVS · Q · FIL ·
PAP · CASSIANVS
STATVAM QVAM OB
HONOREM AEDI
LITATIS · PROMI
SERAT · INLATA
ETIAM · REI · PVBL ·
HONORARIA ·
SVMMA · POSV
IT · IDEMQVE DE
DICAVIT · D · D

Descripsit Dessau. Dedit etiam Poulle.

---

759 in basi sexangula gemella n. 757 rep. Timghâd ad arcum.

MARTI · AVG
CONSERVATOR
DOMINORVM
NN IMPP · L SEP
TIMI SEVERI ET
M AVRELI ANTO
NIN PII FEL AVG PARTH
MAX · BRT · GER · M AVG
~~ET IVLIAE~~

Descripsit Dessau. Dedit etiam Poulle.

7 seq. vide ad n. 757, 8 seq.

760 in basi rep. Timghâd in theatro.

MERCVRIO · AVG
SACRVM
PRO · SALVTE D D d
N̄N̄ SEVERI · ET
ANTONINI PII ·
FORTISSIMIQ
AVGG · g ET · IVLIAE
AVGVSTAE · MATRI
AVGg ET CASTRORVM
· L · GERMEVS SILVA
NVS AVGVR · INLAT·
R · P · OB · HONOREM
AVGVRATVS · HS
XXI · MIL · ET · CC · N̄ ·
MERCVRIVM · EX
SVA · LIBERALITA
TE POSVIT · ET OB
DEDICATIONEM
LVDOS SCENICoS *sic*
EDI DIT

Descripsit Dessau. Dedit etiam Poulle.
5 seq. antea erat *et* | *Septimi Getae.*

---

761 in arula rep. Timghâd ibi ubi eph. epigr. V n. 693 et 695.

N VARI . . .
apex (?) IMPETRATI patera
ANVS ARAM
CONSECR · D D

Descripsit Dessau.
1 esse posse MVARI addit Dessau; forsitan fuerit [*Ia*]*nuari*[*us*].

---

762 in basi rep. Timghâd.

DIVAE
SABINAE
AVG

Descripsit Dessau. Dedit etiam Poulle.
Litterarum speciem eandem esse ac C. n. 2363 adnotat auctor.

763 in epistylio parvo rep. Timghâd ad forum.

IMP CAES T · AELIO HADRIANO · ANTONINO *augusto pio*
L MATVCCIVS · FVSCINVS LEG · COS · DESIG · DED D *d p. p.*

Descripsit Dessau. Dedit etiam Poulle.

L. Matuccium Fuscinum Numidiae legatum a. 158 iam habuimus C. n. 250; et 2653, praeterea 2630. 2637.

---

764 in tabula marm. alta m. 0,86, lata 2,0; rep. Timghâd ad theatri introitum.

IMPERATORE CAESARE DIVI HADRIANI FILIO
DIVI TRAIANI NEPOTE DIVI NERVAE PRONEPO
TE T AELIO HADRIANO ANTONINO AVGVSTO PIO
COS · IIII TRIBVNICIAE POTESTATIS XXI a. 158
L MATVCCIVS FVSCINVS LEGATVS AVGVSTI · PR
PR CONSVL DESIGNATVS PATRONVS · COL · D · D · P · P

Descripsit Dessau. Dedit etiam Poulle.

5 cf. ad n. 763.

---

765 in basi rep. Timghâd.

m. AVRELIO
CAESARI
*i*MP ANTO
NINI AVG
*p*iI FILIO
D D P P

Descripsit Dessau. Dedit etiam Poulle.

---

766 in tabulae marm. fragmento litt. m. 0,09; rep. Timghâd ad forum.

imp. caes. m. IVLIO PHILIPPO *inuicto pio felici*
aug. pontif. MAX TRIB POT ES*t. .. cos. p. p. ...*

Descripsit Dessau.

Litteras omnes erasas esse, sed ut legi queant, addit auctor.

767 in basi rep. Timghâd in foro meridiem versus.

di VO
CLAV
DIO

Descripsit Dessau.

Claudium Gothicum intellegendum esse ex litterarum specie conclusit Dessau.

---

768 in basi rep. Timghâd in angulo fori inter septentrionem et orientem.

a in antica:

GALERIO VALE
RIO MAXIMIA
NO IVN NOBI
LISSIMO CAES ·
PRINCIPI IVVEN
TVTIS SENATVS
AC PATRIAE INVIC
TO PIO FELICI AVG
RES P COL THAMVG
NVMINI MAIES
TATIQVE EIVS DE
VOTA

b in latere dextro:

D N ///////
G////////NO
/////A///O
INVICTO PIO
FELICI AVG
RES PVBLICA
COL THAMVG
DEVOTA N
M · EIVS

Descripsit Dessau.

b 2 et 3 elementa quae exceperit incerta esse monet auctor.

---

769 in basi litteris maximam partem evanidis rep. Timghâd in foro.

FL VAL
C . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
RESP*ubl*
C·T·NVMI
NI EIVS
DEVOTA

Descripsit Dessau.

770 rep. Timghâd septentrionem versus a theatro.

C VMVLA RI C
L NOVIVS CRISPINVS
LEG AVG PRO PR PATRO
NVS COL DEDICAVIT

Descripsit Dessau. Dedit etiam Poulle.

1 videtur esse *cumulari c*... — 2 seq. de L. Novio Crispino cf. supra ad n. 381.

---

771 rep. Timghâd septentrionem versus a theatro.

C PRASI*ina messa*
LINVS LE*g. aug. pr. pr.* a. 144–146
LEG · III A*ug. patro*
*n*VS COL · D*edicavit*
D *d.*

Descripsit Dessau. Dedit etiam Poulle.

De C. Prastina Messalino cf. C. p. 1066. — Pertinet titulus, puto, ad statuam Antonini Pii.

---

772 in tabula rep. Timghâd ad arcum.

CVRIA · MARCIA
CVRIALES · EIVS
A SOLO SVA · P · FE
CERVNT · ID · D

Descripsit Dessau. Dedit etiam Poulle.

Marciam curiam exstitisse in colonia Marciana Traiana (cf. C. n. 2355) conici poterat ante hoc testimonium repertum.

---

773 in ara quattuor laterum fracta alta m. 0,55; rep. Timghâd in foro.

Q . . D X
SVA LIBERA
LITATE EX
HS V N DO
NVM DEDIT
IDEMQVE
DEDICAVIT

Descripsit Dessau.

1 certa videri elementa Q, deinde D EX addit auctor. — Eadem esse videtur ac C. n. 2411.

774 in fragmento litt. 0,08; rep. Timghâd ultra rivum in eius ripa occidentali.

C · ANNI
DENDRO
MO ET CA

Descripsit Dessau.

3 in. esse VI vel etiam M addit auctor; mihi est M, nam suppleo fere sic: *C. Anni*[*o Victori fl. p. aed.?* cf. C. n. 2344] *dendro*[*phori patrono opti*]*mo et ca*[*rissimo*].

XII, 2. CIVITAS LAMBAESITANA (C. p. 303; eph. epigr. V p. 400. 650; supra p. 116).

775 ad C. n. 2648. Recognovimus ego et Dessavius, qui cum eph. epigr. V n. 754 hoc fragmentum coniungendum esse vidit. — 3 sic fere supplendus est: [*omnibus honoribus in col. L*]*ambaesitanor. funct*[*us*].

776 ad add. supra n. 382. Dessau partem mediam de visu sic tradit:

ONI R E G *inae* M
LAMBAE *s i* S cet.

777 ad add. supra n. 385. Recognovit Dessau, qui sic excepit:

INVICTO · D
MITHRAE · D ?
P · NVMIDI
DECEN

Est igitur *invicto d*[*eo*] *Mithrae* [? *ded.*] *P. Numidi*[*us*] *Decen*[*s*] vel etiam *i. d*[*eo Soli*] *Mithrae d*[*on. ded.*] *P. Numid*[*ius* . . .] *Decens* .. — In eiusdem basis latere dextro incisus est titulus multo antiquior supra n. 398.

778 ad add. supra n. 391. Recognovit Dessau, unde in praesens satis habeo referre

3 seq. I · ET · CASTRORVM · ET
//////// AVGVSTI · NOSTRI

Olim igitur erat in lapide *et* | *impp. Caess. M. Aureli Antonini et L. Septimi Getae fil(iorum) Augusti nostri* vel similiter. Getae nomine eraso hoc fere relictum est: *et imp. Caes. M. Aureli Antonini Augusti nostri.*

---

779 ad add. supra n. 395. Recognovit Dessau, qui addit in latere dextro legi C. n. 2717.

---

780 ad add. supra n. 398. Recognovit Dessau cf. ad n. 777.

---

781 ad add. supra n. 401. Recognovit Dessau, qui excepit sic:

opus anaglyphum
erasum
S I D M S
ANANIVS VIT
LEGIONIS IER

Idem addit supra olim fuisse imaginem Silvani erasam, cum lapis iterum in usum adhiberetur, una cum titulo, de quo etiamnunc legi queunt litterae primae duae.

---

782 ad add. supra n. 407. Recognovit Dessau, unde refero 1 POLLENTIA.

---

783 ad add. supra n. 410. Recognovit Dessau, qui excepit sic:

ERMEVS · A
FL · P P IMPE
RES · P ·

2 aut [*G*]*ermeus* cf. supra n. 760, 10, aut, quod minus credo, [*S*]*ervaeus A*..., nam elementum M in principio non integrum esse monet auctor.

784 in cippo rep. Lambaesi; in opere positus in arcu qui est prope forum Verecundam versus.

haec latent in opere arcus

SATVRNINVS
VIX · AN · XXX
MIL · LEG · III · AVG
C · IVLIVS
SECVNDVS
FRATRI
FECIT

Descripsit Dessau.

XV. INTER LAMBAESEM ET DIANAM.

1. *Batna* (C. p. 432. 956).

785 in cupula quae nunc adservatur Batnae in hortis publicis.

D · M · S
M · HORTEN ·
SIVS PRIMVS
VET · VIXIT · N
NIS LXV

Descripsit Dessau.

Homo cognominis, qui fortasse idem est, iam prodiit inter milites collegiatos C. n. 2557*a*, 26.

XVII. LAMASBA (*Hr. Meruâna?* C. p. 445. 956; eph. epigr. V p. 554).

786 ad C. n. 4436. Recognovit Dessau. — 11 seq. EQ_| PVBLICO EXOR|N/ cet.

787 ad C. n. 4437. Recognovit Dessau. 1 seqq. GENIO · LAMSO
D N AVG VET
TIA cet.

2 primam litteram potissimum D esse, tum sequi N potius quam II adnotat Dessau; conicias igitur *d(omini) n(ostri) Aug(usti)*. — 7 seq. SATVR-|NIN · ET · cet. — 12 seq. LMBA|ESITANORVM ·

788 (= C. n. 4440 cf. eph. epigr. V n. 1279). Titulum insignem ubi primum regionem remotam adiit sine difficultate denuo repertum egregie in universum contulit H. Dessau et ectypum sumpsit exceptis columnae primae parte dextra superiore et alterius parte superiore tota (usque ad v. 15). Quo ex ectypo etiam mihi contigit, ut nonnulla huc usque minus recte excepta intellectave eaque non levia feliciter enuclearem.

a[1]

I M P C A E S M A V
V A L E N T I N V M Q V I B
R I S O L I T A E S V N T C O
R E N T I S Q V A E P R O P T E R
S C A L A · I · E X VII K A L O C T O B R P R I M O · M A N E
Q V O C L A V D I A N A D E S C E N D I T A D M A T R I C E R I G A/
D A · H · I ·

MATTIVS FOR	K CCCVIII	EX H I D VII KAL OCTOBR
TIS		IN H VS D EIVSDEM P P S H IIIIS
FLAVIVS ADIV	K CCCL	EX H VS D VII KAL OCTOBR
TOR VET		IN H XS D EIVSDEM P P S H V
HER APVLEI FAVS	K CXVII	EX H XS D VII KAL OCTOBR IN
TINI		H XII D EIVSDEM P P S H IS
APVLEVS ROGA	K CX	EX H XII D VII KAL OCTOBR
TIANVS		IN H IS NOCTIS EIVSD d P P S H IS
APVLEVS · AFRI	K CX	EX H IS NOCTIS VII KAL OCTO
CANVS		BRES IN H III NOCTIS EIVSD
		DIEI P P S H IS
APVLEVS PRO	K CCXX	EX H III NOC VII KAL OCTOB

CESSVS		IN H VI NOC EIVSDEM · D · P · P · S · H · III ·
HER AELI CHRY	K ā	EX H VI NOC VII KAL OCTOB
SAE		IN H IS D VI KAL OCTOB · P · P · S · H · VIIS ·
AEMILIVS SE	K CCCCL	EX H IS D VI KAL OCTOB IN · H · VIII · D
CVNDVS		EIVSDEM P P S H VIS
STEMINIA · AEME	K CCCC	EX H VIII D VI KAL OCT · IN · H · II
RITA		NOCT EIVSDEM · P · P · S · H · VI ·
AELIVS FELIX	K CC	EX H · II · NOC · VI · KAL · OCT · IN · H
		V · NOC · EIVSDEM · D · P · P · S · H · III ·
HER MARI SA	K CC	EX · H · V · NOC · VI · KAL · OCT · IN H ·
TVRNINI		VIII · NOC · EIVSD · D · P P S · H · III
MARIA SATV	K CL	EX · H · VIII · NOC VI KAL OCTOB
RA		IN H · X · NOC EIVSD · D · P · P · S · H · II
HER MARI CA	K CL	EX H · X · NOC VI KAL · IN · H · XII
tVLLINI		NOC · EIVSD · D · P · P · S · H · II ·
mar? IA DONA	K C	EX H XII NOC VI KAL OCT IN
t VLA		H · IS · D · V · KAL · OCT · P · P · S · H IS
mar? IVS FELIX	K CC	EX · H · IS · D · V KAL · OCTOB · IN · H · IIIIS
		D · EIVSD · P · P · S H III ·
	K XXXX	EX H · IIIIS D · V · KAL · OCTOB · IN
		h vi d e'VSD · P · P · S · H · IS ·
		ex h vi d V · KAL · OC · IN · H · VIS · D
		eiusd p p S · H · S
		ex h vis d v kal OC · IN · H · XI · D
		*eiusd p p s h i*IIIS
		ex h xi d v kal oc in H · V · NOC
		eiusd d p p s h vi
		ex h v noc v kal oct in h .. I D ·
		iiii kal oct p p s h ....

a[2]

R E L I O   I N V *i* C T O   P I O   F E L I C E
V S   E A   R E S   D E L E G A T A   E S T   E X   D E C R
N S T I T I T   I T A   D E B E R E   A Q V A M
E A   D I S T R I B V T A   I N T E R I M   N O

MANILIVS AVFI	K CCLX	EX H IIII NOC XIIII *kal nov in h*
DIANVS		VIII NOC EIVSD D *p p s h iiii*
HER MANILI ROG	K aCCLXXXX	EX H VIII NOC XIIII *kal nov et xiii kal*
ATI		NOV QVO CLAVD · A*scend in h s noc*
		EIVSD D P P S H · *xvis*
OCTAVIA DONATA	K CCCCVI	EX H S NOC XIII · KAL *nov in h x*
		NOC EIVSD D · P P *s h viiiis*
FL FORTIS VET	K a C	EX H · X NOC XIII KAL *nov in h s*
		NOC XII KAL NOV *p p s h xiiiis*
HER MANILI RO	K a C	EX H S NOC XII · KAL N*ov in h iii*
GATI		D XI KAL NOV P P S *h x iiiis*
SEXTILIA MACRINA	K a C	EX H III D XI KAL · NOV *in h vs noc*
		EIVSD D · P P S H XIII*is*
C PVBLIL VALENS	K a L	EX H VS NOC XI · KAL *nov in h*
		VIS · D X KAL NOV · P *p s h xiii*
FVFICIVS MESSI	K CLXV	EX H VIS D X KAL NOV *in h xs d*
ANVS		EIVSD P P S H IIII

FVFICI FELIX ET PRISCIANVS	K CCCLX	EX H XS D · X KAL NOV IN h vii noc EIVSD D P P S H VIIIS
DENTILIVS SENEX	K CCC	EX H VII NOC X KAL NOV in h · II D VIIII KAL NOV P P S H vii
DENTIL MAXIMVS	K CCCXL	EX H II D VIIII KAL NOV IN h x D EIVSD · P P S H VIII ·
GERMANIA CASTVLA	K &CCCIII	EX H X D VIIII KAL NOV · ET · VII i kal nou QVO CLAVDIANA DESCENDit in H IIII · D EIVSD P P S · H · X vii *sic*
GERMANIVS PETRONIANVS	K cccCL	ex H · III D VIII KAL NOV in h viIIIS D EIVSD P P S h vis *sic*
GERMANIVS DENTILIANVS	K CCCCXL	EX H VIIIS · D · viii kal nou in h IIII NOC · EIVsd d p p s h vis
SEXTILIVS AEMERITVS	K CCL	EX H IIII Noc viii kal nou in h VIIS · Noc eiusd d p p s h iiis
GERMANIVS VALENTINVS	K &CCXXX	EX H viis noc viii kal nou in h I'
MARIVS HONORATVS	K CII	

SCALA

AEMILIVS SECVNDVS	K	
VALERIVS SVS		
LAELIVS		
r		

b

A V G · A M P L I S S I M O ·
E T O O R D I N I S E T C O L O N O R
D E C V R R E R E S I Q V A N D O F O
N E S T Q V O N I A M T E M P O R A

A K IIII EX H VIIS XV KAL DEC · ET · XIIII · ET · XIII QVO
CLAVDIANA · ASCEND · ET · XII · IN · H · VII D
EIVSDEM · P · P · S · H · LXXIS
R K ∞ EX H · VII · D · XII · KAL · DEC · IN · H VII · D · XI · KAL
DEC · P P S · H · XXIIII
N K ∞CCCCXVIII EX · H · VII · D · XI · KAL · DEC · IN · H V · D · X · KAL
TIS DEC · P P · S · H · XXII
ANI K ∞CC · EX · H · V D · X · KAL · DEC IN · H · VIIIS · NOC
EIVSD · D · P · P · S · H · XVIS
X K ∞XL EX H · VIIIIS Ñ · X KAL DEC IN H XS D VIIII
KAL · DEC P P S · H XIII
PV K CCCCLXXXX EX · H · XS · D · VIIII KAL DEC IN H X NOC EIVS
DEM · D · P · P · S · H XIS
A K ∞CLV EX · H · X · NOC VIIII KAL DEC IN H · VIIIS
· D VIII · KAL · DEC · QVO CLAVDIANA · DESC
P · P · S · H · XS
IVS K CC EX · H · VIIIS D VIII KAL · DEC IN · H · XIS · D
EIVSD · P P S · H · III
S SATVR K ∞CCC EX · H · XIS · D · VIII · KAL · DEC · IN H · VII · D ·
VS VII · KAL · DEC P P S · H · XVIIIIS

IVLIVS FELIX VET K ∞C
Q F FVRNI
HER RVTILI LVPPI K ∞C *sic*
CORNELIVS EXPEC K LXX
TATVS
IVNIVS SATVRNI K ∞CL
NVS VET Q F · NARGV · *sic*
G E R M A N I V S VA K ∞CVIIII
LENS
HER GERMANI PE K ∞CXX
TRONIANI
GERMANIVS VA K ∞CLXIIII
LENNTINVS
LICINIA DOMITIA K ∞CCCC
TREBIVS BARBA OLEAE CCVI
RVS
P AEMILIVS RVFI OLEAE CCCCLXXXI
NVS

. nius .... TVS
TVR K ƆCCXLVIII
VENA K CCCCXX
NTIS K CCCC
*qua*ADRA K CCCLXXXV
tus
IANVA K CCCLX
ri VS
ROGATI K ĪILXV
KASTVS K ƆCCXXX
/ / / / / / / /
S K ∞CCCL
h ∞L

KAL · DEC · P P S H · XVIII
EX · H · I · D · VI · KAL · DEC IN · H · IS · NOC
EIVSD · D · P P S H · XIIS
EX · H · IS · NOC VI KAL · DEC · IN · H · VIIS
NOC · EIVSD · D · P P S · H · VI
EX · H · VIIS · NOC · VI · KAL · DEC · IN · H · IS
DIEI · V KAL · DEC · P P S · H · VI
EX · H IS · D · V KAL · DEC · IN · H · VII D EIVSD
P P S · H · VS
EX H · VII · D V KAL · DEC · IN · H · S · NOC · EIVS
DEM D · P P S · H · VS
EX · H · S · NOC · V KAL DEC IN · H VIIS
NOC · IIII KAL DEC · P P S H XXXI
EX · H · VIIS NOC · IIII · KAL DEC · IN · H · VIS
D III · KAL DEC · P P S H XI
EX · H · VIS · D · III KAL · DEC · IN H II NOC
EIVSD D P P S H VIIS
EX H II NOC III KAL DEC IN · H · X D
PR · KAL DEC P P S H XX
EX H X D PR KAL DEC IN H III D
KAL DEC P P S H XVII
EX H III D KAL DEC IN H III NOC EIVS
DEM *d* P P S H XII
EX *h iii noc kal dec in h* ....
NOC *eiusdem d p p s h* ....
/ /
/ /

S C A L A ·
LOLLIA MVSTIA K CLV
IVLIA VICTORIA K CCXLV
APVLEVS ROGA
TVS K CL
CAECILIVS VICTOR
MAIOR K CCLIIII
FVFICII FELIX ET K ƆC
PRISCIANVS INIBI MESSI
Q CAECILIVS SATVR
NINVS K ƆC
AELIVS VICTOR ET K ƆCCCXXVI
VAL FORTVNATA
HER SEPTIMI FELI
CIONIS K ƆCXXI
IVLIVS FORTVNA
TVS K ƆXXX
HER IVLI PETRO K Ɔ///
NIANI
CLAVDIVS / / / / /

inscr. 1 erasum nihil esse cum testetur Dessau, imperatorem istum statuemus fuisse unum ex numero eorum, qui cum *M. Aureli* nominibus *invicti pii felicis Augusti* appellationem coniunxerint, quorum primus videtur fuisse Elagababus. Atque eum ipsum aperte significari sequentibus, quae ita essent supplenda: *amplissimo* [*sacerdote dei invicti Solis Elagabali*], cum olim docuisset Henzen C. p. 956, denuo me monuit Mommsen collatis diplomatis C. III p. 892 et eph. II p. 464. — 4 *quae* (scil. aqua) *propterea distributa interim non est, quoniam tempora* ..... [*id non permiserunt*] vel simile quid.

col. I, 1 K nota quid velit post fundos singulos posita ante numeros, etiamnunc minus liquet. Atqui cum *IV*, 15. 17 pro K tot numerentur *oleae* tot, de mensura aquae distribuendae amplius cogitari nequit. Accedit quod ea horis, quibus aqua perfluat, satis indicatur. Contra aut arborum plantarumve genus aut, quod magis credo, agri mensuram quamcunque ea nota significari verisimile est. Namque vix excogitabitur quaedam arboris plantaeve species a K- incipiens, qua tantum agrorum una consitum fuisse probabile videatur. Quae agri mensura quanta fuerit minus foret in obscuro, dummodo horarum numeri, qui duobus illis fundis oleis consitis adscripti erant, essent conservati. [Postquam *ollae* locum fecerunt *oleis*, extra dubium est K litteram significare *kaput*; neque enim quisquam ignorat formam censualem totam niti divisione agri quae pendeat a soli mensura, quae quamquam ipsa differt, sollemne nomen traxit aut a capite capitationis aut a iugo iugationis, ut est in constitutione a. 430 C. Th. 11, 20, 6: *eorum iugorum sive capitum sive quo alio nomine nuncupantur privati iuris* cet. et alibi passim, et componitur caput cum olea plane ut in formis Therae et Astypalaeae ζυγόν cum γυρῷ, id est scrobe (v. enchiridii Marquardtiani vol. V p. 227 seq.). Cuinam autem mensurae in hac forma caput respondeat, non liquet; neque enim quae professionis Africanae adhuc habuimus documenta eo vocabulo utuntur. Possis suspicari centuriam quam ibi offendimus fuisse capitum centum. TH. M.].

3 CΛCL est in lapide = 350. Similem duarum (vel adeo trium aut quattuor) C ligaturam, quam typis semper imitari nec licuit nec tanti fuit, praeterea agnoscendam duco *col. I*, 16. 18; *col. II*, 6. 18. 20. 22. 27. 29; *col. III*, 12. 19. 25. 27. 31. Enimvero numerum significare hanc notam, non esse litteram Λ cum K coniungendam, cum inde appareat, quod a K littera intervallo plerumque disiuncta est, quali non separentur nisi voces diversae, tum vel eo constat, quod *III*, 19 ea invenitur media inter alia numerorum signa. Verumtamen ab ea cum ante dubitaverim, an esset discernenda altera nota forma non multum diversa ɑ, quam aut certo deprehendi collato ectypo aut a Dessavio recte exceptam esse autumo *col. I*, 14; *II*, 3. 8. 10. 12. 14. 24; *III*, 6. 8. 10. 14. 23. 35; *IV*, 1 (notata linea transversa). 6. 8. 10. 12. 14. 25. 27. 29. 31. 33. 35, nunc id mihi quidem certissime constat. Namque eam notam ab auctoribus (tam a Dessavio quam a Masqueraio) cum altera haud raro confusam significare numerum 500, ut accipienda sit vix illa quidem, ut ipse primum conieceram, pro notae ⁂ (cf. *col. III*, 4; *IV*, 3) parte dimidia

priore, at, ut monet Mommsen, pro *d* littera scripturae cursivae, quam ad hanc figuram prope accedere monstrat tabula prima Zangemeisteriana ad C. vol. IV adiuncta in fine — id, inquam, satis comprobatur horarum numeris, qui fundis singulis adscripti sunt, comparatis cum eorum mensuris, quas numeris post K positis contineri statuimus. Cui rationi quicunque examinaverit tabellas fundorum horarumque infra a me propositas quin adstipuletur facere non poterit. Etenim horas vel copiam aquae distribuendae constitui pro singulorum fundorum magnitudine ex eis manifestum est. Quae regula cum pessime turbetur, si etiam illud a sicut alteram notam pro CC esse dicamus — nec minus vice versa, si hanc confundamus cum a (= D), — contra praefulget clara et stabilis, si id accipimus, ut docui, pro 500. — E. g. *I*, 12 cum fundo K 220 attribuantur horae III, *I*, 16 fundo K 450 horae VI S, cum eis numeris optime conveniunt horae VII S adscriptae fundo K 500 *I*, 14, quae minime responderent fundo K 200. Quamquam, ut indicavi, tota ratio ex tabellis meis elucens magis idonea est ad persuadendum quam hoc vel illud exemplum. — Erat autem in iis componendis bene distinguendum inter aquae Claudianae descendentis atque ascendentis mensuras; nam aquae ascendentis, ut par est, quippe lentius fluentis, multo plures horas videmus attributas esse eiusdem magnitudinis agris quam descendentis. Ceterum quod aqua Claudiana descendens invenitur ex die VII ad V Kal. Octobr. (= Sept. 25—27), a. d. XIIII Kal. Nov. (= Oct. 19), a. d. VIII Kal. Nov. (= Oct. 25), a. d. XV et XIIII Kal. Dec. (= Nov. 17. 18), ex die VIII Kal. Dec. ad Kal. Dec. (= Nov. 24—Dec. 1), ascendens autem ex die XIII ad VIIII Kal. Nov. (= Oct. 20—25), ex die XIII ad VIIII Kal. Dec. (= Nov. 19—23): haec descensionis ascensionisque vicissitudo eo videtur facillime posse explicari, quod fonte in mediis fere agris sito, quibus aquam largiebatur, cum ii essent acclives inaequabilesve, ut omnes deinceps irrigarentur, modo deorsum modo sursum aqua curreret necesse fuit. Quo loco aquam ascendere, sursum currere non proprie dici vix est quod moneam. Enimvero ad loca inferiora cum certe ex ipso fonte protenus deflueret, ad superiora machina nescio qua in receptaculum levata tubis erat ducenda. Quamvis igitur etiam ad ea revera ac proprie aqua descenderet, tamen in sermone volgari tum eam ascendere dici potuisse facile est intellectu. Utique autem multo plus temporis opus fuisse ad parem aquae copiam ita deducendam ad loca superiora, nimirum tubis, cursu adstricto atque impedito, quam ad inferiora, sine tubis, cursu pleno ac libero, manifestum est.

Tabula *A*.

col. I.

Claudiana descendente:	
κ 308	h. 4½
κ 350	h. 5
κ 117	h. 1½
κ 110	h. 1½
κ 110	h. 1½
κ 220	h. 3
κ 500	h. 7½
κ 450	h. 6½
κ 400	h. 6
κ 200	h. 3
κ 200	h. 3
κ 150	h. 2
κ 150	h. 2
κ 100	h. 1½
κ 200	h. 3
κ 40	h. 1½

col. II.

Claudiana descendente:	
κ 260	h. 4
Claudiana ascendente:	
κ 790	h. 16½*
κ 406	h. 9½
κ 600	h. 14½
κ 600	h. 14½
κ 600	h. 14½
κ 550	h. 13
κ 165	h. 4
κ 360	h. 8½
κ 300	h. 7
κ 340	h. 8
κ 803	h. 17*
Claudiana descendente:	
κ 450	h. 6½
κ 440	h. 6½
κ 250	h. 3½

col. III.

Claudiana paullo amplius descendente quam ascendente:	
κ 4000	h. 71½
Claudiana ascendente:	
κ 1000	h. 24
κ 918	h. 22
κ 700	h. 16½
κ 540	h. 13
κ 490	h. 11½
Claudiana descendente:	
κ 655	h. 10½*
κ 200	h. 3
κ 1300	h. 19½
κ 1210	h. 18
κ 748	h. 12½
κ 420	h. 6
κ 400	h. 6
κ 385	h. 5½
κ 360	h. 5½
κ 2065	h. 31
κ 730	h. 11
κ 1350	h. 20
κ 1050	h. 17

Tabula *B*.

	Claudiana descendente:	Claudiana ascendente:
h. 1½	= K 40. 100. 110 (bis). 117	—
h. 2	= K 150 (bis)	—
h. 3	= K 200 (quater). 220	—
h. 3½	= K 250	—
h. 4	= K 260	165
h. 4½	= K 308	—
h. 5	= K 350	—
h. 5½	= K 360. 385	—
h. 6	= K 400 (bis). 420	—
h. 6½	= K 440. 450 (bis)	—
h. 7	= K —	300
h. 7½	= K 500	—
h. 8	= K —	340
h. 8½	= K —	360
h. 9½	= K —	406
h. 10½	= K 655*	—
h. 11	= K 730	—
h. 11½	= K —	490
h. 12½	= K 748	—
h. 13	= K —	540. 550
h. 14½	= K —	600 (ter)
h. 16½	= K —	700. 790*
h. 17	= K 1050	803*
h. 18	= K 1210	—
h. 19½	= K 1300	—
h. 20	= K 1350	—
h. 22	= K —	918
h. 24	= K —	1000
h. 31	= K 2065	—

Adnot. Horas 16½ et 17 (*col. II*) quamvis mixtas, tamen, quia multo maior est in iis numerus horarum aquae ascendentis, earum tabulae inserui, sed asterisco notatas; similiter h. 10½ (*col. III*) tabulae aquae descendentis attribui item asterisco notatas. Quod ne obliviscaris in iis numeris iudicandis.

col. I. 16 K ACCL Dessau; quod edidi ego ad ectypum, idem rationi par est; (habet igitur excusationem Masqueraianum K OAIL). — 18 K ACC Dessau. — 19 post EIVSDEM in lapide non videri esse D quod adnotat idem, in ectypo res dubia videtur. — 26 post KAL· quadratarius OCT omisit. — 32 ante XXXX videtur continuo fuisse K.

col. II, 6 utrum CCCCVI an ∞CVI in lapide esset, cum diu haesitasset Dessau, postremum hoc praetulit; sed illud verum esse ratio monstrat (ccCvi Masqueray). — 18 K CCCLX Dessau; in ectypo primae duae C ligatae cernuntur. — 20 ꝏC Dessau falso; in ectypo est CCC idemque ratio postulat. — 22 K ꝏCXL Dessau, quod correxi ex ectypo. — 24 numerum qui est post K, licet in ectypo perlegi non possit, recte a Dessavio ex lapide exceptum duco. — 26 H IIII pro III quadratarius per errorem incidit. — 27 numerus post K cum in ectypo non satis cernatur, tamen quin sit CCCCL, non ∞ CL, ut excepit Dessau, noli dubitare; (prope recte Masqueray K ꝏIIL). — 29 ∞ CXL Dessau ad ectypum, quod correxi ad idem (ꝏIIX Masq.). — 33 post K sitne ꝏ (= 500), ut excepit Dessau, an CC (= 200), cum ex ectypo non pateat, horarum numero deficiente statuere omnino non possumus.

col. III, 12 K ∞ CLXXXX Dessau; ectypum admittit CCCCLXXXX, quod respondet rationi; (prope ad verum accessit Masq.). — 25 CCCCXX (= 420) non ꝏCCXX, item 27 CCCC, non ꝏCC legas contra Dessavium, at secundum ectypum. — 31 K CCCLX Dessau recte, nisi quod duae primae C ligatae sunt. — 39 ꝏCCCL idem; qui numerus licet in ectypo legi nequeat, tamen certo corrigendus est in ∞ CCCL. — 41 ꝏL Dessau; quem numerum quamvis in ectypo evanidum falso exceptum esse adsevero; fuit potius ∞ L. — 44 *d* inserui ex coniectura.

col. IV, 1 aut VET aut etiam VEL cerni adnotat Dessau; est sane VET cf. *col. I*, 4; *II*, 8; *IV*, 7; deinde ⋇ Dessau; est ꝏ linea persecata (= D). — 2 FVRNI vel FVRNE cerni adnotat Dessau; mihi est FVRNI, nam intellegendum puto, sicuti *col. IV*, 7 et fortasse 26 (*inibi Messi*), possessorem pristinum, ut qui haud raro adiciatur ad fundum quendam accuratius significandum; legendum fere *q(uondam) f(uit) Furni*, 7 *q(uondam) f(uit) Nargu(dudis)* cf. *Nargeudud* C. n. 284. — 7 Q̲ F NARGV potius quam NARCV Dessau, quod confirmatur ectypo. — 12 K ꝏCVIIII Dessau, quod correxi ad ectypum (vid. etiam Masq.). — 19 post SCALA· numerum puto interiisse cf. inscr. 5 in.; (errorem Masquerai, qui etiam *III*, 21 exceperat SCALA, correxit Dessau). — 26 *inibi Messi* = ibidem quondam fuit Messi fundus, nisi forte significat: eo fundo Messi fundus circumclusus itaque eius mensura comprehensus est. — 29 AEL VICTOR Dessau; correxi ad ectypum; (recte Masq.).

XXIII. *Sidi-Yûsef* et *Hr. Ksar Djabêr* (C. p. 468. 956; eph. epigr. V p. 416).

789 ad C. n. 4635. Principium tituli recognovit Dessau Sûk-Aghâs in museo, unde refero ante v. 1 hunc:

C SCEPRVM REGI CESSII QVOD SOLVS HABE

quem ita legimus Dessau et ego: [*a*]*c scep*[*t*]*rum regi cessit, quod solus habe*[*bat*].

XXV*a*. *El-Hassi.*

790 in lapide sculptura ornato rep. Duâr el-Hassi, *quartier* el-Beridj, in sepulcreto q. d. Meharab Uled Bu Salem, ad viam ab Ain Beida ducentem Wed Zenati a dextra, 15 fere chiliometris ab Ain Beida.

HĆ HEMoRIE ƧAИCTo
RV PAVLI PETRI DoNATI HI
ϚINIS BARICIS

Descripsit Dessau et ectypum sumpsit, ex quo et ipse exscripsi.
1 HIC Dessau. — *Hic memori(a)e sanctoru(m) Pauli Petri Donati Miginis Baricis.*

XLI. THIBILIS (*Annûna*; C. p. 541. 963; eph. epigr. V p. 431).

791 Arae titulos *Genio domus* scil. Antistiae a liberto eius consecratae a. 164, in ruderibus Thibilitanis recens repertae, excepit Dessau indicatos a Poullio. Quos cum huic ante me edendos relinquam, unum inde refero nomen plenum Q. Antistii eius, qui iam prodierat eph. epigr. V n. 854 et hic appellatur *Q. Antistius Adventus Postumus Aquilinus leg. Aug. leg. II adiutricis*, eiusque coniux nominatur *Novia Crispina*, filia, puto, L. Novi Crispini praesidis Numidiae a. 147—150.

XLIII. SIGVS (*Sigus* vel *Bordj Ben Zekri;* C. p. 552. 964. 979; eph. epigr. V p. 432; supra p. 134).

792 in basi calcar. praegrandi rep. Sigus a. 1887. Nunc adservatur Constantinae in hortis publicis.

BALıDDIRS · ИG
SANCṪ PATRİI DEİ
STATVAM
QVAM · M · IVLIVS · Q · F Q · PROCV
LVS OB HONOREM FL · PERPEV́
DIVI MAGNI ANTONINI · EX
ƧƧ · ĪICC · Ñ · SVMMAE HONORARI
AE EİVS · HONORIS POLLICITVS
EST ADIECTIS AT EA QVANṪT*a*
TE EX SVA LIBERALITATE ƧƧ ⋈̄ *n*
ET AT BASEM ƧƧ CCCC Ñ EX
ƧƧ ĪĪĪDC · Ñ POSVIT IDEMQ
DEDICAVIT
L D D D

Descripsit Dessau.

1 voluit, puto, scriptor BALIDDIRS; mallemus *Bal[a]ddir[i]s*, sicut habu mus *Abaddiri* supra n. 529, vid. quae ibi adnotavimus et cf. praeterea insc Sem. Cirtens. Costa 2 bis; attamen cum hic lectio satis constet, tum eide *deo patrio Baliddiri Aug.* dedicatus est alter titulus *castelli Siguitani* nupe rime repertus, quem Poullio primum edendum relinquo. — *Baldir August* iam prodierat C. n. 5279.

---

793 in basi calc. rep. Sigus a. 1887. Nunc adservatur Constantinae i hortis publicis.

L · APRONIO PIO
LEGATO AVGVSTI
PRO PRAETORE
CLARISSIMO VI
RO · CONSVLI DE
SIGNATO PATRO
NO COLONIARM
OB INSIGNEM ER
GA CIVES BENI
VOLENTIAM ET
IVSTITIAM EIVS
RES · PVBLICA
SIGVITANORVM

Descripsit Dessau.

1 seq. L. Apronium Pium praesidem Numidiae iam habuimus eph. epigr. V n. 669, quem titulum ad tertium fere saeculum medium revocaveris, eundem que restituendum duco C. n. 8782.

LVIII. INTER CHVLLV ET MILEV (C. p. 700. 967. 979; eph. epigr. V p. 447).

794 (= eph. epigr. V n. 909). Recognovit Dessau titulum litteris pulcher rimis primi fortasse saeculi m. 0,075.

A P O L L I
NI · AVG
G · M · T

3 nomen dedicantis intellegendum esse etiam Dessavio in re praesenti verisimile visum est.

LXI. CVICVL (*Djemila*; C. p. 708. 967. 979; eph. epigr. V p. 452. 558; supra p. 140).

795 ad C. n. 8304. Recognovit Dessau, qui 6 AVGGG tradit.

---

796 ad C. n. 10894. Recognovit lapidem, qui nunc est pro poste in mappali quodam, H. Dessau, unde refero haec: 1 fin. ANTONINO. — 2 COS · II. — 3 in. IMP ·

4 seqq. ARAB · ADIAB · PARTH · MAX · PONT · MAX · PARTHI
CI MAXIMI · BRITTANNICI · MAXIMI · PAT PATRAE SE
VERI AVGVSTI cet.

Haec igitur erasa sunt: *fratri L. Septimi Getae nobilissimi Caesaris* SE*veri*, ex quibus extrema 6 in. errore.

---

797 (= add. supra n. 458). Recognovit et fragmentum recens repertum adiecit Dessau.

A A D
fl. simplicius v. c. consularis sex FASC *alis p*ROVIN
*ciae numidiae constantinae cur*ANTE AC PROPRI
*o sumptu faciente adq. exaedificant*E RVTILIO SATVR
NINO · V · C

798 in lapide litt. m. 0,065—0,04; extat Djemîla in macerie quadam.

GENIO · POPVLI · CVIC*ulitani*
L CLAVDIVS TI · FIL · QVIR · HONORATVS · TRIB · M*il. leg.* .... *praef. alae*
Ī · AVG · P · AN · EQVO · PVBL · EXORNAT · AB · IMP ANTONIN*o augusto pio* ....
COL · CIRT · DEC · ET · AED · COL · CVIC · DEC · ET · AVG · EXEDR*am* ....
QVAM · CL · MODESTVS · PATER · SVVS · OB · HONOR · PONTIF · SI *facturum promiserat ex decr. d.*
FONTEI · FRONTINIANI · LEG · AVG · PR · PR · C V · AMPLIATA · PECV*nia extruxit idemq. dedic. l. d. d. d.* a. 160

Descripsit Dessau.

2 seq. [*praef. alae*] Ī *Aug(ustae) P(arthorum) An(toninianae)* cf. C. n. 9827. 9828. 9371. — 4 seq. *col(oniae) Cirt(ensis) dec(urio) et aed(ilis), col(oniae) Cuic(ulitanae) dec(urio) et aug(ur) exedr[am* ....] cet. — 5 fin. aut SI aut SE esse, non SV, cum adnotet auctor, est, puto, *se*. — 5 seq. cf. e. g. C. n. 2353. — De D. Fonteio Frontiniano cf. C. p. 1065. [Ne hic quidem titulus, pariter atque monui de n. 9827. 9828, ea aetate scriptus esse potest quam enuntiat; nam Pio imperante numeri nondum ab imperatore vocabula trahebant. Th. M.]

799 in fragmento columnae litteris pessimis et neglegenter incisis eisdemque evanidis; rep. Djemîla ad theatrum.

☧

D N

ↃNSTANTINO INV P F AVG ET

/ / / / / I INV P F AVC ET

/ / / / /

Descripsit Dessau et ectypum sumpsit, ex quo et ipse exscripsi.

3 in. prorsus detritum, in fine ET in litura repositum, etiam 4 fortasse erasum esse adnotat Dessau. — Pertinet titulus, puto, ad saeculum septimum (cf. C. p. XIX), sed ad quos imperatores revocandus sit, utrum ad Heraclium Constantinum (a. 641) an ad Constantem filium eius, qui etiam Constantinus appellabatur (a. 641—668), et alterius utrius imperii consortes, mihi videtur parum constare. Etiam num possit pro miliario accipi titulus, egomet non diudicaverim.

---

800 in cippo rep. Djemîla in necropoli 1000 passus a coloniae ruderibus occidentem versus.

D M S

T FLAVIVS

CASTVS SACER

DOS V A

XXXV H S E

Descripsit Dessau.

PARS QVINTA.

PROVINCIA MAVRETANIA SITIFENSIS.

XVI. *El-Gehara.* *Msad* (C. p. 747).

801 in ara non integra nisi infra; rep. el-Gara.

deo SANCTO
*mal*AGBELO
*macri*OBIVS · SE
*c*INDVS · ARAM
INSTITVIT · ET .
DEDICAVIT ·
V · S · L · A ·

Fix ductor Gallus *comptes-rendus de l'acad. d'Hipp.* a. 1887 p. 11.

2 de Malagbelo vid. ad C. n. 8795*add.*. — 4 et 5 ab auctore inter se commutatos in ordinem redegit Papier.

---

802 in ara fracta infra et a sinistra; rep. el-Gara.

deo SOLI · INVICTO
MITHRAE *s*
///LIVS · FLORVS
/// LEG · III · AVG
///VS · PASTOR
*si*G · AL · I PA*ns*
*pom*IPONIVS · MA
*xi*MVS · B · F
*c*OS
v *s* L · A

Fix ductor Gallus *comptes-rendus de l'acad. d'Hipp.* a. 1887 p. 8.

6 fin. PAM traditur; corr. Papier.

PARS SEXTA.

PROVINCIA MAVRETANIA CAESARIENSIS.

VI. AVZIA (*Aumale*; C. p. 769. 974; eph. epigr. V p. 457. 560. 651; supra p. 152).

803 in ara alta m. 0,70, lata 0,30; rep. Aumale.

VICTO
RIAE
AVG
C · CAES
IVS CEL
SVS AE
DILIS
V S L A
CCXIII a. 252

Fix ductor Gallus *comptes-rendus de l'acad. d'Hipp.* a. 1887 p. 6.

Hr. el-Grimidi. Inserenda ante IX*a*.

804 in lapide fracto lato m. 1,35, alto 0,78, crasso 0,20; rep. in ruderibus el-Grimidi in territorio gentis Uled Sidi Aissa (cf. C. n. 10440; tab. III CD*l*).

imp. caes. l. septimius seuerus pius PERTINA*x* AVG *a*RA*bic.*
*adiabenic. parthic. maximus pont. maxi*MVS TRIB *p*OTES*t* . . . IMP . . . *cos.*
. . . *p. p. procos. et imp. caes. m. aureliu*S ANTONINVS AVGVSTVS
et l. septimius geta aug. . . . . *mauret*ANIAE CAESARIENSIS
. . . . P*e*R *c* OCTAVIVM PVDENTEM
caesium honoratum procur. suum a CENSIBVS

Fix ductor Gallus *comptes-rendus de l'acad. d'Hipp.* a. 1887 p. 7.

5 in. PRO OCTAVIVM traditur. — Idem praeses iam prodiit C. n. 9049 (*proc. Auggg.*) et 9370 (*proc. Auggg.* — nisi est *Auggg.* — *a censibus*). — Fortasse titulus pertinuit ad viarum restitutionem, ut 4 seq. ita fere sint legendi: . . . . [*Aug. vias prov. Mauret*]*aniae Caesariensis* [*longa incuria corruptas restituerunt*] *p*[*e*]*r* cet.

XX*a*. GVNVGI (*Sidi Brahim;* eph. epigr. V p. 478; supra p. 161).

805 rep. Sidi Brahim (Gurâya) ibidem fere ubi eph. epigr. V n. 1038.

l · IVL · Q · F · QVIR
*c*LEMENTI · AED ·
ii VIRO · ITERVM · II
*u*IRO · Q̄ · Q̄ FLAM · AVG ·
*t*RIB · AB · ORDINE
*e*LECTO · PAGI · SA ·
*lu*TARIS · SILONEN
*s*IS · L · SEMPRONI
*u*S · VENVSTVS · AMI
co · OPTIMO · OB · MER

Ad ectypum acceptum a du Rieux Gunugitano edid. Villefosse *comptes-rendus de l'acad.* a. 1887 p. 246.

Docemur hoc titulo tam pagis quam castellis (cf. eph. epigr. V n. 1261) uti pluribus magistros ita nonnullis tribunos fuisse praepositos. Eos electos esse ab ordine rei publicae eius, cui is pagus idve castellum essent attributa, consentaneum est. Ceterum cf. Mommsen ad eph. epigr. V n. 1261. — Pagi Salutaris Silonensis ad territorium Gunugitanum sane pertinentis haec prima est mentio quae innotuerit.

XXXIX. ALTAVA (*Hadjar er-Rûm* sive Lamoricière; C. p. 841. 975; eph. epigr. V p. 488).

806 in tabula alta m. 0,55, lata 0,60, litt. 0,07; rep. Lamoricière in condenda statione viae ferreae.

· SNCTAE ·
NC · TEMPORE ·

N · INSTANTE
*alta*VENSES PERFECER

Mihi misit Demaeght, qui edid. *bull. d'Oran* a. 1887 fasc. XXXV p. 290.

Titulus inter christianos sepulcrales temporum inferiorum repertus potest esse et ipse christianus.

PARS SEPTIMA.

PROVINCIA MAVRETANIA TINGITANA.

I. TINGI (*Tandja* vulgo *Tanger;* C. p. 854. 983).

807 in fragmento rep. Tanger, litteris bonis.

PROVINCIAE · NO*uae hisp.*
VLTERIORIS · TIN*gitanae*
POPVLVS TI*ngitanus*
STATVAM · SVA · IMP*ensa posuit*

Mommseno misit Villefossius, qui supplementa addidit et edidit, ligno quoque incisam, *revue archéol.* a. 1887 p. 283 et tab. XIX.

Continetur hoc titulo testimonium huc usque, nisi fallor, antiquissimum adiunctae provinciae Tingitanae ad Hispanias, id quod inde a Diocletiano obtinuisse dudum notum erat. Neque minus eodem tollitur, ut vidit Villefossius, controversia quae inter homines doctos olim exstitit de CIL II, 1970 v. 9 seq., ubi PROVINC · VETERIS · (non VLTERIS) HISPAN | BAETIC · cum Beyéro legendum esse iam apparet. Instituta autem est nova illa provinciarum divisio non ante saeculum tertium. Nam ut omittamus etiam in vita Alexandri c. 58 Mauretaniae Tingitanae mentionem fieri, Septimio Severo imperante veterem provinciarum ordinem obtinuisse Mommsenus certo conficit ex titulis C. VIII n. 9366 et 9371, ubi nominantur procuratores duo *Auggg.* *u*[*t*]*r*[*ar*]*umque Mauritaniarum Tingitana*[*e et Caes*(*ariensis*)] (sic n. 9366; *utriusq*(*ue*) *prov. Mau*[*re*]*taniae* n. 9371). Quae cum ita sint, etiam illum titulum C. II, 1970 ad saeculum alterum tertiumve iniens ab Huebnero aliisque falso revocatum esse constat.

VIAE PVBLICAE PROVINCIARVM AFRICANARVM.

XVI. INTER THEVESTEM ET THAMVGADI (C. p. 879. 977; eph. epigr. V p. 505).

808 (= C. n. 10171). Sic excepit Dessau titulum, qui nunc adservatur Tebessae in fundo Cambon:

D D D D
/ / / / INV
DIOCLETIAN
ET M / X ////
///// ET IN
PP DD NN C
OSTANTIO
ET MAXIM *sic?*
O INVICTIS
AVG //////
/////////
/////////

Quinque primos versus penitus erasos incertae lectionis esse, contra 5 fin. seqq. data opera retentos certo legi adnotat auctor.

---

809 ad C. n. 10172. Recognovit Dessau, qui sic excepit:

d N
*flaui*IO CL
*aud*IO CON
*sta*NTIO
pio FELICE
AVG

'I

3 seq. cf. C. n. 8475 et eph. epigr. V n. 1112 et ibid. ad n. 1148.

---

810 ad C. n. 10208. Recognovit Dessau. — 2 CLAVDIO.

811 in columna mil., quae nunc adservatur in fundo Cambon prope Tebessam. Hic inserui ex coniectura, ut puto, probabili.

IMP C
MAGNO
MAGNEN
TIO AVG

Descripsit Dessau.
Cf. eph. epigr. V n. 1116 et supra n. 659.

CORRIGENDA.

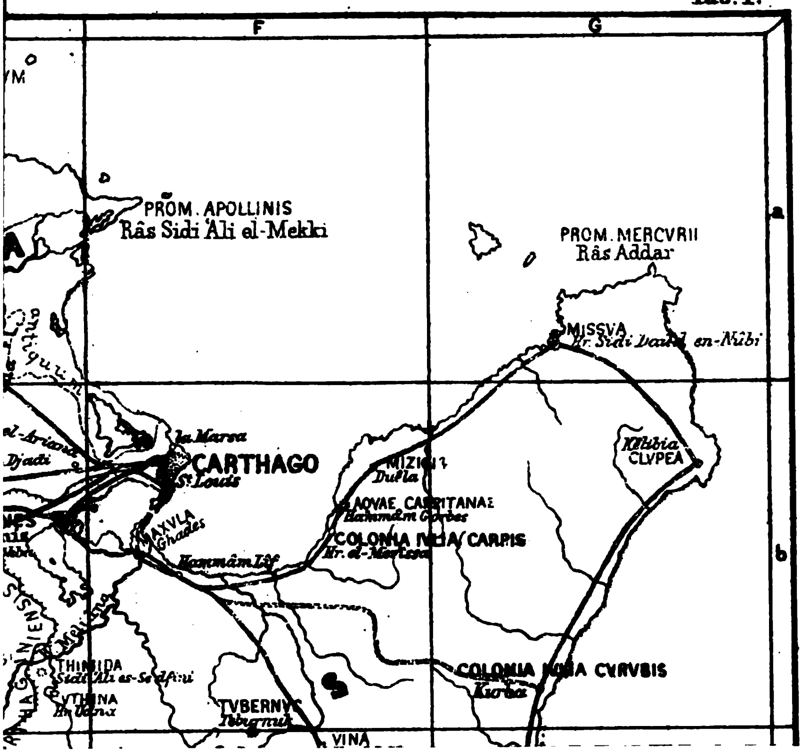
Subicio hic observationes, quas mihi subministravit qui mappam composuit Ricardus Kiepert:

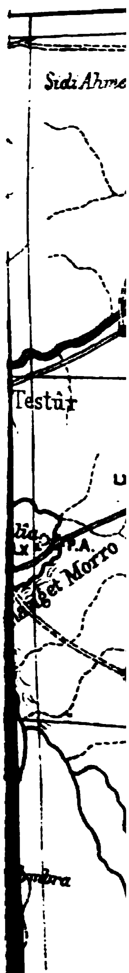
ad p. 11 n. 28. Beni Hassen distat a Lamta chil. 15—16.
p. 13 n. 34. Rudera Hr. Zaâtli a Feriâna absunt chil. 18 orientem versus.
p. 27. Hr. Ain Djellûla chil. 31 abest a Kairuân.
p. 33. Rudera Hr. Tombra falso mihi dixerunt sita esse ad confluentes fluviorum Wed Siliâna et Wed Bu Arada; immo influit hic in fluvium Wed Miliâna. Ceterum vide mappam.
p. 129 n. 421 corr. Ain Suda.
p. 176 n. 565 Umm el-Wahad mavolt Kiepert secutus Tissotium.

Io. Schmidt.

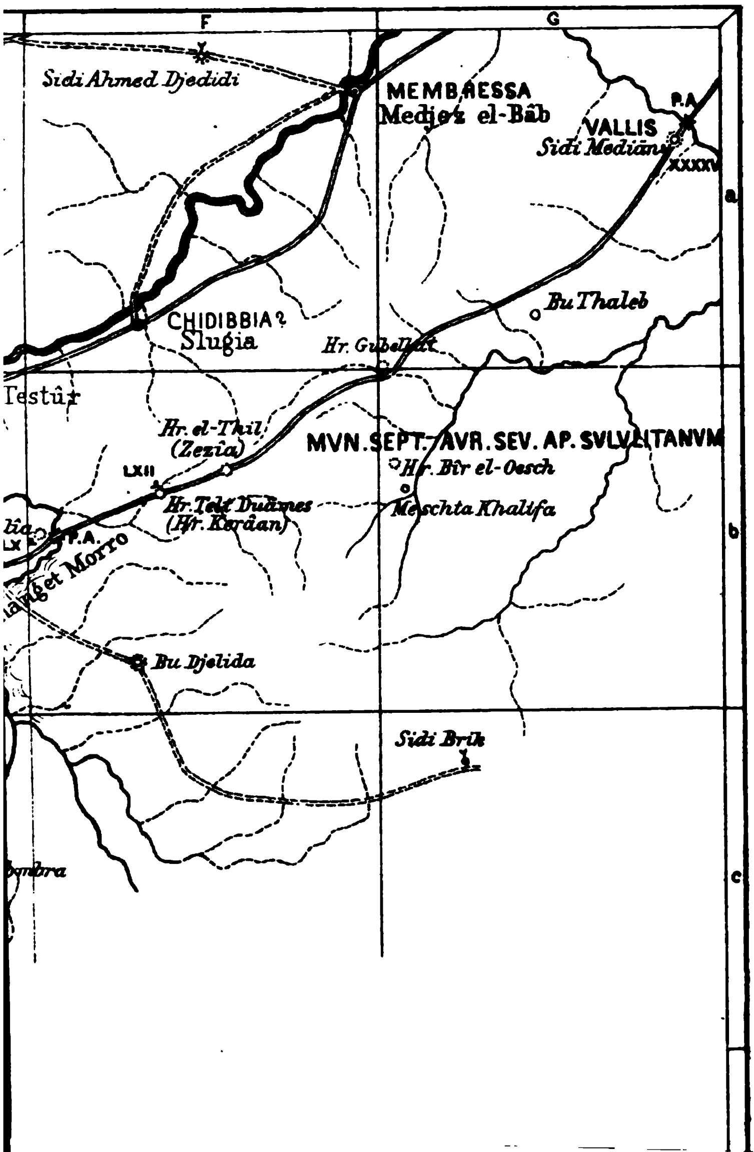
Formis Academicis (G. Vogt).

Tab. I.

F
G
a
b
PROM. APOLLINIS
Râs Sidi Ali el-Mekki
PROM. MERCVRII
Râs Addar
MISSVA
en-Nibi
la Marsa
CARTHAGO
St Louis
MAXVLA
Ghades
Hammâm Lif
CLVPEA
COLONIA IVLIA CARPIS
Kurba
VINA

Sidi Ahme
Testûr
P.A.
et Morro

Tab. II.

F
G
Sidi Ahmed Djedidi
MEMBRESSA
Medjez el-Bâb
VALLIS
P.A.
a
Bu Thaleb
CHIDIBBIA?
Slugia
Testûr
Hr. el-Thil
(Zezia)
MVN. SEPT. AVR. SEV. AP. SVLVLITANVM
Hr. Bîr el-Oesch
Meschta Khalifa
LXII
b
Bu Djelida
Sidi Brik
c

ADDITAMENTA QVARTA
AD CORPORIS VOL. VII.

Postquam sylloge inscriptionum Britannicarum in Corporis inscriptionum Latinarum volumine septimo emissa est anno 1871, prodierunt in hac Ephemeride additamenta eius tria vol. III p. 113—155. 311—318 et vol. IV p. 194—212. Iam vero elapsis decem annis post auctarium inscriptionum Britannicarum novissime in hac Ephemeride editum adhortante Mommseno id opus suscepi, ut si qui tituli intra hos annos aut reperti aut melius lecti essent, eos hic componerem. Titulos quos quidem adire potui, ipse contuli: libros ad rem spectantes pro viribus excussi. Et horum quidem magna est copia; cum enim numquam ii fuerint antiquarii qui chartae parcerent, tum prae ceteris hos nostros scribendi quoddam cacoethes invasit. Eduntur societatum archaeologicarum acta, transactiones sive memorias quas vocant, rudis indigestaque moles et sepulcro potius archaeologiae quam monumento futura. Accedit quod titulus unus et idem multis locis edi solet, in ephemeridibus primum oppidanis, deinde Londiniensibus, postea in actis societatum quattuor vel quinque. Quae res ut studium sane laudabile habet, ita movit me ne omnes in omni titulo scriptores adlegarem. Satius visum est unum testem fere semper laudare, W. T. Watkin dico civem Liverpooliensem nuper mortuum, quem honoris causa nomino. Fuit ille vir ad antiquam normam factus, impiger, iracundus, inexorabilis, et ut erroribus admodum obnoxius, ita de re epigraphica optime meritus. Supplementa annua in ephemeride *Archaeological Journal* ita edidit, ut titulos ipse fere nunquam inspiceret, sed qui reperti essent diligenter colligeret, qui latuissent in lucem protraheret. Scripsit item opera maiora infra laudata, verbosa illa quidem,

sed erudita, tabulis optimis ornata, singulari diligentia condita. Errores exagitare nolui hominis qui vitam et valetudinem rei epigraphicae dederit. Neque mihi obliviscendum est me quoque ansas ad reprehendendum in his meis daturum esse.

Titulos quos noverim recepi omnes, nisi quod fragmenta sex septemve, quorum de lectione non satis constabat, omisi, item supellectilem cretaceam omnem. Quippe nomina vasculis inscripta neque volebam colligere, nec si voluissem, potuissem. In recensendis singulis pravas lectiones coniecturasve priorum et omnino minoris momenti additamenta multa suppressi.

Amicis denique et viris doctis qui multi me adiuverunt gratias ago maximas, I. C. Bruce, Th. Hodgkin, R. Blair, R. S. Ferguson, I. Clayton Britannis septentrionalibus, I. Raine Eburacensi, A. W. Franks, A. H. Smith Londiniensibus, C. R. Smith Cantio, A. I. Evans Oxoniensi. Maximis me beneficiis devinxerunt Bruce, Blair, Clayton, dum titulos per lineam valli repertos compono. In recensendis titulis benigne me adiuvit Theodorus Mommsen.

Auctores suo quemque loco laudavi: qui graviores visi sunt, recensentur hic breviter.

Titulos per universam Britanniam repertos ediderunt

W. Thompson Watkin annuis supplementis insertis ephemeridi *the Archaeological Journal* (London. 8. vol. XXXVI—XLV, a. 1879—88). Obiit ille a. d. X kal. Apr. a. 1880. Supplementa pro viribus ipse continuabo.

Scriptores varii in *the Proceedings of the Society of Antiquaries* (London. 8. 1879—89. vol. IV—XIV).

Qui sequuntur partem tantum Britanniae attigerunt.

I. O. Westwood, *Lapidarium Walliae, the early inscribed and sculptured stones of Wales* (Oxford. 4. 1876—79) cum tabulis plurimis.

Th. Wright, *Uriconium, an historical account of the ancient city* (London. 8. 1872).

W. T. Watkin, *Roman Cheshire or a description of Roman remains in the county of Chester* (Liverpool. 4. 1886).

I. P. Earwaker, *Recent discoveries of Roman remains found in repairing the North wall of Chester* (Manchester. 8. 1888).

W. T. Watkin *Roman Lancashire or a description of Roman remains in the county of Lancaster* (Liverpool. 4. 1883).

I. C. Bruce, *The Handbook to the Roman Wall* (Newcastle on Tyne. 8. ed. 3. 1885).

I. C. Bruce, R. Blair et alii in *Archaeologia Aeliana* (Newcastle on Tyne. 8. vol. X 1885, vol. XI 1886, vol. XII 1887, vol. XIII 1888—9) et *Proceedings of the Newcastle Society of Antiquaries* (South Shields. 8. vol. II 1885—6, vol. III 1887—8, vol. IV 1889).

Accedunt societatum archaeologicarum ephemerides, quae singulae fere singulis in comitatibus eduntur; deinde ephemerides duae Londinienses *Academy* et *Athenaeum*.

I. DVMNONII.

812 ad C. n. 1 (cf. Eph. III p. 114). Patera ex plumbo et stanno (*pewter*) facta, a. 1756 apud *Bossens* rep., dono Guilelmi Borlase in museum Ashmoleanum Oxoniense pervenit, ubi nunc, una cum C. n. 1279, prostat. Veram lectionem scriptam in circulo non pleno

ΔIILIUS MOÐIISTUS ΔIIO MARTI

in medio

R

enucleavit A. I. Evans, musei curator, quo adiuvante descripsi.
Aelius Modestus deo Marti.
Inter *Modestus* et *deo* nihil deest.

II. DVROTRIGES.

813 post C. n. 4. In fastigio super anaglyphum *Easton Grey* prope *Malmesbury* (*North Wiltshire*), una cum statuae capite et nummis rep.; servat G. Smith.

CIVILIS IISII

Hoare *ancient Wilts* p. 100 cum tabula; Watkin *arch. journ.* XXXVII 145 (misit Raven). Confer. *Proc. of the Wilts Arch. Soc.* VIII 16.

IV. VENTA.

814 ad C. n. 5. Contuli: initium v. sexti deesse legendumque *Lu*]*cretianus* iam observavit Huebner in annuario Bonnensi vol. 59 p. 148.

VI. REGNI.

Moenia oppidi *Winchelsea* origine Romana esse errore contenditur (C. p. 17). Prodierunt inde reliquiae Romanae nullae. Temere quoque archaeologi Britannici Portum Adurni (Notitia Occ. XXVIII 11) prope *Shoreham* vel *Bramber* in *Sussex* collocant.

815 ad C. n. 14. Servatur dimidiatus Regnis in hortis episcopalibus, ubi vidi. Pravam tituli lectionem exhibent Watkin *arch. journ.* XLIII 286 et C. R. Smith *Assoc. journ.* XLIII 16; correxi *arch. journ.* XLVI 70.

VIII. LONDINIVM.

816 ins. post C. n. 20. Anaglyphum marmoreum optime sculptum 18 dig. altum, 22 dig. latum; Londinii in *Walbrook* a. 1889 rep. una cum fragmentis duobus statuarum dei nescio cuius fluviatilis et genii, item operis eximii, acubus quoque aeneis et supellectile cretacea, ut haec omnia pateat non extrinsecus in Angliam advecta esse, sed origine esse Britannica. Servat W. Ransom in *Fairfield, Hitchin.*

		EMERI
VLPI		TVS·LEG
VS·	*sacrificium Mithriacum*	II . AVG
SILVA	*tralaticium; circum in*	VOTVM
NVS	*circulo signa zodiaca*	SOLVIT
FAC		ARAV
TVS		SIONE

Descripsi.

[*Emeritus* legionis reperitur item inter alios in titulo Britannico C. n. 51 et in Gallicis C. XII n. 687. 2230, quorum hic confirmat eum non differre a veterano honesta missione misso. Hunc militem legionis Britannicae audimus missionem accepisse ab imperatore morantem in Narbonensi provincia Arausione; similiter centurio legionis Aegyptiacae ait ordinem sibi datum esse ab imperatore Alexandriae (Henzen n. 7170). Th. M.]

---

817 post C. n. 35. Pavimentum tessellatum 48 dig. longum, 30 dig. latum, Londinii inter *Pudding Lane* et *Botolph Lane* a. 1887 rep. Periit simul inventum est.

.....WVNANI..
.....NIIISTGNA+VS
.....IMNTESSELSTRAT
.....SEMDSΓD.......

Descripsit qui viae muniendae praefuit Jolly: inde F. G. Price *proc. soc. ant.* XII (1888) 128, Watkin *arch. journ.* XLV 184.

3 [*pav*]*im*[*e*]*nt*(*um*) [*t*]*essel*(*latum*) *strat*(*um*) *proposuit* O. Hirschfeld.

818—824 post C. n. 35. Fragmenta e muris oppidanis extracta n. 818—821 in *Castle street*, n. 822 in *Houndsditch*, n. 823. 824 in *Camomile street*: nunc in mus. urbico *Guildhall*.

818 12 dig. altum, 8 dig. latum.

AVI
NTIO
R LXX

819 32 dig. longum, 14 dig. altum, litteris aetatis sequioris.

. . . ET · MEMORIA
VLLIAE · NVMIDI
NTISSIME FEMIN
ISPEIIOVA · CAV

820 23 dig. latum, 5 dig. altum.

CANDIDI

821 18 dig. longum et latum.

IVL
S
D

822 14 dig. altum, 9 dig. latum, punctis triangularibus.

M
L I V
T V S ·
VI · A N L
CA · S E R T
. . N T N A E *nius*

823 13 dig. altum, 9 dig. latum.

I V
F V
M

824 4 dig. longum et latum.

D
IIA C A V

Contuli omnia. Edidit Watkin n. 818—821 *arch. journ.* XLII 156 (misit Price), n. 822 XXXVIII 289 (non recte), n. 823 Price *excavations in Camomile street* (Westminster 1880) p. 31, Eph. IV p. 193, n. 663 (non recte).

IX. AQVAE SVLIS.

Quae in hac urbe inde ab a. 1878 reperta sunt, ea fere omnia ex balneis prodierunt. Nam cum a. 1878 magistratus decrevissent, ut balnea publica augerentur, inventae sunt reliquiae thermarum veterum insignes: effossiones deinde perfecerunt antiquarii. Itaque non solum balnea Romana magna ex parte patefacta sunt, sed etiam res magnitudinis, non pretii, minoris

prodierunt, anaglypha quaedam, velut Aesculapii et Hygiae, persona e metallo facta, imprecatio denique plumbo inscripta. Illud dolendum quo partem balneorum aedificiis novis hic illic superimpositis obtexerunt ma gistratus. De effossionibus scripserunt inter alios C. E. Davis *Academ* 1880 p. 347, *Athenaeum* 1880 p. 641, *Transactions of Bristol and Gloucest archaeol. soc.* VIII 89; H. M. Scarth *arch. journ.* XLII (1885) 10, *proc. so ant.* XI (1886) 103; H. Winwood *Proc. of Bath Field Club* IV 357, VI (188 75 adiectis anaglyphorum imaginibus photographicis.

825 post C. n. 44. Aquis Sulis a. 1776 sub fundamentis aedium *Westga House*; 27 dig. longum, 15 dig. latum. Dicitur mox latuisse.

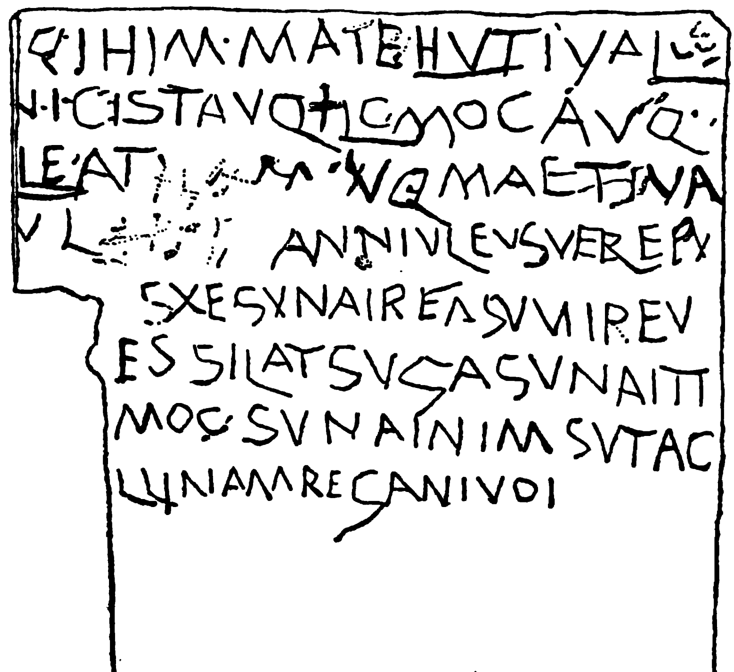
A E S V o V
E s C A N
I E N
D M

Bath Chronicle (d. 13 m. Iun. 1776); inde H. M. Scarth *arch. journ.* XXXVI 300; ex schedis Ioh. Watsonis Watkin *arch. journ.* XXXVII 145.

Potest eadem esse ac C. n. 44, primum eruderata a. 1776, deinde amiss iterum a. 1861 reperta.

826 ad C. n. 46. Primum versum DEA · DIA habet ephemeris, in qua primu edita est, *Bath Chronicle* (d. 25 m. Iul. a. 1776); itaque illum genuinum ess crediderim. Neque lapidem qui examinavit id reiciet. In fine eadem ephe meris L · M.

827 post C. n. 60. Lamella plumbea, $\frac{1}{20}$ dig. crassa, $2\frac{13}{16}$ longa et lata Aqui in balneis excavandis a. 1880 rep.: servatur *in the Pumproom* inter alia reliquias eodem tempore et loco inventas. Litterae saeculi sunt fortass secundi.

Q(ui) mihi ma(n)teliu(m) in[v]olavit, sic liquat c(..?) com(odo) aqua el[la] muta(?), ni(?) q(ui) eam [sa]lvavit, Vinna vel Exsupereus, [V]erianus, Severianus, A(u)gustalis, Comitianus, Catusminianus, Germanill[a], Iovina.

Contuli. Edidit primum C. E. Davis *Bath Herald* (d. 24 m. Aprilis a. 1880), post eum multi, denique Zangemeisterus in Hermae vol. XV p. 588 imagine usus photographica ea ipsa, quam supra repetivimus; inde Huebner *Exempla scripturae* n. 947. Solvi secutus Zangemeisterum, ad quem remittimus propter interpretationem; eandem fere proposuit Huebner. Constabat tamen mihi in re praesenti in v. 1 non MATELIV sed MAIBLIV legendum esse; in v. 3 visus sum mihi *muta* videre.

Ex tabula altera plumbea eiusdem fere magnitudinis simul reperta equidem literas nullas efficere potui.

---

828 post C. n. 60. Aquis Sulis in *York street* a. 1879.

Q · POMPEIVS
ANICETVS
. . . .

Watkin *arch. journ.* XXXVII 136 (misit Scarth).

---

829 litteris 6 dig. longis. Aquis Sulis fragmentum in balneis a. 1880 rep.

SSIL

Descripsi.

---

830 arae pars infima. Aquis Sulis in balneis a. 1880 rep.

v. s. l. m.

Descripsi.

---

831 Aquis Sulis fragmentum eodem loco quo C. n. 38. 39, a. 1878 rep.

T ·
E T

Watkin *arch. journ.* XXXVI 163.

---

832 post C. n. 64. *Littleton* (prope Pitney, cf. C. n. 64) in pavimento tessellato.

FLA . . .

Hoare *gent. mag.* 1827 II 113, inde Watkin *arch. journ.* XLV 185.

X. DVROCORNOVIVM.

833 ante C. n. 65. 19 dig. latus: pars inferior in effodiendo periit; *Cirenceste* in *Sheep street* a. 1880 rep., nunc in museo.

G · S · HV · I \ /S · LOC/

genii figura
in anaglypho

Descripsi. Watkin *arch. journ.* XXXVII 322, XXXVIII 289.
G(enio) s(ancto) huius loc[i].

---

834 ad C. n. 66. Contuli. In v. 4 fine legendum IF, in v. 5 initio F.....IVS plures litterae quam LAV perierunt.

---

835 ad C. n. 68. Contuli. In v. 2 lege GENALIS, v. 5 ST.

---

836 ad C. n. 70. 71. Servantur *Cirencester* in museo, ubi vidi.

---

837 ad Eph. IV p. 196 n. 665 (ins. post C. n. 72). Lapis est 8 dig. longus, 9 dig. altus, litteris malis: prostat *Cirencester* in museo, ubi vidi. In v. 2 lege

GENIOCHOCVNC

Watkin *arch. journ.* XXXVI 166 interpretatur *genio c(o)ho(rtis) [c]unc(tae)* perperam.

---

838 post C. n. 72. Fragmenta Cirencestriae rep., nunc ibi in museo, *a* 6 dig. longum litteris bonis, *b* 8 dig. longum, *c* 8 dig. latum.

a II / E · AVGV

b I / PH / NI

c A

Descripsi omnia. Ed. *a* Watkin *arch. journ.* XLIII 285, *b* ib. XXXVI 166.

---

839 post C. n. 72. Lapis ansatus 29 dig. altus et latus, litteris evanidis et aetatis labentis, *Siddington* prope *Cirencester* a. 1887 rep. Servat *Mr. Bowly* in *Siddington Hall.*

GEN | IO
. . | .
. . . . | EDI
. . TIVSTH | VS
V · S · L

Describere conatus sum, adiuvante A. I. Evans.

840 ins. post C. n. 76. Lapis est 38 dig. altus, 20 dig. latus, *Weston Birt, Beverston,* prope *Lasborough* rep. a. 1846: nunc *Cirencester* in museo.

D M
METTIN
ATION
GETA
VIXIT
ANN · XXX
H · P

Descripsi. Maclean *Transact. of the Bristol and Gloucester Archaeol. Soc.* XI 336 cum fig.; inde Watkin *arch. journ.* XLV 183.

[Si hoc significatur: *d(is) M(anibus) Metti nation(e) Geta,* servus Mettus is fuit Graecanice dictus Geta pro Daco. Th. M.]

XI. DOBVNI.

841 ad C. n. 79 et Eph. III p. 116 n. 56. Idem est titulus.

842 post C. n. 79. Fragmenta duo coniungenda, 18 dig. longa, 15 dig. alta litteris magnis, *Peterborough* in muris ecclesiae cathedralis a. 1888 rep.

Ectypum misit I. Th. Irvine. Edita non recte in ephem. *Antiquary* XIX (1889) 76.

Diiudicare vix poteris utrum ex *Castor* (Durobrivis) an ex *Chesterton* venerint et hic lapis et C. n. 79. 1156. Apud ambo vicos vestigia sunt Romana (hinc tessera C. n. 1264 et catini, illinc pelvis C. n. 1267 et vasa cretacea). Nec multum inter se vici distant.

843 ad Eph. III 57 (ins. post C. n. 86). Fuisse in urna litteras alias testatur is qui in Eph. *gent. mag.* edidit. Una quoque videtur inventum esse *a piece of iron, two inches long, fixed in a horn handle,* fortasse culter, in quo legebatur P : R : M.

XII. CAMVLODVNVM.

844 post C. n. 87. Optimis litteris, 50 dig. altus, 24 dig. latus. Camuloduni *in Balkerne lane* a. 1881 rep. Nunc in museo ibidem.

MATRBVS
SVLEVIS
SIMILS · ATTI · F ·
CI · CANT
V · L · S

Descripsi. H. Laver *proc. soc. ant.* VIII (1881) 543; W. T. Watkin *arch. journ.* XXXIX 356 cum fig.; I. E. Price et C. R. Smith *Transact. of the Essex Archaeol. Soc.* II 267, III 142.

V. 3 dat Watkinus ATTI, sed est ATTI in lapide casu tantum fracto.

Matribus Sulevis Similis Atti f(ilius) ci(vis) Cant(ius) v(otum) l(ibens) s(olvit).

---

845 post C. n. 92. *Colchester, Balkerne lane,* a. 1889 rep. fragmentum marmoris Purbeckiani 16 dig. altum, 5 dig. latum, litteris bonis.

D *m.*
AR
RE
VAL
Ī · VA
QVI
r I I

Descripsi edidique *arch. Ael.* XIII 358. In v. 5 videtur nominari *cohors*] I aut *Va*[*ngionum* aut *Va*[*rdullorum.* Cf. C. n. 91. 92.

XIII. XV. ISCA. OPPIDA CAMBRIAE.

Titulos aetatis Romanae posteriorisve intra Cambriae fines repertos collegit optimisque tabulis descriptos edidit Io. O. Westwood, professor Oxoniensis, in libro *lapidarium Walliae, the early inscribed and sculptured stones of Wales delineated and described* (Oxonii 1876—9, 4). Accessere tituli novi non multi reperti apud Iscam, *Goldcliff, Caernarvon* (Segontium), *Tommen-y-Mur, Llanio, Llanbadarn, Caer-Gai.* Effossiones data opera, si *Llanio* exceperis, factae sunt nusquam. Omisi titulos aliquot quos cum Romanos Westwood dicat, magis crediderim posterioris aetatis esse.

846 post C. n. 135. *Cilsant* prope Iscam extare partem lapidis sepulchralis *to the memory of Vindutius, a soldier of the second Augustan legion, aged 45,* affirmat Coxe, *Monmouthshire* I p. 115: inde Watkin *arch. journ.* XXXVI 167.

847 post C. n. 136. Iscae in museo 12 dig. longum.

SDEMEX
VOTOPO
VSVIT

Westwood lapid. p. 227 adiecta tabula; inde Watkin *arch. journ.* XXXVII 136.

---

848 post C. n. 136. Lapis est 36 dig. longus, 14 dig. latus; pars inscripta 6 dig. alta, litteris malae aetatis. *Goldcliff,* prope confluentes fl. *Usk* et *Severn,* ubi ripae partem abripuerat aestus, a. 1878 rep., nunc Iscae in museo.

C O H T
Ɔ S T A T O R I
M A X ·· M I

Ectypum misit T. H. Thomas. Ediderunt Oct. Morgan *Goldcliff and the Roman inscribed stone* (Newport 1882); C. R. Smith *assoc. journ.* XL (1884) 186, Watkin *arch. journ.* XXXVII 137, qui lapidem centurialem esse putant insertum aggeri cuidam Romano contra aestum facto. Forma sane ab centuriali diversa est, nec quanta pars perierit, constat. In v. 3 lege *Max[i]mi.* Mira coniecerant priores, velut *M(uri) m(ille) I.* Omisit Westwood.

XIV. FANVM DEI NODONTIS.

849 Antiquitates omnes hic repertas ediderunt W. H. Bathurst et C. W. King in libro suo *Roman Antiquities of Lydney Park* (London 1879) cum tabulis multis. De quo vide quae scripserunt Huebner et Mommsen *Bonner Jahrb.* 67, 29 et 68, 53. Novi nihil accessit praeter litteras aeneas ad C. n. 141 addendas. Sunt autem comprehensis quinque iam ab Huebnero in C. editis, ut affirmat King (p. 51, tab. XXII), hae:

A C D E I M O Q (?) R S	*semel*
N	*bis*
V F	*ter*
T	*quater*

XV. CAMBRIAE OPPIDA.

850 ad C. n. 142 (cf. Eph. III p. 119). Nunc *Caernarvon* in museo. Addenda sunt fragmenta duo ibidem servata; litterae sunt bonae.

1 A N   2 S E

Westwood lapid. p. 172 cum tab. Rep. est Segontii *a gold Basilidian talisman inscribed with Greek and gnostic characters* saeculi ut affirmatur secundi, de quo scripsit Barnwell Archaeol. Cambrensis X (1879) p. 102 cum tabula; Huebner Inscr. Chr. Brit. 215.

---

851 ad C. n. 1339*a* (post 145). Edidit melius Westwood lapid. p. 155 cum tab. (LXXIV 2). Lege

Ↄ I V L
P E R P E T V I
· P · X X I

---

852. 853 *Tommen-y-Mur* tituli duo similes qui servantur cum C. n. 144 in *Harlech castle* (Westwood tab. LXXIV 3 et 4).

852 Ↄ P E R P E T V I
P X X I I

853 Ↄ I V L I
P E R P E T V I
P X X X V

---

854 post C. n. 145. *Tommen-y-Mur* 18 dig. longus, 12 dig. latus.

D M
B A R R E C T
C A R A N E I

Westwood lapid. p. 157 (ectypum misit Wynne) adiecta tab. LXXVIII 4. Scriptura etsi aetatis est infimae, formula *d(is) m(anibus)* in titulis Christianis nostris, quod sciam, nusquam apparet.

---

855 ad C. n. 146. 147. Edidit Westwood lapid. p. 54 qui negat superesse. Repperisse dicitur postea Berrington n. 146 *in the gate way of Tretower House,* n. 147 in villa vicina *Tyllys* dicta. Legit idem

146 › V A L E N T I · F

147 v. 1 › P E R E G R I

Watkin *arch. journ.* XXXIX 369.

Ex castris Romanis *the Gaer* utrumque huc venisse credo (cf. C. n. 153).

856 ad C. n. 148—150. De castrorum vestigiis apud *Llanio* et antea et a. 1887 effossis confer Io. W. Willis-Bund *proc. soc. ant.* XII (1887) 30 et archaeol. Cambrensis 1888 310—5. Titulos denuo descriptos ediderunt Westwood lapid. p. 143, Willis-Bund loc. cit.; adnotanda sunt haec. — Ad C. n. 148. Lapis est 11 dig. altus, 6 dig. latus; nunc in bibliotheca collegii apud *Lampeter*. Legendum est, ut ait Willis-Bund, v. 1:

> A R T I S M Ɔ

---

857 lapis similis, 14 dig. longus, 8 dig. altus ansatus, prope Llanio rep.

Ɔ A R T I

Willis-Bund archaeol. Cambrensis 1889 180 cum tabula.

---

858 ad C. n. 149. Lapis est 14 dig. longus, 4 dig. latus: nunc *in the wall of the farmhouse*. Legendum est, ut ait Willis-Bund:

D V E R V O N I

---

859 ad C. n. 150. Nunc *the corner stone of the wall of the stable.*

Westwood:	Willis-Bund:
Ɔ H II A S T . .	C O H II A S
. . . .	. . . .

Edidit primus R. C. Hoare *Giraldus Cambrensis* I p. CLIII, sed male lectum. Supplet Watkin *arch. journ.* XXXVI 165 *coh*[*ors*] *II As*[*turum*].

---

860 post C. n. 150. *Llandewi brefi* prope *Llanio,* nunc in ecclesia, fragm. 10 dig. latum et altum, litteris malis.

M I B V
T A S T \

Willis-Bund, qui descripsit, archaeol. Cambrensis 1889, 179 cum tabula; Westwood lapid. p. 141 cum tabula, ectypo usus, inde Watkin *arch. journ.* XXXVII 138, cogitans de cohorte II Asturum.

1 Westwood MIBVS.

---

861 post C. n. 153. *Caermarthenshire.* In hoc comitatu circa a. 1770 rep. esse dicitur ara *on one side of which appears a cornucopia; on the other an augural staff. By the inscription it appears to have been dedicated to Fortune* (*gent. mag.* 1770 p. 392). Rem totam ad exemplar arae Cambodunensis C. n. 199 (*gent. mag.* 1744 p. 165) fictam esse suspicatur Watkin *arch. journ.* XXXIII 269. Possunt tamen arae duae fuisse Fortunae dedicatae similiter ornatae.

862 post C. n. 153. *Llanbadarn Vawr* prope *Aberystwith* a. 1879 in eccl. restauranda rep., 14 dig. longus, ansatus.

ⲋ VAL·FLAVINI|

Westwood lapid. p. 240 cum tab.; Watkin *arch. journ.* XXXVII 137 (misit Berrington).

---

863 post C. n. 153. 30 dig. longus, 10 dig. altus. Periit quod supra fuit anaglyphum, ut videtur, hominis et ferae. *Caer-gai* prope *Bala,* ad caput fluminis *Dee,* a. 1885 rep. Nunc Devae in museo.

IVLIVS·GAVERONIS·F
FE·MIL·CHO·Ī·NER

Descripsi. Watkin *arch. journ.* XLIII 284; D. R. T. archaeol. Cambrensis 1885 203 cum tabula; Mowat *bulletin epigr.* V 149. Lapis integer est: litterae FE postea additae esse mihi visae sunt in re praesenti. Errant qui *fe(cerunt) mil(ites)* proposuerunt; significatur opinor *fe(cit)* additum post tempus loco non suo.

Reperta sunt hic alia Romanorum vestigia, velut nummi frequentes. Salviani cuiusdam titulum pro Romano habet Westwood lapid. p. 168. 247; Huebner rectius inter Christianos aetatis posterioris inseruit (Inscr. Chr. Brit. n. 132).

XVI. VIROCONIVM.

864 ad C. n. 158. Edidit Th. Wright *Uriconium* p. 359. Contuli. In vv. 1. 2 lege TEI| |NTIVS, *Te[re]ntius*.

---

865 ad C. n. 159. Contuli. Ex Italia advectum esse, ut coniecit Huebner, et Wright *Uriconium* p. 360 affirmat et agnoscet qui lapidem viderit. Servabantur antea in eodem loco alii quoque Italicae originis tituli.

---

866 ad C. n. 160. Contuli: v. 5 lege ꟻATRE, *fratre*.

---

867 post C. n. 162. *Atcham* prope *Wroxeter* in muro ecclesiae.

RPAISO

Archaeol. Cambrensis 1881 p. 363; inde Watkin *arch. journ.* XXXIX 362 qui R·P·NATO conicit.

868 post C. n. 163. *Hereford* ara a. 1821, cum aedificabatur *the Subscription Billiard room*, rep., 40 dig. alta: nunc in museo. Venit opinor ex *Kenchester* (cf. C. p. 46). Litterae dicuntur esse elegantes, sed evanidae.

D E O
. . M I V
. . . I S
. . . I I

Transactions of the Woolhope Club 1879 p. 165 et 1882 p. 247; Watkin *arch. journ.* XXXVII 147. Qui mea causa inspexit H. C. Moore, ait DEO tantum legi.

XVII. DEVA.

Devae tituli novi non pauci iique fere omnes in muris urbicis reperti sunt. Primum enim a. 1883 n. 882 prope portam septentrionalem prodiit; postea a. 1887 cum in alia murorum parte ad septentriones et orientem versa renovanda reperti essent lapides sculpti et inscripti tredecim, socii archaeologici Devenses pecunia contributa effossiones eas perfecerunt aliosque titulos inde extraxerunt. Lapides Romani omnes in ipsis fundamentis inventi sunt, quorum fundamentorum cum aetas incerta sit, ipse Septimio Severo attribuerim (*Academy* n. 894), id quod etiam Huebner coniecit; C. R. Smith refert ad saeculum quartum (*Antiquary* XVII 41. 242, XIX 41), alii denique ad medium quod dicitur aevum. Illud certum, si quid ex litterarum formis colligere ausim, titulos hos omnes bonae esse aetatis et certe ante saeculi secundi finem esse positos.

Librum de effossionibus his edidit I. P. Earwaker, *Recent discoveries of Roman remains found in repairing the North wall of Chester* (Manchester 1888) titulis his insertis praeter n. 912. 913. 914; dixerunt de iis Watkin (p. 11—24) et Birch (p. 98—131). Egi de libro in ephemeride *Academy* (n. 894 p. 435): hic satis erit monuisse Birchium plurima pessime et legisse et interpretatum esse. Titulos a. 1887—8 in muris repertos reliquis ante repertis postposui.

869 ad C. n. 165. 166. 167. Servantur in museo, ubi vidi. In n. 167 Watkinus (*Cheshire* p. 170, *arch. journ.* XLII 148) litteras in dextro latere has

G . . .
. . . . .
C I . . .

detexisse se ait. Ipse nihil ibi distinguebam.

870 ad C. n. 169. Est in museo. V. 6 videtur esse M · AG//; Watkin *Cheshire* p. 182 M · A · G · P dat.

871 ad C. n. 170. Foote Gower in schedis in museo Britannico servatis (Add. 11338, fol. 91), descripsisse se ait a. 1771 sic:

N V M I N I B A V G
A L M A E C E R T I
T V S · A C T · C O R
. . . .
E X V O T O F A C I

Inde Watkin *Cheshire* p. 189.

872 ad C. n. 174. Periit. Ectypum gypso vel re simili factum, 2½ dig. longum, 1 dig. altum, litteris incisis nunc Devae in museo prostat, ubi vidi. Is qui antea habeat W. Gardner, adnotavit hoc: *Inscription from the centre of a Mosaic pavement found near the Castle* A. D. 1803, *from the collection of the Rev. T. Crane.* Lege:

C · VTI · L · A · R
P E S C E N N I N I

Edd. Watkin *Cheshire* p. 193 adiecta tabula; Th. Wright *Intell. Observer* II (1859) 67. Utios tribui Arniensi adscriptos habes in Italia (C. I 1273, IX 2691).

873 ad Eph. III p. 120 n. 69 (ins. post C. n. 174). Devae est in museo, ubi vidi. V. 2 lege FL, v. 6. 7 THESAEVS. Edidit cum tab. Watkin *Cheshire* p. 215.

874 ad Eph. IV p. 199 n. 672 (ins. post C. n. 175). Lapis, ut affirmatur, a. 1834 prope *the Castle* repertus est; erat tum 24 dig. altus, 14 dig. latus. Pars superior, quae periit, has litteras habuit

M
PR: IM
AE NA

Haec ex indicatione quadam ms. sumpta ab H. Williams Devensi habet Watkin *arch. journ.* XLV 181. In parte inferiore quae hodie in museo prostat lege

CVS · CV
VLSECV
ND · HE

Titulus fuit sepulchralis quem curavit faciendum heres.

875 post C. n. 168. Devae *close to the Eastgate* rep. a. 1884 fragmentum lapidis harenacei, 9 dig. latum, 40 dig. altum. Nunc in museo (catal. 24).

I O *vi*
avis O P T *imo*
M A X *imo*
V *s*

Descripsi. Watkin *arch. journ.* XLII 148, *Cheshire* 186.

876 post C. n. 168. Ara rep. a. 1875 *at the foot of Newgate street,* 26 dig. alta, 15 dig. lata: nunc in museo (catal. 13).

D E O //
M A R T I
C O N S E R V
T V S

Contuli. Watkin *arch. journ.* XLI 175, *Cheshire* 184 cum fig.

---

877 post C. n. 170. Fragmentum a. 1876 rep., 16 dig. longum, 17 altum, litteris bonis: nunc in museo.

numini B · AVGG · E

Descripsi. Watkin *Cheshire* p. 190, *arch. journ.* XXXVI 164.

---

878 post C. n. 173. Devae *Grey Friars* prope murum urbis a. 1886 rep., lamella plumbea, 2⅜ dig. longa, 1½ dig. lata. Servat qui invenit C. Roeder in *Manchester*. Utrimque inscripta est eodem fere modo.

1 C O II	2 C O I I
) A T I L I	) A T I L I
M A I O R I S	M A I O R I

Benigne inspiciendam misit Roeder; edidit, non recte, W. T. Watkin *arch. journ.* XLIV (1887) 125.

879—881 post C. n. 173. Lapides centuriales n. 879 ansatus, 16 dig. longus, 16 dig. altus, rep. a. 1868; n. 880 14 dig. longus, 6 dig. altus; n. 881 ansatus, 12 dig. longus, 7 dig. altus, rep. a. 1888 in *Eastgatestreet*: nunc omnes in museo.

879 7 Q MAX
880 7 Q T E R N
881 C H O R III
) T E R R O

Descripsi omnes. N. 879. 880 edidit Watkin *Cheshire* p. 123 cum fig., *arch. journ.* XLI 176; n. 881 *Proc. of Newcastle Soc. of Ant.* III 387.

N. 879 *c(enturia) Q. Max(imi)*, n. 880 *c. Q. Ter(entii) N...*, n. 881 *c(o)hor(s) III, c(enturia) Ter(entii?) Ro(mani?)*.

---

882 ins. post C. n. 174. In muris prope portam septentrionalem a. 1883 rep.; est lapis 17 dig. altus, 22 dig. latus, litteris bonis, hodie in museo n. 23.

D ❦ M
M · APRC *nius*
M · F · FA *bia*
T

Contuli. Edidit Watkin *arch. journ.* XLI 175, *Cheshire* 211 cum fig.

883 post C. n. 175. *a* Devae ad scholam regiam a. 1883 rep., *b* pro murum septentrionalem rep., 9 dig. latum. Utrumque nunc in museo.

a M II C   *b* I V / N E

a Watkin *arch. journ.* XLV 181.
b Descripsi.

Sequuntur n. 884—914 tituli nuper (1887—8) in muro septentrionali r perti. Descripsi omnes: postea G. W. Shrubsole ectypa egregie facta mis Praeter primum ceteri tituli omnes sepulchrales sunt. Facti sunt de lapi quodam rubro harenaceo (*red sandstone*) cuius in ipsa urbis vicinitate mag est abundantia.

884 fragmentum 24 dig. altum, 12 dig. latum, litteris magnis bonae aet tis: inerant fortasse litterae ex metallo caelatae. Pars videtur fuisse ep stylii.

M E T I
Λ C R Λ
F Λ

---

885 36 dig. latus, 33 dig. altus.

L · A N N I V S · L · F
T R O · M A R C E L *lus*

---

886 lapis 55 dig. altus, 28 dig. longus, fractus.

D I S · M N B V S
A T L A N · I · N
T R I T A N V S A II X
P R O T V S · A N X I I
P O M P E I V S
O P T A T V S · D O
M I N V S · F · C ·

2. 3 Descripsi. Quod ex ductibus efficitur *Atil*[*i*]*an*(*us*) *e*[*t*] *Antir*(?)*itilanu* non intellego.

---

887 36 dig. longus, 22 dig. altus.

D M
M · AVRELIVS · ALEXAND *sic*
PRAE . . . . CAST · LEG · XX
NAT · /VRVS CO
X · AN · LXXII . . . .
. . . ICES · ET · S

V. 4 legendum fortasse [*S*]*urus* *Co*[*mmagenus*], ut conicit Mowat, sed lit terae SY sive SV incertae sunt.

888 26 dig. longus, 20 dig. latus. Supra anaglyphum 22 dig. altum, militis in lecto recubantis, d. poculum tenentis: appositi sunt gladius et galea: adstat puer.

AVRELI · LVCI
EQVITIS
H · F · C

---

889 lapis magnus 71 dig. altus, 32 dig. latus. Supra anaglyphum centurionis et feminae. Sub centurione tabula

D M
M AVR · NEPOS 7 LEG ·
XX · VV · CONIVX ·
PIENTISSIMA · F · C ·
VIX · ANNIS · L ·

in latere intuenti sinistro

⊢
L
S V B
A S C I
A D

Sub ascia d(edicatum). Formula in Galliis notissima (cf. C. XII p. 965) hic primum in Britannia occurrit.

---

890 lapis magnus 45 dig. altus, 25 dig. latus. Supra est anaglyphum hominis in lecto recubantis: infra titulus litteris evanidis.

D M
CECILIVS DONATVS B
ESSVS NA
TIONE MILI
TAVIT ANN
OS XXVI · VIX
IT ANNOS XXXX . .

---

891 42 dig. altus, 15 dig. latus.

D
G C E S
VS · TEVRNIC *uix*
AN · XXX · MI *les*
LEG · XX · VV · S *tip*
X · H · F · C

2. 3 videtur fuisse (quamquam pro E item legi potest F) *G. Cestius Teurnicus* cognomine derivato a vocabulo Teurniae oppidi Norici (C. III p. 593).

892 31 dig. longus, 23 dig. altus.

D M
M · CLVVI · M
AN · VALENTVS
FORO · IVLI

D(is) M(anibus) M. Cluvi M. (fili) Ani(ensi) Valentius Foro Iulii ... *Fili* omissum est ut alibi quoque. Tribus ostendit intellegi Forum Iulii provinciae Narbonensis; cf. C. XII p. 38.

---

893 50 dig. altus, 41 dig. latus, litteris magnis.

D I S M
L · E C I M I V S
B E L L I C I A N V S ·
V I T A L I S · V E T R
L E G · X X · V · V
H I C · S E P L o

Dis M(anibus) L. Ecimius Bellicianus Vitalis vet(e)r(anus) cet.
[6 fortasse *sep(e)l(itus)* pro *sepultus*. TH. M.]

---

894 16 dig. latus et altus.

D · M
F L A V I
A · S A T V
R N I N A

---

895 22 dig. latus, 32 dig. altus.

D M
FVRI · MAXI
M I
MIL · LEG · XX · V · V ·
ST XXII
H · F · C ·

---

896 anaglyphum mutilum duorum hominum — videtur alter cornu habere — 29 dig. altum, 21 dig. latum. Infra

HERMAGOR
ET · FELICISS ..
FR P O M

Errant qui *Herma cor[nicularius]* vel *cor[nicen]* legunt.

897 lapis 36 dig. latus, 24 dig. longus.

Q L O N G I N V S
P O M E N † N A
L A E T V S · L V C O
S † P · X V
) C O R N E L · S E V E R

Pomentina pro *Pomptina* habes Eph. IV p. 221, cf. C. VI 2577. 3884. Ex Luco Augusti Hispaniae Tarraconensis oriundi cum alii Galeriae adscribantur, accedit hic titulus ad numerum eorum, qui ad eam regionem pertinentes adscribuntur Pomptinae, ut *Asturicensis* C. VI 2536, *Calubrigensis* C. II 2610, *Iuliobrigensis* C. VIII 3245 (cf. Kubitschek de Rom. trib. origine p. 163. 164).

---

898 lapis 17 dig. latus, 14 dig. altus, litteris magnis.

D M
C PVBLII
F R · M I *l*

---

899 lapis 33 dig. latus, 27 dig. altus, litteris bonis et optime servatis, punctis triangulis.

D · M · P · R V S † O
FABA · CRESCEN · BRX
MIL · LEG · XX · V · V ·
AN · XXX · S†P · X
G R O M · H E R E S
F A C C V R/

Groma videtur nomen esse heredis.

---

900 44 dig. latus, 26 dig. altus.

D M
M · S E X T I V S ·
C L A V · B E L L I C *us*
C L A · C E L E I A · A
nn O R V M · XX
sti P E N D

[Titulus hic iam ostendit, de quo adhuc dubitabatur (cf. vol. III p. 631; Kubitschek imp. Rom. trib. descript. p. 224), Celeiam vere fuisse in tribu Claudia, cum hic hoc vocabulum adsit bis et pro tribu et pro domo. Vincit is alterum (Pais suppl. vol. V n. 610) hominis oriundi *Vol(tinia tribu)*, *Cla(udia) Celeia*. Th. M.]

901 27 dig. longus, 23 dig. altus: pars dextra periit, litterae sunt evanidae.

D *m.*
C /// I C I N I \
V E T E R A N V *s*
V I X · A N L X X X
C V R A · ^ A E L
C A N D I

In v. 2 fortasse *C.* [*L*]*iciniu*[*s*].

---

902 24 dig. longus, 16 dig. altus, litteris evanidis: utrimque figurae evanidae.

T I T I N I V S F E L I X B
. . LEG XX VV M I L AN
. . . I X A N X L V
. . I V L S I M I L I N A Co
N I V X E T H E R E . . . .

[In ectypo, quod misit Shrubsole, 2 in. dispicere mihi visus sum ISG ante LEG, sed quid significetur, frustra quaesivi. Expectamus sane *b*(*eneficiarium*) *leg*(*ati*) *leg*(*ionis*). Th. M.]

---

903 34 dig. longus, 18 dig. altus.

P V B · 7 L E G V · M Λ C E D · Ɛ
VIII · ΛVG Ɛ · II · ΛVG · Ɛ XX W
V I X I T · Λ N N I S LXI · Λ R I S T I O
L I B · H F C

[Notabile est centurionem in Britannico titulo inveniri cognomine carentem. Th. M.]

---

904 31 dig. longus, 40 dig. altus.

mutila signiferi figura
D M
V I V S D I O G E I
S I [illegible] I I F E I/
I

In v. 2 lege *si*[*gn*]*ife*[*r*].

---

905 lapis magnus. Supra anaglypham duarum figurarum. Ad laevam intuenti tabula 15 dig. alta.

ascia . . O M I T
malleus . . . I VR N
scalprum . . . . V I X.
. . . . I XI

906 lapis 30 dig. longus et latus, litteris evanidis.

IN · XXVI
IVRMA · VIII · X *sic*
FRATER · FEC

V. 2 non intellegitur.

---

907 fragmentum 12 dig. altum, 14 dig. longum.

M I S S I C I ·
V A · B TR
XX · III · VIXIT
V

Fortasse ... *missici* (cf. vol. III n. 2065) [*ex ala Claudia no*]*va, b*(*enefi-ciari*) *tr*(*ibuni*), [*mil*(*itavit*) *ann*(*os*)] *XXIII, vixit* .. TH. M.]

---

908 17 dig. altum, 10 dig. latum, litteris evanidis.

C · F · CLA
r S A V
XXX

V. 1. 2 indicatur *Cla*(*udia*) *Sav*(*aria*).

---

909 30 dig. longum, 11 dig. latum.

le G XX V V
vi X · ANN
· H · F · C

---

910 13 dig. longum et latum.

S · S V . .
l E G · XX . .
D E

---

911 sub anaglyphis hominum in lecto recubantium *a* 50 dig. alta, *b* 34 dig. alta.

a D · M

b D M
N A

912 13 dig. latum, 15 dig. altum.

N

H *eres posuit?*

---

913 13 dig. latum, 9 dig. altum.

N

H

II IC

---

914 fragmentum.

. I N I I V S
. . . I N V S
. . . R V I

Titulus in effodiendo paene deletus est.

---

915 post C. n. 176. *a* 12 dig. altum, 7 dig. latum, *b* 9 dig. altum, 12 dig. latum. *West Kirby* prope *Birkenhead* in ecclesia a. 1870 restauranda rep. Eo advecta esse credit Watkin ex *Meols* (ubi nummi aliaque minora rep. sunt); abest id circiter III m. p. Ipse secundum narrationes amicorum et auctorum optimorum (Ormerod et Helsby *Cheshire* Londinii 1882, ed. 2 II 486, H. Ecroyd Smith *Transact. of Historical Soc. of Lancashire and Cheshire* X 270, XI a. 1871 p. 125), magis crediderim Romanae aetatis lapides in vico *West Kirby* nullos inveniri, nam Saxonicam ecclesiam fuisse constat.

a
D M
O F
D N
T O

b L E G

Watkin *arch. journ.* XLV (1888) 182.

XVIII. LINDVM.

916 post C. n. 180. *Lincoln* sub turri ecclesiae S. Swithini a. 1884 rep.; servatur in ipsa ecclesia. Altus est lapis 36 dig., latus 15½. Litterae sunt aetatis fere Severi, bene et incisae et servatae.

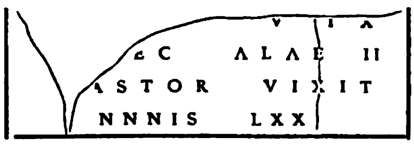
P A R C I S · D E A
B V S · E T N V
M I N I B V S · A V G ·
C · A N T I S T I V S
F R O N T I N V S
C V R A T O R · T E R ·
A R · D · S · D

Descripsi. Venables *arch. journ.* XLI 313; W. T. Watkin ib. XLII 150; *assoc. journ.* XL 125. Lectio certa est.

5. 6 ita fere solve *curator ter ar(am) d(e) s(uo) d(edicavit)*. *Ter* pro *tertium* accepit Mommsenus: certe noli *terrarum* vel *terminorum* explere. Curatorem aediculae fuisse Antistium probabile est.

---

917 post C. n. 195. Lindi, *Hungate*, a. 1880 rep., 29 dig. altus, 48 dig. latus; nunc in claustro cathedralis ecclesiae.

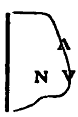

Descripsi. Watkin *arch. journ.* XL 139.

... *d]ec(urio) alae II Ast[u]rum, vixit [a]nnis LXX.*

---

918 post C. n. 195. Lindi, fragmentum in claustro cathedralis ecclesiae servatum, 5 dig. latum.

Descripsi.

---

919 post C. n. 195. Lindi *in the ruins of the old Townhouse* a. 1737 rep.; nunc periit.

ANIAV F
IAIXIIIIRIB
CIN XXXV
. . . .
. . . .

Bibliotheca topogr. Britannica III 70 adiecta tabula; inde, non accurate, Watkin *arch. journ.* XXXVIII 295. Alio in loco atque n. 195 rep. est.

XIX. SLACK. ILKLEY.

Antiquitates Adelenses collegit H. T. Simpson *Archaeologia Adelensis* (London. 8. 1879); C. n. 203. 204 p. 104 cum tabula. Liber nova multa habet, vera fere nulla.

920 post C. n. 200. *Longwood* prope *Slack* a. 1880 rep.; servat ordo Huddersfieldiensis in *Greenhead Park*; ara 35 dig. alta, 10 dig. lata.

D E O
B R G N T I
T · N · A V G ·
T · AR · QVINTIS
D · D · P · T S · S ·

Contuli. Watkin *Archaeological Soc. of Yorkshire* IX (1885) 127 et *arch. journ.* XL 139 non recte (imagine usus photographica). Deam Brigantiam habes nn. 200. 203; haec ara videtur dedicata esse *deo s(ancto) Berganti* (i. e. Briganti) *et n(uminibus) Aug(ustorum)*. [In fine fortasse legendum *d(onum) d(edit) p(ecunia) et s(umptu) s(uo)*. TH. M.]

---

921 post C. n. 210. Antiquitates Ilkleienses collegerunt R. Collyer *Ilkley ancient and modern* (Otley 1885) et I. Wardell et I. Holmes *Historical Notices of Ilkley* (Leeds 1881): de titulis fere nihil novi attulerunt. — Ad Eph. III p. 121 n. 76. Lapis in ecclesia Ilkleiensi servatur, ubi vidi: 11 dig. altus est, 9 dig. latus. Lege

P V D L
TESSER
LEG . II · A

---

922 rep. prope deversorium *Rose and Crown* a. 1884, ubi nunc est; 72 dig. longus, 30 dig. latus: pars inscripta 11 dig. alta est.

femina
sedens
. . . . ANIBVS
VEN . . . . . . ICONIS FILIA
ANNORVM XXX CCORNOVIA
H · S · E ·

Contuli. Ediderunt R. Allen *assoc. journ.* XL 425, W. T. Watkin *arch. journ.* XLII 153. Mulier haec *c(ivis) Cornovia* pertinere videtur ad Cornovios apud Viroconium habitantes (C. VII p. 45). Cohortem eorum ad pontem Aelium constitisse notum est. Reperta est praeterea ara 28 dig. alta evanida tota (Wardell-Holmes p. 76).

XX. MANCVNIVM.

923 ad C. n. 1341 (ins. post n. 212). Ex narratione *arch. journ.* II 395 W. T. Watkin (*Lancashire* p. 105) colligit titulum hunc vere rep. esse circa a. 1845 prope *Ambleside*. Itaque idem videtur esse atque C. n. 293.

XXI. COCCIVM.

924 post C. n. 230. *Ribchester* in flumine prope castra Romana a. 1882 rep., fragmentum 32 dig. longum, 12 dig. altum, litteris rudibus et evanidis. Servat *Mr. Geddes.*

. . N . . . A . . . . . .
. . . C V R A M I I C . . . .
. . . . S D I I C F . . I V S .
. . . .

Watkin *arch. journ.* XL 140, *Lancashire* p. 161 cum tabula.

XXII. EBVRACVM.

Eburaci nullae his decem annis nec viae ferreae factae nec deversoria magna: tituli igitur prodierunt non multi; attamen reperti sunt a. 1880 in *St. Mary's Convent* (aedificium id prope *Micklegate* et *the Mount,* unde tituli multi prodierunt) arae tres et statua insignis, postea in ipso Monte titulus notabilis (n. 928). Catalogum musei auctum a. 1881 edidit curator I. Raine.

925 post C. n. 237. Ara 12 dig. alta, 7 dig. lata, literis evanidis, a. 1880 in *St. Mary's Convent* rep., nunc in museo (catal. 11).

D E O M R T I C
A G R I V S ·
A V S P E X
V · S · L · M ·

Descripsi. Watkin *arch. journ.* XXXVIII (1881) 286. Errant qui in v. 3 AVSPEX *(h)aruspex* legunt.

926 post C. n. 237. Fragmentum litteris evanidis (mus. catal. 10).

M A R T I
. . . . . .

Watkin *arch. journ.* XXXVIII 296 legit. Ipse nihil pro certo distinguebam.

927 post C. n. 238. Ara 18 dig. alta, 6 dig. lata, a. 1880 in *St. Mary's Convent* rep., nunc in museo (catal. 15).

C I V L I ·
C R E S C E N
M A T R I
B V S D O
M E S T I C I S
V S · M · L ·

Descripsi. Watkin *arch. journ.* XXXVIII 286 (misit Raine).

---

928 post C. n. 240. Ara ad Montem cum fragmento altero (n. 934) a. 1884 rep., nunc in museo: lapis est 10 dig. latus, 22 dig. altus. Versus 7. 8 paene scariphati.

· D
S I L V /
L · C E L E R I N V S
V I T A L I S · C O R N I
L E G · V IIII · H I S
V · S · L · L · M
E T D O N V M H O C · D O N V M
A D · P I I R T I N A T C A V T V M A T T I R R A M

Descripsi. Watkin *arch. journ.* XLII 152, Raine in eph. *Academy* n. 636 1884 p. 35, inde Mowat *bull. epigr.* IV 258.

7 in. in lapide est ET, sed litteras has, quae altius incisae sunt, videtur refecisse manus recentior.

D[*eo sancto*] *Silva*[*no s*(*acrum*)] *L. Celerin*[*i*]*us Vitalis corni*(*cularius*) — vel *corni*(*cen*) — *leg*(*ionis*) *VIIII His*(*panae*) *v*(*otum*) *s*(*olvit*) *l*(*ibens*) *l*(*aetus*) *m*(*erito*). Quae sequuntur interpretantur Raine et Huebner [*Fi*]*do num*(*ini*) *hoc donum adpertin*[*e*]*at.* [Immo *et donum hor do: num*(*ini*) *adpertineat;* fortasse qui scripsit versum senarium ut efficeret temptavit. O. H.]. Cum clausula *cautum attiggam* Raine et Huebner conferunt Accii illud *cave vestem attigas.* [*Cautum attiggam,* id est *caute attingam,* fortasse verba sunt suppeditata praetereunti significantia se aediculam laesurum non esse. Th. M.]

---

929 post C. n. 240. Ara 11 dig. alta, 4 dig. lata, in *St. Mary's Convent* a. 1880 rep.: nunc in museo (catal. 24).

D E O V E
T E R I
P R I M V L
V S · V O L
M

Descripsi. Watkin *arch. journ.* XXXVIII 286. V. 5 M medio aevo additum esse observavit Raine.

30 ad Eph. III p. 123 n. 81 (ins. post C. n. 249). Vv. 1. 2 lege

M E M O R I A E ·
. . . B A S S A E I · I V L I ·

apis est 8 dig. altus, 13 dig. latus: nunc in museo (catal. 48).

---

31 ad C. n. 252. Sub sarcophago detexit Raine trium versuum vestigia litteris malis exarata; agnosci tantum potest in v. 2:

C I V I

Contuli. Watkin *arch. journ.* XXXIX 367 (misit Raine).

---

32 post C. n. 255. Lapis angularis in caput desinens, 20 dig. altus, 8 dig. in utroque latere. Rep. est *Castlegate* 1879: nunc in museo (catal. 60).

in sinistro latere intuenti:

D M

in dextro:

C E

Descripsi. Watkin *arch. journ.* XXXVII 138 (misit Raine). Integer est.

---

933 post C. n. 259. Rep. in *Clifford street* a. 1883; est in museo.

c ~~R S M~~

Contuli. Watkin *arch. journ.* XLII 151.

---

934 ad Montem rep. a. 1884 arae pars infima. In museo.

S · P · R

Watkin *arch. journ.* XLII 151.

---

935 rep. a. 1879, litteris optimis. In museo.

T R A I *an*
a V G

Contuli. Watkin *arch. journ.* XXXVII 136.

---

936 fragmenta tituli a. 1878 *in front of the New Station Hotel* rep., litteris optimis; sunt in museo.

S
S A   S I V   A V G   N I   ~~T A E~~   I V
T I

Contuli. Watkin *arch. journ.* XXXVIII 297.

XXIII—IV. ALDBOROVGH. HAZLEHEAD. THORNBOROVGH.

937 ad C. n. p. 66 praef. Titulum operis musivi Graecum, nunc in *Aldborough* servatum:

figurae montis (Heliconis)
et feminae (Musae)

ЄΛΗ
ΚꞶΝ

a se melius descriptum A. I. Evans misit. Litterae η pro ι positae exempla apud Meisterhans *Grammatik der attischen Inschriften* (p. 15) habes.

---

938 ad C. n. 262. In v. 5 KM·I legit Stukely, qui vidit, *Family Memoirs* III 376 (*Surtee's Society's Publications* vol. 80).

---

939 ad C. n. 265. 267. Nunc Eburaci in museo.

---

940 post C. n. 272. *Thornborough* in muris Romanis fragmenta.

1 ...IVS 2 MARC·AN....

Longstaffe *Richmondshire* (ed. a. 1852) p. 42, inde Watkin *arch. journ.* XXXIX 361, XLV 186.

XXV. BOWES.

941 post C. n. 275. *Bowes,* in hortis rectorum servatus lapis, antea ut dicitur vice functus molae: longus est 25 dig.

VSAE...V..
IITIH..NI..
...ICKALI
...FECIT

Watkin *arch. journ.* XXXIX 367 (misit Rob. Blair). Non intellego.

---

942 ad C. n. 284. 285. Superesse testatur Watkin *Lancashire* 177—179, n. 284 in *Clifton Hall,* n. 285 in *Halton Hall.* In n. 285 inter vv. 3. 4 spatium non est, in v. 5 conicit Watkin *barc(ariorum).*

XXVI. LANCASTER.

943 post C. n. 286. *Lancaster* in ecclesia S. Mariae instauranda a. 1863 rep.: nunc apud rectorem, 13 dig. altus, 14 dig. longus, litteris pulcris.

IMP·NER
TRAIAN
AVG
C

Ectypum misit canonicus Allen. Edidit Watkin *arch. journ.* XLII 149.
In Britannia septentrionali nulli tituli Hadriano anteriores prodierunt praeter hunc et Eburacensem C. n. 241.

---

944 post C. n. 289. *Lancaster* a. 1754 rep. Periit.

V
C
M
III E
D SERO E
T VOEA

Stukeleio misit S. Peele epistula a. 1754 scripta (*Publications of the Surtees Society* LXXVI p. 242, *Correspondence of Stukely* II); inde Watkin *arch. journ.* XLII 150.

---

945 post C. n. 289. *Lancaster* in basi columnae inscripta.

SERVIVS·VALERIVS
CENTVRIO . . . .
. . . .

Ex Io. Whitakeri epistula mense Iulio a. 1776 ad virum rev. West scripta, quam servabat Watkin, edidit hic *Lancashire* p. 172, *arch. journ.* XXXVIII 296. Corrupta tota.

946—948 post C. n. 290. Ex Th. Machelli parochiae Kirkbythore rectoris defuncti a. 1698 schedis adservatis Luguvallii in bibliotheca cathedrali titulos nonnullos apud *Overborough*, *Ambleside*, *Kirkbythore* repertos excerpsit R. S. Ferguson misitque primum Watkino, nuper mihi. Horum titulorum, qui perierunt omnes, huc pertinent tres.

946. *An altar above a yard high, digged up at Kirkby in Loansdale* [prope Overborough] *circa an. 1684, now lyeing in the High street.*

M I N NB
+ A E T G E
O C O L O F
P O L I N I S
E L L I N V S
V S L M

Watkin *arch. journ.* XXXIX 362, *Lancashire* p. 196 adiecta tabula.

[In titulo male descripto talia videntur fuisse: *Numinibus Augg. et Victoriae et Genio loci Q. Lollius .. polinis f. Gemellinus.* Th. M. — Possis conicere ... [*ex*] *o*[*ra*]*c*[*u*]*lo* [*Clarii A*]*pol*[*li*]*nis*; cf. C. n. 633 et C. VIII, 8351 quique ibi citantur tituli. O. H.]

947. *At the Vicaridge house in Tunstall are two fragments of Roman inscriptions, translated hither by the late minister from Burrow-upon-Lewin.*

D
M S
E T P E R P E T VE S E C
V R I T A T L A V R E V S
N N I O T V . . . . . .
A N · L I I H M I I I I . . . .
A VR E V B I Æ C O N . . .
X X X V I I · A VR P P P

Corrige ita, fere ut coniecerunt McCaul et Watkin *Lancashire* p. 195: *D. M. s. et perpetu*(*a*)*e securitat*(*i*) *L. Aur*[*eli*]*us* [*A*]*nni*[*ce*]*tu*[*s* .. *vixit*] *an*(*nos*) *LII*[*II*] *m*(*enses*) *IIII* [*d*...] *et Aure*[*l*]*iae con*[*iugi* .. *vixit an*(*nos*)] *XXXVII. Aur*(*elius*) .... [*filius posuit?*].

948. Ibidem.

D M S

XXVII. WINDERMERE.

949 ad C. n. 293. Vide quae adnotavi supra n. 917.

950 post C. n. 293. *Ambleside* (prope *Windermere*) ubi reliquiae esse dicuntur castelli Romani (cf. Gough ad Camdeni ed. a. 1789 III 147. 155) in loco *Borvans* dicto.

VXI
C H O
S A N

Machell in schedis (vide supra n. 946).

Post XXVII. VERTERAE.

Ex Verteris mansione, quam ad *Brough under Stainmore*, oppidum Westmorlandiae, fuisse consentiunt fere scriptores, sed unde reliquiae scriptae nullae adhuc prodierant nisi tesserae plumbeae (C. n. 1269), nuper provenere tituli duo, inventi a. 1879 in ecclesia instauranda, prope viam Romanam et castra. Tertium falsum, quem in vicinia rep. volunt, vide sub n. 1187.

951 Lapis ansatus, 31 dig. latus, 22 altus, litteris evanidis: nunc in ecclesia.

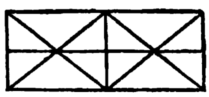
I M P C Λ E S Λ
L S E P S E V E R O P E *sic*
. . . . . Λ C I Λ V G E T
. . . . . . I N O C Æ S
. . . . . . M . . . .
. . . . . . I E I E N Γ Є S

Contuli. Ediderunt Watkin *arch. journ.* XXXVIII 282, Huebner *Academy* 1880 n. 407, imagine usi photographica, A. I. Evans *Academy* 1884 n. 643 qui ipse inspexit.

Lectio incerta est. — 2 mihi in re praesenti videbatur in litura esse; de PE ne dubites. — 4 Evans legit [*anto*]NINO. — 6 litterae COS certae sunt, reliquae incertae; nescio an Watkin recte [*C*]*le*[*m*]*ent*(*e*) *cos.* legerit rettuleritque titulum ad a. 195 Tertullo et Clemente cos.; Caesar creatus est Antoninus a. 196, Augustus a. 198.

---

952 Lapis 23 dig. altus, 12 dig. latus, litteris saeculi fortasse tertii: pars ultima evanida est. Nunc in *Cambridge* in museo *Fitzwilliam*.

E K K Λ I Δ Є X Є T H T I C
I Δ Ꞷ N T Ұ M B Ꞷ C K E Φ Θ E N T
Ұ Π O M O I P H C ◊ E P M H
K O M M Λ Γ H N O N E Π O C
Φ P Λ C Λ T Ꞷ T O Δ O Δ Є I T H C
palma X Λ I P E C Ұ Π Λ I Π Λ P E M O Ұ *palma*
K H N Π E P Θ N H T O N B I O
E P Π H C ◊ Ꞷ K Ұ T Λ T Є Π
T H C Γ Λ P M E R O Π Ꞷ N E Π I
K I M M E P I Ꞷ N Γ H ◊ K O Ұ Ψ Є Ұ
C E I Λ . . . Γ Λ P O Π Λ I C E P M H C
. . . . .

Contuli lapidem; ad ectypum charta factum et photographicam imaginem r cognovit Kaibel. Titulum primum Runicum esse putabant viri docti: vindic vit A. H. Sayce *Academy* 1884 n. 632 p. 44; inde orta acerrima content (cf. *Academy* n. 633—40, 643, 670, 679). Editus est in Athenaeo eph meride 1884 n. 2978 p. 665 cum tabula; *Cambridge University Reporter* 18 n. 575 p. 498. De vv. 11. 12 nil ausim conicere.

ἑκκαιδεχέτη τις ἰδὼν τύμβῳ σκεφθέντ' ὑπὸ μοίρης
Ἑρμῆ Κομμαγηνόν, ἔπος φρασάτω τόδ' ὁδείτης·
χαῖρέ συ, παῖ, παρ' ἐμοῦ, κἤνπερ θνητὸν βίο[ν] ἕρπῃς,
ὠκύτατ' ἔπτης γὰρ μερόπων ἐπὶ Κιμμερίων γῆ.
κοῦ ψεύσει ἀ... γὰρ ὁ παῖς Ἑρμῆς ....

Kaibel v. 1—10 sic legit ut legi ego, 11. 12 excepit ita:

CEIAΓ ⸌ ⌒ ⌒ ' ΓΑΡΟΠΑΙCΓ⊢HC
ΛΙ // Ι IV

adnotans: 'V. 11 extr. vix fuit ЄPMHC; post κοὺ ψεύσει fortasse noru enuntiatum ἀγαθὸς γὰρ ὁ παῖς.'

XXVIII. BROVONACAE.

953 ad C. n. 295. Contuli. V. 2 lege BLATVCAIRO, *Blatucairo*: conf n. 1053.

954 ad Eph. III p. 126 n. 88 (ins. post C. n. 302). Vidit Stukeleius (it Boreale p. 45; inde Watkin *arch. journ.* XLI 185) a. 1725 legitque ha

IMPERLEGATAVGINAFRICA

vix recte.

955—957 post C. n. 303. *Kirkby Thore* titulos hos posuit Machell i schedis (v. supra n. 946): perierunt omnes.

955. lapis 12 dig. altus, 24 dig. longus et latus, fortasse (si fides e tabulae Machelli) statuae basis.

ELL · EQQ · LLA | V | RELIVS · M
ARCVS · DEC | · ALÆ · VSLLM

Alibi quod profert:

DEO ALAE

aperte ex eodem titulo male excerpsit. [Fortasse ara dedicata est *fel(icitati equitum legionariorum* TH. M.].

956. **Lapis, ut videtur, centurialis**

Ↄ C A S T

---

957. Arae a. 1664 repertae, quam descripsit eodem anno Dugdale in visitatione, apographum servavit Machell.

F O R T A
B A L L I
N · M · S · S ·
C · C A L E D
V S · F O R
N T I N V S
N ⊕ V

Watkin *arch. journ.* XXXIX 363.

[3 videtur solvendum esse *n(umeri) m(ilitum) S(yrorum) s(agittariorum)*; cf. C. II 1180: *praeposito numeri Syror. sagittarior.* et III 1593: *imm. ex n. Sur. sag.* Th. M.].

---

958 ad C. n. 304. Dat Machell (v. supra n. 946) sic:

D E O S I L V A N O
A E L I V S V O T V M S O L V I T

---

959 ad C. n. 305. Dat Machell (v. supra n. 946) qui ipse descripsit sic:

V A R R O N I V S
E S S V S L E G X X V V
A E L L V C A N V S
R · L E G I I A V G G

alio loco pro versu quinto, cum C. n. 306 fortasse confuso:

L E G II A V< Δ X X V V
C O

---

960 post C. n. 305. *Cliburn* (vicus prope *Clifton*) a. 1886 in ecclesia restauranda rep.; nunc in ecclesia. Lapis est 15 dig. altus, 17 dig. latus, litteris saeculi tertii:

B A L N E V M
////V E T E R O C
N D L A B S V M
D I I S Œ R C E L L A
A L B V S I I
O I I

Descripsi; dixi de lectione *Proceedings of the Newcastle Soc. of Antiquaries* IV 35. Ediderunt R. S. Ferguson *arch. Ael.* XII 289; E. Huebner *arch. Ael.* XIII 185 et *Correspondenzblatt d. Westdeutschen Zeit.* VI 206; Watkin *arch. journ.* XLIV 123, *arch. Ael.* XII 290; *Transact. of the Cumberland and Westmoreland ant. Soc.* IX 284; Th. Mommsen *Correspondenzblatt* VI 162, omnes imaginibus photographicis vel ectypis usi. Lectio fere certa praeter litteras EL; de supplementis non constat. Balneum, fortasse *Antoninianum* dictum *veteri o[pere]* .. *dilabsum* restitutum esse apparet; v. 4 Watkin legit [*ala nob*]*ilis Petriana*; v. 6 [*sod*]*alibus* proposuit O. Hirschfeld.

---

961 post C. n. 305. Una cum praecedente rep. et servata, tituli pars dextra, 42 dig. alta, 7 dig. lata: litterae vix agnoscuntur.

R
S S
V C
S
N S
I N I A
D E D I T

Descripsi. Watkin *arch. journ.* XLIV 123, *Transact. of the Cumberland and Westmoreland ant. Soc.* IX 284. Pars praecedentis non est.

XXIX. WHITLEY CASTLE.

962 ad C. n. 308. Servat nunc *J. L. Higgins, Turvey Abbey, Bedfordshire*, ut ait W. Greenwell.

---

963 post C. n. 311. *Whitley Castle* fragmentum a. 1885 rep., 8 dig. altum, 12 dig. longum, nunc Carlisle in mus.

\ B S T I T V T
C O · L E G·
S · P R · B R

Contuli. Huebner *arch. Ael.* XI 235; Watkin *arch. journ.* XLIII 281; R. S. Ferguson *Proc. soc. ant.* XI (1885) 27 cum tabula.

In v. 1 distingui videtur *r*]*estitut*[*um*.

XXX—XXXII. PLVMPTONWALL. OLD CARLISLE. MORESBY.

964 ad C. n. 332. Nunc Luguvallii in mus.

965 ad C. n. 349. *Wigton* servat *Mr. Banstead*, ara litteris evanidis.

D E O
BELVTV
CAD . . .
. . . . I V

Recognovi ad imaginem photographicam. Brucio misit R. S. Ferguson a se a. 1881 descriptum.

966 ad C. n. 353. Superesse *built into a wall at Cunning-garth* affirmat Watkin *arch. journ.* XLIII 287, *Proc. of the Newcastle soc. ant.* II 150 cum tabula. Photographica imagine usus ita legit:

D · M · *I*
M A P *ro*
N I V S S *ec*
V N D V *s*
5 E Q V E *s*
A L E A V *g*
S · E · S · Q

7 *sesq(uiplicarim)* O. Hirschfeld.

967 post C. n. 358. *Moresby* a. 1881 rep., nunc in Workington.

I · O M
COH · II · TRA
EQ · C · P · M · AN
TON · POS · PRA*I*
5 . . . .

Recognovi ad imaginem photographicam. Watkin *arch. journ.* XXXIX 357 (misit Jackson).

3 4 *c(ui) p(raecest) M. Anton(ius) Pos . . . . pra(efectus).*

968 post C. n. 359. *Hale* — vicus est novem m. p. a *Moresby* meridiem versus — in ecclesia instauranda a. 1883 rep., 16 dig. altus, 9 dig. latus: nunc in ecclesia.

DIBVS
HERCVLI
E · T
SILVANO
5 F · E
PRIMVS · CVAR
PRO · SE ET ·
VEXLATIONE
V · S · L · M

Misit Parker ediditque *Transactions of the Cumberland and Westmoreland antiq. soc.* VII (1884) 150; W. T. Watkin *arch. journ.* XLI 179 (misit Ferguson); Mowat *Bulletin Epigr.* III 246.

Lectio videtur certa esse. 6 solve *cu(stos) ar(morum)*.

969 post C. n. 365. *Harrington* prope *Moresby* a. 1885 rep., nunc *Newcastle* in museo.

. . . .
. . . . . P R A E F
C O H I I L I N G

Contuli. Bruce *arch. Ael.* XII 288; Watkin *arch. journ.* XLIII 288; Hooppell *Transact. of the Cumb. and Westm. ant. soc.* IX, 294.

XXIII. VXELLODVNVM.

In effossionibus, quas a. 1880 fecit Robinson prope castra Romana, eodem fere loco quo a. 1870 septemdecim arae rep. sunt, prodierunt arae duae inscriptae n. 970. 971, fragmenta tria n. 973 — 975, item lapides quidam sculpti notabiles: servantur omnes in *Nether Hall.* Praeterea rep. sunt fragmenta duo in vicis vicinis, quorum alterum, voce *matribus* inscriptum (Watkin *arch. journ.* XLII 145) omisi, nam de lectione dubito. Ediderunt R. S. Ferguson *Proc. soc. ant.* VIII 394 et *Transact. of the Cumberland and Westmoreland ant. soc.* V 237; Watkin *arch. journ.* XXXVII 321, XXXVIII 279.

970 post C. n. 376. Ara dig. 21 alta, 9 lata.

I · O · M
G · C A B A
L L I V S · P
R I S C V S
T R I B V N

Recognovi ad imaginem photographicam. Alterum exemplum est tituli C. n. 376.

971 post C. n. 389. Ara 41 dig. alta: lectio incerta est.

I · O · M
N . . . .
. . . . . . A M
. . . . I A N A · Q · F ·
H E R M I O N E

972 ad C. n. 408. Qui prope *Orchard Wyndham* extat lapis, novicius est, ad similitudinem tituli genuini factus. Confer W. George *on an inscribed stone at Orchard Wydham* (Bristol 1879); *Proc. soc. ant.* VI 513; *Transactions of the Cumberland and Westmoreland ant. soc.* V 25.

973 post C. n. 413. Ara de industria erasa: in fine v. primi legitur

ET

Recognovi ad imaginem photographicam.

---

974 *a walling stone*

LEG · XX

Recognovi ad imaginem photographicam.

---

975 in figura parva ad genua inscr.

SIG

---

976 ins. post C. n. 416. *Cross Canonby* prope *Maryport* a. 1878 rep.:

. . . .
. . . VS · PRAEFE . .
OH · I · DELM ·

Recognovi ad imaginem photographicam. R. S. Ferguson *Proc. soc. ant.* VIII 395; *Transact. of the Cumberland and Westmoreland ant. soc.* IV 323; Watkin *arch. journ.* XXXVI 154.

---

977 ad C. n. 405. Nunc in *Nether Hall.*

---

978 ad C. n. 417. Servatur in *Nether Hall.* Lege:

LIA · P|RAEF · COH · $\overline{II}$ · PANNON · FECIT

R. S. Ferguson imaginem photographicam misit; edidit idem *Proc. soc. ant.* VIII 205. Watkin *arch. journ.* XXXVIII 149, XLII 158 dat LINA „quasi *lina*", non recte.

XXXV. VINOVIA.

979 post C. n. 423. *Binchester* a. 1879 rep. 23 dig. longus, 16 latus: nunc Dunelmi in mus.

aesc	VLAPIO
et	SALVTI

figurae Aesculapii et Salutis

pro salu	TE ALAE · VET
tonum	C · R · M · AVRE
lius	OCOMAS · ME
dicus u. s.	L · M ·

Hooppell *arch. Ael.* VIII 248 adiecta tabula; Scarth *arch. journ.* XXXVIII 112; Watkin *ib.* 140.

980 post C. n. 424. *Binchester* a. 1879 rep., 15 dig. altus, 9 dig. latus, litteris evanidis: nunc Dunelmi in mus.

ego:	*Hooppell:*
M A T	M A T R
R	T R A M A R
E	E Q V I T A L
. . . . .	V E T T C R
	V S L M

Fowler ectypa optima misit. Hooppell (quem recte legisse non credo) *arch. Ael.* IX 180, inde Watkin *arch. journ.* XXXVII (1880) 152.

Omisi fragmenta quattuor a Watkino edita *arch. journ.* XXXVII 139, XXXVIII 289, XXXIX 361.

XXXVIII. EBCHESTER.

981—983 Fragmenta tria in ecclesia detexit Hooppell; inde Watkin *arch. journ.* XLI 177. Omisi lapides duos (Watkin *ibid.*) quos Bruce (lapid. 667) negat esse inscriptos. Tegulam legionis VI habes infra.

981 Ara 36 dig. alta, a. 1876 rep.

I · O · M
. . . . . .
avis . . . . . . patera et praefericulum
. . . . . .
5 V · S · L · M

982 Arae pars inferior

. . . . . .
. . L · M

983 Fragmentum litteris evanidis

D I A | V A I A
D V B | . . . . .
I R I T I | . . X · R ·

XXXVII. CHESTER LE STREET.

984 post C. n. 454. Ara prope rivum *Chester Burn* a. 1886 rep., 21 dig. alta, 8 dig. lata, litteris punctatis: servat *Oswald* in *Newcastle*.

DEOMART
CONDATIV| . .
ROBNVSP|*ro*
SE ET SVIS V SI.M

Contuli. Edid. Bruce *arch. Ael.* XII 285 adiecta tabula; Watkin *arch. journ.* XLIV 121; *Proceedings of Newcastle soc. ant.* II 175. 287.

Martem Condatem habes C. n. 420. Nomen dedicantis incertum est: Bruce proposuit *V*[*al*]. [*P*]*rob*[*i*]*nus*.

---

985 ara a. 1886 prope *the Cooperative stores*, 20 dig. alta, 6 dig. lata: servat item *Oswald*.

DEO
VITI
RID
ꟷIH
NOVS

Contuli. Watkin *arch. Ael.* XII 292 cum tabula, *arch. journ.* XLIV 121, *Proceedings of Newcastle soc. ant.* II 282.

Deo Vitiri Duihno v(*otum*) *s*(*olvit*).

---

986 pars tituli dextra a. 1879 prope ecclesiam rep., 24 dig. alta, 18 dig. lata: nunc in ecclesia. Litterae sunt saeculi tertii ineuntis.

/E Q Q
| ! ! ! ! !
|ERRITQ
aquam |INDVXIT
s|)LO · IN ·
|)IMI · LE*e*
an|VLLIN · ES a. p. C. 216

Contuli. Hooppell *arch. Ael.* IX 174 cum tabula; Watkin *arch. journ.* XXXVII 153.

V. 2 consulto deletus est: fuit fortasse *e*(*quites*) ... *Antoniniani*, cf. titulum Cliburnensem supra n. 960. — [3 fuit opinor *in balnea? t*]*errit*(*orium*)-*q*(*ue*) [*eorum*]; certe territorium legionis invenitur in titulo Aquincensi Eph. II p. 382 n. 696. TH. M.] — 5 nomen legati incertum est.

987 post C. n. 456. *Hilton* prope *Sunderland* in flumine *Wear* prope reliquias viae sive pontis Romani a. 1865 rep., lamina plumbea rotunda, ita inscripta:

in circulo IM D AVG
in medio SC

Watkin *arch. journ.* XL 141. Periit lamina: lectio tota incerta est. Viae documentum habes miliarium C. n. 1168 prope rep.

XXXIX. CORSTOPITUM.

988 post C. n. 471. *Corbridge* sub villa rustica a. 1886 rep.; nunc *Newcastle* in museo (n. 152*a*), lapis 40 dig. altus, 17 dig. latus, litteris evanidis.

I O M
..ROSALVT
VEXILLATI
..VMLEG...
..*i*..IMI /////
....

Contuli. Bruce et Huebner *arch. Ael.* XII 287 cum tabula; Watkin *arch. journ.* XLIV 120; Mowat *Bull. epigr.* VI 145.

I(ovi) o(ptimo) m(aximo) [p]ro salut[e] vexillati[on]um leg(ionum) [XXII Pr]imi[geniae et VIII Augustae? ...]. De legionis XXII statione Britannica videatur Huebner C. n. 846 et add. p. 305.

989. 990 post C. n. 473. Lapides militares a. 1883 rep., nunc *Newcastle* in museo (n. 149. 151), uterque 12 dig. longus et latus.

989 Pegasus et caper	990 LEG · II
LEG · II · AVG	AVG
COH	COH · III · F

Contuli. Watkin *arch. journ.* XLI 178; *Proceedings of Newcastle soc. ant.* I 38.

991 post C. n. 478. Tituli sepulchralis pars summa in fastigium desinens, a. 1883 rep., nunc *Newcastle* in museo (n. 148): 12 dig. lata, 9 dig. alta.

D · M
MILES
~~LEG · II~~ *aug*

Contuli. Watkin *arch. journ.* XLI 178, *Proceedings of Newcastle soc. ant.* I 45. Nomen defuncti officio postpositum Britannicus titulus adhuc hic solus dedit.

992. 993 post C. n. 479. In muris ecclesiae, ubi nunc sunt, a. 1886 detecta fragmenta duo.

992. Ara evanida.

. . . .
. . . .
. . . .
. . . . . S B .
. . . A N I V S
E T · M A T E
. . . .

993. 11 dig. alta.

E R I T
Ↄ A L A E
A E

Misit a se descripta Blair. *Proceedings of Newcastle soc. ant.* II 282; Watkin *arch. journ.* XLIV 121, *arch. Aeliana* XII 294.

---

994 ins. post C. n. 479. Fragmentum a. 1883 rep., nunc *Newcastle* in museo.

C E
G

Misit a se descriptum Blair. Watkin *arch. journ.* XLI 178.

XL. HEXHAM.

Castra Romana fuisse ad Hexham titulis et lapidibus Romanis ibi eruderatis nequaquam demonstratur; possunt enim omnes ex Corstopito per fluvium advecti esse, velut ara hodie evanida facta in ipso flumine reperta (C. Hodges *Abbey of S. Andrew Hexham.* 1888 p. 4). Neque prodiisse ibi videntur reliquiae minores.

995 post C. n. 485. Lapis insignis rep. a. 1881 *under the chamber adjoining the west transept of the Priory Church.* Servatur in ecclesia.

eques cum signo; sub eo iacet
hostis victus

D I S M A N I B V S F L A V I N V S
E Q ALAE P E T R S I G N I F E R
T V R C A N D I D I A N X X V
S T I P VII H S

Bruce *arch. Ael.* IX 167 et *Handbook* p. 79 (cum fig.) qui saeculo secundo attribuit.

996 in pariete aedium privatarum a. 1885 rep., 8 dig. altus, 12 dig. longus

CH VIIII 7 MA
R C I € M A

Bruce *arch. Ael.* XI 122, Watkin *arch. journ.* XLIII 277. Elementum ultimum incertum est: conicit Mowat *Bull. epigr.* 5, 152 COMÆ.

---

997 in crypta ecclesiae fragmentum

O · NO

repperit Hooppell. Partem esse C. n. 481 male conicit Watkin *arch. journ.* XLV 171.

XLI. SEGEDVNVM.

Notum iam erat in ripa Tini meridionali prope *South Shields* castra fuisse Romana titulosque nonnullos inde habebamus (C. n. 496, Eph. III p. 131. n. 97. 98). Nunc reliquias plurimas praebuerunt effossiones ibi inde ab a. 1878 factae. Castrorum fundamenta in loco *the Lawe* dicto patefacta sunt, tituli haud pauci extracti, praeterea tesserae plumbeae, lapides sculpti, statuae, gladii, anuli, instrumentum cuiusvis artis, nummi denique ad Arcadium usque pervenientes. De re tota disseruit Bruce *arch. Ael.* X 223—318 adiectis tabulis: inde Huebner *Bonner Jahrb.* XLIV 25. Titulorum quidam in hac Ephem. iam editi sunt (IV p. 200 seq. n. 678. 679. 704. 718*a*): ceteros nunc adicio.

998 intra castra a. 1885 rep.: nunc in bibl. publica oppidi *South Shields*: ara 27 dig. alta, 14 dig. lata, litteris saeculi secundi.

DESCVLAP
P VIBOLEIVS
patera SECVNDVS *praefericulum*
ARAM
D D

Bruce *arch. Ael.* XI 234 adiecta tabula: inde Watkin *arch. journ.* XLIII 276.

---

999 in *Cockburnstreet* a. 1887 rep.: servat R. Blair; ara 30 dig. alta, 12 dig. lata.

MART · ALA
D · VENICIVS
CELSVS
PRO · SE · ET //
V · S · L · M

Contuli. *Proceedings of Newcastle soc. ant.* III 41 adiecta tabula; Watkin *arch. journ.* XLV 171.

Martem Alatorem habes C. n. 85.

1000 a. 1880 rep., nunc *Newcastle* in museo, 28 dig. longus, 13 dig. altus, litteris bonis.

SANCTE ET NVMINI *bus*
aug . . . DOMITIVS EPICTET *us*
cum CMMItTONBVS TEMEV *m rest*

Contuli. Bruce *arch. Ael.* X 244, Watkin *arch. journ.* XXXVIII 280.

1001 a. 1881 rep. in loco eodem, de quo Eph. IV p. 212 n. 718*a* prodiit.

D M S ⌽
AV / / / DVS
VIXiT ANNO
VIIII MENSES VIIII
L·ARRVNTIVS·SAL
VIANVS FILIO
PIISSIMO

Recognovi ad imaginem photographicam. Ediderunt Watkin *arch. journ.* XXXIX (1882) 360 (misit Blair); Bruce *arch. Ael.* X (1885) 244 adiecta tabula. In 7 ·B·M· dubitanter ponunt.

Suppleverunt Huebner et Watkin: *D(is) m(anibus) s(acrum). Au[gen]dus vix[i]t anno[s] VIII menses VIIII, L. Arruntius Salvianus filio piissimo.*

1002 a. 1885 eodem fere loco quo Eph. IV p. 212 n. 718*a* rep. est cippus 40 dig. altus, 23 dig. latus, litteris saeculi tertii: servat *Mr. Blair.*

anaglyphum hominis in lecto
recubantis, l. poculum tenentis;
ad lectum adstat puer

D · M VICTORIS · NATIONE MAVRVM
aNNORVM · XX · LIBERTVS · NVMERIANI
eQITIs ALA · Ī · ASTVRVM · QVI *a*
sic PIANTISSIME PR⁀QVTVS . EST

Bruce *arch. Ael.* X 314 adiecta tabula; Watkin *arch. journ.* XLIII 275; Blair *Proc. soc. ant.* X (1885) 196; Huebner *Bull. epigr.* V 5.

4 supplevit Bruce *pr[ose]qu(u)tus.*

1003 in castris rep.

co HVGAL

Ediderunt Bruce *arch. Ael.* X 251, Watkin *arch. journ.* XXXVIII 281.

De cohorte V Gallorum in *South Shields* tendente cf. hanc Eph. III p. 142 n. 122, IV p. 207.

1004 in castris rep., lapis pertinens ad vallum aedificandum.

EMLIV

Ed. Watkin l. c.

1005 in castris rep., lapis ad vallum aedificandum pertinens.

LEG VI

Ed. Bruce l. c., Watkin *arch. journ.* XLI 176. Conf. infra n. 1122.

1006 in castris rep.

7 A

Ed. Bruce l. c.

1007 post C. n. 498. *Byker Bridge* (inter Segedunum et Pontem Aelium) arula a. 1884 rep., 22 dig. alta, 10 dig. lata: nunc *Newcastle* in museo (n. 6).

IVL · MAX
IMVS · SAC
D · I
O
5 PE
CV

Contuli. Bruce *arch. Ael.* XI 120, Watkin *arch. journ.* XLII 141.

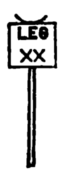
3 seq. *d(ei) I(nvicti) [Mithrae] .... [pe(cunia) sua fac(iendum)] cu[ravit]* O. Hirschfeld.

XLII—III. PONS AELIVS. CONDERCVM.

1008 ad C. n. 503. 504. Servantur *Newcastle* in museo, ubi vidi.

1009 Eph. III p. 314 n. 184 (ins. post C. 539). Editus est *arch. Ael.* XII 65. *arch. journ.* XXXV 63. Nomen *Sermullio* certum est.

1010 post C. n. 540. *Newburn on Tyne* prope Condercum, olim in turri mediaevali, nunc *Newcastle* in museo, lapis 13 dig. longus, 9 dig. altus.

LEGXXVV
CHOIIII
Ↄ LIB FRO
avis
Ↄ TERB ΛΛΛG

Contuli. Bruce *arch. Ael.* XIII 195; Watkin *arch. journ.* XLV 168.

XLIV. VINDOBALA.

1011 post C. n. 555. Vindobalae, *in the wall of the stackyard, Rutchester*, 18 dig. longus, 7 dig. altus.

co H I I-I
Ↄ PEDI OVI

Bruce lapid. app. 918.

1012 ad C. n. 507*a*. Est Brucii lapid. app. 919.

1013 ibidem: nunc *Newcastle* in museo (Catal. n. 25), 11 dig. longus, 4 dig. altus.

⟩ ARRI__

Bruce lapid. app. 920, Watkin *arch. journ.* XXXIII (1876) 343.

1014 post C. n. 557. Ibidem, nunc *Newcastle* in museo (Catal. n. 26), lapis 11 dig. longus, 6 dig. altus.

EFV
O GEN · S
*sol*VIT FELIC

Bruce lapid. app. 921.

XLVI. CILVRNVM.

Castrorum spatia aedificiaque extra ea prope flumen Tinam posita iam plenius retexit Ioh. Clayton, vir de re antiquaria prae ceteris meritus. Aedificia etsi qualia fuerint nondum exploratum est, certe insignia sunt (conf. Bruce *Handbook* 98—103). Tituli prodierunt non multi: servat omnes ipse Clayton in aedibus suis.

1015 post C. n. 575. Arula a. 1884 rep., 30 dig. alta, 11 dig. lata.

D A E
FORT · C
Fortunae figura cum cornucopiae et rota
N S E R V A T r
I C I · V E N N v
S G E R L M

D[*e*]*ae Fort*(*unae*) *conservat*[*r*]*ici Venenus Ger*(*manus*) *l*(*ibens*) *m*(*erito*).

Descripsi. Clayton *arch. Ael.* XI 117 cum tabula; Watkin *arch. journ.* XLII 144.

1016 post C. n. 577. Fragmenta duo a. 1884 rep.; titulus 34 dig. altus, circa 40 dig. longus erat, litteris bonis saeculi tertii ineuntis.

I · O *m* · D O L
R O · S A *au* G G · N N
G A · V E R *ecundus?*

Descripsi. Ediderant Bruce *Handbook* (ed. 3, 1885) p. 105 cum tabula; Watkin *arch. journ.* XLII 143, XLV 118, neuter recte; recte Bruce *arch. Ael.* XIII 357. Augustos credo Alexandrum esse et Elagabalum (cf. Eph. III p. 133 n. 100).

1017 post C. n. 578. A. 1884 rep., 6 dig. altum, 34 dig. longum, eiusdem fere aetatis.

R I B V S · C O M
R O · S A L V T E · D E
V R S E V E R

Contuli. Bruce *Handbook* 103; Watkin *arch. journ.* XLII 142.

[? *Mat*]*ribus com*[*munibus? p*]*ro salute de*[*c*(*uriae*)*? A*]*ur*(*elii*) *Severi*. Cf. infra n. 1032.

1018 post C. n. 582. Arula in fluvio Tina ad pontem Romanum a. 1889 rep., 6 dig. alta.

di B V S
V E T E R I
B V S

Misit Blair a se descriptam ediditque cum tabula *arch. Ael.* XIII 362. Alterum exemplum tituli C. n. 582.

1019 post C. n. 584. Cilurni a. 1889 rep.

ha D R I A *no antonino aug.*
pi O · P · P ·
I

Misit Blair ediditque *Proc. of the Newcastle soc. ant.* IV 114.

1020 post C. n. 584 ad C. n. 1346. Fragmentum superius a. 1882 rep. est; inferius apud *Chesterholm* rep. esse dicit Watkin, puto errore; totus titulus 49 dig. altus ita legitur.

imp. caes. l SEPT
seuero pertin A C E
august O PIO
et iuliae augus AE
cu R A N T E
eiu S · E T
p R O C

Descripsi. Watkin *arch. journ.* XL 136.

1021 post C. n. 585. A. 1884 rep., 12 dig. longum et latum, litteris saeculi tertii ineuntis.

R ER · C L
LEG · R
SEP · NIL

Descripsi. Bruce *Handbook* 104 cum tabula; Watkin *arch. journ.* XLII 142. ... *per Cl(audium)* [*Xenephontem?*] *le(gatum) pr(o)* [*pr(aetore)*, *instante*] *Sep(timio) Nil*[*o praefecto equitum*]. Nilum habes C. n. 585 a. p. C. 221: Xenephontem vel potius Xenophontem (filium opinor eius, cuius est titulus Ephesius C. III S. n. 7127) fere eodem tempore legatum fuisse ostendit miliarium infra (n. 1115) editum.

1022 post C. n. 615. In turri circiter D pass. a Cilurno orientem versus a. 1880 rep., titulus ansatus, 9 dig. longus, 6 dig. latus.

C O H I X >
P A V · A P R I

Contuli. Clayton *arch. ael.* IX 23; Watkin *arch. journ.* XXXVIII 277.

1023 Cilurni a. 1882 rep., lapis oblongus et fronte et latere inscriptus. Est autem frons 17 dig. lata, 9 dig. longa: utraque lateris facies 9 dig. longa.

T L A F P V A L P C X I I I	T V R M L A F A N

Contuli. Watkin *arch. ael.* XIII 190 cum tabula, *arch. journ.* XL 135. [Solve *tur(ma) L. A... F... p(er) val(lum) p(edes) CXIII* et *turm(a) L. A... F...* Th. M.].

1024 post C. n. 615. In muro castrorum non bene incisus.

L E G · V I · V I

Contuli. Edidit Watkin *arch. journ.* XXXVII 144; Bruce *Handbook* p. 88.

1025 lapis 32 dig. longus, 9 dig. altus litteris grandibus rudibus inscriptus.

L A Q I S
V N V S

Contuli. Watkin l. c. XL 136 male legit *lapis Iulius*.

1026 lapis ex muro extractus 18 dig. longus, 7 dig. altus.

M I L E S

Contuli. Watkin l. c. XL 136.

1027 in pariete aedificii prope fluvium.

N E I L O
avis

Contuli. Watkin l. c. XLII 143.

1028 fragmentum 11 dig. longum, a. 1886 rep.

A I I
O C
I N

Contuli. Watkin l. c. XLIV 119.

1029 in foro rep. a. 1875, in columna incisum.

B VY O

Bruce lapid. app. n. 935 p. 470 cum tabula.

1030 post C. n. 615. *Wall* — vicus est prope *Cilurnum* orientem versus — in schola fragm.

X I I
X X
M F
C V

Blair misit ediditque cum tab. *arch. Ael.* XIII. 360.

1031 post C. n. 616. In flumine Tina a. 1884 rep., lapis 36 dig. altus, 26 dig. latus, litteris punctatis: pars superior inscripta est, 16 dig. longa, 11 dig. alta. Videtur olim in eadem rupe stetisse, in qua nunc est.

Ↄ S I N C
C I N A · V O T O
N E · Q I · L I C I A T
N E

Descripsi: in fine putabam deesse nihil. Edidit Watkin *arch. journ.* XLII 143 non recte.

XLVII. PROCOLITIA.

1032 ad Eph. IV p. 201 n. 680 (ins. post C. n. 618). Lapis est 8 dig. altus, 4 dig. latus: servat *Mr. Clayton* Cilurni.

M A T
R I B V
S · C M

orrexi. Huebner secutus Watkinum dederat. Sunt qui et hic et supra . 1017 de Augustis Comedovis cogitant (C. XII 2445): eae tamen *matres* unt neque usquam in Britannia repertae. Magis crediderim fuisse *com[mu-ibus]* idque Brucio quoque (ad n. 1017) placuit. In titulo n. 1017 ab Ihmio annal. soc. Rhen. vol. 83 a. 1887 p. 174) perperam suppleri *[L]aribus Compitalibus]* iam intellegitur.

---

033 ad Eph. III p. 315 n. 189 (post C. n. 619). V. 2 lege VETNECR.

---

034 ad Eph. III p. 315 n. 190. Adde versum sextum V S L M.

1035 ad Eph. III p. 317 n. 197*b*. V. 3 lege ILVSSV: (*suis*).

1036 ad Eph. III p. 317 n. 198*h*. Habet lapis IV/S. Tum adde faciem nonam:

F

Contuli haec.

1037 post C. n. 619. A. 1889 rep. lapis 37 dig. longus, 15 dig. altus; tabula inscripta 31 dig. longa, 8 dig. alta, litteris evanidis.

NY M P H S T C V E N T I N Æ
. . . . . . T I A N V S D E C . . . . .
. . . . V O . . . R . . . .
. . . . M R . .

Blair a se descriptam misit ediditque *arch. Ael.* XIII 363.

1038 ad C. n. 620. Suspicor eundem esse titulum ac n. 129 musei Aelianensis (*arch. Ael.* XII 62 cum tabula). Si ex tabula conicere licet, fuit deo Belatucadro dedicatum.

1039 post C. n. 631. Procolitiae a. 1874 rep., *a* 12 dig. longum et latum, *b* 9 dig. longum, 3 dig. altum.

a V I
/ N E R

b T N C O M
\ R V S

Bruce lapid. app. n. 940 p. 471. *b* Bruce ligno incisum misit, negatque ntea editum esse. Mihi est C. n. 1354 aliter descriptum.

XLVIII. BORCOVICIUM (*Housesteads*).

1040. 1041 post C. n. 651. Sub clivo meridionali tumuli *the Chapel hill* arae duae cum tertio lapide sculpto — habet is figuram Martis — mense Novembri a. 1883 rep.: servat Cilurni *Mr. Clayton.*

1040. 73 dig. alta, 17 dig. lata.

D E O
M A R T I
T H I N G S O
E D V A B V S
A L A I S I A G I S
B E D E E F I — *feminae figura*
M I L E N E
E N A V G G E R
M C I V E S T V
I H A N T I
V S L M

Deo Marti Thingso et duabus Alaisiagis Bed(a)e et Fimmilen(a)e et n(uminibus Aug(ustorum) Ger(mani) cives Tuihanti v(otum) s(olverunt) l(ibentes) m(erito).

1041. 48 dig. alta, 18 dig. lata.

M A R T I · E · D V A B V S
A L A I S I A G I S · E · N · A V G
G E R C I V E S · T V I H N T I
C V N E I · F R I S I O R V M
V E R · S E R · A L E X A N D
R I A N I · V O T V M
S O L V E R V ///
L I B E N T //

Contuli. Ediderunt Clayton *arch. Ael.* X 148. 169 cum tabula, **Watkin** *arch. journ.* XLI 180. De interpretatione scripserunt Mommsen in **Hermae** vol. 19 p. 231, Huebner et Stephens *arch. Ael.* X 166 seqq., Scherer in actis minoribus Academiae regiae Borussicae 1884 p. 571 seq. 603.

1041 5 VER · SER · quid sibi velit adhuc ignotum. Coniecit Mommsen nomen castelli Vercovicium fuisse (dat sane Ravennas *Velurtion*) et fortasse inde posse derivari cunei nomen *Ver(covicianum)*. *Ser.* potest scriptum esse errore pro *Severiani*. Huebnero visum est quadratarii errore scriptum esse VER · SER pro SEVER.

1042 post C. n. 651. *Cawfields*, fragm. 17 dig. longum: nunc *Chesters*.

M A R

Blair misit ligno incisum: Watkin *arch. journ.* XL 139. Fortasse idem atque Eph. IV p. 201 n. 681.

1043 ad C. n. 661*b*. Nunc *Newcastle* in museo.

1044 post C. n. 664. *Housesteads*, nunc *Newcastle* in museo (n. 19) 8 dig. longum, 4 dig. latum.

OCAE

Contuli. Watkin *arch. journ.* XLV 119 (ex catalogo).

XLIX. VINDOLANA.

1045 ad C. n. 706. Qui vidit a. 1757 B. Peile (vide infra n. 1064) in fine v. 2 legit CI vel CNI; fuit credo CVI.

1046 post C. n. 705. Vidit B. Peile (infra n. 1064) a. 1757 una cum n. 706 lapidem inscriptum sic:

I·O·M·

1047 ad C. n. 710. Idem videtur esse atque Brucii lapid. n. 279 (*Newcastle* mus. n. 165).

1048 post C. n. 722. Fragmentum 16 dig. latum, nunc *Chesters*.

AVREL
LA · VIXII
NOS XX FILI
AVR...

Contuli. Watkin *arch. journ.* XL 136.

1049 ad C. n. 723. Initio dat D·M· Bruce lapid. n. 255 in tabula.

1050 Fragmenta Vindolanae rep. *a*. *b* a. 1878, *c* a. 1882.

a POLV
L

b SV
AG

c LL
ORVM
TAFN

Misit mihi ligno incisa Blair. Edidit Watkin *arch. journ.* *a*. *b* XXXVI 156 (misit Berrington), *c* XL 136 (non recte). Negat in *a* quicquam deesse.

L. AESICA.

1051 post C. n. 733. *Cawfields* a. 1882 rep., nunc *Chesters*, 14 dig. longus, 8 dig. altus.

>VICTORI
NI

Contuli. Clayton *arch. Ael.* IX 217 cum tabula; Watkin *arch. journ.* XL 136.

1052 *Cawfields* a. 1882 rep., nunc *Chesters*, lapis litteris rudibus exaratus. 9 dig. altus, 13 dig. longus.

CDVRTRC
IINDINESIS

Contuli. Clayton *arch. Ael.* IX 217. Eiusdem est generis ac C. n. 695. Cogitaverunt nonnulli de Durotrigibus (conf. titulos C. n. 775. 863, supra in hac Eph. IV p. 212).

LI. MAGNAE.

1053 post C. n. 746. Arula 12 dig. alta, 6 dig. lata.

DEO
/ALIT
ICAV
RO V
5 OTV

Bruce *arch. Ael.* XI 232 cum tabula; Watkin *arch. journ.* XLIV 117, qui legit *deo* [*B*]*aliticauro votu*(*m*). Notum est huius dei nomen varie scribi, velut *Belatucairo* (C. 746), *Blatucairo* (C. 295; vide supra n. 953).

1054 post C. n. 756. Arula a. 1886 rep., 12 dig. alta, 7 dig. lata, litteris evanidis, nunc *Chesters*.

femina
sacrificans
MATRIB
NTIVE

Contuli. Bruce *arch. Ael.* XII 286 cum tabula, Watkin *arch. journ.* XLIV 118.

1055 ad C. n. 764. Rep. esse denuo prope *Shotton* in com. *Durham* testatur Watkin *arch. journ.* XII 183. Nunc est *Newcastle* in museo, ubi vidi.

1056 post C. n. 768. Arula 8 dig. alta, 4 dig. lata, una cum n. 1054 rep. et servata.

DIBVS VITE
. . . . . .
. . . . . VS
L · M ·

Ediderunt iidem qui n. 1054.

1057 post C. n. 756. *Caervoran* (ut videtur) rep., arula 9 dig. alta, 6 dig. lata, nunc *Chesters*.

DIBVS
NIITIIR
IBVS
VTM

Descripsi.

1058 post C. n. 777. *Greenhead* in turri per lineam valli a. 1883 rep.

COH · III
. . . . .

Watkin *arch. journ.* XLI 180.

1059 ibidem: nunc *Newcastle* in museo (n. 203), 13 dig. longus, 8 altus.

COH V
7 IVLI · VALE

Descripsi. *Proceedings of Newcastle soc. ant.* II 128 cum tabula; Watkin *arch. journ.* XLIII 281.

1060 post C. n. 782. *Caervoran* a. 1887 rep., *built into the wall of a farm-house*, 36 dig. longus, ansatus.

⟩ FELICIS
P X X P

Bruce *arch. Ael.* XIII 197; Watkin *arch. journ.* XLV 167.

1061. 1062 post C. n. 797. In *Blenkinsopp Castle* dum muri renovantur a. 1880 cum aliis lapidibus Romanis rep. inscriptos hos duos servat dominus praedii *Coulson*.

1061

D M
LIFANA · B
CI · FILIA · Vix
IT · ANN
L · SENO
LVS · AVun
CVLVS fe
CIT . .

1062

TPO
SVISL · ·

Watkin *arch. journ.* XXXVIII 278 (misit Coulson).

1063 post C. n. 797. Fragmenta a. 1887 rep.

I D L — NE I
VSPA — IAAƎ

Bruce *arch. Ael.* XIII 198 cum tabula; Watkin *arch. journ.* XLV 167.

1064—1070 Accesserunt denique tituli hodie, quod sciam, amissi ii quos vir rev. B. Peile in epistula m. Novembri a. 1757 scripta Jacobo Jurin misit, editi nuper a W. C. Lukis *Family Memoirs of W. Stukely* III 137 (*Publications of the Surtees Society* vol. 80); inde Watkin *arch. journ.* XLV 169. Titulos duos, quos Peile Vindolanae attribuit, dedimus supra nn. 1045. 1046, reliquos Magnis adscriptos subiecimus; sed de loco parum constare inde colligas, quod in his exhibet C. n. 960 Netherbiensem.

1064

DEO
VETIRIV

Fortasse est C. n. 727 Aesicae rep.

1065

COH : BARVORVM

lege BATVORVM.

1066

X X I
AVRIL . . . . .
MATIRL . . . . .
RISSIMEP . . . .

1067

. . . RI . . . TE . . .

1068 . . . O R I P . . .

1069 *This stone was carried to London, being found two years ago.*

C O H I I I) C—L : A V G .
V S T A V I

1070 *This was found at a* turris per vallum, *northwest from Walltown.*

C O H : I I I
Ↄ S O C E L U A N A

LI. AMBOGLANNA.

1071 post C. n. 813. Amboglannae a. 1886 rep., ara 50 dig. alta, 21 dig. lata, litteris bonis.

I O M
C O H Ī A E L D A
C O R C C A I V L
M A R C E L L I
N V S L E G Ī Ī
5 A V G

Bruce *arch. Ael.* XII 288 cum tabula; Ferguson *Proc. soc. ant.* VIII (1886) 209; Watkin *arch. journ.* XLIV 119 et *Transactions of the Cumberland and Westmoreland ant. soc.* IX 294; Mowat *Bull. epigr.* 1886 p. 253.

2 solve c(*uius*) c(*uram*) a(*git*); non recte Mowat *C. Ca*[*m*](*ius*) legit. — 4 deficit fortasse post cognomen nota centurionis.

1072 ad C. n. 833. Praeponenda esse v. 2 sigla duo 77 admonet Hooppell apud Watkin *arch. journ.* XLI 187.

1073 ad C. n. 842. V. 3 adde F(*ecit*) teste Brucio lapid. n. 394.

1074 post C. n. 847. *Over Denton* a. 1883 rep., nunc in hortis rectorum: est 11 dig. longus, 10 dig. altus.

C O H Ī
Ↄ O P S I L I

Lectio certa est. Watkin *arch. journ.* XLI 180 (misit Hooppell); Bruce *Handbook* 193 cum tabula, non recte. Correxit Blair.

1075 post C. n. 859. Olim *at Willowford farm*, nunc at *Naworth Castle*, 17 dig. longus et latus.

Ↄ COCCEI
REGVLI

Ectypum vidi. Bruce *Proceedings of Newcastle ant. soc.* II 8. 215 et *arch. Ael.* XI 121; Watkin *arch. journ.* XLII 144.

1076 olim in *Newhall*, nunc *Naworth Castle*, 12 dig. longus.

COH I I
Ↄ LAETIN

Ectypum vidi. Ediderunt iidem ibidem.

1077 rep. *between Gap and Chapelhouse* servat *Mr. J. Armstrong*, 11 dig. longus, 28 dig. latus.

COH VI
) CALEDO
NI SECVND

Ediderunt iidem ibidem.

1078 post C. n. 870. *Over Denton* in ecclesia instauranda a. 1881 rep., ara 32 dig. alta, 15 dig. lata.

versus quinque evanidi
STRI

Watkin *arch. journ.* XXXIX 358; Blair *Proceedings of the Newcastle soc. ant.* II 215; R. S. Ferguson *Proc. soc. ant.* IX 60. Aram fortasse dedicavit ....]*s tri*[*b*(*unus*)].

1079 Amboglannae fragm. a. 1883 detectum.

A I
Q Q V
OCLI

Watkin *arch. journ.* XLI 180 (misit Hooppell).

LII. CASTLESTEADS.

1080 ad C. n. 877. Testimoniis adde codicem Oxoniensem (Bodl. bibl., Rawl. B 206) quem olim habebat T. Hearne. Servata tum a Gilpino in *Whitechurch* una cum aliis Gilpinianis periisse videtur. Ibi vv. 3—5 ita dantur.

G · P · VOL....
V · S · HOSRIIS
TRIB · EQ

Dixi de codice *Proc. of the Newcastle Soc. Ant.* IV (1889) 116—7.

1081 post C. n. 887. *Walton-House-Station* arae pars, 12 dig. alta, 9 dig. lata, a. 1748 rep.: periit.

MATRI
BVSTP
MAP

Matribus t[ra]ma[rinis.

R. Gilpin Wardio misit in epist. m. Decembri a. 1748 scripta, adservata una cum Wardii exemplo libri Horsleyani in museo Britannico. Inde Watkin *arch. journ.* XLI 184.

LV. LVGVVALLIVM.

Reperta sunt hic praeter alia stationis Romanae vestigia multa tituli duo qui sequuntur.

1082 *Annetwell Street* a. 1878 rep., lapis 13 dig. altus, 8 dig. latus, litteris parvis et vix legendis. Est in museo urbano.

Genius
in l. cornucopiae
in d. pateram tenens

. . . .
BASSI . . . C . . R . . F
DOM . . . . .

Contuli. Watkin *arch. journ.* XXXVI 154 (misit Ferguson).

1083 *Spring Garden Bowling Green* a. 1885 rep., extra stationem Romanam, lapis 56 dig. altus, 38 dig. latus. Titulus est ansatus, 8 dig. altus, 13 dig. latus. Est in museo urbano.

anaglyphum
puellae

D I S
VACIA INF
ANS AN III

Contuli. Ferguson *Proc. soc. ant.* X (1885) et *Transactions of the Westmoreland and Cumberland ant. soc.* VIII (1886) 317 et *arch. Ael.* XI 127 cum tabula; Watkin *arch. journ.* XLIII 283.

LVI. BURGH UPON SANDS.

1084 post C. n. 938. *Burgh upon Sands* a. 1881 rep., nunc *Carlisle* in museo ara 10 dig. alta, 6 dig. lata.

M A R T I
B E L A T V
C A D S A C T
A A A I V S

Descripsi: in v. 4 fortasse pro litteris est ornamentum. W. T. Watkin *arch. journ.* XXXIX (1882) 358; Ferguson *Proc. soc. ant.* IX (1882) 60.
Marti Belatucad(ro) sa(n)ct(um).

1085 post C. n. 945. *Beaumont* prope *Burgh upon Sands* a. 1886 rep. fragmenta duo.

Proceedings of the Newcastle ant. soc. II 239 cum tabula; Watkin *arch. journ.* XLIV (1887) 121.

1086 ad C. n. 952. Eph. III p. 136. Denuo rep. est a. 1879: nunc *Carlisle* in museo: lapis 17 dig. longus, 9 dig. latus. 1—3 lege sic:

. . . . . O N I A N V S D E D . . .
. . E D D A T E V T // E T V R A Q V A //// T V S
S V P P L E A T V O T I S F I D E M

Contuli. Edidit primum J. Smith *Cumberland Pacquet* d. 5 m. Ian. a. 1791: nuper Ferguson *Proc. soc. ant.* VIII (1879) 205; Watkin *arch. journ.* XXXVII 148. Supplet Mc. Caul:
... *ded[ico: s]ed date ut [f]etura qua[es]tus suppleat votis fidem.* Carmen est.

LIX—LXVII. BRITANNIA SEPTENTRIONALIS ET CALEDONIA.

1087 post C. n. 960. *Netherby* a. 1882 rep.

D E O
H · N E
T I R I

Brucio misit F. Graham.

1088 post C. n. 1025. Habitanci: deinde *Alnwick*, nunc *Newcastle* in museo (n. 195) 17 dig. altus et latus.

d · M
CCA
u IXIT VITA
b ƆNA ANNIS
XXX

Contuli. Watkin *arch. journ.* XXXVI 155.

1089 post C. n. 1064. *Birrens* arula a. 1886 rep. 10 dig. alta: servat Mr. Irving.

FORTV
NAE VO
TVM

Proceedings of the Newcastle soc. ant. III 9 adiecta tabula.

1090 ad C. n. 1071. Servat *Mr. Irving* in villa *Burnfoot Hall*: edidit Hodgkin *arch. Ael.* XII 102 cum tabula. In v. 6 lege PRÆEST · C · SL.

1091 post C. n. 1079. Ibidem fragmentum *of a highly ornamented slab.*

M A*tribus*
S A

Watkin *arch. journ.* XLIV (1887) 122.

1092 post C. n. 1087. Ad Eph. IV p. 204 n. 691.

I O M V E //
LLATIO RETO
RVM GAESA
Q · C · A · IVL
SEVER · TRIB

I(ovi) o(ptimo) m(aximo) ve[xi]llatio R(a)etorum Gaesa(torum), q(uorum c(uram) a(git) Iul(ius) Sever(us) trib(unus).

Recognovi ad ectypum gypso factum, quod *Newcastle* in museo (n. 208) prostat. Bruce *Athenaeum* m. Mai 1885, *arch. Ael.* XI 123, eodem ectypo usus; inde Watkin *arch. journ.* XLII 158 qui observat in praedio vicino *Cappuck Farm* pleraque Romanae stationis vestigia reperiri.

[De *Raetis gaesatis*, quorum in Britannia item meminit titulus C. n. 1002, quae testimonia praeterea extant, composui in Hermae vol. XXII p. 549. Th. M.]

1093 ad C. n. 1103 (ins. ante 1109). Repperit vir rev. Iac. Robb a. 1736 *hard by the Roman fort of Barhill*, deditque universitati Glasgoviensi, ubi exstat. Edita est primum in eph. *Daily Gazetteer* d. 7 m. Sept. a. 1736, ubi male legitur:

culter D E O M A R T I *patera*
C A M I L L V S C

Inde inter Stukeleii schedas W. C. Lukis *Family Memoirs of W. Stukely* III 412 (*Surtees Soc. Publications* vol. 80). Ex schedis una cum Wardii exemplari libri Horsleyani in museo Brit. servatis Watkin *arch. journ.* XLI 184.

1094 ad C. n. 1126. Extrema:

LEG · XX · VAL · VIC · F·
PER · MIL · P · III

exhibet Anon. in cod. mus. Brit. Cotton Iulius F. vi (F. G. Kenyon mea causa descripsit).

LXVIII—LXXIV. VIAE PVBLICAE.

Quae dicitur (C. p. 207) via iuxta oram maritimam Regnorum fuisse, ea nulla est. Dixi de re *arch. journ.* XLVI. 70 et *archaeological review* 1, 440.

1095 post C. n. 1147. *Tintagel* in ora septentrionali comitatus *Cornwall*, *used as a lichstone at the eastern entrance to the church yard*, lapis 60 dig. altus, 12 dig. latus; in superiore parte litteras has habere dicitur evanidas

I M P C Q
V A
L I C L I C I N

Descripsit et ectypa plumbo facta misit W. Iago Bodminensis. Ipse in ectypis tantum litteras CQVA distinguebam. [Haec si recte excepta essent, duo tituli contaminati forent Galerii Valerii Maximiani et Liciniani Licinii. TH. M.]

Viam fuisse Romanam ad septentrionalem Cornwalliae oram affirmaverunt et alii et Borlase *antiquities* 306 et J. Maclean *Trigg Minor* (London 1868—79) I 484, III 8, nec desunt ibi vestigia Romanorum.

1096 post C. n. 1152. A Calleva duo m. p. occid. versus lapis est sermone rustico *Impstone* dictus, in quo litterae esse dicuntur hae

I M P

Gent. mag. 1838 I 195. Memorat Stukeleius itin. curiosum (ed. 2, 1776) p. 179; ipse non vidit.

1097 post C. n. 1156. Miliarium Lindi rep. a. 1879 *in making the new drain along the Bailgate*: nunc in claustro cathedralis ecclesiae. Circiter octo pedes altum est.

I M P C A E S
M A R C o
P I Λ O Ṅ o — p. C. 265|267.
V I C T Œ I
N O P F I N V
A V G P O N /
M A̤ X
T R P·P P
A·L·S·M
P. X·IIII

Contuli. Io. Wordsworth *Papers of the associated arch. soc.* XV (1879) p. 13 seqq. cum fig.; inde W. T. Watkin *arch. journ.* XXXVII (1880) 139.
9. 10 solve *a L(indo) S(egelocum) m(ilia) p(assuum) XIII.* Congruit lapis cum Itin. Ant. p. 475 Wess. Segeloci (*Littleborough*) et titulus evanidus a. 1718 repertus est (Eph. III p. 199 n. 673; conferatur titulus Eph. IV p. 120 n. 71 fortasse idem) et multa vestigia Romana, patellae, nummi, alia.

1098 ad C. n. 1159. Miliarii tria latera inscripta esse ait Westwood Lapid. Walliae p. 42 cum tabulis et haec addenda sane evanida:

I M M	I M P P C
C Δ R o	D I O
N O R I	C L E T I
L I L O	Λ N O
F A	M Λ R C
G	Ʌ/ R E
	O A

1099. 1100 post C. n. 1164. Rep. inter Bangor et Caerhyn ad vicum *Rhiwiau* in agro q. d. *Caegwag* prope *Llanfairfechan* a. 1883; servantur in museo Britannico.

1099. 80 dig. altum, 19 dig. diam.

IMP · CAES · TRAI·
ANVS · HADRIANVS
AVG · P · M · TR · P/
P · P · COS · III ·
A KANOVIo
M · P · VIII ·

1100. 23 dig. altum, 16 dig. diam.

IMP · P CAES
L SEP SEVERVS
P P · ET · M · AVR
ANTONINVS
AVGG · ET · P
septimius geta ....
a kanovio
m. p. viii

Descripsi. Ediderunt Bruce *arch. Ael.* IX 221 cum figura; Watkin *arch. journ.* XLI 174; Th. North *Proc. soc. ant.* IX (1882) 263.

Canovii meminerunt itinerarium Antonini p. 482, ubi dicitur *Conovio*, et Ravennas 5, 31, ubi est *Canubio*, cf. C. p. 43. Mansionem hanc ad *Caerhyn* fuisse coniecit olim Horsley, nunc demonstrant haec miliaria, VIII scilicet m. p. ab eo vico reperta. Prodierunt ibi praeter fundamenta aedificiorum legionis XX tegulae (C. n. 19*, infra n. 1125) et patellae (C. n. 1336, 806), fortasse etiam massa aenea (C. n. 1200), quam tamen O. W. Stanley ad *Aberfraw* in insula *Anglesey* repertam esse volt. Vestigia quoque viae Romanae inter *Rhiwiau* et *Caerhyn* adhuc superesse G. W. Shrubsole mihi affirmat.

1101 ad C. n. 1165. Servari Herefordi in museo urbico docuit me H. C. Moore. Edd. H. Bull *Transact. of the Woolhope Club* 1882 p. 247 adiecta tabula et W. T. Watkin *arch. journ.* XXXVII 147, hic perperam coniciens legendum esse v. 5 *ab Uri*[*conio*].

1102 ad C. n. 1168 (Eph. III p. 139). Servatur *Derby* in museo urbico, ubi vidi; columna est 23 dig. alta, 9 dig. diam.

RB POT ES
P P ANAVIONE
M P X

Collato, quem primus attulit Watkin, titulo Fulginate Henzeni 6947 censitoris *Brittonum Anavion*[*ensium*] Mowat (*Bull. epigr.* V 324) vidit legendum esse *Anavione.*

1103 ad C. n. 1169. Nunc Ratis in museo; recens manus litteras male restauravit.

1104. 1105 post C. n. 1170. *Castleford* prope *Pontefract* ad viam Romanam inter *Tadcaster* et Danum (C. p. 54) a. 1880 rep.; servat Brewerton in *Halfacres*. Lapis est 54 dig. altus, 12 dig. in diam., inscriptus bis.

1104

IMP · C
C · M · Q
DECIO
. . . .

1105 lapide inverso:

IMPP
/ / / C · VIBIO
GALLO · ET · C · V
VOLVSIA
NO · P · F ·
AVGG · EB
/ / / / /
XXI

Watkin *arch. journ.* XLII 154, supplens in fine *Eb*[*uraco m*(*ilia*) *p*(*assuum*)] *XXI*. Sed lectio incerta esse videtur.

1106 ad C. n. 1173. 1174. Edidit Watkin *Lancashire* p. 183—184. Servatur n. 1174 *at Lunecliffe by Mr. E. B. Dawson.* 1173 v. 4 legit Watkin l. c. M · P · III.

1107 ad C. n. 1175. Mowat *Bull. epigr.* V (1885) 35 et *Proceedings of the Newcastle soc. ant.* II 14 solvit 3 *k*(*astris*) *m*(*ilia*) cet.

1108—1114 post C. n. 1187. *Crindledykes* prope Vindolanam ad viam vallarem, mille p. orientem versus ab C. n. 1187, a. 1885 reperta sunt miliaria septem, integra alia, alia fracta: servantur in *Chesters*.

1108 columna 54 dig. alta, 7 dig. in diam.

IMP CA
SEVR
PIO
COS PP CVR
///////
le GXG
MPXIIII

1109 tabula 28 dig. longa, 16 dig. lata.

M AVR
PRoBVS
P F INVIC
AVG

1110 columna 62 dig. alta, 14 dig. diam.; litteris rudibus.

IMP
CAE
MAXI
ANO
AVG
NOB
CAES

Cf. C. VIII 10396: *d. n. Aur. Val. Maximiano invicto p. f. Aug. p. m. nobilissimo Caes.*

1111 columna 42 dig. alta, 11 dig. diam.

IMP
//////
VAL
CNSTANTIN
P · F
INV
N G
DIVI
constanti
pii aug.
filio

1112 columna tabulam exhibens 38 dig. altam, 14 dig. latam.

IMP CAES
FLAV VAL
CNSTANTINO
PIO F / / NOB
CAESARI
DIVI
CONSTANTI
PII AVG
FIŁO

v. 4 incertus est.

1113 I M/

1114 in basi columnae litteris magnis.

L I

Fortasse *m. p.*] *LI*, non *l(euga) I*, quod voluit Bruce.

Descripsi omnes. Ediderunt Bruce *arch. Ael.* XI 130; Watkin *arch. journ.* XLIII 277 (n. 1108. 1112 non recte). De n. 1112 dixi *Proceedings of the Newcastle soc. ant.* IV 35.

1115 post C. n. 1187. *Cawfields* columna 45 dig. alta, 16 dig. diam., a. 1882 rep.; nunc *Chesters*.

I M P C A E S MR E L
S E V E R A L E X MD R O
P I FEL NG P M TR P
COS P P CVR C X E NE P H O N
T E L E G N G R R
I I I T M P XVIII

Contuli. Clayton *arch. Ael.* IX 211 cum tabula.
4 legatus redit supra n. 1021. — 6 conicit Io. Wordsworth, qui inspexit, A PET(*rianis*).
Castlesteads, ubi Huebner (C. p. 151) Petrianas ponit, a *Cawfields* abest m. p. circiter XVS.

1116 ibidem una cum praecedente reperta et servata, columnae pars 55 dig. alta, 16 dig. diam., litteris rudibus et evanidis et parum certis:

C A E S
N V B F
R I A N
A V G

Descripsi; 2 pro B fortasse legi potest S. Hadriani esse non credo; cogitandum potius de Floriano (cf. C. n. 1156).

LXXV. PRIVILEGIA MILITVM VETERANORVMQVE.

1117 post C. n. 1195 (cf. Eph. V p. 96).

Rep. a. 1879 inter rudera castelli Cilurni *in the eastern guard-chamber of the southern gateway* BRVCE. Nunc in museo Britannico.

intus: tabella prior

HAD
ON T A
IO PIVS
IM S IIII
E Q ET PED
GALPROCETI
CLLT ET Ī HISP ET
ET ĪF IDET II GALET
BRAC ET IIII LING
BRITTANSVBPAPIR
EMER DIM HON MIS
SVNT C R Q VI EORV
CONVB CVM VXOR
● CVMESTCIV IIS D

extrinsecus: tabella prior.

AESAR DIVI HADRIANI F DIVI ●
PART NEPOS DIVI NERVAE PRO
LIVSHADRIANVSANTONINVS
ONTMAXTRPOT VIIII IMP II COS IIII PP
EDIT QVI MILITAVER IN ALIS III
AE APPELLAVGGALLPROCVLETĪ
ETĪHISP ASTVR ETĪCELTIB
AETIA DACOR ET Ī AELIA
CLASSICA ARD ET II GALLOR ET II ET
VI NERVE CET IIII LING ET IIII GALL
ETSVNTINB NNIA SVB PAPIRIO AETI *sic*
ANOQVINQ NTI / TIPENDEMERIT

Contuli. Ediderunt Bruce *arch. Ael.* VIII (1880) 211 cum tabula et *Hand-book to the Wall* (ed. 3 1885) 261; W. T. Watkin *arch. journ.* XXXVII (1880) 143; R. Mowat *Bull. epigr.* II (1882) 271 cum tabula.

[*Imp C*]*aesar, divi Hadriani f., divi* [*Traiani*] *Part(hici) nepos, divi Nervae pro(nepos), T. A*[*e*]*lius Hadrianus Antoninus* [*Aug(ustus)*] *Pius* [*p*]*ont(ifex) max(imus), tr(ibunicia) pot(estate) VIIII, imp(erator) II, co(n)s(ul) IIII p(ater) p(atriae).*

eq(uitibus) et ped(itibus) qui militaver(unt) in alis III [*et cohort(ibus) XI qu*]*ae appellantur Aug(usta) Gall(orum) Procul(eiana) et I . . . . . et I Hisp(anorum) Astur(um); et I Celtib(erorum) et I Hisp(anorum) et* [*I*] *Ae*[*l(ia)*] *Dacor(um) et I Aelia classica et I fid(a)* [*V*]*ardullorum et II Gallor(um) et II et VI Nerv(iorum) e*[*t III*] *Brac(araugustanorum) et IIII Ling(onum) et IIII Gall(orum) et sunt in Brittannia sub Papirio Ae*[*l*]*iano quinq*[*ue et vi-gi*]*nti* [*s*]*tipend(is) emerit(is) dimissis hon(esta) mis*[*sione*], [*quorum nomina sub-scripta*] *sunt, c(ivitatem) R(omanam), qui eoru*[*m non haberent, dedit, et*] *co-nub(ium) cum uxori*[*bus, quas tunc habuissent*], *cum est civitas iis d*[*ata*] ...

Vide quae adnotavit Mommsenus Eph. l. c.

1118 (post C. n. 1195). Cf. Eph. V p. 98.

Fragmenta duo una cum praecedente rep: nunc in museo Britannico.

intus

I
H O
R O M
V X Q V
A V T C V

extrinsecus

*di*VITRAIANIPAR
TAELIVS
NTMAX
P

Contuli. Ediderunt iidem.

1119 ad Eph. III p. 140 n. 120 (ins. post C. n. 1195; cf. C. vol. III p. 901, Eph. III p. 187, V p. 92).

Servatur iam in oppido *Huntingdon* in museo societatis litterariae, ubi contuli. Intus v. 1. 2 legebam:

//IIΛ
ETIĪIE

Ultimum elementum fractum magis P fuit quam C. Extrinsecus lege v. 4 VLI SINGVLAS, v. 5 init. TILARTIDIO cet.

Coniecturas affert Mowat *Bull. epigr.* 3 (1883), 24. 309.

LXXVI. MASSAE ARGENTI AERIS PLUMBI.

1120 ad C. n. 1203. V. I. Vaillant *un saumon de plomb antique* (Boulogne 8. 1888) ectypo usus legit in latere posteriore CNPASCIƧ; mihi collato plumbo ultimum elementum incertum visum est.

1121 post C. n. 1205. Devae in *the Roodeye* ubi portus videtur fuisse, massa plumbi a. 1886 rep., 20 dig. longa, 4 dig. lata: pondus est 192 libr. Angl.; nunc Devae in museo.

in facie superiore IMP VESPAVG V · T · IMP III // a. p. Chr. 74

in latere DE CEAИGI

Descripsi. Watkin *arch. journ.* XLIV 124, *Cheshire* 163; Shrubsole *Journ. of Chester archaeol. soc.* I 9 adiecta tabula.

LXXVII. TEGVLAE.

1122 ad C. n. 1223. Accesserunt hae:

a Ebchester.

LEG · VI · V

b South Shields.

LE · VI · V

c Eburaci in sarcophago tegulicio rep., nunc *Sheffield* in museo (Catal. p. 128).

L E G · V I · V I T · P · F · *sic*

a. b Watkin *arch. journ.* XLI 177, *b* vidi, *c* ectypum misit musei curator Bateman.

1123 ad C. n. 1224*e*. Tegulas ita inscriptas (LEG · IX · VIC) una cum n. 243 Eburaci repertas esse errore omnino affirmat Stukeleius in diario, quod edidit W. C. Lukis *Family Memoirs of Stukely* III 379 (*Publications of the Surtees soc.* vol. LXXX).

1124 ad Eph. IV p. 206 n. 695. Servatur Ratis in museo urbico ubi vidi; repertam esse *in the Friars*, *Leicester*, a. 1854 ex annalibus musei effecit M. Browne, musei curator. Lectio, quae certa est sic: IIIV⅃, videtur non legionem octavam significare, sed solum numerum LVIII. Edidit cum tabula Th. Wright *Intellectual Observer* II (1863) 177.

1125 ad C. n. 1225 *a. b. c.*

a Prostant tegulae Devae rep. LEG. XX tantum inscriptae in museo Devensi, ubi vidi: edidit cum tabula Watkin *Cheshire* p. 221.

b Prodierunt quoque ad *Caerhyn* in Cambria teste Lee *Chronicon Ce-trense* cap. I. Mutilas huius legionis tegulas ibi repertas esse notum est ex Camdeno, Wardio, aliis. Cf. C. n. 19* ubi de leg. II cogitare noli.

c Prodiisse in *Crue* prope *Holt*, in Cambriae finibus inter Devam et *Malpas*, a. 1630 ex mss. Harleianis in museo Britannico servatis (2111. 21. 2014, 31) eruit Watkin *Cheshire* p. 306, *arch. journ.* XLIV 127.

Addenda est tegula Devae rep. *having this inscription in full words*, si credis:

L E G I O V I G E S I M A V I C T R I X

R. Holme *The Academy of Armory* (Chester a. 1688) III 464: inde Watkin *Cheshire* p. 116.

1126 ad Eph. IV p. 206 n. 694*a* (ins. post C. n. 1225). Alia pars tegulae, ut videtur, similis Devae rep. est in *Black Friars* a. 1886, nunc in museo.

Λ
O Ϙ O P R

Descripsi. Watkin *arch. journ.* XLIV 125, *Cheshire* p. 320.

1127 ad C. n. 1231. Tegulae a. 1865 in *Slack* rep., prostant Eburaci in museo duae, *Halifax* in museo tres integrae, fragmenta octo.

C O H I I I I B R E

Descripsi. In Catalogo Eburacensi p. 128 COH III BRE, non recte. Testimoniis addendum quod ait J. K. Walker *gent. mag.* 1852 I 271 se tegulas ita inscriptas in loco *the Ealdfields* dicto prope *Slack* repperisse. Confer quae dicit Mommsen in Hermae vol. XIX p. 215. De reliquiis a. 1865 prope *Slack* repertis confer Th. Wright *Intellectual Observer* VIII (1866) 473.

1128 ad C. n. 1233. Servatur in *Worden Hall.* Edidit Watkin *Lancashire* p. 176 cum tabula.

1129 post C. n. 1235. *Titsey* (*East Surrey*) a. 1879 inter reliquias aedificii Romani.

APENDNI

G. L. Gower *Proc. soc. ant.* VIII (1879) 211; Watkin *arch. journ.* XXXVII 154.

1130 ad C. n. 1236. 1237. Servantur in *Cirencester* in museo, ubi vidi.

a ARVERI *b* ARVE

1131 ad C. n. 1240. Rep. esse a. 1752 in *Lancaster* in sarcophago tegulicio testatur Sam. Peele in epistula ad Stukeleium scripta m. Ian. a. 1753: epistulam edidit W. C. Lukis *Family Memoirs of Stukely* III 240 (*Publications of the Surtees Society* vol. 76); inde Watkin *arch. journ.* XLII 88. Origo demonstrat easdem esse ac C. n. 1233. In sarcophago adfuerunt nummi Valentis et Honorii.

1132 post C. n. 1240. *Bainesse* prope *Catterick* (C. p. 67) tegulae multae circa a. 1850 rep.

BSAR

Longstaffe *Richmondshire* (1852) p. 46; inde, ut puto, Watkin *arch. journ.* XLIV 127. Hic conicit legendum esse [*al*(*a*)]*Sar*(*matarum*); cf. C. n. 229. 230.

1133 post C. n. 1241. Devae in *Whitefriars* a. 1884 rep., nunc in museo, litteris optimis.

Iuliu[*s*] ....

Descripsi. Watkin *Cheshire* p. 120 cum tabula, *arch. journ.* XLII 148.

1134 post C. n. 1246. *Lydney* (C. p. 42) ubi exstant, *two roofing tiles.*

L · L · Q ·

Watkin *arch. journ.* XXXVIII 295 (misit Berrington).

1135 post C. n. 1248. *Binchester* a. 1879 rep., *fluetile.*

MPP

Ectypum vidi. Watkin *arch. journ.* XXXVII 141 (misit Berrington); cf. C. n. 1248.

1136 post C. n. 1250. Lindi a. 1881 rep., *in fine characters within a label.*

C · VIB · EXO

Watkin *arch. journ.* XXXIX 362, XLI 188 (misit Hooppell).

1137 post C. n. 1254. *Woodchester* (C. n. 77) teg. parietinae duo.

a XXXXIIII
b XXXXVI

Arch. journ. XVII 271, inde Watkin ibidem XLV 186.

1138 post C. n. 1254. Devae in *Newgate street* tegulae duae; a servat doctor Taylor.

a ANTO *b* ANTO

a. Descripsi. Edidit utramque Watkin *arch. journ.* XLIII 289. Supplet [*leg. XX. v. v.*] *Anto(niniana)*, collato C. n. 1222*h*, ubi item *Ant(oniniana)* solvit.

Scariphatas habes hasce:

1139 ad Eph. Epigr. IV p. 208 n. 703 (post C. n. 1254). Eburaci a. 1737 rep., *a piece of burnt clay two feet long and a foot wide with ledges on each side*, in medio

POLIO
COLEGIO
FELICTER

Franciscus Drake in epist. quadam m. Iunio a. 1737 ad Stukeleium scripta (*Surtees Society's Publications* 80 p. 328 cum tabula); inde Watkin *arch. journ.* XLV 185.

1140 Eburaci m. Iunio a. 1740 *at Mr. Drake's I saw a bit of a large flat gutter tile, inscribed thus as with the workman's finger in the moist clay before dryed* STVK.

GENIO LOCI
FELICITER

W. Stukely in diario: edidit W. C. Lukis in *the Publications of the Surtees Society* vol. 80 p. 379.

Evidenter eadem male excepta aut ab altero utro auctore aut ab utroque.

1141 Londinii in *Warwick Lane* a. 1886 rep., 18 dig. longa, 12 dig. lata: nunc in museo urbico *the Guildhall.*

AVSTALIS
DIBVSXIII
VAGATVRSIB
COTIDIM

Descripsi: tegula integra est. In v. 2 post DIBVS alii V legunt; est potius XIII. Ediderunt J. E. Price *Proc. soc. ant.* XI (1886) 179; Watkin *arch. journ.* XLIV 126 (misit White); C. R. Smith et Mowat *Bull. epigr.* VI, 198. 250.

1142 *Bignor* tegulae litteris cursivis scariphatae.

a L · C · C ·

b ꓛRSVE·

a. A. J. K(empe) *gent. mag.* 1845 II 124; inde C. Wright *History of Arundel Castle* (London 1818) p. 159; hic male L · L · C ·
b. Watkin *arch. journ.* XXXVII 139 (Berrington misit).

1143 *Leicester* prope *High Cross street* a. 1883 rep., tegula cava; in facie — 17 dig. longa, 6 dig. lata est — scariphatum est:

PRIMUS
FECIT
X

Contuli. Watkin *arch. journ.* XLI 183.
Primus fecit (decem?)

1144 ad Eph. IV p. 208 n. 704. *South Shields*. Edidit cum tabula Bruce *arch. Ael.* X 251. Omisi ibidem relatas *a* et *b*, item alia duo fragmenta non repraesentanda recte nisi incisa in tabulis. Praeterea rep. sunt hae:
a. 17 dig. longa et lata.

CALVI
FILIAX

Calvi filia (sextarium).

b. TEGLA

c. \ERIANVS

Edidit Bruce l. c.; Watkin *arch. journ.* XXXIX 360, XLI 177. *a* interpretatus est Zangemeister ectypo usus.

1145 *Chesters* a. 1888 rep. 6 dig. longa.

ICEITC

Descripsi.

1146 *Binchester* in tegula scariphatum.

ARMEAMIDOCVII

W. T. Watkin *arch. journ.* XXXIX (1882) 361 (misit Hooppell). Lectio incerta est.

LXXVIII. TESSERAE.

1147 post C. n. 1265. Camuloduni repertas aliquot tesseras rotundas fictiles servat *Mr. Joslin*: diam. sunt omnes circ. 2 dig.

a VAK *c* X

b B *d* I

Descripsi. Noli putare novicias esse.

LXXIX. PLVMBO INSCRIPTA.

1148 ad C. n. 1268. Legendum esse VIG pro VIC, ut *cohors vigilum* significetur, ait Watkin in ephemeride *the Academy* 1885 n. 663 p. 52, *arch. journ.* XLII 157, *Cheshire* p. 164 cum tabula.

1149 post C. n. 1272. *Richborough* (Rutupiis) rep. *in a rubbish pit* extra castra signacula duo plumbea, nummorum simillima; ubi extent ignoro, neque enim servat museum Mayeri Liverpoolii. Vestigia lini cum supersint, signacula illa aut ad portoria pertinuerunt aut ad epistulas, quod mavult Smith. Ostendebant caput Constantini magni laureatum, circa titulum:

CONSTANTINVS P AVG

Mayero dedit Rolfe. Edidit C. R. Smith *Coll. ant.* VI 120 qui vidit.

1150 *Chesters* ubi extat, lamella plumbea diam. 1¾ dig.

IBIMVS

Descripsi.

1151 *Horsley* prope Habitancium patera plumbea a. 1885 rep. In fundo scariphatum.

TA‹ITI

Proceedings of the Newcastle soc. ant. II 64. 153 cum tabula: inde Watkin *arch. journ.* XLIII 280.

1152 ad C. n. 1269 (add. p. 313, Eph. III p. 144, IV p. 209). Tesserae Broughianae prostant Oxonii in museo Ashmoleano septendecim, Eburaci in museo octo. Reliquae cum adhuc apud privatos lateant, paucas quas vidi et ab editis vix differentes edere nolui, satis habens subicere tres repertas in locis, e quibus adhuc prodierant nullae, scilicet duas Bremeni, servatas nunc Newcastle in museo:

a MV — CFI / I)D TX

b ·PH — IID *vel* IVV

tertiam Cilurni:

+G+ / A. N / Q — CI / IVES

Bremenienses edidit Watkin *arch. journ.* XXXVIII 146; Cilurnensem misit Blair ediditque cum tab. *arch. Ael.* XIII. 362.

1153 ad Eph. III p. 145 n. 129 (post C. n. 1269). Sigillum plumbeum a. 1873 rep. medii esse aevi Raine mihi testis est.

1154 post C. n. 1272. *Manton* prope *Marlborough* inter *Calne* et *Froxfield* in com. *Wilts* a. 1884 una cum nummis a Iuliano usque ad Honorium pertinentibus prodierunt paterae duodecim magnae ex stanno plumboque factae (*pewter*): in una legitur litteris evanidis:

LBIINÆ *vel* MRIINÆ

Watkin *arch. journ.* XLII 157 (misit F. M. Russell).

LXXX. VITREA.

1155 ins. post C. n. 1276.

a—*e* in fundo vasculorum.
f—*h* in margine extrinsecus.
a. *b* Camuloduni.

a BRICI

b M · CN · A · ING · V · A ·

c Lugavallii. M

d Londinii. VF

e Eburaci. PATRIM

f. *g* *South Shields*.

f STV

g DIA

h Ratis. C · C · V

a Contuli. Watkin *arch. journ.* XXXIX 357.
b idem XXXVI 165 (misit Price). Conf. C. I. L. XII 5696, 18 et Taillebois *Epigraphie Gallo-romaine* (Dax 1888) p. 5. Similis est fortasse C. n. 1276.
c *Arch. journ.* XXI 88.
d Descripsi.
e Contuli. Watkin *arch. journ.* XXXVIII 296, XXXIX 368, non recte. Conf. C. I. L. XII 5696, 19.
f. g Contuli. Watkin *arch. journ.* XXXVIII 281.
h Descripsi.

LXXXI. PONDERA cet.

1156 ad C. n. 1279. Servatur Oxonii in museo Ashmoleano ubi vidi. Quod inscriptum est X ornamentum esse, non numerum in re praesenti et mihi et A. I. Evans constabat. Titulus itaque delendus.

1157 post C. n. 1282. *Bainesse* prope *Catterick* (C. p. 67) statera aenea. Inscripti sunt numeri hi.

I II III
VIIIIXIIIIV IIII
IV XXXX V XXX V XX

Eph. *North star* m. Febr. 1887, inde I. T. Fowler, *Proc. soc. ant.* VI (1886) 317, adiecta tabula.

1158 post C. n. 1282. *Vicar's Cross* (prope Devam) a. 1885 rep. lamella rotunda plumbea diametri 2 dig.; nunc Devae in mus.

VIII

Contuli. Watkin *arch. journ.* XLIII 283, *Cheshire* p. 207. Pendet fere semilibram Anglicam.

LXXXII—III. SVPELLEX EX METALLIS.

1159 post C. n. 1288. *Sunderland* ad ostium fluminis *Wear* prope *Chester-le-street*, in cochlearis argentei fragmento.

be|NE · VIVAS

A. Way *arch. journ.* XXVI 76; inde Watkin XLIV 126.

1160 post C. n. 1288. Cochlear argenteum in comitatu *Kent* rep.

VIBIA VIVAS

Misit A. I. Evans.

1161 ad C. n. 1290. Extat aquila similis Eburaci in mus., sed mutila. Unam tantum distinguebam litteram:

M

1162 post C. n. 1291. *South Shields, on the Herd Sands* in ipso litore a. 1887 rep., patera aenea, 6 dig. in diam.; deest ansa. Nunc est *Newcastle* in mus. Intus in fundo inscriptum est in circulum.

APOLLINI · ANEXTIOMARO M A SAB

Contuli. *Proc. of the Newcastle soc. ant.* III 174 adiecta tab., Watkin *arch. journ.* XLV 171.

1163 post C. n. 1291. Londinii, scalprum ferreum 7 dig. longum, nunc in museo urbico *Guildhall.*

APRILIS F

Descripsi.

1164 ad C. n. 1294. *Ansi(i) Epa[p]hr(oditi)* solvit Mowat *Bulletin Epigr.* III 264. Conf. C. X 8071, 28; *Bulletin Epigr.* I 40.

1165 post C. n. 1294*a*. Rep. sunt una cum Eph. III p. 145 n. 130 patellae aliae duae inscriptae; servat eas *Mrs. Humphreys* in *Pensarn.* In fundis scariphatum:

INDVS F

Watkin *arch. journ.* XLIII 285.

1166 post C. n. 1295. *St. Albans* (C. p. 32) rep. galea formae veteris, nunc Camuloduni in museo. In parte adversa litteris punctatis:

. . . PAPIRI . .

Contuli. Watkin *arch. journ.* XLI 185.

1167 post C. n. 1295. *Somerleyton* (prope *Lowestoft, Suffolk*) in ecclesia a. 1859 restauranda rep., patella aenea: servat *major Leathes.*

QVATTENVS F

Proceedings of the Suffolk arch. inst. III 406; *assoc. journ.* XXXV 438, inde Watkin *arch. journ.* XXXV 290, XXXVII 151, XXXVIII 301.

1168 *Clifton* (C. p. 73) in vasculo aeneo.

TALIO F

Stukely itin. Curiosum Boreale (ed. 2. 1776) p. 45. Inde Watkin *arch. journ.* XLI 185, XLII 158. Conf. C. III 1640.

1169 post C. n. 1297. *South Shields* a. 1880 rep., lamina aenea litteris $\frac{1}{6}$ dig. longis inscripta: servat R. Blair.

VTERE
FELIX

S. Lewis *Reports of Cambridge ant. soc.* IV 340 cum tabula; Watkin *arch. journ.* XXXVIII 280.

1170 post C. n. 1298. Fibulae duae repertae
a Exeter.
b Cirencester a. 1885, nunc in museo (Catal. p. 12).

a M   *b* AVVIMPI

a Shortt *gent. mag.* 1836 II 311.
b Watkin *arch. journ.* XLIII 286 (ex catalogo Cirencester. 8. 1889. p. 12). Tertiam omisi (*arch. journ.* XXXVIII 295).

LXXXIV. ANVLI.

1171 ad C. n. 1305. Servat C. W. Chute in villa sua *the Vyne* prope Callevam; ediditque in libro *History of the Vyne* (Winchester 1888) p. 7 cum tabula. Eius benignitate inspeximus A. W. Franks et ipse. Litterae omnes eiusdem fere aetatis esse illi visae sunt, scilicet saeculi quarti.

1172 ad C. n. 1307. Servat R. Fitch Noruiciensis, teste Watkino *arch. journ.* XXXVII 152.

Praetera innotuerunt anuli hi:

1173 Cilurni anulus argenteus: servat *Mr. Clayton.*

D N
E P

Contuli. Ediderunt Bruce *arch. Ael.* XI 235; Watkin *arch. journ.* XLIII 289; C. R. Smith *num. chron.* V 253 (qui male ad *South Shields* refert). Solvit Smith *D(eo) Nep(tuno).*

1174 in villa Romana apud *Fifehead Neville* (*Dorset*) a. 1881 rep., anuli duo argentei.
a in palo:

☧

b columba inter olivae ramos.

⳨

I. H. Middleton *Proc. soc. ant.* IX (1882) 68 cum tabula.

1175 in palo anuli, *a cornelian intaglio set in a ring* ad *Castlesteads* circ. a. 1780 rep.; servat *W. Dacre* in *Irthington*.

capita
Isidis Serapis Hori
· Є Z C

Solvit King: ε(ἷς) Ζ(εὺς) Σ(άραπις).
W. Dacre et C. W. King *Proceedings of the Newcastle soc. ant.* II 147 adiecta tabula (cf. p. 143); inde W. T. Watkin *arch. journ.* XLIV (1887) 127.

1176 *South Shields* anulus (*a jet ring*) a. 1878 rep.

CPS

Watkin *arch. journ.* XXXVI (1879) 157.

LXXXVI. SIGNACULA EX AERE ET FERRO.

1177 ad Eph. III p. 148 n. 138 (ins. post C. n. 1324). Signaculum hoc refertur errore denuo inter patellas n. 1336, 154. Vidi, neque pro genuino habuerim.

Praeterea innotuerunt tria haec:
a Colchester [mus.].

P · G · V

b. c Londinii [*Guildhall* mus.].

b ·SECVN
DINI

c MPBR

a. b Descripsi.
c Ectypum Price misit.

LXXXVIII. CORIO INSCRIPTA.

1178 ad C. n. 1329.

Æ VICTO

Descripsit et misit A. I. Evans.

LXXIX. CRETACEA.

1179 ad C. n. 1334. 1335. Habitancii circ. a. 1857 rep., nunc *Newcastle* in mus., tabella 3 dig. longa, litteris incisis, in labro catini.

ЄIPHNAI
ЄYTYXIO

Descripsi. Prodiit *Proceedings of Newcastle soc. ant.* III 13, *arch. Ael.* XII 295, cum tabula. Similis inscriptio legitur in vase magno cretaceo Argentorati reperto (ed. Michaelis *Correspondenz-Blatt* 1883 p. 36) margini inscripta:

ΕΙΡΗΝΑ
ΕΥΤΥΧΙ

1180 Cilurni rep. et servatur, in vasculi nigri fragmento.

ϵnωΝ

Descripsi. Edita est cum praecedente.

AVCTARIVM.

1181 post C. n. 202. Ara in *Staincrossmoor* prope *Barnsley* a. 1782 rep.; servabat Th. Beaumont in *Darton*: nunc latet.

DEOMAR
PRO SALVT*e*
DD NN
IMP AVG

I. C. Brooke, antiquarius haud ignobilis, in schedis Londinii *in the Herald's College* servatis; inde R. Jackson *History of Barnsley* (London 8. 1858) p. 233.
2 SALVI traditur. — 4 fortasse *au*[*r*.

1182. 1183 post C. n. 242. Eburaci rep., nunc *Halifax* in museo.
1182 15 dig. longum, 8 dig. latum.

a SVORVM
SOLVERVNT

1183 14 dig. longum, 10 dig. altum.

T R
ON · VI
FELICI
SALVTE
VM · LIBEN

Descripsi.

1184 post C. n. 175. In fragmentis alvei plumbei, quem ad salinas Romanas pertinuisse putant, apud *Northwich* (*Cheshire*) rep.

(*a*) DEVAE *sive* ƆEVE
(*b*) IIICCCIII

Th. Wright *Intellectual Observer* VII (1865) 72; Watkin *Cheshire* p. 258, hic Romanae aetatis esse negus; sed prodierunt ibidem reliquiae Romanae non paucae. Lectio parum certa est.

FALSAE.

1185* Regnis rep. esse dicitur.

I O M
PRO SALVTE
IMP CAES DOMITIANI
AVG
C SALLVSTIVS LVCVLLVS
LEG AVG
PR PR PROV BRITANNIAE
POSVIT
V S L M Q

1186* locus non indicatur.

I O M
TARAMI
BELATVCABRO
MOGVNTO
MOVNO
DEABVS MATRIBVS
DEAE SVRIAE
FORTVNAE
CETERISQ BRITANNORVM
DIS DEABVSQ
C VERIVS FORTIS
TRIB COH I AEL BRITONN
V S

Sam. Woodford a. p. C. 1658, aetatis XXII, in schedis hodie Oxonii in bibl. Bodl. (Rawl. C. 907) servatis composuit titulos CIII exceptos ex Camdeni Britannia omnes praeter duos hos, quos ait sibi misisse Henricum Babingtonem, hominem aliunde non notum. Woodfordi schedis usi eosdem titulos Wardius et Goughius in schedis posuerunt. Nescio an ex iisdem n. 1181 traxerit B. P. Perkins, qui hunc et C. n. 10. 12 una descriptos societati archaeologicae Regnis a. 1853 consistenti proposuit (*Catalogue of the temporary Museum* p. 97). Edidit ambo Watkin *arch. journ.* XLII 185 pro genuinis habens. Quos ex iisdem schedis praeterea (loc. cit.) dedit, aut apud Camdenum inveniuntur aut errori debentur.

1187* *Blackmoorgate* prope *Brough* (cf. n. 951) a. 1886 rep., figura lapidea, ex *mudstone* quem vocant facta, cuius in lateribus inscripta sunt litteris malis.

DEO : ARVALO
SATURNO

et SEX
COMMODUS
VALER
V S L M

Contuli. Clark et Ferguson *Proc. of Newcastle soc. ant.* II 251. 328 adiecta tabula. Titulus est Brixianus C. I. L. V 4198 ex libris repetitus cum lectione interpolata *Arvalo*; praeterea litterae recens incisae et pessime formatae et ipsa figura fraudem prae se ferunt.

1188* *Margam* (*Glamorganshire*) prope ecclesiam.

Senatus populusque veromanus divo Tito divi Vespasian F. Vespasiano Augusto.

E. Nicholson *Cambrian Guide* (London 1840 8°) p. 415; Murray *Handbook to South Wales* p. 29.

1189* in iaspide (esse volunt gladii capulum) Camuloduni in museo servata.

in circulo circum lapidis marginem

ANTINOOINVS AVS PP TRP COS III

in altero latere: caput Antonini Pii
in altero: congeries rerum

CONANIƧ

Descripsi et damnavi. Editus est (non recte) *Catalogue of the Colchester Museum* p. 30, n. 651. Origo eadem esse videtur ac C. n. 21*, Eph. III n. 138 (supra n. 1177).

1189a* (= Eph. IV p. 207 n. 698). Tegulam D · N · VOC falsam esse iam constat. Cf. Mommsen in Hermae vol. 19 p. 45.

F. HAVERFIELD.

ADDITAMENTA
AD CORPORIS VOL. XIV.

OSTIA (p. 1. 481).

1190 ad n. 245. V. 9 fin. scr. L·STERTINIVS·AVÍTVS·TI·I|*ulius* (?) ... Litteram I hodie deperditam servavit FEA. — Horum consulum altera mentio extat in diplomate militari XV (C. III p. 858) male descripto, sic: .... *Celso Polometino* ..... *io Avito coss.*, unde alteri ex eis nomen fuisse *Ti. Iulius Celsus Polus Metinus* (?) collegerunt.

1191 ad n. 324 inscr. lat. et n. 325 inscr. lat. Huius M. Antii Crescentis Calpurniani pontificis Vulcani et aedium sacrarum a. 194 et a. 203 est titulus urbanus vol. VI, 1336: *M. An*[*tio*] ... *Crescent*[*i*] *Calpurniano*, [*cos.?*], *procos. prov. M*[*aced.*], *XV vi*[*ro s.*] *f.*, *iurid*(*ico*) *Brit*(*anniae*) *vice leg*(*ati*), *leg. pr*(*o*) *pr. prov.* ... cet.

1192 ad n. 472. Huius tituli pars extrema (v. 14—16) extitit aliquando in villa Pamphilia ad sepulcretum, ubi ante multos annos descripsit Henzen, nuper frustra quaesivit Huelsen; descripsit autem Henzen sic:

'superne abrasum' HENZ.

INF P II   IN AG *p* VI
*e*XCESSIT·ANNO·VRBIS·CONDITAE
DCCCXCVII

Vindicatur hoc Henzeni apographo huius tituli pars suspicionibus maxime obnoxia. Nam recens haec fuisse incisa et ab Henzeno pro antiquis descripta, id ab omni probabilitate abhorret. Quod de rasura ait Henzen,

quamquam mirum est partem huius tituli vel antiqua vel recenti aetate esse erasum (et possis conicere errorem subesse), certe suspicionibus de ipso titulo nullo modo ansam praebet.

1193 ad n. 640. Edidit de Rossi *bull. crist.* ser. IV a. 4 (1886) p. 89.

Quod vixdum biennio elapso post editam in Corporis volumine XIV syllogen inscriptionum Ostiensium, iam opus est eius supplementis, id debetur sollertissimo effossionum in urbe Roma et in agro Romano publice instituendarum moderatori Lanciano, qui, cum inde ab anno 1881 quievissent fere operae Ostiae, vere anni 1888, deinde exeunte eodem anno et primis mensibus anni 1889, ruderibus superingestis liberavit eam partem antiquae coloniae Ostiensis quae est iuxta theatrum (quod ipse Lancianius patefecerat a. 1880/1) ad orientem, versus eam regionem ubi videtur fuisse porta Romana coloniae Ostiensis. Prodierunt ibi duo aedificia (locorum dispositionem habes *notizie degli scavi* 1889 p. 18), alterum quod thermarum loco videtur fuisse (huius ichnographiam exhibet Lanciani *notizie* 1888 p. 738), alterum ubi ex inscriptionibus ibi repertis apparet castra habuisse vigiles Ostienses (formam eius habes *notizie* 1889 p. 78, item *mélanges d'arch.* 1889 tab. III). Thermae illae paucas tantum inscriptiones dederunt (n. 1194. 1212. cum n. 1227 sine dubio postea eo adlata sit); ex castris vigilum prodierunt paene pleni, ut puto, qui ibi priore parte saeculi III steterunt tituli honorarii imperatorum (n. 1197—1211), item partes aliorum titulorum ad vigiles pertinentium; praeterea in parietibus eius aedificii apparuerunt inscriptiones pictae et graphio incisae; harum potiores tantum repetivimus, cum inscriptiones lapideas omnes exhibeamus, descriptas a Lanciano et recognitas nobis ab Huelseno et Mauio.

1194 basis marmorea. Ostiae rep. in thermis.

P·CORNELIVS·P·F
VICTORINVS
ISIACVS · ET · ANVBIACVS
urceus ET·DECVRIALIS·SCRIBA
LIBRARIVS·COL·OST
SIGNVM·MARTIS·CVM
EQVILIOLO · ISIDI
REGINAE RESTITVTRICI
SALVTIS SVAE
· D · D ·

Recognoverunt Huelsen et Mau. Lanciani *notizie degli scavi* 1888 p. 740.

Idem Cornelius Victorinus Isiacus filiae posuit titulum C. XIV, 343. — 4. 5 nota decurialem scribam librarium hominem ingenuum; unde refelluntur

ea quae adnotavi ad C. XIV, 346 v. 3. — 7 equiliolus vel equiliolum quid sit, ignoratur. Ceterum notaverunt amici in superficie basis cerni cavum aptum sigillo aeneo viri vel dei equum ducentis. Et potest, ut monet Mommsenus, *equiliolus* vocabulum ductum esse ab equuleo sive equileo.

1195 fragmenta tabulae marmoreae rep. Ostiae, adservata *casino del sale.*

SACRVM LIBER*o patri?*
C · NASENNIVS HI*larus*
SVA *pe*CVNIA · FEC*it ob*
MER*ita in* VLPIA
NVM · F*il e*T OB M
MEMORIA*m f*ILI · SVI

Descripserunt Mau et Huelsen, qui vv. 1—3 suppleverunt in re praesenti. Vv. 4 seq. supplevit Mommsen.
5 fin. M erasa est.

1196 fragmentum Ostiae rep.

N A
V S T
N I C I A*s*
C A E S A*ris ser....*
R I A N V*s*
V S *l. m.*

Lanciani *notizie* 1888 p. 744.
Supplementa quae adscripsi non certa sunt.

1197 basis ex lapide calcareo litteris rubricatis. Ostiae in statione vigilum. Haec et reliquae imperatorum bases simul repertae quomodo dispositae fuerint, demonstrat forma edita a Lanciano *notizie degli scavi* l. c. p. 78, item imago ib. p. 74.

L·AELIO CAESARI
IMP·TRAIANI HA
DRIANI AVG PONT
MAX TRIB POTEST
XXI IMP II COS III P P a. 137
FILIO DIVI TRAIANI
PARTHIC N̄ DIVI NER
VAE PRON̄ TRIB POT
COS·II

Descripsit Huelsen. Lanciani *notizie degli scavi* 1889 p. 76.
De punctis non constat. — 5 litterae P P ceteris minores sunt.

1198 basis marmorea, ibidem.

IMP·CAESARI·DIVI
HADRIANI·F·DIVI·TRAIANI
PARTHICI·NEP·DIVI·NERVAE
PRONEP·T·AELIO·HADRIANO
ANTONINO·AVG·PIO·TRIB·POT a. 138
COS· DES·II

Descripsit Huelsen. Lanciani *notizie degli scavi* 1889 p. 75.

1199 basis marmorea litteris rubricatis, ibidem.

M·AVRELIO CAESARI
IMP·CAESARIS·T·AELI·HADRIANI
ANTONINI·AVGVSTI·PII·FILIO
DIVI·HADRIANI·NEPOTI·DIVI·TRAIANI
PRONEPOTI·DIVI·NERVAE·ABNEP·COS a. 140
OPTIMO AC·PIISSIMO

Descripsit Huelsen. Lanciani *notizie degli scavi* 1889 p. 74.

1200 basis marmorea, ibidem.

bu- li- prae- bu- pa- asper- bu-
cra- tu- feri- cra- te- gil- cra-
nium us culum nium ra lum nium

IMP·CAESARI
DIVI·ANTONINI·FILIO
DIVI·HADRIANI·NEPOTI
urceus DIVI·TRAIANI·PARTHICI·PRONEP *patera*
DIVI·NERVAE·ABNEPOTI
M·AVRELIO·ANTONINO·AVG
PONT·MAX·TRIB·POT·XVI·COS·III a. 162
COHORTES VII·VIG

Descripsit Huelsen. Lanciani *notizie degli scavi* 1889 p. 74.

Ornamenta supra titulum incisa sacerdotalia sunt, lituus notum insign augurum, praefericulum insigne pontificum (cf. Borghesi opp. 1 p. 345); ce terum his ornamentis vix voluit significare sculptor singula collegia sacer dotalia maiora inter quae cooptari solebat imperator; certe abest tripus proprium quindecimvirum s. f. signum (Borghesi l. c.; bucranium propriu sodalium Augustalium fuisse insigne Borghesius opp. 1 p. 351 non persua sit). — Eadem ornamenta reperiuntur in basi Severo posita n. 1203. — Ce terum cooptatus est in collegia sacerdotalia Marcus multo ante quam ha basis posita est, anno ut videtur 139 (vit. Marci 6).

1201 basis marmorea, ibidem.

I M P · C A E S A R I
DIVI · ANTONINI · FILIO · DIVI · HA
DRIANI · NEP · DIVI · TRAIANI · PAR
THICI · PRONEP · DIVI · NERVAE ABN
L · AVRELIO · VERO · AVG · TRIB · POT · II a. 162
C O S · II
COHORTES · VII · VIG ·

Descripsit Huelsen. Lanciani *notizie degli scavi* 1889 p. 75.

1202 fragmentum lapidis rep. Ostiae ad castra vigilum *vicino ad uno dei due ingressi*, adservatur *casino del sale.*

aquila alis expansis
*pro salute? ... comm*ODI ANTONIN*i*

Contulit Huelsen. Lanciani *notizie degli scavi* 1889 p. 37.

1203 basis marmorea, ibi ubi n. 1197 seq.; titulus totus in litura repositus.

bucranium *lituus* *praefericulum* · *bucranium* *patera* *aspergillum* *bucranium*

I M P · L · S E P T I M I O · S E
V E R O P E R T I N A C I
C A E S A R I · A V G
urceus P O N T · M A X · T R I B · P O T · III *patera* a. 195
I M P · V · C O S · II · P R O · C O S · P · P
COHORTES · VII · VIG ·
! ! ! ! ! ! ! ! ! ! · PRAEF · VIG · CASSIO ·
LIGVRE · TRIBVNO · PRAEPOSITO · VEXILLATIONS

Descripsit Huelsen. Lanciani *notizie degli scavi* 1889 p. 75.

4 fin. III ultima hasta minus alte incisa.

Basis aequalis puto basi Marci imperatoris n. 1200 — certe ornamenta sacerdotalia in utraque simillima sunt —, quae cui primum inscripta fuerit, non liquet priore titulo deleto. — 7 de Cassio Ligure tribuno cf. p. 365.

1204 basis marmorea Ostiae eodem loco.

[*Textum vide pag. seq.*]

Descripsit Huelsen. Lanciani *notizie degli scavi* 1889 p. 40.

15 extremae litterae in litura repositae sunt, cum antea fuisset CVRAM AGENTIBVS; cf. ad n. 1206 v. 6.

De Cn. Marcio Rustio Rufino praefecto (v. 14) et C. Laecanio Novatilliano subpraefecto vigilum (v. 16) cf. p. 364. 365.

I M P · C A E S A R I
L · S E P T I M I O · S E V E R O
P I O · P E R T I N A C I · A V G
ARABICO · ADIABENICO · PARTHICO · MAXIMO
FELICI · PONTIFICI · MAX · TRIB · POT · XV · IMP · XII a. 207
COS · III · P · P · DIVI · MARCI · ANTONINI · PII ·
GERMANICI · SARMAT · FIL · DIVI · COMMODI
FRATRI · DIVI · ANTONINI · PII · NEPOTI
DIVI · HADRIANI · PRO NEPOTI · DIVI
TRAIANI · PARTHICI · ABNEPOTI
DIVI · NERVAE · ADNEPOTI ·
RESTITVTORI · CASTRORVM
OSTIENSIVM
SVB · CN · M · RVSTIO · RVFINO · PR · VIG · E · V
CVRA NTIBVS
C · LAECANIO · NOVATILLIANO · SVB · PR · ET
M · FL · RAESIANO · TRIB · COH · II · VIG
PRAEPOSITO · VEXILLATIONIS

1205 basis marmorea litteris multo peioribus quam n. 1204 Lanc. Ostiae eodem loco.

I M P · C A E S A R I
M · A V R E L I O · A N T O N I N O
P I O · A V G · F E L I C I
DESIGN · III
TRIB · POTEST · X · COS · II · IMP · CAESAR a. 207
L · SEPTIMI · SEVERI PII · PERTINACIS
AVG · ARABICI · ADIABENICI · PARTHICI
MAXIMI · P · P · FILIO · DIVI · ANTONINI
PII · GERMANICI · SARMATICI · NEPOT
DIVI · ANTONINI · PII · PRONEPOTI
DIVI · HADRIANI · ABNEPOTI
DIVI · TRAIANI · PARTHICI · ET · DIVI
NERVAE · ADNEPOTI · RESTITVTORI
CASTRORVM · OSTIENSIVM
SVB · GN · M · RVSTIO · RVFINO · PR · VIG · E · V ·
CVRA N T IBVS
C · LAECANIO · NOVATILLIANO · SVB · PR ·
ET M · FL · RAESIANO · TRIB · COH · II · VIG · PRAE
POSITO · VEXILLATIONIS

Descripsit Huelsen. Lanciani *notizie degli scavi* 1889 p. 41.

8 NEPOT vocabulum in litura repositum est. — 15 litterae NT in litura scriptae sunt, antea fuerat CVRAGENTIBVS.

1206 basis marmorea, Ostiae eodem loco.

I V L I A E
A V G
M A T R I A V G |V S T|
E T K A S T R O R V M

SVB·CN·M·RVSTIO·RVFINO·PR·VIG·E·V
C V R A |N T I B V S|
C·LAECANIO·NOVATILLIANO·SVB·PR·ET
M·FL·RAESIANO·TRIB·COH·II·VIG
PRAEPOSITO·VEXILLATIONIS·

Descripsit Huelsen. Lanciani *notizie degli scavi* 1889 p. 73.

3 extremae litterae in litura repositae; antea fuit AVGG. — 6 quae lineis circumscripsimus teste Huelseno in litura reposita sunt; antea legebatur CVRAMAGENTIBVS. Non potest autem casui tribui quod in tribus his basibus (n. 1204—1206), cum antea scriptum esset subpraefectum cum tribuno *curam egisse*, mutata scriptura eidem dicuntur *curavisse*. Videtur vocabulum *agendi*, apud vigiles Ostiae consistentes proprie de centurionibus usurpatum (cf. p. 365), cum adhibitum esset de subpraefecto et tribuno, aliquo modo offendisse et ideo esse sublatum.

1207 basis marmorea. Ostiae eodem loco.

IMP·CAES·M·AVR*elio*
ANTONINO·PIO *fel. aug.*
BRIT·MAX·PONT·MA*x*
P·P·TRIB·POT·XIIII·IMP· a. 211
II·COS·III·PROCOS·FOR
TISSIMO·AC·SVPER OM
NES·FELICISSIMO PRINCIPI
DIVI·SEPTIMI·SEVERI·ARAB·
ADIAB·PART·BRIT·MAX·FILIO
DIVI·M·ANTONINI·PII·GERM·SARM·NEPOTI
DIVI·ANTONINI·PII·PRON·DIVI·HADRIAN·ABN·
DIVI·TRAIANI·PARTH·ET·DIVI·NERVAE·ADN·
SVB·C·IVLIO·QVINTILLIANO·PR·VIG·EM·V·
CVRANTIBVS
M·FIRMIO·AMYNTIANO·S·PR·
M·ANTONIO·PROCVLO·TRIB
COH·VI·VIG·PRAEPOSITO·VEXILLATIONIS·

in latere sinistro:

DEDICATA PR NON APR 4. Apr. 211
GENTIANO ET BASSO COS

Descripsit Huelsen. Lanciani *notizie degli scavi* 1889 p. 38.

13 fin. E · M · V Lanc. — *Praef. vigil. em(inentissimus)* [*vir*] est etiam in titulo a. 223 (Eph. epigr. 4 n. 746), item a. 217 infra n. 1209. Videntur his temporibus, quibus praefecti praetorio plerumque fuere clarissimi, praefecti vigilum appellationem accepisse quae horum propria fuerat, eminentissimorum. Quamquam sub Gordiano rursus praefecti vigilum sunt perfectissimi (n. 1210. 1211).

Dies pr. nonas Apriles, quo haec basis dedicata est (duobus mensibus post mortem Severi), natalis erat Caracallae.

1208 fragmentum tabulae Ostiae rep. *nel castro.*

*an*TONINI
*a*VG · MA
...

Descripsit Huelsen. Lanciani *notizie degli scavi* 1889 p. 42.

2 fin. aut *ma*[*ximi principis*] aut, id quod praefert Mommsenus, *ma*[*tri*], ut titulus sit Iuliae.

1209 basis marmorea Ostiae rep. ineunte anno 1888 ibi prope ubi postea prodierunt n. 1197 seq.

M · OPELLIO
ANTONINO
DIADVMENIANO
NOBILISSIMO CAES
PRINCIPI · IVVENTVTIS
IMP · CAES · M · OPELLI · SEVERI
MACRINI · PII · FELICIS AVG
TRIB · POTEST · COS · DESIGN a. 217
II · P P · PROCOS · FILIO
VALERIO · TITANIANO
PRAEF · VIG · E · M · V *sic*
CVRANTE
FLAVIO · LVPO · SVB · PRAEF

Descripsit Huelsen mense Aprili a. 1888, recognovit a. 1889. Lanciani *notizie degli scavi* 1888 p. 741 (cf. p. 234).

1 OPELLIO, 3 DIADVMENIANO, 6 OPELLI, 7 MACRINI vocabula erasa sunt, sed leguntur. — 11 scr. EM · V.

1210 **basis** marmorea. Ostiae, eodem loco.

DOMINO N̄ INVICTISSIMO
ET · SVPER · OMNES
FORTISSIMO · IMP
CAES · M · ANTONIO
GORDIANO
PIO · FELICI · INVICTO · AVG
PONTIF · MAX · TRIB · POT
II̅ · COS · PROCOS · P · P a. 239

/ / / / / / / / / / O PRAEF · VIG
P · V · CVRANTIBVS · AELIO ·
SPECTATO · SVB · PRAEF · VIG · V · E ·
ET · AVRELIO · MASCVLO · TRIBVNO
COH · VI · VIG · PRAEP · VEXILLAT ·

in latere intuenti sinistro:

AGENTIBVS
AVRELIO DIZA 7
ATILIO VITALE 7
L SEPTIMIO VICTORINO 7
MARCIO QVINTO 7
CORNICVLARIO TRIB
CVPENTIO GEMINIANO

in latere intuenti dextro:

DEDICATA · PR · NONAS · FEBR
IMP · GORDIANO AVG ET AVIOLA 4. Febr. 239
COS

Descripsit Huelsen. Lanciani *notizie degli scavi* 1889 p. 39.

Inscr. lat. v. 1 *agentibus* absolute dictum usurpatur etiam in titulo C. n. 13, item de centurionibus vigilum Ostiae constitutis. Ceterum nequaquam constat centuriones hos fuisse ex eadem cohorte sexta cuius tribunus vexillationem Ostiensem tum regebat; ut liquido apparet collato titulo Portuensi C. n. 13 quam dedicavit tribunus cohortis quartae, curam agente centurione cohortis secundae. Carent igitur fundamento quae disputata sunt *notizie* l. c., item *mélanges d'arch. et d'hist. publ. par l'école fr.* 9, 1889 p. 175, de vexillatione vigilum Ostiensi. — 6 *corniculario trib(uni).*

1211 basis marmorea. Ostiae eodem loco.

FVRIAE·SABINIAE· a. 241-4
TRANQVILLINAE·
SANCTISSIMAE · AVG
CONIVGI · DOMINI · N̄ ·
GORDIANI · AVG ··
CVRANTIBVS
VALERIO · VALENTE · V · P̄ ·
PRAEF · VIGIL · V · A PRAEF ·
PRAET · E · E · M · M · V · V · ET ·
VALERIO · ALEXANDRO · V · Ē ·
SVB PRAEF · VIGIL · ITEM ·
IVLIO · MAGNO · V · E · SVBPRAEF
ANNONAE · V · A · SVBPRAEF · VIGIL
COHORTES · SEPTEM VIGILVM · GORDIANAE

Descripsit Huelsen. Lanciani *notizie degli scavi* 1889 p. 41.

14 CORDIANAE ('*sic*') Lanc.

A. 241 Tranquillinam uxorem duxit Gordianus. Eo ipso anno crediderim positam inscriptionem aut paullo post; quamquam per partem certe anni 241 praefectum vigilum non Valerium Valentem (v. 7) fuisse, sed .... ltium Philippum titulus VI, 1092 docet.

Positi sunt tituli n. 1197—1201, 1203—1211 a cohortibus VII vigilum, ut diserte enuntiatur n. 1200. 1201. 1203. 1211, colligitur ex mentione praefecti vigilum et subpraefecti et tribuni cohortis vigilum n. 1204. 1205. 1206. Similes dedicationes factas imperatoribus ab universo corpore vigilum ex urbe Roma nullas habemus, cum Romae singulae cohortes in suis quaeque stationibus imperatores honorare consueverint. Ante hos titulos repertos in Portu Ostiensi magis quam intra moenia coloniae vexillationem vigilum stetisse credidimus (cf. C. n. 6. 13—15. 231). Nominantur autem in his et reliquis nuper repertis titulis praefecti vigilum hi:

a. 195: *nomen erasum* (n. 1203),

a. 207: Cn. M(arcius) Rustius Rufinus (n. 1204—1206). Praefectus fuerat iam a. 205 (C. VI 1056; cf. etiam C. IX 1582. 1583. X 1127),

a. 211: C. Iulius Quintillianus (n. 1207). Praefectus fuerat iam a. 210 (C. VI 1058. 1059; cf. etiam cod. Iust. 7, 45, 1),

a. 217: Valerius Titanianus (n. 1209),

a. 239: *nomen erasum* (n. 1210),

a. 241/4: Valerius Valens, idem vices agens praefectorum praetorio eminentissimorum virorum (n. 1211). Idem Valerius Valens paullo antea fuerat praefectus classis Misenensis (C. X 3336),

a. inc.: .... Scaevola (n. 1215),
a. inc.: (?) Marcius ... (n. 1214),
item subpraefecti vigilum
a. 207: C. Laecanius Novatillianus (n. 1204—1206), notus antea ex titulis C. VI, 1621 et Kellermaniano vig. p. 97 (= C. VI, 3431*),
a. 211: M. Firmius Amyntianus (n. 1207). Subpraefectus fuerat iam a. 210 (C. VI 1058. 1059), fuit etiam a. 212 (C. VI 1063),
a. 217: Flavius Lupus (n. 1209),
a. 239: Aelius Spectatus (n. 1210),
a. 241/4: Valerius Alexander (n. 1211). Eodem tempore Iulius Magnus v. e. subpraefectus annonae vices agebat subpraefecti vigilum,
a. inc.: ..... Archelaus (n. 1215),
a. inc.: [A]urelius Va ... (n. 1214),
a. inc.: ..... to (n. 1213 v. 3).

Ceterum longe alia et diversa in his inscriptionibus est mentio praefectorum vigilum, alia subpraefectorum. Nam praefectorum mentio fit honoris ut ita dicam causa, sic: *praefecto vigilum illo* (n. 1203. 1209. 1210) vel *sub illo praefecto vigilum* (n. 1204—1207), subpraefectus dicitur, cum primum memoratur — nam a titulo anni 195 (n. 1203) mentionem eius abesse notabile est — una cum tribunis praepositis vexillationis 'curasse' (n. 1204—1207. 1209. 1210), nempe ut basis recte collocetur; ita ut possis conicere, illis temporibus subpraefectum una cum praeposito vexillationis sedem habuisse Ostiae. 'Praepositus' autem 'vexillationis' vigilum Ostiensis fuit ex consuetudine unus ex tribunis cohortium vigilum, a. 195 Cassius Ligus (n. 1203) tribunus coh. IIII vigilum (C. XIV n. 13), a. 207 M. Fl. Raesianus, trib. coh. II vig. (n. 1204—1206), a. 211 M. Antonius Proculus tribunus cohortis sextae (n. 1206), a. 239 Aurelius Masculus — idem sine dubio qui postea fuit praeses Alpium maritimarum (C. V, 7881) — item tribunus cohortis sextae vigilum (n. 1210). Nescio quomodo explicandum sit quod in fragmento n. 1215 adsunt tribuni duo. — Centuriones ex cohortibus vigilum Ostiae 'agebant' (stationem puto, vel curam stationis, cf. adn. ad n. 1210 inscr. lat. v. 1) numero quattuor, certe quattuor adsunt non solum a. 239 in titulo n. 1210, sed etiam in titulo scripto a. circiter 195 C. n. 13, item ut videtur infra n. 1214. — De optionibus Ostiae consistentibus nihil certi videtur statui posse; memoratur optio infra n. 1213 v. 7 et C. XIV, 230. — Denique in partem curae stationis vigilum Ostiensis adsumptus erat cornicularius tribuni (n. 1210 inscr. lat.; cf. n. 1214 v. 6). — Inscriptiones graphio incisae dederunt *bucinatores* duos (n. 1218. 1219) et *exactum* (n. 1223). — Quot numero fuerint milites Ostiae consistentes, ex his titulis colligi non potest; id quod moneo contra Lancianium *notizie* 1889 p. 39. 40.

1212 basis marmorea Ostiae in thermis effossa.

T · PETRONIO · T · F
ANIENS · PRISCO
PROCVRATORI · AVG
FERRARIARVM · ET · ANNONAE
OSTIS · PRAEF · ALAE · II · PANNONIOR
TRIB · LEG · VII · GEMINAE · FELICIS
PRAEF · COH 'II ! ! ! ! ! ! ! !
TR ! ! ! ! ! ! ! ! ! ! ! ! ! ! !
! ! ! ! ! ! ! ! ! ! ! ! ! !
! ! ! ! ! ! ! ! ! ! ! ! ! !
! ! ! ! ! ! ! ! !
LYNTR ! ! ! ! ! ! ! ! ! ! ! !
L D D !

Descripsit Huelsen. Lanciani *notizie degli scavi* 1888 p. 739.

V. 7 seq. erasi non ob damnationem memoriae, sed cum lapis ad alios usus adhibitus esset. — 7 fuit aut COH III aut VII. — 12 Lancianius cogitavit de collegio lyntriariorum (cf. C. II 1182. VI 9531), recte ut puto.

Petronii Prisci tribuni laticlavii (C. III 5657), de quo admonuit Lancianius, hic potest fuisse pater.

1213 fragmentum tabulae marmoreae crassae ca. 25 rep. Ostiae inter rudera castri vigilum.

NO II
II CoS
ERI TONE & PR
COH II ƆPVDENTE
VALERI VI IVLIO
ƆCTOBRE CO VI · OPILIO DEXT
E OPTIONE SVB CVRA FO
ECEMBR · 7 MARC
ꝚNVII FELIC

Lanciani *notizie degli scavi* 1889 p. 82. Vidit Huelsen et nonnulla (ut v. 7) correxit.

Annus huius tituli incertus; nam duo iterum consules, quorum alter nomen habeat in *-nus* finiens, non raro reperiuntur, ut a. 168. 173. 188. 203. — 6 fortasse *Octobre* (quod videtur fuisse cognomen; et est *L. Musius October miles in coh. IV vig.* C. VI, 2780), *co*[*h*(*orte*)] (*prima*). — 8 de mentione mensis Decembris cf. ad n. 1215 v. 6. — 9 *felic*[*iter*]. — Cum hoc titulo et eo qui sequitur componendus erit titulus C. 230.

1214 Ostiae rep. fossionibus anni 1888/9.

pro sa LVTI ET · VI
MARCIC C · V ·
VRELIO · VA .... *? subpraef* VIG ·
*i*VLIO · S *ca* NDIDIANO · 7 · BL
*i*VLIO · L *r* OMVLO · 7
ANTI *? corniculario* TRIB ·
\LVIV F PR · N ·
a EDEM · D FECIT

Particulas intuenti dextras edidit Lanciani *notizie degli scavi* 1888 p. 744, omnes ib. 1889 p. 42. Huelsen vidit ex parte intuenti sinistra vv. 4—8 et ex v. 1—3 paucas in initio litteras.

1 fuit sine dubio [*pro sa*]*lute et vi*[*ctoria*]. — 2 nescio num hic Marcius c. v. fuerit praefectus vigilum. Potuit aliquando tertio saeculo ut praefectis praetorio, ita etiam praefecto vigilum tribui clarissimatus. Ceterum cogitari potest etiam de praefecto praetorio honoris causa a vigilibus, qui hunc titulum posuerunt, memorato. — 4 fin. BL quid significet nescio. — 4—6 Iulius S . . . fuit puto tribunus, . . Candidianus, Iulius L . . ., . . Romulus, . . . antius . . centuriones. P. Aelius Candidianus centurio cohorte vigilum secunda a. 210 et a. 212 memoratur C. I. L. VI, 1059. 1063. 1064, P. Aelius Romulus centurio cohorte quinta a. 210 est C. VI, 1058.

1215 tabula marmorea Ostiae rep. inter rudera castri vigilum.

fe EX > PAPIR I
O SCAEVOLA PR
O ARCHELAOS PR
O CORNE*l*IANO TR
O RVFI*n* O TR
ex ID AVG IN *i*DVS DEC
ADINICAAIII

Descripsit Huelsen. Lanciani *notizie degli scavi* 1889 p. 82.

6 iduum Aug. mentio fit etiam in titulo horum simili C. n. 230, verum non, ut hic una cum idibus Decembribus, sed una cum idibus Aprilis. Possis suspicari ternas has idus sollemnes fuisse stipendio numerando (cf. Marquardt *Staatsverw.* II ed. 2 p. 96 not. 1). — 7 litterae dimidiatae plane incertae.

1216 fragmentum tabulae rep. Ostiae eodem loco.

COH · V
CL · PROCVLC
7 · VINIO CHC
II · QVI · DES · IN
TOSIVS · L · F · FAVS*tinus*

Descripsit Huelsen. Lanciani *notizie degli scavi* 1889 p. 42.

3 (*centurione*) *Vinio c(o)ho*[*rte illa*]; cf. C. XIV 230 v. 2 (*centurione*) *Lucretio*. — 4 *ii qui de s(uo) in*[*tulerunt*] conieceram; sed post N litteram V potius quam T fuisse ait Huelsenus.

1217—1221 inscriptiones incisae in tectorio in castris vigilum Ostiensibus, *nella parete destra del vestibolo dell' augusteo* (i. e. prope eum locum ubi steterunt bases n. 1197 seq., cf. forma *notizie degli scavi* l. c. p. 78).

1217 SALVO DN SEVERO ALEXANDRO
PIO FELIC// AVG · STATIONEM
*fe*CIMVS PRINCIPIS DIERV · XXX
MIL COH · I · VIG SEVERIANE

1218 M · MIKENIVS IVLIVS
BVCINATOR · COH · VII · VIG

1219 IVLIVS FAVSTIN
MIL · BVCHI

1220 *a*PERTIV// NAMPAMO
TR COH
TAA///F

1221 TV
VIG SEVERIANE
TI

Descripserunt Mau et Huelsen. Lanciani *notizie degli scavi* 1889 p. 80. 81.

1217 v. 1 ALEXANDRO vocabulum inductum est. — 3 *principi(i)s* legi iubet Mommsenus, intellegens de principiis castrorum.

1218 v. 1 MIRENIVS vel MYRENIVS.

1220 v. 1 *Apertius* nomen reperitur Ostiae C. n. 490. 591. Idem autem nisi fallor *Apertius Nampamo* sive *Namfamo* post mortem in Africa, unde erat oriundus, nam Namfamo nomen est Africanum, in municipio Satafensi in confinio Numidiae et Mauretaniae, hoc titulo honoratus est (C. VIII, 8395): *d. m. s. honori et memoriae Aperti Namfamonis militis coh. I urb.*, translatus puto ex cohortibus vigilum in cohortem primam urbanam (tribuni vocabulum v. 2, si recte exceptum est, alio pertinere opinor).

1222 in castris vigilum Ostiensibus in opere tectorio subscalarii cuiusdam (*nella volta del sottoscala A*; cf. forma p. 78).

7 V EXCVBAT XII K MAR
M
VALERIVS SEVERVS
/// V M /// M A ////// A//
/// A V R //////
/ T /////

Contulit Mau. Lanciani *notizie degli scavi* 1889 p. 81 a Gattio et Huelseno.

1223 in opere tectorio cubiculi alicuius castrorum Ostiensium (*nella camera a sinistra dell' augusteo lett. C*, cf. forma p. 78).

ΛELIVS MASVETVS
EX · ACTVS LATER////VM

Lanciani *notizie degli scavi* 1889 p. 81.
2 fin. non intellego.

1224 basis parva marmorea. Ostiae rep. inter rudera castrorum vigilum.

C · BIBIVS ·
FELICIAN
VS · IVBE
NIBVS · DD

Descripsit Huelsen. Lanciani *notizie degli scavi* 1889 p. 76.
3. 4 iuvenes Ostienses praeterea innotuerunt ex solo titulo C. XIV 409.

1225 tabula marmorea rep. Ostiae effossionibus a. 1888.

d · M
CORNELI
Ɔ · NICEPHO
RO · SEVIR ·
AVG · IDEM
q Q · CORNEL
fo RTVNA
t VS

Lanciani *notizie degli scavi* 1888 p. 744.
7. 8 sic suppletos edidit Lanciani; possis cogitare etiam de CORNEL · *fo*RTVNA*ta* *e*VS.

1226 (Romae) apud Franciscum Brachianensem marmorarium. Origine esse Ostiensem colligitur ex v. 1.

c. iuliu S · TYRANNVS M · Q · C · F · T · OS*t*
fecit sibi ET · AEGRILIAE · MOSCIDI · CONIV*gi*
SIMAE · QVAE · VIXIT · MECVM · AN · XXV
SABINAE · FILIAE · DVLCISSIMAE · VIXIT · AN · XXI

Donius, qui vidit, cod. Neap. 406, 3, sched. Maruc. A 293 p. 221.

1 OSI traditur. — Eiusdem Tyranni magistri quinquennalis collegii fabrum tignuariorum Ostiensium est titulus honorarius C. XIV 370.

1227 decem fragmenta tabulae marmoreae crassae cm. 5 rep. Ostiae in thermis, adhibita in pavimento.

D
L · VALERIVS ·
SEV*ir* AVG *i*ᴖ*em quinq.*?
A T V I E I
IRENI · CON*iu*GI
EVTYCHE*ti* IVN · EQR
COL · OST · FLAM · DIVI · MA*rci* ʌ ı
SODAL · A*rul* ET · VALE*riae* VITAL*i*
ADQVISITORI · PA . . . . . ET · IREN
FILIIS ET · LIBERT*is li*BERTABV*sque*
*poster*ISQ · EOR
AVRELI · H

Sic fragmenta composuit et edidit Lanciani *notizie degli scavi* 1888 p. 740 (Huelsenus non vidit), cuius supplementa quoque raro mutavi, ut v. 8, ubi ille edidit SODAL · AN*ton* (sodales Arulenses dederunt praeterea inscriptiones Ostienses C. n. 341. 373. 432). — 3 fin. AVGᴖ, 6 fin. EQI traditur. — Nonnulla obscura sunt, ut v. 4, item v. 9 ADQVISITORI vocabulum.

1228 in fistulis plumbeis, rep. Ostiae *sotto il selciato della strada che limita a ponente il lato della statio vigilum*, sexies legitur.

IMP · CAES · ANTONI ı AVG · SVB CVRA RATIONA
E · PRIVATI AVG LIB PROCVR EX · OFIC · HERMETIS · SERVI ❦

Lanciani *notizie degli scavi* 1888 p. 744.

Vocabulum Antonini in omnibus sex inscriptionis exemplis imperfectum legi ait Lancianius. In aliis partibus eiusdem tubi legitur EX OF AVR VALERI (C. XIV n. 1992). — Lege: *imp. Caes. Antoni[ni] Aug., sub cura rational(is) et Privati Aug. lib. procur(atoris), ex of(icina) Hermetis servi.* Plane similis est tubus C. XIV 1979, ubi fortasse v. 2 in. fuit etiam nomen PRIVATI.

1229 tabella marmorea litteris malis Ostiae.

D M ·
MARCO · ◆
AVRELIO · PAR
THENOPEO ·
NON COTFATA
SET PALAME
D E S

Descripsit Huelsen. Lanciani *notizie degli scavi* 1889 p. 19.

5 videtur is qui titulum scripsit queri de morte Parthenopaei, non fatis eam debitam fuisse, sed dolo puto humano, nempe Palamedis.

1230 rep. in Portu prope episcopium loco dicto *Riserva della Vignaccia, eseguendosi un cavo per la costruzione di una chiusa.*

TI · CLAVDIVS · PRISC
FECIT
AFINIAE · VENVSTAE
. . . .

Borsari *notizie degli scavi* 1889 p. 163.

Vv. 4 seq. legi non potuerunt crusta calcarea obducti.

1231 fragmentum tabulae Ostiae rep.

*u*OT · PROCVLV*s*
*agat*HYRSO · PA T*ri*
MAE · MATR*i*
ACRIDI
VOT · PROCV*lo*

Lanciani *notizie degli scavi* 1888 p. 744.

1232 rep. in Portu cum n. 1230.

D · M ·
L · RVBRIO · TROFIMO · HOMINI · INCOMPARABILI

Borsari *notizie degli scavi* 1889 p. 162.

1233 rep. Ostiae.

D · *m*
CN · TVRELIVS
PHILETVS
CN · TV
PON

Lanciani *notizie degli scavi* 1888 p. 744.

LANVVIVM (p. 191. 486).

1234 ad n. 2102, l. 3. Haec frustula postea adlata Romam paullo aliter descripsit Henzen et edidit C. VI 1007.

1235 ad n. 2147. Iidem homines memorantur in titulo nuper reperto Romae extra portam Capenam (*notizie degli scavi* 1889 p. 103): ... *a Eutychia fe*[*cit* ... *Sall*]*ustio Erotylo co*[*niugi*] *dulcissimo vixit annis* ... [*et C*]*usinio Atimeto idemque vix*[*it* .... *a*]*nnis LXXX, et sibi et suis et liber*[*tis liber*]*tabusque posterisque eorum.* [*H. m.*] *e. h. n. s.*

ARICIA (p. 203. 487).

1236 tabula marmorea lata cm. 58 litteris magnis et bonis, sed ita detrita ut de lectione fere desperandum sit. In casa rustica prope Ariciam, ubi fuit pro gradu scalarum, repperit Henricus Stevenson, apud quem servatur.

S C
QVOD FACTVM EST · A/CT DRVSO
/ / / / / / / / / / / / / / / / / / N SENA
/ CI
/ AEDILES ·
/ IVN ·
A · CO / ANVS
/ CERIVS SABINVS
/ EIVS · AVGV
/ / / / / / / / / / / / / / / / / / · TI · LATINIVS RVFINVS
/ / / / / / / / / / / / / ANNIO L · ANNIVS VEGETVS
/ / / / / / / / .CINVS · C · IVVENTIVS CELER
/ / / / / / / / / / CVS II
lu CILIVS LONGVS
/ / Q AVONIVS
/ / / / /

Describere temptavit Huelsen iterata vice.

1—3 *S(enatus) c(onsultum) quod factum est auct(ore) Druso* [*Caesare Ti. f. dictatore*]. Aricini, non Romani senatus intellegi consultum et ex aliis apparet et ex nominibus infra recensitis. Drusus Caesar ut alibi, ita etiam Ariciae summo magistratu fungi potuit. (Auctorem senatus consulti dici posse etiam magistratum qui id fecit, demonstratur eis quae collegit Mommsen *Staatsrecht* III p. 978 not. 1). — 3 [*i*]*n sen*[*atu fuerunt tot*]. Nomina quae deinde enumerantur magis crediderim fuisse testium qui scribendo adfuerunt, quam enumeratos fuisse omnes qui in senatu fuerint cum senatus consultum factum est. Aediles (v. 4) adfuisse scribendo sane notabile est. Ipsa senatus consulti verba non extant, neque ubi fuerint scriptu adparet. [Principium quod remansit cum discedat a solita forma, decretum senatus hoc crediderim ita fere conceptum esse ut senatus auctoritatem Veientem C. XI, 3805, habentem item nomina eorum qui *adfuerunt* perscripta, licet non in ipso principio, ut hic, sed in fine; fortasse hic quoque non habemus decretum legitimum, sed auctoritatem, et explicatur inde forma diversa. Hoc sumpto non mirum est aediles in ipso principio nominari, dictatoris nomine fortasse ideo omisso, quod auctor is fuerit. TH. MOMMSEN.] — 10. 15 alterum Ti. Latinium origine Aricinum habes C. n. 2166, alterum Q. Avonium n. 2181. — 13 fin. II numerus indicat, nisi fallor, nomen quod praecedit fuisse magistratus alicuius. — 14 Lucilius Longus sine dubio amicus est Tiberii, defunctus a. p. C. 23 (Tac. ann. 4, 15); consul is creditur fuisse (cf. Borghesi opp. 5 p. 308) a. p. C. 7; nomen eius quid hic sibi voluerit, nescio. Fieri potest ut ipse fuerit origine Aricinus, magistratibusque ibi functus sit.

1237 basis Ariciae in hortis Ioannis Ant. de Mattheis.

Q · LVSCI
FRVGI L LIB

Misit Huelsen descriptam a Gottlieb.
V. 2 vix recte exceptus.

NEMVS DIANAE (p. 210. 487. 499).

1238 basis quadrata ex marmore nigro lata m. 0,12, cuius tria latera inscripta. Rep. fossionibus Nemorensibus (in fundo Ursinorum, loco dicto *Prato Giardino*) a. 1888.

a	*b*	*c*
CN ARBVXSE	L · LVCRETI*us*	BASVS 'sic'
IVS · CN · F	L · F · SEDVLVS	
DIANAE	DIANAE D D	
D · D · L · M	L · M	

Notizie degli scavi 1888 p. 193.

1239 fragmentum lapidis Tiburtini rep. fossionibus Nemorensibus.

\L · F · PINTIA
dian\A E · D · D · L · M

Borsari *notizie degli scavi* 1888 p. 393.

1240 plinthus marmoreus, litteris evanidis.

//////NTIVS · Q · F · D · D · D · L · M ·

Notizie degli scavi 1888 p. 193.

Videtur esse alterum exemplum tituli C. n. 4189.

1241 ara marmorea rep. eodem loco.

O C T A V|*i*|A
G R A E|*ci*|N *a*
IV N O N I|*d*|D·

Borsari *notizie degli scavi* 1888 p. 393; Lanciani ib. p. 709. Vidit Stevenson a. 1889.

1242 rep. eodem loco.

PRO·
sa|LVTE · TI ·
claud|I CAESARIS ·
aug. germ|ANICI · ET · IVLIAE
5 *agrippinae aug. et t*|I · CLAVDI · BRITTANICI
caesaris et neronis|CLAVDI · CAESARIS ·
|VS · IMP · DIA · LVMEN · PERP

Notizie degli scavi 1888 p. 194 ad ectypum.

Titulum scriptum paullo post adoptionem Neronis (a. 50) crediderim, propterea quod Britannicus etiamtum habet locum priorem. — 7 *imp(erio) Dia(nae) lumen perp(etuum)* proponitur in *notizie degli scavi*. — A. 49 piacula apud lucum Dianae a pontificibus facta esse refert Tacitus ann. 12, 8.

1243 fragmentum aeneum (*angolo superiore sinistro di una grande cornice di bronzo*).

LAVRENTES · L*avinates*
P · LVCRETI · CLEMENT*is*

Notizie degli scavi 1888 p. 193.

1244 *frammentino di lavagna, di m. 0,45 × 0,10* rep. eodem loco.

D E X T

Borsari *notizie degli scavi* 1888 p. 393.

Propter genus lapidis oritur suspicio fragmentum hoc esse tituli C. n. 2219.

AGER ALBANVS (p. 216. 440).

1245 ara lapidis Albani alta m. 0,23 lata m. 0,50. Rep. prope Albanum, a sinistra via Appiae, *presso l' angolo di deviazione della „Galleria di sotto"*.

E C E S T V S
patera F E C I T *simpulum*
I O V I

Lanciani *notizie degli scavi* 1889 p. 163.

1 prima littera utrum E an L cum puncto sit, dubitavit Lanciani, sed illud praetulit.

1246 cippus rep. Albani *via del Corso* in fundo Pauli Pietrangeli.

D · M
TI CL HERMETI
VASCVLARIO ET
CL ATTICILLAE
VALERIA PROCVLA
COIVG OPT · ET
FIL · PIISSIM · ET
ACHILLEVS · ET
APRIO · LIB FECER

Salustri *notizie degli scavi* 1889 p. 113.

1247—1253 cippi reperti supra lacum Albanum, *nel margine orientale della Galleria di sopra, a 178 metri di distanza dalla chiesa dei pp. Riformati, andando verso i Capuccini*; deinde apud Ioach. Balducci.

1247 D I S ◆ M A N I B V S
A B A S C A N T V S C A E
S A R · Ñ · S E R · V I L I C
F O R T V N A T A E · C O
N I V G I · B E N E · M E
R E N T I · F E C I T · V I X
A N N I S · X X X
Q̲V I S Q̲V E · M E V M · T I T *'sic'*
VLVM · STAT · LEGERIT · ET ·
DICIT · SIT · TIBI · TERRA · LEVIS

Notizie degli scavi 1889 p. 112 ad ectypum.

1 MANIBV, lacuna non indicata, editum est. — 8. 9 *quisque* (= *quisquis*) *meum titulum stat(ione) legerit*, nempe *gradum sistens*; ita haec explicari posse putat Mommsenus.

1248 D · M
IVLIAE · FORTV
NATAE · ACIVA
CAES · N · SERVO
SVBVIL · CONIV
CARISS · FEC ·
CVM · Q · VIXIT
AN · XVII · M · V

Notizie degli scavi 1889 p. 112 ad ectypum.
4 requiritur SERVVS. — 5 subvilici munus novum quantum scio.

1249 R · SAL
AMMIAS · CONIV*gi*
RARISS · MERCATO*r*
ITALICVS · DEVTER
FIL · PATRI · PIENTISSIM
FECIT

Lanciani *notizie degli scavi* 1889 p. 111 descripsit ut potuit loco incommodo positam.
1 vix recte exceptus; requiritur nomen mariti Ammiadis, patris Mercatoris Italici Deuteri — 2 fin. CONIVC, 3 MERCATOI traditur. — 6 requiritur FECERVNT.

1250 D ◆ M
AMMIAS · ET · MERCATOR
CAE · N · SERVO · ITALICO
FRATRI · BENE · MEREN
FECERVNT · QVI · VIX
ANNIS · XXXX · ET · M · III
ET · ITALICO · FILIO
EIVS · QVI · VIXIT
AN · VIII · M · II · D · XXV

Notizie degli scavi 1889 p. 112 ad ectypum.

1251 D M
MERCATORI · CAE
N̄ · VERN · AMMIA
MATER · ET · DEVTER
FRAT · ITALICVS ·
FRATRI · SVO · IN
FELICISSIMO · F ·
QVI · VIX · AN · XXVIII
DIEB · XXI

Notizie degli scavi 1889 p. 111 ad ectypum.

1252 stele marmora eleganter ornata (*il timpano col bustino della fanciulla Filumene presso a cui si vede la figura di un Genietto alato, in atto di recidere lo stame della vita; il titolo è inciso dentro una edicola, retta da colonnine. Dalla chiave dell' arco pende, sospeso ad una catena, il segno del capricorno. La parte bassa del vano è chiusa da una transenna, retta da pilastrini terminati a pomo*).

D ❧ M
MOTHO CAES · N̄ · SERV
HILARO · ET · EILVMENE *sic*
FILIS PIENTISSIMIS ·
ET DVLCISSIM · CVM SVIS
FECIT · HILARVS · VIX · AN
II · MENS · IIII · DIEBVS · XVIIII
FILVMENE · ANIS · XIIII *sic*
MENS · V · DIEBVS · XXI

Lanciani *notizie degli scavi* 1889 p. 113.

1253 D ❧ M
TERTVLLAE
FL · OPTATAE
VER · FEC · M · VLP
ACERATVS
CONTVBER
CARISSIMAE

Notizie degli scavi 1889 p. 112 ad ectypum.

Servi domus Augustae, quorum cineres lapides n. 1247—1252 olim texerunt, pertinuerunt sine dubio ad praetorium Albanum imperatorum. N. 1253 positus est ancillae domus privatae, sed cuius maritus videtur fuisse libertus Augusti.

1254 fistula plumbea rep. in villa Albana Domitiani (*villa Barberini*).

STATIONIS VRBANAE AVGG NN

Lanciani *notizie degli scavi* 1889 p. 227.
Similiter inscripta fistula prodiisse dicitur Antii (C. X, 6686 cf. add. p. 989).

1255 rep. eodem loco in fistula.

CALPVRNIVS LICINIANVS FECIT

Lanciani l. c. p. 247.

BOVILLAE (p. 230. 491).

1256 ad n. 2420. Vereor ne erratum sit ab Amatio in indicatione loci et haec inscriptio aliena ab agro Romano. Cf. C. XI, 2916. 2919.

TVSCVLVM (p. 252. 493).

1257 fistulae plumbeae rep. inter Frascati et Monte Porzio in praedio Borghesiorum *le Cappellette*.

a

|ATIDIAE AVG FIL

b

MATIDIAE AVG FIL LXXXII

c

/SALON · EPICTETVS · F

Rocchi *notizie degli scavi* 1888 p. 141.

ANTICOLI (p. 357).

1258 saxum calcareum altum m. 0,55 latum m. 1,95 Anticoli-Corrado, 200 metris ab eo loco ubi extat n. 3471, loco dicto *Fonte Cardinale*.

VESINIA · C · F · SIBI ET L · VINNIO . . . .
FACIVNDVM CVRAVIT ARBITRATV · C · VRSICIANI

Fonteanive *notizie degli scavi* 1888 p. 460.

PRAENESTE (p. 288. 494).

1259 in agro oppidi Roiate in confinio territorii Praenestini, in vinea Cenci.

D · M
CRITONIAE VENVSTAE MATRI
AVIAE *san*CTISSIMAE
OPTIMAE ET CRITONIAE QVARTILLAE
L · NAEVIVS · NATALIS · SIBI · ET · POSTERISQVE
SVIS

Descripsit Alexander Sbardella Praenestinus et misit per Stevensonium.

TIBVR (p. 365. 494).

1260 ad n. 3672. Fragmentum epistylii mihi visum Tibure in curia diversum est a titulo quem viderat Amatius; hic enim, ita fere ut descripserat Amatius (tribus versibus), extat Romae in repositis musei Lateranensis. Cf. C. XI, 3129, ubi Bormannus propter genus saxi hunc titulum adtribuit Faleriis.

1261 ad n. 3695*a*. Egit de hac inscriptione de Rossi, conferens alias eiusdem generis, *notizie degli scavi* 1888 p. 711, item *bull. comunale* 1889 p. 357 et sic fere supplendum esse docuit: *portic*[*us*] ... *circuitum hab*[*et*] *ped. MCCCCL*, *hoc* (*quinquies*) [*passus MCCCCL*, *itu reditu*] *pass. MM*[*DCCCC*], vel etiam (ex suggestione Bortolottii) *hoc V*[*II*] (nempe *septies*) [*efficit*] *pass. MMXX*[*X*].

1262 ad n. 4239. Eiusdem Herenniae M. f. Helvidiae Aemilianae, uxoris L. Claudi Proculi, titulus est agri Caralitani C. X, 7828 (ubi rectius v. 4 cum Nisardio legendum est PROCVL).

NOMENTVM (p. 440).

1263 cippus rep. in agro Nomentano, 16 chil. a Roma.

VLPIAE · EVHODIAE
CONIVGI · OPTIMAE
T · FLAVIVS · AVG · LIB
DELPHICVS
TABVLARIVS · A RATIO*n*
*p*ROC · RATION
THESAVRORVM
HEREDITATIVM
FISCI · ALEXANDRIN

Lanciani *notizie degli scavi* 1888 p. 288; Gatti *bull. comunale* 1888 p. 181.

6 seq. Delphicus hic procurator fuit rationis thesaurorum, **deinde** procurator rationis hereditatium, postremo procurator fisci Alexandrini. [Mommseno videtur Delphicus curavisse rationes thesauros hereditates **fisci** Alexandrini].

1264 rep. inter rudera quae videntur esse balnei, prope Mentana, 17 chil. a Roma, loco dicto *quarto Torricella.*

D · M ❖

T · AEL · EVTYCHETI · ET ❖

T · AEL · VICTORINO ·

FECERVNT · PATRONI LIB ❖

BENE MERENTIBVS ~

Lanciani *notizie degli scavi* 1888 p. 286.

1265 fragmenta tabulae rep. ibi ubi n. 1264.

D M ❖ S

SEX · OF*FANI*VS · SATYR · FECIT

SIBI · ET · *MAR*CIAE · PHAEDRAE

CONIV*GI* · SVAE · ET · SEX

OFFANIO · SATYRO · FILIO

LIBERIS*que* · EIVS · ET · SEX · OFFANIO ·

TRO*P himo* FRATRI · *ET* · *LIBER*TIS · SVIS

ET · LIBER*TA bus*

MONI*Mentum* VETVR

NEQVE D V... \EA

MEOR MQVEQ ...SSV T·

ES·AVT·COR TVA VE RI·

ATVR·NISI·EC LICEAT·IN

NO/ RI

Lanciani *notizie degli scavi* 1888 p. 287.

Litteras nonnullas excepit Lancianius non ex ipso lapide, sed ex ectypo impresso in calce cui lapis applicitus erat; eas dedi inclinatas. Vv. 9 seq. nimis laceri quam ut suppleantur.

FICVLEA (p. 447).

1266 ad n. 4002. Fugerunt me nonnulla frustula ex hac inscriptione delata Romam in reposita musei Lateranensis ibique descripta a Detlefseno anno 1861.

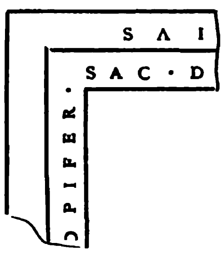
P · *PACIL* *ZENON* · *LAE*TVS *P · P · BIS*
A *EDIL · PRAEF · IVR ·* DIC · ET · *SACRIS · FACIVND*IS
AEDEM *FORTVNAE · ET VI*CTORIA*E · SVA · PEC · REF · COMM*VNIVITQ

Litteris rectis dedi quae vidit Detlefsen, inclinatis ea quae solus servavit Amatius.

FIDENAE (p. 453).

1267 ad n. 4059. In lapide v. 2 non est id quod edidi secutus apographum mihi missum NÁRSÉS, est: NÁRÉS; cf. de Rossi *bull. crist.* ser. IV a. 5 p. 153. Unde haec fere fuisse in lapide probabile est: ... [*tribuno legionis*] *XX Valeriae* [*Victricis, Reii Apolli*]*nares ex pr*[*ovincia Narbonensi*] *patr*[*ono*] (de Reiis Apollinaribus monuit Bormann).

1268 in fragmento vasis quadrati; litterae inscriptae in labro vasis aliae extrinsecus, aliae intus. Rep. est vas effossionibus institutis (a societate viarum ferratarum) ibi ubi fuerunt Fidenae (ad chiliometrum XII viae ferratae Roma Hortam ducentis) a. 1889.

Lanciani *notizie degli scavi* 1889 p. 109.
[*Opi? Dianae?*] *opifer*(*ae*) *sac*(*rum*). *D* .... *ius*.

1269 cippus marmoreus prodiit iisdem effossionibus quibus n. 1268.

M · A V R E L*io*
CAESARI
IMP · CAES · T · AELI
HADRIANI · ANTONINI ·
AVG PII · PONTIF · MAX ·
TRIB · POT · III · COS · III · P · P · FILIO a. 140
SENATVS · FIDENATIVM

Lanciani *notizie degli scavi* 1889 p. 109.
Mirum est M. Aurelium patris in tertio consulatu collegam non dici consulem.

1270 fragmentum tabulae marmoreae crassae cm. 4 litteris non bonis. Rep. cum n. 1268.

ı A K
p. M · TRIB · PC
p ATRI · P *atriae*

Lanciani *notizie degli scavi* 1889 p. 109.

1271 in fistulis plumbeis, Fidenis repertis, bis inscriptum.

IVLI EVTACTI

Amati ms. Vat. 9752 f. 32 (inde Lanciani syll. aq. n. 433). Eiusdem Iulii Eutacti nomen reperitur in tegulis inscriptis *Paet. et Apr. cos. ex p. Iul. Eutac(ti) Sal(arese)* (C. XV n. 487), cuius exempla aliquot etiam Fidenis prodierunt. Ex servis eius, postea factus Augusti, fuit *Blastus Eutact[ia-nus]* memoratus in titulo Fidenate n. 4057. — *Iulius Eutactianus* est VI, 20691.

1272 in fistula Fidenis reperta.

(M A E C I L)

Amati ms. Vat. 9752 f. 9 (inde Lanciani syll. n. 434).

1273 in epistylio sepulcri rep. Fidenis *alle falde della collina su cui s' innalza la già villa Spada oggi di proprietà Rotti.*

TI · APRONIO · APOLLONI · F · FAB · APOLLONIO
HIC · SEPVLTVS · EST

Borsari *notizie degli scavi* 1889 p. 110.

1274 tabula marmorea rep. Fidenis in sepulcreto, 200 metris ab eo loco ubi prodiit n. 1268.

corona vittata
D M
L I B Y C V S · V
A N N I S · X V ·
M A T E R · A N
T O N I A · F · S V O
B · M · F ·

Lanciani *notizie degli scavi* 1889 p. 110.

1275 fragmentum tabulae litteris aetatis labentis rep. Fidenis ibi ubi n. 1268.

S I M L
R E D D E R E
A C I F R T C

Lanciani *notizie degli scavi* 1889 p. 109.

AD FALSAS.

1276 ad n. 216*. Titulum *Iovi Maio sacrum* non recepi inter sinceros Tusculanos, quippe haud ita comparatum, ut se ipse sine auctore tueretur, derivatum autem ex fonte nimis incerto. Laudavit quidem Garruccius, cum primum ederet titulum, sodalem suum Ryllum, hominem ut audio sanctissimum et ab omni fraude alienum, sed neque descriptum esse titulum a Ryllo affirmat Garruccius, neque accurate eum editum a Garruccio inde apparet quod ipse Garruccius, bis edens titulum, variavit (in altera editione adiciens *P. Mucius pater*). Confirmavit autem meas de hac inscriptione vel certe de Iovis Maii mentione suspiciones schedula Stevensonii olim mihi missa, sed nescio quo casu neglecta et nuper demum in manus sumpta, ex qua cognovi anno 1874 prope Frascati in villa Grazioli olim Montalto descriptum esse, simul autem recens iudicatum esse a Stevensonio hoc lapidis marmorei fragmentum:

M A R
S A C I
P M V C I
P A

In hac autem villa Graziolia Ryllus complures aestates degerat, teste Rossio. Hoc si reputaveris, vix dubitabis quin ex hoc ipso lapide veniant quae Garruccius edidit *Iovi* | *Maio* | *sacrum* | *P. Mucius pater,* Iuppiterque Maius eo inlatus sit nescio quo errore, sed omnino male. — Recentem visum esse titulum Stevensonio supra dixi. Antiquus si est, superest ex dedicatione facta Marti.

1277 titulum olim adservatum apud Guidium Romae

l A R I B V S · A
V I C I · B O

C. L. Viscontius, qui edidit *giornale arcadico* t. 144 (1856) p. 54, facit repertum Bovillis. Mihi manifesto videtur urbanus, dedicatus Laribus Augustis nescio cuius vici Bo...; similes titulos multos habemus (C. VI 445 seq.;

Eph. IV 746), non casu aliquo repertos in urbe Roma, sed sua natura urbanos. Potuit ansam dare originem Bovillensem huic dedicationi attribuendi vocabulum vici Bo... sane praeterea ignoti. Si vere prodiit Bovillis, eo adlatus est lapis labente aetate. Et ait Viscontius eum conversum fuisse in basem columnae.

H. Dessau.

TITVLVS REP. AD VIAM LABICANAM.

Ne magna pars paginae vacet, adscripsi titulum descriptum ante annos centum triginta duo prope Romam ad quartum milliarium viae Labicanae a nescio quo homine imperito — quod apographum pervenit ad Guarnierium Auximatem, ex cuius schedis enotavit Huelsen[1]) — nec postea cuiquam visum.

M · ATILIO · T · F
SEVERO CoS
*vii*VIRO EPVLO
*nu*M SODALES
*her*CVLANI PA
*tr*ONO OB PLV
*rim*A EIVS IN SE
*be*NEFICIA

(Nihil mutavi ex tradita scriptura; lacunas tantum, quas inde a v. 4 notare oblitus erat auctor, supplevi). Est hic, nisi fallor, Atilius Severus consul in exilium actus a Commodo, teste vita Commodi c. 4, 11 (ubi non recte Atilium nomen in suspicionem vocatum esse a Borghesio opp. 5 p. 65 iam apparet). Sodales Herculani Romae praeterea innotuerunt ex solo titulo C. VI, 1339, quem recte supplevit Borghesius opp. 3 p. 20, et ipso aetatis Commodianae.

1) Sched. Guarnerii litt. *F* f. 346 (*al 4 miglio della strada di Torre nova su la mano manca nell' anno 1758*).

H. Dessau.

MNE · STVDIVM · EST · QVANTO · LI
PRIMIS · ANIMA · ADVERTERVNT · QVAE
· PATRONVS · ESSET · VSVRPANDIS · QVASI

AD LICENTIAM · FOEDAE · RAPINAE · INVI
CAVENDVM · FISCO · CVM · HARE

ʼLLIS · SORDIBVS · FOEDI · QVAE
ƆENTIENS · ANNVM · SEV · TRECENTIES
VM · QVAE · HS · QVINGENTIES · SV
.OHIBITI · TALIBVS · GRASSATVRIS · SOLA

ƆS · FECERINT · ETIAM · FRVCTVS · TAN
QVESTVS · LANISTARVM · RECISOS · FIS
· GALLIARVM · VESTRARVM

INCIPES · FACTA · CONSTITVERAT · SED
PATRIMONIVM · MEVM · OPPRIMEBAT · SANC
AMPLECTOR
· GENVS · CAVSARVM · DIVERSAM · FORMAM

ID · SINGVLI · SENTIVNT · QVOD · VNIVERSI

BENTEM · CIVITATIVM · STATVM · ET · PRAE
OD · CVM · EXCVSATVM · ESSET · RETI

AES ITALICENSE.

Die XIX. mensis Octobris a. 1888 tabula aenea reperta est prope Hispalim, ut is qui servabat Antonius Maria Ariza Hispalensis primum affirmabat, cum nollet locum accuratius designare propter certas quasdam causas; nunc Italicae prodiisse profitetur. De loco quamquam adhuc dubitari potest, tamen iam licebit tabulam breviter dicere aes Italicense. Exempla et ectypa Ariza inde a mense Decembri a. 1888 submisit officiose; sed cum parum eis proficerem in lectione constituenda, mense Maio a. 1889 iussu academiae Hispalim profectus textum descripsi curiose ex tabula apud Arizam in pessima luce collocata et ectypa varia sumpsi propter spissam robiginem, qua tabula multis locis tecta est, parum perspicua. Deinde me suadente atque Antonio Canovas del Castillo v. cl. intercedente tabula empta est ab eis, qui in Hispania praesunt institutioni publicae, et inlata in museum archaeologicum Matritense; ubi iam prostat. Exemplum meum interim communicatum cum viris aliquot doctissimis, quorum nomina infra scripta sunt, a me rogatus Emmanuel Berlanga Malacitanus itinere Matritum suscepto mense Octobri anni proximi denuo cum aere iam in optima luce posito contulit et lectionem meam variis locis correxit; ita ut iam perpaucae tantum litterae incertae maneant. Ectypa vero vel chartacea vel gypsea vel stannea sumi posse idem negat. Antonii Canovas et Emmanuelis Berlangae spectatae liberalitati et amicitiae etiam illud debetur, quod monumentum insigne iam prodit in Germania primum. Aes cum repraesentetur cum suis naevis accurate in tabula adiecta *A*, de lectione haec sola habeo quae adiciam.

6 MARCI quamquam consulto erasum in aere fuisse visum est; Berlanga LVCI apparere adnotat; deinde COMMODI dispexi.

13 DELATVM · EST in aere legi; DELATV/ST ectypa.

20 IMO ita scriptum in aere, ut appareat O paullo minorem postea additam esse spatio nullo fere post M relicto.

21 SENT////ENTIA in aere legi; SEN////ENTIA ectypa.

22 CLAMANTE ex CLAMANS correctum est.

25 ILLI in aere legi; OLLI in ectypis apparuit Mommseno et Hirschfeldio.

28 TRANSEATIS mihi in aere visum; TRANSLATIS Berl.

29 SED · LOCIS in aere legi, SIT · LOCIS Berlanga et ectypum.

36 MELIORI · A CERTATIS ego et Berl. in aere legimus.

37 PROMOVENDOS egò, PROMONENDOS Berl. — VTILI ego, VIII (*vili*) Berl. — PRAEBENDAS aes, ut mihi et Berl. visum.

48 VTRIVS ego errore, VIRIVM Berl. et ectypa.

51 QVE ex ectypis Mommsenus, QVI in aere legimus ego et Berl.

53 PRIMARIAM ego errore, TRIFARIAM Berl. et ectypa.

56 SEDET aes et ectypa perspicue.

59 NVLLV*m* CV*m* LANISTIS NEGO*tium e*sT · GLADIATORES in aere esse affirmat Berl., NVLLV' CC....... NEGOTIVM //T ego, /////////S NEGO//////T ectypa.

60 VL/ ego, VII (i. e. *vel*) Berl., VI/ ectypa. — AT · POST aes et ectypa. — ET · IT//NE///IEXr//IO in aere vidit Berl., ETITT///LG//\/////LICIN ego, EDITI///////////IN ectypa. — TRA//TI/VNT Berl., TI\////TI/VNT ego, TRA///TIVNT ectypa.

62 LIBERATVS ego errore, LIBERATVS · SI Berl. et ectypum.

Tabula integra est praeterquam quod margo totus interiit exceptis fragmentis quibusdam. Alta est m. 1.56 et lata 0.92. Textus scriptus est per commata et cola, ut dicunt, versibus LXIII, nullis adscriptis nec rubricis nec capitum numeris. Litterae altae sunt m. 0.006 ad 0.004, perspicuae, elegantes, aequabiles; tamen I et E, T I L interdum aegre distinguuntur. A plerumque caret linea transversa, M admodum lata, N prona, P aperta est; I F P interdum altiores sunt, I longa potissimum promiscue scribitur; H non raro ita formata h. In robigine, de qua dixi, locis non paucis quasi color tantum litterarum superest, praesertim versus finem tabulae. Scriptura in universum ea fere est, qualem eiusdem aetatis monumenta optima exhibent, veluti tessera Hispana a. 152 (Exempla mea n. 874) neque tamen certo alicui aetatis eius monumento prorsus similis, utpote actuaria suique generis, magis accedens ad aerum Hispanorum reliquorum litteraturam quamvis saeculo fere antiquiorem, multo certe melior quam in eiusdem aetatis actis Arvalium (Exempla n. 1014—1020).

Litterae singulares adhibitae sunt perpaucae hae tantum C · V *clarissimus vir* v. 41. 52. 62, V · C *viri clarissimi* v. 53, IMPP v. 12. 18. 23; praeterea nihil breviatum est excepto uno *gladiator(um)* vocabulo v. 31.

In versibus vocabulisque distinguendis leges scribendi antiquas et notas tabula sequitur. Primus unius cuiusque capitis versus aliquantum prolongatus ad sinistram; in fine capitis interpunctio nulla, uno (v. 58) excepto. Semel, ubi caput eodem versu continuatur, signum interpunctionis interpositum est (v. 29).

Vocabulorum in fine versuum divisio ubique syllabaris quae vocatur: *li|bet* v. 1, *invi|tatus* v. 5 cet., item ubi duae consonantes conveniunt, *tan|tae* v. 12, *fis|cum* v. 13, *sanc|tissimi* v. 17, *in|terpretationibus* v. 28, *praescrip|tum* v. 46, *procon|sules* v. 53, *sus|ceptos* v. 59, et ubi tres, *sump|tum* v. 29. Sed contra *quae|stus* v. 7, *su|pra* v. 9.

Puncta ubique fere ponuntur recte ad vocabula singula distinguenda secundum optimae aetatis usum. Praepositiones solent coniungi cum casibus quos regunt, punctis interpositis nullis; sed non raro etiam puncta adduntur.

De sermone et orthographia variisque rebus grammaticis observatione digna hic omitto. Quae ad textum emendandum et explicandum contulerunt Buechelerus, Hirschfeldius, Mommsenus, infra reperies huiusce commentario inserta.

Aemilius Hübner.

OBSERVATIONES EPIGRAPHICAE.

XLI. SENATVS CONSVLTVM DE SVMPTIBVS LVDORVM GLADIATORIORVM MINVENDIS

FACTVM A. P. C. 176/7.

Textvs.

. . . .

| tantam illam pestem nulla medicina sanari posse. Nec poterat: ve- 1
rum nostri principes, quibus omne studium est quanto li|bet morbo sa- 2
lutem publicam mersam et enectam refovere et integrae valetudini red-
dere, in primis anima adverterunt, quae | causa illi morbo vires daret, 3
unde foeda et inlicita vectigalia ius haberent, quis auctor et patronus
esset usurpandis quasi | legitimis, quae omnibus legibus et divinis et 4
humanis prohibentur.

| Fiscus dicebatur: fiscus non sibi, set qui lanienae aliorum prae- 5
texeretur, tertia vel quarta parte ad licentiam foedae rapinae invi|tatus. 6
Itaque fiscum removerunt a tota harena. Quid enim Marci Anto-
nini et [Luci Commodi] cavendum fisco cum hare|na? omnis pecu- 7
nia horum principum [p]ura est, nulla cruoris humani adspergine conta-
minata, nullis sordibus foedi quae|stus inquinata, et quae tam sanctae 8
paratur quam insumitur. Itaque facessat sive illut ducentiens annu[u]m

1 versus eminet, etsi incipit in capite medio; similiter in codice Gai Veronensi (v. apographi Studemundiani praef. p. XXVII) et fragmentorum Vaticanorum (v. praef. meae ed. maioris p. 385) paginae singulae incipiunt a littera eminenti — 6 *a* ante *tota* supra v. additum — LVCI (sic Berl., MARCI Huebner) COMMODI licet erasum cernitur non in ectypo, sed in aere — 7 *pura*] Buecheler, CVRA aes — 8 *annuum*] ANNVM aes

seu trecenties | est; satis amplum patr[imo]nium imperio parat [l]ex 9
parsimonia vestra. Quin etiam ex reliquis lanistarum, quae (sester-
tium) quingenties su|pra sunt, pars lanistis condonetur. Ob quae, oro 10
vos, merita? Nulla sane, inquiunt, merita, set prohibiti talibus grassa-
turis sola|cium ferant et in posterum tanto pretio invitentur ad opse- 11
quium humanitatis.

| O magni impp., qui scitis altius fundari remedia, quae etiam malis 12
consulunt, qui se etiam necessarios fecerint! Et iam fructus tan|tae ve- 13
strae providentiae emerget. Legebatur etiam nunc apud nos oratio:
sed ubi rumore delatu[m e]st questus lanistarum recisos, fis|cum omnem 14
illam pecuniam quasi contaminatam reliquisse, statim sacerdotes fidelis-
simarum Galliarum vestrarum | concursare, gaudere, inter se loqui. 15

| Erat aliquis, qui deploraverat fortunas suas creatus sacerdos, qui 16
auxilium sibi in provocatione ad principes facta constituerat. Sed | ibi- 17
dem ipse primus et de consilio amicorum: 'quid mihi iam cum appel-
latione? Omne onus, quod patrimonium meum opprimebat, sanc|tis- 18
simi impp. remiserunt; iam sacerdos esse et cupio et opto et editionem
muneris, quam olim detestabamur, amplector.'

| Itaque gratiae appellationis non solum ab illo, verum et a ceteris 19
petitae; et quanto plures petentur! Iam hoc genus causarum diversam
formam | habebit, ut appellet qui non sunt creati sacerdotes, im[mo] 20
populus.

| Quae igitur tantis tam salutarium rerum consilis vestris alia prima 21
esse sententia potest, quam ut, quod singuli sentiunt, quod universi |
de pectore intimo claman[t], ego censeam? 22

| Censeo igitur in primis agendas maximis impp. gratias, qui salu- 23
taribus remedis, fisci ratione post habita, labentem civitatium statum
et prae|cipitantes iam in ruinas principalium virorum fortuna[s] re- 24
stituerunt: tanto quidem magnificentius, quod, cum excusatum esset
reti|nerent quae ali instituissent et quae longa consuetudo confir- 25
masset, tamen olli peraeque nequaquam sectae suae congruere arbi-

9 *patrimonium*] PATROCINIVM aes — *parat lex*] scripsi, PARATI·EX aes — *sestertium*] HS aes hic et deinceps — 13 *emerget*] *emergit* Hirschfeld — DELATVM EST apographa; in ectypo cernitur DELATV/ST videturque fuisse aut DELATV EST aut DELATVMST — 18 SACERDO^{S} · aes — 20 *immo*] aut IM aes aut postea factum IMO — 21 SENTENTENTIA fuit, sed emendatum est — 22 CLAMANTE factum ex CLAMANS; potest fortasse ferri quod corrector dedit, scilicet censere senatorem secundum id quod pectus intimum clamet, sed secutus sum Buechelerum emendantem *clamant* — 24 *fortunas*] FORTVNA aes — *cum excusatum esset* (= liceret) *retinere* [*e*]*t quae* cet. Hirschfeld. Sed tradita recte a coniecturis defendit Buecheler: hoc significatur senatores postulavisse ab imperatoribus, ut a rebus novandis abstinerent et ita excusasse se ab adsentiendo.

tra|ti sunt male instituta servare et quae turpiter servanda essent 26
instituer[e].

| Quamquam autem non nulli arbitrentur de omnibus, quae ad nos 27
maximi principes rettulerunt, una et succincta sententia censendum, | ta- 28
men, si vos probatis, singula specialiter persequar, verbis ipsis ex
oratione sanctissima ad lucem sententiae translatis, ne qua ex parte
pravis in|terpretationibus sit loc[u]s. 29

Itaque censeo, uti munera, quae assiforana appellantur, in sua
forma mane[a]nt nec egrediantur sump|tu (sestertium) XXX (milia). Qui 30
autem supra (sestertium) XXX (milia) ad LX (milia) usque munus
edent, is gladiatores tripertito praebeantur numero pari. Summum
pre|tium sit 31

primae parti quinque milia,
secundae quattuor milia,
tertiae tria milia.

A (sestertium) LX (milibus) ad C (milia) usque trifariam coetus
gladiator(um) divisus | sit. 32

Primi ordinis gladiatoris summum pretium sit VIII (milia),
mediae classis VI (milia),
deinde quinque.

Porro a centum milibus ad CL (milia) quinque sint mani|puli, 33
cuius

primi pretium sit XII (milia),
secundi X (milia),
terti VII (milia),
quarti VI (milia),
postremo quinque.

Iam hinc porro a CL (milibus) ad CC (milia) et quidquid supra
susum versum | erit, 34

infimi gladiatoris pretium sit VI (milia),
super eum VII (milia),
terti retro VIIII (milia),
quarti XII (milia),
ad usque XV (milia).

Et haec sit summo ac formonso gladiatori defi|nita quantitas. Uti- 35
que in omnibus muneribus, quae generatim distincta sunt, lanista di-
midiam copiam universi numeri promisque multitu|dinis praebeat exque 36

26 *instituere*] INSTITVERET aes; possis retento hoc vocabulo de hiatu cogitare, cum sententia quoque parum apta sit, ut fuerit sic fere: *servare et* [*id qui faceret eodem loco esse atque qui*] *quae turpiter servanda essent institueret* — 29 *locus*] LOCIS aes — *maneant*] MANENT aes — *XXX* (*milia*)] XXX aes et sic deinceps — 34 *formonso*] *famoso* Hirschfeld, et sane illud displicet

his, qui gregari appellantur, qui melior [l]acertat[u]s erit, duobus mi-
libus sub signo pugnet, nec quisquam ex eo numero | mille nummum 37
minore. Lanistas etiam promovendos vili studio questus: [sibi] co-
piam dimidiae partis praebenda[e negantes] esse ex nu|mero gregariorum 38
uti sciant inpositam sibi necessitatem de ceteris quos meliores opina-
buntur transferre tantisper plendi nu|meri gregariorum gratia. Ita- 39
que is numerus universae familiae aequis partibus in singulos dies
dispartiatur, [ne]que ullo die minus quam | dimidia pars gregariorum 40
sit ibi, qui eo die dimicabunt. Utque ea opservat[i]o a lanistis quam
diligentissime exigatur, iniungendum | his qui provinciae praesidebunt 41
et legatis vel quaestoribus vel legatis legionum vel iis qui ius dicunt
c(larissimis) v(iris) aut procurator[ibus] maximorum | principum, qui- 42
bus provinciae rector mandaverit; is etiam procurator[ibus], qui pro-
vinciis praesidebunt. Trans Padum autem perque omnes Italiae | re- 43
giones arbitrium iniungendum praefectis aliment[orum], si aderunt,
vel viae curatori aut, si nec is praesens erit, iuridico vel | tum classis 44
praetoriae praefecto.

| Item censeo de exceptis ita opservandum, ut praecipuum mercedis 45
gladiator sibi quisqu[is] paciscatur, eius pecuniae, quae ob hanc cau-
sam excipi|ebatur, quartam portionem liber, serv[u]s autem quintam ac- 46
cipiat. De pretis autem gladiatorum opservari paulo ante censui se-
cundum praescrip|tum divinae orationis, sed ut ea pretia ad eas civi- 47
tates pertinea[n]t, in quibus ampliora gladiatorum pretia flagrabant.
Quod si quibus civitatibus | res publica tenuior est, non eadem ser- 48
ventur, quae aput fortiores civitates scripta sunt, nec supra modum
virium onerent, sed hactenus in eundem, | ut qu[a]e in publicis privatisque 49
rationibus repperientur pretia summa ac media ac postrema, siquidem

36 *melior lacertatus*] MELIORI · ACERTATIS Huebner et Berlanga: *melioris acertatis* (ab *acer* ductum) quod posuit Buecheler mihi non probatur; quod proposui ego *melior lacertatus* idem eo nomine reprehendit, quod requiritur ita *melius lacertatus*, eruntque fortasse qui praeferant *melior lacertis* — 37 PROMOVENDOS dubitans Huebner, PROMONENDOS Berlanga, ectypa deficiunt; *praemonendos* Hirchfeld — VIII Berlanga, VTILI Huebner, V''' ectypa; *vili* Hirschfeld repperit — *sibi copiam d. p. praebendae negantes esse*] scripsi, NEGEM SIBI COPIAM DIMIDIAE PARTIS PRAEBENDAS ESSE aes, *ne negent* Hirschfeld — 38 *plendi* formam vetustam huic aetati recte convenire monuit Buecheler — 39 *itaque*] *utique* malim — *neque*] ATQVE aes — 40 *opservatio*] OPSERVATO aes — 41 *procuratoribus*] PROCVRATORES aes — 42 *procuratoribus*] PROCVRATOR aes — 43 ALIMENTORVM · DANDIS aes; hoc expunxi (vide p. 398 not. 1) — 45 *quisquis*] Buecheler, QVISQVE aes — 46 *servus*] SERVS aes — 47 *pertineant*] PERTINEAT aes — 48 APVT videtur esse in ectypis, APVD apographa — *onerentur* malim — 49 *ut quae*] Buecheler, VTQVE aes

provinciarum eae civitates sunt, ab eo | qui praesidebit provinciae op- 50
serventur, ceterarum autem iuridico vel curatori provinciae vel classis
praetoriae praefecto vel procuratori | maxumorum principum, uti cuius- 51
que civitatis potestasque ibi prima erit. Atque ita rationibus decem
retroversum annorum inspectis, exemplis | munerum in quaque civitate 52
edito[rum] consideratis, conserventur ab eo, cuius arbitrium erit de tri-
bus pretis: vel, si melius ei videbitur, | ex eo modo quem persequitur 53
effici[a]t et trifariam pretia deducantur eaque forma etiam in posterum
servetur. Sciantque v(iri) c(larissimi), qui procon|sules paulo ante pro- 54
fecti sunt, intra suum quisque annum it negotium exsequi se oportebit,
ii etiam, qui non sortito provincias | regant, intra annum. 55
| Ad Gallias sed et princeps ....., qui in civitatibus splendidissima- 56
rum Galliarum veteri more et sacro ritu expectantur, ne ampliore pre-
tio | lanistae praebeant, quam binis milibus. Cum maximi principes ora- 57
tione sua praedixerint fore, ut damnatum ad gladium | procurator eo- 58
rum .... nisi plure quam sex aureis et nisi iuraverit.
| Sacerdotes quoque provinciarum, quibus nullu[m] cu[m] lanistis 59
nego[tium eri]t, gladiatores a prioribus sacerdotibus sus|ceptos vel sibi- 60

50 CVRATORI PROVINCIAE] immo *curatori viae* — 51 QVE ante IBI in ectypis apparuit, QVI apographa — 52 *editorum*] EDITO·ERVNT aes. Oratio perturbata sic accipienda est: per singulas civitates rationes publicas privatasque decem retroversum annorum inspiciendas esse et exempla munerum in quaque civitate editorum consideranda: deinde pretia tria summa ac media et postrema, si provinciarum eae civitates sint, ab eo qui provinciae praesidebit, ceterarum a iuridico vel curatore viae vel classis praetoriae praefecto vel procuratore principum, uti cuique in unaquaque civitate ius primaque ibi potestas est, determinanda et in futurum servanda — 53 EFFICIT aes — 54 requiritur *exsequi se oportere: eos etiam* — 56 SEDET apographa, nec discedunt ectypa; *ad Gallias s[i] edet princeps* Buecheler, *ad Galli[c]as [e]d[i]t[io]n[e]s qu[ae]* Hirschfeld. Sed aperte aere hoc loco integro oratio hiat neque quomodo eam expleam habeo, cum praesertim constet munera in Galliis nulla umquam ab imperatoribus edita esse et nisi de ea re constaret, vel sola gladiatorum horum condicio infima satis ostenderet non agi hoc loco de muneribus imperatoriis. De Galliis Marcus in oratione nominatim constituere fortasse potuit, in ludis sacris ibi sollemnibus non a sacerdotibus provinciae editis, sed municipalibus ne gladiatores exhiberentur nisi minimi pretii — 57 *cum* licet in aere praecedentibus continuetur, ad aliud caput quae sequuntur pertinere videntur — 58 haec quoque hiant neque resarta quisquam facile praestabit. Ad sententiam fere expectes noxium (nam de hoc agitur) non tradendum esse editori muneris privato nisi cautione interposita, quae sex aureos superet et iureiurando praestito; cautio et iusiurandum quo pertinere potuerint, tractavi in commentario p. 409 — 59 C\ /LANISTIS Berl., CC///// Huebn., C////S ectypa — NEGO///////T ectypa, NEGO*tium es*T Berlanga, NEGOTIVM /////T Huebner — 60 *vel*] VI. Berlanga, VL/ Huebner, V// ectypa

met auctoratos recipiunt, at post editi[o]ne[m eod]e[m] p[re]tio in suc-
cedentes tra[mi]t[t]unt; neque singulatim aliquem | rei gladiatoriae causa 61
vendat plure, quam lanistis est pretium persolutum.
| Is autem, qui aput tribunum plebei c(larissimum) v(irum) sponte 62
ad dimicandum profitebitur, cum habeat ex lege pretium duo milia, li-
beratus si discri|men instauraverit, aestimatio eius post hac (sester- 63
tium) XII (milia) non excedat. Is quoque qui senior atque inabilior
operam suam denuo | . . . .

60 AT · POST et ectypa et apographa — EDITI///////////////IN ectypa, ET · IT//NE///IEXΓ//IO · IN Berlanga, ET'T'///LF//\/////LICIN Huebner, *editionem si ex pretio* proposuerunt Berlanga et Huebner, sed vix Latine dicitur *ex pretio*; videtur fuisse ad hanc formam *post editionem eodem pretio*, modo spatia haec non excedant; *post editionem extemplo* proposuit Hirschfeld — *tramittunt*] scripsi, TRA///TIVNT ectypa, TRA//TI/VNT Berlanga, TI\////TI|VNT Huebner.

Tabula haec aenea a. 1888 alicubi prope Italicam Hispaniae Baeticae urbem primariam eruderata quibus viris doctis accepta feratur, supra p. 385 exposuit Aemilius Huebner: scilicet et ipse aes descripsit et postea descriptum accepit ab Emmanuele Berlanga Matritensi, qui quibusdam locis medelam egregiam attulit, et ectypa duo chartacea quae reportavit mihi et Ottoni Hirschfeldio subministravit, in quibus quamquam locis evanidis non omnia apparebant ab oculatis testibus enotata, nihilo minus adiumentum egregium mihi fuerunt potuique eorum ope et corrigere quaedam et addere. In enarrando aere magnopere me adiuvit Francisci Buecheleri amicitia, qui qua est doctrina perspicaci pluribus locis egregiam lucem primus attulit. *Tabulae condicio*

Ipsum aes accedit ad legalia ea, quae insigni numero Baetica provincia nobis obtulit. Ut eleganter exarata est tabula et praeter caput unum temporis iniuria evanidum factum lectu facilis, ita textus passim corruptus est caecis hiatibus et corruptelis evidentissimis, quorum mendorum cum alia facile emendentur, alia nulla coniectura certa ratione sanabit. Nec desunt soloecismi: confunduntur *ae* et *e* (*sanctae* 8 — e contrario *promisque* 36 — *que* 49 — *questus* 13. 37) et scribitur *formonsus*, non *formosus* 34, item *inabilior* 63 suppressa adspiratione, *nec* 29. 36, ubi *neve* purior sermo requirit, quibus addi poterit nota *impp.* (12. 18. 23), quae pluralis significandi ratio a meliore aetate abhorret[1]), denique praenomina contra consuetudinem perscripta (6). Archaismos redivivos his temporibus proprios Buecheler adno-

---

[1]) Offenditur ea geminatio iam in senatus consulto a. 138, sed scripto in Africa (C. VIII, 270); invaluit postea demum, ut *procc.* scribitur passim in decreto Burunitano (C. VIII, 10570) paucis annis hoc nostro aere posteriore.

tavit hos: *cavendum cum* aliquo 6 — *enecta* 2 — *facessat* 8 — *plendi* 38 — *plure* 58. 61 — *sibimet* 59 non addito *ipsis* vocabulo. *Olli* quoque v. 25 pro *illi* scriptum esse videtur non errore, sed consilio. Flores autem et ampullae locutionis [1]) propriae sunt, ut cum ipso aere loquamur, rei publicae *mersae et enectae* (v. 2). Quod alibi monui [2]) documenta publica populi Romani ante Severum a mendis fere immunia inveniri, id fortasse ita temperandum erit, ut cum aliis omnibus lingua quoque labi coeperit per infausta tempora belli Marcomanici et imperii Commodiani.

Pars senatusconsulti

Quod genus monumenti recuperaverimus, statim apparet: partem tenemus senatusconsulti facti Romae et deinde per provincias publicati. Forma ea est, quae obtinuit in senatus decretis inde ab Hadriano [3]) cuiusque etiam antiquius exemplum extat hactenus opinor non animadversum: dico orationem Claudii imperatoris Lugudunensem. Eam partem esse senatus decreti ad hanc formam perscripti colligitur ex capite in media oratione interposito hoc: *tempus est iam, Ti. Caesar Germanice, detegere te patribus conscriptis, quo tendat oratio tua, iam enim ad extremos fines Galliae Narbonensis venisti,* quae verba non sunt imperatoris qui ipse se interpellet, sed senatorum acclamantium et simul oratorem prolixum irridentium, perscripta, ut fit in acclamationibus, loquentium nominibus nullis adiectis. Secundum eam formam ad relationem (v. 27: *quae ad nos maximi principes rettulerunt*), vel, ut hac aetate cum refert imperator plerumque dicitur, ad orationem (v. 13: *legebatur oratio*; 28: *ex oratione sanctissima*; 46: *praescriptum divinae orationis*) adiunguntur sententiae eae, quibus senatus adsensit adscriptis auctorum nominibus. Iam intellegimus haec omnia, qualia a notariis excepta in commentarios referebantur, retenta oratione directa senatus consulto publicato inserta esse. Imperatorum relatio periit nec magis superest senatus decretum; tenemus tabulam mediam vel ex mediis unam,

Sententia prima

qua continetur *sententia prima* (v. 21) et ipsa tam principio quam fine mutila, ut quis de ea re ita censuerit ignoretur. Fortasse senator fuit ex Galliis oriundus, cum et ubi agit de provinciarum sacerdotiis (v. 14 seq.) et ubi mentionem facit municipalium (v. 56) quae de omnibus obtinent ad Gallias convertit; sed verum est id satis explicari cum ex oratorum consuetudine tum ex Galliarum splendore, cum praesertim gladiatorum studium in Occidente longe magis flagrarit quam in provinciis Graecis. Adloquitur auctor modo collegas (10: *oro vos*; 28: *si vos probatis*), modo ipsos imperatores (12) et ait ipse se praeter consuetudinem orationi principum non adsentiri *una et succincta sententia* (27), sed licet probet illam et pleraque inde ad verbum repetat, placere sibi latius exspatiari et addere adeo quaedam, quibus principis propositum adiuvetur. Aliquot dies intercessisse inter orationem recitatam et sententiam dictam inde colligitur, quod in hac verba fiunt de fa-

[1]) Anacoluthon v. 53 et ordo sententiarum vitiatus maxime v. 48 seq. inde explicantur, quod orationem tenemus a notario exceptam.

[2]) C. I. L. III p. 919. Hermae vol. 14 p. 71.

[3]) *Staatsrecht* 3, 1009.

vore, quo oratio illa in Gallia excepta sit eo tempore quo *legebatur etiam nunc apud nos oratio* (13); quae verba cum inepta forent de ipsa recitatione accepta, eo ducunt orationem post recitationem ex actis senatus in libellos translatam et publice quoque vulgatam esse, ut non solum senatori, sed cuivis ex populo eius copia esset, antequam de ea ad sententias iretur, neque id probabilitate caret. Ceterum quamquam proprie tam relatio quam sententiae et suffragia uno eodemque die perficienda erant, omni tempore et maxime hac aetate fieri potuit, ut de re aliqua alio die ad senatum referretur, alio senatores censerent [1]).

Tempus senatusconsulti

Cuiusnam aetatis sit, aes ipsum indicat imperatores nominans, ad quos oratio directa est, Marcum Antoninum et Lucium Commodum. Nam Commodus cum vivo patre hoc praenomine solo usus esse inveniatur eodemque appelletur in ipso sui imperii principio neque praenomen paternum adsciverit nisi aliquot mensibus post patris mortem [2]), eodem sine dubio in hoc quoque aere vocatus fuit, hodie oblitterato propter memoriae damnationem. Commodum cum aes patri iure aequiparet, incisum sit necesse est postquam Augustus factus est, id est aut anno 176 exeunte aut sequenti [3]), antequam obiit pater a. 180 Mart. 17. His igitur finibus continetur oratio; tamen quamquam ex adlocutione uno loco ad imperatores directa nequaquam sequitur eos Romae tum fuisse, nedum adfuisse eos in curia, probabile est Marcum de ea re ad senatum rettulisse, dum Romae moraretur, itaque senatusconsultum factum esse ante mensem Augustum a. 178, quo cum filio ad bellum Germanicum profectus est Romam vivus non rediturus.

Sumptus gladiatoriorum munerum imminuti

Pertinuit senatusconsultum ad munerum gladiatoriorum sumptus minuendos, cui rei et alii imperatores iique optimi quique, scilicet Tiberius [4]) et Pius Antoninus [5]) operam dederant et operam dedisse Marcum quoque quae nobis de eo suppetit memoria licet tenuis non reticuit [6]). Non sine aliqua difficultate id eum perfecisse oratio significat, scilicet fuisse in senatu, qui exhortarentur eum vetera instituta et prioribus probata ne mutaret, sed persistentem eum in proposito ludos coercuisse sibi invisos [7]) (24 seq.). Id quomodo fecerit, nunc demum aliquatenus ex hac oratione intellegitur.

---

1) *Staatsrecht* 3, 919 cf. p. 979.

2) Eckhel 7, 109. Nullus quod sciam nummus titulusve medio anno 180 anterior Marci praenomine Commodum appellat.

3) *Staatsrecht* 2, 801 n. 2.

4) Suetonius Tib. 34: *ludorum ac munerum impensas corripuit mercedibus scaenicorum recisis paribusque gladiatorum ad certum numerum redactis.*

5) Vita Pii 12, 3: *sumptum muneribus gladiatoriis instituit* (*imminuit* Hirschfeld). In titulo Pollentino C. V, 7637 scripto sub Pio munus gladiatorium fundatur adiecta cautela *dum ea, quae legibus plebisve scitis senatusque consultis cauta comprehensaque sunt serventur.*

6) Vita Marci 11, 4: *gladiatoria spectacula omnifariam temperavit* et in narratione iterata 27, 6: *gladiatorii muneris sumptus modum fecit.*

7) Marcum, qualis erat, ab hisce ludis abhorruisse consentaneum est (cf. comm. 6, 46: ὥσπερ προσίσταταί σοι τὰ ἐν ἀμφιθεάτρῳ καὶ τοῖς τοιούτοις χωρίοις, ὡς ἀεὶ τὰ

Munera urbana et municipalia

Sumptibus munerum verisimile est exhaustas esse fortunas privatorum magis in Italia et in provinciis quam in urbe Roma. Hic enim qui soli ea edere lege iubebantur quaestores non solum pauci erant, sed etiam magna ex parte ex ditissimis quibusque domibus oriundi [1]); extra ordinem autem ut imperatores saepenumero eiusmodi voluptatibus populum urbanum sibi devinciebant, ita raro admodum magistratibus permissum esse videtur, ut pro scaenicis et circensibus gladiatorios ederent [2]), etiam rarius a privatis munera in urbe Roma edita esse; certe quod in municipiis saepe factum est, ut populus a divite cive ludos flagitaret adeoque extorqueret [3]), in plebe urbana qui rebus praeerant nequaquam toleravissent. Denique nemo non videt quantopere principum interfuerit, ut in urbe Roma privatos arcerent a gladiatorum gregibus alendis, id quod a Domitiano perfectum esse videri Romaeque postea neque gladiatorum privatorum titulos neque lanistarum reperiri alibi ostendi [4]). Certe hoc senatus consultum ad munera urbana non pervenit; nam cum diligenter et plene enumerentur magistratus, qui ut ei pareatur curare iubentur, inter eos neque praefectus urbi nominatur neque ullus magistratus urbanus et laudantur imperatores (23), quod *labentem civitatium statum et praecipitantes iam in ruinas principalium virorum fortunas* hoc remedio invento restituerint. Itaque senatus consultum, cuius partem habemus, totum municipale est, ita tamen, ut non de Italia provinciisque senatoriis solis disponat, sed excepta urbe Roma ad universum imperium perveniat; est igitur ex senatusconsultis iis, quae posteriore aetate in legum publicarum populi Romani locum successerunt.

αὐτὰ ὁρώμενα, καὶ τὸ ὁμοειδὲς προσκορῆ τὴν θέαν ποιεῖ; vita 4, 8: *fuit autem multae diligentiae, ut cogeretur nonnumquam vel in venationes pergere vel in theatrum descendere vel spectaculis interesse*) et testatum a Dione (71, 29) et clare inde apparet, quod cum gladiatores publicos ex urbe ad bellum avocasset (vita 21, 7), *fuit sermo quod populum sublatis voluptatibus vellet cogere ad philosophiam* (vita 23, 5). Quod ait Dio l. c. gladiatores eum in urbe vetuisse uti armis acutis, fortasse restringendum est ad munera ab ipso edita; ad omnia id si extendisset, ludos sustulisset.

[1]) Quamquam ex his quoque non paucis onus molestum fuisse inde colligitur, quod Alexander quaestores eos, qui deinceps arcarii nominantur, ita liberavit, ut munera ederent de arca fisci et parciora (vita Alex. 43; *Staatsrecht* 2, 534).

[2]) Augustus id fieri vetuit nisi ex senatus consulto (Dio 54, 2) neque talium munerum alia exempla certa inveni praeter id quod ait Tacitus hist. 2, 95 a consulibus celebratum esse natali die Vitellii vicatim et quod Marcellus Dig. 35, 1, 36 pr. memorat editum a consulo designato. Nam quae narrantur de ludis Albini praetoris (vita Alb. 6, 7) et Gordiani aedilis (vita 3, 5), parum fida sunt, et versus qui legitur apud Iuvenalem 8, 194 cum aliis ex causis insiticius videtur esse tum quod praetores hac aetate constat munera nulla edidisse.

[3]) Suetonius (Tib. 37) narrat Pollentinam plebem funus cuiusdem primipilaris non prius ex foro misisse *quam extorta pecunia per vim heredibus ad gladiatorium munus.*

[4]) Hermae vol. 21 p. 274. *Staatsrecht* 2^3 p. 1071 n. 3.

Magistratus, quos senatusconsultum animadvertere iubet, ne quid contra fiat, hi sunt. Cura magistratuum in provinciis

1. In provinciis, quibus aut proconsules praesunt aut legati Augusti, primaria cura his ipsis iniungitur: nam verbis v. 41 *his qui provinciae praesidebunt* non comprehendi nisi senatorii ordinis viros colligitur ex sequentibus v. 42. Permittitur tamen praesidibus, si velint (nam verba *quibus provinciae rector mandaverit* ad omnes hos pertinere apparet) ut rem iniungant eorum cui quibus imperare possunt [1]), scilicet his

a) *legatis,* nimirum pro praetore proconsulum;

b) *quaestoribus* pro praetore proconsulum. Quaestorem pro praetore hac aetate legato proconsulis item pro praetore locum cedere utpote quaestorio iam aliunde cognoveramus [2]);

c) *legatis legionum,* qui in provinciis imperatoriis legatorum Augusti tamquam adiutores fuerunt etiam in rebus civilibus administrandis [3]);

d) *iis qui ius dicunt clarissimis viris,* scilicet iuridicis provinciarum imperatoriarum, certe Hispaniae citerioris et Britanniae [4]). Legatorum nomine quamquam non omnino abstinent, et in hoc senatusconsulto et alibi plerumque solo iuridici vocabulo appellantur, puto quod legati appellatio militari officio magis apta esset;

e) *procuratoribus Augustorum.*

2. In provinciis procuratoriis eadem cura procuratori praesidi iniungitur (v. 42). Id ad Aegyptum quoque pertinere crediderim, etsi proprie neque provincia ea fuit et fuit sub praefecto.

3. *Trans Padum* regio cum *omnibus Italiae* ita aequiparetur, ut item opponatur, aliquid inter illam et has interfuisse probabile est. Id ita fuisse et fortasse medium locum inter Italiam propriam et provincias Transpadanam tum obtinuisse confirmatur aliis indiciis licet tenuibus nec certis. M. Appuleius Sex. f. a. 731 Tridenti opus faciendum curavit *legatus Augusti* [5]). L. Piso is omnino qui consul fuit a. 739 pro consule Mediolani de caede iudicavit [6]). C. Iulius Proculus *legatus Augusti pro praetore regionis Transpadanae* fuit imperante Traiano [7]). Fortasse Transpadana una cum Histria et Liburnia etsi plerumque Italiae adcensetur [8]), secundo sae- in Italia

---

1) *Staatsrecht* 2^3, 246. 852.

2) C. X, 7852. *Staatsrecht* 2, 248. 686.

3) *Staatsrecht* 2, 700.

4) *Staatsrecht* 1^3, 231 n. 5. Inscriptiones composui Eph. epigr. 4, 224. Iuridicum vice legati provinciae fungentem habes C. VI, 1336 aetatis Severianae (vide supra p. 355 n. 1191).

5) C. I. L. V, 5027; cf. *Staatsrecht* 2, 1075 n. 3.

6) Suetonius de gramm. 30; cf. *Staatsrecht* 2, 239.

7) C. I. L. X, 6658; cf. *Staatsrecht* 2, 850 n. 3, ubi eum inter legatos dilectatores rettuli, vix recte.

8) Ex testimoniis, quae abundant, non affero nisi titulum dedicatum imperante Marco C. V, 1874 Arrii Antonini *iuridici per Italiam regionis Transpadanae primi.*

culo iure magis provinciae loco fuit, quae plerumque praesidem non acciperet, quam regionis Italiae, quo legitime praeses mitti non posset. Certe ex hoc ipso senatusconsulto intellegitur eo tempore Transpadanae praesidem nullum praefuisse. — Magistratus quibus in his partibus cura munerum gladiatoriorum iniungitur, sunt hi

a) *Praefecti alimentorum*, quae locutio sollemnis [1]) hic (43) reperitur adiecto vocabulo *dandis* male perturbata.

b) *Curatores viarum* [2]).

Magistratus hos differre, sed plerumque viae curam et alimentorum per municipia ei viae vicina eidem homini iniungi quod alibi demonstravi [3]), iam utrumque confirmatur, illud testimonio directo, hoc eo quod in recapitulatione v. 50 curator solus adest omisso praefecto. Curatoribus hisce ut alia quoque negotia mandantur [4]), ita etiam hoc officium apte convenit. Sed cum ei vacare iubeantur *si aderunt*, inde iure colligemus per partem demum anni eos lege iussos esse morari in ea quam curant regione, et respondet ei coniecturae locus senatusconsulti anni u. c. 743 [5]) licet perturbatus hic: *itemque, cum viarum curatoresque frumentique parte quarta anni publico fungebantur ministerio, ut curatores aquarum iudiciis vacent privatis publicisque.* Legem igitur videtur hanc curator accepisse, ut per tres menses sive lege definitos sive ab ipso determinatos in regione sua versaretur, reliqua parte anni Romae degens solitis officiis senatoriis vacaret.

c) *Iuridici*, quos post Hadrianum per Italiam Marcus et Verus instituerunt, ut curam agerent potissimum tutelarum et fideicommissorum [6]), in muneribus regendis in locum praefectorum curatorumque subire iubentur, si hi non aderunt.

d) *Praefecti classium praetoriarum* Misenatis et Ravennatis cur et ipsi vocentur, inde videtur explicandum esse, quod cum inter regiones a iuridicis administratas Campania adhuc non comparuerit [7]) et iurisdictionem de tutelis et fideicommissis per eam regionem magistratus urbani retinuisse videantur, iusta causa erat praefecti Misenatis adsumendi. Aemiliae sane ea ratio applicari non potest. Ceterum militaribus viris talia quoque negotia iniungi ne quis miretur, legati quoque Augustorum praefectusque Aegypti et exercitibus praesunt et civilem administrationem moderantur.

---

[1]) Cf. *Staatsrecht* 2, 1080. *Praefectus alimentis dandis* nusquam quod sciam reperitur.

[2]) Sic recte v. 43; male *curator provinciae* est v. 50.

[3]) *Staatsrecht* 2, 1080 n. 1.

[4]) Vita Marci 11, 9: *dedit curatoribus regionum ac viarum potestatem, ut vel punirent vel ad praefectum urbi puniendos remitterent, qui ultra vectigalia quicquam a quoquam exegissent.*

[5]) Frontinus de aq. 101.

[6]) *Staatsrecht* 2, 1084.

[7]) *Staatsrecht* 2, 1085 n. 9.

Iam videamus de causis munerum; nam in his recte intellegendis et distinguendis tota quaestio vertitur. Causae munerum

Causa muneris triplex est, quaestus, liberalitas, lex. Primae meminit Tacitus [1]) narrans anno p. C. 27 Atilium quendam libertinum hominem Fidenis munus edidisse *non abundantia pecuniae nec municipali ambitione, sed in sordidam mercedem* eo negotio quaesito et amphitheatrum propter editoris avaritiam parum solide structum cum ruisset cum hominum strage ingenti, senatum decrevisse in futurum, *ne quis gladiatorium munus ederet, cui minor quadringentorum milium res esset.* Etiam in ludis non propter quaestum editis praeter loca certis ordinibus personisve honoris causa reservata et ea quae plebi gratis permittebantur alia publice venisse luculenter ostendit statua Cirtae posita a viro quodam honesto *ex reditibus locorum ampitheatri diei muneris quem de liberalitate sua edidit* [2]). Eo pertinent sine dubio tam *munera assiforana* huius sententiae (29) quam cuius Suetonius [3]) meminit *circumforaneus lanista*: scilicet talia munera edebat lanista qui vellet per oppidorum fora asses a spectatoribus pro locis exigens [4]). Non magnum sumptum in eiusmodi munera factum esse consentaneum est et plerumque infra sestertium XXX milia (= marc. 6500) eum stetisse iure ex hac sententia colligemus. Eiusmodi muneribus cum non verendum esset, ne fortunae honestiorum exhaurirentur, munera quaestuaria haec ordinatio proprie non apprehendit; attamen ut sententia scripta est, ad causam muneris non attenditur, sed ad solas impensas quaestuariis muneribus ea tantum ratione exclusis, quod plerumque illam summam non excedebant, ut pariter excluduntur ludi ex liberalitate editi sumptus exigui et propterea menti legis non adversantes. Fortasse quaestio interdum difficilis, qua ex causa quis ludos ederet ut evitaretur, ad solum sumptum ludorum dispositio referebatur. Munera quaestuaria

Ex largitione, qua divites cives populi favorem sibi conciliarent, originem ducere munera tritum est et pervulgatum neque de ea re nos acta agemus. Sed hoc considerandum, quomodo eo nomine differat condicio privatorum eorum, qui ad editionem moveantur ex causa publica nulla, et magistratuum sacerdotumque, quos ad eiusmodi liberalitatem honor invitet. Munera ex liberalitate

A privata editione licet munera proficiscantur, hac aetate id genus editionis secundarium factum est et fortasse legibus quoque circumscriptum. Publica auctoritate verisimile est in ludis publicis omnibus opus fuisse itaque nullum munus edi potuisse nisi ut Romae ex senatus consulto, ita in municipiis ex decurionum decreto, cum ludorum dominus quodammodo privatorum

---

[1]) Ann. 4, 62.

[2]) C. VIII, 6995. Alia composuit Friedlaender apud Marquardtum *Handb.* 3, 492.

[3]) Vitell. 12.

[4]) *Assiduus* vocabulum cum antiquis grammaticis, sane perperam, credatur declinatum ab asse dando, hanc interpretationem aliquatenus tuetur.

pro magistratu esset[1]). Id etsi facile impetrabatur, libertini homines ut ab ipsis magistratibus, ita ab hoc magistratuum simulacro lege prohibebantur[2]), neque credibile est eiusmodi hominibus negatorum sibi honorum vel maxime cupidis edendi ius tribui potuisse decreto ordinis. Procedente certe tempore et harenae pravo studio ingravescente de ea re non municipali auctoritate decisum est, sed principis auctoritas passim in ea intervenit, et quamquam quatenus ea opus fuerit accurate et plene determinari non potest, verisimile est eam in privatis potissimum requisitam esse[3]). Omnino quod testatur auctor fere aequalis Tertullianus[4]) transiisse *hoc genus editionis ab honoribus mortuorum ad honores viventium, quaesturas dico* (urbis Romae) *et magistratus* (nimirum municipales secundum iuris auctorum usum) *et flamonia et sacerdotia*, id confirmant tituli munera ita fere memorantes, ut cum magistratibus et sacerdotiis coniungi aut debeant aut certe possint. Neque dubium est *principales viros*, quorum fortunas tutari hoc senatus consulto Marcus sibi proposuit, intellegi primarios municipiorum per honores a civibus sibi delatos ad munera edenda adductos. De his igitur iam videamus.

---

[1]) *Staatsrecht* 1, 391. In titulo Carmonensi C. I. L. II, 1380 adeo invenitur quidam *quattuorvirali potestate muneris edendi causa*. Eius modi decretorum, quae ad quaestuaria quoque munera pertinuerint necesse est, exempla non suppetunt, sed rerum ordo ea requirit neque mirum est, cum non difficile obtinerentur, mentionem eorum nullam ad nos pervenisse.

[2]) Spectacula intellego publica, qualia Romae a magistratibus edebantur; ludi tales, quales Romae fuerunt Arvalium et sevirales, in municipiis a sex viris Augustalibus inde ab ipso principio edebantur (*Staatsrecht* 3, 457). Illa interdictio duravit certe imperante Claudio, quippe qui libertino cuidam ius tribuerit *spectacula*, in municipiis scilicet, *publice edendi* (Suetonius Claud. 28). Nihilominus non ita raro libertini homines, Augustales potissimum gladiatores dederunt (Henzen n. 7165; C. I. L. IX, 1703. 1705. 2249. X, 4760).

[3]) Ita conieci C. I. L. X p. 1161 motus potissimum titulo Minturnensi C. I. L. X, 6012, secundum quem a. 249 statua posita est P. Baebio Iusto, *quod munus gladiatorium post honor(em) II vir(atus) [splen]didiss(imum), postul(ante) populo q(uando) process(us) editio celebrata est, ex indulgentia, paria tria cum ursis [et] herbaniis licenter susceper[i]t*; nam videntur ibi distingui editiones duae, altera ob processum, altera per id munus postulata facta post honorem II viratus, et indulgentia ad hanc referri. Item honores nulli adscribuntur homini Abellano ei, qui a. 170 *obliterato muneris spectac(uli) impetrata editione ab innulgen(tia) max(imi) principis diem gladiatorum et omne apparatum pecunia sua edidit* (C. X, 1211), neque inter honoratos numerari potuit Augustalis Suessanus is qui a. 193 *pro salute et indulgentia imp. Antonini pii felicis Aug. et ex voluntate populi munus familiae gladiatoriae ex pecunia sua diem privatum edidit* (C. X, 4760). Nec refragatur inscriptio Panormitana, quae item *indulgentiae sacrae* meminit C. X, 7295. Sane eadem memoratur in titulis duobus magistratuum Aeclanensi C. IX, 1156: *hic (II vir quinq.) cum ageret aetat(is) ann(um) XX, in colon(ia) Aeclan(ensi) munus edidit impetrata editione ab imp. Antonino Aug. Pio, in quo honore sepultus est* et Bergomate C. V, 5124: *[e]x indulg(entia) d(omini) n(ostri) .. Gordiani .. edente M. Mamilio Eutychiano IIII v(iro) i(ure) d(icundo).*

[4]) De spect. 12. *Flamonia* reposui pro *flaminia*.

Qui ludi in singulis municipiis coloniisque a magistratibus sacerdotibusque edendi essent et quatenus aut publica pecunia in eos impendenda aut privata editorum, non lege communi imperii Romani determinabatur, sed suis quaeque legibus civitas in ea re regebatur. Attamen quamquam de muneribus leges civitatium in minoribus sine dubio differebant, non magna in hac re diversitas videtur obtinuisse, cum ad formam municipiorum Italicorum, qualis post Italos omnes in civitatem receptos extrema aetate liberae rei publicae stabilita erat, provinciae quoque propagata ad has civitate vel certe Latinitate magis magisque sese accommodarent. Licebit itaque in commune quaestionem hanc pertractare.

De ludis publice a magistratibus municipiorum edendis quid obtinuerit Caesaris aetate, documento insigni lex coloniae Genetivae nos docuit. Ibi ex aerario quotannis duoviris singulis bina milia sestertium, aedilibus singulis singula milia attribuuntur eroganda in ludos itemque iidem magistratus non minus bina milia in eosdem ludos de suo impendere iubentur[1]). Edunt autem *munus ludosve scaenicos aut in circo aut in foro*[2]). Ita cum lege obligentur ad ludos faciendos, quosnam faciant, ipsis ita permittitur, ut gladiatores quoque edere possint, eatenus hoc ludorum genere inter publicos recepto. — Idem ius in magistratibus postea quoque mansit[3]). Pecuniarum publicarum summas lege determinatas hac quoque aetate continuatas esse in ludos erogari quamquam dubium non est, extra ordinem ut in eos pecunias ordines decernerent vix municipiis permissum est; certe deficiunt documenta[4]) et ludorum sumptus hic quoque ut in urbe Roma spectabant fere ad magistratus. Saepenumero ob honorem munus gladiatorium dant[5]), ali- magistratuum municipalium

[1]) C. 70. 71. Pompeiis II viri opus faciunt *ex ea pequnia, quod eos e lege* (coloniae) *aut in ludis aut in monumento consumere oportuit* (C. I. L. X, 829). Plura non addo de re saepe tractata.

[2]) Circenses ludi, quorum alibi (c. 128) in lege diserte mentio fit, utrum casu hic exciderint an praeter consuetudinem muneris vocabulo comprehendantur, non liquet; *ludi gladiatoresque* nominantur c. 66. Quae de his locis scripsit Nissen in Pompeianis p. 695, rem non expediverunt.

[3]) Agones quoque Graeco more edere lege non prohibentur; ut quos duumvir Pompeianus C. X, 1074 primos edidit, ad agonem certe prope accedunt. Ad vocabula quod attinet, distinguuntur omnino *agonotheta* et *munerarius* iuxta positi in titulis Antiochenis Pisidiae C. III, 296. 297 nec nisi defectu proprii vocabuli factum est, ut in glossis Philoxenianis quae dicuntur ἀγωνοθέτης vertatur *munerarius*. Aptius *munus* in iisdem glossis redditur λειτουργία eodemque vocabulo utitur Libanius ep. 458 agoni eam opponens.

[4]) Allifis quod magistratus munus edidit *acceptis a re p(ublica) XIII (milibus) n(ummum)* (C. IX, 2350), referri potest aut ad summas legitimas aut ad pecunias ludorum causa rei publicae legatas, cuius generis legatorum et Paulus meminit (Dig. 30, 122 pr.) nec indicia desunt in titulis.

[5]) Munera edita sunt Tibure a. 184 *honore oblato quinquennalitatis* (C. XIV, 3663), item Peltuini (C. IX, 3437) et Corinthi (Appuleius met. 10, 18); Cirtae sub Severo *ob honorem III viratus* (C. VIII, 6995); in duumviratu Allifis (C. IX, 2350) et

quando munus secundarium venationis [1]), sed id genus ludorum ut expetitum esse, ita non requisitum lege cum inde intellegitur, quod magistratus ii, qui desiderio illi satisfecissent, passim ad augendum honorem [2]) adsciscunt vocabulum curatoris muneris publici, munerarii [3]), munifici, tum eo, quod muneris editio modo ad aedilitatem, modo ad duumviratum vel quattuorviratum adicitur cum nullo magistratu lege coniuncta, sed cuivis applicanda [4]). Denique in tanta monumentorum et mentionum copia non omittendum est praeter quaestores urbanos nullum magistratum reperiri, quem

---

Pompeiis (C. X, 1074). Cumanus quidam (C. X, 3704) *et honorem aedilitat(is) laudabiliter administravit et diem felicissim(um) III id. Ian. natalis dei patri n(ostri) venatione pass(iva) denis bestis et IIII feris dent(atis) et IIII paribus ferro dimicantib(us) ceteraq(ue) honestissim(o) apparatu largiter exhibuit.* Alia munera aedilicia memorantur Boviani (C. IX, 2565), Surrenti (C. X, 688), Superaequi (C. IX, 3314: *primus huic loco venationem edidit, deinceps ludos sollemnes*), Megaris (C. I. Gr. 1058: *ἀγορανόμον διλοτειμησάμενον μονομάχων ζεύγη κ'*). Dati *ob honorem decur(ionatus)* mentionem facit titulus Allifanus (C. IX, 2350). Quaestorium munus municipale nullum repperi, eapropter opinor quod quaestura in municipiis plerumque non pro honore est, sed pro munere. Haec exempla sufficient.

[1]) Gladiatores qui dabat, venationem quoque addere solebat; certe programmatum gladiatorum Pompeianorum (C. I. L. IV, 1177 seq.) nullum venationem omittit. Venatio sola reperitur C. I. L. IX, 3314. X, 1491. Muneris vocabulo cum tam gladiatorium comprehendatur quam venatorium, idonei auctores venationi opponunt munus gladiatorium (Cicero de off. 2, 16, 55 et imitator eius Ambrosius de offic. 2, 21, 109), non munus nude. Apud Paulum Dig. 30, 122 pr. quod iam legimus *ad munus edendum venationemve ludos scaenicos ludos circenses* inde explicandum est, quod ludis gladiatoriis abolitis Iustiniani compilatores vocabulum *gladiatorium* solum sustulerunt, cum item expungere deberent *munus*; nam post gladiatores sublatos munus et venatio non differunt. Lactantius inst. 6, 20, 35: *venationes quae vocantur munera Saturno attributae sunt.* Constantius cod. Theod. 6, 4, 4: *cum impensis,* [*qua*]*s* (sic explendum) *ludi scaenicorum vel circensium vel muneris ratio poscit.* Titulus Salernitanus aetatis infimae C. I. L. X, 539: *editor muneris sui cum ferarum Libycarum* (sic). VIII, 8324.

[2]) Iungendum esse honorem et munus ibi potissimum apparet, ubi copula adest: *duumvir et munerarius* Beneventi C. IX, 1540 et Philippis C. III, 659; *IIII vir quinq. et curator muneris publici* Teate C. IX, 3025; *aedilis et munerarius, item duoviru(m) et munerarius* Chisiduo in Africa C. VIII, 1270. Sed re non differunt *II vir munif(icus)* Puteolis C. X, 1795; *II vir munerarius* Augustae Praetoriae C. V, 6842 et Cemeneli C. V, 7915; *aedilis munerarius* Aquis Sextiis C. XII, 522.

[3]) Eo vocabulo primus usus est Augustus teste Quintiliano inst. 8, 3, 34 videnturque id evitasse ii, qui curatorem muneris dicere maluerunt.

[4]) Imperante Augusto Pompeiis duovir ter factus primo duoviratu venationem dedit, secundo gladiatores, tertio ludos scaenicos (C. X, 1074). Cumis (C. X, 3704) et Surrenti (C. X, 688) idem vir in aedilitate gladiatores dedit, in duoviratu ludos diversos. Qui in titulo Herdoniensi C. IX, 690 honoratur *aedilis iure dicundo, quaestor bis, IIII vir i. d. bis quinquennalis* cum item dicatur *curator muneris bis*, quibus duobus honoribus munus ediderit, non enuntiat. Similiter scriptus est titulus Hadrianus C. IX, 5016 plures honores adepti et *curatoris muneris publici bis*, item duo inventi Antiochiae Pisidiae honorati cuiusdam et *munerarii II et agonothetae* (C. III, 296. 297).

demonstrare possis munus edidisse lege obligatum. Quapropter ut ludorum editio legitima, ita muneris in magistratibus voluntaria et fuit et mansit.

sacerdotum municipalium

Sacerdotes pariter atque magistratus ut Romae ita per municipia ludos faciunt iubenturque lege coloniae Genetivae magistri fanorum suo quique anno ludos edere circenses, quemadmodum decuriones censuerint[1]; sed ludi sacerdotales prae honorariis ut illic ita hic secundarii et fuerunt et manserunt. In Italia certe cum abundent tituli munerum honorariorum testes, equidem ne unum quidem inveni, unde colligas sacerdotem municipalem ob eam causam munus edidisse[2]). Ex provincialibus autem quem unum eius argumenti inveni Africanum positum ob flamonium annuum, is consuetudinem contrariam confirmat; hoc enim munus qui edidit, fecit id *primus a condita civitate*[3]).

Munera ex lege edita sacerdotum provinciarum

Sed id non pervenit ad sacerdotes regionum et provinciarum. Unicus eius condicionis quem in Italia novimus sacerdos sive coronatus Tusciae et Umbriae teste Constantino quotannis *apud Vulsinios ludos scaenicos et gladiatorum munus exhibuit*[4]). Umbriae civitates postquam eiusdem principis iussu separatae ab Etruscis proprium commune efficiunt, sacerdos, quem anniversaria vice Umbria dedisset, apud Hispellum iubetur *spectaculum tam scaenicorum ludorum quam gladiatorii muneris exhibere*[5]). Flamini cuidam provinciae Baeticae statua dedicatur *edito ob honorem flaminatus munere gladiatorio et duabus lussionib(us)*[6]). Muneris editi a sacerdote provinciae Africae meminit Augustinus[7]). Ancyrae inter perscriptas in anta Augustei complures voluptates editas tribus populis Galaticis munera gladiatoria et venatoria passim recensentur[8]). Denique de muneribus editis ab Asiarchis testimonia complura ad nos pervenerunt[9]). Per longa saecula

---

1) C. 128.

2) Dico nullum me invenisse honoris capacem, qui munus ediderit propter sacerdotium; nec desunt tituli, ut Surrentinus C. X, 688, honores et sacerdotia ita enumerantes, ut in illis solis mentio fiat ludorum. Augustales sane et magistri pagi ob id sacerdotium, qualecumque fuit, munera aliquoties ediderunt.

3) C. VIII, 1888 Theveste. *Flamen et curator muneris gladiatori Villiani* apud Vocontios (C. XII, 1585) quamquam etiam de suo pecuniam impendit laudatus *ob praecipuam eius in edendis spectaculis liberalitatem*, in summa re munus edidit ex reditu legativo.

4) Henzen n. 5580. Sacerdoti ei gratiae aguntur *abundantissimi muneris*, *sed et praecipuae laetitiae theatralis* (Hispelli Orell. 3866).

5) Henzen n. 5580.

6) Cordubae Eph. III p. 37 n. 16.

7) Appuleius cum ipse narret Carthagine se summum sacerdotium obtinuisse (flor. 16 p. 73), Augustinus ep. 138, 19 (2 p. 418 ed. Maur.) ad eum locum respiciens eum ait esse voluisse *sacerdotem provinciae, ut munera ederet venatoresque vestiret*. Venatores nominavit, non gladiatores scilicet tum sublatos (v. p. 402 not. 1).

8) C. I. Gr. 4039 (cf. Perrot *voy. en Galatie* vol. 1 p. 261).

9) Galenus de compos. medicam. 3 (vol. 13 p. 599 Kuehn): *δόξαν ... τῷ κατὰ τὴν πόλιν ἡμῶν* (Pergamum) *ἀρχιερεῖ τὴν θεραπείαν ἐγχειρῆσαί μοι μόνῳ τῶν μονομά-*

munera haec sacerdotalia manserunt[1]) licet gladiatoribus sublatis ad venationes solas redacta. Theodosius prior postquam constituit, ne id onus cuiquam imponeretur invito[2]), imperante demum Leone privatorum editionibus sublatis Antiochiae certe sumptus ex reditibus quibusdam a fisco huic rei attributis praestantur, praesident autem ludis iam pro Alytarcha comes Orientis, pro Syriarcha consularis Syriae[3]). — His edocti dudum viri docti intellexerunt inter munera gladiatoria et venatoria primum locum tenere edita cura et sumptu sacerdotum regionum et provinciarum. Iam vero hoc

---

χων καίτοι νέῳ ἡλικίαν ὄντι· τοῦ γὰρ ἐνάτου καὶ εἰκοστοῦ ἔτους ἠρχόμην (a. p. C. 159). ..... *ὁ μετὰ τὸν ἐγχειρίσαντά μοι ποτὲ τὴν θεραπείαν δεύτερος ἀρχιερεὺς ὁμοίως καὶ αὐτὸς ἐπίστευσε τὴν ἐπιμέλειαν τῶν μονομάχων μετὰ μῆνας ἕπτα μέσους· ὁ μὲν γὰρ πρῶτος περὶ τὴν φθινοπωρινὴν ἰσημερίαν, ὁ δὲ δεύτερος ἀκμάζοντος τοῦ ἦρος ἠρχιερεύσατο. πάλιν δ' ἐπὶ τούτῳ σωθέντων ἁπάντων ὁ τρίτος καὶ ὁ τέταρτος καὶ πέμπτος ὡσαύτως ἐνεχείρισάν μοι τὴν θεραπείαν τῶν μονομάχων.* Idem de fracturis 3 (vol. 18, 2 p. 567): *καὶ μάλιστα ἐν θέρει, καθ' ὃν καιρὸν ἀεὶ παρ' ἡμῖν ἐν Περγάμῳ τῶν ἀρχιερέων τὰς καλουμένας μονομαχίας ἐπιτελούντων τοὺς κάκιστα τρωθέντας ἐθεράπευσα.* Eusebius hist. eccl. 4, 15, 27: *ἐπεβόων καὶ ἠρώτων τὸν Ἀσιάρχην Φίλιππον* (*acclamabant Philippo munerario* vertit Rufinus), *ἵνα ἐπαφῇ τῷ Πολυκάρπῳ λέοντα· ὁ δὲ ἔφη μὴ εἶναι ἐξὸν αὐτῷ, ἐπειδὴ πεπληρώκει τὰ κυνηγέσια.* Denique complures per Asiam tituli reperti sunt sic inscripti: *φαμιλία μονομάχων καὶ ὑπόμνημα* (= *memoria* ut in sepulcralibus C. I. Gr. 3383. 3689. 3690) *κυνηγησίων* illius *Ἀσιάρχου καὶ* illius *γυναικὸς αὐτοῦ* (in Co C. I. Gr. 2511), *φαμιλία* illius *ἀρχιερέως μονομάχων καὶ καταδίκων καὶ ταυροκα[θαπτῶν]* (Aphrodisiade C. I. Gr. 2759*b*); *μονομάχω[ν] ... κυνήγιον τα .... πάντας τοὺ[ς] ἐντο[πίους]* (Ilii Lebas-Waddington n. 1743*i*); *φαμιλία μονομάχων φιλοτειμίας* illius *Ἀσιάρχου καὶ* illius *ἀρχιερείας* (Cyzici C. I. Gr. 3677); similes reperti sunt Parii C. I. Gr. 3650, Smyrnae C. I. Gr. 3213, Trallibus Lebas-Waddington n. 615, Mytilenis C. I. Gr. 2194*b*, Asiarcharum vel archisacerdotum Asiae omnes (nisi quod in Tralliano dignitas nulla enuntiatur), neque praeter hos adhuc ludorum domini alii ulli ex titulis Asianis emerserunt. Videntur tituli hi fuisse ludorum privatorum, in quibus Asiarchae gladiatores suos exercerent et qui eorum decederent sepelirent et eatenus sepulcralibus accensendi esse, licet vere magis ponerentur ad memoriam muneris dati servandam. Gladiatorum in harena occisorum quominus monumenta esse statuamus, id impedit, quod inter oppida, unde tituli prodierunt, quaedam sunt, in quibus Asiarchae munera nulla ediderint.

[1]) Alexander cod. Iust. 10, 63 ubi de muneris editione sacerdotis rescribit, sine dubio intellegit sacerdotem provinciae, idemque statuendum de *magistratus et sacerdotum editionibus* constitutionis anni 372 (C. Th. 15, 5, 1). Constitutio quoque anno 395 (C. Th. 12, 1, 148 cf. 140) cum iubeat sacerdotem provinciae eum eligi, qui et meritis et facultatibus aptissimus inveniatur ad subeunda patriae munera, ad munera venatoria potissimum respexit.

[2]) Libanius in Tisamenum 2 p. 248 Reiske: *σὺ γὰρ ἡμῖν τοῦτον (τὸν νόμον) προπέρυσιν ἔθηκας τὴν μὲν ἀνάγκην τῆς τοιαύτης δαπάνης ἀναιρῶν, γνώμης δὲ τὸ πρᾶγμα ποιῶν.* Sed duravit nihilominus munerum forma antiqua; certe constitutio Theodosii II a. 409 (C. Th. 15, 9, 2) cum magistratus publicos ludiis supra duos solidos donare vetat, idem permittit *alytarchis, Syriarchis, agonothetis et ceteris, quorum nomen festivitatis sollemnitas dedicavit.*

[3]) Cod. Iust. 1, 36, 1 a. 465 sic finiens: *nullique penitus curialium nec si voluerint idem munus vel honorem subeundi licentia permittatur.*

aes id non solum confirmat, sed etiam auget. Nam quamquam ad omnia munera gladiatoria pertinet memoranturque diserte v. 56 spectacula quae *in civitatibus splendidissimarum Galliarum veteri more et sacro ritu expectantur* sine dubio municipalia, nihilominus sacerdotiis provinciarum locum dat primarium et peculiarem. Ex capite paenultimo v. 59—61 licet corrupto intellegitur sacerdotes provinciarum omnes munera edidisse et propterea sacerdotio eo qui abiret gladiatores sibi relictos succedenti tradere solere, quocum iure componemus, quod Asiarchas Pergamenos novimus per aliquot annos ad gladiatores suos quemque curandos eundem medicum adhibuisse. Item quod novae legis beneficia laudibus extollens orator sacerdotem Galliarum inducit, scilicet eum qui proprie dicebatur *ad aram Caesaris apud templum Romae et Augusti inter confluentes Araris et Rhodani*[1]), ita facile explicatur, quippe qui unus ex eiusmodi sacerdotibus pluribus provinciis sacro iure praeesset et in altero Occidentis capite ludis splendidissimis praesideret. Omnino cum municipiorum et magistratibus et sacerdotibus in ludis legitimis edendis liceret pro circensibus scaenicisve substituere gladiatores vel venatores, hoc illi saepe, hi raro facerent, sacerdotes regionum et provinciarum, pariter atque Romae quaestores, lege obligati fuerint necesse est ad munus edendum. Itaque moderatio gladiatorio muneri a Marco imposita etsi illorum quoque intererat, qui possent a munere edendo abstinere, multo magis hos iuvabat ad id edendum coactos. Denique facile intellegimus, quomodo id evenerit. Vetustas honorum et sacerdotiorum leges cum mutare difficile esset, hoc sacerdotiorum genus sub Augustis demum institutum et ut eorum numinibus dedicatum, ita totum ab iis pendens aut ab initio ita constitui potuit, ut gravi ei oneri sacerdotes hi subderentur aut, ubi id non placuerat, procedente tempore sub honorandi principis specie ita immutari.

Appellatio principis de munere edendo

Restat ut videamus de appellatione ad principem eius qui sacerdos creatus esset, id quod v. 16 significatur fieri posse. Lites de honoribus et muneribus iuste datis negatisve, item num liceret ea recusare vetusto iure ad ipsius municipii magistratus et ordinem pertinere et per se intellegitur et confirmatur lege coloniae Genetivae, secundum quam si quis decurio indignus esse dicitur, de ea re iudicat duovir[2]). Sed hac certe aetate appellari potuit tam ab eiusmodi decreto quam si quis munus aliquod vel honorem sacerdotiumve cum oneribus coniunctum in civitate aliqua contra ius sibi impositum esse decurionum decreto quereretur, licet quatenus eae appellationes pervenerint et quomodo fines recti sint inter municipii ius et magistratuum publi-

[1]) Sic plene in Lugdunensi Henzeni n. 5968; [*a t*]*ribus provinc*<i>*s Gall*[*is ornatus sacerdot*]*io* videtur appellari in altera item Lugdunensi Henzeni n. 5267, *sacerdos III provinciarum Galliarum* in Sequana Orell. 184 = 185. Hoc sacerdotium solum in aere significari, non municipalia Galliarum, inde colligitur, quod contra eius sacerdotis creationem appellare posse populum statuitur v. 20; id enim in sacerdotem municipalem non cadit, cadit in sacerdotem electum a sexaginta quinque civitatibus Galliarum.

[2]) C. 105. Cf. Ephem. epigr. 2 p. 133.

corum populi Romani, certa ratione determinari non possit. Ad Italiam quod attinet, hoc unum traditum habemus de decurionis indignitate iudicavisse antea et adhuc sub Pio praefectum urbi, deinde post iuridicos a divis fratribus institutos ad eos translata esse haec iudicia[1]), ratione omnino; nam qui civitatibus praesunt apud Romanos aequiparantur fere tutoribus et cum tutorum datione iuridicis permissa iisdem permissum est, ut de magistratu municipali decurioneve statuerent, quatenus ea res ad summum imperium pertineret. Sed tamen inde, quod de creatione contra legem facta praefectus urbi vel iuridicus adiri poterat, nequaquam colligitur magistratu sacerdoteve in municipio Italiae finibus comprehenso rite creato a praefecto urbis aliove quo magistratu urbis Romae confirmationem petitam esse neque ullum talis confirmationis testimonium extat, quo, si ea obtinuisset, sane non careremus[2]). Aliter res se habet in provinciis. Ordo civitatis, quae sub praeside esset, fortasse inde ab ipsis liberae rei publicae temporibus[3]), certe hac aetate[4]) nullum decretum facere potuit, quod praeses, si vellet, non infirmaret. Propterea et confirmatio eorum decretorum perpetuo ab eo requiritur et si cui ab ordine munus aliquod honorve iniungitur invito, pariter atque tutor datus apud praesidem provinciam se excusat[5]) et pro se potiorem quoque nominat[6]).

---

[1]) Fronto ad amicos 2, 7; *Staatsrecht* 2, 1076 n. 2.

[2]) Non satis opinor adhuc attendimus ad insigne hoc privilegium civitatium Italicarum.

[3]) Qui provinciae praesidet, iure neque civitatis iuris peregrini decreti rationem habere cogitur (*Staatsrecht* 3, 750) neque decreti coloniae municipiive civium Romanorum (l. c. p. 810); contra civitatis liberae decretum infirmare nequit utpote quae ipsi non oboediat (l. c. p. 688). Ius Italicum num eundem locum tribuat coloniae civium Romanorum in provincia constitutae (l. c. p. 807), quaeritur.

[4]) Decreta legatorum Lyciae complura, quae perscripta in monumento Opramoae nuper egregia cura doctorum Austriacorum, Loewyi maxime innotuerunt (Petersen et Luschan *Reisen in Lykien* p. 77 seq.), omnia fere in eiusmodi confirmationibus versantur et cum pleraque ad honores extraordinarios a civitatibus communive Opramoae decretos pertineant, una certe epistula scripta ad Corydallenses legatus confirmat electum archiphylacem provinciae (l. c. p. 103 III A: Ὀπραμόαν ... γεγενημένον ἀρχιφύλακα .... καὶ αὐτὸς ἀποδέχομαι).

[5]) Ulpianus Dig. 49, 4, 1, 2: *Qui ad aliquod munus vel honorem vocantur, cum dicant se habere excusationem, .. non aliter adlegare possunt causas immunitatis suae, quam si appellationem interposuerint.* Quaerit deinde, si praeses ordini aliquem creandum nominatim proposuerit et ordo ita decreverit, a quonam factus esse videatur: *magis consilium dedisse praeses videtur quam ipse constituisse: denique ipse erit appellandus, non ab eo provocandum.* Idem Dig. 49, 1, 12: *si constet nullo actu ex lege habito duumvirum creatum, sed tantum vocibus popularium postulatum eisque tunc proconsulem, quod facere non debuit, consensisse, appellatio in re aperta supervacua fuit.*

[6]) Antoninus cod. Iust. 10, 67, 1: *si ipse vocatus ad munera civilia potiorem alium nominandum putaveris, age causam tuam.*

Haec est cuius sententia meminit appellatio sive provocatio. Quod si in ea pro praeside [1]) appellatur ipse imperator, id non eo redit, quod apud praesidem victus imperatorem adire non prohibetur [2]), sed a decreto concilii trium Galliarum praesides earum tres neque omnes neque singuli recte appellari potuerunt. Fortasse adeo de sacerdotibus provinciarum omnibus eiusmodi appellationes principes sibi reservaverunt utpote ad ipsorum cultum institutis; certe quarto saeculo eae nominationes a principe confirmabantur [3]).

Appellationis gratia facta

Appellatio cum fiat sub poena, scilicet qui appellat necesse sit certam pecuniam aut deponat aut de ea caveat, quam si vincitur perdit [4]), praeterea ei, contra quem appellavit, sumptum quadruplo restituat [5]), recte inde colligitur appellationi qui renuntiaturus est, a poenis iis non liberari nisi gratia impetrata magistratus eius qui appellatur, etsi eiusmodi gratiae haec mentio sola sit opinor quae ad nos pervenerit. Male sane orator etiam sacerdotes futuros facit similes gratias petituros esse, ubi dicendum fuit simpliciter eos ab appellatione abstenturos; est id inter vitia orationis non optime dictatae.

Gladiatorum condicio

De condicione gladiatorum quamquam sententia non tractat data opera, quaedam inde discimus nova nec contemnenda, ut operae pretium sit paucis nota complecti et quae accedunt iis inserere.

Noxii a gladiatoribus diversi

Damnatos ad mortem ita, ut in harena interficiantur, cave confundas cum gladiatoribus. Illud damnationis genus duplex est, alterum ad bestias, quod genus mortis cum cruce et crematione erat inter taeterrima supplicia [6]), alterum paullo mitius, quo mittebantur in harenam, ut aut invicem se occiderent aut inermes ipsi a gladiatoribus armatis interficerentur [7]). Hi

---

[1]) Concilium provinciae sacerdotem eius creat, non praeses; neque contrarium probat titulus Dacicus Apulensis (*arch.-epigr. Mitth. aus Oesterreich* 9, 246) hic: [*H*]*erculi Aug. .. Reginus s*[*ac*]*erdos* [*co*]*n*[*s*]*titutus ab Hel*(*vio*) *Pertinace* [*c*]*o*(*n*)*s*(*ulari*), eo scilicet qui postea imperavit, etsi recte fortasse ad provinciae sacerdotem refertur; ea creatio si ad legatum legitime pertinuisset, vix id enuntiaretur.

[2]) Id significat Ulpianus loco priore citato p. 406 not. 5.

[3]) Eo pertinent cum notae talium sacerdotum nominationes in odium Christianorum factae a Maximino et Iuliano (Marquardt *Handb.* 4, 505 n. 6) tum Libanii ep. 459: *τῷ ἀνεψιῷ τὴν λειτουργίαν* (venationem: cf. ep. 458), *ἐφ' ἣν κέκληται, δεῖ βασιλέως βεβαιωθῆναι νεύματι.*

[4]) Paulus sent. 5, 33.

[5]) Paulus sent. 5, 37.

[6]) Eo supplicio non afficiuntur honestiores, ut decuriones (Dig. 49, 18, 3) et veterani filiique veteranorum (Dig. 49, 18, 1. 3). Cruci aequiparatur apud Paulum 5, 23, 1. 15. 17, cremationi apud eundem 5, 29, 1 et Eusebium hist. eccl. 5, 1, 38. 52.

[7]) Distinguit hanc poenam ab altera accurate sola constitutio Constantini a. 315 C. Th. 9, 18, 1: (plagii convictus) *servus quidem vel libertate donatus bestiis primo quoque munere obiciatur, liber autem sub hac forma in ludum detur gladiatorium, ut antequam aliquid faciat, quo se defendere possit, gladio consumatur.* Sed ad eosdem pertinet Senecae (ep. 7) horribilis narratio de intervallo meridiano inter gladiatorum pugnas

si aliquo casu mortem evasissent[1]), aut reservabantur in diem alium[2]) aut alio modo interficiebantur[3]); nam capitalis sententia intra annum exequenda est[4]) et iure neque populo spectanti neque praesidi licet ita damnatum dimittere[5]).

Attamen *noxii* hi non solum aliquoties cum gladiatoribus componuntur[6]), sed editores munerum privati studium quoque in eo ponebant, ut eiusmodi homines praesertim famosos et, ut huius aetatis auctor Appuleius ait, generosos, scilicet in crimine, a magistratibus ad suos ludos sibi a praesidibus concederentur[7]). Ad hos quod spectat caput sententiae v. 57. 58 si integrum esset, novum quiddam inde addisceremus; iam caecis hiatibus interruptum pauca nos docuit. Damnatum ad gladium intellego non ad bestias, sed ad gladium ludi, sic ut modo exposuimus. Procuratores principis ii, de quibus hic agitur, videntur esse non tam ludorum urbanorum

---

huiusmodi caedibus inermium expleto, item quod legitur in vita Macrini 12, 10: *servos qui dominis fugissent repertos ad gladium ludi deputavit.* Cave confundas eam poenam cum poena gladii ordinaria. In narratione de martyribus Lugdunensibus apud Eusebium hist. eccl. 5, 1, 47 cum ex iussu Marci imperatoris *ὅσοι μὲν ἐδόκουν πολιτείαν Ῥωμαίων ἐσχηκέναι, τούτων ἀπέτεμνε* (praeses) *τὰς κεφαλάς, τοὺς δὲ λοιποὺς ἔπεμπεν εἰς θηρία*, lictor rem agit neque in harena illi pereunt. Minus accurate rem tractavit Paulus sent. 5, 17, 2.

1) Solebant ad bestias damnati iis obici inermes, saepe etiam ligati; sed verisimile est aliquoties iis arma data esse, non ut occisionem effugerent, sed ut populi voluptatem resistendo aliquamdiu augerent. Item noxii ita in ludum dati ut interficerentur interdum inter se committebantur armati (ut in notissimis ludis Claudianis apud Tacitum ann. 12, 56). Ut prope accedunt pugnae hae ad speciem gladiatoriarum, ita iure omnino diversae sunt.

2) Ita Eusebius h. e. 5, 1, 42. 56.

3) Ita Eusebius h. e. 5, 1, 38. 52.

4) Ulpianus coll. 11, 7, 4. Paulus sent. 5, 17, 2.

5) Modestinus Dig. 48, 19, 31 pr.: *ad bestias damnatos favore populi dimittere non debet, sed si eius roboris vel artificii sint, ut digne populo Romano exhiberi possint, principem consulere debet.* Consulitur igitur non de eo, an mortis poena eximendi sint, sed an Romam mittendi et ibi denuo in harena exhibendi. Sane noxio a principe, maxime si sub oculis eius depugnaverit, mortis gratia fieri potest, id quod usu venit in notis casibus narratis a Tacito ann. 12, 56 et Gellio 5, 14, 17. 19.

6) C. I. L. IX, 3437: *hic spectaculum glad(iatorum) triduo dedit et noxeos quattuor* C. I. Gr. 2759*b* (supra p. 403 not. 9): *φαμιλία ... μονομάχων καὶ καταδίκων καὶ ταυρεκα[θαπτῶν]*. Vita Hadriani 17, 12: *cum a Pharasmane ... dono accepisset ... auratas .. chlamydes, trecentos noxios cum auratis chlamydibus in harenam misit ad munera eius deridenda.*

7) Appuleius met. 4, 13 describens apparatum, quem ad munus Plataeis edendum Demochares quidam comparabat, sic ait: *gladiatores isti famosae manus, venatores illi probatae pernicitatis, alibi noxii perdita securitate suis epulis bestiarum saginas instruentes ..... praecipuo studio forensi etiam advexerat generosa illa damnatorum capitum funera.* Tertullianus de spect. 19. 21: *evenit ut .. qui insigniori cuique homicidae leonem poscit, idem gladiatori atroci petat rudem et pilleum praemium conferat.*

vel familiarum gladiatoriarum principis per Italiam et provincias constitutarum[1]) quam procuratores Augusti provinciarum, quibus traditos esse ibi damnatos ita, ut in harena interficerentur, ut testatum non accepimus, ita a probabilitate non abhorret[2]). In Italia et in provinciis cum munera publica populi Romani imperatoriave nulla ederentur[3]), ita traditi aut Romam mittendi erant aut munerum municipalium et provincialium editoribus tradendi, id quod ab his modo vidimus cupide expetitum esse et flagitatum; de hac traditione, qua editori privato committuntur, aperte hic agitur, cum tradantur cautione praestita et pecuniaria et iuratoria. Quid ita promiserit editor, in aere non superest; res requirit, ut promiserit sententiam se plene executurum esse, id est curaturum ut noxius perimeretur.

Gladiatoris, item venatoris sive harenarii condicio diversa est: opus faciunt fere ut miles cum periculo vitae[4]), sed tantum abest, ut morti destinentur, ut e contrario ad eam condicionem non admittatur nisi viribus par[5]) et diligentissimo exercitio ad id opus paratus; quam ob rem proprie non tam in harenam mittuntur quam in ludum. Praeterea saucii facti neque secundum leges eiusmodi pugnis praestitutas interempti in ipsa harena eodem loco sunt atque reliqui homines et licet ius domini de servi vita et nece sane in gladiatore non cesset, nihilominus vel servi qui sunt, plerumque et diligenter curantur et inhabiles facti dimittuntur. Praeterea opera fortiter praestita et adiuvante fortuna condicione illa eximi possunt adeoque, si non sunt liberi, per eam operam ad libertatem pervenire[6]). Iure igitur Gladiatoris condicio

---

1) *Staatsrecht* 2², 1071 n. 2.

2) Simile quiddam evenit in plagio: *post sententiam autem*, Ulpianus ait Coll. 14, 3, 2, *de Fabia latam procuratoris partes succedunt*. Eius criminis convicti cum ea aetate, si humiliores essent, in metallum darentur aut in crucem tollerentur, si honestiores, adempta dimidia bonorum parte in perpetuum relegarentur (l. c. 14, 2, 2), apparet ad procuratorem spectare tam bonorum confiscationem quam translationem damnatorum in metalla.

3) Tacitus ann. 13, 31: *edixit Caesar, ne quis magistratus* (cf. *Staatsrecht* 2, 935 n. 1) *aut procurator in provincia quam obtineret spectaculum gladiatorum aut ferarum aut quod aliud ludicrum ederet.*

4) Ulpianus coll. 11, 7, 4: *qui in ludum dantur, non utique consumuntur.* Tryphoninus Dig. 11, 4, 5: *si in harenam fugitivus servus se dederit, ne isto quidem periculo, discriminis vitae tantum, sibi irrogato potestatem domini evitare poterit.* Callistratus Dig. 38, 1, 38 pr.: *harenarius manumissus tales operas (praestare non debet), quia istae sine periculo vitae praestari non possunt.*

5) Ulpianus Dig. 48, 18, 8. 11: *quicumque in ludum venatorium fuerint damnati, videndum est an servi poenae efficiantur: solent enim iuniores hac poena adfici.* Gladiatorii muneris mentionem vides a compilatoribus sublatam esse.

6) Ulpianus coll. 11, 7, 4 post verba adlata nota 4: *sed etiam pilleari et rudem accipere possunt post intervalla, si quidem post quinquennium pilleari, post triennium autem rudem induere eis permittitur,* scilicet ad ludum damnatis; eadem intervalla num ad eos quoque pertinuerint, qui non ex sententia publica gladiatores facti sunt, dubium est. Tertullianus de spect. 21 (p. 408 not. 7). Titulos aliquot gladiatorum ita libe-

damnatio in ludum ab auctoribus iuris collocatur inter poenas mediocres aequiparata fere poenae metalli[1]).

Causae gladiaturae

Gladiator ad condicionem eam pervenit triplici ratione, aut sententia publica aut voluntate domini aut sua. Sententia illa cum et de servo et de libero homine pronuntiari possit, tam servus sublato iure domini quam liber qui fuit per eam servi poenae efficiuntur[2]). Servum cum olim dominus suo arbitrio in ludum mittere posset, modo ab ludi domino reciperetur, ab Hadriano hoc quoque ius ut vitae et necis aliquatenus temperatum est: scilicet ut in ludum venire potuit servus ipse consentiens, fortasse etiam barbarus a venaliciario emptus, in reliquis iam requiritur culpa noxave aliqua et quoddam iudicii domestici instar[3]). Aliquo modo eam rem non inter dominum et lanistam solos transactam esse, sed huic lege de gladiatoribus suis magistratui cuidam causam probandam fuisse verisimile est; certe hoc nisi accessisset, Hadriani constitutio parum iuvisset.

Auctoratus

Sed cum sententia haec neque de damnato ad ludum neque de vendito gladiaturae causa verba faciat, de libero homine qui sponte in ludum se tradit sive de auctorato agit capite extremo (v. 62. 63). Iam confirmatur nulli certe civi Romano (nam professio haec num ad peregrinum quoque pertineat, iure dubitabis) in harenam procedere licuisse nisi ex auctoritate publica, scilicet professione facta apud tribunum plebi aliquem[4]). Videntur autem qui dimicare cuperent non nomen solum dedisse, sed simul facta examinatione aetatis et roboris inhabiles reiecti esse; hoc nisi factum esset, certe sacerdoti provinciae non licuisset auctoratum quemcumque pro gla-

---

ratorum, in his unum, qui ad reliquos adscribit vocabulum δοῦ(λος), nuper composui ad commentarium editum inter supplementa annalium instituti archaeologici a Bohnio et Schuchhardto *Alterthümer von Aegae* p. 67.

[1]) Paulus sent. 5, 17, 2: *mediocrium delictorum poenae sunt metallum ludus deportatio.* Tertullianus de spect. 19: *qui damnantur in ludum, quale est, ut leviore delicto in homicidas emendatione proficiant,* id est 'quomodo defendi potest, quod per poenam levioris delicti ad homicidium adiguntur?' Cf. Paulus sent. 5, 23, 4. Ex rescripto Hadriani Coll. 11, 7, 4, quod recte sine dubio Ulpianus accepit de condemnatione ad ludum, intellegitur adeo poenam metalli graviorem fuisse quam ludi.

[2]) Ulpianus Dig. 48, 18, 8. 11. 12.

[3]) Hadrianus teste vitae scriptore 11, 8 *lanistae servum vendi vetuit causa non praestita.* Causa ut in criminatione posita esse potuit, ita dubium non est etiam consensum servi pro iusta causa fuisse, cum vel liberum hominem voluntas gladiatorem efficiat, et alia quoque ratione condicionem servi talem esse potuisse, ut dominus recte eum in ludum dare posset licet non noxium et invitum.

[4]) Apud Iuvenalem sat. 11 in. eiusmodi iuvenis luxuriosus narratur, *non cogente quidem, sed nec prohibente tribuno,* in eo esse ut scribat *leges et regia verba lanistae,* ubi recte scholiasta: *id est se auctoraturus: aut haec scripturus, quae iuris et consuetudinis erat ab his describi, qui accepto pretio in ludos se distrahebant.* Illis verbis poeta innuit certis casibus eiusmodi homines sese auctoravisse coactos a tribunis, minis opinor carceris et vinculorum hac aetate fortasse ad eiusmodi casus applicitis (cf. *Staatsrecht* 2, 324. 327). — Similes professiones alias recensui *Staatsrecht* 2, 328 seq.

diatore admittere. Ei quoque, cui quis se auctoraret, crediderim cum auctorato suo tribunum adeundum fuisse, ut de pretio legitimo, quod fuisse nunc demum innotescit, tribunus certior fieret et re ordinata auctoratus praestito notissimo iureiurando lanistam vitae necisque quodammodo dominum sibi constitueret[1]. Pretium illud cur lege finitum sit ad summam admodum exiguam sestertium duorum milium, causa in promptu est: scilicet cives originis honestioris fortunarumque perditarum ne nimia facilitate lanistis se traderent auctorandos[2], hi vetiti sunt pretium iis offerre nisi gladiatoris gregarii. Auctoratus cum liber maneret nec manumitti posset, consentaneum est similibus condicionibus, quibus gladiator servus ad libertatem pervenit, illo tamquam dominio lanistae eum liberari.

Superest ut de ipsius orationis argumento videamus; nam quae adhuc exposuimus, obiter tantummodo in ea tanguntur neque perveniunt ad cautelas a Marco additas ad crudelem consuetudinem severius restringendam. Eae autem tam biographo teste quam secundum aes nuper repertum totae versantur in sumptibus ludorum minuendis. Eo pervenire sibi proposuit non, ut alii imperatores fecerunt, numero munerum in eodem oppido edendorum lege determinato[3], nec stabilito parium numero aliquo quem excedere non liceret[4], nec magis summam finivit, quam muneris impensae non superarent, immo diserte in sententia admittuntur munerum sumptus ducentorum milium *et quidquid supra susum versum erit.* Haec sententia cum ita de muneribus tractet, quasi certae summae omnia fuerint, aliquo modo effectum sit necesse est, ut de impensis ludorum ante editos eos constaret; id quod requiritur tam in muneribus ex lege editis, cum verisimile sit non nudam editionem, sed definitam summa enuntiata munerario impositam esse, quam in muneribus ex liberalitate susceptis, propter promissionem publicam summae certae ad munus edendum aliquatenus testatam[5]. Et omnino cum antequam munus publice nuntiaret determinatis gladiatorum paribus et reli-

Sumptus muneris ante editionem stabilitus

---

[1]) De condicione auctorati inter liberum et servum media quae exposui alibi (*Juristische Abhandlungen, Festgabe für Beseler* p. 262) non repeto.

[2]) Seneca pater controv. 10, 4 (33), 11: *lanista .. iuvenes cogit ad gladium.* Seneca filius ep. 99, 13: *adspice illos iuvenes, quos ex nobilissimis domibus in harenam luxuria proiecit.* Tacitus hist. 2, 62: *cautum severe ne equites Romani ludo et harena polluerentur: priores id principes pecunia et saepius vi perpulerant ac pleraque municipia ac coloniae aemulabantur corruptissimum quemque adulescentium pretio inlicere.*

[3]) Ita singulis annis plus bina munera in urbe Roma edi Augusto imperante senatus vetuit (Dio 54, 2).

[4]) Ita Romae ne plus LX paria darentur eodem tempore cautum est (Dio l. c.). Tiberii constitutio similis (supra p. 395 not. 4) ad municipia videtur pertinuisse; certe posteriore aetate singulis civitatibus numerus parium statutus erat, supra quem qui munus edere vellet, senatusconsulto lege solvendus erat (Tacitus ann. 13, 49; Plinius paneg. 54; *Staatsrecht* 2^3, 827 n. 7).

[5]) C. IX, 1175 Aeclani: *cum ex (sestertium) C (milibus) bidui [munus ex testamento fecisset, impendio?] suo alis (sestertium) C (milibus) tertium [diem edidit].*

quis quae ad rem facerent[1]), editor gladiatores omnes suos faceret necesse esset[2]), constabat ei de pretiis, sive nullo cum lanistis negotio habito homines ab editore proximo certo pretio reciperet vel auctoramento dato eos compararet (59) sive a lanista eos sumeret singulatim pretiis definitis[3]), id quod sine dubio plerumque factum est, cum sententia de lanistis queratur utpote *malis, qui se etiam necessarios fecerint* et passim rem ita tractet, quasi munus sine lanista parum procedat. Studiis autem eorum temporum plane convenit munera non aliter edita esse nisi promulgata summa ab editore impensa.

Ad haec Marcus nova quae addidit duo sunt, utrumque adhuc ignotum: scilicet vectigal gladiatorium sustulit et, annalium verbis ut utar de Diocletiani edicto re non absimili, gladiatorum vilitatem esse iussit. Utrumque moderamen pariter pervenit tam ad munera ex legis necessitate edenda quam ad ea quae eduntur ex consuetudine vel ex spontanea liberalitate.

Vectigal gladiatorium sublatum

De vectigali (ita appellatur v. 3) res perspicua est, modo teneas non editori id impositum esse, sed lanistae itaque non pervenisse ad munera edita nullo cum lanistis habito negotio. Iam *cavit fiscus cum harena* (v. 6), id est publice admissus est lanista ad quaestum exercendum, modo illarum summarum partem tertiam quartamve (v. 5) fisco inferat. Id utrum ad verbum accipiendum sit, scilicet ut cum singulis lanistis fiscus ita transegerit, an fiscus partem hanc tertiam quartamve similiter exegerit atque centesimam exigebat in rebus publica auctione divenditis, non definio. Hoc vectigal Marcus abolevit motus turpitudine societatis ita factae inter principem et lanistam et sane editorum quoque impensas simul sic minuit; nam ad eos spectabant omnino, licet fiscus eas a lanistis exigeret. Ex eo vectigali

---

[1]) Quamquam programmata munerum num publice edita sint pleniora quam sunt notissima Pompeiana, dubium est. Obstat locus Senecae patris exc. controv. 4 praef. in.: *munerarii ... ad expectationem populi detinendam nova paria per omnes dies dispensant*, et tam *gladiatorum compositiones* relatae in acta urbana (Cicero fam. 2, 8, 1) quam inscriptio parietaria Pompeiis reperta (C. I. L. IV n. 2508, ubi Zangemeister non recte opinor eam pro programmate habet) post pugnas editas videntur perscriptae esse.

[2]) Gladiatores emi ab editore et eius fieri tam servos quam auctoratos et ex hac sententia (v. 59) intellegitur et ex titulis Asiarcharum (p. 403 not. 9) aliisque. Quod ait Gaius 3, 146 gladiatoribus ea lege traditis, *ut in singulos qui integri exierint pro sudore denarii viginti darentur, in eos vero, qui occisi aut debilitati fuerint, denarii mille*, eorum, qui integri exierint, magis locationem factam videri, scilicet sub condicione, quam emptionem, iuris rationi recte respondet, sed haec contrahendi forma recedit a solita; nam gladiatores muneri superstites non lanistae fuisse, sed editoris ostendit et Galeni locus p. 403 not. 9 et quae in hac sententia leguntur v. 59—61 et quae de auctione reliquiarum Suetonius Gai. 38 et Dio 59, 14 inter Gai principis turpitudines narrant. Fortasse ipsa illa controversia inde nata est, quod alii iuris auctores eiusmodi contractum magis ita interpretabantur, ut essent emptiones duae, altera editoris a lanista nulla condicione suspensa, altera lanistae ab editore sub condicione facta.

[3]) Id factum esse colligitur ex v. 60: *ne .. vendat plure quam lanistis est pretium persolutum.*

per singulos annos in fiscum illatum esse sestertium ducenties (4350000 marc.) et trecenties (6526000 marc.) cum orator contendat, munerum excepta urbe Roma per universum imperium adhibitis lanistis editorum sumptus annuus adscendit ad marcarum miliones circiter viginti. Addit oratio reliqua lanistarum tum cum senatus consultum factum est pervenisse ad sestertium quingenties (10876000 marc.), sed summae eius ingentis partem iam eis remitti in solacium quaestus hac lege aliquantum infracti.

Pretium gladiatoris plerumque solvitur lanistae, scilicet cum in harenam mittitur ex ludo, neque eo nomine differunt gladiator servus et auctoratus. Nunc demum discimus aliquando *praecipuum mercedis* (ut appellatur v. 45) ad ipsum gladiatorem pervenisse. Intellegi videtur pactum interpositum, ut pretium, de quo inter editorem et lanistam convenerat, in gladiatore ita excepto augeatur, si vicerit et quinta quidem pretii accederet, si servus esset, quarta in libero, nimirum auctorato[1]. Explicabitur ita, quomodo in gladiatore, licet editor eum non conduceret a lanista, sed emptione suum faceret, nihilominus merces locum habuerit; nam si ita lanista cum editore contrahit, ut decem homines puta ei vendat pretio binorum milium, pro victoribus quinque accedant singula milia, pactum venditioni adiectum prope accedit ad locationem talem, qualem de gladiatoribus Gaius commemorat (p. 412 not. 2). Hi videntur esse quorum Suetonius[2] meminit *oblati victoribus aurei*, quos spectatores *voce digitisque* numerarent. Qui non ex ludo venit gladiator, is ut non emitur ab editore, sed conducitur, ita ei ipsi merces solvitur; sed cum in harenam gladiator nullus mittatur nisi in ludo exercitatus, solummodo id evenit in rudiariis. Itaque de pretio ita solvendo specialiter cavetur v. 62: *liberatus si discrimen instauraverit.* Cum id caput ad solum auctoratum liberatum pertineat[3], gladiatoris autem ex servitute propter victoriam liberati eadem condicio sit, credendum est sequenti capite, quod deficit, de hoc cautum fuisse. Praemia victorum

Impensas muneris consentaneum est vel maxime eo auctas esse, quod in gladiatoribus notis et amatis aut lanistae, si erant ex ludo, aut ipsi liberati ingentia pretia exigebant, novimusque a Tiberio rudiarios quosdam in hare- Pretia gladiatorum

[1]) Eodem spectare videtur locus mutilus Ulpiani Vat. fr. 72 sic fere supplendus: [*Iidem* (Sabinus et Cassius) *fructum oper*]*ae gladiatoriae eius* (servi usufructuarii) *us*[*que ad praemia fructuario puta*]*nt competere posse: ut vero pugn*[*et, cogi non posse*]. Scilicet fructuarii non solum pretium fit ab editore numeratum, sed praemia quoque victoris.

[2]) Claud. 21. *Lances donaque*, quae fortiter pugnantibus Domitianus misit (Martialis spect. 26, 9), omnino dantur extra ordinem poteruntque componi cum donis iis, quae praesides qui ludis interveniunt ludiis tribuere solent secundum constitutionem a. 409 supra p. 404 not. 2 citatam.

[3]) Verba extrema abrupta: *is quoque qui senior atque in*[*h*]*abilior operam suam denuo* ... nequaquam ad gladiatorem ex servitute liberatum et in harenam revocatum referri possunt, sed videtur gladiatori liberato propter victorias opponi exemptus propter aetatem vel debilitatem. Id quo spectet non perspicio; missio certe huc non pertinet, cum condicio gladiatoris per eam non mutetur (C. I. L. X, 7297).

nam revocatos esse auctoramento centum milium (marc. 20000)[1]. Huic malo Marcus quam medelam afferre voluerit, sententia fuse explicat. Secundum pretia, quae in ipsa harena ita videntur proposita esse, ut quanti singuli pugnantes aestimati essent spectatores cognoscerent (id enim videntur significare verba v. 36: *qui melior ... erit, duobus milibus sub signo*[2]) *pugnet*), distinguuntur genera duo gladiatorum, *promiscuae multitudinis* (v. 35) sive *gregarii* (v. 36. 38. 40)[3]) et *meliores*. Gregarii pretium sententia ait (v. 36) neque infra mille nummos descendere oportere neque duo milia excedere; eodem referendum erit, quod in certaminibus sacris civitatium Galliarum lanistae vetantur gladiatorem praebere *ampliore pretio quam binis milibus* (v. 56) et quod auctorato, ut vidimus (p. 411), e lege pretii nomine eadem summa a lanista solvitur. Pecunia sane exigua; in exemplo quod posuit auctor aequalis Gaius pro gladiatore occiso vel debilitato duplum solvitur[4]). Sed pretia haec sunt servorum extra urbem Romam et id egit princeps, ut sumptus minueret quantum posset vel fortasse non posset. — Meliores *generatim* distinguuntur (ut dicitur v. 35) secundum *ordines* (v. 32) qui vocantur sive *classes* (v. 32) sive *coetus* (v. 31) sive *manipulos* (v. 32), ita ut unicuique ordini adscribatur summa maxima in eo non excedenda. Ordines autem fiunt modo tres iique bifariam:

gregariorum

meliorum secundum quinque classes

A	I	5000	B	I	8000
	II	4000		II	6000
	III	3000		III	5000

modo quinque rursus bifariam:

C	I	12000	D	I	15000
	II	10000		II	12000
	III	7000		III	9000
	IIII	6000		IIII	7000
	V	5000		V	6000

Itaque ne pro *summo* quidem *ac formoso* (vel *famoso*) *gladiatore* pretium lanistae solvi potest supra quindecim milia; quocum satis convenit, quod auc-

---

[1]) Suetonius Tib. 7. Livius 44, 31 ait Genthium pro Perse rege arma cepisse *vix gladiatorio* (= auctoramento) *accepto decem talentis*, quae faciunt sestertium CCXL milia.

[2]) In commate eo quid significent verba *sub signo*, parum perspicitur. Sub vexillo gladiatores in harenam processisse quamquam quod sciam non traditur, pompae convenit; sed id cum necessario ad omnes gladiatores pertineat, verba illa ita accepta non tantum abundant, sed turbant. Propterea explicationem praefero supra propositam sane et ipsam incertam.

[3]) Alibi non memorantur. *Venaliciarius graegarius* tituli Nemausensis (C. I. L. XII, 3349) adhuc mihi creditur esse, ut dixi ibi, magnarius; nam in tali negotio non venisse nisi gregarios idque honoris causa enuntiatum esse rationem non habet.

[4]) Gaius 3, 146 (v. p. 412 not. 2). Alia servorum pretia diligenter composuit Marquardt *Handb.* 7, 173 seq.

torato post liberationem in harenam revocato non plus solvi licet sestertium duodecim milia, quae est octava auctoramenti a Tiberio dati.

De hisce generibus gladiatorum ita disponitur, ut nihil novetur in muneribus assiforanis, quibus supra p. 399 vidimus quaestuaria significari, et sine dubio ne in honorariis quidem sumptum sestertium XXX milium non superantibus (v. 29), id quod fortasse significat in his gregarios solos pugnasse. Diserte id cavetur de civitatium Gallicarum muneribus sacris (v. 56); scilicet municipalia haec erant inferiora editis a sacerdotibus provinciarum. Hoc ut perficiatur, lanistarum quoque avaritia adhibetur; scilicet cum lege constitutum esset, ut singulis diebus qui pugnarent, eorum dimidia pars aut ex gregariis esset aut pro gregariis, deficientibus gregariis lanista substituere iubetur meliores, damno scilicet suo, cum summa cum editore stabilita propterea non augeatur.

Pretia per civitates diversa

Altera pars gladiatorum generatim distinguitur, sed alia ratione in civitatibus *fortioribus* (v. 48), in quibus per annos proximos *ampliora gladiatorum pretia flagrarint* (v. 47), alia in tenuioribus. In illis munerum quattuor classes fiunt secundum sumptus, prima a sest. XXX milibus ad LX, secunda inde ad C milia, tertia inde ad CL milia, quinta summae hac maioris, et quattuor illae gladiatorum aestimationes ad eos gradus applicantur. Classes praebebunt homines *numero pari* (v. 30) adeoque, si munus per plures dies continuabitur, in singulos dies *aequis partibus* (v. 39). Ita cum munus editur biduo CX milium et parium gladiatorum XXX, pugnabunt gregarii XXX, ex quinque autem ordinibus schematis tertii seni, et singulis quidem diebus gregarii quini deni, ex quinque ordinibus terni. — At in civitatibus minus frequentibus permittitur praesidi provinciae vel in Italia ei magistratui ad quem ea res pertinet retentis tribus gladiatorum generibus schematis scilicet primi (nam eo spectant verba v. 49 *pretia summa ac media ac postrema*) alio modo pretia in futurum definire: scilicet aut *rationibus decem retroversum annorum inspectis* (v. 51) tam publicis quam privatis (v. 49) eadem quae fuerunt pretia in futurum observari iubebit, aut alia ratione muneris proxime futuri pretia trifariam definiet et ita factos tres gradus item in perpetuum stabiliet[1].

Denique singulare quiddam constituitur v. 59—61 de pretio gladiatorum a sacerdotibus provinciarum emptorum non augendo, obscuratum sane eius capitis hiatibus et fabrilibus quoque erroribus (nam et praesentia offendunt et *at* vocabulum), sed quod intellegatur. Hi quamquam non vetantur emere gladiatores a lanistis, id quod neque fieri potuit et cum loco v. 13. 14 tum extremis verbis v. 61 diserte refellitur, tamen magis placet principi, ut gladiatores aut a sacerdote qui fuit recipiant aut auctoratos comparent: utrumque genus deinde successori tradere iubentur eodem quo eos adquisi-

---

[1]) Ita accipiendus videtur esse locus v. 53 corruptus et parum perspicuus.

verunt pretio [1]). Gladiatorem a lanista emptum non vetantur quo velint pretio successori vendere, vetantur ita eum vendere singulatim.

XLII. CONSTITVTIONES DVAE CRETENSES.

Fridericus Halbherr archaeologus Italus is qui una cum Fabricio nostrate legem Gortyniam in lucem protulit, reversus ex secundo itinere Cretensi, quod iussu eorum qui in Italia rebus praesunt ad explorationes illas continuandas susceperat, mecum benigne communicavit, quae ibi in saxis repperisset Latine scripta. Inter haec primarium locum obtinent constitutiones duae imperatorum Romanorum repertae Lytti *nella chiesa di Haghios Ioannis Kamariotis* (*ὁ εἰς τὰ Καμάρια*) *nella campagna che vi si stende ai piedi della collina ove era costrutta la città antica, in vicinanza del villaggio di Kastelli, capoluogo della provincia di Pediada.* Titulos quosdam Graecos eiusdem ecclesiae parietibus insertos nuper edidit Francogallus G. Doublet (*Bull. de corr. hell.* vol. 13 a. 1889 p. 66. 67). Illarum constitutionum altera ita collocata est intus in ecclesia, ut et describi potuerit et ectypo repraesentari; in altera ut idem recte fiat, fossa brevis cavanda est ad angulum ecclesiae eius inter septentrionem et occidentem, id cum per praesentes in insula turbas Halbherr perficere non posset, et a describendo abstinere debuit et ectypum sumpsit admodum imperfectum. Ego postquam constitutionem illam inserui ephemeridi Romanae quam edit Victorius Scialoja (*Bullettino dell' Instituto di diritto Romano* 2 a. 1889 p. 133), hoc loco utramque propono in tabulis adiectis *B* et *C*. In priore quae dedi inclinatis, adsumpsi ex apographo Halbherriano optime facto in ectypo mihi non visa.

Constitutio prior non ignota est. Non solum pars eius recepta est in corpora constitutionum C. Th. 9, 5, 1 = C. Iust. 9, 8, 3, sed, ut statim me admonuit amicus Huelsen, alterum quoque exemplum lapidi vel fortasse aeri incisum nescio ubi repertum et hodie denuo deperditum saeculo XVI fuit Patavii, editum post alios a me in C. I. L. vol. V n. 2781. Cuiusnam imperatoris sit, neutrum declarat, cum in Patavino principium desit, in Cretensi superscriptum sit tantummodo [*e*]*xemplum sacri edicti*, pariter atque *exemplum sacrarum litterarum* praescriptum est constitutionibus Diocletiani cod. Iust. 9, 16, 4 et Valentiniani II C. Th. 16, 5, 20 (cf. *exemplum edicti* Coll. 6, 4, 4), *e*(*xemplum*) *s*(*acri*) *r*(*escripti*) ei quam Constantinus ad Hispellates emisit

---

[1]) *Eodem pretio* etsi ex coniectura venit, re certum est; nam *dato pretio* similiave si suppleas, facis imperatores donationem interdicere et vere nihil agere. *Extemplo* vel simile quiddam qui supplet, pretium non auctum cogitatione suppleat necesse est; sed id ipsum enuntiari debuit. Omnino in hoc quoque capite tenendum est Marcum id curare, ut sumptus ludorum minuantur.

(Henzen 5580); Constantini primi esse colligitur ex constitutionum corporibus citatis. Plenius est exemplum Cretense Patavino non solum quod ab hoc primi versus absunt, sed etiam quod in eodem deficiunt prima quaeque singulorum versuum elementa; e contrario Cretense hiat duobus locis vv. 1—4 et vv. 46—51 mediis, scilicet quibus in lapidem hunc immissa est quae altare a navi ecclesiae dividit iconostasia.

Extremum caput textus Patavini cum absit ab exemplo Cretensi et caput id quod in Cretensi ultimum est contineat quae leges omnes fere claudit clausulam de forma promulgationis, sine dubio pars est constitutionis diversae. Argumentum quoque ei coniecturae favet; nam extremum caput textus Patavini speciem prae se fert exordii legis contra Caesarianorum delicta emissae. Nos fragmentum hoc loco non retractabimus.

Ceterum quid ex Cretensi exemplo accedat ad edictum hoc Constantini de accusationibus ab iureconsultis saepe tractatum, perspicietur ex recensione quam subiecimus. Variam lectionem adieci exemplaris Cretensis tam exempli quam ectypi, nisi quod propter vitia orthographica eius, ut B pro V cet., hiatusque eos quos explet, item vestigia quae explicare non potui ad tabulam redeundum est. Ex Patavino quae adsumpsi deficientia in Cretensi, exhibentur intra parentheses curvas ( ); in adnotationem pauca ex illo rettuli, de reliquis ablegans ad C. I. L. l. c.

[E]xemplum sacri edicti. 1
| ////ips///// probatum est plurimos non [s]o[lum] | fortunis, ////// 2. 3
//////////// accusationes ///// | [n]onnum[quam] /////// eiusmodi causis tam 4
e[o]s qui accus[an]|tur quam qui [ad test]imonium voc[an]tur gravissimis 5
vexatio[ni]|bus adfici. Un[de c]ons[u]lentes se[cur]itati provinciarum 6
nos|trarum eiusmodi remedi[a] prospeximus, ut accusator quidem | non 7. 8
omnimodo de iudicio repellatur, verum quicumque | intentionibus suis 9
probationes ad[der]e confidit, habeat | adeundi iudicis liberam potesta- 10
te(m ac ma)nifestis indici|is commissi reum detegat, ut pro qua(litate) 11
factorum conpe|tenter in eum, qui convictus fuerit, vindic[et](ur). Quod 12
si minime po|tuerit ea quae intentaverit conprobare, scire debet seve- 13
riori | s[e] sententiae subiugandum. Sane si quis alic(ui) maiestatis cri- 14
men | intenderit, cum eiusmodi obiectus minim(e que)mquam privile|gio 15. 16
dignitatis alicuius a strictiori inquis[iti](o)ne tueatur, scia(t) | se quoque 17
tormentis esse subdendum, si a(liis m)anifestis in|diciis atque argumen- 18
tis accusationem (su)am non potuerit | conprobare, cum in eo, qui huius 19
esse temeritatis deprehen|detur, illut quoque tormentis erui oporte(at, 20

4 eos] EIS Cret. — 7 remedia] REMEDIS Cret. — 8 ab *odo iudicio* (om. *de*) incipit Pat. — 10 iudicis] IVDICIIS Cret. (ap., altera I in ectypo certe dubia) — 10. 11 indici|is] IVDICIIS Cret. — 11 qualitate] CVA////// Cret. — 11. 12 conpetenter] R supra lineam suppl. Cret. — 14 se] ST Cret. (ect., ET ap.) — 20 erui] ERBI Cret.

c)uius consilio at|que instinctu ad accusationem accessisse v(ide)atur, 21
ut ab omni|bus tanti comm(issi) consciis vindicta possit r(epo)rtari. 22
| Delatoribus autem quod adeundi quoque iudici(s tam) statutis 23
pa|rentum nostrorum quam etiam nostris sanc(tio)nibus inter|clusa sit 24. 25
facultas, omnibus cognitum est, cum eiusmodi omni|bus audienti[a] 26
(non) debeat commodari, qua(ndo) quidem eos | pro tanti sceleris auda- 27
cia poenae conveni(at) subiugari.
| In servis quoque sive libertis, qui dominos vel (p)atronos ac|cu- 28. 29
sare aut deferre temptant, eiusmodi legem iuxta (a)n|tiqui quoque iuris 30
statutum observandam esse censuimus, ut | (s)cilicet professio tam 31
atrocis audaciae statim in admissi ipsius exor|dio per sententiam iudicis 32
conprimatur ac de(ne)gata audientia pa|tibulo adfixus qui ad (e)ius- 33
modi desperationem processerit, exem|plum ceteris praestet, ne quis in 34
posterum aud(ac)iae similis exis|tat. 35
| Sane ut undique versum securitati inn(o)centium consulatur, 36
pla|cet etiam famosos libellos non admitti. Q(u)os sine nomine | pro- 37. 38
positos si qui invenerit, statim det(rah)ere atque scin|dere vel igni de- 39
bebit exurere. In quibus (eti)am iudicum ei|usmodi observantiam esse 40
oportebit, ut, si forte ad se ta|lis libellus perlatus fuerit, igni eum prae- 41
cipiat concremar[i], | cum eiusm(odi scr)ipturam ab audientia iudicis 42
penitus o|porteat (submov)eri: manen[te] contra eos inquisitione, | qui 43. 44
libell(os eiusm)odi proponere ausi fuerint, ut (re)pert(i) | debitis t[e- 45
meri](t)atis suae poenis subiciantur.
| [S]uper i(taque o)mnibus tam ad praefectos nostros | quam 46. 47
(etiam et p)raesides et rationalem et magistrum | privat(ae script)a di- 48
reximus, quorum exempl[ar]i alio (e)di|cto no(stro) [pr](o)dit[o], cuius- 49
modi lege(m s)tatutumque | cont(ineat, pl)enissime declaratur. 50

21 accessisse] NECISCESSE Cret. — 25 sit] SIC Cret. — 26 audientia non] AVDIENTIAM Cret. — 29 iuxta an] IVXTAN Cret. (sic ap. et ut vid. ectypum quoque) — 33 eius] IVS Cret. — 36 versum] VERSAM Cret. — innocentium] INNCENTIVM Cret. — 38 propositos] PROPOSITIS Cret. — observantia] OBSERBANTIAM Cret. — 41 libellus perlatus] LIBELLOS PERLATOS Cret. — 43 manente] MANETET Cret., MANEN// Pat. — 44 ausi] AVT SI Cret. (ect. deficit) — 46 UPERITIS Cret. (ap.), . . ITAQVE Pat.; malim *super istis* — 47 exemplari] EXEMPLI Cret., EXEMPLA Pat. — alio e|dicto] ALIO/DI|CTO Cret. (ect.), ALIOSDI|CTO Cret. (ap.) — [pr]odito] //ODITA Cret., deficit Pat.

Capitis secundi primum vocabulum, quod Klenzius esse credidit *familiaribus,* Vesmius quem ego secutus sum *infamibus,* iam apparet vere fuisse *delatoribus*; quo posito simul explicatum est quod paullo post imperator ait eum de quo agitur et aliorum principum et suis sanctionibus ab accusando

arceri: intellegit scilicet cum legem C. Th. 10, 10, 1 hanc: *de delatoribus iam certa statuimus, quibus si quis contra fecerit, poenam capitalem excipiet* tum alteram deperditam anteriorem, cuius haec meminit; illa enim quae superest lata est die Ian. 18 a. 313, tertio mense post devictum Maxentium, anno eum quo edictum hoc propositum est proxime praecedente [1]). Ceterum tantum abest, ut nova hinc prodeant, ut caput hoc Theodosiani codicis conditores propterea videantur omisisse, quod alias tres Constantini de delatoribus sanctiones receperunt.

Posterioris legis ectypum mihi traditum quamquam neque mihi neque adiutoribus optimis et strenuis Huelseno et Dresselio successit ut satis legeremus, nihilominus non suppressi, sperans fore ut disiecta haec membra peregrinatores futuros incitent ad rem plene expediendam. Quae exhibentur ea non solum lacera sunt, sed etiam parum certa pleraque, neque fateor sustinui laboris nullo modo perficiendi iustam executionem. Agi de praediis maxime *enthecae* mentio v. 38 indicat; sed adhuc abstinendum est etiam a coniecturis. Intellegitur clausula v. 43—46:

> ..... *omni[bu]s ta[m] praefectis nostris quam etiam etiam* (sic) *praesidibus provinciarum, ration[ali] quoque et pribate magistro scripserimus, exempla subesse praecepimus, ut isdem quoque omnibus cognitis provinciales nostri per benivole[n]tia[m] nostram consultum s[ibi] esse laetentur,*

quae convenit fere cum clausula constitutionis alterius.

Addere placet observationes quasdam de clausula constitutionis utriusque. Leges notum est hac aetate aut recitatas esse in senatu aut promulgatas modo per edictum principis ad populum, modo per constitutiones directas ad magistratus eos, ad quos res spectaret. Formae hae duae promulgandi differunt cum inscriptione tum subscriptione. Inscriptio edicti secundum formam antiquam haec est: *imperator ille dicit* [2]); sed quod ei formulae primo nostrae aerae saeculo invenimus praescriptum: *edictum imperatoris* illius adiectis die loco anno propositionis, hac aetate praefationem sollemnem fere expulit [3]).

---

[1]) Eodem recte rettulit Gothofredus (ad C. Th. l. c.) locum Eumenii panegyrici (9 [8]) habiti ipso a. 313 c. 4: *te (sequebatur) abolitarum calumniarum, te prohibitarum delationum, te conservati orbis atque homicidarum sanguinis gratulatio*, sed minus recte ad constitutiones Maxentio devicto anteriores eum traxit; immo rhetor de ipsa illa lege cogitans rhetorica prolepsi usus est.

[2]) C. I. L. V, 5050; item sic edicunt Nero in edicto Corinthi nuper reperto et Diocletianus et collegae de pretiis rerum (C. III p. 824). *Staatsrecht* 1, 205 n. 1. Corpora constitutionum eam nusquam servaverunt, neque tamen propter eam causam admiserim, quod admisit Krueger (*Geschichte d. röm. Rechtsquellen* 1 p. 264), hoc saeculo eam oblitteratam fuisse, cum edicti principis ad populum forma alia nulla inveniatur neque facile possit cogitari.

[3]) Luculentum exemplum offert imp. Claudii edictum de Anaunis (C. V, 5050), ubi edictum (*Ti. Claudius* cet. *dicit*) haec praecedunt: *M. Iunio Silano Q. Sulpicio Camerino cos. idibus Martis Bais in praetorio edictum Ti. Claudi Caesaris Augusti Ger-*

Subscriptio edicti hac aetate sollemnis, scilicet ea quam sua manu addit princeps, haec est: *proponatur populo*[1]); quae propositio licet perfici non possit nisi per magistratus imperatori parentes, ii per quos edictum populo partive populi proponitur neque in ipso edicto enuntiantur neque in adiectis, ut ipse princeps eos ad quos res pertinet adloqui videatur[2]). Contra constitutiones ad magistratus directas notum est formam retinere epistulariam, scilicet in inscriptione enuntiari quis cui scribat, subscriptionem sollemnem et in eiusmodi epistulis autographam solitam esse salutationis clausulam. Eae ut legis vim habeant, promulgandae sunt et ipsae neque promulgatio

---

manici propositum fuit id quod infra scriptum est. Similia exordia aetate imperatoria praescribuntur senatus consultis (*Staatsrecht* 3, 1012 n. 3). Eius generis est breve quod hic habemus *exemplum sacri edicti* omisso nomine imperatoris sane perperam, item non pauca servata in constitutionum libris ita ordinata, ut post nomen imperatoris primo casu enuntiatum sequatur *edictum ad* illos (C. Th. 4, 4, 5. 7, 13, 8. 9, 27, 6. 10, 10, 13. 16, 1, 2. Nov. Val. III 5. 14) vel *edictum* nude (C. Th. 11, 3, 4. 16, 5, 38. 16, 6, 3), semel *edicto suo ad* illos (C. Th. 8, 4, 2). In variis Cassiodori praecedit vocabulum *edictum*, sequitur nomen regis casu primo.

[1]) Eiusmodi subscriptionem plene servaverunt novellae duae Valentiniani tertii tit. 9 et 14 inscriptae illa *impp.* illi *populo Romano*, haec *impp.* illi: *edictum ad populum urbis Romae*, subscriptae ambae sic: *et manu divina: proponatur amantissimo nostro populo Romano: et ad latus: dat.* (sequuntur dies, locus, annus). Iustiniani novellis 13. 69. 141 emissis Graece ad Constantinopolitanos subscriptum est Latinis verbis: *proponatur Constantinopoli civibus nostris: dat.* (sequuntur dies et annus). Eusebius quoque in vita Constantini edicta eius duo affert subscripta alterum manu ut ait ipsius principis (2, 23) sic: προτεθήτω ἐν τοῖς ἡμετέροις ἀνατολικοῖς μέρεσιν (2, 42), alterum simpliciter προτεθήτω (3, 65). Ea subditicia esse Amadeus Crivellucci (*della fede di Eusebio nella vita di Costantino.* Livorno 1888) ut idoneis argumentis adstruxit, ita quibus formam impugnavit (p. 98 seq.) argumenta reicienda sunt, cum verba παρ' ἡμῖν 2, 23 pariter atque 2, 20 intellegenda sint de tabulariis publicis partium Orientis et lex destinata provincialibus Orientis universis promulgataque per singulas eius provincias recte inscribatur provincialibus Palaestinae, descripta, scilicet ex exemplari in ea provincia publice proposito. Denique parum probabile est in talibus Eusebium a sollemni forma recessisse.

[2]) Potest sane addi, ut magistratus id per suam quisque regionem publicent, ut scriptum est in edicto Claudii apud Iosephum ant. 19, 5, 3 directo ad imperium universum (εἰς τὴν οἰκουμένην): τοῦτό μου τὸ διάταγμα τοὺς ἄρχοντας τῶν πόλεων καὶ τῶν κολωνιῶν καὶ μουνικιπίων τῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ καὶ τῶν ἐκτός, βασιλεῖς τε καὶ δυνάστας διὰ τῶν ἰδίων πρεσβευτῶν ἐγγράψασθαι βούλομαι, ἐκκείμενόν τε ἔχειν οὐκ ἔλαττον ἡμερῶν τριάκοντα, ὅθεν ἐξ ἐπιπέδου καλῶς ἀναγνωσθῆναι δύναται. Similem clausulam habuit sine dubio edictum eiusdem imperatoris de vehiculatione, cuius exemplum repertum est Tegeae in Arcadia (Eph. V n. 187 = C. I. L. III, 7251). Edictum autem imperatorium cum adiecto edicto magistratus inferioris quod sciam extat nullum; extant edicta magistratuum cum simili adiectione promulgata, ut notissimis duobus edictis praefecti Aegypti (C. I. Gr. 4956. 4957: ille λέγει) praescripta sunt edicta strategorum oasis Thebaidos promulgatoria (τοῦ πεμφθέντος μοι διατάγματος ὑπὸ τοῦ . . . ἡγεμόνος . . . τὸ ἀντίγραφον ὑμεῖν ὑπέταξα).

cogitari potest sine edicto; sed edictum id is qui epistulam accipit ipse addit[1]) ita, ut epistulam imperatoris plerumque praecedat[2]), aliquoties subsequatur[3]), et ita aliquatenus excusabitur, quod sub *edictalis legis* vocabulo hac aetate utrumque genus comprehenditur[4]). — Aliquoties promulgandi ratio utraque coniunctae procedunt, scilicet et edictum emittit imperator ad populum et eandem legem mittit ad magistratus. Id et in aliis gravioribus factum esse invenimus[5]) et in hac lege de accusationum abusu restringendo, unde hoc certe intellegitur, quantam vim Constantinus ei tribuerit. Mire autem et quod sciam sine exemplo non ipsi magistratus legem de ea re ad se directam

---

[1]) Magistratus, ad quem constitutio directa est, quod addit promulgans eam, *edictum* appellatur in novellis Valentiniani III tit. 20. 22. 24. 26, Graece plerumque *πρόγραμμα*, ut in constitutione Sirmondiana 12 et passim in novellis Iustinianis, etiam *κήρυγμα* (Biener *Geschichte der Novellen* p. 28). Sane ubi non promulgandi causa magistratus epistulam accipit, cessat promulgatio. Ita constitutio Iustiniani nov. 22 de secundis nuptiis mittitur quidem et ad praefectos praetorio et ad alios magistratus complures, sed ut hi iubeantur cum solis togatis officialibusque suis eam communicare, non publice eam promulgare, *ἀρχούντων τῶν περὶ τούτου παρ' ἡμῶν γεγραμμένων πρὸς τοὺς ἐνδοξοτάτους ἐπάρχους τῶν ἱερῶν ἡμῶν πραιτωρίων.*

[2]) Inde constitutio principis dicitur promulgata *sub edicto* (nov. Valent. 26) vel *sub programmate* (const. Sirmond. 12) magistratus eius, ad quem directa est. Krueger l. c. p. 266 not. 17. De subiciendi vocabulo in tali re sollemni dixi monum. Ancyr. ed. 2 p. XI.

[3]) Inde constitutio principis dicitur *antelata edicto* eius magistratus, ad quem directa est (nov. Valent. 20. 22. 24) vel *praelata litteris* (C. Th. 9, 3, 4 cet.). Inde in edicto Constantini de Christianis extremo sic est Latine (apud Lactantium de mort. persec. c. 48): *praelata programmati* (codex *prolata programmate* male) *tuo haec scripta ... ad omnium scientiam te perferre conveniet*, Graece (apud Eusebium hist. eccl. 10, 5 secundum codices paucos, sed omnino sequendos): *προταχθέντα τοῦ σοῦ προγράμματος ταῦτα τὰ ὑφ' ἡμῶν γραφέντα ..... εἰς γνῶσιν πάντων ἀγαγεῖν ἀκόλουθόν ἐστιν.* Etiam in mutila constitutione eiusdem imperatoris Vat. fr. 249 extrema ita supplenda sunt: [*lex haec programma*]*ti tuo praeferenda est.* — Krueger l. c.

[4]) Eatenus adsentior Kruegero l. c. p. 264. Ostendunt id inter alias leges Valentiniani III directae utraque ad praefectum praetorio nov. 7, 1, 5 sic finiens: *illustris ... magnificentia tua edictalem legem ... programmate suo in cunctorum provincialium iubebit ire notitiam* et altera nov. 34, 1, 20 finiens ita: *illustris .. magnificentia tua hanc .. edictalem legem propositis vulgabit edictis*, potuitque sane edictio iussu principis facta a magistratu recte ipsi principi attribui.

[5]) Lex Theodosii II de reliquis quadraginta annorum remittendis (C. Th. 11, 28, 9) et per *edictum ad populum* promulgata est et missa est ad praefectum praetorio et ad comitem sacrarum largitionum aliosque ad quos ea res pertinebat. Iustiniani lex de lenonibus tollendis (nov. 14) directa est edicti forma ad populum urbis Constantinopolitanae, sed eiusdem exemplar (*τὸ ἰσότυπον*) cum additamento missum ad magistrum officiorum. Alteram de tollendis suffragiis (nov. 8) imperator ait misisse se ad praefectos, sed item promulgare se per edictum ad Constantinopolitanos directum: (*νόμον*) *πρὸς τοὺς ... ἡμῶν ἐπάρχους ἐγράψαμεν· ἀλλὰ προσῆκόν ἐστι καὶ ὑμᾶς αὐτοὺς εἰδέναι τὴν ἡμετέραν πρόνοιαν ... καὶ διὰ τοῦτο τὸν νόμον αὐτὸν καὶ ἐν ἰδίκτου προτεθείκαμεν σχήματι.*

promulgant, sed *alio edicto* suo imperator epistulas illas promulgat scilicet ei insertas; neque enim video quomodo prioris constitutionis verba perplexa nec sine mendis tradita aliter explicentur. Etiam in altera lege idem fere evenit; scilicet et ipsam edicti forma emissam esse dubitari non potest, subiecta autem ei sunt, ut in fine dicitur, quae de eadem re ad magistratus scripsit imperator. Exempla quae legum corpora suppeditant similia ita comparata sunt, ut edictum epistulaque eodem exemplo concepta sint vel certe non differant nisi capite aliquo addito demptove; at in his quae edimus diversitas quaedam requiritur inter edictum imperatoris ad populum directum et epistulas de eadem re magistratibus scriptas.

Quibusnam magistratibus lex mittatur quamquam pendet ex argumento eius, nihilominus consuetudo aliquatenus in ea re valuit. Primum locum in ea re tenere solent praetorii praefecti, qui etiam in hisce duabus legibus ante reliquos nuncupantur. His addi solitos esse duos alios primi ordinis magistratus, scilicet pecuniae publicae curatorem alterumque privatae principis, inde videtur colligi posse, quod eadem formula adsunt in utraque lege, quarum prior certe vix multum ad ipsos pertinuit, neque recte opponetur, quod praeterea quod sciam similiter non reperiuntur [1]); nam tralaticia haec ex constitutionum syllogis fere sublata sunt. Appellantur autem illi in utraque lege nominibus vetustioribus: scilicet *rationalis* qui dicitur, nempe summae rei [2]), is est qui ab anno certe 340 appellatur comes sacrarum largitionum [3]), similiter *magister privatae*, item summae rei [4]), is quem ab anno inde 342 reperimus sub titulo comitis rei privatae [5]). Itaque utraque appellatio recte convenit constitutioni emissae a Constantino anno ut videtur 314, certe ante a. 324 poteritque etiam de alterius aetate, de qua aliunde non constat, inde coniectura capi.

Denique quod ait princeps legem emissam esse etiam ad praesides provinciarum, ostendit leges provincialibus destinatas ex ipsa aula ad praesides illos dirigi potuisse. Sane plerumque princeps leges ita misit ad prae-

---

[1]) Certe ubicumque praeterea in inscriptionibus nominantur comites sacrarum largitionum et rei privatae sive soli sive cum aliis (C. Th. 11, 28, 9; Marcianus nov. 2; Iustin. nov. 22), evidenter de officio eorum agitur.

[2]) Rationales dioeceseos inveniri iam sub Diocletiano et Constantino alibi ostendi (*mem. dell' inst. arch.* 2, 325); confirmatur hisce legibus praepositum eorum nudo vocabulo satis significari, sicut aetate meliore idem appellari solet *a rationibus* vel *procurator a rationibus* nude (Hirschfeld *Verwaltungsgesch.* 1, 30 seq.). Ante inventum exemplum Cretense suppleveram *rationales* non recte.

[3]) *Mem. dell' inst.* 2, 322.

[4]) Magistri privatae praeter summum etiam dioecesium reperiuntur item inde a Diocletiano (*mem.* l. c. p. 321).

[5]) Primus qui invenitur Eusebius est C. Th. 10, 10, 6. In constitutione a. 319 C. Th. 10, 8, 2 qui memoratur *vir perfectissimus comes et amicus noster* si fuit magister privatae, ipsa confirmat eum tunc non fuisse inter illustres; comitis vocabulo vel tunc quominus aut omnes usi sint aut certe unus eorum recte uti potuerit, nihil impedit.

fectos praetorio, ut hi eas cum praesidibus communicarent[1]), praeses rursus eas civitatibus transmitteret[2]); sed interdum non solum ex aula exemplaria ad praesides directa sunt[3]), sed adeo praefectis praetorio promulgatio interdicta[4]), id quod probabile est factum esse maxime sumptuum minuendorum causa[5]). Id ipsum etiam in duas hasce constitutiones cadit.

XLIII. SPICILEGIVM TITVLORVM LATINORVM

EX CRETA ET EX AEGYPTO.

Nuper cum emiserim voluminis tertii syllogae nostrae inscriptionum Latinarum supplementum pertinens ad imperii provincias Graecas, locum dare non potui titulis quibusdam in Creta et in Aegypto eruderatis sero ad me delatis inserendis iam eiusdem supplementi parti extremae. Ea autem antequam edatur cum anni aliquot elapsuri sint, placuit interim eos huic Ephemeridi inserere, ne fugiant quorum res interest.

1 litteris altis cent. 14—15 in lapidibus quadratis novem repertis inter rudera Cnossi oppidi a. 1887 a militibus Turcis *che scavavano per ricerca di materiale da costruzione nei terreni del Teké di Chani-Ali intorno agli avanzi di una grande costruzione romana.* Eius aedificii, ut adnotat Halbherr, meminit formamque eius delineavit Honorius Belli c. a. 1586; Belliana ea edidit Ed. Falkener *a description of some important theatres and other*

---

1) Iustiniani nov. 1 fin. data ad praefectum praetorio: *γενήσεται παρὰ τῆς σῆς ὑπεροχῆς ἐνταυθοῖ κηρύγματα πᾶσι περιαγγέλλοντα τὴν τοῦ νόμου δύναμιν, σταλήσεται δὲ καὶ κατὰ χώραν ἐν ἅπασιν ἤδη τοῖς ἔθνεσιν.* Nov. 94 fin. Similia redeunt passim.

2) Iustiniani nov. 1 post modo adlata: *οἱ δέ γε τῶν μητροπόλεων ἄρχοντες ταῦτα λαβόντες ... ἑκάστῃ παραπέμψουσι πόλει.* Nov. 66 c. 3 et alibi.

3) Exemplum suppeditat saepe citata constitutio a. 414 C. Th. 11, 28, 9 emissa et per edictum et ad praefectos praetorio et ad rectores provinciarum.

4) Novellam Iustiniani 131 a. 545 praefectus praetorio, ad quem scripta est, iubetur edicto Constantinopoli promulgare (*ἰδίκτων κατὰ τὸ σύνηθες κατὰ τὴν βασιλίδα ταύτην πόλιν προτιθεμένων*) neque tamen in provinciis: *ἡμεῖς γὰρ προνοήσομεν, ὅπως ἄνευ πάσης τῆς τῶν ὑποτελῶν ζημίας καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις φανερωθείη.* Similiter finit nov. 120 a. 544, ubi etiam apertius praefectus vetatur eam in provinciis promulgare (*μηδενὸς ὑπὲρ ταύτης τῆς αἰτίας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις στελλομένου*).

5) Id significat nov. 131, explicat constitutio Iustiniani cod. 12, 65, 2, qua sportulae determinantur legum novarum nuntiis solvendae. Rem non explicatam reliquit Biener *Gesch. d. Novellen* p. 33, non recte explicuit Z. a Lingenthal ad nov. 131 sive editionis suae n. 151.

remains in Creta from a ms. history of Candia by Onorio Belli in 1586. Londini 1854. 8. pp. 32, usus cum epitome eius commentarii facta ab Apo-

... *g*|ERM|*anicus p*|ONTIF·MAX| columna eminens |T|R·POT II COS|III

Descripsit deditque Halbherr.

Aut Claudius posuit aut Nerva; potest enim recte suppleri tam *Ti. Clau-*

---

2 litteris altis centim. 3—4; *sulla superficie d'una specie di colonna cilindrica, vuota nel mezzo, forse tagliata nella parte superiore.* Cnossi olim prostitisse conicit Halbherr propter coloniae vocabulum aptum nulli alii oppido Cretensi, recte opinor. Extat Candiae in vestibulo domus Hassan-Agà-Dabaráki.

DEDIT · IN · HOC · MVNER)(· D · SVNT · QVOS · E LEGE
COLONIÆ · PRO LVDIS · DARE · DEBVIT

Halbherr descripsit et dedit.

.... *dedit. In hoc muner(e denarii)* D *sunt, quos e lege coloniae pro ludis dare debuit.* Itaque lege coloniae Cnossi cautum videtur fuisse, magistratum nescio quem adepti ut ne ludos darent secundum consuetudinem antiquam, sed pro ludis certam summam aerario publico inferrent. Is qui hunc titulum posuit cum ea occasione munus ederet, decuriones illationem illam ei remiserunt.

---

3 lapis magnus altus m. 0.68, longus m. 1.59, crassus m. 0.19. Gortynae *tra la chiesa di S. Tito ed il posto della grande iscrizione arcaica delle leggi, sulla sponda sinistra del Lethaeus nel campo dei fratelli Curidáki.*

*num*INI · AC · PROVIDENTIAE ·
*ti. ca*ESAR · AVG · ET · SENATVS ·
EIVS DIE · QVI · FVIT · XV · K · NOVEMBR
VIRIASIVS · NASO · PRO · COS · TERTIO · SVA · PECVNIA
CONSECRAVIT

Halbherr descripsit et dedit.

P. Viriasius Naso tr. pl. cum redeat in cippis C. VI, 1267, qui videntur positi esse primis annis Tiberii, ad proconsulatum praetorium non potuit pervenire nisi imperante eodem, itaque v. 2 non Augusti praenomen, sed Tiberii supplevi. Confirmatur id die quem proconsul celebrat: scilicet, ut opportune monuit Hirschfeldius, is est quo periit a. 31 Seianus, propter eam causam senatus decreto feriatus (Tacitus ann. 6, 25). Confert Inter-

stolo Zeno et adservata Venetiis in bibliotheca Marciana tum formis adservatis Mediolani in bibliotheca Ambrosiana. Forma ibidem datur p. 25.

DESI	*g. iiii p.*	P·COL·	COL·I·N	co-lum-na emi-nens	CN	DEDIT	co-lum-na emi-nens

dius Caesar Aug. Germanicus **quam** ***imp. Nerva Caesar Aug. Germanicus.*** **Cnossus in nummis appellatur** ***c(olonia) I(ulia) n(obilis?) Cno(ssus).***

---

amnatem Orell. 689 ob eandem causam a. 32 dedicatum item ***providentiae*** **Tiberii et supplet 3 in.** ***in mem(oriam) eius die*** **(=** ***diei*****) additque 4 in. quod aegre desideratur praenomen. Quod si vv. 3. 4 principio integri sunt, id quod propter periti qui descripsit viri auctoritatem supra retinui, senatus hic dicitur Tiberii esse, sine exemplo et ita contra instituta moresque Romanos, ut vel in provincia et Graeca et longinqua id magnopere offendat.**

---

4 lapis parvus, Gortynae in postscaenio theatri maioris, non suo loco, sed collocatus in opere secundum Bellium.

IVLIAE AVG

Ex Bellianorum epitome facta ab Apostolo Zeno edidit Falkener in libello citato ad n. 2 p. 21.

---

5 (= C. III, 4 et p. 967) basis alta m. 1.04, lata m. 0.61, crassa m. 0.55, Gortynae prope ecclesiam S. Titi in ripa dextra Lethaei.

IMP · CAESARI · L · SE*ptimio*
SEVERO PERTINAC*i aug. p. m.*
TR·P·III·COS·II·IMP·III·P·P — p. C. 195
C·R·Q·G·C·EX SVMMA QVAM
INTVLIT PRO DECVRIONATV SVO
FL · TITIANVS SACERDOS DESIGNA
TVS DIVI TRAIANI · CVRANTE
L · NAEVIO · EXACESTA · SACERDOTE
DIVI AVG·ET·C·C·R·G·C·

Post apographa duo imperfectum Velseni et Thenoni corruptum iam hoc quod Halbherr sumpsit nobisque obtulit titulum explicat.

Imp. Caesari L. Se[ptimio] Severo Pertinac[i Aug(usto) p(ontifici) m(aximo)], tr(ibunicia) p(otestate) III, co(n)s(uli) III, imp(eratori) III(?), p(atri) p(atriae) c(ives) R(omani) q(ui) G(ortynae) c(onsistunt) ex summa, quam intulit pro decurionatu suo Fl(avius) Titianus sacerdos designatus divi Traiani, curante

L. Naevio Exacesta sacerdote divi Aug(usti) et c(uratore) c(ivium) R(omanorum) G(ortynae c(onsistentium). In numero acclamationum imperatoriarum, qui debet esse IIII (Eckhel 7, 171), fortasse quadratarius erravit. V. 9 C C R C C Thenon dedit, O·C·R·G·C Halbherr. — Decurionatus cum non referri queat nisi ad ordinem Gortynensium, notabile est de ea summa, cum inferretur a cive Romano, non ordinem disponere, sed cives Romanos Gortynae consistentes. Sed cum persaepe negotiatores Romani in Graecis oppidis consistentes in actis publicis ita civibus adiungantur, ut tamquam alteram civitatis partem eamque magis honoratam efficiant, ad hoc quoque facile perveniri potuit. Sane cum colligentur aliquando et auctorum loci et tituli, quibus horum negotiatorum condicio municipalis declaratur, inter hos Gortynensis insignem locum tenebit.

---

6 basis, in cuius parte superiore vestigia sunt statuae ei impositae, lata 0.55 m., altitudinis incertae, cum pars sepulta sit inter rudera basilicae. Gortynae loco antiquo.

FORTVNATIANVS
SERVILIVS · V C//
CONSVLARIS CVRAVIT

ЄΦЄCTωTOC
TH CΠOYΔH THC
BACIΛIKHC KAΛOΠOΔH
TOY ΛOΓICTOY THC
MHTPOΠOΛЄωC

Halbherr descripsit et dedit.

Fortunatianus Servilius v(ir) c(larissimus) consularis curavit.

ἐφεστῶτος τῇ σπουδῇ τῆς βασιλικῆς Καλοπόδη (expectes Καλόποδος vel Καλοποδίου) *τοῦ λογιστοῦ τῆς μητροπόλεως.*

Cretae provinciae a quarto certe saeculo praefuit consularis eodemque tempore Gortyna metropolis locum obtinuit (Hierocles synecd. p. 649, C. I. G. n. 2592, cet.). Ei rerum statui bic titulus convenit, quamquam cum ex parte Latine scriptus sit, fortasse saeculi exeuntis tertii magis est quam quarti.

7—10 tituli stilo scripti vel potius minio picti, reperti in ripa Nili orientali inter Girge et Menschîye (quae fuit Ptolemais Hermiu) in collium, qui dicuntur Djebel-el-Tukh, lapicidinis vetustis ad septentrionem. *En dehors de l'ouverture de la carrière j'ai trouvé les restes des constructions où étaient logés les soldats de la garde* Sayce.

7 /ORVM
\TORI ·
\VS ·

8 CAÉSIÓ · DEC ·
FÉLICITÉR
HOMINI · BONÓ ·
GRATIAS · AGIMVS
OMNES · COMMILITONES
QVI · SV́B CVRA · EIVS SVMVS ·

9 Q · CAESIO · VALENTI ·
DEC · ÁLAE · VÓCONTIOR ·
FELI · TER *sic*
HÁBEAS · PROPITIVM · ÍMP ·

10 OMNIBVS ·
COMMILITONIBVS ·
QVI · HIC · FVERVNT · AD ·
CVSTODIAS · FELIC ·
COH · SCVT · C · R ·
FELICITÉR
COH · III · ITVR · FELICIT ·

Indicatas in itinerario Anglico (*Murray's handbook of travellers in Egypt* ed. 1880 p. 432) quaesivit et repperit A. H. Sayce ediditque in ephemeride Parisina *revue des études grecques* 1 (1888) p. 314. 315.

8, 6 ŚVB editur. — 10, 5 et 7 solve *cohorti*, non *cohors*. — 6 FELICITEŔ editur.

Aetatem titulorum aliquatenus definit ibidem a Saycio exceptum epigramma Graecum, de quo quem consului Georgius Kaibel sic iudicavit:

'Panis dei tota illa regio est, uti quidem Graeci opinabantur, et vicina est Πανῶν πόλις, λινουργῶν καὶ λιθουργῶν κατοικία παλαιά (Strab. 813). De Nymphis praeterea cum dubitari nequeat, coniunctus fuit Pan cum Nymphis, ut in epigr. Caesareensi (meae syll. 827) Πανί τε καὶ Νύμφαις; neque alia huius coniunctionis causa cogitari posse videtur.

Πανὶ ὁμοῦ Νύμφαι Ἰσιδώρ[ῳ] τάσδε ἔδωκαν
λατομίας εὑρεῖν τῷ Μενίππ[ο]ιο γόνῳ,
ἡνίκ' ἄ[ρ]α χρηστοῖσι κελεύσματι Μεττίου Ῥούφου
πάτρῃ ἡμετέρῃ Κρηστίδι λαοτόμουν.

1 'tradita ferri possunt, sed fuit fortasse Πὰν κ(αὶ) ὁμοῦ Νύμφαι' G. K. — ΙϹΙΔѠΡΑ/ — 2 ΜЄΝΙΠΙΤΙΟ; 'Μενῖππος non excedit illius ingenii fines, sed potest nomen Aegyptium fuisse' G. K. — 3 ΗΝΙΚΑΑΧΡΗϹΤΟΙϹΙ — 'Simul corrigam titulum Antinoopolitanum editum ibidem p. 317: v. 2 ἐν χρυσέῃ στ[ήλῃ] — v. 4 ὃς Θήβῃ μὲν ἕ[δρ]ας αὐτ[ὸν] ἔπεμψε [π]ρόμον' G. K.

Mettius Rufus scilicet Aegypto praefuit imperante Domitiano (Sueton. Dom. 4). Quamquam tituli Latini scribi potuerunt tempore aliquantum post epigramma Graecum. Ex tribus numeris, quorum milites iam videmus in his metallis damnatorum custodiam egisse, ala Vocontiorum posteriore aetate pars

fuit exercitus Britannici (C. VII, 1080; Brambach C. I. Rh. n. 67; nominatur praeterea ibidem n. 161 et in vitis triginta tyr. 3, 11; cf. huius eph. 5 p. 170). Inter alas Aegyptiacas lex a. 83 (Ephem. 5 p. 611) hanc non ponit, neque tamen certum est omnes eo tempore ibi constitutas ibi enumerari. Cohortem III Ityraeorum eodem anno Aegypto praesedisse eadem lex ostendit (cf. ibidem p. 614 not. 11). Cohors scutata civium Romanorum (cf. ibidem p. 249; Orell. 2448) redit in Notitia dignitatum Orientis 31, 52 collocata ibi in Thebaide Mutheos, quae est statio non longe distans a Ptolemaide et metallis hisce septentrionem versus.

---

11 Negadîye e regione Girge *à droite de l'entrée d'une tombe rupestre.*

C · VMбRIVS · FVSCVS MILES
LEG · $\overline{III}$ · CYIRINAECAE *sic*
' IVLII IVLI
V*a* / VIII

Sayce *proceedings of the society of Biblical archaeology* 2 Iun. 1885 p. 178 et lapide recognito *Revue des études grecques* 1 (1888) p. 316.

1 CVMIRIVS traditur. — 2 CYREAECAE ed. prior. — 3 / IVLII IVLI traditur. — 4 V' / VIII ed. altera, //LI XL prior.

TH. MOMMSEN.

Prodiit d. 31 Martis a. 1890.

DE ACCLAMATIONIBVS QVAE DICVNTVR IMPERATORIIS

SAECVLO P. CHR. IV.

Augustum, quamvis inde ab a. 714 praenomine imperatoris uteretur, tamen exemplo ducum liberae rei publicae denuo voluisse consalutari imperatorem, quoties victoria aliqua ab eo parta vel ei nuntiata esset, ita ut sub finem vitae diceretur *imperator vicies semel*[1]), item successores Augusti quamvis et ipsi plerique praenomine imperatoris uterentur, veterem imperatoriarum salutationum consuetudinem ita retinuisse, ut post primum nuntium de re bene gesta dicerentur *imp. II*, notum est et exploratum, neque in animo est rei pervulgatae diutius immorari. Id nisi fallor nondum exploratum est, quousque haec consuetudo duraverit. Duravisse, vel certe nondum exolevisse temporibus Severi Alexandri apparet ex verbis de ea re factis a Dione 43, 44. 53, 17. 60, 21, loquitur enim ut de re etiamtum usitata; plane exolevisse saeculo p. Chr. quarto videtur mihi colligi posse ex inscriptionibus nomina et προσηγορίας imperatorum eius aetatis plena recensentibus. Perlustranti enim inscriptiones Diocletiani et successorum huius generis non multas, apparebit, numeris vocabulo imperatoris adscriptis significari non qualescumque salutationes, sed annos imperii. Ac primum quidem recenseamus inscriptiones huius generis quae praeter numerum imperatoris vocabulo adscriptum etiam numerum tribuniciae potestatis exhibent.

1. Titulus urbanus Diocletiani, VI 3787: trib. pot. VIIII imp. VIII. A. 292.

---

[1]) Mon. Ancyr. 1, 21.

2. Titulus Vitudurensis Diocletiani et collegarum, Momms. inscr. Helv. 239: Diocletianus trib. pot. XI imp. (numerus periit), Maximianus trib. pot. X imp. IX. (Caesaribus vocabulum imperatoris non tribuitur.) A. 294.

3. Praescriptio edicti de pretiis rerum, III p. 802: Diocletianus trib. pot. XVIII imp. XVIII, Maximianus trib. pot. XVII imp. XVII. (Caesares vocabulo imperatoris abstinuerunt.) A. 301.

4. Titulus Constantii senioris Thibilitanus, VIII 5526: trib. pot. X[*IIII*] imp. II. (Numerus tribuniciae potestatis certa ratione suppleri potuit.) A. 306.

5. Titulus Licinii Bisicensis, VIII 1357: trib. pot. X imp. X. A. 317 (potius quam 316)[1].

6. Titulus Constantini Sitifensis, VIII 8476 (cf. Eph. ep. 5, 938): trib. pot. X imp. VI. A. 315.

7. Alius titulus Constantini Sitifensis, VIII 8477: trib. pot. X imp. IX. A. 315.

8. Tertius Constantini non oppidi, sed tamen provinciae Sitifensis, VIII 8412: trib. pot. XIIII imp. XIII. A. 319 (?).

9. Miliarii Constantini, reperti compluribus locis Italiae superioris, V 8004. 8011. 8041. 8059. 8065. 8069. 8079. 8080: trib. pot. XXIII imp. XXII. A. 328.

10. Titulus Constantii, Constantini f., Sirmiensis, III 3705 cf. Eph. ep. 2, 746: trib. pot. XXXI imp. XXX. A. 354.

11. Titulus urbanus Valentiniani et collegarum, VI 1175 cf. Eph. ep. 4, 801: Valentinianus trib. pot. VII imp. VI, Valens trib. pot. VII imp. VI, Gratianus trib. pot. III imp. II. A. 369 (?).

His inscriptionibus accedit

12. Edictum Galerii et collegarum relatum ab Eusebio hist. eccl. 8, 17: Galerius trib. pot. XX imp. XIX, Constantinus trib. pot. (numerus excidit) imp. V, Licinius trib. pot. IIII imp. III. A. 311.

Si exceperis titulos Constantii senioris Thibilitanum (4) et Constantini Sitifensem primum (6), numerus imperatoris vocabulo adscriptus aut par est numero tribuniciae potestatis aut uno minor. Haec autem constantia necessario eo ducit, ut statuamus etiam numerum imperatoris vocabulo adscriptum significare annos imperii.

Quod autem hic numerus non ubique par est numero tribuniciae potestatis, sed interdum uno minor, id ita explicarim, ut, cum tribunicia potestas renovaretur aut vetere ex usu, de quo dixit Mommsen *Staatsr.* II³ p. 799 seq., d. 10 Decembris, aut kalendis Ianuariis, imperatoris vocabulo novus numerus adscriberetur exacto demum eo die quo princeps purpura indutus erat. Ita Constantius Constantini filius, Caesar dictus a patre anno 324[2]) a. d. VI

[1]) Cf. Seeck *Jahrb. f. Phil.* 1889 p. 628.

[2]) De anno dubitari poterat utrum esset 324 an 323 cf. Tillemont 4, 646, Seeck *Jahrb. f. Phil.* 1889, p. 629; sed eam dubitationem sustulit is ipse titulus de quo agimus Sirmiensis, correctus a Mommseno Eph. ep. 2, 746.

id. Nov.[1]) [potius quam Oct.[2])], tribunicia potestate XXXI fuit aut toto anno 354 aut certe usque ad d. 10 Dec., imperator XXXI a d. 8 Nov. demum, ita ut per maiorem partem anni recte diceretur, ut dicitur in titulo supra relato Sirmiensi (n. 10) *trib. pot. XXXI imp. XXX.* — Titulus autem Constantii senioris Thibilitanus (n. 4), in quo coniunctum fuit *trib. pot. XIIII* cum *imp. II*, non solum non pugnat cum ea quam proposui sententia, sed eam confirmat; Constantius enim, cum regnantibus Diocletiano et Maximiano imperatoris appellatione omnino abstinuerit (cf. ad n. 2. 3) et imperator dici coeperit eo demum die quo Augustus, id est kalendis Maiis a. 305[3]), a. 306 si non imperii, certe imperatoriae appellationis annum agebat secundum. Neque obstat quod Galerius sub finem vitae, et Constantius iunior in culmine potentiae constitutus, numero imperatoris vocabulo adscripto comprehenderunt etiam eos annos quibus Caesares tantum fuerant. — Denique titulum Constantini Sitifensem primum (n. 6), in quo coniungitur *trib. pot. X* cum *imp. VI*, non multum moror, primum quia testis unicus est contra multo plures, deinde quia, teste Wilmannsio, scriptus in lapide valde corroso difficilis est lectu, ita ut suspicioni locus sit, numerum illum post *imp.* non recte aut non plene esse descriptum. Accedit quod habemus titulum non solum eiusdem anni sed etiam eiusdem loci (n. 7), in quo est *imp. VIIII*; at mirum esset, Constantinum eodem anno dictum esse et *imp. VI* et *imp. IX.*

Restat ut videamus de nonnullis inscriptionibus numero tribuniciae potestatis destitutis, sed quorum tempora, cum consulatus principis indicatus sit, intra certos terminos concludi possint.

13. Titulus urbanus Maximiani, VI 1124: IMP. VIII COS. III. Titulus positus est post tertium, ante quartum consulatum initum a Maximiano, i. e. inter kal. Ian. 290 et 293. Maximianus, cum a Diocletiano collega adsumptus sit anno 285, annum potentiae octavum, quem verbis *imp. VIII* indicari crediderim, inchoavit ante finem anni 292.

14. 15. Miliarius Constantini Apulus, IX 6028: COS. III IMP. VII (vel secundum alium auctorem IMP. VIII). Alii miliarii Constantini, et ipsi ut videtur in Apulia omnes reperti, IX 6038, IX 6060 = X 6965, IX 6065 = X 6970, X 6932: COS. III IMP. IX. Cum Constantinus tertium consul processerit kal. Ian. 313, quartum kal. Ian. 315, certum est hos titulos positos esse a. 313 aut 314. Idem autem Constantinus, imperator a militibus appellatus post mortem patris, id est exeunte mense Iulio a. 306[4]), septimum imperii annum agebat mense Iul. 312/313, octavum mense Iul. 313/314, nonum mense Iul. 314/315; ita ut in his miliariis omnibus numero qui est post *imp.* annum imperii Constantiniani significari verisimile sit.

[1]) Consularia Constantinopolitana p. 232 ed. Mommsen.
[2]) Ammianus 14, 5, 1.
[3]) Tillemont 4, 85. 609.
[4]) Tillemont 4, 92. 618.

16. 17. Miliarii Iuliani, reperti circa Veronam et Tridentum V 8024. 8035. 8036 cf. 8053: imp. VII cos. III. Similes miliarii rep. trans iugum Alpium prope Innsbruck, III 5983. 5984: imp. VII cos. IIII[1]). Illos constat, cum Iulianus tertium consul processerit a. 361, quartum a. 363, positos esse a. 361 aut a. 362, in quod tempus incidit Iuliani, ad Caesaris dignitatem evecti d. 6. Nov. 355[2]), annus imperii septimus. In miliariis repertis prope Innsbruck, erectis, si fides est numero consulatus quaternario, anno demum 363, quo tempore Iulianus iam octavum potentiae annum inchoaverat, errore aut dictantis aut scribentium crediderim aut omissam esse post *imp. VII* lineolam aut adiectam in *cos. IIII.* Quae coniectura si cui nimis audax videbitur, meminerit velim, sescenta menda huius generis reperiri in inscriptionibus imperatorum paene omnium inde ab exeunte saeculo p. Chr. altero[3]), et mirabitur tam raro discrepare in inscriptionibus supra relatis numerum vocabulo imperatoris adscriptum ab annis regnantis.

Praeterea huc pertinent

18. nummi aurei Theodosii iunioris (Eckhel 8 p. 182, Sabatier *monnaies byzantines* 1 p. 115 n. 5—7) inscripti imp. XXXXII cos. XVII. Cum Theodosius decimum septimum consulatum inierit anno 439, duodevicesimum a. 444, purpura autem indutus sit anno 402, iam Eckhelius (l. c.) statuit, numero XXXXII significari non acclamationes imperatorias, sed annos regni Theodosiani[4]).

Iam quaeritur utrum primus Diocletianus eo quem vidimus modo annos imperii numeraverit et numerum imperatoris vocabulo adscribi solitum huc transtulerit, an consuetudinem inchoatam ab aliis stabiliverit. Difficilis autem est quaestio, quod admodum raro reperitur in inscriptionibus saeculi p. Chr. tertii *imp.* cum numero adiecto. Certum videtur, eodem modo, quo superiores principes, etiam Maximinum acclamatum esse imperatorem et eas acclamationes numeravisse; reperitur enim in eius inscriptionibus *trib. pot. II* coniunctum cum *imp. III* (III 3736. III S. 8060), *trib. pot. III* cum *imp. V* (VIII 10021. 10073. 10075. Eph. ep. 2, 764. 7, 559)[5]), *trib. pot. IIII* cum *imp. V* (X 6811), *trib. pot. V* cum *imp. VII* (II 4576). Eodem ducunt inscriptiones Gordiani VIII 4218 (*trib. pot. III imp. III*), VIII 5701 (*trib. pot. V imp. VI*), Eph. ep. 5, 1046 (*imp. VII*, sine numero tribuniciae potestatis). At in Gallieni inscriptionibus II 2200 (*trib. pot. IIII imp. III*) et VIII 1487 (*trib. pot. X imp. X*) iam apparet affinitas ea inter numerum vocabulo imperatoris adscriptum et numerum tribuniciae potestatis, quam

---

1) Similis est etiam miliarius editus Eph. ep. 4, 540, sed in eo consulatus numerus periit.

2) Ammianus 15, 8, 17.

3) Cf. quae dixit Mommsen *Staatsr.* II³ p. 801 not. 3.

4) Eckhelio adstipulatus est Mommsen *Neues Archiv f. ält. deutsche Geschichte* 16 p. 53.

5) Semel reperitur *trib. pot. III* coniunctum cum *imp. VI* (VIII 10047), errore ut videtur.

inde a Diocletiano supra observavimus. In Aureliani inscriptione quadam (VI 1112), semel tantum saeculo p. Chr. XVI, nescio a quo vel qua fide, descripta, dicitur fuisse *trib. pot. V imp. III*, in alia (XII 5548), quam vidit Hirschfeld, est *pro V imp. III*, quod intellegi nequit. — Maioris momenti est, quod in nummis aureis Postumi (de Witte *empereurs des Gaules* p. 55 n. 226 seq.; Cohen ed. 2 *Postumus* n. 236. 287) qui possunt esse cusi anno imperii eius quinto [1]), legitur *imp. V*, in nummo aeneo (de Witte l. c. p. 33 n. 112; Cohen l. c. n. 144), quem constat esse cusum cum Postumus esset tribunicia potestate X [2]), *imp. X*; nam id ipsum, quod non alii ulli numeri, sed *V* et *X* in nummis Postumi apparent [3]), indicat, significari annos imperii quintum et decimum, in multorum imperatorum moneta multis modis celebrari solitos. Videtur igitur Postumus, ut postea Diocletianus et eius successores, imperator II dici voluisse anno imperii secundo, et sic deinceps.

Iam vero cum satis nisi fallor demonstratum sit, numero post vocabulum imperatoris scribi solito, vergente saeculo p. Chr. III, salutationes imperatorias significare desiisse: quin ipsae quoque imperatoriae salutationes circa eadem tempora desierint, vix potest dubitari. Neque id mirum: militibus ea aetate, de qua agimus, eum qui erat imperator perpetuus, honoris causa denuo acclamare imperatorem, ut deinde appellaretur imperator iterum vel tertium, sine ratione debebat videre et paene absurdum; ipsi autem imperatores, in tanta mole noviciorum cognomentorum, cum inter alia *invicti* dicerentur, hanc prisci coloris προσηγορίαν non magni fecisse putandi sunt. Sed si vetus consuetudo acclamationum imperatoriarum paullatim in desuetudinem abiit, consuetudo post nomina principum inter reliquas appellationes vocabulum *imp.* cum numero adiecto perscribendi non statim in oblivionem abiisse putanda est; certe ei quibus mandatum erat epistulas principum edictaque conscribere, meminisse debebant, in epistularum edictorumque superiorum principum exordiis inter tribuniciae potestatis et consulatuum mentionem *imp.* scribi solitum esse cum numero adiecto. Iis necesse erat aut plane omittere imperatoris vocabulum — et potuit omitti, ut omitti solitum erat in superiorum principum epistulis ante imperatoriae acclamationis iterationem [4]) — aut, si retinere volebant imperatoris vocabulum, circumspicere, quo numerum post *imp.* collocatum referrent. Cum autem praecederet tribuniciae potestatis vocabulum cum numero qui significabat, quoties principi dies rediisset quo tribunicia potestas renovari solebat, paene sponte nisi fallor offerre se debebant, quo numerum post *imp.* referrent, anni im-

---

[1]) Legitur enim in eis ipsis nummis etiam *cos. III*, quod in aliis nummis Postumi reperitur coniunctum cum *tr. pot. III*, *tr. pot. IIII*, *tr. pot. V*. Cf. de Villefosse *revue archéol.* nov. ser. 37, 1879 p. 264.

[2]) Legitur enim in eo nummo etiam *cos. V*, consulatum autem quintum una cum tribunicia potestate decima a Postumo gestum esse alii nummi docent.

[3]) Nummus aureus relatus a Taninio, in quo dicitur esse *imp. II* (Eckhel 7 p. 438), sine dubio non diversus est a nummo ap. de Witte n. 228, in quo est *imp. V*.

[4]) C. I. L. III p. 905.

perii. Initio autem regni cuiusque crediderim scriptum esse *imp.* sine numero, ut ante primas kalendas Ianuarias scribebatur *trib. pot.* sine numero; sed fieri potest, ut interdum etiam scriptum sit *imp. I*[1]. — Hoc fere modo factum esse crediderim, ut numerus imperatoris vocabulo adiectus ab acclamationibus imperatoriis ad longe aliam rem significandam translatus sit.

Ceterum quamquam acclamationes proprie imperatoriae ante finem saeculi p. Chr. III in desuetudinem venisse putandae sunt, legiones non destiterunt post rem bene gestam Augustos acclamare. Legimus apud Ammianum 17, 13, 25, Constantium anno 358, re contra Sarmatas bene gesta, 'militari consensu' Sarmaticum secundo esse appellatum; sequitur, apud eundem Ammianum, adlocutio imperatoris, qua, post multa et magnifica verba, cognomentum sibi a militibus tributum admittit (17, 13, 33). Ex hac narratione Ammiani colligitur, ut iam Eckhelius (7, 401) vidit, numeros in nummis et inscriptionibus imperatorum aetatis labentis ad cognomenta Germanici, Sarmatici, Persici adiectos pertinere ad acclamationes similes acclamationum quae prius in usu fuerant imperatoriarum. Nec videtur casui tribuendum esse quod numeri huius generis primum comparent in nummis Gallieni (Eckhel 7, 401) et Postumi (Eckhel 7, 439; de Witte p. 21 n. 66), id est eodem fere tempore quo numeri imperatoris vocabulo vetere ex usu adiecti primum coeperunt annos regnantis significare.

Ut nihil, quod ad rem facere possit, praetermittam, pauca addenda sunt de congruentia quadam inter cognomenta Diocletiano et Maximiano in edicto de pretiis rerum tributa et numerum post nomina eorum ad vocabulum imperatoris adscriptum. Diocletianus, teste exordio edicti de pretiis rerum, cum esset tribunicia potestate XVIII, id est anno 301, appellabatur Germanicus maximus sextum, Sarmaticus maximus quartum, Persicus maximus iterum, Brittannicus maximus, Carpicus maximus, Armeniacus maximus, Medicus maximus, Adiabenicus maximus. Decies septies igitur, eo modo quo Constantius, teste Ammiano (cf. supra), anno 358, ante finem anni 301 a militibus salutari se passus erat Diocletianus. Imperator autem eo tempore, teste eodem edicto, erat XVIII. Maximianus, qui reliqua cognomenta paria videtur habuisse cum Diocletiano, sed Germanicus maximus appellabatur non sextum, sed quintum, salutatus videlicet a militibus illo modo decies sexies, imperator anno 301 erat XVII. Supra statuimus, collatis aliis inscriptionibus et ipsorum Diocletiani et Maximiani, et multis

---

[1]) *Imp. I* reperitur etiam multo antea in nummis Severi, in eiusdem nummis *cos. I* (Eckhel 7, 167), *tr. pot. I* in nummis Aemiliani (ib. 7, 371); sed hi sunt puto meri soloecismi. Sed conferri potest quod in titulo urbano VI, 1175 Gratianus dicitur *cons. primum.*

successorum, numeris *XVIII* et *XVII* significari annos imperii. Sed negari non potest, numeros illos quodammodo convenire etiam cum cognomentis imperatorum, adeo ut suspicari possis, acclamationes imperatorias non plane desiisse sub Diocletiano fieri, ut antea, et numerari: nudas tantum ut ita dicam acclamationes imperatorias exolevisse, mansisse acclamationes imperatorias coniunctas cum impositione cognomentorum; Diocletianum, cum primum post sumptam purpuram nuntiata esset victoria de Germanis vel de Sarmatis, acclamari voluisse Germanicum maximum vel Sarmaticum maximum, simul autem *imp. II*, et sic deinceps, donec post decem et septem huius generis acclamationes procederet *imp. XVIII.* Sed obstat quod in nulla alia inscriptione haec congruentia reperitur, immo in compluribus inscriptionibus numerus vocabulo imperatoris adscriptus aperte non convenit cum numero cognomentorum (III 3705. VIII 1357. 8412. 8477)[1]). Deinde cum constet ex inscriptionibus supra p. 429 seq. relatis, Diocletianum a. 292 fuisse *imp. VIII*, Maximianum a. 294 *imp. IX*, si sumimus *imp. XVIII* et *imp. XVII* a. 301 arcte cohaerere cum decem et septem cognomentis quibus Diocletianus, et cum sedecim, quibus Maximianus a militibus a. 301 honorati erant, idem statuere debebimus de *imp. VIII* in titulo Diocletiani anni 292 et de *imp. IX* in titulo Maximiani a. 294, et credere, Diocletiano usque ad a. 292 septem, Maximiano usque ad a. 294 octo cognomenta eius generis de quo agimus imposita esse, ita ut huic, cum a. 301 sedecim cognomenta habuerit, inter annos 294 et 301 octo, illi, cum a. 301 decem et septem cognomenta habuerit, inter annos 292 et 301 decem cognomenta accesserint; at Constantius inter annum 293, quo Caesar factus est, et a. 301, quo edictum de pretiis rerum scriptum est, teste eodem edicto, undecies cognomentis eius generis de quo agimus salutatus erat; Caesari autem Constantio intra annos 293 et 301 plures honores tributos esse quam Diocletiano Augusto intra annos 292 et 301, credi non potest. Denique id ipsum quod Caesares sub Diocletiano vocabulo imperatoris omnino abstinuerunt et nihilominus cognomentis illis usi sunt, documento est, numeros post nomina Augustorum ad vocabulum imperatoris adiectos nulla ratione coniunctos esse cum cognomentis. Casus igitur aliquis effecit, ut anno 301 cognomenta Diocletiano et Maximiano propter res bene gestas tributa eodem numero essent, uno minus, quo anni imperii eorum.

[1]) In edicto Galerii apud Eusebium hist. eccl. 8, 17 numeri ad cognomenta imperatoris adiecti confusi esse videntur, neque ipsa nomina plena; desideratur numerus post Γερμανικὸς μέγιστος, pro Περσ. μέγιστος δίς collato fragmento Sinopensi III S. 6979 expectaveris Περσ. μέγιστος τρίς, non debuit abesse Βρεττανικὸς μέγιστος.

H. Dessau.

OBSERVATIONES EPIGRAPHICAE.

XLIV. TITVLVS APAMENVS.

Apameae in Phrygia titulum quem edimus descripsit Ramsay a. 1890 cum sociis Hogarth et Headlam, contulit a. 1891. In summa parte saxi quae cernuntur foramina ostendunt tabulationem aliquam ei superpositam fuisse, in parte ima incisa lacunaria pilas fuisse sub eo; positum igitur fuit in porticus parte superiore extrinsecus sub statuis duabus eam coronantibus. Iuxta sine dubio utrimque collocati fuerunt lapides similes item inscripti statuisque suppositi.

Ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος καὶ οἱ κα-
τοικοῦντες Ῥωμαῖοι ἐτείμη-
σαν Τιβέριον Κλαύδιον Τι-
βερίου Κλαυδίου Π[είσω]νος
Μιθριδατιανοῦ υἱὸν Κυρεί-
να Γρανιανὸν γυμνασιαρ-
χοῦντα δι' ἀγοραίας ἐκ τῶν
ἰδίων τῇ σεμνοτάτῃ πατρίδι
δίχα τοῦ πόρου τοῦ ἐκ τοῦ δη-
μοσίου διδομένου δηναρί-
ων μυρίων πεντακισχει-
λίων· τὴν ἀνάστασιν
ποιησαμένων ἐκ τῶν ἰ-
δίων τῶν ἐν τῇ Θερμαίᾳ
πλατείᾳ • ἐπιμεληθέν-
των Μάρκου Μάρκου τοῦ
Οὐικκίου καὶ Δαμᾶ Ἀβασκάν-
του καὶ Τρύφωνος Ἀλεξάν-
δρου τῶν ἀνδριάντων.

Ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος καὶ οἱ κατοικοῦντες Ῥωμαῖοι
ἐτείμησαν Τιβέριον Κλαύδιον Τιβερίου Κλαυδίου Μι-
θριδάτου υἱὸν Κυρείνα Πείσωνα Μιθριδατιανὸν ἱερέα
διὰ βίου Διὸς Κελαινέως, γυμνασιαρχήσαντα δι' ἀγο-
ραίας καὶ ἀγορανομήσαντα δι' ἀγοραίας καὶ ἐφηβαρχήσαντα
καὶ ὑποσχόμενον ὑπὲρ Κλαυδίου Γρανιανοῦ τοῦ υἱοῦ
γυμνασιαρχίαν δι' ἀγοραίας ἐκ τῶν ἰδίων καὶ χαρισάμενον
τῇ πόλει τὸν ἐξ ἔθους διδόμενον ὑπ' αὐτῆς τῷ γυμνα-
σιαρχοῦντι πόρον δηνάρια μύρια πεντακισχείλια καὶ τῇ
πρώτῃ ἑξαμήνῳ, ἐν ᾗ καὶ ἡ ἀγόραιος ἤχθη, θέντα τὸ
ἔλαιον, ὑπὲρ δὲ τῶν λοιπῶν μηνῶν ἓξ δεδωκότα,
καθὼς ἡ πόλις ἠξίωσεν, δηνάρια μύρια ἐνακισχεί-
λια, ὥστε προστεθέντα καὶ τοῦτον τὸν πόρον
τοῖς μυρίοις πεντακισχειλίοις δηναρίοις σώζειν
τόκον δραχμιαῖον εἰς τὸ τῶν κουρατόρων ἐπι-
ζήμιον τὸ κατὰ ἔτος ὑπ' αὐτῶν διδόμενον, ὥσ-
τε τοῦ λοιποῦ χρόνου μηκέτι εἶναι κουράτο-
ρας, καθὼς ἡ πόλις ἐψηφίσατο, δι' ὅλου
τοῦ αἰῶνος • τὴν ἀνάστασιν ποιησαμένων
ἐκ τῶν ἰδίων τῶν ἐν τῇ Θερμαίᾳ πλατείᾳ.

Eorundem duorum virorum alteros titulos similiter dispositos et sine dubio olim iuxta positos descripsit idem Ramsay ediditque *revue archéologique* ser. 3 vol. 12 (1888) p. 221 et denuo *revue des études grecques* vol. 2 a. 1889 p. 30, qui sunt hi.

[Ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος καὶ οἱ κατοικοῦντες Ῥωμαῖοι ἐτείμησαν] | Τι. Κλαύδιον Τι. Κλαυδίου [Μιθρι]|δάτου υἱὸν Κυρείνα Πείσωνα | Μιθριδατιανὸν ἱερέα διὰ βίου | Διὸς Κελαινέως, ἐφηβαρχήσαντα | καὶ γυμνασιαρχήσαντα καὶ ἀγορα|νομήσαντα διὰ ἀγοραίας καὶ ὑπεσ|χημένον ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ Κλαυδίου | Γρανιανοῦ γυμνασιαρχίαν δι' ἀγο|ραίας ἐκ τῶν ἰδίων δίχα πόρου τοῦ | διδομένου ἐκ τοῦ δημοσίου δηναρίων μυρίων πενταχ. χειλίων· τὴν ἀνάστασιν ποιησαμένων ἐκ τῶν ἰδίων τῶν ἐν τῇ Σκυτικῇ πλατείᾳ τεχνειτῶν.

Ἡ βουλὴ κ[αὶ ὁ δῆμος καὶ | οἱ] κατοικοῦ[ντες Ῥωμαῖ]|οι ἐτείμησα[ν Τ]ιβέριον | Κλαύδιον Τιβερίου Κλαυ|δίου Πείσωνος Μιθρι|δατιανοῦ υἱὸν Κυρείνα | Γρανιανὸν γυμνασιαρ|χοῦντα δι' ἀγοραίας ἐκ | τῶν ἰδίων τῇ γλυκυτά|τῃ πατρίδι δίχα τοῦ πόρου τοῦ ἐκ τοῦ δημοσίου | διδομένου· τὴν ἀνάσ|τασιν ποιησαμένων |ἐκ τῶν ἰδίων τῶν ἐν τῇ | Σκυτικῇ πλατείᾳ τεχνει|τῶν.

sub utroque titulo:

ἐπιμεληθέντων Παπίου Λείδα τοῦ Αἰδούχου καὶ Τυράννου Μύτα καὶ Λουκίου Μουνατίου Ἄνθου καὶ Τρύφωνος Διογᾶ.

Statuae patri et filio positae sunt decreto populi Apameni civiumque Romanorum Apameae consistentium vicatim, ita ut singuli vici singulas statuas facerent suis sumptibus et curatoribus suis; supersunt duae collocatae a vico sutorio per curatores quattuor altera, altera per curatores tres a vico Thermaeo appellato a Θερ... fluvio fonteve Apameno[1]). Tertii vici Apameni sanctissimi (τῇ Ἱερωτάτῃ πλατείᾳ) nomen servavit titulus C. I. Gr. n. 3760*b*. Eiusmodi dedicationis statuarum plurium vicatim factae et scriptores meminerunt in ipsa urbe Roma aetate liberae rei publicae (Seneca de ira 3, 18; Plinius h. n. 33, 6, 132. 34, 6, 27) et exempla plura supersunt, ut Alexandriae Troadis prodierunt statuae complures similiter inscriptae diversae subscriptione sola *vic. II* — *vic. VII* — *vic. VIII* — *vic. IX* (C. I. L. III, 386), item Antiochiae in Pisidia subscriptae aliae *vic. Velabrus* — *vic. aedilicius* — *vic. patricius* (C. I. L. III S, 6810—6812), aliae *vic. Cermalus* — *vic. Salutaris* — *vic. Tuscus decreto decurionum* (l. c. III S, 6835—6837). Decretum statuarum vicatim dedicandarum non a vicanis vicorum singulorum factum esse, sed ab ordine ostendunt tam tituli nostri quam Antiocheni posteriores, et Plinius quoque Romae ait *in omnibus vicis tribus* titulos illos decrevisse et altero loco tam iucundam fuisse plebi legem, *ut vicatim totas* (sic recte Bambergensis, scilicet tot quot erant vici) *statuas dicaverit*. Plebiscitum igitur de ea re factum est. Similiter *civitas Helvetiorum* cum *qua pagatim qua publice statuas decrevit* (inscr. Helv. n. 192), ordo eodem decreto et publice statuam posuit et pagos singulos

[1]) Nummum expressit Barclay Head *manual* p. 558, legens OBP pro ΘΕΡ, explicuit Hogarth *Journal of hellenic studies* 9 (1888) p. 348. Cf. Ramsay *geogr. of Asia minor* p. 403.

statuas ponere iussit. Itaque quod aliunde apparet vico ius decernendi non fuisse, id eiusmodi dedicationibus non infringitur.

Aetatem titulorum certo determinare non potui. Tiberium Claudium Mithridatem, quem significant nostrorum horum patrem avumque fuisse et ad quem probabiliter refertur titulus dudum notus (C. I. Gr. 3860) item Apamenus:

> Ὁ δῆμος ὁ Ἀπολλωνιατῶν τῶν ἀπὸ Ῥυνδάκου ἐτείμησεν Τιβέριον Κλαύδιον Τιβερίου υἱὸν Κυρείνα Μιθριδάτην ἀρχιερέα τῆς Ἀσίας, τὸν ἑαυτῶν προστάτην καὶ εὐεργέτην διά τε τὴν ἐκ λόγων καὶ ἤθει ἀρετὴν καὶ διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν· τὴν ἐπιμέλειαν ποιησαμένου τῆς τοῦ ἀνδριάντος ἀναστάσεως Ξένωνος Ἀπολλωνίου ἀνδρὸς κρατίστου τῶν πολειτῶν

civitatem Romanam habuisse non ante imperatorem Claudium probabile est. Itaque hi de quibus agimus vix scribi potuerunt ante finem saeculi primi aerae nostrae, possunt recte referri ad saeculum secundum, cum laudes contineant verbosas et diffusas.

Ἡ ἀγόραιος conventus est, ut apud Strabonem 13, 4, 11 p. 629: τοὺς Ῥωμαίους μὴ κατὰ φῦλα διελεῖν αὐτούς, ἀλλ' ἕτερον τρόπον διατάξαι τὰς διοικήσεις, ἐν αἷς τὰς ἀγοραίας ποιοῦνται καὶ τὰς δικαιοδοσίας et in actis apostolorum 19, 38: ἀγόραιοι ἄγονται καὶ ἀνθύπατοί εἰσι, scribitque proconsul apud Iosephum ant. 14, 10, 21: Πρύτανις ... προσελθών μοι ἐν Τράλλεσιν ἄγοντι τὴν ἀγόραιον. Conventus tempore quantus hominum numerus Apameae confluxerit, vividis coloribus adumbravit Dio Chrysostomus in oratione 35 ibi in contione habita (2 p. 69 R.): αἵ δίκαι παρ' ἔτος ἄγονται παρ' ὑμῖν καὶ συνάγεται πλῆθος ἀνθρώπων ἄπειρον δικαζομένων, δικαζόντων, ῥητόρων, ἡγεμόνων, ὑπηρετῶν, οἰκετῶν, μαστροπῶν, ὀρεοκόμων, καπήλων, ἑταιρῶν τε καὶ βαναύσων, ὥστε τά τε ὤνια τοὺς ἔχοντας πλείστης ἀποδίδοσθαι τιμῆς καὶ μηδὲν ἀργὸν εἶναι τῆς πόλεως, μήτε τὰ ζεύγη μήτε τὰς οἰκίας μήτε τὰς γυναῖκας. Eo tempore magistratuum curae et impensae simul auctae sint necesse est.

Gymnasiarchum et ephebarchum titulus Sesti repertus Dittenbergeri n. 246 ita distinguit, ut hunc appareat loco inferiore fuisse, illum cum totius negotii curam habuisse tum epheborum quoque (γυμνασίαρχος αἱρεθεὶς τῆς τε εὐταξίας τῶν ἐφήβων καὶ τῶν νέων προνοήθη et post alia: ἐπεμελήθη δὲ καὶ τῆς τῶν ἐφήβων καὶ νέων παιδείας, cf. Arrianus diss. Epict. 3, 7, 19: τίς αὐτοὺς — cives — παιδεύσει; τίς ἐφήβαρχος; τίς γυμνασίαρχος;). Confirmant id tituli alii repertus Berrhoeae Macedoniae C. I. Gr. 1957g dedicatus ἄρχοντος τοῦ γυμνασίου Τι. Κλαυδίου Ἰουλιανοῦ, ἐφηβαρχοῦντος Τι. Κλαυδίου Παριανοῦ et alter Apollonide in Lydia (mus. Smyrn. 1886 p. 65 n. φνγ'): στεφανηφοροῦντος καὶ γυμνασιαρχοῦντος Ἀπολλωνίου τοῦ Ἀπολλωνίδου, τοῦ δὲ αὐτοῦ καὶ ἀλίφοντος τὸν ἐνιαυτὸν ἐκ τῶν ἰδίων, ἐφηβαρχοῦντος Ἀπολλωνίδου τοῦ Ἀπολλωνίου. Apameae cum eundem magistratum videamus appellari modo utroque vocabulo, modo solo gymnasiarchi, verisimile est eum utrumque officium simul administravisse, id quod item pervenit ad Teios, cum apud eos Aristobulum Tharsynontis filium populus honoret γυμνασιαρχήσαντα, ephebi et iuvenes γυμνασιαρχήσαντα κα[ὶ ἐφηβαρχήσαντα] (C. I. Gr. 3086 cf. 3085). Officio cum sacrificia certaminaque multa comprehenderentur

(vide inter alios titulum modo laudatum Sestium et alterum Ceium Dittenbergeri n. 348), ad eas impensas sustinendas vel certe minuendas gymnasiarcho Apameae ex aerario publico quotannis numerata esse denariorum XV milia hinc discimus similiterque alibi quoque gymnasiarchiam publice adiutam esse dubium non est, quamquam talis numerationis alterum exemplum non suppetit. Eam Mithridates aerario remisit.

Altera liberalitas in titulo nunc primum edito solo memorata pertinet ad oleum praebendum non in gymnasio solo ni fallor, sed multo magis lavantibus civibus; nam olei gratuito dati cum passim mentio fiat tam in urbe Roma (Dio 37, 51; vita Severi 18 cet.) quam per municipia complura, semper agitur non de palaestrico usu sese exercentium, sed de balneario civium omnium. Olei publice praebendi etiam lavantibus curam gymnasiarcho impositum fuisse, sed ita ut pretium exigeretur, inde confirmatur, quod quamquam et alii suis impensis oleum gratuitum praebere poterant, a gymnasiarchis locupletibus eiusmodi liberalitas potissimum exercita est testibus titulis Phrygio, quo honorant civem *γυμνατιαρχήσαντα καὶ ἀλίψαντα τὸν δῆμον ἐκ λουτήρων καὶ λούσαντα ἐκ τῶν ἰδίων* (C. I. Gr. 3847*b* = Le Bas-Waddington n. 1010), et Iliensium honorantium civem *γυμνασιαρχήσαντα λαμπρῶς και φιλοτειμως καὶ πρῶτον τῶν αἰῶνος καὶ μέχρι νῦν μόνου ἐλαιομετρήσαντα του'ς τε βουλευτὰς καὶ πολείτας πάντας καὶ ἀλείψαντα ἐκ λουτήρων πανδημεί* (C. I. Gr. 3616. 3617). De formula *ἐκ λουτήρων* similibusque egit Waddington ad Le Bas n. 1602, sed errore ni fallor de palaestrico oleo magis cogitavit quam de balneario. — Itaque cum per prius semestre Mithridates populo oleum gratis praestitisset, secundo rogantibus civibus liberalitatem ita mutavit, ut aerario summam numeraret denariorum milium undeviginti, quam impensis olei per id tempus comparandi non inferiorem fuisse ex re apparet.

Populus summas duas a Mithridate remissas numeratasve denariorum milium XV et XIX in sortem collocavit, ut *τόκος δραχμιαῖος* inde in futurum aerario solveretur. Ea locutione significari pro centum denariis singulis mensibus solvendam esse drachmam provinciae Asiae duodecim assibus Romanis aequiperatam, id est nostra consuetudine pro centum denariis novem annuos docuit titulus Ephesinus C. Vibii Salutaris (Hicks *inscr. of the British Mus.* vol. 3 n. 477), ut ostendi *numismatische Zeitschrift* 14 (1887) p. 40. Editor Britannus discrimen denarii Romani et drachmae Asiaticae parum intellexit nec magis intellexit utriusque assem quoque in titulo comparere: scilicet ubi summa iubetur collocari *ἐπὶ τόκῳ ἀσσαρίων δεκαδύο ἀργυρῶν*[1]), computus ostendit 'assem argenteum' esse denarii partem decimam sextam. Contra *ἀσσάρια* quae in divisionibus iubentur numerari (v. 146. 373. 377) cum et nude nominentur et respiciant omnino pecunias eo tempore Ephesi usitatas, referenda sunt ad drachmam Asiaticam, idque con-

[1]) V. 197. Locus mutilus v. 25 *καὶ [τε]λεῖν τόκ[ον δυωδεκαταῖον] ἀσσαριαῖον* restitutionis incertae est; quod Hicksius posuit *τόκ[ον δραχμιαῖον] ἀσσαριαῖον* quid significare possit ignoro.

firmant capita duo quae sola satis integra ad nos pervenerunt v. 370—377: *ὁμοίως δώσει (ὁ γραμματεὺς τῆς πόλεως) ἀπὸ τοῦ προγεγραμμένου [τόκου] καὶ τοῖς Θεσμῳδοῖς εἰς διανομὴν δη. ζ', ὥστε λανβάνειν αὐτοὺς ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀρτέμιδος τῇ γενεσίῳ τῆς Θεοῦ ἀνὰ ἀσσάρια Θ'. ὁμοίως δώσει ἀπὸ τοῦ προγεγραμμένου τόκου καὶ τοῖς ἀκροβάταις τῆς Θεοῦ εἰς διανομὴν δη. ιε', ὥστε λανβάνειν αὐτοὺς τῇ γενεσίῳ τῆς Θ[ε]οῦ ἀνὰ ἀσσάρια δεκατρία ἥμισυ.* Denarium ubi sumimus secundum supra dicta aequare asses Asiaticos 21⅓, numeri cantorum et acrobatarum, quos titulus non enuntiat, certe probabiles ita efficientur. Nam cum cantoribus singulis asses dentur noveni, erogentur in summa denarii septem sive asses 149⅓, numero fuerunt sedecim; acrobatis singulis cum asses dentur deni terni cum dimidio, erogentur in summa denarii quindecim sive asses 320, numero fuerunt viginti quattuor. Summa minuta quae in illa divisione superat assium 5⅓ et altera quae in hac deficit assium 4 aliquatenus sese compensant.

Acceperunt igitur cives Apameni sorte a Mithridate praebita ita collocata reditum annuum denarium 3060 sive drachmarum provinciae 4080. Eo ita utuntur, ut quod in omne aevum tollendum esse decreverant curatorum officium, tollatur sine damno aerarii, quod inde quotannis multam perceperat a curatoribus numeratam: verba enim *σώζειν τόκον . . . εἰς τὸ τῶν κουρατόρων ἐπιζήμιον τὸ κατὰ ἔτος ὑπ' αὐτῶν διδόμενον* aliter non videntur accipi posse. Hoc ut intellegatur, quinam curatores significentur videndum est. Fuerunt autem in urbibus Graecis duo tantum eorum genera, scilicet alii ab imperatoribus dati ordinis senatorii equestrisve, alii incolarum curatores civium Romanorum. At de illis cogitari non posse multa persuadent, cum ipsum nomen, quod apud Graecos *λογιστής* est (*Staatsrecht* 2³, 1082), tum multo magis, quod eiusmodi cura licet sine dubio civibus saepenumero molesta et gravis decreto decurionum nullo modo tolli potuit. Reicimur ita ad curatores civium Romanorum per oppida consistentium. Fuisse tales certe in quibusdam urbibus probant tituli Thyatirenus (*Bull. de corr. hell.* a. 1886 p. 422), quo sutores honorant T. Flavium Metrophanis f. Quirina Alexandrum *κουρατορεύσαντα τοῦ τῶν Ῥωμαίων κονβέντου*, et Trallianus C. I. Gr. 2930, quo gerusia et iuvenes et *οἱ ἐν Τράλλεσι Ῥωμαῖοι* honorant Ti. Claudium Pannychum praeter alia *κουρατορεύσαντα τῶν Ῥωμαίων*, et prope Magnesiam Lydiae repertus (mus. Smyrn. 1886 p. 66 n. *φνδ'*) quo nominatur . . . Aelianus quidam *κουρατορεύσας*, et repertus Philadelphiae in Lydia C. I. Gr. 3418, in quo est P. Cornelius Priscus *κεκουρατορευκὼς φιλοτείμως* et Gortynaeus supra p. 425, quem a. p. C. 195 imperatori Severo posuerunt *c(ives) R(omani) q(ui) G(ortynae) c(onsistunt) ex summa, quam intulit pro decurionatu suo Fl(avius) Titianus sacerdos designatus divi Traiani curante L. Naevio Exacesta sacerdote divi Aug(usti) et c(uratore) c(ivium) R(omanorum) G(ortynae) c(onsistentium).* Alii curatores eiusdem generis latent fortasse in mari magno inscriptionum Asiae minoris indigestarum, sed certe rari sunt prae magna copia titulorum eiusmodi incolarum Romanorum universitates commemorantium, videturque ipsa ea raritas componenda esse cum decreto Apamenorum de curatoribus in omne aevum tollendis. Causa repetenda est ab

incolarum condicione secundum eorum temporum instituta. Iure cum incolis in rebus publicis civitatis eius in qua consistebant administrandis locus nullus esset, aetate imperatoria eos videmus admissos esse aliquatenus ad communionem honorum et fortasse etiam suffragiorum (*Staatsrecht* 3, 804 seq.); sed cavisse res publicas summo studio ab incolarum universitatibus constituendis ex alto titulorum silentio efficitur. Civis Campanus Neapoli degens ut decurionis et magistratus locum ibi obtinere potuit et in comitiis suffragium ferre itaque quodammodo ibi pro cive esse, cives Campani Neapoli consistentes corpus ut formarent praefectosque et magistros suos haberent, nequaquam permissum est. *Τὸ πολίτευμα τῶν ἐν Βερενίκῃ Ἰουδαίων* [1]) et *cultores Iovis Heliopolitani Berytenses qui Puteolis consistunt* (C. I. L. X, 1634) sive *qui in cultu corporis Heliopolitanorum sunt* (l. c. n. 1579) et *Galatae consistentes municipio Napocae* (C. I. L. III, 860) quaeque cum his componi poterunt corpora peregrinorum originis eiusdem et ad rem sacram potissimum pertinent et rarissima sunt et ipsa. Recedunt ab hac ordinatione soli quodammodo cives Romani. Eos enim videmus ubivis in civitatibus iuris peregrini non solum communi nomine agere, sed etiam in rebus municipalibus administrandis non tam pro civibus agere quam iuxta cives collocatos cum iis aliquam communionem sibi vindicare; neque enim aliter accipi potest, quod in decretis municipalibus civibus eius civitatis adiunguntur, ut exempli causa Assi in honoribus Gaio imperatori offerendis *ἔδοξεν τῇ βουλῇ καὶ τοῖς πραγματευομένοις παρ' ἡμῖν Ῥωμαίοις καὶ τῷ δήμῳ τῶν Ἀσσίων* [2]). Id

---

[1]) C. I. Gr. 5261. Eversa Iudaeorum re publica eiusmodi incolarum Iudaeorum universitates esse desierunt vel certe ad solam caerimoniarum sacrarum communionem redactae sunt (vide quae dixi apud Sybelium *historische Zeitschrift* 64, 422).

[2]) Huius eph. vol. 5 p. 155. Alia exempla similia collegi ad C. I. L. III S. n. 7240 collegitque nuper data opera diligentissime Ernestus Kornemann in dissertatione inaugurali de civibus Romanis in provinciis imperii consistentibus edita Berolini a. 1891. Sed cavendum est, ne formulis quibus Romani hi utuntur nimium tribuamus; exempli causa quod est in titulo reperto Isauris (*Bull. de Corr. hell.* 1887 p. 67) *[Ἰσα]υρέων ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος οἵ τε συμπολειτευόμενοι Ῥωμαῖοι*, eo nihil aliud enuntiatur nisi in civitate ea de qua agitur cum civibus eius Romanos quosdam versari; iura quae incolis omnibus concessa superarent nusquam diserte Romanis incolis adscribuntur. Aliquoties tamen incolae cives Romani reliquis incolis opponuntur. Ita saeculo ut videtur primo honoraverunt Isidorum Nicarchi filium medicum Halenses vicani ex insula Co, scilicet *το[ὶ] κατοικεῦντες ἐν τῷ δάμῳ τῶν Ἁλεντίων καὶ το[ὶ] ἐνεκτήμενοι καὶ τοὶ γεωργεῦντε[ς] ἐν Ἅλεντι καὶ πελη* (?) *τῶν τε πολειτᾶν καὶ Ῥωμαίων καὶ μετοίκων* (Paton et Hicks *Inscriptions of Cos* n. 344). Praeter possessores cum degentes in vico tum extraneos dedicant titulum coloni agros colentes et civium et Romanorum et (reliquorum) incolarum. Similiter secundum titulum repertum Pagis prope Megara (Kumanudes in Athenaeo 2 p. 481 = Dittenberger inscr. graec. sept. 1 n. 190) vinum distribuitur *τοῖς τε π[ο]λίταις καὶ παροίκοις καὶ Ῥωμαί[οις τοῖς πα]ροικοῦσι καὶ δούλοις πᾶ[σιν]*. Comparari poterunt Cyrenarum incolae Iudaei separati ab incolis reliquis secundum Strabonem apud Iosephum ant. 14, 7, 2: *τέτταρες δ' ἦσαν ἐν τῇ πόλει τῶν Κυρηναίων, ἥ τε τῶν πολιτῶν καὶ ἡ τῶν γεωργῶν, τρίτη δ' ἡ τῶν μετοίκων, τετάρτη δ' ἡ τῶν Ἰουδαίων.*

ipsum pertinere ad Apameam quoque praeter nostros tituli ostendunt, quos subieci.

1. *Δῆμον τὸν Ἀπαμέων | καθιέρωσαν | Λεύκιος Μουνάτιος Λευ|κίου υἱοῦ* [sic, scr. *υἱὸς*] *Καμιλία Τέρτιο[ς], | Λεύκιος Ἀτίλιος Λευ|κίου υἱὸς Παλατίνα Πρόκλος, | Πόπλιος Καρουίλιος Μάρκο[υ] | υἱὸς Κολλίνα Πωλλίων, | Μᾶρκος Οὐίκκιος Μάρκου υἱὸς | Τηρητίνα Ῥοῦφος, | Μᾶρκος Πόρκιος Ὀνησιμίων | ἄρξαντες ἐν τῷ λ' καὶ ρ' ἔτι Ῥω|μαῖοι πρώτως, ἐκ τῶν ἰδίων | ἀνέστησαν.* Descripsit Ramsay; prima verba prodierunt *athen. Mitth.* 1891 p. 148. — Annus CXXX aerae Sullanae, qua Apamenos usos esse non dubitatur [1]), nostrae est 45/6.
2. *Ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος | καὶ οἱ κατοικοῦντες | Ῥωμαῖοι ἐτείμησαν | Ἰούλ. Λίγυν τὸν κράτισ|τον π̅π̅, εὐεργέτην τῆς | πόλεως· | ἐπιμεληθέντος | τῆς ἀναστάσεως | Μ. Αἰλ. Σεργία Ἀπολ|λιναρίου γραμμα|τέως τοῦ δήμου.* Ramsay *revue des études grecques* l. c. p. 33; *Athen. Mitth.* 1891 p. 147.
3. *Ἡ βουλὴ καὶ ὁ [δῆμος καὶ οἱ] | κατοικοῦντες Ῥω[μαῖοι] //// | ἐτείμησαν Λεύκιον Ῥουτε[ίλιον] | Λευκίου υἱὸν Οὐελείνα Πρόκλο[ν] | ἄνδρα καλὸν καὶ ἀγαθόν, ζήσαν[τα] | κοσμίως καὶ σωφρόνως καὶ | ἐμ παντὶ καιρῷ πρὸς τὴν πατρίδα | φιλοδόξως.* Descripsit Ramsay.
4. *Ὁ δῆμος | καὶ οἱ κατοικοῦν|τες Ῥωμαῖοι ἐτεί|μησαν Μύταν Διο|κλέους ἱερέα Ῥώμης | καὶ γραμματέα δήμου | γυμνασιαρχήσαντα | καλῶς καὶ φιλοδόξως.* Descripsit Ramsay. *Athen. Mitth.* 1891 p. 148.
5. ..... *[cives Romani] qui Apameae negotiantur h(onoris) c(ausa).* C. I. L. III, 365.

Praepotentiae dominorum orbis hoc cum sit documentum evidentissimum, civitates Graeci iuris et reliquae non Romanae ordinationi ei adversatae sint necesse est tenemusque, ni fallor, hoc titulo Apameno eius odii testimonium disertum. Ad idem instituti illius odium referemus cum quod in civitatibus peregrinis splendidissimis et numero quoque titulorum primariis, ut est Ephesus, tales incolarum Romanorum universitates nullae reperiuntur, tum quod cum ipsae in plurimis oppidis inveniantur, praefecti earum admodum raro nominantur. Nam eiusmodi universitas sive oppidi unius incolas cives Romanos comprehendit sive, quo ducit potissimum titulus supra laudatus Thyatirenus, ad conventum unum qui pertinent cives Romanos omnes, quo propius ad rei publicae formam accedebat recta a magistris quotannis nominatis et sic deinceps, eo magis municipii administrationem impedierit necesse est et vincula ei imposuerit. Quam ob rem ut pro magistratibus qui sint admodum raro inveniuntur, ita plane deficiunt eiusmodi corporum tamquam decuriones. Nam decuriones Gortynaei tituli equidem persuasum habeo non magis quam flamines fuisse civium Romanorum ibi consistentium, sed Gortynaeorum ipsorum, hoc autem incolas

---

[1]) Epitaphium Apamenum C. I. L. III S n. 7056 positum est anno 170/1 (ἔτει σνε'); plura alia saeculi p. Chr. tertii edidit Ramsay in ephemeride *revue des études grecques* l. c.

cives Romanos pro suo fastigio obtinuisse, ut ex summa ab uno suorum pro eo decurionatu in aerarium civitatis more solito inlata non res publica statuam collocaret, ut fieri debuit, sed ipsi eum honorem imperatori offerrent. Nusquam autem civium Romanorum universitas, quatenus nobis datum est iudicare, propius ad rei publicae formam accessit quam in conventu Apameno. Nam ἄρξαντες quinque tituli supra relati positi a. p. Chr. 45/6 nullo modo ad ipsam Apamenorum rem publicam referri poterunt, cum sint cives Romani omnes neque eiusmodi magistratus Apamenae rei publicae conveniat nec πρώτως quod additur ad hanc probabiliter referri possit; comparandi erunt potius quinqueviri illi cum titulo Chio (C. I. Gr. 2 p. 1031 n. 2221 *c*): [ἀρχιστυ]νάγωγοι οἱ ἄρξαντες [ἐπ]ὶ Πυρσάνδρου (sequuntur nomina sex et scriba) et quod sunt Romani omnes, suadet ut referamus eos ad cives Romanos Apameae consistentes et habeamus pro ipsis illis curatoribus, quos postea aboleri iussit civitas Apamena. Ut corpus efficerent iis videtur concessum esse ea condicione, ut certam summam quotannis aerario inferrent; multa ea appellatur invidiose omnino, ideo fortasse, quod cum lege Apamenorum corpus eiusmodi nullum formari liceret, ab ea lege cives Romanos non tam lege lata excepti sunt quam multa quotannis exacta corpus eorum toleratum.

Curatores similes etiam in Occidente admodum raro inveniuntur[1]); composuit plerosque Kornemannus (in libello citato supra p. 441 not. 2) p. 108. Ad *curatores conventus Helvetici* dudum notos accesserunt nuper similes ex oppidis Aquitaniae, inter quos notabiliores sunt duo repertus in oppido Auch C. Afranii Clari lib. Graphici *cur. c. R.* (Allmer *revue épigr.* n. 333) et quem posuit in urbe Bourges imperante Gaio C. Agileius Primus *IiiiI vir Aug. c. c. R.* (Huebner exempla n. 193). Maioris momenti est, quod ad titulum adhuc in suo genere unicum *summi curatoris civium Romanorum provinciae Lugdunensis* (Boissieu *inscr. de Lyon* p. 168) nuperrime accesserunt similes duo Aquitani, scilicet repertus in ea provincia in oppido Saintes [C. Iulii] C. Iulii Ricoveriugi f. Vol. Marini *primi c. c. R.* (Allmer *revue épigr.* n. 780) et eruderatus Lugduni, quem dedicavit Sex. Vaginius Martianus *summus curat(or) c(ivium) R(omanorum) provinc(iae) Aqui[t(aniae)]* (Allmer et Dissard *musée de Lyon* 2, 366). In Galliis tribus igitur quamquam curatores per singulos conventus constituebantur, fuit inter eos super reliquos eiusdem provinciae eminens *summus* sive *primus*, id quod in Asia certe non obtinuit.

---

[1]) Egit de his civium Romanorum universitatibus Mitteis *Reichsrecht und Volksrecht* p. 149 et de his quoque egregie, quamquam ad miram paucitatem exemplorum non satis attendit et solitaria instituta paullo incautius ad normam generalem revocavit.

XLV. TITVLVS PLINII HISPELLAS.

Inscriptionem Hispellatem mutilam hanc:

S · TRIB · PLEBIS · PR
TIBERIS · EX · S · C · PRO
ET · BITHYNIA · ET · LEGATVS
NTO ///// IVSSIT

nuper Bormannus (in eph. *archäologisch-epigraphische Mittheilungen aus Oesterreich* vol. 15 p. 37) acute agnovit pertinere ad C. Plinium Secundum componendam cum altera eius Comensi C. I. L. V 5262 incipiente sic:

C · PLINIVS · L · F · OVF · CAECILIVS | *secundus cos.*
AVGVR · LEGAT · PROPR · PROVINCIAE · PON | *ti et bithyniae*
CONSVLARI · POTESTAT · IN · EAM · PROVINCIAM · E | *x s. c. missus ab*
IMP · CAESAR · NERVA · TRAIANO · AVG · GERMAN | *ico dacico p. p.*

At officium, quo in Ponto et Bithynia Plinius functus est, cum recedat ab ordinatione sollemni et fluctuet quodammodo inter antiquum eius provinciae proconsulatum et eam quae postea obtinuit legati ab imperatore missi administrationem, quomodo enuntiatum fuerit in duobus titulis mutilo utroque, parum exploratum est, itaque amicus Hispellatis tituli inventor in mea Comensis restitutione non adquievit. Sed cum rursus quae proposuit ille, mihi non magis probentur, cur displiceant breviter explanabo.

Bormannus Comensem titulum sic expleri iussit:

> legat(us) pro pr(aetore) provinciae Pon[ti et Bithyniae pro]consulari potestat(e) in eam provinciam e[x s. c. auctore] imp. Caesar(e) Nerva Traiano Aug(usto) German[ico Dacico missus].

Hispellatem sic:

> ex s(enatus) c(onsulto) pro[consulari potestate in provincia Ponto] et Bithynia et legatus [pro pr(aetore) imp. Traiani Aug. eius provinciae].

Quod alibi monui (*Staatsrecht* 2 ³ p. 244) in hac honoris enuntiatione contradictionem inesse in adiecto, scilicet legatum pro praetore simul praeditum proconsulari dignitate, item proconsulare ius legato imperatoris parum convenire, cum ita proconsul proconsuli pareat, id Bormannus frustra sibi persuasit sua restitutione mitigari; nam neque re neque verbis minus offendit proconsularis potestas aequiperata propraetoriae et proconsuli subdita quam consularis. Conferri poterit quod Domitiano decernitur secundum Tacitum (hist. 4, 3) *praetura et consulare imperium*, secundum Suetonium (Domit. 1) *honos praeturae urbanae consulari potestate* (cf. *Staatsrecht* 2, 650).

Deinde proconsularis potestas quaeritur num recte dicatur. Perinde enim est, sive pro consule quem dicas ait sive potestate consulari, ut tribuni militares rei publicae antiquae passim utroque modo appellantur (*Staatsrecht* 2 [3], 168). Imperatoria quoque aetate tam imperator quam qui sortito provincias regunt *proconsules* dicuntur constanter, non proconsularis potestatis. Scilicet in proconsulari imperio potestateve proconsulari perversa eiusdem momenti duplicatio offendit. Non nego in proconsulis vocabulo vicariam significationem mature oblitteratam esse nec mirarer, si qui titulus nobis procuratorem nominaret proconsularis potestatis; sed eiusmodi locutionis neque Bormannus exemplum alterum adlegavit neque inveni ego, nec leviter neglegenda est aetate Traiana verborum proprietas.

Ad spatia quoque quae vacant Bormannus non satis attendit; nam quae addidit elementa ad Comensis lapidis v. 2 et 4, iustum numerum aliquantum excedunt.

Denique offendit *legatus ex s. c. auctore Traiano in provinciam missus.* Non offenderet magnopere cumulatio duorum officiorum idemque vir dictus et proconsul provinciae et legatus imperatoris provinciae eiusdem; sed ita accipi nequeunt verba, ut Bormannus ea constituit, neque qui titulum dictaverunt si in ea cumulatione se continuissent, causa erat, cur verba fierent de senatus consulto et imperatoris auctoritate. Pro una sententia ubi haec accipimus, ea perversa est. Mitti potest proconsul auctoritate Augusti ex senatus consulto, ut P. Paquius Scaeva (C. I. L. IX, 2845); sed legatum ubi mittit senatus licet auctore Augusto, imperium militare sibi vindicat, id est rem publicam quae tum fuit evertit. Ipsi Bormanno, quae eius est prudentia, non dubito hanc restitutionem displicituram esse et omnino praeferendum, quod posui ego, legatum mitti ab imperatore ita, ut propter extraordinaria quae accedunt, provinciam senatoriam imperatoris administrationi tradendam et fasces duodecim pro quinque legato permittendos, imperator senatum antea consuluerit.

Quam ob rem licet non hoc mihi sumam, ut Comensem titulum certa ratione expleverim, praeter vitium illud, quod ipsa re requiritur, dico praetoriae et consularis potestatis cumulationem, quae posui supplementa adhuc mihi videntur nullo alio laborare. In titulo Hispellate quid fuerit ignoro; potest fuisse ad hoc exemplum: *ex s(enatus) c(onsulto) pro[co(n)s(ulis) loco in provincia Ponto] et Bithynia et legatus [pro pr. imp. Traiani Aug. provinciae eiusdem]*, ut formula *ex senatus consulto* tam ad priorem quam ad posteriorem partem trahatur utpote utrique praeposita. Nam legatum ab imperatore mitti ex senatus consulto longe aliud est atque mitti a senatu auctore imperatore.

XLVI. TITVLVS FOROCLODIENSIS[1]).

Effossiones ad S. Liberati prope Bracciano oppidum a principe Odescalchi institutae inter alia monumenta non spernenda dederunt titulum qui sequitur editum a Pasquio in eph. Romana *Notizie degli scavi* 1889 p. 9 itemque in actis Lynceorum a. 1889 Febr. 17 cura Gamurrinii, hoc loco recognitum ad ectypum ab eodem Gamurrinio subministratum.

CN · PVLLIO *l. f. ///*
POLLIONI FETI*ali q? x viro*
STLIT · IVD · EX S C · TR PL PRAE*tori //*
PROCOS *pr*OVINCIAE · NARB *leg. imp. caes.*
AVGVS*ti i*N GALLIA COMAT*a itemque*
IN AQVITA*nia* ATHENA*s iuit ab imp. caes.*
AVGVST*o* LEGATVS IN *achaiam missus?*
II·VIR · QVINQVENNA*li* . . . . .
CLAVDIE *nses*

Viri huius praeterea quod sciam ignoti cursus honorum non uno nomine a forma sollemni recedit, nec quae deficiunt elementa v. 2 et v. 4 non minus octo, deinceps cum ipsa fiant minutiora et hiatus latiores, etiam plura, satis certa ratione suppleri potuerunt. Aetatem tituli definit Augusti vocabulum bis perscriptum, id quod magis primo imperatori convenit quam secundo; accedit praeter ea quae infra exponentur formula *ex s. c.* sic ut hic usurpatur adhuc quod sciam non inventa nisi in titulis aetatis Augustae. Forma litterarum quamquam non est propria et luculenta aetatis eius, non impedit quominus titulum ad ea tempora referamus.

Quaestura aut deficit aut administrata est ante vigintiviratum; hoc ideo praetuli, quod extraordinarium quiddam flagitat adiecta ad vigintiviratum formula *ex senatus consulto* (*Staatsrecht* 2^3, 674) poteritque ita comparari titulus eiusdem aetatis P. Paquii Scaevae (C. IX, 2845) *decemviri stlitibus iudicandis ex s. c. post quaesturam.*

Tribunatus plebis, praetura (cuius videtur periisse determinatio), proconsulatus provinciae Narbonensis recte procedunt.

[*Legati imp. Caes.*] *Augus*[*ti i*]*n Gallia Comat*[*a itemque*] *in Aquita*[*nia*] alterum exemplum non novi. Praepositio ad legati officium adiecta pro solito genetivo reperitur semel certe in notis titulis Casinatibus (C. I. L. X, 5180. 5182) C. Ummidii Quadrati *leg. divi Claudi in Illyrico, eiusdem et Neronis Caesaris Augusti in Syria;* at in hoc de quo agimus similiter accipi non potest, cum vir praetorius nullo modo praeesse potuerit eiusmodi provinciae. Itaque Pollio magis est ut legatione functus sit secundaria, qualis est ad census accipiendos, cui, ubi enuntiatur determinatione omissa, recte

---

[1]) Repetitur commentariolum ex eph. Parisina *Revue de philologie* a. 13 (1889) p. 129.

convenit praepositio. Hoc quaeritur, quando Pollio hoc simileve negotium (posse item de *comite* cogitari pro legato monuit Hirschfeld) administrarit et quid significet Galliae comatae vocabulum adhuc in titulo alio nullo repertum. Comata Gallia apud scriptores Augusto anteriores non reperitur nisi bis, scilicet apud Catullum in epigrammate 29, 3 et ubi Cicero Antonium loquentem inducit Philipp. 8, 9, 27, usurpaturque omnino comatae vocabulum aetate liberae rei publicae pariter atque bracatae ludibrio magis et vulgi sermone quam iusto et civili. Imperante Augusto qui scripsit Nicolaus Damascenus (vita Aug. c. 25) Galliam Narbonensem dicit Κελτοὺς τοὺς γειτνιῶντας τῇ ἄνω Θαλάττῃ, reliquam Galliam Cisalpinam τοὺς Κομάτους, et imperator Claudius deinde in oratione de statu Galliarum, postquam provinciae Narbonensis meminit, *destricte*, inquit, *iam comatae Galliae causa agenda est* (inde pendet Tacitus ann. 11, 23). Inter geographos primus Mela aetate Claudiana terminos tres Galliae togatae bracatae (2, 5, 74) comatae (3, 2, 20) adhibuit, ut ita distinguerentur Gallia Cisalpina et Gallia Narbonensis et tres Galliae quae dicuntur, id quod secutus est qui eum compilavit Plinius (h. n. 4, 12, 105. 18, 9, 85. 33, 3, 54. 36, 6, 48), feceruntque item Lucanus (1, 442), Suetonius (Caes. 22, ubi errore comata ad Narbonensem extenditur; Tib. 2; apud Hieronymum chron. ad a. Abr. 1992), Dio 46, 55, eo moti omnino, quod trium Galliarum vocabulum sollemne parum commode opponebatur Narbonensi et Cisalpinae. Sed eiusmodi vocabuli usurpatio ut commoda, ita parum propria fuit; nam cum sumpta sit, ut ait Lucanus, a *crinibus effusis* nationis Gallicae, pariter atque quae ei respondet a bracis ei propriis, antiquiore aetate vix applicari potuit ad populos nationis diversae. Propterea quamdiu propriam significationem retinuit neque geographi eam in suos usus verterunt, sequitur Aquitaniam non comprehensam esse Gallia comata. Eam coniecturam iam firmat titulus Foroclodiensis Galliam comatam opponens Aquitaniae, neque mirabimur proprium vocabuli usum in inscriptione potissimum deprehendi. Sed tempore quoque propius ea accedit ad aetatem Catulli et Antonii quam ad Melam et Plinium; nam si recte eam restituimus, Galliae comatae vocabulo ibi appellantur provinciae Lugdunensis et Belgica, id quod vix potuit fieri postquam Augustus morans in Galliis per a. 738—741 tres provincias illas constituit (v. quae dixi in Hermae vol. 15 a. 1880 p. 111). Quod Gamurrinius coniecit Lugdunensem solam aliquamdiu comatam appellatam esse, neque probabilitatem habet neque auctoritate ulla defenditur; certe Lugdunensis appellatio reperitur iam imperante Tiberio (C. I. L. VI, 5197). Verisimiliter igitur per ipsos illos annos, quibus Augustus Galliarum statum ordinavit, Pollio imperatori adfuit tam per Aquitaniam quam per regiones populorum Gallicorum. Hoc si recte posuimus, cum provincia Narbonensis senatui tradita sit anno demum 732, inter primos eius proconsules Pollio fuit.

Pariter sine exemplo est officium extremo loco memoratum, scilicet quod Pollio *Athena*[*s ivit ab imp. Caes.*] *August*[*o*] *legatus in* [*Achaiam missus*] vel, quod commendat Hirschfeldius, *Athena*[*s ab imp. Caes.*] *August*[*o*]

legatus in [*itinere obiit*]; ubi supplementa ut incerta, ita ad sententiam probabilia videntur esse. Foederis, quale obtinuit inter Romam et Athenas, cum ratio postulet aequalitatem, potuerunt legati ut a populo Attico ad Romanum, ita a Romano ad Atticum mitti; sed pro fastigio rei publicae Romanae vel libera etiamtum ea legationes eiusmodi populi Romani in desuetudinem videntur abiisse. Cum deinde sub imperatoribus foederatae urbes magis magisque subditis aequiperarentur (*Staatsrecht* 3, 697. 744), ut eum honorem Atheniensium civitati Augustus habuerit, ita post eum simile quiddam evenisse parum probabile est.

XLVII. AQVAEDVCTVS ALEXANDRINVS.

Voluminis nostri tertii dum supplementum paratur, ad eius primam partem iam factam iuris publici, qua continentur tituli Latini provinciarum imperii Romani Graecarum, succrevit auctarium non spernendum, unde ut antea (supra p. 416—428) Cretenses et Aegyptiacarum lapicidinarum, ita nunc Alexandrinum et Achaicos aliquot praelibavi, ne iusto diutius in scriniis nostris lateant.

Ex Alexandrea Aegypti nuper inlatus est in museum Vindobonense cippus insignis mecum liberaliter communicatus ectypo subministrato a R. Schneidero inscriptus ita:

IMP · CAESAR · DIVI · F · AVGVST · PONTIF
MAXIM · FLVMEN · SEBASTON · Á SCHEDIÁ · INDVXIT
QVOD · PER SE TOTO · OPPIDO · FLVERET PRAEFECT · AEGYPTI
p. Chr. 10/11 C · IVLIO · AQVILA · ANNO · XXXX · CAESARIS
ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΚΑΙΣΑΡ ΘΕΟΥ ΥΙΟΣ ΣΕΒΑΣΤ ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ
ΠΟΤΑΜΟΝ ΣΕΒΑΣΤΟΝ ΑΠΟ ΣΧΕΔΙΑΣ ΗΓΑΓΕΝ
ΔΙ ΟΛΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΡΕΟΝΤΑ ΕΠΙ ΕΠΑΡΧΟΥ
ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ ΓΑΙΟΥ ΙΟΥΛΙΟΥ ΑΚΥΛΑΙ
LM ΚΑΙΣΑΡΟΣ

Annus Caesaris XL respondet aerae nostrae anno 10 (Aug. 29) / 11 (Aug. 28). Quod Augusti honores non enuntiantur excepto pontificatu maximo, fortasse referri poterit ad Aegypti separationem ab imperio Romano proprie ita appellato; certe excepto titulo patris patriae, quem nummi quidam Alexandrini Augusto tribuunt, meliore aetate in Aegyptiacis monumentis imperatores solis nominibus nuncupantur.

Praefectum Aegypti hic titulus utpote bilinguis etiam in parte Graeca appellat vocabulo ἐπάρχου, cum tituli aequales mere Graeci (C. I. Gr. 4711. 4715) ἡγεμόνα praeferant. Ipsius C. Iulii Aquilae, in cuius nomine effe-

rendo vitio hac aetate non raro pro α longa scriptum est ᾳ[1]), mentio antea extabat in edicto ab imperatore Claudio proposito Alexandreae (apud Iosephum ant. 19, 5, 2) verbis his: *καθ' ὃν καιρὸν* (scilicet tempore Augusti) *'Ακύλας ἦν ἐν 'Αλεξανδρείᾳ.* Nomen expletur et annus definitur titulo hoc invento. Cognominem virum C. Iulium Aquilam equitem Romanum Tacitus (ann. 12, 15. 21) scribit a. p. Chr. 49 praefuisse cohortibus Romanis in regno Bosporano ad auxilium regi Cotyi praestandum collocatis et propter res bene gestas exornatum esse ornamentis praetoriis, neque mirabimur ab hoc imperatore eiusmodi honorem habitum esse homini adulescenti et in equestri militia constituto; fuit enim Aquila sine dubio tum praefectus cohortis alaeve. Idem deinde procurator fuit Ponti et Bithyniae tam sub eodem Claudio (C. I. L. III S, 6983) quam sub Nerone a. p. Chr. 57/8 (l. c. 346). Eundem esse qui in titulo Neapolitano (Kaibel inscr. Graec. Ital. et Sic. n. 716) nominatur Γ. *'Ιούνιος 'Ακυλας νεώτερος στρατευσάμενος ἐπιτροπεύσας δημαρχήσας λαυκελαρχήσας* non improbabiliter coniecit Cavedonius (C. I. L. vol. 3 p. 976; C. I. Gr. vol. 3 p. 1255); neque enim lectio tituli eius ita explorata est, ut non liceat cogitare de errore in gentilicio ommisso. Hunc hominem equestris nobilitatis filium esse praefecti Aegypti verisimile est.

Schediae oppidi ad Nilum siti canalisque inde ducti ad suburbium Alexandreae et lacum Mareotin unus fere Strabo (17, 1, 16 p. 800 seq.; cf. Maccab. l. 3 c. 4, 11) meminit: *ἐν δεξιᾷ δὲ τῆς Κανωβικῆς πύλης ἐξιόντι ἡ διῶρυξ ἐστιν ἡ ἐπὶ Κάνωβον συνάπτουσα τῇ λίμνῃ· ταύτῃ δὲ καὶ ἐπὶ Σχεδίαν ὁ πλοῦς ἐπὶ τὸν μέγαν ποταμὸν καὶ ἐπὶ τὸν Κάνωβον, πρῶτον δὲ ἐπὶ τὴν 'Ελευσῖνα· ἔστι δ' αὕτη κατοικία πλησίον τῆς τε 'Αλεξανδρείας καὶ τῆς Νικοπόλεως ἐπ' αὐτῇ τῇ Κανωβικῇ διώρυγι κειμένη .... ἀπὸ δὲ τῆς 'Ελευσῖνος προελθοῦσι μικρὸν ἐν δεξιᾷ ἐστιν ἡ διῶρυξ ἀνάγουσα ἐπὶ τὴν Σχεδίαν· διέχει δὲ τετράσχοινον* (= XV m. p.) *τῆς 'Αλεξανδρείας ἡ Σχεδία κατοικία πόλεως, ἐν ᾗ τὸ ναύσταθμον τῶν θαλαμηγῶν πλοίων, ἐφ' οἷς οἱ ἡγεμόνες εἰς τὴν ἄνω χώραν ἀναπλέουσιν· ἐνταῦθα δὲ καὶ τὸ τελώνιον τῶν ἄνωθεν καταγομένων καὶ ἀναγομένων, οὗ χάριν καὶ σχεδία ἔζευκται ἐπὶ τῷ ποταμῷ, ἀφ' ἧς καὶ τοὔνομα τῷ τόπῳ.* Canalis igitur Canobicus ad Eleusinem bifurco facto sinistra iuxta litus Canobum ducebat, dextra Schediam et ad hunc titulus noster pertinet, sed ut ex hoc demum intellegatur per eum canalem aquam ductam esse in ipsam urbem adeoque, ut ait titulus, in totum oppidum. Ante Augustum unde Alexandrini aquam duxerint, quaeritur, et sunt quae persuadeant ut antiquissimo tempore (cf. Scylax c. 107: *ἐν δὲ Φάρῳ λιμένες πολλοί· ὕδωρ δὲ ἐκ τῆς Μαρείας λίμνης ὑδρεύονται· ἔστι γὰρ πότιμος*) ita postea quoque eam eos traxisse potissimum ex lacu Mareotide. Nam auctor belli Alexandrini c. 1 narrat Caesarem ad paludem a meridie interiectam oppido aditum sibi paravisse, *ut aqua pabuloque abundaret, quarum alterius res copiam exiguam, alterius nullam omnino facultatem habebat, quod utrumque large palus praebere poterat.* Sane quod subiungit c. 5: *Alexandrea est fere tota suffossa*

---

[1]) Ut 'Ακύλᾳ pro 'Ακύλα, ita alibi reperitur *ὀπίσῳ, γυμνασίᾳ*; (Meisterhans *Grammatik der attischen Inschriften* p. 53). Monuit Diels.

specusque habet a Nilo pertinentes, quibus aqua in privatas domos inducitur, quae paulatim spatio temporis liquescit ac subsidit: hac uti domini aedificiorum atque eorum familiae consuerunt. nam quae flumine Nilo fertur, adeo est limosa et turbida, ut multos variosque morbos efficiat. sed ea plebes ac multitudo contenta est necessario, quod fons urbe tota nullus est. hoc tamen flumen in ea parte erat urbis quae ab Alexandrinis tenebatur eo ducit, ut aquam *quae flumine Nilo fertur* de lacu illo accipiamus, quem implebant aquae Niloticae (Strabo 17, 1, 4 p. 789. c. 1, 17 p. 793) corruptae ibi admixtis palustribus. Augustus autem canalem sive fecit sive purgavit et ampliavit, eo opere effecit, ut oppidani omnes iam aquam Niloticam *per se* potarent, id est opinor non per lacum mixtam palustri. Strabo quoque cum fluminis Sebasti nomen non ponat, fieri potest, ut quae de canali Eleusine Schediam habet non ad Augusti opus pertineant, sed ad statum eum qui obtinuit tum cum ipse Aegyptum adiit praefecto Aelio Gallo (cf. Niese in Hermae vol. 13 p. 43), id est anno ante Chr. 25 vel 24. Augustum fossarum Niliacarum egregiam curam egisse ut tradunt auctores (Suetonius Aug. 18: *Aegyptum ... ut feraciorem ... redderet, fossas omnes, in quas Nilus exaestuat, oblimatas longa vetustate militari opere detersit;* Dio 51, 18: *τὰς διώρυχας τὰς μὲν ἐξεκάθηρε, τὰς δὲ ἐκ καινῆς διώρυξε*; cf. C. I. L. III S, 6627 praesertim adn. p. 1211), ita Alexandrini aquaeductus memoria apud eos non reperitur.

Haec interim sufficient, ne insignis titulus sine aliqua adnotatione in lucem prodeat. Recte de eo cum agere nequeat nisi topographiae Alexandrinae probe gnarus, quae in hac mea adnotatione deficiunt, brevi, ut spero, explebit Puchsteinius noster situ suis oculis examinato de aquaeductibus Alexandrinis peculiari commentario acturus.

XLVIII. CIVIVM ROMANORVM LIBERTINORVM APPELLATIO GRAECA.

Alexandrino titulo bilingui adiunxi bilingues sepulcrales tres nuperrime repertos omnes propterea quod libertinorum nomenclaturam illustrant.

1. in insula Co.

C N P A C O N I V S
A L D I O N Y S I V S
ΓΝΑΙΟΣ ΠΑΚΩΝΙΟΣ
ΑυλΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Paton et Hicks *inscriptions of Cos* n. 188, ubi traduntur 3 ΠΑΚΩΝΟΣ — 4 ΑΙΛΙΟΥ.

2. tabulae duae Anthedone in Boeotia.

a M · ARELLIVS · Q · F · POM
MAPKOΣ APEΛΛIOΣ KOINTOY
YIOΣ ΠΩMENTINA

b Q · ARELLIVS · M · L · XSENO
KOINTOΣ APEΛΛIOΣ MAPKOY
ΞENΩN

C. D. Buck *American journal of archeology* 5 (1889) p. 460.

3. Orei in insula Euboea.

C · DVDISTIVS · C · L
ΓAIOΣ ΔOYΔIΣTIOΣ
ΓAIOY TIMOΘEOΣ[1])
XAIPE

Ectypum misit Wilhelm.

Addimus ex titulis antea editis hos item bilingues:

4. Deli (C. III S, 7212)

L. Caecilius A. l. = [Λεύκιο]ς Καικίλιος Αὔλου.

5. Deli (C. III S, 7218)

A. Plotius M. l. = Αὖλος Πλώτιος Μαάρκου.
C. Sehius C. l. = Γάιος Σήιος Γαίου.
C. Claudius C. l. = Γάιος Κλαύδ[ι]ος Γάιου.

Supra recensitorum hominum condicio libertina cum enuntietur in exemplari Latino, eandem qui sequuntur cives Romani significant cognomine Graecanico; id enim quamquam, ubi de civitate publice donata cogitari potest, ingenuus quoque civis Romanus habere potuit, in tenuioribus his ad libertinitatem recte referetur.

6. Deli dedicata anno u. c. 680. Homolle *Bull. de corr. Hell.* 1884 p. 146

Μάαρκος Καλούιος Αὔλου υἱός
Αὖλος Κλαύδιος Βακχίου υἱός
Αὖλος Ῥοτίλιος Λευκίου υἱός.
Λεύκιος Σολπίκιος Λυσιμάχου υἱός
Μάαρκος Πλαιτώριος Μαάρκου Φλάκκος
Αὖλος Καστρίκιος Δέκμου Ἀχαιός
Αὖλος Σολπίκιος Σερουίου Ὀνησᾶς
Δέκμος Κλώδιος Δέκμου Δημήτριος
Διογένης Πρωτογεν/// Ἡράκλειος
Σέξτος Ὄππιος Νεμερίου Ζεῦξις
Πόπλιος Σερουίλιος Αὔλου Ἐπάγαθος
Τίτος Κλώδιος Γαίου Τρύφων.

[1]) Cognomen in solo titulo Graeco admissum inde explicandum est, quod vetustior usus etiam in libertinis id ignorabat (*Staatsrecht* 3 p. 425 not. 1).

7. Deli (Kumanudes Athen. IV p. 462 n. 17)
Γάιος Σήιος Γναίου Ῥωμαῖος Ἀριστόμαχος.

8. Athenis (C. I. Att. III, 1863)
Λεύκιος Αὐφίδιος Νικίας Λεύκιος Λευκίου Μελιτεύς.

9. Athenis (C. I. Att. III, 2872)
Ἀρτεμίσιος Φλαμίνιος Λευκίου Ῥωμαῖος.

10. Athenis (C. I. Att. III, 3045)
Πόπλιος Κορνήλιος Ποπλίου Βαρναῖος.

11. Athenis (C. I. Att. III, 3354)
Μᾶρκος Πακώνιος Αὔλου Στέφανος.

Haec exempla, quibus non dubium est similia plura addi posse, aliquatenus declarant, quomodo Graeci civium Romanorum libertinorum nomina tractarint.

Gentilicia Romana abhorrent a consuetudine Graeca et offenduntur aliquoties in titulis sexto urbis Romae saeculo Graece conscriptis Romani homines solo praenomine appellati, ut in laterculo anathematum Deliaco (Dittenberger syll. n. 367) T. Quinctius Flamininus cos. a. 556 et frater eius Lucius et A. Atilius Serranus, item in decreto Lampsaceno (Dittenberger n. 200) iidem Quinctii. Sed vel hac aetate longe frequentius gentilicia reperiuntur enuntiata, ut gentilicium habent in eodem laterculo Deliaco qui simul nominantur C. Livius et P. Cornelius Scipio et in laterculo proxenorum Delphico eiusdem aetatis (Dittenberger n. 198) quotquot reperiuntur cives Romani unico excepto qui appellatur forma mere Graeca Νίκανδρος Μενεκράτεος Ῥωμαῖος, homo opinor Graecus civitate Romana donatus et enuntiatus hybride nomini antiquo addita civitate recens adsumpta. Ipse T. Flamininus gentilicio utitur et in laterculo eo proxenorum (Τίτος Κοίγκτιος Τίτου υἱὸς Ῥωμαῖος) et in titulo honorifico Gytheatarum (Dittenberger 199: Τίτος Τίτου Κοίγκτιος) et in ipsius decreto Graece scripto (Dittenberger 202: Τίτος Κοίνκτιος). Libertini civis Romani, qui Graece scribens gentilicium Romanum omittat, certum exemplum nullum repperi; nam tituli Attici C. I. Att. III, 2876 restitutio admodum dubia est et quem supra octavo loco posui cum nomen bis enuntiet, ut recte vidit Dittenberger, et ad Latinam consuetudinem dictus Λεύκιος Αὐφίδιος Νικίας et Graeco more Λεύκιος Λευκίου, gentilicium non tam suppressit quam in alteram formam transtulit. Praeterea ne bilingues quidem tituli in Graeca forma gentilicium Romanum omittunt. Effecit id Romanorum apud Graecos praepotentia et quasi dominatio. Quod si haberemus eiusmodi inscriptiones dominatione ea anteriores, sine dubio ostenderent haec quoque nomina ut peregrina reliqua ad Graecam formam redacta. Sed a bello inde Philippico cives Romani non solum nobiles, sed etiam infimi ordinis ipsique libertini hoc obtinuerunt, ut a Graecis distinguerentur retenta nominis forma patria. Pervenit hoc quoque privilegium item ad cives coloniarum Latinarum, ut inter proxenos Delphicos invenitur

ita appellatus homo Brundisinus (Γάιος Στατώριος Γαίου υἱὸς Βρεντεσῖνος), in titulo Deliaco Fregellanus (Μάαρκος Σέστιος Μαάρκου Φρεγελλανός: *Bull. de corr. Hell.* 1884, 89); Apulorum tituli variant, scilicet Arpanus reperitur appellatus Italice (Σάλσιος Ταγύλλιος Ταγίλου υἱὸς Ἀργυριππιανός inter proxenos Delphicos), Canusini duo more Graeco (Βλάττος Ματούρου Κανυσῖνος inter proxenos Delphicos; Βοῦζος Ὀρτείρα Κανυσῖνος in decreto Deliaco *Bull. de corr. Hell.* 1884, 81).

Quod de gentilicio obtinet, ad filii vocabulum similiter pervenit. Graeca consuetudine cum excludatur, requiratur Romana, in titulis civium Romanorum Graece scriptis ut non ita raro omittitur, ita longe frequentius adest et procedente tempore magis magisque invalescit. Ipsi Tito Graeciae sive liberatori sive dominatori modo vidimus in altero titulo Graeco id negari, in altero dari. Tituli Attici Romanis viris mulieribusque positi excepto uno omnium antiquissimo, scilicet saec. sexti[1]), ubi patrem ponunt, filii filiaeve vocabulum constanter adscribunt; reliqui Graeci ante epocham imperatorum scripti id modo ponunt modo omittunt (Dittenberger syll. n. 236 seq.); aetate imperatoria cives Romani Graece scribentes ubi patrem enuntiant, filii vocabulum perraro omittunt[2]).

Liberti vocabulum ut nomini inseratur cum item Romanae leges requirant[3]), Graeca consuetudo melioris aetatis id ne in civibus quidem Romanis admittit[4]), sed solum probat patroni nomen nudo genetivo, adeo ut inter

---

[1]) C. I. Att. III, 561: Δέκμος Κοσσούτιος Ποπλίου Ῥωμαῖος. Alter n. 868 dedicatus Calvisiae Flaccillae Καλουεισίου Σαβείνου non hoc solo nomine dubitationibus obnoxius est.

[2]) Bilinguis titulus Romae repertus (inscr. Gr. Ital. et Sicil. n. 1674) Graece ita conceptus: [Γάιος Ἰού]λιος Γαίου Φαβ. [Ἀρταβάσδη]ς ..... υἱός, βασιλέως [Ἀριοβαρζάν]ου υἱωνός multis nominibus singularis est; singularis item miles praetorianus Graece appellatus Ἰάμουρ Ἀσάμου Σύρος (l. c. n. 1661). Etiam a titulis Latine scriptis legionariorum aliquoties abest vocabulum *filius* (exempla congesserunt O. Hirschfeld *arch.-epigr. Mitth. aus Oesterreich* 4, 128 et Domaszewski l. c. 5, 203; adde titulos l. c. 10, 236 et 15, 47).

[3]) In titulo Atinae in Lucania reperto (C. I. L. X, 388 = inscr. Gr. Ital. 666) qui nominatur *L. Manneius Q.*, item dictus φύσει δὲ Μενεκράτης Δημητρίου Τραλλιανός quem locum tenuerit, quaeritur. Formula φύσει δὲ cum adoptioni propria sit, peregrinus autem a cive adoptari non potuerit, fortasse hic accipienda est de ingenuo Graeco redacto in servitutem civis Romani et ab eo manumisso. Quod si per servitutem talem quodammodo fiduciariam et imaginariam civitas Romana a peregrino adquiri potuit, formulae illi φύσει δὲ iusta excusatio paratur. Videtur igitur titulus spectare ad gravissimam quaestionem, utrum apud Romanos iure gentium civi Romano licuerit liberum hominem iuris peregrini suum facere, de qua disputavimus ego *Berliner Festgaben für Beseler* p. 256 seq. et nuper egregio acumine Mitteis *Reichsrecht und Volksrecht* p. 358 seq.

[4]) Exceptionem facit titulus Deliacus (*Bull. de corr. Hell.* 1884 p. 146): ...ιος Σερουείλιος Λι... [ἀπ]ελεύθερος καὶ Αὖλο[ς Σ]ερουείλιος Ποπλ[ίου ἀπ]ελεύθερος [σύ]νπλοοι. Eiusdem fere aetatis est titulus urbanus hybridus (C. I. L. VI, 8247 = inscr. Gr. Ital. et Sicil. 1781): Σέξστος Κλώδιος Δεκόμου λιβερτῖνος.

titulos supra recensitos duo secundus et sextus[1]) ingenuis Romanis υἱὸς vocabulum adscribant, libertinis solum genetivum. Id factum est propterea, quod vocabuli υἱὸς adiectio honorem auget, libertinae condicionis enuntiatio hominem ut a servis, ita ab ingenuis quoque secernens, magis eum minuit, cum praesertim apud Graecos ingenui quoque patrem enuntient nudo genetivo. Eapropter in titulis Graece scriptis qui inveniuntur cives Romani adiuncto ad nomen genetivo solo quamquam possunt esse ex ingenuis, fortasse maiore ex parte libertini fuerunt.

Sed consuetudo haec quamquam testibus titulis Deliacis ad extremum usque urbis saeculum septimum obtinuit, ad imperatoria tempora non pervenit. Caesarum liberti Graece non aliter appellari potuerunt atque appellantur Latine[2]), et etiam in privatorum libertis qui Romanas res tum moderabantur curam egisse videntur, ne libertini laterent sub nominis forma apud Graecos ingenuos usurpata. Certe in titulis eius aetatis Graece scriptis quamquam libertini more plane Romano nuncupati non admodum frequenter reperiuntur[3]) et molestum additamentum in Graecis titulis plerumque omittitur, nihilominus patroni civis Romani per genetivum solum expressi certum, quod ad hanc aetatem pertineat, exemplum nullum repperi. Nam Ἰούλιος Διαδουμενὸς Ἰουλίου Κουαδράτου ἀπελεύθερος tituli Messanensis (inscr. Graec. Ital. et Sic. 408) quamquam sine dubio idem est atque Διαδουμενὸς Αὔλου Ἰουλίου Κουαδράτου tituli Pergameni nondum editi mecum a Fraenkelio communicati, nihil obstat quominus hunc statuerit etiamtum servus.

Egimus de civium Romanorum apud Graecos appellatione; Graeci ipsi quomodo nomina forment, explicabunt aliquando ad quos ea res pertinet, nam quod sciam adhuc non satis explicuerunt. Hoc apparet diversam admodum rationem Graecos Latinosque in nominibus formandis secutos esse, scilicet ut uno verbo dicam, Romanos curam egisse, ut hominum condicio civilis intellegeretur ex ipso nomine plene enuntiato, apud Graecos e contrario eam inde agnosci non potuisse, fortasse adeo id eos egisse, ne inde pateret. Servorum vocabula utraque natio differre voluit reditque omnino ad radicem eandem, quod Graeci nomina servilia sumpserunt a vocabulis peregrinis Getae, Manii, Midae similibusque[4]), Romani autem libertos, scilicet servos et ipsos, Graecanicis solis cognominibus uti voluerunt; spirat ea consuetudo origine sua tempora praedatorum Antiatinorum et sacrificia Argeorum, id est Argivorum. Sed neutra natio ita ad certam legem pervenit

---

[1]) Quamquam qui ibi quinto loco nominatur utrum ingenuus fuerit an libertinus dubium est; nam huic condicioni cognomen Flacci parum convenit.

[2]) Athenis (C. I. Att. III, 1434): Ἀρχέβιος Πειραιεὺς Καίσαρος θεοῦ Σεβαστοῦ ἀπελεύθερος. Romae (inscr. Gr. Ital. et Sic. 1761): Τι. Κλ. Ὀψίμῳ ἀπελ. Καίσ. Neapoli (l. c. 721): Μ. Κοκκήϊος Σε[βαστοῦ] ἀπελεύθερος Καλ... Similia exempla abundant.

[3]) Athenis (C. I. Att. III, 1437 = C. I. L. III S, 7292): *P. Annius P. l. Satyrus* Πόπλιος Ἄννιος Ποπλίου ἀπελεύθερος Σάτυρος. Puteolis (inscr. Gr. Ital. et Sic. 856): Ὀκταουία Γαίου ἀπελευθέρα Οἰκουμένη, Πούβλιος Φουλούιος Πουβλίου ἀπελεύθερος Βλαστός. Plura cumulare nolui.

[4]) Strabo 7, 3, 12 p. 305.

propter necessariam nominum varietatem et mutabilitatem. Adsecuti id sunt Romani per genetivum ad nomen adiunctum secundum leges ita certas et fixas, ut rei publicae spiritus in ipsis vocabulis vivat et vigeat. Nudum genetivum admiserunt vel retinuerunt Romani in solo marito, puto ad denotandum non tam matrimonium quam manum, unde cum ea haec quoque genetivi usurpatio mature in desuetudinem cessit. In viris nomine recte et plene prolato distinguuntur servi, libertini, ingenui adiectis notis S[1]) — L — F, praeterea spurii adiectis ad tertiam litteris SP, quae nota deinde ex spurio filio per pudorem abiit in Spurii filium. E contrario apud Graecos civilis hominum diversitas cum eadem sit, nominum ratione nequaquam declaratur. Genetivus nude adscriptus ad nomen muliebre num possit de marito accipi, nescio; certe sollemnis usus uxoris vocabulum enuntiat nomine formato ad hoc exemplum (C. I. Att. III, 1474): *Κρινὼ Ἀρτέμωνος Ἀθηναία, γυνὴ δὲ Ληναίου*. Hoc extra dubium est apud Graecos vel potius apud omnes imperii Romani incolas iuris peregrini in servis dominum, in libertis manumissorem, in ingenuis patrem pariter efferri per nudum genetivum, neque ea consuetudo a lingua pendet; nam etiam in peregrinorum titulis Latine scriptis frequenter invenitur genetivus ita usurpatus et filii vocabulum additum a legitimo sermone etiam Latino in peregrinis abhorret. Errant igitur qui ubicumque Graecum nomen offenditur eo additamento instructum, id de ingenuo accipiunt, nam cum abunde constet etiam apud Graecos manumissionem admodum frequentatam esse[2]), nominum Graecorum forma eadem est in ingenuis et in libertinis. Quocum recte compones, quod Graeca lingua patroni vocabulum ex Latino sermone adscivit, quamquam aliqua manumissi hominis tuitio etiam Graeco iure sine dubio obtinuit. Etiam condicio servitutis ficticiae ex manumissione sacra derivatae[3]) et nothorum

---

[1]) Intellego nomina servilia, ut scribuntur plene in titulis vetustioribus, quale est *Philodamus Volusi C. s.*, ubi extrema in scripto nomine respondent ei quod in sermone est *Gai por* (*Staatsrecht* 3, 207). Aetate imperatoria ea in desuetudinem abiit et servi plerumque ad nomen suum solum domini nudo genetivo adscribunt.

[2]) Libertinorum ordinem distinguunt tituli Graeci complures. Ita exempli causa Pergameni mortuo Attalo tertio libertatem adepti ut *παροίκοις* civitatem tribuunt, ita *τοὺς ἐκ [τῶν] ἐξελευθέρων* sub certis condicionibus pariter atque servos regios (*βασιλικοὺς*) inter paroecos adscribi iubent (Fränkel *pergam. Inschriften* n. 249). Illis ipsos libertinos comprehendi dubium non est, cum hi neque omitti potuerint neque servis regiis posthaberi. In hac igitur civitate et libertini et ex libertinis oriundi non solum civitate carebant, sed ne metoecis quidem accensebantur. Paullo diversa ratione Ephesii post bellum Mithridaticum cives esse iusserunt *τοὺς ἰσοτελεῖς καὶ παροίκους καὶ ἱεροὺς καὶ ἐξελευθέρους καὶ ξένους* qui contra regem arma cepissent, omnes (Dittenberger n. 253). Denique sic est in titulo eruderato Cei vel potius Coressi (Dittenberger n. 348): *ἑστιᾶν τούς τε πολίτας καὶ οὓς ἡ πόλις κέκληκεν καὶ τοὺς μετοίκους καὶ τοὺς ἀπελευθέρους ὅσοι τὰ τέλη φέρουσιν εἰς Κορησίαν*. Philippum regem Macedoniae temporibus Hannibalianis notum est inter causas potentiae civitatis Romanae posuisse, quod apud Romanos libertini cives fierent aliter atque apud Graecos (cf. Hermae vol. 17 p. 480).

[3]) Hi sunt *ἱεροί* in decreto Ephesino modo citato ante libertinos nominati. A. Castricius tituli Deliaci *ἱερόδουλος* (C. I. Gr. 2327) rectius componetur cum iis de quibus Franzius egit C. I. Gr. III p. 306.

nota[1]) num apud Graecos aliquatenus determinatae fuerint nomine, quaeri potest, neque opinor operam perdet, qui in eam rem data opera aliquando inquiret.

Denique Latinam et Graecam nominis formam qui comparat, nón dubitabit hanc pronuntiare longe vetustiorem neque exolevisse apud Graecos condicionum civilium discrimina externa, sed e contrario Romanorum sive prudentiam sive superbiam abiecta pristina rerum ambiguitate cum civilitatis diluculo arte coniuncta ad denotationem eam pervenisse, cuius partem supra tractavimus; nam indolem eandem spirant in tribubus cognominibusque similia complura alibi explicata. Hic quoque ut in aliis institutis non paucis, exempli causa in exheredatione, Graeci antiquum usum retinuerunt, Romani quae propria habent ipsi invenerunt.

XLIX. LATERCVLVS COHORTIS I. LVSITANORVM

A. CLVI.

Inter papyros nuper in museum nostrum ex Aegypto inlatas cum Latinae perpaucae inveniantur, primarium inter eas locum tenet ea quam photolithographice (infeliciter sane) expressam in tabula adiecta proposuimus, infra subiecimus redactam ad formam solitam, scripturarum duarum quadratae et usus quotidiani servata diversitate, de qua infra dictum est. In legenda papyro tam Carolus Zangemeister me adiuvit confecto ad ectypum apographo quam Otto Hirschfeld, quocum ipsum archetypum diligenter recognovi. Praeter militum nomina quaedam reliqua quae quidem extant satis videmur nobis expedivisse.

(Textum v. p. 458. 459.)

Litterarum deficientium ubi numerus determinari potuit, virgulis // repraesentantur; praeterea ubi litterae videntur evanuisse, spatia explevimus lineis curvatis ____________. — I, 6 litterarum PRAE et LI (in IVLIVS) exigua vestigia supersunt. — 8 EX]X papyrus; littera I maior postea videtur inserta esse. — 14 inter AD et x formae minoris (quod videtur pro interpunctione usurpari) intercidisse videntur litterae duae, quae possunt fuisse PR. — fin. post Ð vestigium videtur adesse litterae V — 15 de litteris 7 VI licet evanidis factis tamen nobis satis constabat. — 20 SEMPRO et numerus I separantur signa tali ξ. — 29 litterae VE parum certae. — 25 E̅I̅ papyrus: corrigendum esse I̅I̅ et linea supra notas ducta ostendit et res. — 26 VIRCAM papyrus. — 29 litterae VE parum certae. — 36 versus postea adiectus. — II, 8 primae duae notae quid significent, parum apparet; spe-

---

[1]) Ἀπάτωρ ad nomen adscriptum proprium est Aegyptiorum.

ciem prae se ferunt I (vel T) et fortasse VS contignatarum. Quod sequitur HERMACISAPYNI non est dubium.

Cohortis I Augustae praetoriae Lusitanorum equitatae, cuius laterculum papyrus haec exhibet, praeterea habemus titulos duos, alterum Britannicum (C. I. L. VII, 1054) praefecti eius cuiusdam, cuius nomen periit, castrorum collocationis nullum indicium suppeditantem, alterum (C. I. L. III, 22 cum add. 6626) ipsorum castrorum cohortis eius extructorum ad Hieraconpolin Thebaidos a. p. Chr. 288 imperante Diocletiano. Ibidem (nam in *theracon* quod traditur nomen oppidi illius latere dudum intellectum est) eandem constitisse sub duce Thebaidos imperante Arcadio ostendit Notitia dignitatum (Or. 31, 58). Iam edocemur papyro hac cohortem eam inde ab a. 131 Iul. 8 castra habuisse item in Thebaide, sed loco longe ab illo remoto inter Thebas et Syenen *Contrapollonospoli maiore*, ut hic legitur, rectius contra Apollonospolin maiorem, ubi secundum eandem Notitiam quarto p. Chr. saeculo exeunte castra habuit ala prima Francorum (*contra Apollonos* 31, 51), cum in ipso oppido (*Apollonos superioris*) tenderet legio secunda Traiana. Anno p. Chr. 130 cum Hadrianus Thebaidem peragrarit [1]), castra illa tum fieri iusserit necesse est. Mansisse cohortem in iisdem ad a. certe 156 item papyrus declarat, neque inde translata videtur esse ante Diocletianum. Papyrus utrum ex his partibus prodierit an casu aliquo delata sit Arsinoen, unde veniunt nostrorum museorum papyri pleraeque, ignoratur.

Cohortem I Flaviam Cilicum equitatam, quam item tum in Aegypto castra habuisse papyrus (II, 22) ostendit, novimus ex titulo C. I. L. III, 6025 circa annum 140 stetisse ad Syenen, non longe igitur ab Apollonospoli maiore. Cohortis eiusdem tribunus a. 118 instituit metallis montis Claudiani (C. I. Gr. 4713*f*) eiusdemque praefectus secundum papyrum Arsinoiticam ineditam, cuius copiam mihi fecit Wessely, a. p. Chr. 123 de hereditate quadam a praefecto Aegypti iudex datus sententiam tulit. Cohors I Cilicum quae anno 134 pars fuit exercitus Moesiaci (C. I. L. III p. 877 D. XXXIV; cf. C. I. Gr. 3497) diversa fuerit necesse est.

Tertiae cohortis item Aegyptiacae nomen periit II, 25.

Legionem II Traianam fortem, cuius papyrus II, 13 meminit, secundo saeculo solam praesedisse Aegypto notum est.

Extra Aegyptum quae consisteret papyrus nominat alam II Thracum Mauretaniae; haec enim sine dubio significatur I, 25. 26, quamquam librarius pro numero II errore posuit EI. Eius alae et tituli potissimum reperti in Mauretania non pauci meminerunt [2]) et quae prodiit ibidem in urbe Caesarea nuperrime lex de veteranis data a Traiano a p. Chr. 109 inter alas

---

[1]) Memnonem audivit imperator cum comitibus suis a. 130 mense Novembri. Dürr *Hadrians Reisen* p. 63.

[2]) Cf. huius Eph. vol. 5 p. 187. Ex titulis in Mauretania repertis numerum habent C. VIII, 9358. 9390, *Bull. de la Gaule* 3 p. 91 et 4 p. 63; multi alii eum omittunt. Flavia cum in nullo reperiatur, non ita litterae papyri EI corrigendae sunt.

I, 1 PRIDIANVM COH. I AVG. PR. LVS. EQ.
2 MENSIS AVGVS[TI] SILVANO ET AVGVRINO COS. a. 156
3 QVAE HIBERNATVR CONTRAPOLLO-
4 NOSPOLI MAIORE THEBAIDIS EX VIII
5 IDVS IVLIAS PONTIANO ET RVFI[NO] COS. 131
6 PRAEFECTVS M. IVLIVS M. F. TRIBV
7 QVIR. SILVANVS DOMO THVBVRSI-
8 CA MILITARE COEPIT EX IX KAL. MA
9 IAS COMMODO ET LATERANO COS. 154
10 LOCO AELI PVDENTILLI
11
12
13 PRIDIE KAL. SEPTEMBRES
14 SVMMA AD [PR] x KAL. ÐV
15 IANVARIA[S I]N IS 7 VI DEC. III
16 EQ. CXIV DROM. XVIIII
17 PEDITES CCCLXIII
18
19 ET POST KAL. IANVARIAS ACCESSER.
20 FACTVS EX P[A]GANO A SEMPRO-|I
21 NIO LIBERALE PRAEF. AEGVPT.
22 Silvano et Augurino cos. 156
23 Sextus Sempronius Candid[us] ex V kal.
24 Maias
25 REIECTVS AB ALA EI THRAC. DEC. I
26 MAVRETANIAE AD VIRCAM CHOR-
27 TIS
28 Vibio Varo cos. 134
29 A. Flavius Vespasianus ex VI nonas
30 [M]artias
31 TIRONES PROBATI V[O]LVN- VIIII
32 TARI A SEMPRONIO LIBERALAE
33 PRAEF. AEG. IN IS EQ. I DROM. I
34 in 7 Herculani Silvano et Augurino cos. 156
35 [Ap]olloni[u]s //is ex // nonas Maias
36 A[po]llo//// min //// idibus ////
37 in 7 Marsici eodem cos
38 Anubis Am ——— / / i nonas
39 ———
40 in 7 Gaiani [eodem] cos.
41 C. Sigillius Val[e]ns [
42 in 7 Semproniani eodem [cos.
43 Ammonius [
44 ———

vacat pagina ima capax vv. 4.

II, in 7 Gai[ani
C. Iulius [
Ian[uarias
Silvano et A[ugurino cos. 156
Heraclammon Us[
nonas M[
in turma Artemid[ori
// i Hermacisapyni[
Apriles [
in turma Salviani eode[m cos.
//ccinius Barbaiatis ex XV[
kal. Maias
ACCEPTI EX LEG. $\overline{II}$ TR. FORT.
DATI AB EODEM PRAEFECTO
AEGVPTI
in 7 Lappi Condiano et Maximo cos. 151
Valerius Tertius ex VIIII [k]a[l.]
Apriles
in 7 Candidi Torquato et Iuliano cos. 148
Horatius Herennianus ex IV idus
Novembres
TRANSLATVS EX COH. I. FL. CIL.
in 7 Candidi Comm[odo] et Pompeiano co[s.] 136
Mae^{vi}us Marcellus [
ITEM TRANSLAT[
in 7 Lappi Severo [et Stloga cos. 141
C. Longinus Apoll[o
idus Feb[
in 7 Semproni[ani
Commodo et [Laterano? cos. 154?
Eros E[
ITEM FACTI [
in turma Arte[midori
Severo e[t Stloga cos. 141
/spon Petsireo[

in turma S[alviani
Glabr[ione et Homullo cos. 152
deficiunt versus c. 3.

in ea provincia consistentes recenset *II Thracum Augustam p(iam) f(idelem)*[1]. Augustae vocabulo ante numerum collocato utitur etiam in titulis C. I. L. VI, 1625*a*. VIII, 9358.

Militum nomina perscripta haberi apud duces *brevibus* vel *breviculis* qui dicuntur testantur biographus Alexandri c. 21: *milites suos sic ubique scivit, ut in cubiculo haberet breves et numerum et tempora militantum* [*continentes?*] et Rufinus adv. Hieron. 2, 36: *si qui accepto breviculo, in quo militum nomina continentur, nitatur inspicere, quanti ex militibus supersint, quanti in bello ceciderint et requirens qui inspicere missus est propriam notam... Θ ad uniuscuiusque defuncti nomen adscribat et propria rursus nota superstitem signet.* Vegetius cum idem vocabulum latiore significatione usurpet (2, 19: *cotidianas ... vigilias ... vicissim milites faciunt ... nomina eorum qui vices suas fecerunt brevibus inseruntur; quando qui commeatum acceperit vel quot dierum, adnotatur in brevibus*), indicem militum sic ut ad numerum accesserunt institutum matriculam appellat (1, 26: *producendi .. tirones sunt semper ad campum et secundum matriculae ordinem in aciem dirigendi.* 2, 5: *victuris in cute punctis milites scripti cum matriculis inseruntur iuvare solent.* 2, 7: *principalium militum .... nomina ac dignitates secundum praesentes matriculas indicabo*) memineruntque *matricularum militarium* etiam constitutiones (C. Iust. 6, 21, 16). Eius matriculae tamquam supplementum est index is quem tenemus, scilicet proficiscens a statu cohortis qui fuit k. Ian. a. 156, sed respiciens item ad eum qui fuit k. Sept. anni praecedentis, recenset milites qui accesserunt ad mensem Maium usque anni illius; dies enim postremus qui nominatur est I, 35 .. *nonas Maias.* Quadrimenstre tempus, quod ita significatur, pendet omnino a stipendio militari a Caesaris inde tempore ter in anno numerato (Marquardt *Handb.* 6, 96), scilicet k. Ian. et k. Mai. et k. Sept. A stipendii quadrimenstri solutione pendent rursus tributorum illationes per menses quaternos (C. Th. 11, 1, 15 ibique Gothofredus) et *quadrimenstrui breves* (C. Th. 11, 25) cum erogatione militari coniuncti etiam ea aetate, qua in re militari annona pecuniae substituta tres numerationes illae stipendiariae fieri desierant.

De universa ordinatione cum liqueat, in singulis ad coniecturas redigimur. Indicem militum in cohortem adsumptorum incipere a k. Ian. consulibus Silvano et Augurino ostendit I, 19, itaque iidem consules I, 2 non sunt iungendi cum eo quod praecedit *pridianum cohortis mensis Augusti*, sed pertinent haec ad exordium statum cohortis definiens. Vocabulum illud sic usurpatum novum est; significat opinor matriculam cohortis stipendii solvendi causa quinto quoque mense ita perscriptam, ut demerentur dimissi mortuive, adderentur adlecti. Ita singulis annis matriculae ternae fiebant appellatae ut videtur *pridianum mensis Aprilis, pridianum mensis Augusti, pridianum mensis Decembris*; habemus auctarium ad pridianum mensis Decembris adscriptum. Status cohortis quod non repetitur, ut expectamus, ex

[1]) Legem eam nondum factam iuris publici missam sibi a professore Algeriensi Waille et ab eo mox edendam mecum communicavit socius noster Renatus Cagnat.

pridiano proxime praecedenti, sed ex pridiano mensis Augusti anni non enuntiati, eo opinor explicatur vel certe excusatur, quod locus et praefectus iidem fuerunt inde a *pridiano mensis Augusti* facto anno 154, scilicet mutato tum praefecto. Nam index factus a. 154 Apr. 30 aliter concipiendus fuit, at inde ab a. 154 Aug. 31 idem mansit, itaque librarius hanc exordii partem ex eo libello in posteriores totidem verbis transtulit ipsa inscriptione retenta. Indicem scriptum esse non secundum temporis ordinem, sic ut milites singuli in numerum referebantur, sed uno tenore mense Maio anni 156 vel paullo post inde efficitur, quod primo loco positus miles tempore fere extremus est receptus V k. Mai. (I, 23) et confirmat universus libelli habitus et duarum quoque manuum diversitas, scilicet alterius rubricas scribentis maiusculis, alterius in spatiis vacuis relictis scribentis singulorum hominum nomina diesque militiae coeptae. Tenemus igitur indicem tironum aliove modo in cohortem receptorum paratum ad recensum eorum faciendum praefecto mox fortasse adventuro et sic expletum tum opinor, cum cohortales novos iuspiciebat tironesque ad sacramentum adigebat.

Praefectum Aegypti Sempronium Liberalem praeterea quod sciam ignotum papyrus passim nominat (I, 20. 32. II, 14). Milites omnes tam lecti quam voluntarii probantur non a cohortis praefecto, sed ab ipso, et ipse quoque ex alio numero in alium milites transfert.

Praefecti cohortis duo nominantur et ipsi pariter praeterea ignoti, Aelius Pudentillus et qui die Apr. 22 a. 154 ei successit et ad Maium certe a. 156 in officio mansit *M. Iulius M. f. tribu Quir. Silvanus domo Thubursica*[1]). Tam tribus vocabulum adiectum quam domus enuntiata scriptorem produnt Latini sermonis non satis gnarum. Nam tribus ita expressae unicum praeterea exemplum reperitur inter ea quae solita diligentia composuit Kubitschek (de Rom. tribuum origine p. 30), scilicet tituli Africani C. I. L. VIII, 1224; reliqua enim eo excusantur, quod in iis tribu collocata loco insolito ellipsis legitima excluditur. Domus autem ut saepissime ponitur in titulis militum centurionumque, equester ordo senatorium utpote municipiis exemptum in nomine formando domum tacentem (*Staatsrecht* 3 p. 887) in ea re plerumque imitatur[2]). Potest quidem opponi causa legitima deficiente equiti Romano domum recte adscribi et eam omissionem

[1]) *Iulius Silvanus Melanio proc. Aug.* nominatus in titulo Lugdunensi (Boissieu *inscr. de Lyon* p. 17) sine dubio diversus est.

[2]) Leges de praemiis veteranorum ut in gregalibus domum constanter enuntiant, ita tribunis praefectisque rarissime eam adscribunt. Inter titulos urbanos ordinis equestris in sexto corporis volumine compositos unicus qui domum adscriptam habeat est n. 1622 eques Romanus annorum XX domo Iulia Concordia. In titulis provincialibus equites Romani plures reperiuntur domum enuntiantes, ut sunt in Britannicis *Q. Petronius Q. f. Fab. Urbicus ex Italia domo Brixia* (C. I. L. VII, 704) et *Aemilius Crispinus natus in prov. Africa de Tusdro* (ib. n. 344) et duo quos mihi suppeditavit Hirschfeldius, *L. Cominius Vipsanius Salutaris domo Roma* Ilipae (C. I. L. II, 1085) et *Tib. Antistius Fausti fil. Quirina Marcianus domo Circina* Lugduni (Boissieu p. 269); sunt tamen rari et ipsi.

in abusu potissimum versari; sed tamen huiusmodi librarium magis crediderim contra consuetudinem receptam peccavisse quam legitima severitate nomen praefecti enuntiavisse. — Thubursicum quoque indigenis oppidum potius dicitur quam Thubursica. Eius nominis oppida duo fuerunt; sed Thubursicum Bure provinciae proconsularis cum in tribu Arnensi censeatur (Kubitschek imp. Rom. trib. discr. p. 148) neque rem publicam habuisse videatur ante Severum (C. I. L. VIII p. 173), praefectus is de quo agitur ortus sit necesse est ex Thubursico Numidarum, quod utrum Papiriae an Quirinae adscriptum fuerit cum ambigatur (Kubitschek l. c. p. 158), iam papyrus litem decidit.

Cohors de qua agimus quingenaria fuit et equitata; homines quot in ea fuerint k. Ian. a. 156 et quomodo distributi, explicatur ita I, 13—17:

centuriones	VI
dec(uriones)	III
eq(uites)	CXIV
drom(edarii)	XVIIII
pedites	CCCLXIII
summa	DV [1])

Centuriones sex in cohorte fuisse inde confirmatur, quod tot deinceps nominantur, scilicet *Candidus* II, 19. 23 — *Gaianus* I, 40. II, 1 — *Herculanus* I, 34 — *Lappius* II, 16. 23 — *Marsicus* I, 37 — *Sempronianus* I, 42. II, 29. Decuriones praeter eum qui est inter adlectos I, 25 nominantur duo *Artemid*[*orus*] II, 7. 33 et *Salvianus* II, 10. 37.

In titulis cum eiusmodi enumerationem nullam habeamus, auctor de munitionibus castrorum c. 25 de eadem ita exponit: *habet cohors equitata miliaria centurias X peditum, equites CCXL* (traditur *77 X aequites ped. ccxl*), *turmas decuriones* .... et post alia: *cohors equitata quingenaria habet centurias VI, reliqua pro parte dimidia.* Numerum qui excidit turmarum sive decurionum conieci esse VIII (in hac ephemeride vol. 5 p. 31 sive C. I. L. III S, 6760) propter titulum Ancyranum, in quo post verba [*e*]*t decuriones* leguntur nomina quattuor, sequitur deinde *coh. II Hispanor.*; nam cum copula ostendat praecessisse centuriones, necesse est ibi intellegatur cohors equitata eaque propter numerum decurionum non miliaria. Itaque quingenariae cohorti hic tribuuntur decuriones IIII isque numerus recte convenit equitum numero CXX; nam turma equitum tam in legione quam in ala quingenaria hominum est XXX [2]) neque quod sciam usquam minor eius numerus reperitur. Oblocutus his Domaszewskius in editione libelli pseudohyginiani p. 50 numerum supplevit X, propterea quod papilionum numerus

[1]) Elementi v post D vestigium adest evanidum; reliqui numeri omnes satis certi sunt.

[2]) Marquardt *Handbuch* 5, 348. 471. Accedit turma equitum singularium (C. I. L. VI, 225). Turma alae miliariae maior fuit hominibus mille (quem numerum diserte auctor enuntiat) distributis in turmas quattuor et viginti.

CXXXVI cohorti miliariae adscriptus ita conveniat cum numero peditum DCCLX tendentium per denos homines papilionibus LX et equitum CCXL tendentium per homines senos et centurionum decurionumque habentium papiliones singulos (76 + 40 + 10 + 10); sed papilionum distributio tota in coniectura posita est (cf. c. 28). Iam papyrus haec meam ordinationem confirmat; nam tres decuriones cum scribat fuisse k. Ian., quartum locum vacantem explet adlectus ex ala II Thracum (I, 25).

Numeri tam equitum, si dromedarios comprehendimus, quam peditum legitimos non multum, sed tamen excedunt; cohors quingenaria cum habeat pedites CCCLX, equites CXX non computatis centurionibus sex et decurionibus quattuor, veri numeri cohortis huius k. Ian. a. 156 fuerunt peditum CCCLXIII, equitum et dromedariorum CXXXIII. Aucti numeri ad adcrescentes in castris natos etsi possunt referri, magis crediderim hac aetate eos nondum matriculis insertos fuisse et cogitandum esse de supernumerariis, quales per omnia corpora passim offenduntur.

Dromedarios paucos in cohorte Aegyptiaca equitata turmis equitum insertos esse (dromedarius is cuius mentio fit I, 33 in turma fuit aut Artemidori II, 7 aut Salviani II, 10) non mirabimur et facile id conciliabitur cum improbatione usus bellici camelorum apud Vegetium 3, 23. Alas dromedariorum tres, quas in Thebaide Notitia recenset (Or. 31, 48. 54. 57), cognomina ostendunt constituta esse aetate Diocletiana.

Leges exercitus supplendi, quales obtinuerunt apud Romanos medio saeculo p. Chr. secundo, hoc indice vivida luce illustrantur.

Qui adleguntur cum originem adscriptam non habeant, ad Aegyptum ducunt et nomina quorundam, ut *Anubis* (I, 38), *Ammonius* (I, 43), *Petsireo*.. (II, 35) coniunctum sine dubio cum noto vocabulo Aegyptiaco Πετόσιρις, et ipsum de origine silentium; denique cum milites imperante Marco receptos in legionem Alexandreae castra habentem ad unum omnes origine Aegyptios fuisse ostenderit titulus C. I. L. III S, 6580, multo magis cohortes in Aegypto consistentes supplementis indigenarum solis usae sint necesse est. Milites auxiliarii cum solum ethnicum adsumant itaque ad omnes hoc laterculo comprehensos eadem origo *natione Aegyptius* perveniat[1]), peraeque omissa est.

Ad militum condicionem civilem quod attinet, quatenus nominum forma de ea edocemur, ne tirones quidem omnes peregrini iuris fuerunt, exempli causa qui primo loco nominatur (I, 29) miles factus ex pagano, tribus nominibus civilibus appellatur A. Flavius Vespasianus; accedunt translati in cohortem ex legione II, 13—21. Itaque vetusta ordinatio, secundum quam civis Romanus non merebat inter auxilia[2]), medio saeculo secundo certe

[1]) Militem alarium vel cohortalem Aegyptium quamquam adhuc nullum habeamus originem enuntiantem, classiariorum tituli (Eph. V p. 196) id ethnicum solum fere agnoscunt. Auxiliarii si qui fuerunt ex Alexandria Paraetonio Ptolemaide oriundi, ne his quidem civitatis vocabulum adscribi debuit, cum in auxiliis ethnicum requiratur (Hermes 18, 25 seq.).

[2]) Exposui de ea in Hermae vol. 16 p. 461 seq. (cf. vol. 19 p. 40).

aliquatenus infracta fuit. Respondet id omnino mutationi formulae in missionibus usurpatae ei, quae coepit inter a. 138 et 145, id est a primis annis imperatoris Pii, redit autem, ut recte monuit Hirschfeldius, ad instituta Hadriani; nam post quinque et viginti stipendia emerita demum mutatio illa in missionibus effectum habere potuit. Scilicet cum auxiliariis ad illum usque annum omnibus civitas Romana tribueretur, inde ab anno certe 145 clausula inseritur *qui eorum non haberent,* et erravi ego, cum dixi licet dubitans posse id fortasse restringi ad solos auxiliarios post probationem ante missionem civitate Romana donatos. Immo iam videmus Hadrianum constituisse, ut cives Romanos non solum qui sponte se offerrent, in auxilia recipere liceret, sed etiam legere; is enim quem supra attulimus ad hoc genus militum pertinet.

Milites qui accesserunt per quinque menses primos a. 156, alii tirones sunt lectus unus (I, 20—24), voluntarii novem (I, 31—II, 12), alii translati ex corporibus militaribus aliis, scilicet militia mutata poenae causa unus (I, 25—30), translati ex legione duo (II, 13—21), ex cohorte alia unus (II, 22—24), ex numero qui excidit duo (II, 25—31); extremum genus *item facti* . . . (II, 32—38) quo pertineat, nescio. Militibus ex ipsis castris oriundis, quorum ea aetate numerum non exiguum fuisse constat[1]). formula parum convenire videtur, potueruntque ii aut inter voluntarios recenseri aut inter lectos. — Ad singulos milites adscriptus est annus et dies, quibus factus sit, quos dies in tironibus supra dixi comprehendi anni 156 mensibus quinque primis; translatis adscribitur dies anni cuiusdam praecedentis. Ceterum in hisce diebus cum propter litteras hic illic evanescentes tum propter neglegentiam scribentis (ut II, 4 repetuntur consules praeter consuetudinem) minora quaedam dubia remanserunt.

Inter tirones unum reperiri lectum, voluntarios novem confirmat quod ait qui de re militari scripsit imperante Severo Arrius Menander (Dig. 49, 16, 4, 11): *plerumque voluntario milite numeri supplentur,* ubivis in commentariis eis distinguens inter lectos et voluntarios[2]). *Pagani* vocabulum opponitur militi in papyro ita ut apud Tacitum[3]) et Plinium[4]) aliosque auctores passim.

Militiae mutatio inter poenas militum et alibi memoratur (Marquardt

---

[1]) Hermes 19 p. 10.

[2]) Dig. 49, 16, 4, 1: *ad bestias datus si profugit et militiae se dedit, ... capite puniendus est, idemque observandum est in eo qui legi se passus est.* 2: *In insulam deportatus si effugiens militiae se dedit lectusve dissimulavit, capite puniendus est.* 3: *temporarium exilium voluntario militi insulae relegationem adsignat dissimulatum, lecto* (sic videtur scribendum pro *dissimulatio*) *perpetuum exilium.* 9: *qui post desertionem in aliam militiam nomen dederunt legive* [se] *passi sunt . . . militariter puniendos.* Similiter Traianus apud Plin. ep. 30: *refert voluntarii se obtulerint an lecti sint vel etiam vicarii dati.*

[3]) hist. 1, 53: *inter paganos corruptior miles* cet.

[4]) ad Trai. 86 *b*: *et milites et pagani.*

Handbuch 5, 572) et ponitur ab Arrio Menandro[1]. Reiectus quod item fit decurio quamquam mirum est, recte sumi poterit eum etiam in ala illu eodem loco fuisse et poenam ei inflictam eo se continuisse, ut decurionatum retineret, sed ex ala transferretur in cohortem. Alarii equites quantopere eminuerint super cohortales, ostendit quod ait Hadrianus in oratione Lambaesitana (C. VIII, 2532) adloquens equites cohortis VI Commagenorum: *difficile est cohortales equites etiam per se placere, difficilius post alarem exercitationem non displicere: alia spatia campi, alius iaculantium numerus, frequens dextrator, cantabricus densus, equorum forma, armorum cultus pro stipendi modo.* Potuit addi alia disciplina. Scilicet quod iam in papyro legimus alarium reici ex ala *ad virgam cohortis* explicant Livius ep. 57: (Scipio Africanus minor) *quem militem extra ordinem deprehendit, si Romanus esset, vitibus, si extraneus, virgis cecidit* et qui vitam scripsit Alexandri c. 51: *si quis* (militum) *de via in alicuius possessionem deflexisset, pro qualitate loci aut fustibus subiciebatur in conspectu eius aut virgis*; ubi *qualitas loci* ipsum est opinor discrimen inter militem legionarium vel alarium vite fusteve castigandum et cohortalem virgis subiectum. Mansit igitur quae observabatur libera etiamtum re publica militis civis militisque peregrini in castigatione diversitas, sed ita, ut alarius legionario aequipararetur et solus cohortalis servili flagellationi[2]) subiaceret. Idem discrimen obtinuit Alexandreae inter Graecos et Aegyptios[3]). Traxerunt igitur Romani consuetudinem eam a disciplina Macedonica; scilicet imperatores Romani postquam auxiliaribus talibus uti coeperunt, quales secundum instituta Alexandri servilibus verberibus afficiebantur, in iis castigationem eam retinuerunt, a civibus procul habuerunt.

Translatio denique, qualis in papyro hac reperitur, plane nova procedit. Translationem ex numero altero in alterum saepissime memorant lapides in centurionibus, quippe qui in processu plerumque cum loco numerum mutent. Gregales e contrario quamdiu merent caligati, in eodem numero permanere non solum ostendunt silentio suo tituli permulti, sed ubi mutant, id extra ordinem fieri indicat fere formula in sollemni centurionum mutatione non usitata[4]) *translatus ex numero illo in illum.* Exempla numeri mutati ante acceptam vitem quae mihi praesto sunt (neque enim data opera conquisivi) subieci.

1. Legionarios translatos in praetorium composuit Bohnius (*Heimath*

---

[1]) Dig. 49, 16, 3, 1. 16.

[2]) Macer Dig. 48, 19, 10 pr.: *ex quibus causis liber fustibus caeditur, ex his servus flagellis caedi ... iubetur.* Callistratus Dig. 49, 14, 12: *verberibus servilibus.* Constantinus C. Th. 9, 12, 1: *si virgis aut loris servum dominus adflixerit* cum adnotatione Gothofredi.

[3]) Philo in Flaccum 10: τῶν μαστίγων εἰσὶ διαφοραὶ διακεκριμέναι κατὰ τὴν πόλιν πρὸς τὰ τῶν τύπτεσθαι μελλόντων ἀξιώματα· τοὺς μὲν γὰρ Αἰγυπτίους ἑτέραις μαστίζεσθαι συμβέβηκε καὶ πρὸς ἑτέρων, τοὺς δὲ Ἀλεξανδρέας σπάθαις καὶ ὑπὸ σπαθηφόρων Ἀλεξανδρέων.

[4]) Exceptionem facit fortasse titulus C. I. L. VI, 2899, nisi praeferimus centurionis notam superscriptam esse ad emendandum vocabulum *tralati.*

der Prätorianer p. 11 seq.). Eiusmodi processus cum post Severum legitimus factus sit, translatus vocabulum in titulis iis raro usurpatur.

2. Alarios relatos inter equites singulares composui ego in Hermae vol. 16 p. 462.

3. Legionariorum translatorum in legionem aliam exempla aliquot reperiuntur exauctorata imperante ut videtur Elagabalo legione III Gallica militibusque eius receptis in III Augustam (C. I. L. VIII p. 1074, cf. III n. 208 et Henzen *bull. dell' Inst.* 1865 p. 52). Accedit titulus Alexandreae in Aegypto repertus (*Revue arch.* ser. 3 vol. 18 a. 1891 p. 339) militis *legionis II Traianae Germanicae fortis Antoninianae tralati ex legione III Augusta pia vindice* et alter Tarraconensis (C. I. L. II, 4154) militis *probati in leg. VI ferrata, translati frum(entari) in leg. VII g. p. f.*

4. Cohortalem auxiliarium translatum in legionem non inveni nisi unum C. V, 898 *ex (cohorte) Claudia miliarense translatum in l(egionem) Au(gustam?)*

5. Cohortales urbanicianos translatos in praetorium composuit Bohnius l. c. p. 12 not., adnotans militum eorum numero quattuor duos (C. IX, 5839. 5840. X, 3733) promotos esse imperante Hadriano eundemque secundum sententiam servatam a Dositheo c. 2 similem promotionem tironem sperare iussisse, tertium quartumque (C. IX, 5650. XI, 20) nihil obstare quominus ad eadem tempora referantur.

6. Militem ex cohorte urbana una translatum in urbanam alteram reperies C. IX, 5839. 5840.

7. Vigil translatus in praetorium est C. VI, 2780 (cf. *Staatsrecht* 2^3, 1057).

8. Vigil translatus in cohortem urbanam est C. X, 3820, de quo titulo non recte iudicavit Cauer eph. ep. 4, 469.

Haec mutati numeri exempla quamquam sine dubio qui data opera quaeret aliis additis augebit, de ipsa re iam satis constat. Scilicet manet gregalis communi iure in numero suo, donec aut exauctoratur aut vitem accipit; numerum mutat nonnisi extra ordinem et ita fere, ut transeat in militiam ordinis superioris. At in laterculo de quo agimus Aegyptiaco milites recensentur pro re complures translati alii ex cohorte auxiliaria in auxiliariam alteram, quae numeri permutatio componi poterit cum ea quam supra tertio quintoque loco recensui, alii adeo in cohortem auxiliariam e legione, cuius translationis similem nullam praeterea repperi; neque enim recte comparabuntur rari et ipsi gregales legionarii in cohortem alamve ita translati, ut ibi fiant sesquiplicarii decurionesve vel centuriones[1]), nam

---

[1]) Composuit eos Domaszewskius *arch.-epigr. Mitth. aus Oesterreich* 10 p. 21. Ita M. Annius M. fil. Quir. Martialis imperante Traiano ex milite legionis III Aug. factus est dupliciarius et mox decurio alae Pannoniorum, deinde centurio legionarius. Titulus Carnuntinus, quem l. c. interpretatus est Domaszewskius, non magis recte comparabitur; nam inter *mil. leg. XIIII g.* et *optionem o[cta]v[a] pr(incipis) pr(ioris)* quae interponuntur officia *librarius numeris, custos armorum, signifer* recte Domaszewskius negavit ad auxilium aliquod trahenda esse.

legionarios duos translatos in cohortem Lusitanorum ibi quoque gregalium locum tenuisse inde colligitur, quod utrique adscribitur centuria. Minuitur aliquantum difficultas eo quod supra vidimus hac aetate cives Romanos tam in auxiliis meruisse quam in legione; nihilominus legionariorum et auxiliariorum condicio ne sic quidem exaequata est. Itaque fortasse eiusmodi translatio propria fuit exercitus Aegyptiaci non uno nomine a reliquis recedentis.

In usu militari Latinam linguam per universum imperium solam admissam esse[1]) papyrus haec in extrema Thebaide conscripta confirmat. Scripsit eam sine dubio cohortis illius librarius usus pulcherrimis litteris quadratis; nomina militum deinde inseruit praefectus Aegypti aut sua manu aut, quod magis crediderim, apparitoris cuiusdam, minusculis non minus certis et claris. Neque tamen desunt vitia cum orthographica (*Contrapollonospoli* I, 3 — *Sextus* praenomen perscriptum I, 23 — *Liberalae* I, 32) tum sermonis, ut sunt *hibernatur* I, 3 pro deponenti usurpatum, et formula *eodem cos.* I, 37. 40. 42. II, 10, ubi requiritur pluralis, item de quibus supra p. 462 dixi additum *tribu* praeter consuetudinem et domus enuntiata in viro ordinis equestris.

TH. MOMMSEN.

[1]) Cf. Hermes vol. 19 p. 22.

INDICES.

COMPOSVIT M. RVBENSOHN.

I. NOMINA.

I. IMPERATORES ET DOMVS EORVM.

[1]) Sic notavimus *aes Italicense* p. 387 ss.

[1]) *In titulis sic signatis legi potest etiam aut legebatur olim* Augustorum *aut* filiorum.

[1]) *Auctor scribere voluit, ni fallor* Adiab. Parth. max.

dominus n. invictissimus et super omnes fortissimus 1210
[tota divina domus e]orum 244 } *sc. Gordiani et coniugis*
numen maiestasque eorum 116 }

SABINIA TRANQVILLINA

[Sabinia Tra]nquillina Aug. co[n]iux [d. n.] Imp. Caes. Antoni Gordiani P. F. Aug. 116
[Sabinia Tranq]uillina [Aug.] 244
Furia Sabinia Tranquillina sanctissima Aug. coniux Gordiani Aug. 1211

coniugi iuncta 244

PHILIPPVS PATER

Philippus pater *565
Imp. Caes. M. Iulius Philippus Pius Felix Invictus (Inv. *om.* 594; *ante* P. F. 674) Aug. 594. 651. 656. 674. 766
[d.] n. 594

a. 244	pont. max.	tr. pot.	cos.	p. p.	procos.	651
a. 244	pont. [max.]	tr. pot.			p. p.	674
	[pont.] max..	tr. pot. ..	[cos.	p. p.]		766
	pon[t.] max.		cos.	p. p.	pro[cos.]	594
	[pont. max.	tr.] po[t. ..				*565

nomen erasum est *565, *nomen et honores* 766

SEVERA PHILIPPI

[M]arcia Otacilia [Seve]ra Aug. coniunx [d.] n. et mater Caes. [et ca]strorum et senatus et patriae 594 *iuncta coniugi et filio*

PHILIPPVS F.

Philippus f. *565
M. Iulius Philippus nobilissimus Caesar 651
M. Iulius Philippus nobilissimus Caesar princeps iuventutis 594

DECIVS

Decius 639
Imp. C. C. M(essius) Q. Decius ... 1104
Imp. Caes. C. Messius Q. (Quintus 600) Decius Traianus Pius Felix Aug. 584. 586. 600
Imp. Caes. C. Messius Traianus De[cius] Pius Felix Aug. 589

a. 250/1	pont. max.	tr. pot. ..				p. p.	589
	pont. max.	tr. pot.				p. p.	584. 586. 600
	..	tr. pot.	p. p.	cos.	procos.		639

ETRVSCILLA DECI

Herennia Etruscilla ([Et]rhuscilla 286) Aug. coniux Aug. n. 286. 639

coniugi iuncta 639

GALLVS

Gallus *578. 622
Imp. C(a)es. d. (n.) Ga[ll]us .. 628
Imp. [Caes.] C. Vibius Gallus Aug. 1105

VOLVSIANVS

Volusianus *578
Imp. C(a)es. d. (n.) Volusi[anus] ... 628

a. 278	pont. max.	tr. pot. III	cos.	p. p.	procos.	693
	pont. max.	tr. pot. ...				591
	...	[tr. p]ot.		p. p.	[pro]cos.	*638

[pac]ator [orbis] *638

CARVS

Imp. Caes. M. Aurelius Carus Invictus Pius Felix Aug. 603

Imp. Caro [Pio Feli *nisi est* Invi]c. Aug. [n. *aut* F(elici)] 671

a. 283	p. m.	[t.] p. II	603

CARINVS

M. Aurelius Carinus nobilissimus Caes. filius *Cari* 603

Imp. Carinus Caes. Felix 671

NVMERIANVS

Numerianus 648

M. Aurelius Numerianus nobilissimus Caes. 603

Imp. Numerianus Caes. Felix 671

DIOCLETIANVS

dddd. nnnn. *ante nomina Diocl. Maxim. Const. Gal.* 422; dddd. [nnnn.] inv. 808; Impp. .. 1098; ... [i]mpp. 172; dd. nn. 654 *ante nomina Diocletiani et Maximiani*; magnus et invictus 604. 608. 640 *ante nomen Diocletiani*

Diocletianus *131. *172. 422. 808. 1098

Imp. Caes. (Imp. Caes. *om.* 654) C. (C. *om.* 640) Valerius Diocletianus Invictus (Inv. *om.* 604. 608; *post* Felix 151. 557) Pius Felix Aug. *151. *523. 557. *587. 604. 608. 640. 654. 748

perpetui Augg. post nomina *Diocletiani et Maximiani* 422

praemissum pont. max. { G[ermanicus max. Persicus max. Sarma]ticus max. Brit[ann. max. Carpicus max.] 523; Pers. max. Germ. max. *151 }

a. 285	p. m.	[t.] p. II		cos. II	procos.	[p. p.]	640
		[t.] p. II		cos. II	procos.	p. m.	608
		tr. pot. II		cos. II	p. p.	procos.	151
a. 297		[tr. pot.] XIIII		cos. VI	p. p.	[procos.]	523
	p. m.	tr. pot.	⟨p. p.⟩	cos.	p. p.	procos.	557
	p. m.	[tr. pot.]		cos.	p. p.	[procos.]	604
	p. [m.	tr. pot. . .]	p. p.	cos.		proc[os.]	748

numen maiestasque eius 151. 748

nomen erasum est 748. 808

AVRELIVS VALERIVS MAXIMIANVS

Maximianus *131. *172. 422. 808. 1098

[C. Valerius Maximianus] Aug. 654

Imp. Cae[s.] Maxi[mi]anus Aug. nob. Caes. 1110

Imp. Caes. (I. C. *om.* 640) M. Aurelius (M. A. *om.* 640) Valerius Maximianus Pius Felix Invictus (Inv. *om.* 640) Aug. 557. 604. 640

a. 287		tr. pot. II	cos.	procos.		*640
	p. m.	tr. pot.	cos.	p. p.	procos.	557
	p. m.	[tr. pot.] ...				604

nomen erasum 808, *item Diocletiani nomine relicto* 654

II. REGES.

III. NOMINA PRIVATORVM.

[1]) F. Annius *errore?*
[2]) *Vix recte, lege* Fusca F(usci) f. *cf.* C. 3882.

[1]) *V. Kaibel inscr. Gr.* 1966.

Cetera fragmenta v. in cognominum indice

IV. COGNOMINA PRIVATORVM.

[1]) *De nomine luditur ut saepe in ep. v.* 3 venerando nomine Dignae.

[1]) Ispica, Ispiculus *notantur in onomastico De-Vit* III *p.* 599.

[1]) *Eiusdem nomen simplici* l *scriptum legitur* C. VI 1058. 1059.

[1]) *Non* An|tiritilanus, *sed versu 2 legendum* N..., *excidit igitur annorum numerus.*

[2]) *C.* VIII 9380 *eundem fortasse exhibet.*

V. VARIA DE NOMINIBVS.

II. NOTABILIA.

APPARITORES ET OFFICIALES. FISCVS

---

[1]) *Hoc munus iam prodiit* C. I. L. X *p.* 1123.
[2]) *Ediderunt etiam Polak in Mnemos.* 1887 *p.* 243 *ss. et Herwerden Studia crit. in ep. Gr.* 1891 *p.* 124.
[3]) *Traditur hoc versus frustulum lapidarii errore sic:* quisque meum titulum stat legerit et dicit.

COLLEGIA

DII DEAEQVE

ERAE

[1]) *Vix credibile esse me admonuit Gruppe ita significari Saturno aperto capite i. e.* Graeco *ritu in illo templo sacra fieri.*

463. 467. 468. 474. 542. 549. 674; a(nno) *omissum* 461. 465. 469. 470. 484. 486. 550 (pro.). 551 (pro.). 552, a. *et* pr. *omissa* 803; *mensis et dies additi* 461. 465. 467. 468. 469 (*mens. excidit*). 470. 474. 479. *480. *555

a. p. Chr.	provinciae	n.
222	CLXXXIII	470
227	CLXXXVIII	465
235	CLXXXXVI	486
239	CC	469
244	CCV	461. 467. 674
252	CCXIII	803
312	CCLXXIII	484
324	CCLXXXV	463
331	CCXCII	474
339	CCC	550
355	CCCXVI	552
366	CCC[XX]ϚI	549
392	CCCLIII	479
408	CCCLX et ϚIII	542
509	CCCCLXX	541
—	CI..	468
—	CC...	551

anni sacerdotii provinciae Africae

a. p. Chr.	sacerdos (sac. 81) provinc. (p. 81) Afric. (A. 81) anni (a. 81)	n.
108—110?	XXXVIIII	707
183—185?	CXIII	81

annus CXXX *coloniae Iuliae* Karthaginis *conditae(?)* 692
ann[o] duoviratus [*illorum*] 139
indic(tione) XV 429
anno illius mag. 422
anno urbis conditae ÐCCCXCVII 1192

pr. non. Apr. *natalis Caracallae* 1207
[in mem(oriam)] eius die qui fuit XV k. Novembr. *sc. quo periit Seianus a.* 31 *p.* 424, 3

aqua Claudiana *Lamasbitana decurrere incipit simul cum autumno* d. VII k. Oct., *desinere videtur* [d. VIII k. Apr.] 788

GRAMMATICA QVAEDAM[1])

1) *De verborum orthographia et formatione*

A = E	consacravit 89
A *omissum*	[vete]rnus 82
AE = E	Aemeritus 788, 2, 31
	Aemerita 788, 1, 18
	depraeendetur *ed. C.* 19
B = P	apneb(oti) 313
	dilabsum 960
	rebara[tis] 480

[1]) *Aes Italicense quae confert ad hoc capitulum seorsum tractavimus, ut quae eius orationis propria essent, clarius eluceret.*

B = V	bel *tab. C* 2
	Bibius 1224
	bo[tu]m 28
	abaritiam *tab. C* 36
	dibinus 217
	fabor 110
	inbiol[abile] 217
	iubenibus 1224
	pribate *tab. C* 44
	p[r]obi[nciae] 9 [1])
	quiebit 429
	requiebit 430
	sibe *tab. C* 36. 38
ed. C. semper fere:	bel 28. 39
	berum 8
	bexatio[ni]bus 5
	bindicta 22
	boc[an]tur 5
	conbeni[at] 27
	erbi (= erui) 20
	grabissimis 5
	inbenerit 38
	intentaberit 13
	pribilegio 15
	pribat[ae] 48
	obserbandam 30
	obserbantiam 40
	serbis 28
	sibe 28
C = Q	cua[litate] *ed. C.* 11
C = QV	ecus 309
CH = C	buchi[nator] 1219
D = T	adque 314. 568. 697
	[q]uodannis 213
E = AE	edif[ice]s 28
	edilicius 114 *bis*
	Elio 551
	Esculapius 222. *998
	Cecilius 890
	Cesar 617. 628
	Cesernius 419
	coheret 90
	demon 155
	Getul(i)cus 534
	hec 463
	lapidecesor 479
	prefectus 404 *p. c.* 459
	preses 524
	Retorum 1092
	scenicos 760
	se[culi] 480
	saepissime in declin. 1 gen. et dat.

[1]) *Neque enim per compendium scriptum videtur hoc verbum.*

Graecanica:

ae = *e* Caefalius 490
ch = *c* Charystias 210
co = *chi* arcosinagogi 147
e = *ae* [Iu]d[ea]e 262; Parthenopeus 1229
e = *o* Xenephon 1115
f = *ph* dendroforus 508; Eugrafii 298; Filumene 1252 *bis*; Fison, Eufrates 28, Trofimus 1232
h omissum Cristi 445 *al.*; Euprasia 194; [Hyac]intus 201; Ipparchus 680; Iugurta 202; Particus 621 *al.*; Sipo 269; Traec(um) 702; Tra(cum) 967
i = *y* sinagoga, arcosinagogi 147, Simbolius 376
dativi: Eutycheti *1227. 1264; Ireni 1227
ablat.: base 90
cf. praeterea cognomina: Beneaucxis 719; Clita 507; Deuter 1249. 1251; Νεικομήδης 315

declinationes:

1 *decl. gen. sing. in* a: Codra, Alurusa 38
gen. in ai: filiai 554
2 *decl. abl. sing. in* u: numeru 429; animu 470
nom. plur. in i *pro* ii, *item gen. sing. passim, notandum* Pi 757
dat. abl. plur. in is *pro* iis: conscis *ed. C.* 22, *cf.* remedis 7; filis 1252; Ianuaris 480; Pomaris 548; praedis 450. 451; *principis 1217
abl. plur. in bus: dibus 968. *1018. 1056. 1057. 1141; [mil]iaribus 645
3 *decl. abl. sing. in* i: paci 430; veteri 960, *cet.*
abl. pl. in is: sumtis 529
4 *decl. gen. sing. in* i: portici 147; e[vent]i 302
5 *decl. gen. sing. in* e: die *p.* 424, 3
pronomen: quoi *in carm.* 490; *el[la] 827

coniugationes:

cecurrit 712 *carm.*
circumdabit = circumdedit 217
commusserit = commixerit, *nisi est* commoverit 68 [1])
didikuiu = dedikavi 474
liquat = liqueat 827
peri = perii 712

apices:

álae *p.* 427, 9
[Apolli]nárés 1267
Avítus 1190
bonó *p.* 427, 8
Caésió *p.* 427, 8
félicitér *p.* 427, 8
felicitér *p.* 427, 10
hábeas *p.* 427, 9

[1]) *Propter sequens* et vivus ardebit *non dubito verbum esse pro* combusserit. *Noluit igitur Cassius cremari.*

[1]) *Nisi coniungere malis* ferarum multo fuit potior .... milibus.
[2]) *an* Vilbiam [v|i]olavit?

INDEX GRAMMATICVS AERIS ITALICENSIS [1])

[1]) *Hic index dum typis exprimitur, prodiit Emmanuelis Berlanga, archaeologi Hispani clarissimi, liber qui inscribitur* El nuevo bronce de Italica (*Malagae* 1891) *ornatus aeris imagine photographica commentationibusque variis; quod opus Huebneri liberalitate etiam consulere licuit.*

[1]) *Sic enim facillime locus sanatur.*

HONORES PVBLICI

1) *In lacuna erat puto* opt(imo).
2) *Distributione syllabaria commendaretur* Ga|latia, *nisi v. 13 legeretur* [decr]'evit.

HONORES MVNICIPALES. ORDINES CVRIAE

LVDI LIBERALITATES. RES GLADIATORIA

NOTAE ET COMPENDIA SCRIPTVRAE

(quae in ceteris indicibus indicata sunt hinc fere exclusimus)

[1]) *Laterculus militum leg. III Aug.*

[1]) s *videtur non distinguendum esse a* p, *cum* 1, 23; 2, 26; 3, 11; 3, 18; 3, 20; 3, 26; 3, 30; 3, 32 *illud a sequente* h *seiungatur puncto posito, non ab* p *antecedente, aut hoc ab altero* p.

NVMERI NVMMI METRA. VECTIGALIA

OFFICIA PRIVATA ET ARTES

PROVINCIAE CIVITATES GEOGRAPHICA ALIA

[1]) *Erat fortasse quaedam* σοβαρὴ βαλάνισσα, *ut Anth. Pal.* V 82.

RES SACRAE VARIAE

SEPVLCRALIA

[1]) *An erat* incol(a)?
[2]) *Est fortasse* παλάμῃ = dolo *vel* vi, *attende scripturam* PALAME | D E S.

TRIBVS

NOTABILIA VARIA

INDEX COMMENTATIONVM.

---

[1]) *Synonyma fere vocabula, neque hoc de origine aliena quidquam prodit, cf. praeterea* sui.

Prodiit d. 30 Aprilis a. 1892. Formis Academicis (G. Vogt).

Tab. II